ฟิสิกส์ เฮลโล่ฟิสิกส์

นอร์เวย์
สวีเดน
เอสโทเนีย
ลัตเวีย
ลิธัวเนีย
รัสเซีย
ทะเลบอลติก
สกอตแลนด์
หมู่เกาะ
อังกฤษ
ทะเลเหนือ
เดนมาร์ก
ไอร์แลนด์
เดอร์บลิน
ไอเร
อังกฤษ
ลอนดอน
อัมสเตอร์ดัม
ฮอลแลนด์
เบอร์ลิน
แอนท์เวิป
เยอร์มันนี
โปแลนด์
วอซอว์
ปราก
เชกโกสโลวาเกีย
เบลเยี่ยม
มหาสมุทร
แอตแลนติค
ปารีส
ฝรั่งเศส
เบิร์น
สวิส
ออสเตรีย
เวียนนา
บูดาเปสต์
ฮังการี
โรมาเนีย
บูคาเรส์
เบลเกรด
ยูโกสลาเวีย
บูลกาเรีย
โซเฟีย
อิตาลี
โรม
อัลบาเนีย
ทิรานา
กรีก
เอเธนส์
เตอร์กี
ปอร์ตุเกส
ลิสบอน
สเปญ
แมดริด
คอร์ซิกา
ซาร์ดิเนีย
ทะเลเมดิเตอร์เรเนียน
ซิซิลี
ครีต
ยิบรอลตา
แอฟริกา
อัลยีเรีย
มอรอคโค
ตูนิส

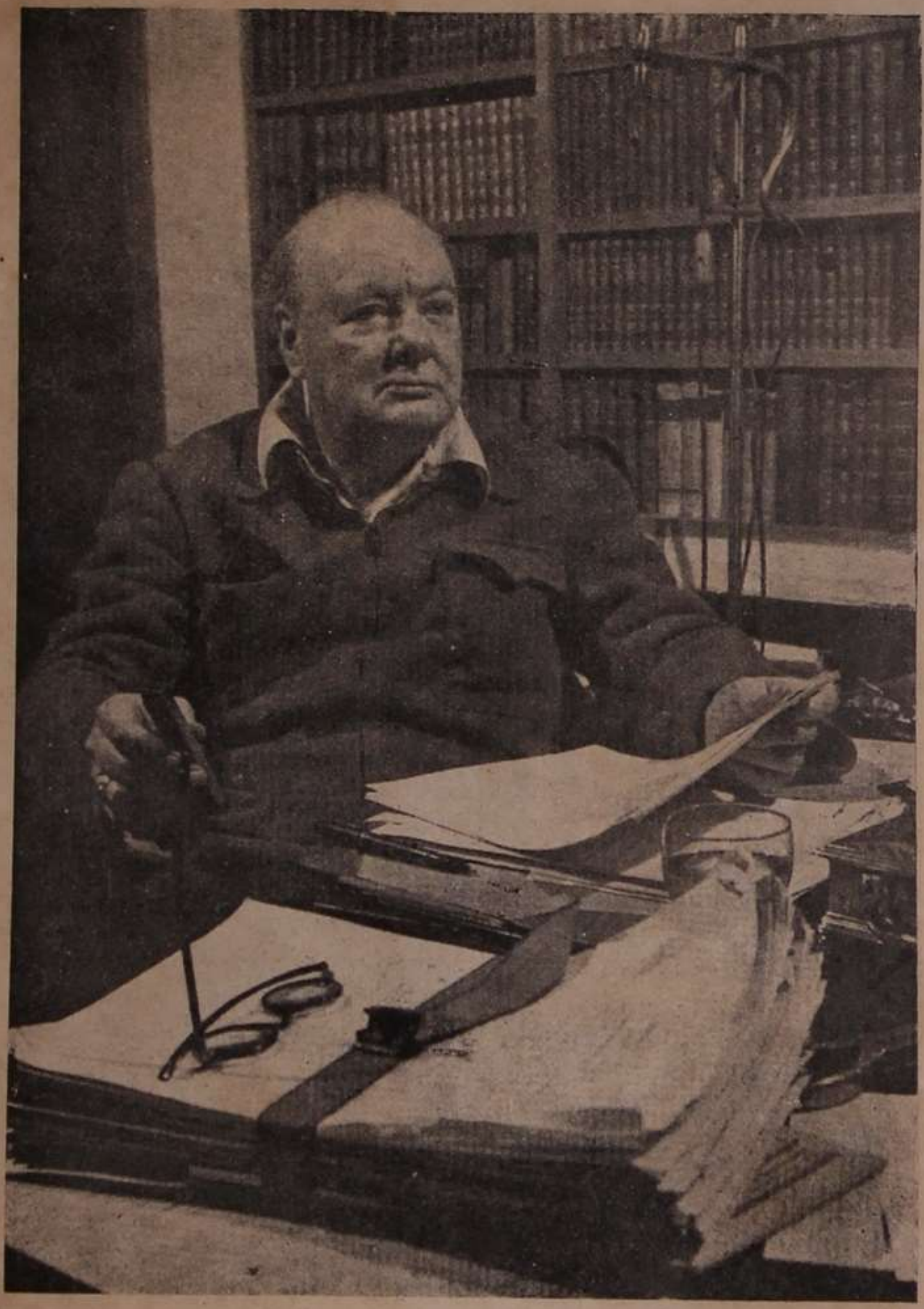

ภาพที่ ๑. วินสตัน เชอร์ชิลล์ กำลังยุ่งอยู่กับการเขียนหนังสือเล่มสำคัญที่ใช้ประกอบการเขียนหนังสือเล่มนี้—"The War Memoirs."

ภาพที่ ๒ วินสตัน เชอร์ชิลล์ และ แอนโธนี อีเด็น กำลังเดินเข้าสภาในฐานะคณะรัฐมนตรี ของแชมเบอร์เลน เมื่อตอนสงครามโลกครั้งที่สองได้ระเบิดขึ้น. (ค.ศ. ๑๙๓๙)

ภาพที่ ๓ เนวิลล์ แชมเบอรเลน นายกรัฐมนตรีอังกฤษ ออกจากสภาผู้แทนเมื่อวันที่ ๓ กันยายน ค.ศ. ๑๙๓๙ พร้อมด้วยตกลงใจที่จะประกาศสงครามกับเยอรมันในวันนั้น.

ภาพที่ ๔ วินสตัน เชอร์ชิลล์ กลับมาเป็นรัฐมนตรีกระทรวงทหารเรืออีกครั้งหนึ่ง (กำลังจะเปิดประตูกระทรวงทหารเรือเพื่อมารับมอบตำแหน่ง เมื่อวันที่ ๓ กันยายน ค.ศ. ๑๙๓๙).

กระตูกระยาน ๑๙๓๙

ห้างหุ้นส่วนจำกัด
พนัสสุขก่อสร้าง

วินสตัน เชอร์ชิลล์

หอสมุดแห่งชาติ
24 เม.ย. 2533
กรมศิลปากร

หนังสือเล่มนี้ได้รับบริจาค
เพื่อใช้ในหอสมุดแห่งชาติ "รัชมังคลาภิเษก" จันทบุรี
โดย..คุณ...วิทย์...กองสุข...มนัสวี

หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก
จันทบุรี

เลขห้อง

เลขหมู่ 923.242
ว 7252

เลขทะเบียน หกก ๒๕๑๑๐ (๑๒)

วินสตัน เชอร์ชิลล์

ผู้กู้อังกฤษจากความล่มจม

เสฐียร พันธรังษี

เจ้าของเรื่อง "บูชิโด" "ความพินาศของโตเกียว"
"อินเดียใหม่" ฯลฯ

จัดพิมพ์โดย

สำนักพิมพ์ขอจิตต์เมตต์

๘๑ ถนนมหรรณพ, เสาชิงช้า,

พิมพ์ครั้งที่หนึ่ง : มกราคม ๒๔๙๔

ภาพใบคลุมปก โดย เหม เวชกร

พิมพ์ที่โรงพิมพ์วิบูลกิจ ๔๐๐ ถนนวิสุทธิ์กษัตริย์ พระนคร
นายเทพ เทพสำริง ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา ๒๔๙๔

คำนำของผู้เขียน

เมื่อสัปดาห์ที่ ๒ เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๓ รัฐบาลประเทศเดนมาร์ค ได้เชิญวินสตัน เชอร์ชิลล์ ประมุขรัฐบาลอังกฤษในสงครามโลกครั้งที่ ๒ ไปสู่ประเทศนั้น เพื่อรับเงินรางวัลจำนวน ๕,๐๐๐ ปอนด์. เงินรางวัลจำนวนนี้ทางการประเทศเดนมาร์คจัดตั้งไว้ เพื่อมอบให้แก่บุคคลหนึ่งบุคคลใด ไม่จำกัดเชื้อชาติและวรรณะ ผู้ได้รับการพิจารณาว่า เป็นผู้พิทักษ์และยังความก้าวหน้าทางวัฒนธรรมให้แก่ยุโรป วินสตัน เชอร์ชิลล์เป็นคนแรกที่ได้รับรางวัลนี้.

ในเวลาประกอบพิธีมอบรางวัล มีชุมนุมการเลี้ยงอาหารค่ำทางราชการจัดเป็นเกียรติยศ รัฐมนตรีว่า

คำนำ

การต่างประเทศเดนมาร์ค ได้กล่าวถึงบุญคุณของนาย เชอร์ชิลล์ที่ได้ทำไว้ให้โลก ในฐานะเป็นผู้ดำเนินการและเป็นหัวหน้าการปลดเปลื้องยุโรปให้พ้นจากการทรมาน.

รัฐมนตรี ว่าการต่างประเทศ ของ เดนมาร์ค กล่าวในชุมนุมนนว่า :

"ท่าน วินสตัน เชอร์ชิลล์ มีบทบาท สำคัญในการประคับประคองยุโรปให้ตั้งอยู่มั่นคง เป็นบุคคลตัวอย่าง แสดงให้เห็น น้ำใจ ของ ชาว อังกฤษ ที่จะยอมตาย เสียดีกว่าการพ่ายแพ้อำนาจแก่ฝ่ายอธรรม. ไม่เคยมีครั้งใด ที่โลก ได้เป็นหนี้ บุญคุณ ของบุคคลผู้นี้ เพียง คนเดียว เหมือนอย่างที่ชาวยุโรปทั้งทวีปเป็นหนี้บุญคุณแก่นายวินสตัน เชอร์ชลล.

เมื่อเสร็จพิธีมอบรางวัลธันมีเกียรติยิ่ง ทางมหาวิทยาลัย โคเปนฮาเกน ได้ประกอบพิธีประสาทปริญญาบัตร กิตติมศักดิ์ Doctor of Philosophy แก่ นายวินสตัน เชอร์ชิลล์. พระเจ้ากรุงเดนมาร์คและสมเด็จพระ

คำนำ

บรมราชินี ได้เสด็จประทับเป็นพยานเกียรติยศที่เชอร์ชิลล์ได้รับ. อธิการบดีมหาวิทยาลัยได้พูดถึงส่วนที่เชอร์ชิลล์มีความเอื้อเฟื้อแก่อักษรศาสตร์ของโลกตลอดมา เพราะหนังสือจำนวนหลายเล่มที่เชอร์ชิลล์เขียนไว้ และกำลังเขียนอยู่เป็นอันมาก มีคุณค่าสนับสนุนปริญญาที่เชอร์ชิลล์ได้รับ. แต่ที่สำคัญที่สุดนั้นคือ ความจริงที่เชอร์ชิลล์และบริเตน ได้ช่วยให้ยุโรป มีโอกาส ศึกษาหาความจริงต่อไปนั่นสิ เป็นสิ่งมีค่ายิ่งกว่าสิ่งใด ๆ.

นาย วินสตัน เชอร์ชิลล์ ได้กล่าวตอบรับ มีข้อความตอนหนึ่งว่า :

"การที่จะให้บุคคลมีความรู้มหาศาล เพียงไรก็ตาม หากผู้มีความรู้ไร้มนุษยธรรมเสียแล้ว ความรู้นั้นก็ไม่นำให้เกิดประโยชน์ตามที่ชอบที่ควร ฉะนั้น วิชาประวัติศาสตร์ของมนุษย์และวิชาปรัชญา จึงเป็นวิชาสำคัญ ในอันที่จะช่วยให้วิทยาศาสตร์มา เป็นผู้

คำนำ

รับใช้ของมนุษย์ ไม่ใช่ให้วิทยาศาสตร์มาเป็นนายของมนุษย์."

เมื่อวินสตัน เชอร์ชิลล์ได้รับรางวัลแล้ว เขาได้มอบเงินจำนวน ๕,๐๐๐ ปอนด์นั้น ให้เป็นทุนส่งเสริมมิตรภาพระหว่างนักศึกษาของมหาวิทยาลัยทั้งสอง.

ขณะที่พิมพ์หนังสือเล่มนี้ วินสตันเชอร์ชิลล์อายุครบ ๗๖ ปี ชรามากแล้ว แต่ยังมั่นคงแข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ พร้อมและพยายามทุกวิทุกวัน เพื่อรับใช้ชาติ หรือ บางทีโลกในทางที่ถูกที่ควร. ชีวิตและการงานของวินสตัน เชอร์ชิลล์ที่รองรับความจริงตามที่กล่าวแล้วจนมาแต่ต้น ปรากฏอยู่ในหนังสือเล่มนี้เต็มความสามารถของผู้เขียน ผู้มีศรัทธาเลื่อมใส. แต่เพื่อให้เป็นเครื่องเชิดชูบุคคล, สถานที่ กาลสมัย และ ความจริงที่เป็นมาของหนังสือ ผู้เขียนขอเล่าไว้เสียว่าจะให้ประโยชน์แก่ผู้อ่านได้ตามสมควร :

คำนำ

เมื่อก่อนสงครามโลกครั้งที่แล้ว ผู้เขียนทำงานอยู่ในสำนักหนังสือพิมพ์ประมวญวัน อันเป็นหนังสือของเสด็จในกรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ คุณเฉลิม วุฒิโฆสิต เป็นบรรณาธิการ. 'ประมวญวัน' ได้ชื่อว่าเป็นหนังสือ "แข็ง" ชน ผู้ดี อยู่ในเวลานั้น.

ผู้เขียนมีเรื่องเล่าบางประการที่เกี่ยวกับหนังสือเล่มนี้ เพราะ "วินสตัน เชอร์ชิลล์" มีส่วนสัมพันธ์อยู่กับหนังสือพิมพ์ประมวญวัน ของ พวกเรา และ เสด็จในกรม หมื่นพระองค์นั้นด้วย.

วันหนึ่ง เวลากลางวัน ใน พ.ศ. ๒๔๘๓ เดือนอะไรก็ลืมไปแล้ว แต่ดูเหมือน จะเป็นเดือนต้นปี สงคราม ในยุโรปปรากฏว่า สัมพันธมิตร กำลัง เพลี่ยงพล้ำ มาก นายแชมเบอร์เลน นายกรัฐมนตรีอังกฤษ กำลังถูกเพื่อนร่วมรบในกลุ่มเดียวกันกล่าวหาว่าทำงานเชื่องช้าและเป็นนายก รัฐมนตรี ชนิด "ยานคาง" แม้รัฐมนตรีว่าการทหารเรืออังกฤษคือ นายวินสตัน เชอร์ชิลล์เอง ก็เป็นที่

คำนำ

ดูหมิ่นของฝ่ายอักษะว่าคงจะพา นาวีอังกฤษ แล่นอวดธง อยู่ต่อไปไม่ได้ตลอดสงคราม ๆ ฉ ๆ.

เวลา ที่ กล่าว ข้างต้น ท่านหญิง พรพิมลพรรณ รัชนี พระชายาของเสด็จในกรม ฯ เสด็จมาตามปรกติ ในห้อง ของพวกเรา เมื่อ เสด็จมา ที่โต๊ะ ทำงานของ ผู้ เขียน ก็ ทรง ยื่น หนังสือ Reader's Digest ให้ เล่มหนึ่ง ทรงเปิดให้ดู Book Section แล้วรับสั่ง ให้ผู้เขียนแปลลงในหนังสือพิมพ์ประมวญวัน. Book Section นั้น เป็นประวัติส่วนตัวของวินสตัน เชอร์ชิลล์ ซึ่ง วินสตัน เชอร์ชิลล์ รัฐมนตรี ว่า การ กระทรวง ทหารเรือ ชุดสงคราม ของ เกาะอัง กฤษ อยู่ใน เวลานั้นเป็นผู้เขียน เอง. ชื่อเรื่องในภาษาอังกฤษว่า My Struggle, หรือ My Adventure, หรือ อะไร ทำนองนี้ เป็นชีวิตเล่าตั้งแต่ เป็นเด็กชอบเล่น ตุ๊กตา ทหาร, ขี้เกียจ เรียนหนังสือ, โตขึ้น ก็ เป็น ทหาร,

คำนำ

เป็นผู้ส่งข่าวหนังสือพิมพ์, ท่องเที่ยว, รบ, และรักอย่างคนหนุ่มไปเกือบ ทั่วจักรวรรดิ อังกฤษ จนกระทั่ง รอด จาก การถูกยิงทิ้ง ใน สงคราม บัวร์ มาจนถึง กลับ เกาะ อังกฤษ เข้าเล่น การเมือง ได้รับเลือกเป็นสมาชิกผู้แทนราษฎรเมื่ออายุเพียง ๒๖ ปี. รวม เป็นเนื้อ หนังสือ ทั้งหมด ราว ๑๐๐ หน้า ขนาดย่อมเห็นจะได้.

เมื่อแปล เรื่อง ของ วินสตัน เชอร์ชิลล์ จบ ผลแห่งสงครามในยุโรปพอดีถึงขั้นงวดเข้ามาทุกที กองทัพเยอรมัน ได้เปรียบในสมรภูมิทุกด้าน ราชนาวีบริติชพลาดท่าอย่างรุนแรงต่อการบุกขึ้นบกของเยอรมัน ที่เหนือฝั่งนอร์เวย์ ใน ทะเลเหนือ นาย แชมเบอร์เลน นายก รัฐ มนตรี อังกฤษ ยืน หยัด ขึ้นต่อสู้ต่อเคราะห์กรรม ตามเยี่ยง ของ นัก การเมือง ประชาธิปไตย ยอมสละตำแหน่งลาออก ใน เวลา ต้น เดือน พฤษภาคม ๒๔๘๔ และ สม เด็จ พระเจ้า ยอร์ช ที่ ๖ ทรง พระกรุณา โปรด เกล้า ให้ นาย

คำนำ

วินสตัน เชอร์ชิลล์จัดตั้งคณะรัฐบาล เป็น นายกรัฐมนตรี ในขณะที่ประเทศสัมพันธมิตรในที่ราบต่ำของยุโรปกำลังถูกกองทัพ นาซี ย้ายพล จากทะเลเหนือเข้ามาตีกระหนาบอย่างแรง ฝรั่งเศส ต้องเสีย มหานครปารีส ไป ในเดือนมิถุนายนต่อมา และอังกฤษต้อง "เดียวพระยาโศก" อยู่เดียวดาย.

วินสตัน เชอร์ชิลล์ ชน "ครอบครอง" เกาะอังกฤษ และดำรงตำแหน่งเป็น "หัวหน้า" ของ หมู่สัมพันธมิตร ผู้พลาดพลั้งทั้งหลายอยู่ในเวลานั้น วินสตันได้ยืนหยัดกัดฟันต่อต้านมหาภัยของจักวรรดิด้วยความเหี้ยมหาญ จนสามารถพาอังกฤษและเพื่อนสัมพันธมิตรให้ผ่านพ้นความวิบัติมาได้ จนมีชัยชนะแก่สงคราม นับเป็นความกล้าสามารถ ของ มหาบุรุษ ผู้มีลักษณะ เป็นอัศจรรย์ของโลก ได้คนหนึ่งในศตวรรษที่ ๒๐ ยากที่จะหามหาบุรุษคนใดมาเทียบเทียมได้. ประวัติของเขาในหนังสือ ขนาดใหญ่เล่มนคอ รายละเอียดยืนยันตามคำของผู้เขียนผู้มีศรัทธา.

คำนำ

หนึ่งปีหลังจากเสร็จสงคราม เมื่อผู้เขียนกลับจากประเทศญี่ปุ่น ก็ได้มาพบว่า เรื่องของวินสตัน เชอร์ชิลล์ ที่แปลไว้ในหนังสือประมวญวันนั้น สำนักพิมพ์อารยยุค นำเอาไปตีพิมพ์เป็นเล่ม จะจำหน่าย ไปแล้วเท่าไร ไม่มีทางรู้ ตนเองเอามาอ่านดู ก็รู้สึกสนุก และทำให้หวลนึกไปถึงเวลาเมื่อศึกษาอยู่ในกรุงเกียวโต ระหว่างสงคราม : ปีใหม่ในฤดูหนาวคราวหนึ่ง หิมะกำลังตกจัด วินสตัน เชอร์ชิลล์ ผู้กล้าหาญของอังกฤษ กลายมาเป็นผู้น่าเกลียดน่ากลัวของคนญี่ปุ่นทั้งหลาย คนญี่ปุ่นได้ทำพิธีไล่ปีศาจประจำปีที่เรียกว่าพิธี "เซตสุบุง" คือทำรูปวินสตัน เชอร์ชิลล์กับท่านรูสเวลต์ ประธานาธิบดีอเมริกา เป็นรูปปีศาจแล้วเผาไฟ ฯ ล ฯ. ข้าพเจ้ายืนนึกในขณะดูพิธี กรูสึกสงสาร เพราะวินสตัน เชอร์ชิลลนั้นเป็นผู้น่าเกลียดน่ากลัวของพวกเยอรมันและอิตาลียังไม่พอ คนญี่ปุ่นกลับมาจงเกลียดจงชังอย่างหนักอีก จนถึงกับเอารูปมาเผาไฟ ดูวินสตัน เชอร์ชิลล์ จะเป็นมหา

คำนำ

บุรุษ ประกอบตัวอย่างของหลักมนุษยวิทยาที่ว่า ผู้ดีทำความดีมาก ก็มักจะ เป็นที่ เกลียดชัง ของผู้ร้าย ที่ทำความร้ายมากอยู่เสมอ.

ได้กล่าวมา ข้างต้น ว่า คำแปล ใน หนังสือประมวญวันนั้น รวมเป็นหนังสือทั้งหมดราว ๑๐๐ หน้า ขนาดย่อมเห็นจะได้ แต่เมื่อมาพบความสนุก และตัว เอง มีศรัทธา ต่อ ชีวิต ของ วินสตัน เชอร์ชิลล์ มาก่อน จึง พยายาม ค้นคว้า จาก เอกสาร ต่าง ๆ เพื่อศึกษาให้รู้ว่า บุคคลผู้นี้ มีชีวิต อย่างไร ต่อไปอีก. ผู้เขียนได้สมุดอ้างอิง หลายเล่ม เริ่มตั้งแต่ หนังสือพิมพ์อเมริกันและอังกฤษอาทิ Life และ Post โดยลำดับ กับมาได้บันทึกส่วนตัวของเชอร์ชิลล์อีกเป็นส่วนใหญ่ เป็น สมุด ราว ๒๐ เล่ม ด้วย กัน เมื่อการ ค้นคว้ามา ถึง ขั้น 'พอใจ' เท่าที่มี จึงคิดใคร่จะพิมพ์ ออก ให้แพร่ หลาย คุณ อาษา ขอจิตต์เมตต์

คำนำ

เจ้าของสำนักพิมพ์ "ขอจิตต์เมตต์" ได้เอื้อเฟื้อรับพิมพ์เป็นเล่ม สมตามเจตนา.

"วินสตัน เชอร์ชิลล์" เป็นหนังสือเล่มหนึ่งในจำนวนหนังสือเล่มอื่น ๆ ที่ผู้เขียนกล้ากระทำในขณะที่เจ้าของชีวประวัติยังไม่ตาย ดังนั้นเราอาจต้องมีความจำเป็นติดตามเรื่องของวินสตัน เชอร์ชิลล์ต่อไป จนกว่าวินสตัน เชอร์ชิลล์ หรือ ผู้เขียน จะหมดลมหายใจไปข้างใดข้างหนึ่ง.

เสฐียร พันธรังษี

๑๕๓, ประชาธิปไตย, กรุงเทพ ฯ
ธันวาคม ๒๔๙๓

ความนำ

ลักษณะของ 'บูลด็อก' ที่กัดแล้วไม่ยอมปล่อยก็ดี ลักษณะของ 'จอมสงคราม' ผู้สามารถ 'คุมกัน' เกาะอังกฤษในศตวรรษที่ ๒๐ นกดี ลักษณะอันนั้นมีอยู่เพียบพร้อมในตัวของวินสตัน เชอร์ชิลล์ 'หัวหน้าฝ่ายค้านแห่งสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว' ในปัจจุบัน. เพราะในเวลาที่เกาะอังกฤษถูกสัมพันธมิตรรอบข้างทอดทิ้งจนต้อง 'เดียว--พระยาโศก' อยู่ในตอนแรกของสงครามโลกครั้งที่ ๒ นั้น วินสตัน เชอร์ชิลล์ สามารถคุมกันเกาะอังกฤษไว้ได้ และเป็นผู้อภิบาลเกาะอังกฤษมาได้จนกระทั่งเสร็จสิ้นสงคราม ในขณะที่คนทั้งหลายพากัน

คิดว่า เกาะ อังกฤษ คงจะจมไปแล้วเพราะอาวุธ ว. ๑ ของเยอรมัน.

ชีวิตของ เชอร์ชิลล์เป็นชีวิตโลดโผนและอึกทึก ครึกครัน ชีวิตนี้นำทายความเข้าใจของคนโบราณไปหลายอย่าง เช่น คติที่ถือกันว่า 'เด็กเกียจคร้านในเบื้องแรกจะเอาดิบดีอะไรไม่ได้ในเมื่อเติบโตขึ้น' ดังนี้เป็นต้น.

เชอร์ชิลล์เป็นเด็กเกียจคร้านและเหลือขอ คือ เนื่องจากการที่ 'เหลือ' จากใครจะขอไปเลียงได้ ตั้งแต่บ้านไปจนกระทั่งโรงเรียน ครูบาอาจารย์พากันเกลียดและเบื่อหน่าย แต่เชอร์ชิลล์เป็นเด็กใจแข็งอย่างประหลาด ชอบเสี่ยงโชคทดลองและผจญภัย สิ่งร้าย ๆ รอบข้างทำให้เป็นคนกล้าและใจเย็นเป็นยอดเยี่ยม แต่ความเป็นคน 'เหลือขอ' เมื่อครั้งเป็นเด็กนั้น ติดมาจนกระทั่งโต ขณะเป็นนายกรัฐมนตรีของเกาะอังกฤษในชั่วโมงอันมืดครึ้มระหว่าง ๑-๒ ปีแรกของสงคราม ก็ปรากฏว่าท่านนายกรัฐมนตรีเชอร์ชิลล์กลายเป็นคน

ความนำ

'เหล็กขอ' ของพวกจอมบงการทั้งหมด.

เมื่อมหาสงครามโลกคราวแรก (๑๙๑๔-๑๙๑๘) เชอร์ชิลล์ได้เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทหารเรือในชุดของ มร. ลอยด์ ยอร์ช ทำงานพลาดหลายที คราวสำคัญที่สุด คือ ทัพเรือสัมพันธมิตรแพ้ย่อยยับในการรบฝ่าช่องแคบดาร์ดะแนลส์ คราวนั้นรัฐมนตรีทหารเรืออังกฤษถูกตำหนิมาก แต่เชอร์ชิลลทำการแก้ตัวได้ด้วยความกล้าและใจเย็นเป็นยอดเยี่ยมของตน การรบในที่ต่าง ๆ อีกหลายแห่ง กองทัพเรืออังกฤษมีชัยงดงาม เชอร์ชิลล์เป็นต้นคิดในเรื่องป้องกันการทำลายเรือสินค้าของศัตรูด้วยวิธี 'คุ้มกัน' เคยรับราชการทหารอยู่ในแนวรบฝรั่งเศส และขับเครื่องบินส่วนตัวผ่านเข้าไปในยุทธบริเวณบ่อย ๆ.

ยามใดที่ไม่มีตำแหน่งประจำอยู่ในคณะรัฐบาล เชอร์ชิลล์ยังคงเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่ เชอร์ชิลล์ก็ทำงานแสดงให้คนทั้งหลายเห็นว่าสามารถทั้งเวลาปรกติและเวลารบ, ในเวลาว่างเที่ยวไปพูดในที่ต่าง ๆ,

วินสตัน เชอร์ชิลล์

เขียนความเห็นส่งให้แก่หนังสือพิมพ์ แต่งหนังสือดี ๆ ไว้หลายเล่ม. เชอร์ชิลล์ได้ชื่อว่าเป็นคนพูดตรง, พูดเพราะ และมีกระแสเสียง สามารถบังคับคนฟังให้นั่งติดอยู่กับที่ได้เสมอ.

เชอร์ชิลล์ควรจะได้ชื่อว่าเป็นจอมของสงคราม และมีลักษณะของ "บูลด็อก" ที่กัดแล้วไม่ยอมปล่อยจริง ๆ. ใน ค.ศ. ๑๙๑๔ เป็นบุคคลสำคัญของอังกฤษเช่นใด ใน ค.ศ. ๑๙๔๐ (สงครามโลกครั้งที่ ๒) ก็กลับสำคัญยิ่งไปกว่า. วันแรกที่อังกฤษประกาศสงครามกับเยอรมัน (๓ กันยายน ๑๙๓๙) เชอร์ชิลล์ได้รับเลือกตั้งให้เป็นรัฐมนตรีหมู่บ้องกันราชอาณาจักรคนหนึ่งในจำนวน ๙ คน พร้อมกันก็ได้ว่าการกระทรวงทหารเรืออันเป็นตำแหน่งที่ได้รับมาแต่ครั้งสงครามโลกคราวก่อนด้วย. เมื่อเริ่มฤดูใบไม้ผลิ ๑๙๔๐ ทัพสัมพันธมิตรทำงานพลาดอย่างแรงที่นาร์วิคในทะเลเหนือ เมื่อทัพเรือเยอรมันเข้าบุกฝั่งนอร์เวย์. ประชาชนร่ำร้องให้เชอร์ชิลล์ขึ้นดำรง

ความนำ

ตำแหน่งผู้คุมกันเกาะอังกฤษแทนมร.แชมเบอร์เลนนายกรัฐมนตรี ครานั้นคณะคอนเซอร์เวตีฟ ซึ่งมีเชอร์ชิลล์เป็นหัวหน้ากับคณะลิเบอรัล ซึ่งหันหลังให้กันมาแต่ก่อนก็หันหน้าเข้าหากันได้ เป็นอันว่าเชอร์ชิลล์ได้ขึ้นสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ภายใต้ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของคนอังกฤษและคณะการเมืองทุกคณะ เล่ากันว่าเมื่อเชอร์ชิลล์ได้เป็นนายกรัฐมนตรีนั้น กรรมกรในถอนดอนปรีดาปราโมทย์กันมาก พวกที่เคยนึกว่าอังกฤษจะพบแต่ชั่วโมงมืด, นาฑีอันสว่างก็ค่อย ๆ เลื่อนมาให้เห็น.

ต่อมาเชอร์ชิลล์จึงกลายเป็นโหรทำนายทางในอนาคตของจักรวรรดิอังกฤษ ตั้งสำนักงานอยู่ภายในสภาผู้แทนราษฎรบนเกาะแห่งนั้น. เชอร์ชิลล์ได้ปลุกคนทั้งหลายให้ลุกขึ้นต้านทานต่อการกระทำอย่างหนึ่งซึ่งจอมบงการอื่น ๆ ประกอบขึ้น และกระตุ้นเตือนจักรวรรดิอังกฤษให้ตื่นขึ้นเพื่อต่อต้านการกระทำของข้าศึกจนชนะสงคราม.

วินสตัน เชอร์ชิลล์

เชอร์ชิลล์ได้เขียนหนังสือเล่าเรื่องส่วนตัว ของตนขึ้น ตอนหนึ่ง กล่าวความตั้งแต่เป็นเด็กเล็ก ๆ ไปจนกระทั่งได้ออกไปทำสงครามกับพวกบัวร์ในแอฟริกา และที่อื่น ๆ ดังจะได้เห็นต่อไป กลับมาได้รับเลือกเป็นผู้แทนราษฎร และแต่งงาน ซึ่งถือกันว่าเป็นชีวิตตอนมีความสุขที่สุด ของมนุษย์ทุกคน. ในตอนชีวิตตกต่ำระหกระเหินอยู่นั้น เชอร์ชิลล์อายุ ๒๖ ปี แต่ตอนที่เขียนมีอายุมากแล้วจึงเขียนได้ถ้วนและสนุก.

อนึ่ง คงจะเป็น ธรรมดา ของ เด็กปัญญาดี ซึ่งเมื่อเติบโตแล้วและมีความสุขกายสบายใจ ก็สามารถจะย้อนไปจำความหลังได้อย่างมากที่สุด เมื่ออายุ ๓-๔ ขวบ ปีนนเป็นบทเชอร์ชิลล์จากบ้านเกิดเมืองนอน คือ ไอร์แลนด์ ไป (ค.ศ. ๑๘๗๙) ดังนั้นในที่นี้ต้องเป็นอันว่าเชอร์ชิลล์เกิดปี ๑๘๗๖ สมัยที่อังกฤษมีผู้หญิงเป็นผู้ปกครองเกาะ คือ สมเด็จพระนางเจ้าวิคตอเรีย.

ตระกูลกำเนิดของ เชอร์ชิลล์ เป็น เผ่าเหล่ากอ ของขุน

ความนำ

นางเก่าตระกูลมัลโบโร (Marlborough) ปู่ทำงานเป็นหลอดเลฟทแนนท์อยู่ที่ไอร์แลนด์ พ่อเป็นเลขานุการของปู่แต่งงานกับแม่ซึ่งเป็นคนสวยชาวอเมริกัน ให้กำเนิดเชอร์ชิลด์ขนนั้น.

เชอร์ชิลด์เริ่มเรื่องของเขาไว้ดังนี้:

บทที่หนึ่ง

ที่อันและแฮร์โรว์

เมื่อข้าพเจ้าเป็นเด็กจำได้ ติดหูติดตา เห็นหมู่ทหารขี่ม้าเข้ากันกชอบใจ และเคยเห็นพ่อกับปู่ถือปืนเล็ก ๆ ท่านผู้ใหญ่ทั้งสองเคยพูดกันถึงการรบ เคย พูด ถึง ส่ง-ครามเมื่อพ่อพูดเรื่องดังนักเห็นเป็นโชคเอาใจใส่พังจำได้แม่นยำว่า เวลาเดินไปเที่ยวในสวนเช้า ๆ กับพ่อเป็นเวลาที่จำเรื่องเหล่านั้นได้ถนัดใจ.

แม่ของข้าพเจ้าเป็นลูกสาวนักกีพาชาวอเมริกันคนหนึ่ง เขาว่าแม่เป็นหญิงสวยที่สุดในยุคนั้น ความเป็นนักกีพาด้วยกันทำให้พ่อแม่เกิดรักกันขึ้นโดยบังเอิญ แม่เคยชี้ให้ดูรูปของแม่กำลังนั่งอยู่บนหลังม้า ตามตัว

เป็นโคลนเป็นจุด ๆ แต่ก็ดูสวยอย่างยิ่ง พ่อกับแม่เคยไปเที่ยวล่าสัตว์ด้วยกันบ่อย ๆ และขี่ม้าเก่งด้วยกันทั้งคู่.

เชอร์ชิลล์เล่าถึงความสวยงามของแม่ว่าเหมือนนางเทพธิดา มีเสน่ห์อันหาเขตจำกัดมิได้ และมีอำนาจในตัวสมกับความจะเป็นผู้ใหญ่ในภายหน้า: "ข้าพเจ้ารักแม่ของข้าพเจ้ามาก แต่แม่คงจะไม่รักข้าพเจ้าเท่าไรนัก ข้าพเจ้าเคยทำความลำบากหนักใจให้แก่นางนมของข้าพเจ้าหลายครั้งหลายคราว."

พออายุได้ ๗ ขวบ พ่อแม่ก็เห็นว่าจะส่งเข้าโรงเรียนแห่งหนึ่งแห่งใดได้ และเลือกเอาสถานศึกษาที่สมกับความเป็นอยู่ของวงศ์ตระกูล แต่ทั้งปู่และพ่อหรือบางทีอาจเป็นแม่ด้วย คงจะระอาข้าพเจ้ามาก ทุกคนพากันเรียกข้าพเจ้าว่า "เจ้าเด็กเกเร" ซึ่งความจริงก็ดูจะเกเรจริง ๆ.

โรงเรียนแห่งแรกในชีวิตคืออ็อตัน เป็นโรงเรียนที่สมสมัยที่สุด แต่เก็บค่าเล่าเรียนแพงที่สุด ในอังกฤษถือ

ที่อีตันและแฮร์โรว์

กันว่าเป็นโรงเรียนผู้ดี มีข้อบังคับเข้มงวดกวดขันน่าเบื่อหน่าย ครูเฆี่ยนนักเรียนเก่งเป็นอย่างเยี่ยม ข้าพเจ้าหนาวมากสำหรับข้อบังคับเช่นนั้น.

เดือนหนึ่งเขามีกำหนดประชุมกันหมดโรงเรียน ๒ ครั้ง หรือ ๓ ครั้ง ข้าพเจ้าได้ชื่อว่าเป็นเด็กหน้าการประชุมเก่ง และคอยทำลายกฎข้อบังคับเหล่านี้อยู่ตลอดเวลา หน้าการประชุมไปเสียได้คราวไร หัวใจมันช่างสบายจริง ๆ.

เชอร์ซิลล์เล่าว่า ทนอยู่กับโรงเรียนอีตันไม่ไหว เกลียดเหมือนอย่างกับอะไรดี อีตันร้อนเป็นไฟไหม้บ้า เล่าว่าอยู่ที่นั่นไม่เกิน ๒ ปีก็ต้องลาออก เข้าใจว่าครูบาอาจารย์คงจะพอใจที่เด็กเกเรออกไปเสียได้ และรับว่าเรียนอะไรไม่ได้เพิ่มขึ้นมาเลย การกีฬาไม่เป็นสักอย่างเดียว ก็จะเป็นอะไรได้ เพราะคอยนับวันอยู่แต่ว่าเมื่อไรจะปิดเทอมสักที.

งานหนักของอีตันทำให้ร่างกายและหัวใจทรุดโทรมมาก ในที่สุดก็เจ็บหนัก พ่อแม่เห็นว่าจะไม่ได้เรื่องแน่

คงรู้สึกสงสารขึ้นมาบ้าง ก็ยอมให้เชอร์ชิลล์ถาออกจากโรงเรียน และถูกส่งให้อยู่ในความควบคุมของหมอประจำตระกูลซึ่งอยู่ที่ไบรตัน.

เมื่อสภาพค่อยดีขึ้น เขาถูกส่งไปอยู่โรงเรียนเด็ก ๆ แห่งหนึ่ง ซึ่งผู้หญิง ๒ คน เป็นผู้ดูแลเอาใจใส่เป็นอันดี เชอร์ชิลล์ยอมรับว่า ตนเองได้รับความเมตตาปรานีเป็นอย่างมากจากหญิงทั้ง ๒ นั้น ชีวิตสดชื่นดมล่ำไปด้วยความสุขเป็นครั้งแรกตั้งแต่เกิดมา ความสุขอันนี้เป็นภาพประทับใจ — ประทับความจำของเขา ตรงข้ามกับภาพของความเศร้าและความลำบากในอดีตที่เคยผ่านมา.

เรื่องเกียจคร้านในการเรียนนมอยู่เรื่อย ๆ แต่จะว่าเกียจคร้านเสียทั้งหมดไปก็ไม่ถูก เพราะเมื่อเห็นว่าบทเรียนใดไม่จำเป็น ก็ไม่พอใจและถือเป็นการเสียเวลา. เมื่ออายุได้ ๑๒ ปี จะมีการสอบไล่เข้าโรงเรียนแฮร์โรว์ ข้าพเจ้าทำข้อสอบได้เลวเต็มที ยิ่งเป็นบทอันเกี่ยวกับภาษาลาตินก็ทำไม่ได้เลยสักข้อเดียว คิดว่าอย่างไรก็สอบตกแน่ แต่

ที่อีตันและแฮร์โรว์

ครูใหญ่เป็นคนใจดี เมตตาปรานี่นัก ถงความเห็นว่า ข้าพเจ้ามีความสามารถทั่ว ๆ ไปดี ดังนั้นก็เป็นอันตกลง ปุโหะเอาว่าข้าพเจ้าสอบเข้าโรงเรียนแฮร์โรว์ได้.

เมื่อเข้าโรงเรียนแฮร์โรว์ได้แล้ว ใช่ว่าจะหมดความเกี่ยจคร้านไปก็หาไม่ มิบทเรียนหรือระเบียบการอันใดที่เข้าใจว่า จะไม่เห็น ประโยชน์ อย่างแท้จริง แล้ว ก็พาดเกี่ยจคร้านไม่ปฏิบัติตาม. ทางมหาวิทยาลัย เขาจัดนักเรียน ไม่ว่าในกรณีใด ๆ ตามลำดับอักษร. ชื่อเต็มของข้าพเจ้าความจริงคือ Winston Churchill อักษร W จึงทำให้ต้องไปนอนอยู่ก้นบึงหลายคราว จนกระทั่งโต๊ะนั่งเรียนก็ถูกจัดไปไว้ข้างหลัง และดูเหมือนจะหลังที่สุดกว่าใคร ๆ.

ใน ค.ศ. ๑๙๘๗ พ่อของข้าพเจ้าออกจากตำแหน่งประธานสภาสามัญและตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังในคราวเดียวกัน แต่ว่า ยังคงเล่น การเมือง อยู่เต็มที่ สำหรับตัวข้าพเจ้านั้นชีวิตในโรงเรียนแฮร์โรว์ก็คง

เป็นที่เบื่อของคนทั้งหลาย ทุกคนที่พบข้าพเจ้าเขาพากันแปลกใจ เพราะพ่อก็ดีถึงปานนี้ ทำไมลูกจึงแตกเหล่าไปเสียได้ เรื่องล้าหลังเพื่อนในโรงเรียนนั้นจึงทำให้เป็นเด็กเหลือของของบ้านและโรงเรียนอยู่ตลอดเวลา.

พูดถึง การเรียน ภาษา ต่าง ประเทศภาย ใน โรง เรียน แฮร์โรว์ ข้าพเจ้ามุ่งเรียนแต่ภาษาอังกฤษอย่างเดียวและเรียนได้เป็นอย่างดี เพื่อนคนอื่น ๆ เขาพากันเรียนภาษาลาตินและภาษากรีก ซึ่งยากเย็นสำหรับคนเช่นข้าพเจ้า แต่ส่งนักลายเป็นผลดีเพราะพวกเพื่อน ๆ พากันชอบใจว่าเป็นคนเรียนรู้ภาษาอังกฤษเก่ง และพาให้คนอื่นมาเอาใจใส่ภาษาอังกฤษกันมากเหมือนกับตนได้.

ความจำเมื่อเป็นเด็กอยู่ในไอร์แลนด์ไม่มีวันลืม มองเห็นภาพทหารขี่ม้า, ปืนเล็ก ๆ และอะไรอีกหลายอย่างที่เกี่ยวกับเรื่องของทหาร ข้าพเจ้าต้องการเป็นทหารเช่นเดียวกับบรรพบุรุษของเรา แต่การจะไปเรียนชั้นนายทหารได้จะต้องสอบได้ชั้นมูลของโรงเรียนแฮร์โรว์ให้ได้เสีย

ที่อีตันและแฮร์โรว์

ก่อน เรื่องนี้เป็นเรื่องหนักใจมากในเวลานั้น.

เมื่อถึงคราวสอบไล่ พวกเพื่อนที่ว่าเก่งในห้องเรียน สอบตกกันเป็นระนาว แต่ข้าพเจ้ากลับสอบได้สมประสงค์ เรื่องที่สอบไล่ได้นั้นเป็นเรื่องที่ข้าพเจ้าควรจะอธิบายให้ฟัง ว่าเพราะเหตุไร ความจริงนักเรียนทุกคนรู้ล่วงหน้าว่าครูจะต้อง เอาเรื่อง ความรู้ใน แผนที่ ของ ประเทศต่าง ๆ มาสอบ วิชาแผนที่ของข้าพเจ้า เลวเท่ากับ วิชาภาษาลาติน แต่ว่าพอจะแก้อุปสรรคเหล่านั้นได้ในเวลาสอบ.

ดังนั้น คนก่อน จะไป สอบ คนนั้น ทุกคน เตรียมตัวพร้อม วิธเตรียมตัวนั้น ข้าพเจ้า แอบเขียนชื่อ ประเทศต่าง ๆ ลงไว้ใน หมวก สำหรับสวมไปโรงเรียน ร่างเป็นแผนที่ใหญ่ไว้ แล้วเขียนแผนที่นิวซีแลนด์ไว้ชัดเจนเป็นพิเศษ รุ่งขึ้นไปสอบ แผนที่แผ่นแรกที่ครูให้เขียนก็คือแผนที่ของนิวซีแลนด์.

ขอย้อนเล่าไปถึงมูลเหตุแท้ ๆ ที่เลือกเอาการทหารเป็น อาชีพในเวลา เด็บโตมาะ เนื่อง ด้วยอุปนิสัย ชอบ

ตุ๊กตาทหารเสียจริงจัง ข้าพเจ้ามีตุ๊กตาทหารอยู่ประมาณ ๑,๕๐๐ ตัว จัดเป็นกองพลใหญ่ทหารราบ และกองพลน้อยทหารม้า วันหนึ่งจำได้ว่าพ่อมาพินิจพิจารณาการเล่นอย่างบ้าบิ่นของข้าพเจ้า คือ วิธีปล่อยให้ทหารตุ๊กตาทั้ง ๒ ฝ่าย เข้าประจัญบานกัน พ่อยืนดูอยู่ประมาณ ๒๐ นาที แล้วก็ถามว่าอยากจะเป็นทหารกับเขาบ้างหรือ ข้าพเจ้าตอบกับท่านไปทันทีว่าต้องการ.

ข้าพเจ้ารู้สึกว่าพ่อจะไม่พอใจอยู่บ้าง เพราะท่านคงจะเหลือระอาข้าพเจ้าเต็มทน เวลายิ่งล่วงมา เหตุการณ์ก็ยิ่งบอกชัดว่าความหวังห่างไกลออกไป วันหนึ่งพ่อมาบอกว่า ข้าพเจ้าเป็นเด็กโง่ ไม่สมควรจะไปเป็นทหารได้ ขอให้นึกว่า คำพูดของพ่อทำให้เกิดเสียใจ และมานะขึ้นมาทันที. อย่างไรก็ดี ข้าพเจ้าไม่เคยทิ้งตุ๊กตาทหารของข้าพเจ้าเลย จะไปเรียนหนังสืออยู่ที่ไหน หัวใจก็หวดมาจับอยู่ที่กองทหารของข้าพเจ้าเรื่อยไม่เปลี่ยนแปลง.

บทที่สอง

ที่แซนด์เฮอร์สต์

เมื่อปรากฏผลแห่งการสอบของโรงเรียนแฮร์โรว์แล้ว ก็เข้าเรียนวิชาทหารใน Royal Military College ที่แซนด์เฮอร์สต์เรียนวิชาเทคนิคอันเกี่ยวกับอาวุธต่าง ๆ เมื่ออยู่โรงเรียนนายทหารดูค่อยขยันดีขึ้นมาก.

ชีวิตของข้าพเจ้าเคราะห์ร้ายเสมอ: ก่อนที่จะไปเข้าแซนด์เฮอร์สต์ ต้องนอนเจ็บโดยอัติเหตุเสียตั้ง ๓ เดือน ที่จริงก็เพราะความซนของตนนั่นเอง ขณะนั้นข้าพเจ้ามีอายุถึง ๑๘ ปี พ่อแม่พาไปพักอยู่ที่บ้านของน้าในฤดูหนาว ที่นั่นมีสวนขนาดใหญ่ มีต้นไม้มาก มีผาชันและมีสะพานที่จะหักมิหักแหล่ยาวประมาณ ๕๐ หลา

ข้าพเจ้าเล่นซ่อนหากับน้องชายและพี่น้องอีกคนหนึ่ง เขาเป็นคนวิ่งไล่ข้าพเจ้าอยู่ประมาณ ๒๐ นาที รู้สึกเหนื่อยอ่อนเหลือเกินจึงวิ่งข้ามไปบนสะพาน ขณะนั้นทีหัวและปลายสะพานมีผู้ร่วมเล่นดักจับอยู่ทั้ง ๒ ทาง เราหนีกันไปหนีกันมาปีนหลบทางโน้นทางนี้อยู่พักใหญ่ ตอนหนึ่งข้าพเจ้าปีนหุ้นขึ้นไปอยู่บนกิ่งไม้ เป็นคราวเคราะห์กิ่งไม้หักลงมา ข้าพเจ้าพลาดตก นอนไม่ได้สติไปเป็นเวลา ๓ วัน และต้องรักษาอย่างหนัก อยู่เป็นเวลา ๓ เดือน ถ้าไม่ได้หมอทีดี ข้าพเจ้าคงตายไปเสียแล้ว หรืออย่างไรก็ไม่ทราบแน่.

เมื่อเข้าไปอยู่ที่แซนด์เฮอรฺสต์ ข้าพเจ้าได้เป็นนักเรียนทหารม้า บทเรียนของทหารม้าทุกอย่าง ข้าพเจ้าก็ไม่สามารถจะทำได้เป็นอย่างดีเช่นนักเรียนคนอื่น นอกจากวิชากระโดดข้ามรั้วอย่างเดียวที่ทำได้ดีที่สุด วิชาประเภทนี้เมื่อเวลาแข่งขันกัน ข้าพเจ้าทำแต้มได้เป็นที่หนึ่ง บางครั้งได้นึกไปถึงคำทำนายที่อาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนแฮร์-

ที่แซนด์เฮอร์สต์

โรว์ซิ่งให้ไว้แก่ข้าพเจ้าเมื่อออกจากโรงเรียนว่า ถึงอย่างไรข้าพเจ้าจะเป็นผู้สามารถคนหนึ่ง แม้จะไม่มีความรู้เป็นหลักฐานอะไรเหมือนคนอื่น เมื่อได้พบความดีของตัวฉันเองเช่นนี้ ก็ให้รู้สึกไปว่า คำทำนายของท่านอาจารย์มีส่วนถูกอยู่เป็นอันมาก และทำให้ดีใจในเมื่อนึกถึงคำทำนายนั้นอยู่เสมอ.

ที่แซนด์เฮอร์สต์มีบทเรียนหลายอย่างที่ข้าพเจ้าต้องล้าหลังคนอื่น เช่นบทเรียนภาษาลาติน ภาษาฝรั่งเศส และวิชาคำนวณ ที่เป็นดังนี้เพราะข้าพเจ้าทอดทิ้งเสียแต่ต้น บทเรียนหลายอย่างที่เรียนได้ดีคือยุทธวิธี, วิชาเกี่ยวกับป้อมค่าย, ภูมิวิทยา, กฎหมายทหาร, การปกครองทหาร นอกนั้นมีวิชายิมแนสติคและวิชาขี่ม้า ข้าพเจ้าก็ทำได้ดีไม่แพ้คนอื่น.

การขี่ม้าเป็นของโปรดอย่างยิ่งสำหรับข้าพเจ้า มีเงินทองเท่าไรยอมใช้จ่ายเพื่อการขี่ม้าทั้งหมด ข่าวอันนี้รั่วไหลไปถึงพ่อแม่ทางบ้าน จนมีเสียงพูดมาถึงข้าพเจ้าว่า

ควรจะให้ม้าแก่ข้าพเจ้าดีกว่าการให้เงิน ที่จริงการทิคน พูดกันอย่างนี้เป็นเรื่องถูกสำหรับข้าพเจ้าจริง ๆ เพราะว่า ข้าพเจ้ามีเงินก็หมดเปลืองไปด้วยเรื่องของม้าทั้งสิ้น.

การสอบไล่ที่แซนด์เฮอสร์ตทั้ง ๓ ขั้น ข้าพเจ้าสอบผ่านไปได้ด้วยดี การสอบเมื่อเวลาปลายปีได้หมายส่งพอถึงเดือนธันวาคม ๑๘๙๔ ข้าพเจ้าก็เดินทางกลับบ้านเพื่อนำเอาเกียรติยศและประกาศนียบัตรของนักเรียนนายร้อยไปอวดพ่อแม่.

รุ่งขึ้นอีกปีหนึ่ง ค.ศ. ๑๘๙๕ พ่อของข้าพเจ้าก็ตาย ไม่ทันได้ชมบุญของลูกว่า จะทำงานให้แก่ประเทศชาติในภายหน้าได้สักเพียงไหน ถ้าท่านยังมีชีวิตอยู่สักเล็กน้อย ท่านคงจะแปลกใจว่า "วินสตัน ฉันไม่นึกว่าแกจะเก่งอย่างนี้เลย."

พ่อตายแล้วทำให้ความตั้งใจต่าง ๆ ที่จะพาชีวิตไปสู่ที่สูงสง่าละลายไปเป็นอันมาก เคยคิดไว้แต่ก่อนว่าจะได้เข้าไปอยู่ในสภาปาร์ลิเมนต์เหมือนพ่อ ก็หยุดคิดไปชั่ว

คราวตั้งแต่เวลานั้น แต่พ่อเคยมีความมุ่งหมายสำหรับกาลภายหน้าของข้าพเจ้าไว้อย่างไร ก็พยายามทำตามมิได้ลืมเลย.

ขณะนั้นแม่ของข้าพเจ้าอายุ ๔๐ ปีเข้าไปแล้ว แต่ยังสวยมีเสน่ห์เหมือนหญิงสาว ความงามของแม่มิได้ลดไปแม้แต่น้อยหนึ่ง มาถึงเวลานี้ แม่เป็นคนดีต่อลูกเป็นที่สุด แม่ได้เอาอกเอาใจ เป็นกำลังของความมุ่งหมายและการทำงาน แม่คอยส่งเสริมให้ชื่นบานและให้มีความบากบั่นอันหาขอบเขตมิได้ ความรักใคร่ระหว่างแม่กับข้าพเจ้าเป็นความรักระหว่างน้องชายกับพี่สาวมากกว่าเป็นความรักในระหว่างแม่กับลูก เพราะแม่ได้ให้ความสนิทสนมกลมเกลียวแก่ลูกอย่างจะหาแม่คนอื่นเปรียบได้ยาก.

ความสุขและความสดชื่นที่ได้จากแม่ บังเกิดเกลานั้น บางขณะทำให้คิดไปบ้างว่าไม่อยากจะจากท่านไปทางไหน ถ้าไม่นึกว่าจะต้องไปเป็นทหาร.

ความดีและความสูงศักดิ์ของลูกที่เกิดขึ้นในภายหน้า

ย่อมเป็น หน้าที่ ของ พ่อแม่ เป็นอย่างใหญ่ ที่จะ อบรม ดูก ข้าพเจ้าควรจะนับว่าเป็นเด็กเคราะห์ดีในตอนนี้ เพราะแม่ ของข้าพเจ้าเหมือนแม่เทพธิดา แห่งเกียรติคุณ สำหรับดูก อยู่ตลอดเวลา.

ต่อจากนี้ไป ข้าพเจ้าจะต้องจากบ้านไปประจำกรมใด กรมหนึ่ง แม่ต้องการได้เห็นความรุ่งโรจน์ของข้าพเจ้า เช่นเดียวกับความรุ่งโรจน์ ของพ่อที่มีมาแล้วหรือยิ่งกว่า. การเป็นฉะนี้ แม่และข้าพเจ้านึกได้ว่า ในกอง ทหาร ฮุสซาที่ ๔ มีนายทหาร คนหนึ่ง ยศเป็น นายพัน เอก ชอบราเบซัน ท่านผู้นี้ชอบ กับครอบครัวของเรา มาแต่เดิม เมื่อ ข้าพเจ้า ยังเป็น นักเรียน ที่แซนด์เฮอรุสต์ เคยได้รับความกรุณาปรานีจากท่านนายพันเอกเป็นส่วนตัว เคยสนทนาปราศัยอย่างกันเอง ท่านนายพันเอกเคยเรียก ข้าพเจ้าไปกินข้าวด้วยก็หลายครั้ง เวลาที่ข้าพเจ้าสำเร็จ การศึกษาวิชา ทหารที่แซนด์เฮอรุสต์นั้น ท่านนายพันเอก รู้ตลอดและรู้ว่าข้าพเจ้าเก่งกล้าในวิชาขี่ม้าอย่างไร.

ท่านนายพันเอกไปพูดกับทางการอย่างไร เราไม่ทราบ แต่ผลของการที่พูดนั้น คือ ต้องการให้ข้าพเจ้าไปเป็นนายทหารในกรมทหารม้าฮุสซาที่ ๔ การเป็นฉะนี้ข้าพเจ้าจึงได้เข้ารับราชการเป็นนายทหารในกองทหารม้าฮุสซาที่ ๔ ร่วมกับนายพันเอก.

แม่ไม่ได้แสดงความขัดข้อง ท่านคงจะดีใจว่าเมื่อข้าพเจ้าได้นายดี ชีวิตการทหารของลูกคงจะรุ่งโรจน์ได้เป็นแท้.

ข้าพเจ้าได้เข้าไปประจำกองทหารม้าฮุสซาที่ ๔ นั้นตกในเดือน มีนาคม ค.ศ. ๑๘๙๕ เวลานั้นข้าพเจ้ามีอายุได้ ๒๑ ปี งานที่กองทหารม้าฮุสซาหนักอย่างใหญ่หลวง ต้องหัดขี่ม้ากันทุก ๆ วัน และวันหนึ่ง ๆ ต้องใช้เวลามากเหลือเกิน มีการขี่ม้าข้นเขา ข้ามภูเขาจากลูกหนึ่งไปอีกลูกหนึ่ง มีการขี่ม้ากระโดดข้ามเครื่องกีดขวางเต็มไปด้วยอันตราย และการฝึกหัดบนหลังม้าอีกหลายอย่างหลายประการ ซึ่งเป็นเรื่องของการคอหักทั้งสิ้น

อย่างไรก็ได้ ถือเป็นธรรมเนียมกันในชั้นนายทหารแห่งกองทัพม้าฮุสซาดังนี้ ว่าทุกคนที่กล้าหาญชาญชัยนั้นจะต้องเคยบาดเจ็บเกือบ ๆ จะคอหักมาแล้ว ใครที่ผ่านขั้นเป็นนายทหารได้โดยไม่บาดเจ็บมาเลย จะเป็นนายทหารที่หาความชำนาญไม่ได้ และนั่นถือว่าเป็นเรื่องที่ต้องอายกัน.

เราถือกันว่า แผลที่ได้จากการขี่ม้าเป็นแผลของเกียรติยศ คนมีแผลถือว่าเป็นคนชำนาญ ผลจึงได้รับลงตัวว่า คนชำนาญก็คือคนมีเกียรติยศนั่นเอง.

เชอร์ชิลล์เล่าถึงความกล้าหาญของทหารม้ากองนี้ว่าเมื่อมีการรบที่อัลเดอร์ชอตในปี ๑๘๙๕ นั้นไม่ได้พบหน้าใครที่แสดงว่ามีความตระหนกตกใจ ท่านแม่ทัพใหญ่ผู้บังคับบัญชากองทหารม้ามีทหารอยู่ภายใต้บังคับบัญชาตั้ง ๓๐ ถึง ๕๐ หมู่ แต่กองทหารเหล่านี้เหมือนหนึ่งนายทหารที่เป็นหมู่เดียวกัน เข้มแข็งมีระเบียบวินัยเป็นที่น่านิยมนัก เมื่อได้รับคำสั่งจากท่านแม่ทัพให้บุกเข้าไป

ยังแนวหน้า ก็ทำงานได้อย่างไม่เสียดายชีวิต กระโดดเข้าใส่ศัตรูรวดเร็วเหมือนลูกลม เหล่านี้เป็นผลแห่งการฝึกหัดอย่างกรากกรำที่มีมาแต่เดิมทั้งสิ้น

บทที่สาม

ในอินเดีย

ในศักราชสุดท้าย แห่งรัช สมัยของพระนางเจ้าวิคตอเรีย มหาราชินี ไม่มีใคร เชื่อเลยว่า กองทัพบก อันมีจำนวนเพียงเล็ก ๆ ของเกาะอังกฤษจะสามารถข้ามทะเลไปรบในยุโรปได้ ข้าพเจ้าจำได้ว่ากองทหารม้าของเรา ท่านนายร้อยเอกคนหนึ่งชื่อเฮก เคยนำพวกเราไปผึกหัดวิ่งวุ่นอยู่บนเทือกเขาอันยาวเหยียดในฤดูใบไม้ผลิ ค.ศ. ๑๘๙๕ ด้วยเหตุฉะนี้ พวกทหารม้าของเราจึงควรจะเรียกว่า ทหารภูเขา แข็งแกร่งเหมือนแท่งหินทภูเขานั้น.

ในฤดูใบไม้ผลิแห่ง ค.ศ. ๑๘๙๖ กองทหารม้าฮุสซาที่ ๔ ซึ่งข้าพเจ้าประจำอยู่ได้รับคำสั่งให้ออกเดินทางไป

ประจำหน้าที่ใน ประเทศ อินเดีย อันเป็น จักรวรรดิ ของเรา พวกนายทหารม้าข้าพเจ้าเข้าร่วมด้วย ต่างก็ได้รับอนุญาตให้หยุดพักเพื่อเตรียมตัวเดินทางอย่างเต็มที่ บรรดาเหล่าทหารฮุสซา ที่เข้าไป ทำงาน ของตน อยู่ในอินเดียนั้น ทำหน้าที่ได้อย่างสมบรณ์.

ข

การฝึกทหารบกทุกเหล่าในสมัยของพระนางเจ้าวิคตอเรียนั้นแข็งแรง นายทหารทุกคนต้องทำงานอย่าง กรากกรำที่สุด เพื่อเกียรติยศที่นายทหารจะต้องไปรับผิดชอบต่อไปในภายหน้า นายทหารทุกคนเป็นนักกีฬา เฉพาะนาย ทหาร ม้าทุกคน สามารถ เล่นกีฬาโปโล บนหลัง ม้าได้ ข้าพเจ้าเองมีม้าเล็ก ๆ ที่น่ารักและเคยชากันมาถึง ๕ ตัว เคยเล่นโปโลได้เป็น อย่างดี คือ เคยชนะโปโล เพราะความชำนาญ การขี่ม้า หลาย ต่อหลายครั้ง การมีชื่อในเรื่องขี่ม้านขจรฟุ้งเฟื่องไปไกล ถึงกับ เจ้าชายในราชสำนักและพวกผู้ดีชนสูง ๆ ที่นิยมการเล่นม้ากรู จักรักใคร่ยากพบหน้าข้าพเจ้าทั้งนั้น.

วินสตัน เชอร์ชิลล์

ในบรรดาเจ้านายที่ชอบพอ ข้าพเจ้า ชอยกมากล่าว พระนามไว้พระองค์หนึ่ง คือ เจ้าชายแห่งเวลส์ เจ้าชาย พระองค์นี้มีการติดต่อกันอยู่เสมอ และเรื่องที่ติดต่อมาก ที่สุดเป็นเรื่องเกี่ยวกับการขี่ม้า และความเป็นนายทหาร ม้าของเรา.

จะย้อนไปเล่าถึงคราวไปอินเดีย: พวกเรานายทหาร เมื่อหยุดโฮลิเดย์กันอย่างอิ่มหนำสำราญแล้ว ก็จับเรือ เดินทางออกจากเซ้าท์ แธมป์ตัน มีทหารม้าไปด้วยคราว นั้นถึง ๑,๒๐๐ คน ใช้เวลาเดินทางอยู่กลางทะเล ๒๓ วัน ก็มองเห็นท่าเมืองบอมเบย์ ริมฝั่งเต็มไปด้วยต้นปาล์ม และวังของพวกเจ้าแขกเป็นอันมาก เมื่อเรือจะเข้าเทียบ ท่ามีเรือเล็ก ๆ มาล้อมเรือใหญ่ของเราโดยรอบ พวกนาย ทหารหลายคนได้รับคำสั่งให้ถ่ายเรือไปที่ท่า กว่าจะถึง ทำให้ต้องเล่นกันอิหลักอิเหลืออยู่นาน.

ท่าเรือทุกแห่งในอินเดียนั้นเต็มไปด้วยอันตราย โชค หรือชีวิต เป็นของคู่กัน นาย ทหาร ทุกคน ต้องใช้ ความ

ในอินเดีย

ระมัดระวังตัวยิ่งกว่าพลทหาร ทุกคน ต้องมีอาวุธ ที่ตน ถนัดที่สุดไว้ประจำตัว ทางการเขาจัดให้พลทหารเข้าพัก ในค่ายแห่งหนึ่งซึ่งทำเป็นเต้นท์ปักชิงอยู่บนที่ราบ เวลา กลางวันมีพิธีรีตองกันอย่างสนุกสนาน มีแขกปาทานมา รับใช้อยู่ตลอดเวลา แต่น่ารำคาญเป็นที่สุดในเรื่องความ สกปรก แขกรับใช้ของเราทำงานซึ่งถ้าจะไม่คิดถึงอะไร อย่างอื่นก็น่าพอใจ เพราะม้าที่เราเอาติดไปด้วยนั้นสบาย เช่นเราสบายเหมือนกัน.

พวกเราเดือน จากค่าย ชั่วคราว บนที่ราบใน วันต่อมา ย้ายไปอยู่ ณ ที่แห่งหนึ่ง เขา ทำเป็น บังกาโลแข็งแรง แน่นหนา พวกเรานายทหารจำนวน ๓ คน ช่วยกันทำ คอกม้าแห่งหนึ่งซึ่งจม้าได้ราว ๓๐ ตัว ณ บังกาโลที่พัก มีระเบียงยื่นออกไป เขาห้อยดอกไม้สีชมพูหรือสีส้มซึ่ง เป็นเครื่องหมายแห่งอิสรภาพของอินเดีย.

กองทหารม้าที่เดินทางมา อินเดีย คราวนี้ พวกนาย ทหารได้ทำงานหนักอย่างหนึ่ง คือ การสำแดง ฝีมือแกะ

ความสามารถของตน ให้แจกเห็นค่าสมกับความเป็นนาย
ทหารใน ประเทศ มหาอำนาจ หรือไม่ ในสมัย ที่สมเด็จ
พระนางเจ้าวิคตอเรีย มหาราช ขึ้นเถลิง มงกุฎ บนจักร-
วรรดิ อินเดีย นั้น เป็น รัชสมัย แรก ที่อังกฤษ เข้ามา ครอบ
ครองอินเดีย เพราะฉะนั้นความนิยมนับถือ คนอังกฤษที่
ชาวอินเดียได้ แสดง ออก จึงยังไม่ สนิทนัก ต้องตกเป็น
ภาระของกองทัพบกอังกฤษอย่างหนึ่ง ตกเป็นหน้าที่ของ
นโยบายการปกครองตามน้ำมือของข้าหลวงผู้สำเร็จราช-
การต่อหนึ่ง.

การที่กองทหารม้าฮุสซาเดินทางมาถึงอินเดีย ความ
มุ่งหมายอันแท้จริง ก็เพื่อจะแสดงความศักดิ์สิทธิ์ ของอัง.
กฤษในอินเดียให้แจกเห็นบ้าง บางแคว้นในอินเดียขณะ
นั้นความสงบราบคาบ ยังจับไม่ติด ตลอดรัชสมัยของ
พระนางเจ้าวิคตอเรีย มหาราช อินเดียยัง มองไม่เห็นว่า
อังกฤษจะมาปกครองเขาได้อย่างไร การปกครองของ
อังกฤษใน อินเดีย นั้น ค่อยเป็น ค่อยไปทีละน้อย อังกฤษ

ปกครองให้ เกิดความรัก และ ให้ เกิดความกลัวพร้อมกัน ไปด้วย กองทหารม้าอันมีข้าพเจ้าเป็นนายทหารรวมอยู่ และเข้ามาในอินเดีย คราวนี้ ก็ด้วยมุ่งหวัง ตั้งใจ จะให้ คนอินเดียเห็นในข้อหลัง.

ต่อไปเราจะเห็นได้ ว่ากองทหารม้าฮุสซาที่ ๔ แห่ง เกาะอังกฤษได้ทำงานอะไรกันบ้างในอินเดีย.

ระหว่างอยู่ในอินเดีย ใช้เวลาว่างฝึกซ้อมโปโลเป็น นิรันดร ขอให้จำไว้ว่า โปโลเป็นกีฬายอดเยี่ยมของเหล่า ทหารม้า ทหารม้าคนใดเล่นโปโลได้ดี ย่อมหมายความ ว่าความชำนาญบนหลังม้าเป็นเลิศ ข้าพเจ้าไม่เคยพ่าย แพ้ใครในเรื่องความชำนาญเช่นว่านี้.

ภายใน ๖ สัปดาห์หลังจากขึ้นบกในดินแดนอินเดีย ได้มีการแข่งขันชิงถ้วย กอลคอนดา กันขึ้น ที่ไฮเดอราบัด ระหว่างกองทหารม้า ของเรา กับกองพันน้อย กอลคอนดา เขาส่งผู้แทนเข้ามาแข่งขันกับเรา นายทหารฝ่ายเราทุกคน ที่เข้า แข่งขัน จะต้อง สำนึกว่า เรา ต้อง เอาชนะ มาเพื่อ

วินสตัน เชอร์ชิลล์

ความสูงศักดิ์แห่งจักรวรรดิของเรา ไม่ใช่เพื่อเกียรติยศของคนใดคนหนึ่ง กองพันน้อยที่ส่งผู้แทนเข้ามาแข่งขันได้ชื่อว่าเป็นทีมเก่งยอดเยี่ยมของอินเดียภาคใต้ การเป็นฉะนี้จึงทำให้เราทุกคนเต็มไปด้วย ความ ระมัดระวัง ผลแห่งการแข่งขัน พวกเราทำประวัติการณ์ในความมีชัยได้รับชื่อเสียงโด่งดังว่า กองทหารม้าฮุสซาแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอังกฤษชำนาญม้าน่านิยม.

จะเล่าถึงกิจวัตร ของเราในฐานะ เป็นนายทหาร ทุกวันเราต้องมีงานประจำ พอทำเป็นรายงานได้ดังนี้ ก่อนรุ่งอรุณทุก ๆ เช้า ทุกคนรีบลุกออกจากเตียง ตรงเข้าจับมีดโกน ทำธุระกับหนวดเคราที่รกรุงรังอยู่บนใบหน้า พอถึงเวลา ๗ นาฬิกา ออกเดินขบวน อย่างเหนื่อยอ่อนผึกหัดการแปรแถว ซ้อมรบ ตลอดเวลาเกือบ ๒ ชั่วโมง พอหมดผึกหัด พากันไปอาบน้ำและกินอาหารเช้า.

คิดจะได้หยุดพักผ่อน ตอนนี้ก็เป่าทั้งเพ: ธุระในคอกม้า, ภาระในห้องพัก หนักพอ ๆ กับเรื่องเวลาเช้า

สธ3.242 ส7253 ม.33 ม2160 อน(ร)

ในอินเดีย

เหมือนกัน ก่อน ๑๑ นาฬิกา ได้พักกันนิดหน่อย ๑๓ นาฬิกาครึ่งตอนบ่าย อาหารกลางวัน จากนั้นนอนหลับหรืออ่านหนังสือเล่นไป จนกระทั่งเวลา ๑๗ นาฬิกา รายงานประจำเหล่านี้ทำให้พวกเราค่อยมีชีวิตชีวาขึ้นอีกเป็นอันมาก ข้าพเจ้าต้องขอเรียนว่าไม่มีชั่วโมงแห่งชีวิตชั่วโมงใดจะประเสริฐเลิศเท่าชั่วโมงของกีพาโปโล.

ท่านคงจะทายผิดว่าพวกทหารมักเล่นโปโลกันกลางวันที่จริงไม่ใช่ เราเล่นกันเวลากลางคืนซึ่งเป็นคืนเดือนหงายแสงสว่างกระจ่างฟ้า ใครที่ไม่ได้เล่นก็นั่งสูบบุหรี่กันท่ามกลางเดือนหงาย บางคืนเราเล่นกันไปจนถึงเวลา ๒๒ หรือ ๒๓ นาฬิกาจึงเข้านอน อินเดียมีทราบให้เล่นโปโลได้เป็นอันมาก ความเบื่อหน่ายในชีวิตห่างบ้านดูจะไม่ค่อยมี.

ชีวิตของข้าพเจ้านั้น ดูก็เป็นชีวิตที่ประหลาด ในฤดูหนาว ค.ศ. ๑๙๙๖ ปีนั้นข้าพเจ้าไก้ล้มอายุ ๒๒ ปีบริบูรณ์เกิดนึกขึ้นว่าอยากจะเรียนอะไรต่ออะไรเป็นการใหญ่ ด้วย

ความปรารถนารุนแรง เมื่อเกิดความปรารถนาขึ้น ก็มีความเสียใจเกิดขึ้นมาพร้อมกันว่า เมื่อเป็นเด็ก ข้าพเจ้าเป็นคนเกียจคร้าน ความรู้ต่าง ๆ ผ่านไปโดยไม่เอาถ่าน ยังดีอยู่นิดหน่อย คือ ระหว่างอายุ ๑๙ ถึง ๒๐ เท่านั้น ย้อนหลังไปก็เหลวทั้งสิ้น.

ยิ่งคิดไป เรื่องหาความรู้ใส่ตัวในตอนนี้ก็ดู จะทำให้เสียใจมากขึ้น จำได้ว่าเมื่อเป็นเด็กเกียจคร้าน พ่อและแม่เอาหนังสือดี ๆ มาให้อ่าน ก็กลับถือเอาการหนีไม่อ่านหนังสือนั้นเป็นเกมสนุก การที่เป็นคนไม่มีความรู้ ถ้าหากอยู่เป็นมนุษย์ธรรมดาก็ดูไม่จำเป็น แต่มา ณ บัดนี้ ข้าพเจ้าเป็นนายทหารของจักรวรรดิอังกฤษ ข้าพเจ้าจะต้องมีส่วนเป็นผู้คุ้มครองป้องกันเกียรติศักดิ์แห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเรา การเป็นคนบังคับบัญชาคนอื่นเพื่อเกียรติศักดิ์ของชาติและพระราชานั้น การฝึกฝนให้มีความรู้จึงเป็นเรื่องจำเป็นยอดเยี่ยมทีเดียว.

ความคิดเสียใจอันนี้ ทำให้เคืองตัวเองวันละ

หลาย ๆ คราว.

เรื่องเป็นเช่นนี้ จึงได้ตกลงใจว่าจะเป็นนักศึกษากัน
ขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง ข้าพเจ้าลงมืออ่านประวัติศาสตร์,
หนังสือที่เกี่ยวกับปรัชญา, การพาณิชย์ และการ
เศรษฐกิจทุกอย่าง เท่าที่จะหาหนังสืออะไรได้ ก็เป็นอ่าน
กันหมดในระหว่างพักอยู่ที่อินเดีย หนังสือไม่มีพออ่าน
สำหรับข้าพเจ้า จึงได้เขียนจดหมายไปถึงแม่ที่รักทาง
บ้าน ขอให้ส่งหนังสือดี ๆ ของพ่อมาให้ถูกโดยด่วน
ขอให้ดูเถิด คนที่เกียจคร้านเมื่อเด็กจะต้องเสียใจเพียง
ไรถ้าตนจะต้องเดินโต๋ขึ้นไปเป็นนายคน.

จากเวลาแห่งการศึกษาอย่างบ้าหลังในอินเดีย ข้าพ-
เจ้าก็กลายเป็นคนมีความรู้ หนังสือที่แม่ส่งมาให้ดีอย่าง
ไร ข้าพเจ้าอ่านหมด ความรู้ที่ไม่เคยรู้มาแต่ก่อนเดียวนี้
ก็ได้เป็นผู้รู้ขึ้น เวลาในอินเดียเป็นเวลาศึกษาสำหรับ
ข้าพเจ้า หนังสือของพ่อที่แม่ส่งมาให้นั้น อ่านไป คิดไป
หัวใจก็ประวัติไปถึงพ่อเสมอ.

วินสตัน เชอร์ชิลล์

เขามีภาษิตอยู่บทหนึ่งว่า "รู้มากก็ยิ่งต้องการมาก" ภาษิตบทนี้ถูกต้องเหลือเกิน เมื่อแรกข้าพเจ้าเป็นคนโง่อยู่ในอังกฤษ ความปรารถนาสิ่งต่าง ๆ ก็ดูเป็นธรรมดา ไม่ค่อยจะทะเยอทะยานอะไรนัก ครั้นมาอยู่ในอินเดียได้อ่านหนังสือของพ่อรู้เรื่องต่าง ๆ อย่างที่พ่อเคยรู้มากขึ้น ความปรารถนาก็ดูจะพองตัวขึ้นตามใจของเราที่คิดไปอย่างไร.

บทที่ ๕

ปราบกบฏปาทาน

สามเดือนตั้งแต่จากอังกฤษมา ขณะนั้น พอดีพวกแขกปาทานทางปลายเขตบางตอนของอินเดียก่อการกบฏต่ออังกฤษ ข้าพเจ้าทราบความพิศดารของเรื่องจากหนังสือพิมพ์ มีเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่ง ในหนังสือพิมพ์นั้นว่ากองทัพสนามกองหนึ่ง ประกอบด้วยกองพลน้อย ๓ กอง ได้ตั้งขึ้นเพื่อป้องกันภัยให้แก่จักรวรรดิอังกฤษ กองทัพสนามนี้มีเซอร์บินดอน บลัดเป็นแม่ทัพผู้บัญชาการสูงสุด.

เซอร์บินดอน บลัดคุ้นเคยกันมาแต่ก่อน เคยสัญญากับข้าพเจ้าว่า จะช่วยเหลือทุกอย่างเท่าที่ข้าพเจ้าจะต้องการ. ในวาระเช่นนี้ ข้าพเจ้าเห็นเป็นโอกาสที่จะแสดง

ความสามารถทำงานให้ชาติอย่างใกล้ชิดดูสักที่ จึงอยากจะเข้าไปประจำอยู่ในทัพสนามด้วย ไม่ว่าจะต้องมีหน้าที่อย่างไร.

ข้าพเจ้าโทรเลขด่วนไปถึงท่านแม่ทัพ บอกไปในโทรเลขว่ายังจำคำพูดว่าจะช่วยเหลือนั้นได้หรือไม่ เมื่อโทรเลขไปแล้ว ก็จับเรือเดินทางตรงไปยังที่ตั้งทัพสนามทันที.

นายพันเอก ท่านผู้บังคับบัญชา ข้าพเจ้าเซ็นอนุญาตการเดินทาง คราวนี้ให้ด้วยความยินดี และสั่งเสียตามหลังไปว่าขอให้มีโชคดี ขอให้พยายามเพื่อโชคและชีวิตอันดีต่อไปในภายหลัง ขอเล่าว่าในขณะเดียวกันนั้นกองบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ไพโอเนียเมื่อทราบว่าข้าพเจ้าจะเดินทางไปประจำในสนามรบ ก็แต่งตั้งให้เป็นผู้ส่งข่าวให้แก่เขา ส่วนแม่ที่รักซึ่งตั้งตาคอยดูความดีงามของฉันอยู่ในอังกฤษ พอทราบก็ดีใจกับฉัน แจ้งมาให้ทราบว่าจดหมายของข้าพเจ้าที่มีไปถึงท่านทุกฉบับ ท่าน

จะจัดแจงให้ได้พิมพ์ลงในหน้ากระดาษของเดลี่เทเลกราฟด้วย.

ที่แม่เอาใจใส่ต่อชีวิตของฉันดังนี้ นอกจากความปรารถนาดีต่อฉันแล้ว ก็ไม่เห็นว่าท่านจะต้องการอะไร.

เราต้องซื้อตั๋วจากสถานีต้นทางไปยังเนาว์ชรา เส้นเดินทางของเราตามคำบอกของสุภาพบุรุษอินเดียนคนหนึ่งว่าถึง ๒,๐๓๘ ไมล์ ไกลเหลือประมาณ ดินแดนอันกว้างใหญ่ของอินเดีย ทำให้เราต้องเดินทางตั้ง ๕ วัน ไปในท่ามกลางแสงพระอาทิตย์อันแรงกล้า นับเป็นการเดินทางที่ทรมานเป็นที่สุดตั้งแต่อยู่ในอินเดียมา.

เมื่อถึงสถานีปลายทางแล้ว ก็ต้องขึ้นรถม้าโกโรโกโสผ่านถนนอันขรุขระไปอีกตั้ง ๘๐ ไมล์ จึงจะถึงที่บัญชาการทัพของเซอร์บินดอนบลัด ข้าพเจ้าต้องซื้อม้าเอาไว้เป็นส่วนตัวถึง ๒ ม้า เพราะถ้ามิฉะนั้นเมื่องแขกคงจะบังคับให้เราทำอะไรสะดวกไม่ได้ เรื่องภาระสงครามที่เรามีติดตัวอยู่ และของจำเป็นซึ่งนายทหารเช่นเราจะ

ต้องใช้ ได้อาศัยม้า ๒ ม้าของข้าพเจ้าเป็นพาหนะตลอด
เวลา.

เมื่อไปถึง สถาน บัญชา การทัพ ก็ได้ ทราบ ข่าว อันน่า
สลดใจว่า การปะทะระหว่างกองทหารอังกฤษกับทหาร
แขก พวกเราเสียสันชีวิตไปเป็นอันมากแล้ว การต่อสู้
กันเมื่อสัปดาห์ก่อน ๆ ทหารอังกฤษ หลายคน ถูก ทหาร
แขกฆ่าตาย ผลอันนี้ ก็ได้ กล่าว กันว่า เป็น เพราะ ความ
ทารุณซึ่งชาวอินเดียนมีอยู่ แต่เราจะต้อง ไม่ลืมว่า ที่ว่า
ความ ทารุณนั้น ควรจะนึกว่าเป็นความกล้าหาญพร้อม
กันไปด้วย.

ได้เป็นธรรมเนียมอยู่ว่า ผลแห่งการสู้รบระหว่างคน
อังกฤษกับคนอินเดียน สมบัติต่าง ๆ ของผู้ตายจะถูกนำ
ออกวางขายทอดตลาด เฉลี่ยอย่างอุจาดนัยน์ตา อ้าง
กันว่าเพื่อประโยชน์ ในทาง เศรษฐกิจ หรือ อะไร ก็ตาม
เขารีบขายกันให้รวดเร็วที่สุดที่จะเร็วได้ ให้เสร็จก่อนทำ
พิธีศพ โดยเหตุฉะนี้ จึงมีตลาดขายสมบัติ ของผู้ตายกัน

ขึ้น จัดเป็นอีกค่ายหนึ่งซึ่งเรียกว่า 'ค่ายชายของ' ขอรับว่าข้าพเจ้าโกรธแค้นวิธีบ้า ๆ เหล่านี้ยิ่งนัก แต่ก็ไม่รู้จะทำอะไรได้ในเรื่องธรรมเนียมที่เป็นอยู่นั้น.

การรบระหว่างทหารอังกฤษ กับทหารอินเดียนตั้งขึ้นในบริเวณภูเขา บนเทือกเขาต่าง ๆ หลายแห่ง บางแห่งระดมยิงกันในที่สูงชันตั้งหลายพันฟุต บางแห่งเต็มไปด้วยหิมะ ทหารทุกคนต้องทรหดอดทนเป็นพิเศษ ใครชำนาญสถานที่ดูเหมือนจะได้เปรียบอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งแม้มีอาวุธดีกว่า. คนอินเดียนย่อมเข้าใจว่าที่ตรงไหนควรจะตั้งมั่นประหารศัตรูได้เพียงไร และในเรื่องเช่นนี้อังกฤษสู้แขกปาทานไม่ได้.

เรื่องรบตามบริเวณภูเขาอันเต็มไปด้วยอันตรายนั้น ต้องใช้ความทรหดยอดยิ่ง ข้าพเจ้าขอชมความกล้าหาญของแขกปาทาน คนพวกนี้ตามสัญชาติญาณจะเป็นคนดอยคนป่า แม้จะได้รับการศึกษาอยู่บ้างก็ดี แต่ความกลมเกลียวสามัคคีเพื่อชัยชนะของคนเป็นไปอย่างดีเลิศ

วินสตัน เชอร์ชิลล์

ตระกูลของปาทานควรจะเรียกได้ว่าตระกูลนักรบ มีงานการสู้รบอยู่ตลอดเวลา ถ้าไม่นึกถึงความจำเป็นแห่งอาชีพ อันเกิดขึ้นเป็นครั้งคราว ปาทาน ทุก คน เป็นนักรบ ครอบครัวของปาทาน ทุกครอบครัว อบอุ่น ด้วยเลือด แห่งความพยาบาทมาดราย และชาติของปาทานนน ถือ เอาการรบพุ่งชิงชัยเป็นเกม.

ขอเล่าถึงการใช้อาวุธของอังกฤษในศตวรรษที่ ๑๙: การใช้อาวุธของเราในครั้งนั้น เราใช้ปืนยาวประจุดินปืนเข้าไปทางส้นปืน ตามเรื่อง เป็นของไม่คู่ควร กับกองทัพของจักรวรรดิอังกฤษ แต่ผลสำหรับใน อินเดีย ก็ไม่เลวเสียทีเดียว ปืนยาว ของเรา สามารถ ส่ง กระสุนวิถีไปได้ถึง ๑,๕๐๐ หลา ถ้าทหารเป็นผู้ชำนาญทางและภูมประเทศ การรบน่าจะได้ผลมาก. อังกฤษเสียทีไปเพราะภูมิประเทศเป็นเรื่องใหญ่ ไม่ใช่เรื่องอาวุธยุทธภัณฑ์ ดังนี้จึงต้องขอติรัฐบาลอังกฤษว่าทำงานไม่เป็นที่น่าพอใจเลย.

เวลานั้นข้าพเจ้าอยากรบเหลือเกิน คิดว่าทำอย่างไร

จึงจะได้เผชิญหน้ากับกองทัพแขกบ้าง กองทหารม้าของเราผ่านปากทางเทือกเขามามุนด์ เป็นที่ราบกว้างประมาณ ๑๐ ไมล์ ยังไม่มีการปะทะกันระหว่างเรากับทหารแขกมามุนด์ ในระหว่างทางเราต้องใช้ความระมัดระวังกันเป็นพิเศษเสมอ คิดว่าจะต้องเอาความชนะกลับคืนมาให้จงได้. ค่ายของเราเคลื่อนไปสู่ที่ใด ก็มีเป้าหมายทุกระยะทางที่ทำการขัดขวางเราอยู่ ระหว่างเดินทางเช่นนี้การที่ถูกลอบยิงทีละนัด สองนัด เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ จนกระทั่งเวลามืดยังไม่ปรากฏว่าเราได้รับความเสียหายนอกจากบาดเจ็บไปเพียง ๒—๓ คน.

ท่านแม่ทัพ, เซอร์บินดอน บลัดสั่งให้ดับไฟภายในค่ายครู่หนึ่งเพื่อฉวยโอกาสดินเนอร์ คนนนทั้งคนปลอดภัยดี

รุ่งขึ้นเวลาเช้าก็รู้สึกว่าจะต้องประจัญหน้ากับข้าศึกแน่แล้วเราเคลื่อนที่กันต่อไป และได้รับกำลังกองพลน้อยที่ ๒ ทั้งกองพลมาช่วยเหลือ ในที่สุดเราก็ต้องประจัญหน้ากับความกล้าหาญของข้าศึกเข้าจริง ๆ พวกมามุนด์

ระดมยิงพวกเราอยู่ ๓ ชั่วโมง ลูกปืนตกลงมาในหมู่ม้าและหมู่คน เราเสียทหารทั้งพลและนายไป ๔๐ คน และสัตว์พาหนะอีกเป็นอันมาก

กองพลน้อยที่ ๒ นี้ มีนายพลเอกแยฟเฟรย์ เป็นผู้บัญชาการ เมื่อได้พบความรุนแรงดังนี้ จึงคิดจะตีโต้ ท่านแม่ทัพสั่งกองพลน้อยที่ ๒ ให้เข้ามาสู่เทือกเขาเพื่อรวมกำลังกันขับมามุ่นด์ให้จนมุม ขณะนั้นท่านแม่ทัพหันมาหาข้าพเจ้าพูดว่า "เชอร์ชิลล์ ถ้าอยากดูการรบ ก็ชักม้ากลับไปร่วมกับกองทหารของแยฟเฟรย์" ข้าพเจ้าตามไปกับ พวกกอง ทหารม้า เบงกอล คนหนึ่ง ซึ่ง ต้องไป ทางเดียวกัน.

วันรุ่งขึ้นเวลาเช้าตรู่ กองทหารผสมทั้งหมดก็ออกเดินทางเคลื่อนขบวนขยายแถว เหมือนคลื่นพัด กองร้อยทหารม้าเบงกอลเป็นกองนำ มุ่งหน้าอย่างรวดเร็วไปสู่เทือกเขามามุนด์ ตามแบบฉบับของการสงคราม ทหารทุกเหล่าแยกเป็นหน่วยต่างหากออกจากกัน ต่างหน่วย

ต่างมี หน้าที่ และอำนาจ เต็มในหน่วย ของตน โดย เฉพาะ รวมจำนวนนักรบทั้งหมดมีไม่เกิน ๑,๒๐๐ คน เห็นว่า เป็นจำนวนค่อนข้างน้อยอยู่สักหน่อย ข้าพเจ้าถูกจัดให้ เข้าประจำอยู่ในกองกลาง ได้รับคำสั่งให้รุดหน้าไปสู่ทาง แห่งเทือกเขาทิกล่าวนั้นให้เร็วที่สุดที่จะเร็วได้.

เมื่อขบวน อันรีบรุด ของเรา บุกเข้า ไป ถึงเชต ทิวเขา ได้จับกล้องส่องออกไปข้างหน้า มองเห็นยอด ตั้งอยู่ ลิบๆ ตรงนี้ได้มีการลองยิงซ้อมเบิกทางกันเข้าไป ๒-๓ นัด ก็ตกลงกันว่าจำเป็นจะต้องส่งกองร้อยทหารแชกซิกล่วง-หน้าเข้าไปยึดหมู่บ้านมูลดิน ซึ่งตั้งเป็นหย่อมอยู่ประชิด เชิงเขาข้างหน้าไปก่อน ข้าพเจ้ากระโดดลงจากหลังม้า ฝากม้าไว้กับทหารชาวเมืองคนหนึ่ง ตนเองยอมปกด้วย เท้าไปกับพวกซิก เข้าใจว่าจะสนุกดีกว่ามานั่งลอยนวล อยู่ไม่ทันใจ.

พอกระโดดลงดน ก็รู้สึกทันทีว่าแผ่นดินร้อนเป็นบ้า ไม่ทันเที่ยงวัน พระอาทิตย์โคจรขึ้นมาอยู่เหนือหัว ร้อน

ระอุตั้งแต่หัวลงไปถึงปลายเท้า แต่ก็ต้องทนเอาดี ขณะนั้นพวกซ้าศึกที่อยู่บนเขา ระดมยิงลงมากราดหน้าเราไว้ หากแต่ไม่ได้ผลอะไรเลย แดดแสะถูกปืนอินเดียไม่สามารถหยุดพวกเราได้.

เวลานั้นราว ๑๑ นาฬิกา ก่อนเที่ยง ฉากประจัญบานกำลังจะเปิดออก มองไปทั้งสี่ทิศ ไม่เห็นกองทหารของเราเลย กองหน้ากองหลังหายไปไหนหมดไม่ทราบ ทหาร ๑,๒๐๐ คน เดินกันมาชั่วโมงกว่าแล้ว ภูผาแห่งปาทานกลนกินเสียหมดแล้วกระมัง คิดไปใจยิ่งยุ่ง คิดไปมองเห็นแต่ความมืด.

เราบุกเข้าถึงหมู่กระท่อมเชิงเขา พบแต่ความเปลี่ยวเปล่าอ้างว้างจะหามนุษย์สักคนหนึ่งก็หามิได้ ข้าพเจ้าล้มตัวลงนอนเพื่อคอยที่พร้อมกับนายทหาร ๑ คนกับพวกซิกอีก ๘ คน ใช้กระท่อมเป็นที่กำบัง หันหน้าไปทางภูเขา พวกที่เหลืออยู่เที่ยวลาดตระเวนอยู่ข้างหลัง ขณะนั้นนายร้อยเอกผู้บังคับหมวดวิ่งเข้ามาให้คำสั่งว่า:

"พวกเราต้องคอย" นายร้อยเอกกล่าวเป็นคำแรก "แต่พวกท่านต้องนอนเหยียดยาวอยู่ทนไปก่อน เพื่อช่วยเหลือการเคลื่อนขบวนของเรา จนกว่าจะยึดทมันแห่งใดที่ดีที่สุดได้ และทมันนั้นคงอยู่เบื้องต่ำของหมู่กระท่อมลงไปนี่เอง."

คำสั่งเป็นฉะนี้ ทำให้ข้าพเจ้านึกว่าเราจะเข้าตาจนเสียเป็นแม่นมั่นแล้ว เหลียวซ้ายแลขวาพบแต่ความเงียบ บริเวณกองร้อยของเรามีแต่ความสงัดจนกระทั่งกองทหารอีกร้อยหนึ่งถอยออกไปตามกำหนดที่นัดหมายกันไว้.

ทันใดนั้น ณ เชิงภูเขาเบื้องหน้าของเรา มองเห็นภาพของอันตราย ได้ยินเสียงดาบกระทบกัน ควันขนเป็นกลุ่มก้อน ที่ตรงนั้นสูงจากที่เราคอยอยู่ประมาณ ๓,๐๐๐ ฟุต พวกแขกปาทานพุ่งหอกซัดและระดมยิงอย่างฉกาจฉกรรจ์ตรงมายังทหารอังกฤษ ทหารแขกสิบคนซึ่งคอยระวังเหตุอยู่ข้าง ๆ ข้าพเจ้า ได้ยิงโต้ตอบส่วนควันขน

ไปอย่าง ทรหด เหมือนกับเป็นการต่อสู้ระหว่าง ๘ ต่อ จำนวนอีกเท่าไรไม่ทราบได้ เพราะไม่เห็นตัว

ฝ่าย เรามีกำลังน้อย กว่า และ ตกอยู่ ในฐานะเสีย เปรียบ อีกฝ่ายหนึ่ง ถ้าขืนต้านต่อไป อาจตายไม่มีเหลือ ขณะนั้นพอดีได้ยินเสียงกองทัพเคลื่อนมาข้างหลัง เสียง ท่านรองแม่ทัพตะโกนสั่งเด็ดขาดมาว่า "ถอยเดี๋ยวนี้ จะ คอยโต้ไว้ให้" พวกเราเชื่อฟังทันที เพราะดูเหมือน คอยจะถอยอยู่ ขณะที่ เราถอยได้ยินเสียง โห่ร้องก้อง กึกของ ศัตรู แต่เสียงของพวกเราเป็นเสียงครวญคราง คิดว่าคงจะถูกปืนเสียแล้ว และจริง อย่างที่คิด พวก เรา ๒ คนถูกฆ่าตาย อีก ๕ คนถูกยิงบาดเจ็บสาหัส คน หนึ่งถูกยิงตรงทรวงอกเลือดไหลอาบ เพื่อนกระโจนเข้า หอบหิ้ว มาอย่าง กล้าหาญ เวลานั้นนายทหาร คนหนึ่ง ของฝ่ายเรานอนอยู่ข้างหลัง หน้าอาบด้วยเลือดสด ๆ นัยน์ตาข้างขวาถูกลูกปืนถึง ปะทุออกมา น่าสังเวช แต่ แผลเหล่านี้คือพยานแห่งเกียรติยศเพื่อชาติและพระราชินี

ของเรา.

เราควรจะเรียกเกียรติยศที่เราได้มาจากชายเขตอินเดียว่าเป็นเกียรติยศอันควรหยิ่งได้อย่างใหญ่หลวง เราถือกันว่า พวกเราได้แผลจากแห่งใดเกียรติยศของเราย่อมเกิดขึ้นจากแห่งนั้น เพราะแผลของทหารเป็นแผลของเกียรติยศไปในตัวด้วย.

ครั้งหนึ่งท่านรองแม่ทัพกลับมาพร้อมกับทหารหลายคน คนใดที่เจ็บป่วยเพราะต้องอาวุธของข้าศึกมา ก็ได้รับความเอาอกเอาใจ เรายกเกียรติยศที่เขาควรจะได้ให้แก่เขาอย่างดีที่สุดพร้อมกันทุกคน ในจำนวนผู้ได้รับแผลแห่งเกียรติยศ ท่านรองแม่ทัพเป็นคนหนึ่งในจำนวนนั้น ท่านรองแม่ทัพถูกยิงค่อนข้างสาหัส ทหาร ๔ คน หามร่างอันอ่อนระโหยของท่านมาวางไว้ต่อหน้าพวกเรา

ขณะที่เราทำการพยาบาลบุรุษผู้กล้าหาญของเราอยู่ ศัตรูไม่ยอมให้พวกเรามีโอกาสตั้งตัวได้ ทหารดาบปาทานหมู่หนึ่งบุกเข้ามาทันที ที่จริงไม่มีใครรู้ตัวเลยสักคน

เดียว ทหาร๔ คนที่หามร่างท่านรองแม่ทัพยืนอยู่นั้นด้วย พอเห็นจวนตัวก็กระโดดหนีเอาชีวิตรอดทิ้งร่างของคนเจ็บไว้กับข้าพเจ้า เจ้าหัวหน้าปาทานรีเข้าใส่คนเจ็บและข้าพเจ้าโดยปราศจากความปรานี ขณะนั้นรู้สึกว่าถมสิ่งต่าง ๆ หมดสิ้น ปรารถนาอยู่อย่างเดียว ที่จะสังหารอ้ายพวกวายร้ายให้วอดวายไปเท่านั้น.

ขณะนั้น ข้าพเจ้าไม่มีอะไรเลย นอกจากริวอลเวอร์ ๑ กระบอกจึงกระโดดเข้ายิงทันที ข้าพเจ้ายิงอย่างรวดเร็วที่สุด ยิงไป ๒ นัดแล้วไม่ได้ผล พอถึงนัดที่ ๓ ไม่สามารถจะบอกได้ว่าถูกปืนถูกศัตรูหรือไม่ แต่เท่าที่เห็นเจ้าหัวหน้าปาทานถอยกลับ วิ่งหัวซุนไปราว ๓ หลา ร่างกลิ้งโค่โร่หล่นจากหน้าผาไป.

ปราบศัตรูแล้วเหลียวหาเพื่อน ๆ จะพบใครคนหนึ่งก็หาไม่ จึงออกวิ่งไปโดยเร็วสุดแต่กำลังเท้าจะพาไปได้ ขณะนั้นถูกปืนปลิวมาข้างตัวเบ็นห่าฝน เดชะบุญไม่ถูกสักถูกเดียว วิ่งหนีไปอีกครู่หนึ่งก็เข้าพวกได้ ซึ่งขณะนั้น

คอยกันอยู่ข้างล่าง พอพบกันก็พากันดีใจ เพราะทุกคนหวังผิดไปว่า ข้าพเจ้าได้ตายไปแล้ว.

ที่จริงยังไม่ตาย ยังได้มาพบเพื่อนๆกันอีก ระหว่างพักเหนื่อย เสียงปืนยังดังอยู่รอบข้าง กองทหารของจักรวรรดิอังกฤษกับพวกปาทานยังยิงกันอยู่ รู้สึกว่าเรากำลังรุก ซึ่งที่จริงกองร้อย อิสต์ เคนต์ของเรากำลังรุกข้าศึกและได้ชัยชนะในที่สุดจริง ๆ ข้าพเจ้าเบื่อยอย่างไรไม่ทราบ เมื่อทุกอย่างผ่านไป หัวใจยังเต้นระทึกนึกถึงขณะต่อสู้กับหัวหน้าปาทานนั้นไม่หาย.

เทือกเขามามุนด์ถูกทอดทิ้งเดียดขาดไปแต่เวลานั้น ตลอดเวลาหลายวันที่ได้ลงทุนลงแรงเหนื่อยยากกันมา เราทำงานได้ผลพอจะจดเป็นความจำได้ดังนี้ : บ้านช่องที่พักของพวกข้าศึกพังพินาศสิ้น หมู่ไม้ใบหญ้าที่พอจะเป็นที่ซ่อนของศัตรูในเวลาต่อไปถูกทำลายไม่มีเหลือ. ใดๆก็ตามที่เป็นเครื่องอุปกรณ์กำลังของปาทานได้อันตรธานไปสิ้น เพราะมือเรา กระท่อมที่พักอันๆรันเรียบเป็นหน้ากลอง

งานเหล่านี้ทำกันโดยง่ายตามเรื่องของผู้มีชัยชนะ.

เรื่องจะสำเร็จอย่างไรก็ตาม เมื่อประจัญบานกันนั้น ผลพอจะทำให้นิยมชมชื่นในความกล้าหาญสักหน่อยหนึ่ง และความกล้าหาญเหล่านั้นเป็นของแขกปาทาน เราควรให้เกียรติยศแก่เขา คือบุคคลที่ต่อสู้เพื่อเชื้อสายและเหล่ากอของตน ปาทานทุกคนสู้อย่างดุเดือดทรหดอดทนยอดเยี่ยม เขาจะพ่ายแพ้ไป เขาจะตายไปกี่คนก็ตาม แต่ทหารพื้นเมืองและทหารอังกฤษก็เสียชีวิตระหว่าง ๑๕ ถึง ๒๑ คน มันจะเป็นผลสมควรแก่เกียรติยศแห่งนักรบหรือไม่ก็ตาม แต่พวกปาทานนั้นมีเกียรติยศในการรบแน่ ซึ่งน่าจะแน่เสียยิ่งกว่าฝ่ายเรา.

เวลาสุดสิ้นของวันที่ ๑๔ ตั้งแต่เริ่มมีการประจัญบานกันมา เทือกเขาและภูผาทุกแห่งกลายเป็นสถานที่ร้างปราศจากคนอาศัย อะไร ๆ ไม่มีและไม่เหลือ นอกจากเกียรติยศของนักรบทั้ง ๒ ฝ่าย ซึ่งปรากฏอยู่เป็นที่น่าพอใจ.

ปราบกบฏปาทาน

เรื่องของข้าพเจ้า ก็ดูจะเป็นเรื่องเผชิญโชคอยู่เรื่อยๆ ทำ ไม ข้าพเจ้า จึงปรารถนานัก ที่จะร่วมมืออยู่กับกองทัพ ชายแดนตลอดเวลา ข้าพเจ้าไม่ทราบว่าหัวใจเป็นอย่างไร จึงอยาก จะท่องเที่ยว เผชิญภัย ไปตามเทือกเขาทั้งหลายในอินเดีย เรื่องนี้น่าจะตอบได้ง่าย ๆ ว่า เห็นจะเป็นเพราะอยากรับมือกับศัตรูของจักรวรรดินั่นเอง.

ตลอดเวลา ๓-๔ ครั้งที่ต้องต่อสู้อย่างบ้าเลือดกันมา กับ ปาทาน นึกอยู่เป็น นิรันดร์ ว่า ตนเอง ยัง ปราศจาก เกียรติยศของทหารที่ควรจะได้รับ และสิ่งที่น่าเสียใจยิ่งกว่านี้ คือ ท่านแม่ทัพ ได้ขอให้ ข้าพเจ้า กลับไป อังกฤษ ก่อนที่การรบครั้งหลัง จะเสร็จสิ้นลง แต่ข้าพเจ้าเป็นคนขัดขืน ไม่ต้องการ เป็นผู้อย่างเมื่อ สวมยูนิฟอร์มของทหาร.

ข้าพเจ้า หาทางทุกทางที่จะไม่ต้องกลับอังกฤษ ได้ใช้ความพยายามประเภทที่ไม่เคยใช้มาแต่ก่อน และในที่สุด ข้าพเจ้า ก็ได้ ประจำอยู่กับ ท่านเซอร์บินดอน บลัด เช่น

เดิม อันใดที่ปรารถนาเข้าจริง ๆ นั้น ย่อมเป็นความจริงขึ้นในวันหนึ่ง.

ข้าพเจ้าไปประจำอยู่บังกาลอร์ ได้ข่าวต่อมาว่าในฤดูใบไม้ผลิที่จะถึง กองทหารของเราจะมีการเคลื่อนขบวนเป็นการใหญ่ เพื่อปราบเสี้ยนหนาม ปาทานให้ราบคาบ กำหนดกันว่าข้าพเจ้ามีโชคได้ร่วมทางไปกับกองทหาร การยกขบวนไปถึงแดนปาทานครั้งหลังทั้ง ๒ ฝ่าย ตกลงกันได้โดยไม่เสียเลือดเนื้ออย่างแต่ก่อน.

ในฤดูหนาว ข้าพเจ้าได้ทราบข่าวจากอังกฤษ ข่าวหนึ่งเป็นที่น่าพอใจสำหรับข้าพเจ้ามาก เพราะเป็นข่าวส่วนตัวของข้าพเจ้าเอง ที่ว่าส่วนตัวนั้นคือ จดหมายทุกฉบับที่แม่ที่รักจัดแจงส่งไปลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์เดลี่เทเลกราฟ เป็นที่สนใจของผู้อ่านทุกคน คนในถอนดอนต้อนรับกันอย่างเอิกเกริก ข่าวอันนี้ทำให้หัวใจพองโตขึ้นถนัด นึกว่าแม่ที่รักอยู่ข้างหลังก็คงเป็นเช่นเดียวกับลูกด้วย.

ผลดีแห่งงานทำให้เกิดความพยายามต่อไป ข้าพเจ้าได้ถือเอาหลักฐาน ตามจดหมายนั้นเป็นเค้าเขียนหนังสือเล่มใหญ่ขึ้นเล่มหนึ่ง พรรณาถึงความเป็นไปที่ได้พบในอินเดีย ข้าพเจ้าอยากจะเล่าให้ฟังว่า ข้าพเจ้าเขียนหนังสือนั้นได้อย่างไร.

ที่จริงเราเป็นทหาร เวลาว่างย่อมหาได้ยาก ยิ่งอยู่ในดินแดนอื่น จะเอาเวลาไปพุ่มเพื่อยอย่างใดก็หาได้น้อยนัก แต่ความปลื้มเปรมใจจากผลที่ได้มาแล้ว ก็ทำให้เห็นเวลาว่างได้ง่าย ข้าพเจ้ามีเวลาว่างตอนบ่ายเพียงวันละ ๓-๔ ชั่วโมงเพื่อเขียนหนังสือ เพื่อน ๆ เขาว่าข้าพเจ้าเป็นคนขยัน กระเดียดจะเป็นนักประพันธ์ส่วมยูนิฟอร์ม ใครจะว่าอย่างไรก็ตาม แต่เรื่องใดที่เห็นด้วยตาตนเอง และเกิดขึ้นแก่ตนเองนั้น นักประพันธ์ทุกคนย่อมทำได้รวดเร็วและถ่องแท้ การเป็นฉะนี้ พอคริสต์มาสผ่านไปเพียง ๒ - ๓ วัน ข้าพเจ้าก็เขียนหนังสือเสร็จส่งไปให้แม่ที่รักในอังกฤษ ขอให้จัดส่งให้แก่โรงพิมพ์.

วินสตัน เชอร์ชิลล์

บทประพันธ์ของข้าพเจ้าเป็นเล่มขึ้นมา กระทัดรัดน่ารักชื่อ The Malakand Field Force ใครเห็นใครชอบ คนอ่านของข้าพเจ้าทำให้ข้าพเจ้าหยิ่งขึ้นถนัดใจ.

ท่านผู้อ่านเรื่องนี้จะต้องรู้สึกว่า เมื่อสมัยเป็นเด็กอยู่ในโรงเรียน ข้าพเจ้าเป็นอย่างไร ตลอดเวลาข้าพเจ้าไม่เคยได้รับความนิยมชมเชยจากคนทั้งหลาย เช่นในเวลานี้ ท่านอาจารย์และเพื่อนที่โรงเรียนเขาว่า ข้าพเจ้าเป็นเด็กที่มีลักษณะนานาชนิด อันเด็กเดวจะพึงมีได้ในโลก เช่นว่าข้าพเจ้าเกียจคร้านไม่เอาถ่านสักปรกเดวและเดวมาก ดังนี้เป็นอาทิ แต่ช่างเถอะ เดี๋ยวนี้ข้าพเจ้าเป็นคนขยัน ข้าพเจ้ากลายเป็นคนเอาถ่าน, สะอาด, ดี, และดีเอาเป็นอันมาก เสียงที่มีเรื่องถึงข้าพเจ้าก็เป็นเสียงที่อ่อนหวานไม่มีกระด้างดังแต่ก่อน หนังสือพิมพ์ที่ไม่เคยพูดถึงใครก็อุตส่าห์เสียหน้ากระดาษมาชมเชยนักประพันธ์เช่นข้าพเจ้า เรื่องของข้าพเจ้าตะกุกตะกักมาอย่างนี้แหละ.

บทที่ห้า

ไปสู่กลางกาพทวีป

การรบเพื่อจักรวรรดิอังกฤษทั่วโลกนั้น ยังจะต้องมีอีกมากและกว้างขวางออกไป อนึ่ง ขณะนี้ดูเหมือนรัฐบาลจะมุ่งหมายให้สำเร็จโดยเร็วที่สุดที่จะเร็วได้ แต่เรื่องจะเป็นอย่างไรนั้น สำหรับข้าพเจ้าเริ่มเบื่อหน่ายต่อวินัย และการบังคับบัญชาภายในกรมกองต่างด้าวขึ้นมา จึงคิดอยู่เป็นอย่างมาก ถึงอิสรภาพบนเกาะอังกฤษณ ที่บ้านของเรา ข้าพเจ้าอยากจะเดินทางไปพักผ่อนในอังกฤษสักครั้งคราวหนึ่ง.

จริงดังได้เคยคิดเคยพูด : การรบในอินเดียแม้จะยังมีอยู่แต่ก็ค่อยสงบไปได้บ้าง แต่อีกทางหนึ่งคือด้านซูดาน

ในอียิปต์เหตุการณ์รุนแรงเหลือที่จะกล่าวได้ ความรุนแรงนั้นมีโดยย่อว่า ราว ๕๐ ปีมาแล้วจะได้ กองทัพแห่งเดอร์วิชกาลีฟาที่ออมเดอร์มาน ได้รุกรานความสงบสุขของอังกฤษตลอดมา ใน ค.ศ. ๑๘๘๕ อังกฤษส่งกองทหารไปปราบ คนพวกนี้มีนายพลเอก กอร์ดอน ตายที่คาร์ทูม รัฐบาลของท่าน ลอร์ดซาลิสบิวรี่จึงได้ตั้งโครงการณ์ที่จะโจมตีกองทัพเดอร์วิชกาลิฟาเป็นการใหญ่ ได้ส่งเซอร์เฮอร์เบิต คิชเนอร์ (รัฐมนตรีกลาโหมอังกฤษในมหาสงครามโลกครั้งก่อน) เป็นแม่ทัพคุมทหาร กองผสมทั้งอังกฤษและอียิปต์จำนวน ๒๐,๐๐๐ คน บุกเข้าประจำที่แม่น้ำไนล์ ศัตรูได้ส่งทหาร เข้าต้านทานอังกฤษ ในบริเวณนี้ ระหว่างนั้นกะว่าจะมีการปะทะกันขนาดหนักที่ซูดาน (๒๐๐ ไมล์ ไปทางใต้เมืองหลวงของข้าศึก).

ข่าวนี้ทำให้ข้าพเจ้า กระหาย ตั้งใจเด็ดขาดว่าต้องเข้าร่วมมือกับกองทัพของเราด้วย จึงได้เดินทาง กลับลอนดอนตรงเข้าหาแม่ที่รักทันที ณ ที่นี้แม่ได้ช่วยเหลือ

วิ่งเต้นให้ได้เข้าประจำอยู่ในกองร้อยซูดาน เป็นอันว่าต่อมาข้าพเจ้าได้เดินทางไปไคโรกับกองทหาร.

เมื่อกองทหารทุกหน่วยเดินทางไปถึงไคโรแล้ว ทหารม้าหอกกองที่ ๒๑ สองหมวด ซึ่งข้าพเจ้าประจำอยู่ด้วยก็พร้อมที่จะไปประจำยังแม่น้ำไนล์ ส่วนอีก ๒ กองจะออกเดินทางต่อไปในวันรุ่งขึ้น.

จากกรุงไคโรไปถึงใจกลางแห่งทวีปแอฟริการะยะทางยาวมากถึง ๑,๔๐๐ ไมล์ แต่ไม่เป็นไร แม้จะยาวเพียงไรเมื่อท่านแม่ทัพสามารถ ทหารภายใต้บังคับบัญชาก็ไม่ได้พะวงถึงความลำบาก การเดินทางตอนแรกเราอาศัยรถไฟเป็นพาหนะไปถึงอัสสิเอา ต่อจากนั้นลงเรือต่อไปตามลำน้ำ ส่วนม้าได้เลยบไปตามฝั่ง และได้ลงเรือลำอื่นไปอีกต่อหนึ่ง เดินทางไปตามลำน้ำไนล์ ๔ วันเต็ม ระยะทาง ๔๐๐ ไมล์ ยังเหลืออยู่อีก ๑,๐๐๐ ไมล์จึงจะถึงปลายทางที่กำหนด.

๑๔ วัน ตั้งแต่จากไคโรมาแล้ว กองทหารของเราก็

ไปถึงฐานทัพ ซึ่งกะว่าจะเป็นฐานสำคัญแห่งหนึ่งที่เราตั้งโจมตีข้าศึก ที่เป็นชุมทางที่สายน้ำแห่งแม่น้ำ อัตบารา ไหลมาบรรจบกับแม่น้ำไนล์ ต่อจากที่นี่เราขึ้นเดินทางไปอีก ๙ วันจึงถึงค่าย ณ ที่นี่คือ ออมเดอร์มาน อันเป็นแหล่งที่เราจะเข้าโจมตีห่างจากค่ายของเราเพียง ๑๘ ไมล์เท่านั้น.

ขณะนั้นยังไม่มีการรบ ยังไม่มีข้าศึกคนใดสาดตระเวณรุดหน้ามาให้เราเห็น ท่านแม่ทัพกองทหารแห่งจักรวรรดิอังกฤษได้ใช้กองสอดแนมกองละ ๘ คนบ้าง ๑๐ คนบ้าง ให้ออกไปตรวจตามที่ต่าง ๆ แต่ก็ไม่มีโอกาศพบเหยื่อแม้แต่ชิ้นหนึ่ง ขอให้ท่านคิดดูชิ้นชื่อว่าทหารนั้นเมื่อเข้าถึงสนามรบแล้วก็ต้องการจะยิง ปรารถนาจะรบกับอีกฝ่ายหนึ่งทันที เมื่อเหตุการณ์เป็นดังนี้เราจะรู้สึกกลุ้มเพียงใด ไม่มีอะไรจะเป็นสิ่งน่ารำคาญของทหารยิ่งไปกว่าการอยู่ในสนามรบโดยไม่ได้ยิงปืน.

เวลาล่วงมาถึง วันที่ ๓ กันยายน เราจึงรุกเข้าไปถึง

ออมเดอร์มาน ขณะนั้นเป็นเวลาราว ๙ นาฬิกา ท่านแม่ทัพส่งกองสอดแนมล่วงหน้าไปตามเคยที่ได้ปฏิบัติมา หมวดม้าของข้าพเจ้ารับหน้าที่ลาดตระเวนไปข้างหน้าข้าพเจ้ากับนายทหารหลายคนควบม้าไปช้า ๆ หัวใจเต้นระรัวด้วยความดีใจว่าไม่ช้านักเราคงจะได้ทำงานสมกับความเป็นทหารของเรา.

ควบม้าเหยาะช้า ๆ ไปอีกสักครู่หนึ่งก็พากันขึ้นไปอยู่บนกองทรายอันสูงตระหง่าน มองดูไปข้างหน้าเห็นกองสอดแนมฝ่ายเรากำลังหยุดอยู่ ณ ที่แห่งหนึ่ง ครู่เดียวกองสอดแนมก็วิ่งตรงเข้ามาหา รายงานว่า "กองทัพใหญ่ข้าศึกตั้งอยู่ข้างหน้าโน้นแล้ว."

เช้าวันนั้นกองทหารของเราได้เคลื่อนไหวกันดังนี้: คำสั่งครั้งแรกของท่านแม่ทัพมีว่า ให้ทหารอังกฤษเคลื่อนเข้าไปให้ใกล้ที่สุด กำหนดเอารัศมีแห่งการประจัญบานเป็นเกณฑ์ กองพลน้อยที่เข้มแข็ง ๕ กองพล มีกองทหารราบบุกล่วงหน้า กองทหารปืนใหญ่เคลื่อนที่

ตามหลัง และยังมีกองทหารอูฐอันเป็นกองสเบียงคุมไปอีกต่อหนึ่ง ขบวนทหารเหล่านี้มีแนวเคลื่อนที่ไม่ห่างจากแม่น้ำไนล์นัก และในลำน้ำยังมีเรือปืนขนาดใหญ่ ๗-๘ ลำเรียงรายอยู่ พร้อมที่จะเข้าทำการอีกด้วยเล่า.

ระหว่างนั้นกองทัพฝ่ายข้าศึกอยู่ในระยะไกล เรายังบุกเข้าไม่ถึงกันในวันที่ ๑ กันยายน จนกระทั่งวันรุ่งขึ้น อาการเคลื่อนไหวของทหาร ๒ ฝ่าย พอมีรายงานได้ดังนี้ :

กองทัพข้าศึกเท่าที่เห็นด้วยสายตา มีทหารประมาณ๖๐,๐๐๐คน ยึดเอายอดเขาข้างหน้าเป็นที่ตั้งมั่น ทหาร ๖๐,๐๐๐ คน นั้นแยกเป็น ๒ กอง ดูเหมือนจะวางหน้าที่ผลัดกันรบ ฝ่ายอังกฤษภายใต้บังคับบัญชาของท่านแม่ทัพเซอร์คิชเนอร์ มีจำนวนทหารที่ยกมาสู้รบเพียง ๒๐,๐๐๐ คน ทหารทั้งสองฝ่ายเข้าปะทะกันด้วยยุทธวิธีด้วยอาวุธทั้งชนิดใหม่และเก่าพอจะนำเอามาเล่าได้คือ :

เมื่อทหารหอกข้าศึกเฮโลกันลงมาจากภูเขา ทุกคน

ไปสู่กลางกาฬทวีป

ก็กลายเป็นเป้าของปืนยาว ทีกองทหารราบ ฝ่ายเรารอคอยอยู่เบื้องล่าง แต่อย่าหวังว่าคนพวกนี้จะหยุด เพื่อนข้างหน้าตายไป เพื่อนข้างหลังกลับบุกตามกันเข้ามา และทหารเหล่านี้ไม่นับจำนวนทหาร ๖๐,๐๐๐ คน ที่กล่าวแล้ว ๖๐,๐๐๐ คนยังอยู่เฉย ๆ ๗๐๐ หลา ห่างจากแนวทหาร อียิปต์ฝ่ายอังกฤษไป ได้มีการโจมตีและตะลุยรบกันอย่างบ้าคลั่ง กองทหาร ซ้าศึก ๒๐,๐๐๐ คน นำปืนยาว หลายอย่าง ต่างชนิด เอามาใช้ยิงทหารอังกฤษประดุจห่าฝน คนเหล่านี้กล้าหาญชาญชัยนัก ให้ทหารหอกบุกรุกหน้าเข้ามา เมื่อกองหน้าทำอะไรอังกฤษไม่ได้พวกปืนยาวก็ตรงเข้าใส่ ทุกคน นอน ลงบนที่ราบ ยิงพวกเรา ได้ ตามสบาย ในการรบคราวนี้พวกเราตายราว ๒๐๐ คน.

ความมุ่งหมายในการรบก็เพื่อจะยึดออมเดอร์มานให้ได้ ผลที่เป็นมา ทหารฝ่ายเราทำงานได้ เปรียบ และใกล้จุดที่ว่านั้น เข้าไปเป็นอันมาก ท่าน คิชเนอร์ แม่ทัพได้สั่งด่วนให้กองพลน้อยทั้ง ๕ เคลื่อนที่เข้าสู่ออมเดอร์มานใน

วินสตัน เชอร์ชิลล์

ทันที ทันใด เพื่อจะตัดทุกสิ่งทุกอย่าง ที่จะ เป็นกำลังของข้าศึกให้ขาดออก ขณะนั้นทหารของข้าศึกยังเหลืออยู่เพียง ๑๕,๐๐๐ คนเห็นจะได้ หมายความว่าตายไปแล้ว ๕,๐๐๐ คน จำนวนนี้ไม่หมายถึงกองหนุนที่จะส่งมาช่วยเหลือเพิ่มเติมได้ด้วย.

การต่อสู้ครั้งหลังรุนแรงยิ่งกว่าคราวก่อน ทหารข้าศึกต่อสู้อย่างทรหดอดทนเป็นที่น่านิยม สังเกตเห็นว่าคนพวกนี้ บุกตะลุยเข้าสู่กองทหาร ของเรา ซึ่งหน้าเพียง ๑๐๐ หลาเท่านั้น ในการประจัญบานครั้งหลังนี้สมควรจะยกย่อง เกียรติยศ แห่งชัยชนะของนายทหารอังกฤษสักคนหนึ่ง คือ นายพลเอกเซอร์แฮกเตอร์ แมคโดนัลด์ เพราะควรจะเรียกว่า โดยความกล้าหาญของนายพลผู้นี้เดียวที่ช่วยให้เราได้ ชัยชนะ ในที่สุด แต่เรื่องของ ชัยชนะยังเป็นเรื่องไม่เด็ดขาด หน้าที่ของทหารอังกฤษคงจะมีต่อไป โดยเฉพาะคือ หน้าที่ของกองทหารม้าหอกที่ ๒๑ ซึ่งข้าพเจ้าประจำอยู่.

ไปสู่กลางกาฬทวีป

ข้าพเจ้าจะเล่าว่ากองทหารม้าหอกที่ ๒๑ อันเป็นกองของข้าพเจ้านั้นทำงานกันอย่างไร.

กองทหารม้าหอกที่ ๒๑ ประจำอยู่ทางปีกซ้ายใกล้ที่สุด ต่อ ออมเดอร์มาน ภายหลังจากการโจมตีระหว่างทหารทั้ง ๒ ฝ่าย ผ่าน ไป เป็นครั้งแรกแล้ว พวกเรา ก็ได้รับคำสั่งโดยทันทีทันใด ให้บุกแซม ขึ้นไป เพื่อกวาดกำลังข้าศึกในระหว่าง กองหน้า ของท่านแม่ทัพ คิชเนอร์และออมเดอร์มาน.

วธทพวกเราทำนนคอ เคลื่อนทกนขนไปบนภูเขาซึ่งเป็นสมรภูมิ เคยประจันบาน กันมา ในครั้งแรก มองลงไปข้างหน้าอกทางหนึ่ง แลเห็นทราบโล่ง ตัวเมืองออมเดอร์มานทำเป็นโดมขนาดต่าง ๆ กัน และโดยมากสร้างกันขึ้น ด้วย การก่ออิฐถือปูน กะระยะยาว ออกไปทางหน้าเราประมาณ ๖ หรือ ๗ ไมล์.

ขณะนั้นทุกคนหวังกันว่า กองทหารม้าหอกของเราจะบุกตะลุย แต่ปัญหาเกิดขึ้นในขณะเดียวกันว่า ทหาร

ข้าศึกไปแอบกันอยู่ที่ไหน ? แต่ไม่เป็นไร ปัญหานี้ไม่ยาก ข้าศึกจะอยู่ที่ไหน เราไม่แปลก กองทหารม้าหอกของเรายังคงเคลื่อนไปข้างหน้าไม่หยุดยั้ง ข้าพเจ้าสังเกตเห็นว่า มองไปข้างหน้าดูเหมือนจะมีข้าศึกประมาณ ๑๒๐ คน ล่วงหน้าพวกของตนออกมาต้านทานเราอยู่.

เมื่อพวกเราแน่ใจว่า ข้าศึกอยู่ในสภาพอย่างไรแล้ว ทันใดนั้นก็ได้ยินเสียงสัญญาณแตรเดี่ยวบอกให้บุกตะลุยโดยมิรอช้า กองทหารปืนใหญ่ไม่ยอมเสียเวลาระดมยิงอย่างหูดับตับไหม้ เบิดทางให้กองทหารม้าทันที เป้าของพวกเราข้างหน้าคือ หมู่ทหารราบของข้าศึกซึ่งมีปืนยาวและหอกเป็นอาวุธ ทหารเขาและทหราบเบื้องหน้า มีกลุ่มควันออกจากกระบอกปืนของข้าศึกเป็นกลุ่มก้อน บริเวณรอบตัวไม่มากกว่า ๓๐๐ หลา เต็มไปด้วยควันและกลิ่นดินปืน เหม็นตลบ.

กองปืนใหญ่ทำงานได้ผลดีเป็นที่ยิ่ง กระสุนปืนซึ่ง

หลุดจากแหล่งไป ที่จะไม่ตรงเป้าหมายนั้นเกือบไม่มี มองเห็นข้าศึกกลิ้งโค่โร่ทับกันระเนระนาด เลือดสาดแผ่นดิน และในทันใดนั้นเสียงสัญญาณแตรก็บอกให้กองทหารม้าเข้าบุก คราวนี้เป็นงานการรบคราวแรกของกองทหารม้าหอกที่ ๒๑ ที่ข้าพเจ้าประจำอยู่.

ข้าพเจ้า ขอเล่าเรื่องที่ได้ประสพมาด้วยตนเองให้ผู้อ่านเรื่องของข้าพเจ้า ได้พิจารณาว่าสิ่งที่ตัวเองได้พบและเกิดความรู้สึกในเวลารบนั้นอย่างไร: ขณะกองทหารม้าหอกที่ ๒๑ เคลื่อนเข้าที่สู่แนวประจัญบาน หมวดที่ข้าพเจ้าบังคับการเป็นหมวดที่ ๒ จากปีกขวาของกองร้อย ข้าพเจ้าขับม้าอาหรับสีเทาผู้เท้าดีตัวหนึ่ง ก่อนที่จะเข้าประจัญบาน นายทหารทุกคนต่างก็ชักดาบประจำตัวออกพร้อมกัน สำหรับข้าพเจ้าไหล่เสียมาตั้งแต่ครั้งเล่นซ่อนหากับพวกพี่น้องในอังกฤษ จะชักดาบออกมาสู้กับข้าศึกดังที่เพื่อนเขาทำกันก็รู้สึกว่าไม่ถนัด จึงตกลงใจว่าจะต้องควบม้าโผนเข้าใช้ปืนสั้นสังหารศัตรูดูจะได้รับผลกว่า

จึงกลับเอาดาบใส่ฝักลงไปอีก แต่ในขณะที่ม้ากำลังห้อเหยียดอยู่นั้น จะทำอะไรได้ยากเหลือเกิน.

ข้าพเจ้าชักปืนสั้นออกเตรียมไว้พร้อม ขณะนั้นสภาพของสมรภูมิในระยะ ๓๐๐ หลา และห่างออกไปอีกเพียงเล็กน้อย กำหนดอะไรเกือบจะไม่ได้ หได้ยินแต่เสียงกระสุนที่ออกจากปากกระบอกและเสียงดาบต่อดาบกระทบกัน นัยน์ตาเห็นแต่กลุ่มควันมืดไปทั่วบริเวณกองทหารทุกหน่วยของเราเคลื่อนที่รุกหรือประจัญบานทุกประการเป็นไปตามระเบียบมั่นคงที่สุด ในส่วนที่ใดยังตะลุยเข้าไปไม่ถึงตัวกัน ข้าศึกก็ใช้ปืนยาวแอบยิงเอาไม่หยุดระยะ ขณะเดียวกันนั้น เบื้องหลังข้าศึกก็มองเห็นพวกเราที่กระหนาบเข้ามา เราได้ตกลงกันว่าจะบีบข้าศึกทั้งสองทาง ข้าพเจ้าใจเย็น ไม่ได้รู้สึกตกใจเท่าใดนัก. การระมัดระวังตัวดีที่สุดที่ได้เคยมีมา.

บัดนั้นการกระทบกันและตะลุยกันด้วยอาวุธ ระหว่างข้าศึกคนใดคนหนึ่งกับข้าพเจ้าใกล้วาระเข้ามา ข้างหน้า

ของ ข้าพเจ้าราว ๑๐ หลา ทหาร ข้าศึก ๒ คนนอนราบ หมอบเอาท้องอยู่ตรงทางที่เราจะบุกไป ข้าพเจ้าไม่รอช้า กระตุกบังเหียนม้าควบตะลุยเข้าไปในระหว่างทหาร ๒ คน นั้นทันที. มันไวทายาทเหมือนกัน เห็นข้าพเจ้ากล้าหาญเกินคิดเช่นนั้นก็ยิงออกมาพร้อม ๆ กัน กระสุน ๒ นัดไม่ถูกข้าพเจ้า เจ้าม้าสีหมอกพาข้าพเจ้าวิ่งไปในท่ามกลางกระสุนปืนได้รวดเร็วเป็นเยี่ยม เคราะห์เป็นของข้าพเจ้าในคราวนี้จริงอยู่ แต่เคราะห์ร้ายเป็นของเพื่อนคนหนึ่งที่ห้อม้าข้างหลัง กระสุนปืน ๒ นัดนั้นเมื่อพลาดทหมายจากข้าพเจ้า ก็ไปพบกับเป้าที่วิ่งมาข้างหลัง เพื่อนของเราตายไปหนึ่งทั้งม้าและคน.

ข้าพเจ้ายังไม่หมดฉากที่เต็มไปด้วยอันตรายสำหรับตัว: ขณะกำลังห้อเหยียดอยู่นั้น เจ้าม้าสีหมอกพันธุ์อาหรับของ ข้าพเจ้า ทำท่าจะพลาด แต่ฉลาดเหลือเกิน ขณะนั้นทหารข้าศึกกำลังล้อมข้าพเจ้าเข้ามาโดยรอบ เจ้าม้าสีหมอกสำแดงอาการว่องไวเหมือนแมว โผนพาข้าพเจ้า

ลงไปนอนแอบอยู่ในคูแห่งหนึ่งซึ่งมีน้ำปนทราย.

เหลียวไปดูรอบ ๆ เห็นทหารข้าศึกราว ๑๒ คน ถือม้ารัดสกัดกั้นเข้ามา ทางข้าพเจ้าในเวลานั้นเหลืออยู่ทางเดียว คือต้องให้ม้าโผนออกจากคูก่อนหน้าที่ศัตรูจะมาถึงตัว แล้วออกไปต่อสู้กันซึ่งหน้า ถ้าขืนอยู่ในคูเช่นนั้นจะไม่มีทางรอด หรืออย่างน้อยแม้เพียงจะต่อสู้ จึงต้องทำอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่นดังเจ้าหน้าที่ตำรวจคิดแหวกกลุ่มคนร้ายออกไปโดยทันที เมื่อได้คิดลงใจดังนี้เจ้าม้าอาหรับสีหมอกของข้าพเจ้าก็โผนขึ้นปากคูอย่างรวดเร็วพานายของมันหลุดพ้นจากแหล่งอันตรายไป.

อีกครั้งหนึ่งที่ข้าพเจ้าตกอยู่ในอาการหนัก ม้าของข้าพเจ้าเหยียดแยกจากพวกไปโดดเดี่ยว เหลียวไปรอบ ๆ ทหารข้าศึกกระจายอยู่คนละทิศละทาง ข้างหน้าข้าพเจ้าออกไป เห็นทหารคนหนึ่งทำท่าเหมือนนอนยอมแพ้อยู่บนพื้นดิน ข้าพเจ้ากระตุกบังเหียนม้าเข้าไปใกล้ เจ้าหมาวายร้ายคนนั้นกลับชักดาบออกมาคอยท่าอยู่

และในเวลาเดียวกันก็มีเจ้าศัตรูอีกคนหนึ่งแสดงกิริยาอาการเช่นคนก่อน แต่คราวนี้ข้าพเจ้าไม่หลงกลเจ้ามหาวายร้ายเสียแล้ว ตกลงใจว่าจะต้องยิงให้ตายลงไปทั้งคู่ พอได้ระยะกระสุนวิถี ข้าพเจ้าก็กระตุกม้าให้โผนหน้าเชิดขึ้นปล่อยกระสุนปืนไปยังที่หมาย กระสุนปืนตรงเป้าพอดี ทั้งคนทั้งดาบนอนราบไม่กระดิกอยู่กับพื้นดิน.

เสร็จแล้วก็เหลียวไปข้างซ้าย เจ้าอาหรับศัตรูคนหนึ่งสวมหมวกเหล็กควบม้าเข้ามาในระยะใกล้ ข้าพเจ้าไม่รอให้เสียเวลา ระดมยิงด้วยปืนสั้นออกไปอีกผลที่ได้คือ เจ้านั้นชักม้ากลับไป.

ท่านผู้อ่านพึงเข้าใจว่าการประจัญบานอันเต็มไปด้วยอันตราย เห็นปานนี้ ช่วยให้จิตใจของเราแข็งกร้าวไม่กลัวตาย มองเห็นการเผชิญภัยทุกชนิดเป็นของธรรมดาไปหมด การรบบนหลังม้าทำให้คนเรามีความระมัดระวังยิ่งขึ้นกว่าการรบด้วยวิธีธรรมดา เราสามารถคุมม้าให้อยู่ในอำนาจได้ตราบใด การรบจะมีผลยอดเยี่ยม

แต่ทหารม้าทุกคนจะต้องเข้าใจว่า ทั้งในเวลารบและเวลาปรกติอย่าให้ม้ามาขัดคนได้เป็นอันขาด เราจะสามารถกว่าข้าศึกได้เพียงไร ก็อยู่ตรงที่เราจะเป็นนายม้าได้เพียงไร. เรื่องจะไปอย่างไรในตอนนี้ ดูเหมือนทุกคนซึ่งเป็นพวกของเราก็ตั้งเอาใจใส่อยู่เฉพาะแต่เรื่องกองทัพของเราเองว่าเวลานี้ไปอยู่ที่ไหนกันแล้ว. เวลานี้กองทัพศัตรูกระหนาบไปทางซ้ายมือและจะบุกกันเข้าไปพิชิบข้าศึกให้อยู่ทุก ๆ ด้าน บางแห่งการประจัญบานเป็นไปอย่างดุเดือดเป็นที่สุด ที่ว่าดุเดือดนั้น หมายความว่าฉากแห่งการฆ่าฟันกันได้ดำเนินไป เหล็กแหลมปืนยาวของข้าศึกดูไม่มีประโยชน์อะไรนักในขณะนี้ นอกจากหอกและปืนสั้นของพวกเราเอง.

ข้าพเจ้าเองก็ไม่ทราบว่า เราจะไปถึงที่สุดกันได้อย่างไร แต่อย่างหนึ่งที่เราเข้าใจดีคือ เวลานั้นเราได้เปรียบทุกทาง ข้าพเจ้าเองก็มีชัยแก่ศัตรูแล้วทุกอย่าง ปืนสั้นในมือได้ผลดีตลอดมา ข้าพเจ้าได้เจ้าม้าพันธุ์ยาหรับ

สำหรับกาจำนั้นเป็นกำลังอย่างมากที่สุด บังคับอยู่ในขณะนี้เพื่อนที่สุดของข้าพเจ้าในการรบครั้งนี้ก็มีม้าไม่ใช่คน

ท่านผู้อ่านคงไม่ลืมว่า ข้าพเจ้ามีหน้าที่คุมกองร้อยทหารม้ากองหนึ่ง เมื่อได้รับคำสั่งให้ตะลุยก็ชักม้าตรงหน้าไปกองร้อยของตนเข้าหาข้าศึก แต่เวลานี้ ข้าพเจ้าพลัดพวก ข้าพเจ้ามองไม่เห็นกองร้อยภายในความคุมของข้าพเจ้าเลย ๑๐๐ หลาห่างจากที่ยืนม้าอยู่มองไม่เห็นนายทหารและพลภายในบังคับบัญชาของตนเองแม้สักคน ขณะมองหาพวกอยู่เช่นนั้น ฉันตรายก็เกิดขึ้นถึงครั้งที่ ๓ ข้าศึก ๒ หรือ ๓ คนในมือถือปืนยาวเป็นอาวุธกระโจนใส่ข้าพเจ้าอย่างหาวหาญ จะเป็นเพราะคิดอย่างไรไม่ทราบได้ ตั้งแต่ออกรบมาไม่เคยตระหนกตกใจเช่นคราวนี้ รู้สึกว่าตัวเองน่าจะถึงฆาตเสียเป็นมั่นคง.

ข้าพเจ้าโดดเดี่ยวจากพวกมา ข้าพเจ้าไม่มีใครช่วยเหลือ ต้องรับผิดชอบชีวิตและเกียรติยศแห่งทหารของ

ตนเอง เท้าทั้ง ๒ กดอานม้าไว้แน่น ลงแซ่เตือนให้เจ้าพันธุ์อาหรับคู่ชีพกระโดดสูงและออกห่าง คือให้ห่างวิถีปืนยาวให้มากที่สุดที่จะมากได้ ซึ่งในที่สุดม้าก็พาข้าพเจ้าห่างข้าศึกไปประมาณ ๒ หรือ ๓ ร้อยหลา โดยไม่คำนึงว่าทิศใดอย่างใด และไม่น่าเชื่อเลยว่าในระยะ ๓๐๐ หลาที่ห่างศัตรูมานั้น ข้าพเจ้ากลับไปพบกองร้อยของตน ตั้งเป็นกระบวนแน่นหนาคอยข้าพเจ้าอยู่ข้างหน้า และมีกองร้อยอื่น ๆ ๒ - ๓ กอง คอยเป็นขบวนเรียงอยู่ใกล้ ๆ นั้นเอง.

สายตาของข้าพเจ้าคงไม่ฝาดนัก ในระหว่างที่อยู่ในท่ามกลางกองทหารของตนเองนั่นแหละ เจ้าทหารข้าศึกคนหนึ่งกระโดดมาจากทางไหนไม่ทราบ และทุก ๆ คนที่อยู่ในบริเวณนั้นเองก็ไม่ทราบเช่นเดียวกัน เมื่อการเป็นฉะนี้ ทุกคนย่อมตกตะลึงไปพร้อมกันหมด เจ้าข้าศึกคนที่มุ่งร้ายหมายชีวิตจะประหัตประหารข้าพเจ้าคนนี้อยู่ระยะเพียง ๑ หลาห่างจากข้าพเจ้าไป ท่านคง

ทายว่าข้าพเจ้าจะทำอย่างไร ข้าพเจ้าชักปืนสั้นออกยิง เจ้ามหาวายร้ายคนนั้นอย่างเผาขน มันล้มฮวบลงทันทันใด และเมื่อล้มแล้วก็ไม่มีโอกาสลุกขึ้นมาอีกเลย.

เมื่อสังหารศัตรูไปแล้วก็มาคิดว่า ช่างง่ายดายจริงสำหรับข้าพเจ้าในเรื่องฆ่าคน แต่คนที่มุ่งเอาชีวิตข้าพเจ้า เขาก็คงเห็นว่าจะง่ายเช่นเดียวกัน ไม่เช่นนั้นโดยส่วนตัวคงจะไม่ถูกจองล้าง เมื่อคิดเช่นนี้ ข้าพเจ้าก็ไม่เดือดร้อนใจในเรื่องฆ่าคน.

เลือด และเหล็กถูกนำออกมาใช้แลกเปลี่ยนกันในฐานะเป็นทหารด้วยกัน เขาอีกฝ่ายหนึ่งจะรบเพื่ออะไรนอกจากอิสรภาพของเขา และอื่นอย่างไรอีกเราไม่เข้าใจ แต่ฝ่ายเรานั้นหรือ ข้าพเจ้าคิด เรารบเพื่อเกียรติยศแห่งประเทศและพระราชินีของเราเอง เมื่อกองทัพซึ่งมีทหารจำนวน ๒๐,๐๐๐ คน เอาชัยชนะแก่ฝ่ายข้าศึกซึ่งมีจำนวนราว ๖๐,๐๐๐ คนแล้วนั้น ทั่วบริเวณทราบและภูเขาสูงเต็มไปด้วยซากศพของผู้รบเพื่อชาติ แดง

ฉานไปด้วยเลือดสดที่สาดอยู่กับพื้นดิน เสียงร้องครวญครางของผู้บาดเจ็บนั้นระงมไปทั่ว จึงไม่ต้องกล่าวว่าเมื่อเสร็จจากการรบ และเมื่อมีการให้อภัยต่อศัตรูในฐานะที่เป็นนักรบด้วยกันนั้น เรามีความรู้สึกตื่นตันเพียงไร.

เสียงแตรเดี่ยวแตรคู่ และเสียงคำสั่งให้ทหารหาญตะโกนเพื่อความมีชัยได้ดังขึ้นพร้อมกัน เรารุกเข้าไปเคลื่อนที่ไปบนซากศพของข้าศึก เพื่อรุกเข้ายึดออม.เดอร์มาน ทหารปืนกลยิงปืนซ่อมทั่วไปไม่เว้นระยะ ณ บัดนี้ ผลที่เราได้ปฏิบัติเป็นอันว่า ข้าศึกได้ถอยไปหมดจากจุดที่เราต้องการนั้นแล้ว.

เราได้เห็นข้าศึกที่ยังมีชีวิตอยู่ ขนศพพรรคพวกของเขาไปเท่าที่เขาจะทำได้ นอกจากซากศพก็มีพวกที่ถูกอาวุธบาดเจ็บสาหัสอีกสุดจะคณานับได้ เขาตายไปเท่าไร เขาบาดเจ็บเท่าไร เรานับไม่ได้ แต่ในสุดท้ายเขาก็เป็นผู้แพ้แก่เรา.

ไปสู่กลางกาฬทวีป

ความมีชัยของ อังกฤษ ควร จะยกย่องได้ และยก เกียรติยศนั้นให้แก่ความกล้าหาญ ของท่านแม่ทัพ ของเรา ท่านเซอร์คิชเนอร์เป็นส่วนใหญ่ที่สุด กองทหารราบกัด กองทหารปืนใหญ่กัด ทำงาน ด้วย ความ สามารถอย่าง เต็มฝีมือที่สุด และ ๓ วันภายหลังจากชัยชนะอันงดงาม เป็นต้นมา กองทหารม้ากองที่ ๒๑ ซึ่ง ข้าพเจ้าประจำก็ เตรียมกลับกรุงไคโร และบางทีเมื่อเสร็จธุระจากไคโร แล้ว เราก็คงจะเดินทางกลับอังกฤษกันบ้าง แม่ที่รัก ทางบ้าน และ อิสรภาพ ของเรา ในอังกฤษ ข้าพเจ้า ปรารถนาที่สุดเมื่อเหนื่อยอ่อนจากสมรภูมิมา.

เราพัก อยู่ใน กรุงไคโร ไม่นานนัก ก็เดินทาง กลับ ถอนดอน พวกเราแต่ละคน แม้ตัว ข้าพเจ้าเอง ด้วย ต่างก็ได้แผล แห่ง เกียรติยศ จาก สนามรบ ไปฝาก ญาติพี่ น้องทั่วกันไม่เลือกหน้า.

บทที่หก

สู่สงครามบัวร์

ข้าพเจ้าจะสำแดงความรู้สึกเรื่องค่าใช้จ่ายของตนในเมื่อกลับถอนดอนครั้งหลังนี้: การจ่ายค่าเลี้ยงดูนายทหารม้านั้นไม่ใคร่เพียงพอนัก นายทหารทุกคนถ้าไม่ได้รับความช่วยเหลือจากทางบ้าน หรือไม่สามารถจะทำงานพิเศษเพื่อรายได้ของตนเองบ้าง ก็จะได้รับความลำบากไม่น้อย สำหรับข้าพเจ้ามีรายได้พิเศษอันงดงามอย่างหนึ่ง คือรายได้จากการแต่งหนังสือขาย จดหมายต่าง ๆ ที่ส่งไปลงพิมพ์ในเดลี่เทเลกราฟทำให้เกิดรายได้ขึ้นตลอดเวลา ท่านผู้อ่านคงไม่ลืมว่าความเบื่นไปในอินเดียของข้าพเจ้าได้กลายเบ็นหนังสือขึ้นเล่มหนึ่งแล้ว มา

ถึงตอนนี้ ข้าพเจ้ากำลังแต่งหนังสือต่อไปอีก ข้าพเจ้าได้พิมพ์หนังสือเล่มใหม่อีกเล่มหนึ่ง ชื่อ The River War พรรณาถึงการรบที่ซูดานและออมเดอร์มาน จากการแต่งหนังสือเหล่านี้ ข้าพเจ้าก็กลับกลายเป็นคนสำคัญขึ้นมาทันตาเห็น.

ชีวิตของข้าพเจ้าก็เป็นชีวิตที่สมกับความเป็นคน คือไม่หยุดอยู่กับที่ เหมือนคนที่ควรจะหยุดสบายอยู่ได้ ข้าพเจ้าเป็นทหารก็อยากจะเป็นทหารที่ดีที่สุดที่ทหารจะพึงทำได้ คืออยากเดินทาง อยากรบ อยากเผชิญภัยในหน้าที่ของทหารอยู่เสมอ.

ราชอาณาจักรในร้อยปีที่ ๑๙ มองไปทางไหนจะหาความเรียบร้อยนั้นยากนัก บรรดาอาณาจักรพื้นทะเลออกไปมักขัดขืนฝ่าอำนาจ อังกฤษต้องลงทุนลงแรงปราบอยู่ตลอดเวลา รู้สึกว่าอาวุธของเราที่มีอยู่นั้น เราวางกันไม่ลงไปได้เลย.

ระหว่างปี ๑๘๙๐ ทหารหาญของอังกฤษต้องออก

วินสตัน เชอร์ชิลล์

ไปรบในทวีปแอฟริกาทางใต้อีก ข้าพเจ้าได้พบชีวิตอันโลดโผนอย่างเยี่ยมของตนเองในแอฟริกาใต้ ยิ่งกว่าชีวิตในตอนใด ๆ ข้าพเจ้าจวนเบื่อจวนตายอยู่ที่นั่น เรื่องการรบของอังกฤษในแอฟริกาใต้มีอย่างไร ข้าพเจ้าจะเล่าเรื่องนั้นย่อ ๆ ให้ท่านฟัง.

พวกบัวร์ในแอฟริกาใต้ตั้งตัวเป็นผู้ร้าย ก่อกวนความยิ่งใหญ่ของอังกฤษ พวกบัวร์นี้อยู่ในดินแดนที่เรียกว่า เคปโคโลนีและนาตาลอันเป็นของอังกฤษ เป็นอาณาเขตกว้างขวางใหญ่โต พวกบัวร์เป็นพวกขัดขืนไม่ยินยอมต่อการปกครองของคนอื่น รวมพวกกัน มีหัวหน้าตั้งเป็นแหล่ง เป็นประชาธิปัตย์ขึ้น บนแผ่นดินแห่งหนึ่งในแคว้นทรานสวาล ที่แคว้นทรานสวาลแห่งนี้ มีโยฮันเนสเบิร์กเป็นเมืองหลวง เป็นดินแดนอุดมสมบูรณ์ด้วยแร่ทองคำ นับเป็นแหล่งสำคัญในทางเศรษฐกิจแห่งหนึ่งของโลก และโลกปรารถนา.

พวกบัวร์เป็นพวกเร่ร่อนสัญจรมาจากที่ต่าง ๆ ตั้ง

แต่ บรรพบุรุษ ของตนมา มีความเป็นอยู่ผิดแผก แตก ต่างกัน พูดภาษา ไม่เหมือนกัน พยายามจะหาความ เจริญให้แก่พวกของตนในแคว้น ทรานสวาล ที่กล่าวถึงนี้ ได้ตั้งประชาธิปัตย์อันเข้มแข็ง ของตนขึ้น มีกำลังราว ๖๐,๐๐๐ คน ขี่ม้าเก่ง รบเก่ง ชำนาญในการรบบนภูเขาอย่างเยี่ยม รัฐบาลของพวกบัวร์ตั้งอยู่ที่ปรีโตเรีย ซึ่งอยู่ ๔๐ ไมล์ไปทางเหนือของเมืองโยฮันเนสเบิร์ก (เมืองหลวงของแคว้นทรานสวาล) มีหัวหน้าหรือประธานาธิบดี ชื่อครูเกอร์.

เรื่องแรก ที่จะ เกิด เป็น เหตุใหญ่ ถึงการ สงคราม ระหว่างพวกบัวร์กับอังกฤษนั้น มีคนพวกหนึ่งเข้ามาสู่โย-ฮันเนสเบิร์ก คนพวกนี้ได้รับความเดือดร้อนเพราะการที่พวกบัวร์รีดนาทาเน้นเอาโดยไม่เป็นธรรมก็พยายามขัดขืน แสดงความมุ่งร้ายหมายขวัญ ต่อรัฐบาลของพวกบัวร์อยู่เสมอ คนพวกนี้แสดงความปรารถนาแรงกล้าที่จะบังคับพวกบัวร์ให้ออกจากผืนดินผืนนี้ไป แล้วตั้งอธิปไตยของ

ตนนั้น โดยยอมอยู่ในความคุ้มครองของอังกฤษ ความปรารถนาของคนพวกนี้ได้ถูกทอดทิ้ง รัฐบาลอังกฤษได้พยายามช่วยให้มีอิสรภาพ พ้นจากการกดขี่ของพวกบัวร์อยู่เป็นอันมาก.

ในฤดูร้อนและฤดูใบไม้ผลิ ๑๘๙๙ การตึงเครียดระหว่างคนสองพวกนี้ถึงที่สุด พวกบัวร์ในแคว้นทรานสวาลถูกยอกันขึ้นเพื่อต่อต้านอังกฤษ และยังส่งเจ้าหน้าที่ของตนออกควบคุมศัตรูอย่างกวดขันอีกเล่า คนพวกนี้ได้รับอาวุธยุทธภัณฑ์จากประเทศฮอลันดาและเยอรมนี อาวุธที่ได้มานี้มีทั้งปืนใหญ่และปืนยาวมากเหลือเกิน คำนวณกันว่าอาวุธที่ได้มาจากมหาประเทศทั้ง ๒ นี้ เพียงพอที่จะตั้งรัฐบาลอย่างแข็งแรงที่สุดได้ถึง ๒ รัฐบาล.

เมื่อพวกบัวร์ได้รับอาวุธเพียงพอดังนี้แล้ว ก็ก่อการกบฏขึ้นอย่างรุนแรง รัฐบาลอังกฤษได้รวมพลขึ้นที่นาตาลในเบื้องต้น ห่างไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้เมือง

สู่สงครามบัวร์

หลวงของพวกบัวร์แห่งหนึ่ง และตั้งขึ้นที่เคปโคโลนีอีกแห่งหนึ่ง.

ราวต้นเดือนตุลาคม (๑๘๙๙) เห็นจะได้ หัวหน้าพวกบัวร์ได้ยื่นคำขาดต่อรัฐบาลอังกฤษฉบับหนึ่ง ขอให้ถอนกำลังทั้งหมดออกจากแคว้นทรานสวาลทันที และยิ่งกว่านั้น ยังจับกุมคนและยึดสถานที่ต่างๆ ของอังกฤษด้วยเล่า รัฐบาลอังกฤษไม่ยอมตอบคำขาดนั้นจนเวลาล่วงไปได้ ๓ วัน สงครามระหว่างพวกบัวร์กับทหารของจักรวรรดิอังกฤษก็เกิดขึ้น.

ข้าพเจ้าจำได้ในคราวนั้นว่า เมื่อพวกบัวร์ยื่นคำขาดต่อรัฐบาลอังกฤษไม่ถึงชั่วโมงนั้น เจ้าหน้าที่ของหนังสือพิมพ์อีฟนิงโปสต์ก็แต่งตั้งให้ข้าพเจ้าเป็นคนส่งข่าวการรบให้แก่หนังสือพิมพ์ของเขา พอได้รับแต่งตั้งก็ไม่รอช้า ข้าพเจ้าออกเดินทางไปแอฟริกาทันทีเหมือนกัน.

เรือที่ข้าพเจ้าโดยสารชื่อ ดานอตตา คาสเซิล ออกจากท่าเซ้าท์แธมป์ตัน เมื่อวันที่ ๑๑ ตุลาคม อันเป็นวัน

หมดอายุคำขาดของพวกบัวร์ ได้ข่าวล่วงหน้าว่ากองทัพของพวกบัวร์ทำการรวดเร็วเหลือเกิน ก่อนหน้าจะได้ฟังคำตอบจากฝ่ายเรานั้น พวกบัวร์รุกตรงเข้าไปตั้งที่เคปโคโลนี่และนาตาลแล้ว กระทรวงกลาโหมของอังกฤษกำหนดตั้งให้นายพลเอก เซอร์บุลเลอร์ เป็นแม่ทัพรบกับพวกบัวร์ในแอฟริกาภาคใต้.

ก่อนเรื่องรบ จะเล่าถึงกิจการกระทรวงกลาโหมอังกฤษในสมัยนั้นสักหน่อย ข้าพเจ้าว่ากระทรวงกลาโหมอังกฤษสมัยนั้นกระหนักเหนียวเป็นที่ยิ่ง ที่ควรจ่ายไม่จ่าย ที่ไม่ควรจ่ายกลับจ่ายอย่างฟุ่มเฟือย ไม่ทราบว่าสิ่งใดควรไม่ควร ขอยกตัวอย่างให้เห็นเป็นเรื่องสนุกสักอันหนึ่ง.

เมื่อจะส่งทหารไปรบกับพวกบัวร์คราวนั้น หัวหน้าสาขาสื่อราชการ ลับ ส่งข่าวมาทางเคเบิลกระทรวงกลาโหมว่า กำลังของข้าศึกหนักนัก ขอให้ส่งทหารไปอย่างน้อยที่สุด ๒๐๐,๐๐๐ คน ถ้าหากไม่เช่นนั้นจะรับ

ศึกไม่อยู่แน่นอน คำบอก ของสาขา กรมสืบ ราชการลับ ครั้งนี้ ได้รับ การ ดูถูกจาก กระทรวง กลาโหม หาว่าสืบเรื่องโง่เง่าอะไรมาไม่รู้ ครั้งแรก ที่จริง ก็กะกันว่าจะส่งทหารไปให้แก่ท่านเซอร์บุลเลอร์ (แม่ทัพในแอฟริกาใต้) อยู่แล้ว แต่พอทางกลาโหมได้รับคำบอกจากกรมสืบราชการลับดังนั้น ก็สั่งให้ทหาร กลับเสียเฉย ๆ ภายในหนึ่งชั่วโมงนั่นเอง และยังอ้างต่อไปอย่างอวดฉลาดว่า ท่านแม่ทัพย่อมรู้ดีกว่าใคร ๆ ในแอฟริกาใต้ ทหาร ๒๐๐,๐๐๐ คนจึงกลายเป็นเรื่องไม่จำเป็นในการรบกับพวกบัวร์ครานั้นไป.

เรื่องนี้เป็นเรื่องสนุกย่อ ๆ ของ กระทรวง กลาโหม อังกฤษ ในสมัยนั้น และ ขอให้ ท่านเข้าใจว่า เรื่องของกระทรวงกลาโหมที่เป็นดังนี้ ได้ให้ผลในทางการรบกับพวกบัวร์ในแอฟริกาใต้อย่างไร.

บทเรียนของกระทรวงกลาโหมที่สอนเราดังนี้ ทำให้ข้าพเจ้า วิตกใจ เป็นอันมาก ถึงความ ไม่ง่าย และไม่เรียบ

ร้อยของพวกเราในเวลาสงคราม อีกทางหนึ่งเล่า พวกรัฐบุรุษนั่นหรือ ก็หาได้เป็นเจ้าของนโยบายปกครองประเทศ และดำเนินการเมืองให้ฉับไวไปได้ไม่ เหตุการณ์หลายอย่างที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า ก็ไม่สามารถบันดาลให้เรียบร้อยไป โดยเฉพาะ รัฐบุรุษ ในกระทรวง กลาโหม เป็นคนอ่อนแอ วางใจอะไรไม่ค่อยได้ มีความประหลาด อย่าง น่าเกลียด คิดคำนวณ เหตุผลผิด ๆ ถูก ๆ และน่ากลัวอันตรายเป็นที่สุด.

ดังนั้นข้าพเจ้าอาจสรุปเรื่องตรงนี้ได้ว่า การรบกับพวกบัวร์คราวนั้น กระทรวงกลาโหมของเราทำงานด้วยความประมาทหมิ่นเหม่นัก.

วันที่เรือออกเดินทางจากท่าเซ้าท์แฮมป์ตัน เรือได้ขนกองทหารอังกฤษไปด้วย ท่านเซอร์บุลเลอร์ผู้ควบคุมทัพเป็นสุภาพบุรุษอังกฤษที่น่านิยมคนหนึ่ง พูดน้อยสมลักษณะของทหาร เป็นคน ชาญชัยมาตั้งแต่ ยังหนุ่มแน่น ทำงานในตำแหน่งสำคัญ ของกระทรวงกลาโหม มาเกือบ

๒๐ ปีแล้ว คนอังกฤษเชื่อมั่นในความดีงาม และความสามารถอีกประการหนึ่งของบุดเดอร์ คือท่านแม่ทัพของอังกฤษคนนี้มีบุคลิกลักษณะยอดเยี่ยมเหมือนจอมพลจอฟฟ์ของฝรั่งเศสในคราวมหาสงคราม.

เวลาเดินทางกลางทะเลนั้น หัวใจนึกไปว่าแอฟริกาใต้คราวนี้เราจะเป็นตายก็เท่ากัน แต่ไม่เป็นไร ทหารต้องทำหน้าที่ของทหาร ข้าพเจ้าเป็น ๒ อย่างขณะเดียวกัน คือเป็นทั้งทหาร และผู้ส่งข่าว การรบ ให้แก่ หนังสือพิมพ์.

เรือของเราวิ่งต้านพายุไปในท่ามกลาง หมอกอันมืดสมัยนั้นยังไม่มีวิทยุประจำเรือเช่นในสมัยนี้ เราจึงไม่ได้รับข่าวอันใด นอกจากข่าวภายในลำเรือ คือข่าวระหว่างนายทหารและตัวข้าพเจ้าเอง อันการที่ไม่สามารถติดต่อกับใครได้บนพิภพเช่นนี้ ดูทีเป็นหนึ่งว่าเรือของเราโดดเดี่ยวอยู่ผู้เดียวในโลก.

วันที่ ๔ ของการอยู่ในทะเล เรือเดินทางถึงหมู่เกาะ

มาไดรา ในมหาสมุทรแอตแลนติค ๗๐๐ ไมล์ทางทิศตะวันตกของ กรุงลิสบอน หวังว่าเมื่อถึงหมู่เกาะแห่งนั้นแล้วจะได้รับข่าวอันใดบ้าง ก็เปล่าทั้งสิ้น แต่มีเสียงแปร่ง ๆ อยู่เสียงหนึ่ง คือว่าเราอาจจะตกลงอะไรกันได้กับพวกบัวร์ แต่ในขณะเดียวกันนั้นก็มีเสียงผสมอันว่ากองทหารทั้ง ๒ ฝ่ายกำลังเดินหน้าเข้าหากัน อันเป็นเครื่องหมายว่าหาได้ตกลงอะไรกันจริงจังลงไปไม่.

เดินทางต่อไปอีก ๑๔ วันเต็ม เวลานั้นเป็นกลางคืนเดือนมืดท้องฟ้าเป็นพะยับ เรือทอดสมอที่อ่าวเทเบิลแห่งเคปโคโลนี่ทางฝั่งตะวันตกของแอฟริกา มองออกไปบนฝั่งเห็นแสงไฟริบหรี่เป็นระยะอยู่แต่ไกล ครู่หนึ่งก็มีข้าราชการพลเรือน ข้าราชการทหารบกและทหารเรือลงมาต้อนรับถึงในเรือ ข้าราชการพวกนี้นำข่าวมารายงานด้วยกันแทบทั้งนั้นว่า ฐานะการณ์เป็นอย่างไร ตัวท่านเสนาธิการต้องเหนื่อยอ่อนมาตลอดเวลาแล้ว ยังต้องนั่งอ่านรายงานอยู่ตลอดคืนอีกเล่า ขณะที่ท่าน

เสนาธิการ นั่งอ่าน รายงาน อยู่นั้น แสงประทีป จากเคป เทาน์ยังปรากฏแก่สายตาอยู่.

ข้าพเจ้า ควักหนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่ง ซึ่งพวกบนบกนำลงมาให้ตรวจข่าวหมดทุกฉบับ ทราบว่าขณะนั้นพวกบัวร์รุกนาตาล เข้าไป แล้ว กองทัพ หน้า ของอังกฤษ ถูกรุกตลอดแนว นายพลเอก เพนน์ ไซมอนด์ แม่ทัพคนหนึ่ง ถูกฆ่าตาย ในสนามรบ ทหาร ในความควบคุมของ ไซ-มอนด์จำนวน ๓ หรือ ๔ พันคนต้องถอยไปทางเหนือเมือง เลดี้สมิท อันเป็นเมืองภาคเหนือของนาตาล และทางด้านอื่นก็ถอยหมด ข่าวมีต่อไปว่า เมื่อการเป็นฉะนั้น ท่านเซอร์ ยอร์ช ไว้ท์แม่ทัพอังกฤษอีกคนหนึ่งจึงคุมทหาร ๑๒,๐๐๐ คน ปืนใหญ่ ๕๐ กระบอก พร้อมด้วยกองพลน้อยทหารปืนใหญ่ ๑ กอง ได้พยายามอย่างสุดขีดที่จะยึดการรุกของพวกบัวร์ไว้ให้จงได้.

วันนั้นพึ่งข่าวต่อมาว่า ในวันที่ ๓๑ ตุลาคม กองทหารของเราได้รับภัยอย่างร้ายแรงด้านหนึ่ง คือรอบ ๆ

เมืองเดดีสมิท ทหารของอังกฤษจำนวน ๑,๐๐๐ คนถูก กระหนาบ ยอมแพ้แก่ข้าศึก พวกที่ยังกระจัดกระจาย เหลืออยู่บ้างก็ถูกพวกบัวร์คุมจนตั้งตัวไม่ติด การรบทางด้านตะวันตกเล่า ทหารบัวร์ก็เข้าล้อมมาพิคิงแตะ คิมเบอร์เลย์ไว้โดยรอบ คาดเป็นที่แน่นอนว่า ถ้าทหารอังกฤษไม่สามารถแก้ออกมาได้ตราบใด จะต้องถูกตัดหางปล่อยและอดตายในที่สุด รูปการที่เป็นฉะนี้แสดงว่าฝ่ายอังกฤษอ่อนแอหมดทุกทาง เราตั้งปัญหาถามกันว่าเราจะแก้ไปได้เพียงไร เสียพวกทหารไปเป็นจำนวนมากแล้ว ยังเสียชีวิตของนายทหารและแม่ทัพอีก รัฐบาลอังกฤษแก้อะไรบนบกไม่ได้ นอกจากปล่อยให้ข้าศึกรุกเราเข้ามา ให้ใกล้ฝั่งทะเลให้มากที่จะมากได้ แล้วเอากำลังปืนทางเรือช่วยอีกแรงหนึ่ง แต่การเอากำลังปืนทางเรือเข้าช่วยนั้นก็ยากเหมือนกัน.

รุ่งขึ้นเช้า อากาศโปร่ง ท้องฟ้าสว่างนัก เราพากันขึ้นบกโดยรวดเร็วกว่ากำหนด ที่ว่าเราในที่นี้หมาย

ถึงจำนวนทหารที่มากับเรือของเราด้วย การขนบกก็ต้อง
ทำกันด้วยความลำบากอีก เพราะอาจเป็นเป้าปืนของ
ข้าศึกได้ง่ายเป็นอันมาก กองทหารของบุลเลอร์จะต้อง
ทำงานอย่างหนักซึ่งไม่น้อยกว่า ๑ เดือน จึงจะค่อยตั้ง
ขึ้นได้บ้าง ข้าพเจ้าคำนวณดูว่า การรบทนาตาลจะมี
ความเสี่ยงภัยอย่างใหญ่ขึ้นอีกครั้งหนึ่งแน่นอน และ
ตลอดเคปเทาน์ก็จะตกเป็นสมรภูมิอันดุเดือดเช่นเดียวกัน
เมื่อคิดคำนวณดังนี้ ข้าพเจ้าจึงได้ตัดสินใจจับรถไฟ
๗๐๐ ไมล์ตรงไปยังปอร์ตเอลิซาเบธ และต่อไปยังเดอร์-
บันโดยทางเรือ เดอร์บันแห่งนี้เป็นท่าเรือใหญ่ที่สุดของ
นาตาล และเป็นสมรภูมิขึ้นชื่อในสงครามบัวร์.

บทที่ ๕
จนมุม

ข้าพเจ้าตั้งใจที่จะเดินทางจากเดอร์บันให้ไปถึงเดอร์บันอีกต่อหนึ่ง แต่หาสามารถจะเดินทางไกลจากเอส-เคิทร์ไปได้ไม่ เอสเคิทร์เป็นเมืองเหมืองแร่เล็ก ๆ แห่งหนึ่ง มีราษฎรราว ๒-๓ ร้อยคน พอเดินทางมาถึงที่นี่แล้ว ก็ไม่มีรถไฟให้นั่งต่อไปอีก เพราะพวกบัวร์ยึดสถานีต่าง ๆ ที่อยู่เหนือขึ้นไปไว้ได้หมด เรื่องเป็นฉะนี้ข้าพเจ้าจึงทำอย่างอื่นไม่ได้ ต้องคอยอยู่ที่เอสเคิทร์พร้อมกับกองทหารที่รวบรวมกันขึ้นได้ พอจะต้านทานการรุกเข้ามาของพวกบัวร์ทางนาตาลด้านใต้เท่านั้น.

กองทหารที่เรามีในคราวนี้คือ ทหารดับลินฟิวซิเลียร์

๑ กองพัน มีปืนใหญ่ ๓ กระบอก และทหารประจำนาตาล อีก ๒-๓ หมวด นอกนั้นมีกองทหารราบแห่งเดอร์บัน ๒. กองร้อย และรถไฟหุ้มเกราะอีก ๑ คัน กำลังทั้งหมดนี้ จัดเป็นกำลังรับข้าศึกที่จะรุกเข้ามา ส่วนกองทหารส่วนใหญ่แห่งนาตาลทั้งหมดถูกพวกบัวร์ปิดประตูตายอยู่ในเซดเลดสมิทไปนานแล้ว.

เวลาแต่ละวันผ่านไปอย่างเชื่องช้า แต่เต็มไปด้วยภัยแรงกล้ายิ่งนัก ฐานะกำลังเพียงเล็กน้อยของเราให้ความแน่ใจอะไรแก่เราไม่ได้ พวกบัวร์ซึ่งเป็นทหารภูเขาราว ๑๒,๐๐๐ คน อาจรุกเข้ามาและตัดกำลังของเราให้ขาดออกจากกันเมื่อไรก็ได้ ทุกเวลาเช้า ข้าศึกระดมยิงด้วยปืนใหญ่เป็นทำนองหาจุดอ่อนแอ่เข้ามาทางด้านเราเสมอ ในวาระเช่นนี้มีอยู่ทางเดียวที่จะรุกข้าศึกได้บ้าง คือรุกโดยรถไฟหุ้มเกราะขบวนที่เรามีอยู่.

ไม่มีอะไรจะน่ากลัวและทำประโยชน์ได้เท่ากับรถไฟหุ้มเกราะขบวนนั้นอีกแล้ว ครั้งแรกใคร่จะแสดงฝีมือเพื่อ

เข้าทดลองตีโต้ข้าศึกดูบ้าง เราได้บรรจุทหาร ๒ กองร้อย เข้าไว้ในรถ มีคำสั่งให้ลองจับจุดอ่อนแอของศัตรูดูก่อน นายร้อยเอกฮัดเดนเป็นผู้บังคับกองร้อยรถไฟหุ้มเกราะกองนี้ เมื่อจะออกเดินทางเขาขอให้ข้าพเจ้าร่วมไปเผชิญภัยด้วยกัน.

รถไฟหุ้มเกราะเดินหน้าตรงไปยังแนวข้าศึกถึง ๑๔ ไมล์ ก็ยังไม่ได้พบกับการต้านทานเลย เราหยุดกันครู่หนึ่ง ที่สถานีระหว่างทางเพื่อโทรเลขบอกให้ท่านแม่ทัพของเราทราบว่าเราไปถึงไหน และทำงานอย่างใดกันไปบ้างแล้ว ยังไม่ทันที่จะโทรเลขกันเสร็จ ยามของเราก็เข้ามารายงานด่วนว่า ที่เชิงภูเขาข้างหน้ามีข้าศึกจำนวนหนึ่งคอยรับมือกับเราอยู่ เราไม่ยอมให้เสียเวลาแม้เพียงวินาทีเดียว ก็สั่งให้รถไฟเคลื่อนที่ต่อไป.

พอรถไฟเคลื่อนที่เข้าไปจนถึงเชิงเขา พวกบัวร์ก็กระหน่ำยิงทันที สังเกตดูว่าที่นั้นอย่างน้อยมีปืนใหญ่อยู่หนึ่งกระบอก และทหารภูเขาที่ใช้ปืนยาวเป็นอาวุธมี

จำนวนมาก การยิงของข้าศึกไม่มีระยะหยุด กลุ่มควัน ดินปืนลอยคลบ อยู่ทั่วบริเวณ กระสุนชรัปแนล ลูกหนึ่ง ตกลงข้างตัวข้าพเจ้า เวลานั้นขบวนรถไฟกำลังเบ็นเป้า ของข้าศึก กระสุนปืนใหญ่หลายลูกตกลงมาระเบิดข้างๆ ขบวนรถดังสนั่นหวั่นไหว ดูเหมือนจะเกิดระเบิดอะไรขึ้น สักอย่างหนึ่งแล้ว ทางรถไฟตรงนี้อ้อมคดเคี้ยวไปตาม เชิงเขา เราจะเลี่ยงต่อไปทางใดก็ตกอยู่ในเป้ากระสุนปืน ของข้าศึกทั้งสิ้น ข้าพเจ้าคิดว่า อันตรายกำลังอยู่เฉพาะ หน้า จึงหันไปปรึกษา กับผู้บังคับ การทหาร ขณะนั้น นายร้อยเอกฮัดเดน กำลังตกตะลึงหมดสติไม่รู้จะทำประ-การใด ฐานะของเรากำลังเข้าตาจน เพราะขบวนรถไฟ บางตอน ถูกอำนาจ กระสุนปืน ระเบิดกระโดด ไปจาก ราง เหล็กแล้วกม.

พวกเราในขณะนั้น ถูกเจ็บ กัน บ้างแล้ว แต่ยังไม่มี ใครถึงสาหัส จากทิศทางมั่น ของข้าศึก มายังขบวนรถไฟ ของเรา ประมาณ ๑,๒๐๐ หลา การ ยิง ยังไม่ หยุดยั้ง

และดูเหมือนจะหนักขึ้นทุกที นายร้อยเอกฮัลเดนกับข้าพเจ้าได้ปรึกษากันเป็นอันมากว่าเราควรจะทำอย่างไรดี เราตกลงกันที่สุดว่า ฮัลเดนจะต้องคอยต้านทานอยู่ข้างหลัง ข้าพเจ้ามีหน้าที่เสี่ยงภัย กระโดดออกไปข้างหน้า เพื่อตรวจดูว่าเราได้รับความเสียหายกันเท่าไรแล้ว.

เมื่อได้กระโดดออกไปจากตัวรถ ก็ออกวิ่งแน่วตรงไปยังหน้าขบวน ทันใดนั้นก็เห็นได้ว่ารถคันหนึ่งของเราคว่ำอย่างสนิท พวกเรามีตาย และบาดเจ็บสาหัสกันหลายคน อีก ๒ คนถูกรางรถทับ ความเสียหายเหล่านี้เป็นอุปสรรคอย่างร้ายแรง ถ้าหากเราจะถอยออกจากที่ต่อสู้. แต่อย่างไรก็ดีเฉพาะรางรถอย่างเดียวพอจะเป็นทางพารถไฟของเรากลับบ้านได้ เพราะยังเสียหายไม่มากนัก.

ปืนเล็กปืนใหญ่ฝ่ายข้าศึกยังยิงไม่หยุด อาการของพวกเราหนักมาก เพราะเบื้องต้นที่จะช่วยตัวเองให้รอดได้ จะต้องแก้ไขเรื่องความเสียหายของราง และขบวนรถไฟเสียก่อน ที่จริงขณะนั้นรถพ่วงของเราที่ถูกระเบิด

พังลงนั้น กลับเป็นเครื่องกีดขวางรางที่รถจักรจะวิ่งไป ตัวรถจักรกับรถพ่วงบางตอนขาดจากกัน เราจะต้องเอารถพ่วงที่ยังไม่เสียหาย เข้ามาพ่วงกับตัวรถจักรให้จงได้ และหน้าที่อันตรายครั้งนี้ตกเป็นของข้าพเจ้า เราจะทำหน้าที่ได้ก็ต่อเมื่อข้าศึกหยุดระดมยิงเท่านั้น.

เหมือนกับโชคจะเข้าข้างฝ่ายเราอยู่บ้าง ข้าศึกได้ว่างการยิงลงเกือบตลอด ๑ ชั่วโมง ข้าพเจ้าเลยงออกไปทำงานอันนี้ในที่แจ้งไม่มีเครื่องบังตัว ถ้าหากเคราะห์ร้ายมาถึงก็แน่นอนว่าจะไม่ได้กลับบ้าน แต่ ๑ ชั่วโมงเต็ม ๆ ที่เราทำงานได้อย่างปลอดภัย ได้เกณฑ์ทหารมาทำงานอย่างรวดเร็ว รีบขนเอาเครื่องกีดขวางทางรถไฟออก ข้าพเจ้าตรงเข้าไปบอกแก่พนักงานรถจักรว่าควรจะเดินเครื่องไปในทำนองไหน ซึ่งในที่สุดชั่วโมงเศษ เราก็ขนเครื่องกีดขวางทางรถไฟออก และเอาตัวรถจักรกับรถพ่วงที่ยังไม่เสียหายมาพ่วงกันจนได้ ขอบอกกับท่านผู้อ่านว่า การทำงานในเวลานั้นเหมือนกับตัวเองไปยืนอยู่

หน้ากองเพลิง.

การที่จะคิดต่อสู้ตามฐานะของผู้อิดโรย ทั้งคนและทั้งอาวุธเช่นนี้เป็นสิ่งที่พวกเราหมดปรารถนา ข้าศึกย่อมเข้าใจดีว่าเราบอบช้ำเพียงไร และถ้าหากเขาตั้งใจโจมตีอย่างหนักลงมาบนขบวนรถของเราอีกพักหนึ่ง พวกเราก็จะไม่รอดชีวิตกลับบ้านเลยสักคนเดียว ทางดีที่สุดของเราที่เหลืออยู่ ก็คือการที่เราจะต้องรีบพารถไฟกลับไปหาที่บัญชาการสูงสุดของเราให้โดยเร็วที่สุดที่จะเร็วได้.

จัดทุกอย่างเรียบร้อยแล้ว ข้าพเจ้าวิ่งไปหานายร้อยเอกฮัลเดน ปรึกษากันอยู่สักครู่หนึ่ง ก็ตกลงกันว่าควรจะค่อย ๆ เคลื่อนขบวนรถกลับ พวกที่บาดเจ็บสาหัสยอมให้ขึ้นนั่งบนรถไฟ แต่ทหารคนใดมีกำลังพอที่จะเดินเท้าได้ก็ให้ลงมือถอยด้วยเท้าเลียบไปตามรางรถไฟโดยใช้ขบวนรถไฟนั่นเองเป็นฉากกำบังการเคลื่อนที่ พวกเรากว่า ๔๐ คนในเวลานั้น ถูกกระสุนปืนสาหัสเลือดไหลไม่หยุด ต้องช่วยกันแบกขึ้นมาทิ้งไว้บนตัวรถจักร

ข้าพเจ้าถอยไปนั่งอยู่ในคันรถพ่วงข้างหลัง.

ข้าศึกเห็นความเคลื่อนไหวของเราได้ถนัด จึงยิงกระหน่ำลงมาอีก เราถอยพลางสู้พลาง แต่อาการครั้นเข้าในลักษณะแฮนดิแคปถึง ๒ สถาน คือจะถอยก็ถอยไม่ทัน จะสู้ก็สู้ไม่ได้ กระนั้นก็ดี พวกเราก็ได้ตั้งใจทำงานอย่างเต็มกำลังที่สุด ไม่มีใครแสดงอาการย่อท้อเลย.

ขณะนั้นทหารราบของข้าศึกจำนวนหนึ่งบุกไล่เข้ามาข้างหลังประมาณ ๓๐๐ หลา ข้างหน้าของเรามีสะพานข้ามแม่น้ำบลูกรันดุซ์ ถ้าเราข้ามสะพานไม่ทันจะต้องพากันตายหมด ร้ายดีอย่างไรก็ต้องเอาสะพานนี่แหละเป็นเครื่อง ขัดขวาง การรุกไล่ของข้าศึก ข้าพเจ้าจึงเร่งให้เจ้าพนักงานรถจักรเร่งข้ามสะพาน ข้างหน้าให้ได้ เพื่อไปคอยต้านข้าศึกอยู่ที่เชิงสะพานอีกด้านหนึ่ง ทหารของเราที่ยังไม่บาดเจ็บ พอจะเหลืออยู่บ้าง คิดว่าพอจะต้านเอาชีวิตรอดกลับไปได้.

ในขณะเดียวกัน ข้าพเจ้าหวลกลับไปพบกับนาย

ร้อยเอกฮัดเดน และกองทหารที่เหลืออยู่ เพื่อจะรู้ว่าเขาได้ปฏิบัติงานกันอย่างใดบ้าง.

ฮัดเดนกับทหารบางเหล่า ยังประวิงการต่อสู้อยู่ข้างหลังก็มี การที่กลับไปหาฮัดเดนคราวนี้ ก็คิดว่าเพื่อจะเป็นการบำรุงขวัญพวกเราทั้งหมดได้อย่างหนึ่ง.

มองไปแต่ไกล เห็นทหารบัวร์กำลังเคลื่อนที่เข้ามาในระยะไม่มากกว่า ๑๐๐ หลา ใช้ปืนยาวยิงนำทางเข้ามาทุกที ข้าพเจ้าจึงหันกลับ มองไปยังตัวรถจักร ตามเดิม แต่เราเคราะห์ร้ายมาก ที่ใกล้ขบวนรถจักรนั้น ทหารบัวร์ ๒ คน มาดักประหารชีวิต ข้าพเจ้าอยู่แล้ว พอข้าพเจ้าวิ่งเข้ามา ก็เผชิญกับกระสุนปืนจากปากกระบอกทั้ง ๒ ทั้งซ้ายและขวา แต่เดชะบุญไม่ถูก หวิดหัวไปเพียง ๒-๓ นิ้วเท่านั้น รูปการณ์ที่เป็นดังนี้สำแดงให้เห็นอันตรายว่า ข้าพเจ้าจะเข้าตาจนเสียเป็นแน่ ทหารบัวร์ทั้ง ๒ คน คงจะแอบเข้ามาดักเอาชีวิตข้าพเจ้าอยู่นานทีเดียว.

พวกเราทั้งสิ้นที่ยังพอรบได้ในเวลานั้น ยังพากันรับการรุกของข้าศึกอยู่ในอุโมงค์เล็ก ๆ แห่งหนึ่ง ซึ่งมีความลึกรอบด้านราว ๖ ฟีต สำหรับข้าพเจ้ากระโดดหนีลงไปที่ตรงปากอุโมงค์ข้างหนึ่ง ที่นั้นไม่มีอะไรบังเลย โผล่ออกไปดูเห็นทหารข้าศึกกำลังคลานเคลื่อนที่ใกล้เราเข้ามาทุกที ข้าพเจ้าตกลงใจว่าถ้าขืนซ่อนตัวอยู่ในอุโมงค์เช่นนี้ จะช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ และจะหาทางปลอดภัยให้พวกก็ไม่มีอีกเล่า จึงกระโดดออกจากอุโมงค์ไต่ขึ้นไปตามแนวลวดหนามที่ฝ่ายเราวางดักข้าศึกไว้ ข้าพเจ้าเล็ดลอดรั้วลวดหนามเหล่านั้นไปได้โดยปลอดภัย แต่ต้องพยายามค่อย ๆ คลานหลีกหลบไปบนพื้นดิน ชะโงกศีรษะขึ้นมาไม่ได้ การหลบสายตาและกระสุนปืนของข้าศึกโดยวิธีนี้เอง ทำให้หายใจไม่สะดวกจนเวทนาตัวเองยิ่งนัก.

ข้าพเจ้าจะเล่าวิธีต่อสู้ของตนเองในตอนนี้ให้พิศดารออกไปเพื่อเป็นเครื่องสำราญใจ: ประมาณ ๒๐๐ หลา

จากฝั่งแม่น้ำบลูกรันด์ซ์ออกไปเบื้นโขดเขา มองดูแต่ไกล ก็เห็นว่า ที่นั่นมีเครื่องสำหรับหลบสายตา ข้าศึกได้มาก จึงพยายามกลิ้งตัวไปให้ถึง ระหว่างที่กะเสือกกะสนอยู่นี่เอง ก็ได้เห็นข้าศึกคนหนึ่งควบม้ามาแต่ไกล ควงปืนยาวมาอย่างดุเดือด ข้าศึกคนนั้นเห็นข้าพเจ้าแน่ และจริงดังที่ข้าพเจ้าคิด มันกระตุกบังเหียนม้าให้วิ่งรุกเร็วเข้ามา และในระยะเพียง ๕๐ หลา เจ้าข้าศึกคนนั้นกระดมยิงตรงมาทันที ข้าพเจ้าตกอยู่ในฐานะถูกแกะที่หนีหมาป่า แต่ตั้งใจต่อสู้อย่างจนตรอก มือขวาคลำดูปืนสั้นที่เข็มขัด แต่ช่างอัศจรรย์ใจแท้ ปืนหายไปไหนเมื่อไรไม่ทราบได้ การเบื้นฉะนี้ก็ตกลงว่าข้าพเจ้าจะเข้าถึงซึ่งความแตกดับ.

ขณะนั้น เจ้าข้าศึกคงจะเห็นว่าข้าพเจ้าหมดหนทางจริง ๆ จึงกระตุ้นม้าเข้ามาอีก คราวนี้เบื้นคราวสุดท้ายที่ข้าพเจ้าจะจัดการได้อย่างไร โอกาสแห่งการจะพาตัวหนีภัยหมดไปแล้ว ตกลงว่าต้องหาวิธีที่พอจะเอาตัว-

รอดได้สักวันหนึ่ง คือยกมือทั้งสองขอยอมแพ้ ซึ่งในที่สุดข้าพเจ้าก็เป็นผู้แพ้และยอมตกเป็นชะเลย.

เจ้านั่นพอเห็นข้าพเจ้ายกมือแสดงการมอบอิสรภาพในตัวให้ก็ลดปืนลงและออกคำสั่งให้เดินเข้าไปหา ข้าพเจ้าไม่ขัดขืนเพราะหมดทางจะขัดขืนได้.

เวลานั้น พวกเราทุกคนภายในอุโมงค์อันแคบ นายร้อยเอกฮัดเดน หมู่ทหารของเขาและข้าพเจ้าด้วย ได้ตกเป็นชะเลยของพวกบัวร์ผู้กล้าหาญพร้อมหน้ากัน เขาพาพวกเราไปอยู่ในระหว่างกลางของทหารภูเขาชาวบัวร์ผู้มีอาวุธครบมือหลายร้อยคน.

วันที่พวกเราตกเป็นชะเลยศึกครานั้น จำได้ว่าเป็นวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๘๙๙ เป็นประวัติแห่งชีวิตตอนหนึ่งที่สำคัญที่สุดของข้าพเจ้า เป็นประวัติแห่งการรบอันขันขอระหว่างกองรถไฟหุ้มเกราะของอังกฤษกับทหารผู้กล้าหาญของพวกบัวร์.

๓ ปีต่อมา เมื่อทุกอย่างเสร็จเรียบร้อยกันไปแล้ว

วินสตัน เชอร์ชิลล์

นายทหารชั้นผู้ใหญ่หลายคนของพวกบัวร์เดินทางมาเยี่ยม เพื่อสัมพันธไมตรีกับอังกฤษ และเพื่อกู้เงินรัฐบาลแห่งจักรภพเอาไปปรับปรุงประเทศ ฝ่ายเราจัดให้ข้าพเจ้าได้ร่วมอาหารกลางวันกับนายพลเอก หัวหน้าคณะนายทหารของพวกบัวร์คนหนึ่งชื่อโบธา ระหว่างอาหารเราพูดกันถึงเรื่องสงครามที่เรากระทำแก่กันในครั้งกระโน้น ข้าพเจ้าเล่าเรื่องย่อ ๆ ที่ข้าพเจ้าถูกจับเป็นชะเอยให้นายพลเอกโบธาฟัง. ท่าน นาย พลเอก นั่งฟัง ด้วยกิริยา เงียบ ขรึม เหมือนจะตรึกตรองเรื่องที่ล่วงมาสักตอนหนึ่ง ครั้นแล้วก็พูดขึ้นว่า "ท่านจำข้าพเจ้าไม่ได้ ดอกหรือ คนที่จับท่าน ได้นั้น คือ ข้าพเจ้านี่แหละ" ท่าน พูด ดวง ตา เป็นประกายสุกใสแสดงความยินดีปรีดาที่เราได้มาพบกันใหม่ ท่าน นายพลเอกโบธาเล่าว่า ขณะนั้นท่าน เป็น เพียง พลทหารธรรมดาคนหนึ่งทำงานไปตามหน้าที่ ที่นายเขาสั่งมาเท่านั้นเอง.

เมื่อนายทหารพวกบัวร์ เดินทาง มายัง อังกฤษครั้งนั้น

ข้าพเจ้าเป็นคนสำคัญ ของฝ่าย อังกฤษ ที่รู้จักคนมากที่สุด บรรดาคนที่มาก็พยายาม ทำความคุ้นเคย และแสดงความพอใจงานผจญภัยที่ข้าพเจ้าได้ผ่านมาอย่างมาก แทบไม่น่าเชื่อ เมื่อมีความคุ้นเคยกันพวกบัวร์ดังนี้ ก็ทำให้เรารู้จริงเห็นจริงว่า อันคนพวกบัวร์นั้นถ้ารักใครเป็นเพื่อนกับใคร ก็กลายเป็นคนดีเกือบจะหาคนอื่นเทียมไม่ได้ ถ้าลงเป็นศัตรูกับใครก็แสดงความโหดร้ายและกล้าหาญต่อศัตรูคนนั้นเป็นอย่าง ยอดเยี่ยม เหมือนกัน คนเหล่านี้สามารถทุกอย่าง เป็นนักการเมืองที่ดีได้ เป็นนักรบที่ประเสริฐได้ และมีความมั่นหมายในความเจริญของตนเอง.

บทที่ แปด

หน

ณ บัดนี้ ขอให้ข้าพเจ้าย้อนไปเล่าเรื่องที่ตนเองได้ตกเป็นชะเลยศึกคราวนั้นว่าเป็นอย่างไร

ฐานะและความคิดของชะเลยศึกเช่นข้าพเจ้ามีดังต่อไปนี้: วันนั้น ฝนตกใหญ่ ข้าพเจ้าทนนั่งเบียกฝนอยู่ในที่ล้อมรอบของที่คุมขัง พร้อมกับเพื่อนชะเลยผู้เต็มไปด้วยทุกข์ทั้งร่างกายและหัวใจ เพื่อนของเราบางคนมีบาดแผลบาดเจ็บสาหัส แต่ก็จะทำอย่างไรได้ เราเป็นทหาร บาดแผลนั้นๆต้องนับเป็นเกียรติยศของเราทั้งสิ้น ข้าพเจ้าพิมพำด่าโชคของตนเอง และการตัดสินใจเหลวไหลอย่างใช้ไม่ได้ที่แล้วมา ถ้าตนเองไม่นึกอวดกล้าผละ

จากรถไฟไปช่วยเพื่อนและนายร้อยเอกฮัลเดนแล้ว วาระตกอับก็คงจะไม่มาถึงข้าพเจ้าเห็นปานนั้น แต่เรื่องจะเป็นอย่างไรก็ดี ข้าพเจ้าก็ยังอดนึกอยู่ทุกขณะไม่ได้ว่า ฐานะเช่นนี่ะหรือ คือรางวัลของ ความ กล้าหาญนั่นเอง . หาใช่ความเสียหายอันใดมิได้.

ชีวิตอันหมดอิสระ หมดโอกาสจะทำการต่อสู้แก่กันได้ ในฐานะ แม้เป็น ทหาร แต่ ข้าพเจ้าไม่นึก ว่าข้าพเจ้าเป็นทาสของใคร คิดหนีอยู่ตะพึดไป ทหารที่หนีจากค่ายคุมขังได้จะมีชื่อเสียงหรือความสื่อมศักดิ์ปานไหน ข้าพเจ้ารู้อยู่แก่ใจทั้งสิ้น แต่เรื่อง ของนัก โทษนั้นเป็นเรื่องต้องหนีตามหน้าที่ของนักโทษ

แต่โอกาสหาได้ยากเหมือนงมเข็มในท้องทะเลลึก ข้าศึกจะเห็นว่าข้าพเจ้าเป็นตัวสำคัญอย่างไรก็ตาม เขาไม่ยอมให้ข้าพเจ้านั่งรวมอยู่กับใคร แยกเอาไปขังโดดเดี่ยวอยู่ต่างหาก ยิ่งคิดไปหัวใจก็ยิ่งมืดลงทุกที.

พวกบัวร์ขังข้าพเจ้าในคราวนั้น ในฐานะของผู้ส่งข่าว

หนังสือพิมพ์มอร์นิงโปสต์ ไม่ใช่ทหาร ข้าพเจ้าจำกฎหมายทหารได้อันหนึ่งว่าพลเรือนซึ่งแต่งเครื่องแบบทหาร แม้จะไม่ได้ทำการรบในสนามรบเลยก็ดี ก็จะต้องถูกยิงเป้าโดยอีกฝ่ายหนึ่งได้ ในครั้งมหาสงครามได้มีตัวอย่างการฆ่าพลเรือนเช่นข้าพเจ้าอยู่เป็นอันมาก ดังนั้นปัญหาจึงเป็นปัญหาตายสำหรับข้าพเจ้าได้เช่นเดียวกัน หมายความว่าข้าพเจ้าอาจถูกยิงเป้าตายไม่ว่าขณะหนึ่งขณะใด.

กำลังคิดงุนงงอยู่ในหัวใจ ชั่วโมงอันแจ่มใสของข้าพเจ้าก็ค่อยเคลื่อนเข้ามา เจ้าหน้าที่ควบคุม เขาสั่งให้ข้าพเจ้าเข้าไปรวมอยู่กับพวกเรา ไม่มีอะไรจะประเสริฐยิ่งใหญ่สำหรับข้าพเจ้าในคราวนั้น นายทหารผู้คุมคนหนึ่งตะโกนมาทางข้าพเจ้าว่า “เรายังไม่ยอมให้ท่านเป็นอิสระ แม้ว่าท่านเป็นผู้ส่งข่าวหนังสือพิมพ์” แต่เรื่องนี้ไม่ทำให้ข้าพเจ้าสะดุ้งสะเทือนเลย.

เรื่องจะเป็นอย่างไรนั้นก็ต้องขอชมพวกบัวร์ไว้อีกสักครั้ง ทหารบัวร์เป็นข้าศึกที่มีน้ำใจดีที่สุดกับชะเลยของเขา

ดีกว่าข้าศึกชาติใด ๆ ใน ๔ทวีป ซึ่งข้าพเจ้าเคยทำการรบมา ต่อจากนั้น พวกเราทั้งสิ้นถูกส่งไปที่ปรีโตเรีย ในฐานะเป็นชะเลยแห่งสงคราม.

"ชะเลยแห่งสงคราม" เป็นคำกล่าวที่น่าเกลียดน่ากลัวเป็นที่สุด ชะเลยแห่งสงครามหมายความว่า เราต้องตกอยู่ใต้อำนาจของข้าศึก เราต้องหมดอิสระแห่งความเป็นมนุษย์ชน. ชนมบัง, คำสั่ง และความทุกข์เป็นเรื่องที่ชะเลยทุกคนต้องจดจำ วันเวลาทั้งหลายของชะเลยนั้นคงนานผิดปรกติ ชั่วโมงแต่ละชั่วโมงเชื่องช้าเหมือนสภาพแห่งสัตว์เดียรฉาน รอบ ๆ ตัวของเราเขาวางลวดหนามไว้เหมือนใยแมงมุม ทหารบัวร์ในมือถืออาวุธเดินขวักไขว่ไปมา ควบคุมเราไว้อย่างกวดขัน.

๓ สัปดาห์แรก งานหนักที่สุดที่ข้าพเจ้าจงใจทำอยู่ในค่ายชะเลย คืองานโต้เถียงกับเจ้าหน้าที่พวกบัวร์ว่าเขาควรจะปล่อยข้าพเจ้าไปในฐานะที่ข้าพเจ้าเป็นพลเรือนผู้ส่งข่าวของหนังสือพิมพ์มิใช่ทหาร เขาตอบว่าจริงอยู่

ข้าพเจ้าไม่ได้เป็นทหาร ไม่มีอาวุธเหมือนนักรบครบครันก็จริง แต่ว่าพฤติการณ์ของข้าพเจ้าได้แสดงว่าเป็นผู้ร่วมสงครามกับทหารร้อยเปอร์เซ็นต์เต็ม ดังนั้นเขาจะปล่อยข้าพเจ้าไปกระไรได้.

คำตอบเหล่านี้ ยิ่งทำให้ข้าพเจ้าตกลงใจว่าต้องหนีแน่ ข้าพเจ้าจะขอคัดเอาข้อความตอนหนึ่ง ซึ่งได้เขียนขึ้นหลังจากเกิดเหตุวันนั้นแล้ว มาลงพิมพ์ไว้ในประวัติส่วนตัวด้วย เพื่อให้ผู้อ่านเห็นว่า ข้าพเจ้าตกลงใจและหนีไปได้อย่างไร:

โรงเรียนแห่งใหม่ (ค่ายชะเลย) ของเรา ทั้งสองข้างเป็นเสาเหล็กทำเป็นรั้วเหล็กสูงประมาณ ๑๐ ฟุต แต่สิ่งเหล่านี้ไม่ร้ายนัก ส่วนที่ร้ายนัก คือหมู่ทหารยามถือปืนยืนคุมเว้นระยะกันประมาณหมู่ละ ๑๕ หลา.

วิธีวางการควบคุมอันกวดขันอย่างยิ่งนี้ ที่จริงก็ไม่มีอะไร หมู่ยามเหล่านี้ไม่สามารถจะมองเห็นแม้เพียง ๒-๓ หลา อันเป็นที่ตั้งบริเวณห้องน้ำของนักโทษทางด้าน

ตะวันออก ตรงกลางสนาม โรงเรียนมีแสงไฟส่องทั่ว บริเวณ สามารถเห็นตัวกันได้ทั้งหมด แต่ที่ห้องน้ำเป็น เหมือนมืดอยู่ตอนหนึ่ง เขาวางยามสองคนให้เฝ้าอยู่ ใกล้บริเวณนั้น วิธีที่เราจะผ่านสายตาทั้ง ๒ คนไปได้ เราต้องทำอย่างใดอย่างหนึ่งให้เขาหันหลังมาเพื่อเราจะได้ ซ่อนตัวอยู่ในห้องน้ำโดยง่ายโดยไม่มีใครเห็น ข้าพเจ้า กะแผนการณ์ว่าจะเล่นในรูปนี้.

เย็นวันหนึ่ง ภายหลังที่ได้เตรียมการเรียบร้อย ข้าพ-เจ้าแสร้งทำเป็นเดินเล่นภายในสนามอันมีรูปเป็น ๔ เหลี่ยม แล้วแอบเข้าไปอยู่ในห้องน้ำโดยไม่มีใครเห็น ขณะนั้น คอยมองดูทหารยาม คอยหาโอกาสว่าเขาจะเผลอเมื่อไร รออยู่เป็นเวลานานจึงเห็นว่ายามคนหนึ่งเดิน เข้าไปหา เพื่อนคุยกันอย่างสนุกสนาน และหันหลังมาทางข้าพเจ้า.

โอกาสมาถึง! ขณะยามเผลอตัว ข้าพเจ้าพุ่งตัว ขึ้นเกาะบนหลังคาห้องน้ำทันที แต่ข้าพเจ้าเป็นคนเคราะห์ ไม่ดีเสมอไป เสือคลุมเจ้ากรรมซึ่งรุ่มร่ามอยู่ไปเกี่ยวเข้า

กับปตาย ส่งกะสี บนหลังคา ต้องเสียเวลาปดอยู่นาน เหลือบดูยามเห็นยังยืนโจ้กันอยู่อย่างเพลิดเพลิน ข้าพเจ้าค่อย ๆ หย่อนตัวลงข้างล่าง ที่นั่นเป็นสวนมีพุ่มไม้เรียงรายอยู่โดยรอบ พุ่งตัวเข้าไปซ่อนอยู่ในพุ่มไม้ เจียบกริบอยู่ในนั้นเป็นเวลานาน ข้าพเจ้าปลอดภัยเป็นขั้นแรกไปแล้ว!

คราวนี้มาถึงขั้นที่ ๒ : ประตูใหญ่ที่จะไปสู่ถนนห่างจากยามอีกคนหนึ่งไปเพียง ๒ - ๓ หลาเท่านั้น ถ้าพลาดพลั้งตอนนี้เป็นตกลองปุโหละแน่ ข้าพเจ้าถึงกับคอยท่องคาถาประจำใจไว้ว่า " ต้องหาญเสมอ, ต้องกล้าทุกเมื่อ " ใจคอ ดูสดชื่นขึ้น หน่อย จัดหมวกบนหัว ทะมัดทะแมง แล้วก็เคลื่อนตัวออกไปกลางสวน เดินผ่านสิ่งต่าง ๆ แสร้งทำไม่หวาดกลัวอะไร ซึ่งในที่สุดก็ผ่านออกจากประตูใหญ่ไปได้.

เลี้ยวซ้าย ผ่านหมู่ทหารยามออกไป ห่างกันไม่ถึง ๕ หลา ซึ่ง ถ้าจะมอง ตรงมาแล้วก็จะเห็นได้ด้วยสายตา

อย่างถนัดชัดเจน แต่เวลานั้นข้าพเจ้าไม่ทราบว่ายามคนใดจะมองเห็นข้าพเจ้าบ้างหรือไม่ เพราะข้าพเจ้าไม่ยอมหันหลังกลับไปดูอะไรเลย จะออกวิ่งในขณะนั้นกรู้สึกว่าลำบากยากนัก จึงได้พยายามเดินอย่างระมัดระวังไปได้ประมาณ ๑๐๐ หลาก็ไม่มีแววว่าใครจะติดตามมา จึงเบาอันเบาใจในอันตรายซึ่งถ้าจะเกิดขึ้นภายหลัง.

ข้าพเจ้าเดินอย่างสบายใจไปตามทางตลอดคืน ไม่ได้พบเห็นอะไรนัก มีบางคราวได้พบพวกมิจฉาชีพมาซุ่มอยู่ตามถนนบ้าง แต่คนเหล่านั้นไม่เอาใจใส่ต่อข้าพเจ้าเลย เมื่อเดินไปถึงสะพานเล็ก ๆ แห่งหนึ่งก็นั่งลงพักผ่อน ได้พิจารณาดูสิ่งรอบ ๆ ข้าง และพยายามที่จะตกลงใจว่าควรจะทำอย่างไรต่อไป ขณะนั้นข้าพเจ้ากำลังอยู่ในบริเวณระหว่างกลางดินแดนฝ่ายข้าศึก ข้าพเจ้าไม่รู้จักใครพอที่จะให้เขาช่วยเหลือได้ หนทางราว ๓๐๐ ไมล์ตั้งแต่สะพานแห่งนั้นไปจึงจะถึงเขตปอร์ตุเกสอันเป็นเขตประเทศเป็นกลาง และที่นั่นเป็นที่ตกอ่าว

เดลาโก.

คิดว่า พวกบัวร์ คงจะรู้ทั่วกันหมดในวันรุ่งขึ้นว่าข้าพเจ้า ได้หนีหน้ามาแล้ว และ การ คิดตามก็จะเกิดขึ้น ในทันที ทุกอย่าง คงจะต้อง เป็นเรื่องหนักใจ ของ ข้าพเจ้าอีกครั้งหนึ่ง เวลานั้น ข้าพเจ้า แต่ง ตัวด้วย เสื้อผ้าสีน้ำตาล แสดง เป็นพลเรือนธรรมดา ในกระเป๋ามี เงินอยู่ ๗๕ ปอนด์ มีชอคโคเลตอยู่ ๔ แท่ง ไม่มีแม้แต่แผนที่ นึกจะเดินสุ่มไปตามความพอใจก็น่าจะตกเป็นชะเลยของพวกบัวร์ไปอีก ที่ร้ายที่สุดก็คือ ข้าพเจ้าพูดภาษาดัชและกัฟเฟอร์ไม่ได้อีกเล่า ข้าพเจ้าจะได้อาหารกินอย่างไร และจะเดินทางไปทางไหนจึงจะปลอดภัยที่สุด ? ปัญหานี้เป็นคำถามหนักในขณะนั้น.

จริงอยู่แม้ทุกอย่างจะหมดหวัง แต่หัวใจก็ยังกล้าพอเป็นทุนอยู่ได้ : ข้าพเจ้าได้วางแผนการณ์ว่าอย่างไรๆ ก็จะต้องค้น หาทางรถไฟให้พบเสียก่อน ถือเอาทางรถไฟเป็นมัคคุเทศก์ คลำไปให้ถึงอ่าวเดลาโกให้จงได้ ตก

ลงใจแล้วก็ออกเดินทางไปได้สักครึ่งไมล์ เท้าไปสะดุดทางรถไฟเข้าก็นึกว่าเสร็ภาพมาถึงตัวแล้วกระมัง ถึงจะไม่แน่ใจอะไรนัก แต่ก็มั่นหมายไว้ว่าทางรถไฟสายนี้แหละจะพาตัวไปจนถึงปลายทางจนได้ ความรู้สึกต่อไปนี้ แม้จะเป็นความรู้สึกในเวลาค่ำคืนก็แสนจะสดชื่นอย่างยิ่ง การได้เสร็ภาพ แม้จะเป็นในที่เปลี่ยวก็เป็นสิ่งที่น่าพอใจแล้ว และเสร็ภาพอันแท้จริงนั้น ถ้าข้าพเจ้าพยายามเดินไปอีกสักชั่วโมงเดียวก็จะได้พบเป็นมั่นคง.

เวลานั้นท้องฟ้าปราศจากดวงดาว แต่ความสว่างยังมีอยู่ในหัวใจข้าพเจ้า พอจะคิดอะไรได้ตลอดรอดฝั่งอยู่ ทุกก้าวที่ข้าพเจ้าย่างไปเต็มไปด้วยความระมัดระวังเป็นพิเศษ ขณะเดินไปบนทางรถไฟ มองไปทางขวาและซ้ายแลเห็นแสงไฟระยิบระยับจากหมู่บ้านเป็นแห่ง ๆ ทุก ๆ สะพานที่ข้ามมียามคุมอยู่ตลอด แต่คนเหล่านั้นเขาไม่ได้เอาใจใส่คนเดินทางในค่ำคืนเช่นข้าพเจ้า.

เดินมาอีกราว ๒ ชั่วโมงก็ได้เห็นแสงไฟจากสถานีรถไฟ

แห่งหนึ่ง ดีใจเหมือนได้ดวงแก้ว พอถึงสถานีจึงหลบออกจากรางรถ หลบอยู่ที่คูข้าง ๆ ห่างจากสถานีไปราว ๒๐๐ หลา คอยอยู่ราวชั่วโมง รถสินค้าขบวนใหญ่ก็วิ่งมาหยุดอยู่ที่ชานชาลา ๕ นาที.

ข้าพเจ้าไม่ยอมให้เสียเวลาแม้เพียงวินาทีเดียว คลานออกมานอกคูกระโดดเข้าเกาะท้ายขบวนรถ มือยึดไว้แน่นหนา เท้าห้อยลงข้างล่าง รถไฟวิ่งเร็วปานลมพัด บางขณะรู้สึกเหมือนหนึ่งว่าจะพลัดหล่นคอหักตาย อาศัยที่รถขบวนนี้บรรทุกสินค้ามาทั้งขบวน รถตู้แต่ละคันจึงเต็มไปด้วยกระสอบสินค้า ข้าพเจ้าค่อย ๆ คลานเข้าไปซุกตัวอยู่ที่กระสอบ รู้สึกอบอุ่นและสบายเป็นที่ยิ่ง ใจคำนึงว่ารถไฟวิ่งไปทางไหนก็จะขอยอมคิดไปด้วยทุกทาง เวลานั้นไม่คิดอะไรแล้ว ขอแต่ให้ได้นอนหลับเอาแรงสักพักหนึ่ง รุ่งเช้าเรื่องจะไปอย่างไรจึงค่อยคิดแก้ไขกันใหม่.

ข้าพเจ้าหลับด้วยความอ่อนเพลียไปนานเพียงใดไม่

ทราบ ไปรู้สึกตัวตื่นขณะก่อนสว่าง ดีใจมากที่เวลายังเหลืออยู่ ซึ่งพอที่จะเอาไปคิดอะไรได้ทันการณ์ ข้อคิดของข้าพเจ้าในเวลานั้น คือ ต้องกระโดดลงจากรถไฟหาน้ำตามบ่อดื่มแก้กระหายเสียให้สบายก่อน แล้วหลบอยู่ในที่ใดที่หนึ่งก่อนเวลาจะสาง.

แต่เรื่องกระโดดรถไฟเป็นเรื่องเสี่ยงอันตราย เวลานั้นรถไฟวิ่งเป็นบ้าไม่มีเวลาเบา แต่จะชินช้าไม่ได้ ฉวยคิดรถไฟไป ความตายจะเงื้อมมาข้างหน้า ตัดสินใจเด็ดขาดแล้วจึงยืดเหยียดท่อนหนึ่งซึ่งติดอยู่กับหลังคารถตู้ หลับหูหลับตาพุ่งตัวลงไปในคูทันที.

รู้สึกดูเหมือนเท้าทั้ง ๒ จะหัก ค่อย ๆ เอานวดคลำพยายามลุกขึ้นยืดแข้งยืดขาอยู่พักหนึ่ง ก็แน่ใจว่าปลอดภัยและไม่มีบาดเจ็บอะไร.

มองดูรอบ ๆ เห็นท้องฟ้ายังมืด ข้าพเจ้ากำลังอยู่ในท่ามกลางของหุบผาและลำธารมีทุ่งหญ้าขึ้นเขียวสด งานในขั้นแรกที่ต้องรีบทำ คือพยายามเที่ยวหาน้ำที่สะอาดที่สุด

ดื่ม ประเดี๋ยวเดียวก็ได้พบบ่อน้ำแห่งหนึ่ง ข้าพเจ้ากัม
ดงดื่มน้ำอยู่นาน นาน จนหมดกระหาย และจนแน่ใจ
ว่าจะพอมีกำลังไปได้ถึงวันรุ่งขึ้น.

ไม่นานก็สว่าง มองดูทางรถไฟก็เห็นชัดว่า เมื่อคืน
นี้รถวิ่งไปทางตะวันออก จึงแน่ใจในการเสี่ยงโชคหา
ทางอย่างถูกต้องของตน ต่อจากนั้นก็เที่ยวมองหาที่ซ่อน
มีชะง่อนหินแห่งหนึ่งซึ่งเห็นว่าพอจะปลอดภัยได้ ก็เข้า
ไปแอบอยู่ในนั้นจนกว่าเวลาจะมืดลงอีกครั้งหนึ่ง.

ข้าพเจ้าเขียนข้อความเหล่านี้ตั้งหลายปีมาแล้ว เขียน
ไว้ในขณะที่รู้สึกว่า การได้เผชิญโชคเช่นนั้นเป็นสิ่งลำ-
บากหนักแรงสำหรับข้าพเจ้า ข้าพเจ้าเกือบไม่สามารถจะ
บอกได้ ว่าข้าพเจ้าได้อิสรภาพมาอย่างไร และใคร
บ้างได้ช่วยเหลือข้าพเจ้าในขณะนั้น เวลายิ่งล่วงไป
เหตุผลเหล่านี้ก็ยิ่งหายไปทุกที แต่มาบัดนี้ ขณะที่มา
เขียนประวัติชีวิตของตนอีกครั้งหนึ่ง เหตุผลเหล่านั้น
ก็เริ่มเป็นตัวเป็นตนขึ้น ข้าพเจ้าพอจะเขียนเล่าได้ว่าตั้ง

แต่คืนมหาวิบากนั้นมา ข้าพเจ้าเป็นอย่างไรต่อไปอีก.

ข้าพเจ้าจะเล่าให้ท่านฟัง:

ภายในชะง่อนหินอันเป็นที่ซ่อน ตลอดเวลากลางวัน เห็นรถไฟวิ่งผ่านไปมา ๒-๓ ขบวน และเชื่อว่ากลางคืน เช่นคนก่อน ก็คง จะมวง ผ่านมาอีก และ ถ้า มันผ่าน มา เวลาใด มันก็จะเป็นพาหนะอย่างดีสำหรับข้าพเจ้าไปจน ถึงอ่าวเดลาโก ครั้นตกค่ำ นั่งคอยอยู่ถึง ๔ ชั่วโมง ก็ ไม่มีแววว่ารถไฟ ขบวนใด จะผ่านมา เมื่อหมด ความ หวังดังนี้แล้ว ก็ออกเดินไปตามทางรถไฟ สะพานรถ ทุกแห่งที่ผ่าน เขาวางยามรักษาไว้ อย่างกวดขันมากขึ้น ทุกที การจะผ่านยามไป ในเวลาหัวค่ำ เช่นนี้ ลำบากมาก เพราะฉะนั้นต้องหาวิธีอันหลบหลีกไปให้ได้ แต่งประทิป ตามหมู่บ้าน ริมทาง รถไฟ กลาย เป็นสิ่ง ทำลาย ประโยชน์ ของข้าพเจ้ามากที่สุดในคืนนี้.

ข้าพเจ้ากระโดดจากสะพานลงบนพื้นดินอันมีหญ้าขึ้น อยู่หนาทึบ แล้วบุกข้ามลำธารไปอีกต่อหนึ่ง ในลำธาร

ตอนหนึ่ง ตกจนถึง กับต้องถง แรงว่าย เมื่ออยู่ ในค่าย
ชะเถย เคยว่ายน้ำ มาบ้างแล้ว แต่ไม่ ชำนาญ นัก มา
คราวนจงรู้สึกเหนอยผิดธรรมดา.

พ้นจากลำธารไปแล้ว มองไปข้างหน้า เห็น แสงไฟ
ส่องสว่างอย่ตามหมู่บ้านข้างทาง เมื่อคิดถึงความอบอุ่น
ภายในบ้านเหล่านนยามค่ำคืนเช่นน ก็ให้รู้สึกหนาวเย็น
ขึนมาทันท ถ้าข้าพเจ้า จะตรงไปยังหมู่บ้านหลังใดหลัง
หนึ่ง แม้จะได้ความอบอุ่นเช่นที่เจ้าบ้านได้รับ ความ
อบอุ่นนนก็จะเต็มไปด้วยอันตราย สำหรับตัวเอง แต่สิ่ง
เหล่าน เป็นความ คาดหมาย อันไม่ แน่นอน ถ้าเข้าไปถึง
หมู่บ้านอาจได้รับความอนุเคราะห์จากเจ้าบ้านก็ได้.

ในท่ามกลาง ของความมืด ได้ยิน เสียง ดัง ภายใน
บ้านหลังหนึ่งซึ่งมีแสงไฟแลบออกมา เป็นเสียงของพวก
บัวร์กำ เสียงของพวก กัฟเฟ่อร์กำ และบางที ได้ยิน
เสียงของคน อังกฤษ อยู่ที่นั่น ด้วย. ข้าพเจ้า รีบสาวเท้า
เข้าไปใกล้เพื่อฟังดูให้รู้ หากเป็น คนอังกฤษจริง โชคดี

คงเป็นของข้าพเจ้าแน่.

ทางที่ข้าพเจ้าจะเดิน เข้าไปสู่ หมู่บ้าน ระยะ ยาวประมาณครึ่งไมล์ เดินไปได้ครึ่งทางก็หยุดคิดว่าจะอย่างไรกันหนอ จะดีชั่วไม่มีทาง ทราบ คิดจะหวนกลับก็ดูจะเป็นคนขลาดเกินไป เมื่อตกลงใจครั้งสุดท้าย จึงรีบออกเดินตรงเข้าไปยังแสงไฟทันที พอเข้าใกล้ก็มองเห็นชัดว่าที่นั่นเป็นหมู่บ้าน ของพวกกัฟเฟอร์ ตั้งเป็น หย่อม ๆ ใกล้กับบ่อแร่ จึงรู้ว่า หมู่บ้านบริเวณตรงนั้น พวก ราษฎรมีอาชีพในทางเหมืองแร่ บ้านทุกหลังทำเป็น ๒ ชั้น.

ข้าพเจ้าเข้าไปยังบ้านหลังหนึ่ง ซึ่งขณะนั้น เงียบ ไม่มีเสียงคน จึงทำใจกล้าดองเคาะประตู.

ไม่มีเสียงตอบ ดองเคาะอีกครั้งหนึ่ง คราวนี้มีคนเปิดหน้าต่างชั้นบน ตะโกนลงมา เป็นภาษา ฮอตันดาว่า "นั่นใคร?"

ข้าพเจ้าตกใจแทบสิ้นสติ มือเท้าอ่อนไปหมด แข็งใจตอบขึ้นไปเป็นภาษาอังกฤษว่า "เกิดเหตุเสียแล้วละ

ท่าน ผมต้องการให้ท่านช่วยเหลือ."

คนผู้นั้นพิมพำเบ็นเชิงรำคาญ ครู่หนึ่ง ก็ได้ยินเสียง ลงบันไดมาช้างล่าง แล้ว ตรงออกมา ถอด กลอนประตู เบิดออกมาเผชิญหน้ากับข้าพเจ้า.

ท่าม กลาง ความ มืด มอง เห็น สิ่ง ข้าง หน้า ได้ ราง ๆ มนุษย์ผู้นั้นเบ็นชายร่างสูง กิริยาหลุกหลิก ผิวหน้าซีด ไม่มีเลือด หนวดดกดำน่ากลัว.

"ท่านต้องการ อะไร ?" เขา ถาม กระ ชาก ๆ เบ็น ภาษาอังกฤษ.

"ผมเบ็นชาวบ้านแถบนี้เอง" ข้าพเจ้าตอบเขาอย่าง อ่อนน้อม "เกิดเหตุ แก่ผมอย่างหนึ่ง คือ ผมเตรียม จะไปหาพรรคพวกที่โคมาติปรัต แต่จับรถไฟไม่ทัน เดิน หลงทางมา ไม่รู้ว่ากี่โมงกี่ยามแล้ว ขอได้ กรุณาสัก ครั้งเถอะ."

ข้าพเจ้าพูดถึงตอนนี้รู้สึกประหลาดใจว่าทำไมจึงพูด เรื่อยไปอย่างนั้น ขยับสงสัยว่า ต่อไป จะสำแดงกับบุรุษ

หนวดผู้นั้นว่าอย่างไรอีก.

สังเกตเห็นบุรุษผู้นั้น จะเพ่งเล็ง ข้าพเจ้ามาก จนน่าสงสัย หลังจากพูดอะไรต่อมิอะไรซึ่งไม่เป็นเรื่องอยู่ ๒-๓ คำ แล้วก็เชิญให้ข้าพเจ้าเดินตามเข้าไปในบ้าน.

เขาชี้ให้ข้าพเจ้าเดินเข้าไปในห้องมืดๆ ห้องหนึ่ง ข้าพเจ้าปฏิบัติตาม แต่หัวใจเริ่มระแวงไปบ้างแล้วว่านี่มันคุกหรือห้องกันแน่ บุรุษนั้นตรงไปจุดตะเกียง จึงเห็นได้ทันทีว่าห้องนั้นมีขนาดเล็กเหลือเกิน เจ้าของใช้เป็นห้องอาหารและทำงานไปในตัวเสร็จ เขาเดินไปที่โต๊ะตัวหนึ่ง วางปืนรีวอลเวอร์ไว้บนโต๊ะ แล้วหันมาทางข้าพเจ้า.

"ฉันอยากจะรู้เรื่องว่ามันไปอย่างไรมาอย่างไรกันอ้ายเรื่องจับรถไฟไม่ทันของท่านน่ะ" เขาตั้งกระทู้ถามเพ่งสายตามายังข้าพเจ้าไม่กระพริบ.

"ผมคิดว่าผมควรจะบอกความจริงให้ท่านฟังดีกว่ากระมัง?" ข้าพเจ้าพูด.

"อ๋อ, เรียมซี เล่าไปเถอะ."

ข้าพเจ้ารีบถอดเสื้อแสง ออก จน เป็นที่สบาย แล้ว ก็บอกเขาว่า "ผมคือวินสตัน เชอร์ชิลล์ เป็นคนส่งข่าวรบให้แก่หนังสือพิมพ์มอร์นิงโปสต์ ผมหนีมาจากค่ายพวกบัวร์เมื่อคืนนี้ ตั้งใจจะเดินทางไปให้พ้นแดนของพวกเหล่าร้ายนี้ไป ท่านจะช่วยผมได้ไหมครับ ?"

เราเงียบกันไปครู่หนึ่ง ข้าพเจ้าไม่สงสัยอะไร ทันใดนั้นบุรุษผู้มีความกรุณา ก็ลุกไป จากที่นั่ง ตรงไปขัดกลอนประตู.

เขาเดินตรง มายัง ข้าพเจ้า อย่าง รวด เร็ว แล้ว พูด ว่า "ขอบใจพระเจ้าเหลือเกิน พระเจ้าส่งท่านให้เดินเข้ามาที่นี่ ถ้าหาไม่คงมีอันตรายแน่ ๒๐ ไมล์จากที่นี่ไป ท่านก็จะปลอดภัยแล้ว พวกเราทน เป็นคนอังกฤษเช่นเดียวกับท่าน อยากให้ท่านรีบหนีไปเสียให้พ้นภัย."

คำพูดของบุรุษชราทำให้ หัวใจชื่นบาน สุดจะพรรณาได้ รู้สึกเสมือนหนึ่งว่าคนที่กำลังจะจมน้ำ แต่ถูกฉุด

ให้พ้นออกมาจากแหล่งแห่งความตาย ข้าพเจ้าไม่ทราบว่าจะเสกสรรความชอบใจอันใดได้ถูกต้อง.

บุรุษชราเจ้าของบ้านแนะนำตัวเองให้ทราบว่า เขาชื่อยอห์น โฮวาร์ด เป็นผู้จัดการ ของ บริษัท ทรานส์วาล คอลเยอรี่ส์ เป็น ชาวอังกฤษโดยกำเนิด ได้มาอาศัยอยู่ในเขต ทราน ส์วาล นี้ หลายปี แล้ว ใน การ ส่งคราม ระหว่างพวกบัวร์ กับอังกฤษคราวนี้ หาได้ ถูก เรียกเข้าประจำการรบแต่อย่างใดไม่ พวกบัวร์ มิได้ มาแตะต้องอันใดเลย เขามีหน้าที่เพียง ควบคุมเหมืองแร่ เล่าว่ามีชาวอังกฤษรวมอยู่ด้วย ๔ คน แต่ทุกคน กลายเป็นผู้ทรยศต่อชาติอังกฤษ ทำตัวเป็นเครื่องมือของพวกบัวร์ ขณะนี้หนีหน้าไปหมดแล้ว ถ้าจับได้เวลาใดจะต้องถูกฆ่าตายทันที เมื่อเล่ามาถึงตอนนี้ บุรุษชรา แสดง ท่าแค้นเคืองเป็นอันมาก.

ข้าพเจ้าพูดกับเขาว่า ยัง ไม่ ปรารถนา จะเอา ใจใส่ในเรื่อง ชาย ทั้ง ๔ คนนั้น ขอ แต่ ให้ เขา ริบ ช่วย เหลือ

ข้าพเจ้า ขออาหารให้ได้กินแก้หิวสักมื้อหนึ่ง ปีนสัก ๑ กระบอก และกรุณาแนะให้ด้วยว่าจะเดินทางไปอย่างไร อนึ่ง หากสามารถจะทำได้ ขอให้เขาหาม้าเล็ก ๆ ให้สัก ๑ ม้า ข้าพเจ้าจะเดินทางตรงไปยังเดลาโกด้วยตนเอง.

เขานิ่งไปครู่หนึ่ง คล้ายกับไม่อยากทำตามประสงค์ของข้าพเจ้า อ้างว่าพวกบัวร์วางจารกรรมแพร่หลายอยู่ทุกแห่งเกรงอันตรายจะเกิด คนใช้ซึ่งเป็นชาวฮอลันดา ๒ คน และชาวกัฟเฟอร์ซึ่งเป็นกรรมกรเหมืองแร่ที่อยู่ในความควบคุมของเขาเป็นจำนวนมากนั้นเล่า ก็ไม่แน่ใจว่าจะปลอดภัยสำหรับข้าพเจ้าหรือไม่ เขานั่งนิ่งเต็มไปด้วยความตริกตรอง.

ข้าพเจ้าไม่ออกความเห็นอะไรอีก สักครู่หนึ่งบุรุษอังกฤษผู้มีความกรุณาก็ลุกเข้าไปในครัว แล้วกลับออกมาพร้อมด้วยเนื้อแกะ และอาหารอันโอชารส์อื่น ๆ อีกเป็นอันมาก เขาปล่อยให้ข้าพเจ้านั่งกินอาหารตามสบาย

ตัวเองรีบออกไป ทางประตู หลังบ้าน เข้าใจว่า จะไปดู ดาดเดาอะไรสักอย่างหนึ่ง.

เกือบ ๑ ชั่วโมง บุรุษชราผู้นั้นก็กลับ

"ทุกอย่างเรียบร้อย" เขาพูด "ฉันได้หาคนมา นำทางไว้ให้ท่านพร้อมแล้ว แต่คืนนี้ตลอดคืน ท่านจะต้องลงไปอยู่ใต้ถุนบ้าน พักอยู่ที่นั่นจนกว่าฉันจะมองเห็น หนทางที่ดีที่สุด แล้วนำท่านออกไป ให้พ้นจากแดนมหาวายร้ายแห่งนี้ ขอให้เชื่อใจเถอะ ฉันจะช่วยให้ท่านเบาใจทุกประการ."

บุรุษชราอ้างว่า ข้าพเจ้าจะนั่งอยู่ที่นั่นไม่ได้เพราะอ้ายเนอแกะที่ข้าพเจ้ากินเข้าไปนั่นแหละจะเป็นเหตุ พวกเด็กหญิงฮอดันดาซึ่งเป็นคนครัว อาจสงสัยว่าเจ้าเนอแกะหายไปไหน อาจเกิดอันตรายขึ้นได้ พูดแล้วก็ขอให้ข้าพเจ้าเดินลงไปสู่ใต้ถุนบ้าน.

ก่อนรุ่งสว่าง ข้าพเจ้าตามผู้นำคนหนึ่งลงไปในห้องใต้ถุนซึ่งมิสเตอร์โฮวาร์ดจัดแจงไว้ให้ เมื่อลงไปพ้นพื้น

บน โฮวาร์ดก็สั่งให้ปิดทางเข้าอย่างมิดชิด ข้างในมีกรรมกรเหมืองแร่ชาวสกอตช์ ๒ คน คอยปฏิบัติรับใช้อยู่ มีตะเกียงจุดไฟส่งแสงสลัว ๆ พอเห็นหน้ากันได้ และมีผ้าแบ่งเก็ตไว้พร้อม ข้าพเจ้าเดินตามผู้นำไปจนถึงห้องชั้นล่างสุด มีอากาศสดชื่นเหลือเกิน พอถึงห้องนั้นแล้วผู้นำก็กลับออกไป เมื่อจะจากเขาสั่งข้าพเจ้าว่า "อย่าออกไปจากที่นี่นะคุณ แม้ว่าอะไรจะเกิดขึ้น."

มองดูรอบ ๆ เห็นแสงสว่างสลัว ๆ ไม่ช้านานอะไรนักอากาศอันสดชื่นทำให้ข้าพเจ้านึกถึงอิสรภาพอันพอใจในเบื้องต้น มองดูสิ่งต่าง ๆ ภายในห้องครู่เดียวก็รู้สึกง่วงและหลับไหลไปด้วยความอ่อนเพลีย.

รุ่งเช้าโฮวาร์ดสั่งคนมาบอกข้าพเจ้าว่า บัดนี้รัฐบาลบัวร์ทราบเรื่องแล้ว และกำลังยุ่งใจที่สุดในการติดตามข้าพเจ้า แต่พอถึงวันที่สองโฮวาร์ดก็บอกอีกว่าเรื่องต่าง ๆ ที่ยุ่งกันอยู่ได้หมดไปแล้ว พวกบัวร์เชื่อแน่ว่าถึงอย่างไรข้าพเจ้าก็คงหลบไปไม่พ้น คงซ่อนตัวอยู่กับชาว

หนี

อังกฤษคนใดคนหนึ่งในบริเวณปรีโตเรีย ทุกคนไม่เชื่อว่า ข้าพเจ้าจะสามารถหนีออกไปจากสายตาเขาได้ โดยเหตุฉะนี้ โฮวาร์ดจึงบอกว่าข้าพเจ้าควรจะได้ขึ้นมามองดูโดกข้างบนได้บ้าง เพื่อจะไม่ให้เป็นการทรมานตัวจนเกินไป ข้าพเจ้าจึงได้ปฏิบัติตามนั้น แต่ทำได้เฉพาะเวลากลางคืน.

วันนั้นเป็นวันที่ ๕ นับแต่ข้าพเจ้าหนีมา มิสเตอร์โฮวาร์ดได้บอกแผนการณ์ที่จะพาข้าพเจ้าออกไปจากดินแดนศัตรู คือมีชาวฮอลันดาคนหนึ่งชื่อเบอร์เกนเนอร์ จะขนสินค้าขนแกะโดยทางรถไฟไปยังอ่าวเดลาโก ในวันที่ ๑๙ ธันวาคม ชาวฮอลันดานี้เป็นคนนิยมอังกฤษ โฮวาร์ดได้ไปตกลงกับเบอร์เกนเนอร์เป็นความลับว่าให้เขาช่วยเหลือข้าพเจ้า โดยวิธีเอาข้าพเจ้าอาศัยซ่อนไปกับกระชุขนแกะ และโดยวิธีนี้ข้าพเจ้าก็สามารถจะข้ามแดนมหาอำนาจร้าย และถึงดินแดนตกทะเลในที่สุดได้ เมื่อถึงอ่าวนั้นเป็นปลายทางแล้ว โฮวาร์ดว่าการเดินทางของ

ข้าพเจ้าก็จะสดวกทุกประการ.

โอกาส หนึ่งมีเพียง เท่านี้ที่โฮวาร์ด เห็นว่า ปลอดภัย ข้าพเจ้าจะเอาหรือไม่ จึงเป็นเรื่องตกลงใจของข้าพเจ้าเอง ข้าพเจ้าเริ่มเดือดร้อนใจในการเสี่ยงภัยคราวนี้ยิ่งกว่าคราวก่อน ๆ การจะอยู่จะตายจะไปจะรอดเพียงไรก็คำนวณไม่ถูก แต่ถึงอย่างไรถ้าไปจากที่นี่ได้ หากไม่ดีที่สุดก็หมายความว่าตายเลย แต่ถ้าไม่ลองเสี่ยงภัยดู จะไปรู้ที่ไหน ในที่สุดข้าพเจ้าก็ยอมรับกับโฮวาร์ดว่าจะปฏิบัติตามความหวังดีของเขา.

ราวที่ ๒ ของวันที่ ๑๙ เป็นกลางคืนเดือนหงาย โฮวาร์ดนำข้าพเจ้าออกจากบ้านตรงไปยังสถานีรถไฟ ผ่านสิ่งต่าง ๆ ภายในสถานีไปอย่างเงียบที่สุด มองเห็นรถบรรทุกสินค้าจอดเทียบชานชาลาอยู่ ๓ คัน มีกรรมกรเหมืองแร่ชาวอังกฤษ ๒ - ๓ คน เดินวนเวียนอยู่ที่นั่น กรรมกรชาวกัฟเฟอร์กำลังขนกระสุนแกะขึ้นบนรถตู้คันหลังที่สุด โฮวาร์ดเดินตรวจตั้งแต่หัวรถถึงท้ายรถ ให้

สัญญาณข้าพเจ้า กระโดดเข้าไป ในระหว่าง กระชุขนแกะ ที่ว่างพอจะหายใจได้สะดวก.

ตรง ที่ข้าพเจ้า กระโดด เข้าไปซ่อนตัว อยู่นั้น เป็น ระหว่างกระชุต่อกระชุ มีที่ว่างพอจะนอนนั่งได้ ตามสบาย.

โฮวาร์ด กรุณาแก่ข้าพเจ้า ครั้งนี้ ขอขอบ พระคุณ เป็นอันมาก ยิ่งกว่านั้น ยังจัดหาสิ่งต่าง ๆ ให้เป็นเสบียง และเครื่องมือในการเดินทางของข้าพเจ้าอีกเล่า โฮวาร์ด ให้ไก่ปิ้งมา ๒ ตัว, เนื้อ, ขนมปัง, แตงโม, น้ำชาเย็น ๓ ขวด และที่สำคัญที่สุด คือวิวอดเวอร์อีก ๑ กระบอก.

การเดินทาง เพื่อจะให้ถึง ทางตกทะเล ครั้งนี้ ต้อง กินเวลาไม่น้อยกว่า ๑๖ ชั่วโมง ข้าพเจ้า จะต้องทนนั่ง คุดคู้อยู่ในที่อันอุดอู้ ไม่รู้ทางเหนือใต้ เพราะเป็นเวลา ของสงคราม การคมนาคมมักคลาดเคลื่อนไป.

รถไฟวิ่งไปทางตะวันออกผ่านทรานสวาล พอถึงเวลา กลางคืนรถก็ถึงสถานีวอเตอร์วอลโบเวน อันเป็นสถานี เกือบ ครึ่งทาง เข้าไปแล้ว ข้าพเจ้า ง่วงนอน เหลือ เกิน

อยากจะหลับสักงีบหนึ่ง แต่ก็เกรงว่าจะตื่นขึ้นทันเวลา หรือไม่ และอีกประการหนึ่งถ้าหลับไป ขึ้นกรนเสียงดังในเวลารถไฟหยุด ก็จะเกิดเป็นภัยแก่ตัวเอง หนักขึ้น เมื่อคิดดังนี้จึงกลั้นใจทำเป็นไม่ง่วง แต่ทนไปไม่นานเท่าใดนักก็หลับไปจนได้ และหลับอย่างสนิทไปตื่นเอาเช้าของวันใหม่.

ตลอดวันนั้นทั้งวันรถไฟผ่านดินแดนของข้าศึกออกไป จนกระทั่งถึงเวลาบ่ายก็ถึงโคมาติปูร์ต ชะโงกศีรษะลงไปดูข้างล่างมองเห็นคนเดินกันขวักไขว่ เสียงคนดังสนั่นหวั่นไหว พูดกันเอ็ดไม่เป็นส่ำ ท่าจะไม่เป็นการแน่ ข้าพเจ้ารีบหลบลึกเข้าไปในระหว่างกระชุขนแกะ เอากระสอบบังตัว คอยฟังว่าเหตุการณ์จะเป็นอย่างไรต่อไป.

ราว ๓ หรือ ๔ ชั่วโมงผ่านไปโดยข้าพเจ้าไม่ทราบว่าเขามาทำการตรวจค้น หรือเปล่า พอมืดลง ข้าพเจ้าจึงขยับขยายตัวออกจากที่เดิม และคะเนว่าบัดนี้ได้มาอยู่ในระยะห่างจากพรมแดนไม่กี่ร้อยไมล์ เกิดสงสัยขึ้นมา

ว่าเสียงกรนจะทำเหตุเสียแล้ว แต่ลงท้ายคืนนั้นข้าพเจ้า
ก็หลับลงอีก.

ขบวนรถยังจอดเฉยอยู่ที่สถานีเมื่อข้าพเจ้ารู้สึกตัวตื่น
ขึ้น การที่เขายอมเสียเวลาเช่นนี้ บางทีจะเป็นเพราะ
เขาตรวจค้นตามรถก็ได้ อย่างไรก็ตาม ในที่สุดขบวน
รถก็เริ่มออกเดินทางต่อไป ถ้าข้าพเจ้าคิดไม่ผิด สถานี
ที่ผ่านมาในคืนนั้นก็คือ โคมาติปูร์ต และหมายความว่า
ข้าพเจ้าเข้ามาอยู่ในเขตแดนของ ปอร์ตุเกสแล้ว รถถึง
อีกสถานีหนึ่ง เห็นมีข้าราชการปอร์ตุเกสมายืนอยู่ที่ชาน
ชาลาสถานี เป็น จำนวน มาก ข้าพเจ้า พยายามอดกลั้น
ความดีใจอย่างใหญ่หลวง ไว้ไม่ยอม ให้พลุ่งพล่านขึ้นมา
ในขณะนั้น รอไว้จนกว่า รถ เคลื่อนที่ไปพอ สับตา คน
ข้าพเจ้าก็เบิดหมวกออกจากศีรษะ โห่ร้อง แสดงความ
ยินดีอย่าง สุดเสียง เท่าที่ ลำคอจะ อำนวยให้ ชักร็อค-
เวอร์ออกมาจากเข็มขัดส่องขึ้นไปบนท้องฟ้า ๒-๓ นัดเพื่อ
เป็นเครื่องหมายของความปรีดาปราโมทย์ เหมือนพระ-

เจ้ามาโปรดให้เกิดใหม่ ข้าพเจ้าสงสัยเหมือนกันว่าการยิงปืนเล่นเช่นนั้น เป็นเหตุผลของคนโง่ หรือฉลาดอย่างไรกันแน่.

พอเวลาบ่ายรถไฟก็ถึง โดเรนโด มาร์เควส อันเป็นสถานปลายทาง ที่เราจะตอง ลงกน ตรงน พอรถหยุด เหล่ากรรมกรกัฟเฟอร์ ก็เฮโลกันขึ้นมาขนของลงจากรถตู้ ถึงวาระที่ข้าพเจ้าจะเอาตัวรอดออกจากที่ซ่อน ซึ่งนอนจมมาไม่น้อยกว่า ๓ วันแล้ว.

ข้าพเจ้ากระโดดลงในทันทีทันใด ก่อนหน้าที่ กรรมกรขนสินค้าจะเข้ามาถึง โยนเสบียงอาหารอื่น ๆ อันไม่จำเป็นทิ้งหมด พวกกรรมกรไม่สังเกตเห็นอะไรทั้งนั้น พอได้ที่ข้าพเจ้าก็เปิดแน่วออกจากประตูไปสู่ถนนใหญ่.

ขณะนั้น เบอร์เกนเนอร์ ชาวฮอลันดา ผู้มีน้ำใจกรุณายืนอยู่ข้างนอกประตู เขาเหลียวหน้ามาชายตาให้ข้าพเจ้าคิดหนึ่งแล้วก็หันกลับและออกเดิน ข้าพเจ้าเดินตามหลังเบอร์เกนเนอร์ห่างประมาณ ๑๐ หลา เขาเดินทอดน่อง

ไปตามถนนสายใหญ่หลายสาย แสร้งออกหน้าไปห่าง ๆ สักครู่หนึ่งเบอร์เกนเนอร์ก็หยุด ทอดสายตามองขึ้นไปบนหลังคาบ้านแห่งหนึ่งซึ่งตั้งอยู่ตรงกันข้าม ข้าพเจ้ามองตามเขา และณ ที่นั้นเอง ข้าพเจ้าเกือบร้องออกมาด้วยความดีใจ พระเจ้าเสด็จมาโปรดข้าพเจ้าแน่แล้ว!

บนหลังคาบ้านหลังนั้น มีชงอังกฤษบักคิดปลิวสะบัดอยู่ ท่ามกลางแสงแดดในเวลาบ่าย และโดยที่ไม่ต้องมีใครบอก ข้าพเจ้ารู้ได้ทันทีว่า นั่นคือสถานกงสุลอังกฤษของข้าพเจ้าเอง.

ข้าพเจ้าไม่รอช้าเลย เดินตรงเข้าไปสู่สถานกงสุลด้วยความรู้สึกเสมือนหนึ่งว่าบ้านอันแสนหวานของเรา. เลขานุการที่นั่นทำหน้าตื่นๆ ไม่แสดงความยินดีอะไรนัก กลับพูดกับข้าพเจ้าว่า:

"ท่านออกไปก่อน ท่านกงสุลไม่สามารถจะพบท่านวันนี้ได้ กำลังมีธุระยุ่ง ท่านมาพรุ่งนี้ใหม่เวลา ๙ น."

ข้าพเจ้าฉุนกึกขึ้นสมอง ขึ้นเสียงเถียงรุนแรงทันที

ข้าพเจ้าบอกแก่เลขานุการว่า ข้าพเจ้าต้องการพบท่านกงสุลเป็นส่วนตัวและในทันที รอต่อไปนานไม่ได้.

เสียงที่ข้าพเจ้าเถียงกับเลขานุการ ได้ยินไปถึงท่านกงสุลซึ่งอยู่ข้างบน ท่านโผล่หน้าต่างออกมา เมื่อทราบว่าอะไรเป็นอะไรแล้วก็ลงมาข้างล่าง ท่านกงสุลถามว่าข้าพเจ้าชื่ออะไร ข้าพเจ้าบอกว่าชื่อ วินสตัน เชอร์ชิลล์ ขณะนี้เป็นผู้ส่งข่าวรบให้แก่หนังสือพิมพ์มอร์นิ่งโปสต์.

พอบอกว่าชื่อ วินสตัน เชอร์ชิลล์ ท่านกงสุลก็แสดงความปรีดาปราโมทย์เป็นอย่างใหญ่ แสดงความเมตตากรุณาเป็นพิเศษ ต้อนรับขับสู้อย่างไม่นึกว่าจะเป็นไปถึงเช่นนั้น ให้อาบน้ำชำระร่างกาย จนสะอาด ให้อาหารอย่างดีกิน และให้ทุกสิ่งทุกอย่างเท่าที่คนเดินทางไกลจะพึงได้และต้องการ ข้าพเจ้าพักอยู่กับท่านกงสุลด้วยความสำราญตลอดหนึ่งสัปดาห์ ครั้นถึงกำหนดเรือออกเดินทางไปยังเดอร์บัน ข้าพเจ้าถือโอกาสอำลาท่านกงสุลจับเรือไปในเที่ยวแรกทีเดียว.

บทที่เก้า

ชัยชนะ

ท่านผู้อ่าน ดูเหมือนว่าท่านกงสุลจะโทรเลขล่วงหน้าไปยังเดอร์บันแล้วว่า ข้าพเจ้าจะเดินทางไปที่นั่น เพราะฉะนั้นพอเรือถึงท่า ข้าพเจ้าก็กลายเป็น 'วีรบุรุษ' ขึ้นมาทันที.

ที่ท่าเรือเดอร์บัน เขาประดับธงทิวปลิวไสว มีทหารแตรวงมาตั้งแถวเป็นกองเกียรติยศรับ ท่านแม่ทัพเรือ, แม่ทัพบก และนายทหารผู้ใหญ่ผู้น้อย ให้เกียรติยศลงมาในเรือ ตรงเข้าจับมือข้าพเจ้าแสดงความยินดีที่รอดชีวิตมาได้ และต่างยกย่องคุณความดีความสามารถกันเป็นการใหญ่ ยิ่งกว่านั้นสิ่งที่น่าตื้นใจ

นัก คือมีทหารหมู่หนึ่งโดดตรงเข้ามาแบกข้าพเจ้าขึ้นบ่า แห่ไปรอบๆ ห้องประชุม ทุกคนพูด ทุกคนโห่ร้องแสดงความยินดี และยังมีโทรเลขมาแสดงความยินดีต่อข้าพเจ้าทั่วจักรภพอังกฤษอีกเล่า คืนวันที่ข้าพเจ้าเดินทางมาถึงเดอร์บันนั้น กองทัพบกได้จัดให้มีการฉลองในนามของผู้มีชัยชนะเป็นการเอิกเกริก.

ข้าพเจ้าพักอยู่ในท่ามกลางแห่ง กองทัพบกอังกฤษที่พร้อมจะเข้าโจมตียึดเมืองหลวงของพวกบัวร์อีกครั้งหนึ่ง.

แม้จะพ่ายแพ้มาอย่างย่อยยับ ต้องเสียนายทหารพลทหาร และอาวุธยุทธภัณฑ์เป็นจำนวนมากแล้วก็ตาม แต่กองทัพบกอังกฤษมิได้ขนกองกลับเกาะอังกฤษ ยังคงรับกองหนุนจากจักรภพทุกทางของตน • เมื่อพร้อมแล้วก็กำหนดวันจะเข้าโจมตี.

ครานั้นกองทัพบกของเรา มีท่านลอร์ดรอเบิร์ตเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด เคลื่อนขบวนรุดหน้าไปทางบอมฟอน-

เดียน ๓๐๐ ไมล์ไปทางใต้บริโตเรีย ทหารฝ่ายเราเคยย่อยยับมาครั้งหนึ่งแล้ว แต่คราวนี้กะกันว่าจะถือเอาเบ็นท์มั่นบุกเข้ายึดเมืองหลวงของพวกบัวร์.

ฉากแห่งสงครามอันเปื้อนด้วยโลหิตระหว่างพวกบัวร์กับอังกฤษได้เปิดขึ้นอีกครั้งหนึ่ง: ข้าพเจ้าจะระบายฉากนี้ให้ท่านผู้อ่านเห็นแต่โดยย่อพอได้ความ.

กองทหาร ของท่าน ลอร์ดรอเบิร์ต ถึงบอมฟอนเตียนแล้ว ทัพอังกฤษทำงาน ๖ สัปดาห์ ก็ยึดดินแดนของพวกบัวร์ลึกเข้าไปได้ประมาณ ๕๐๐ ไมล์ และเมื่อยึดได้แล้ว ก็มิได้หยุดยั้ง ทหาร ทุกหน่วย ทุกกอง ทำงานอย่างหนักไม่มีระยะหยุด ข้าพเจ้าได้เห็นเมืองใหม่ของพวกบัวร์ในแอฟริกาใต้ที่ทหารอังกฤษยึดได้ทุกวัน ข้าพเจ้าต้องตามกองทหารเข้าไปในทุ่งนาบ้าเปลี่ยว ในท่ามกลางฝูงแกะ ในท่ามกลางเสียงปืนใหญ่ ทั้งม้าทั้งคนฝ่ายข้าศึกล้มตายเกลื่อนกลาดไปตลอดทาง.

ถึงวันที่ ๑ มิถุนายน ค.ศ. ๑๙๐๐ เรายึดได้ฟลอริดา

มีการรบเป็นการใหญ่ที่นั่น ๔ วันต่อมาแคว้นปริโตเรีย ทั้งแคว้นก็ยอมแพ้แก่อังกฤษ เป็นอันว่าพวกบัวร์เสียเมืองอันเป็นที่ตั้งของรัฐบาล.

การจะเข้าไปสู่ปริโตเรียเมืองหลวงของพวกบัวร์อย่างคนมีชัยในคราวนี้ไม่เหมือนคราวก่อน เพราะครั้งหนึ่งข้าพเจ้าถูกส่งมาสู่ปริโตเรียในฐานะเป็นชะเลยศึก แต่คราวนี้ในฐานะของผู้ชนะ หัวใจคนเต้นพิกลจนบอกไม่ถูก.

เช้าวันที่ ๕ เวลาตรู่ นายทหารเสนาธิการคนหนึ่งชื่อมัลเบอเรอร์ และข้าพเจ้าควบม้าเข้าไปรวมกับกองทหารราบ ๑ กองร้อย เป็นกองแรกที่เหยียบชานเมืองหลวงของพวกบัวร์ ขณะพวกเราเข้าไปถึงประตูใหญ่ใกล้ทางรถไฟที่ผ่านเข้าไปในเมือง ดูไม่มีการระแวดระวังอะไรกันเลย แสดงว่ายอมพ่ายแพ้กันจริง ๆ.

รถไฟบรรทุกพวกบัวร์ผ่านเราไปช้า ๆ เป็นขบวนยาว พวกทหารบัวร์ทุกคนมีอาวุธ เรามองเห็นได้จาก

หน้าต่างซึ่งอยู่ห่างกันประมาณ ๓ หลา บางคนยังแสดงความกล้าไม่หมดพิษ คือปล่อยลูกปืนมายิงเราบ้างประปราย แต่ไม่ถูกใครเลย.

มัลเบอเรอร์กับข้าพเจ้าเข้าไปกลางใจเมือง สิ่งแรกที่เราต้องการพบมากที่สุด คือโรงเรียนแห่งใหม่ (ค่ายชะเลย) ที่พวกบัวร์ใช้เป็นที่คุมขังทหารอังกฤษมาแต่ก่อน ข้าพเจ้าถามเจ้าหน้าที่ถึงถนนหนทางต่าง ๆ ที่ข้าพเจ้าเคยอยู่และเคยหนีไป เมื่อได้พบค่ายชะเลยแล้ว ข้าพเจ้าก็ถอดหมวกชูขึ้นเบื้องสูง ร้องด้วยความยินดี ส่งเสียงของผู้มีชัย และในทันใดนั้นก็มีเสียงตอบออกมาจากภายในค่าย เป็นเสียงตอบรับของพวกเราซึ่งกำลังทนทุกขเวทนาอยู่.

ที่หน้าค่ายชะเลย พวกเรามีเพียง ๒ คน คือมัลเบอเรอร์กับข้าพเจ้า ควบคุมทหารบัวร์อยู่ถึง ๕๐ คน ซึ่งแต่ละคนมีอาวุธอยู่ด้วยกันทั้งนั้น และพร้อมที่จะทำอะไรแก่เราทั้ง ๒ ได้ทุกขณะ แต่เขาก็หาทำอะไรแก่เราไม่

ข้าพเจ้าได้เคยกล่าวไว้แล้วว่า ทหารบัวร์นั้นถงเป็นมิตรกับใครแล้ว ก็ยอมเป็นมิตรอย่างสุจริตจริง ๆ ครานั้นพวกบัวร์เป็นเช่นนั้นจริง ๆ.

มัลเบอเรอร์ เรียกหัวหน้าพวกบัวร์ เข้ามาบอกให้เขาวางอาวุธ เขายอมทำตาม และพวกลูกน้องทั้งหมดก็ยอมปฏิบัติตามหัวหน้า ต่อจากนั้นชะเลยศึกอังกฤษก็ได้รับคำสั่งให้ออกจากค่ายคุมขัง มาอยู่ตรงสนามข้างหน้าเรา สาระรูปของพวกเราขณะนั้น บางคนอยู่ในเครื่องแบบเรียบร้อย บางคนคลุมขนแกะซึ่งพวกบัวร์หาให้ บางคนไม่มีหมวกไม่มีเสื้อและมีลักษณะต่าง ๆ กัน แต่ทุกคนแสดงท่าทีคันเต้นเห็นเป็นเรืองอัศจรรย์ใจ.

เมื่อชะเลยทุกคนออกได้ครบจำนวนแล้ว เราก็มีคำสั่งให้ยามทุกคนวางอาวุธ สั่งให้เปิดประตูใหญ่ออกอย่างกว้างขวาง ขณะนั้นมีทหารบัวร์บางคนทำท่าจะขัดขืนไม่ยอมทำตามคำสั่ง ถึงกับต้องเข้าไปยื้อแย่งอาวุธจากมือ แต่โปรดระลึกว่าครั้งนี้เราทำทุกอย่างโดยสุภาพ

เราไม่ทำอันตรายต่อชีวิตของใครด้วยกิริยาของอนารย-ชน เมื่อปฏิบัติการทุกอย่างสงบเรียบร้อย เราก็มีคำสั่งให้คนของเราถดถอย อันเป็นเครื่องหมายของพวกบัวร์ถอยชักธงยูเนี่ยนแจ็คขึ้นในท่ามกลางเสียงโห่ร้องเอาชัยอย่างอึงมี่เป็นเวลานาน นานจนประมาณไม่ถูก.

แคว้นปริโตเรียก็ปักด้วยธงของอังกฤษตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา!

เวลานั้น ๘ นาฬิกา ๔๗ นาที ของวันที่ ๕ มิถุนายน ค.ศ. ๑๙๐๐.

หลังจากที่ได้ชัยชนะอันเด็ดขาด ท่านผู้อ่านสมควรจะทราบความจริง อันเป็นปฏิบัติการของรัฐบาลอังกฤษว่าดำเนินไปอย่างไร.

รัฐบาลอังกฤษโดยคณะคอนเซอร์เวติฟ ในขณะนั้นมีความคิดเป็นประหนึ่งจะปล่อยให้ทุกสิ่งทุกอย่างเลยตามเลยไม่เอาใจใส่อะไรนัก ท่านลอร์ดวอลเวอร์ตัน ปลัดกระทรวงการต่างประเทศได้รับฉันทะให้ร่างเรื่องชัยชนะ

ครั้งนี้เพื่อพูดในที่ประชุม (ของส์ภาราษฎร) พังอีกต่อหนึ่ง ข้าพเจ้าทราบเรื่องก็ส่งโทรเลขไปยังกระทรวงการต่างประเทศ ขอให้เขาร่างคำพูดให้ดีที่สุดเท่าที่จะดีได้ ซึ่งหมายความว่าสมควรจะพูดถึงเรื่องการแข่งขันในดินแดนที่เรายึดไว้ได้แล้วบัดนี้ แต่เป็นที่น่าเสียใจว่าคำแนะนำที่ดีของข้าพเจ้าไม่ได้รับความเอาใจใส่อันใดเลย ทุกคนย่อมเข้าใจว่าผู้ชนะนั้นนอกจากต้องชมเชยความดีของอีกฝ่ายหนึ่งแล้ว ยังต้องปกครองให้แข็งขันด้วย.

ข้าพเจ้าเห็นชัดเจนตั้งแต่คราวนั้น ว่ารัฐบาลของเราเต็มไปด้วยความไม่เอาใจใส่ ต่อการปกครอง ไม่ต้องการ จะ ยกย่อง ชมเชยศัตรู ความอ่อนแอ ของ รัฐบาล-คอนเซอร์เวติฟ จึงกลายเป็นความโง่เขลาเบาปัญญาเป็นที่ยิ่ง ในหน้ากระดาษ หนังสือพิมพ์ มอร์นิงโปส์ซึ่งเคยพิมพ์ข่าว ของข้าพเจ้า อย่าง ตรงไปตรงมา ครั้นถึงคราวนี้ ข้าพเจ้า ได้แสดงความรู้สึก ในเรื่อง ปกครองศัตรูไปบ้าง ก็ไม่ยอมลงดังแต่ก่อน หนังสือพิมพ์ในนาตาล

(ของอังกฤษ) พากันคิเตียนการกระทำของรัฐบาล ส่วนหนังสือพิมพ์ในประเทศอังกฤษที่มีน้ำใจเฉียยชา ก็พูดถึงความสดใสรุ่งเรือง ของราชอาณาจักรที่เราได้มา และทำกันดังนี้ ท่านจะให้ข้าพเจ้าหมายความเป็นสถานประการใด.

มีนายทหารผู้ใหญ่ในแอฟริกาใต้คนหนึ่ง คือท่านเซอร์อัลเฟด มิลเนอร์ ได้แสดงความเห็นอกเห็นใจข้าพเจ้า อ้างว่าเห็นด้วยในเจตนาอันน่านิยม ความดีของข้าพเจ้าจะไม่เสื่อมศูนย์ แต่ขณะนี้เป็นเวลาที่รัฐบาลมุ่งไปอย่างหนึ่ง ข้าพเจ้าไม่ควรจะแสดงอะไรเบิดเผยออกไป.

แน่นอน, ข้าพเจ้าชอบใจต่อคำคักเตือนของท่านมิลเนอร์ ข้าพเจ้าเอง ไม่เคยพบทหารอังกฤษชั้นผู้ใหญ่แสดงอาการปลอบโยนมิให้ข้าพเจ้าเสียใจดังนี้ ก็อันว่าความเฉยชาของรัฐบาลอังกฤษในสมัยนั้นนั่นเอง ได้ก่อให้เกิดความไม่เรียบร้อย ต่อการปกครอง ของตนเองหลายครั้งหลายคราว ถ้าสมมติว่าจะมีการกบฏหรือขัด

ชิ้นการปกครองอย่างหนึ่ง อย่างใดต่อพวกเราขึ้นมา ก็ต้องโทษว่าเพราะรัฐบาลอังกฤษในสมัยนั้น ไม่ใช่อื่น.

พวกนายทหารอังกฤษในแอฟริกาใต้ ต่างเห็นพ้องกับข้าพเจ้าว่า เราต้องไม่ปกครอง พวกบัวร์โดย นโยบาย ปรานประนอม !

ข้าพเจ้าขอสารภาพว่า ตนเองเป็นผู้มีความเห็นไม่ลงรอยกับคณะการเมือง ไม่ว่าคณะใด ตลอดประวัติศาสตร์การเมองของอังกฤษ ข้าพเจ้าเป็นคน รุนแรงรุกรันเพื่อสงครามไม่ว่าขณะใด เพื่อความสันเชิง และชัยชนะ อันเด็ดขาดตัดตอน ไม่ให้มีเชื้อเหลืออยู่ และยังเป็นคนมีนิสสัยเพื่อความเป็นเพื่อนกับผู้แพ้นักเก่า โดยประการฉะนี้ ข้าพเจ้าจึงเป็นคนที่ผู้มุ่งหวังศานติไม่ชอบเท่าใดนัก.

ข้าพเจ้าขอยกตัวอย่างแห่งการกระทำบางประการอันแสดงถึงนิสสัยของตน : ข้าพเจ้ามีความเห็นว่าอังกฤษควรจะคุ้มครอง ไอริชทั้งหมด และ มอบ การปกครองชนิด Home Rule แก่เขา แต่ความเห็นของข้าพเจ้า

ไม่ได้รับความเอาใจใส่ ในครั้งมหาสงครามที่แล้วมา ข้าพเจ้าก็มีความเห็นว่า สัมพันธมิตร โดยเฉพาะอังกฤษ ควรจะทรมานให้เยอรมันอดตายไปเอง แล้วจึงค่อยอุปการะกันใหม่ในภายหลัง แต่ก็ไม่มีใครเชื่อฟัง.

ครานหนึ่ง ข้าพเจ้าเอง ได้รับคำขอร้องให้เขียนคำสดักทอนุสาวรีย์สงครามในฝรั่งเศส ข้าพเจ้าเขียนว่า "ในเวลาสงคราม ต้องเด็ดขาด, ในเวลาแพ้ ต้องสู้เพื่อเอาชนะมาให้ได้ เวลาชนะต้องมีน้ำใจกรุณา และในเวลาสงบสุข ต้องปกครองให้ดี!" จะเป็นเพราะเหตุใดก็ตาม คำของข้าพเจ้าครานั้น ทางการไม่รับรองอกเหมือนกัน.

ข้าพเจ้าถือคติว่า "ผู้ใดสามารถชนะสงครามได้ก็จะหาความสุขได้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น แต่ถ้าผู้ใดหาความสุขไม่ได้เลยก็จะไม่มีทางที่จะชนะสงครามได้เลยเหมือนกัน"

บทที่ สิบ

ส.ส. โอลด์แฮม

ข้าพเจ้าเดินทางกลับประเทศอังกฤษ ในฐานะของผู้มีโชคอย่างสูงสุด ข่าวที่ข้าพเจ้าถูกจับและหนีออกมาได้จากค่ายพวกบัวร์ คนบนเกาะอังกฤษแสดงความพอใจกันมาก ข้าพเจ้ากลายเป็นคนกว้างขวาง จะไปไหนมีคนอยากพบอยากรู้จัก และความดีงามอันเป็นเกียรติยศได้รับครั้งนี้ ทำให้มีความปรารถนาขึ้นว่า วันหนึ่งโอกาสคงไสส่งให้ข้าพเจ้าได้เข้าไปนั่งอยู่ในสภาผู้แทนราษฎรเช่นดังบิดาที่รัก ความฝันเดิมของข้าพเจ้ากำลังกลายเป็นจริงขึ้นมา.

ตั้งแต่เวลานั้น ข้าพเจ้าได้ตกลงใจไว้ว่าจะสมัคร

ส.ส.โอลด์แฮม

รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาปาร์เมนต์ ครั้นถึงฤดูใบไม้ร่วง ๑๙๐๐ ได้มีการเลือกตั้งครั้งใหญ่ทั่วประเทศอังกฤษ คณะคอนเซอร์เวตีฟได้กำหนดส่งตัวข้าพเจ้าเข้ารับเลือกแข่งขันในจังหวัดแลนคาเชียร์แห่งมณฑลโอลด์แฮม.

ข้าพเจ้าได้รับการต้อนรับขับสู้จากพลเมืองผู้มีสิทธิเลือกตั้งเป็นอย่างดีในจังหวัดนั้น มีราษฎรมาเอาตัวข้าพเจ้าแห่แหนไปตามถนนใหญ่ๆ หลายสาย มีผู้หญิงคอยประกาศความดี, ความสามารถ และความสำเร็จแห่งการงานที่ข้าพเจ้าทำมาแล้วให้ราษฎรฟัง เมื่อแห่ไปตามถนนสายต่าง ๆ จนพอใจของเขาแล้ว ก็พาข้าพเจ้าไปพูดเพื่อแสดงตัวในโรงละครใหญ่แห่งหนึ่ง ขณะนั้นมีคนคอยนั่งฟังกันแน่นขนัด ข้าพเจ้ายืนขึ้นบนเวทีพูดเล่าถึงเรื่องราวต่าง ๆ ในชีวิตของคน เล่าตั้งแต่เกิด, ไปอินเดีย ไปรบในแอฟริกาใต้ หนีจากค่ายพวกบัวร์ และจนกระทั่งมายืนอยู่ ณ ที่ตรงนั้น ตอนที่ว่าหนีมาจากค่ายพวกบัวร์ ข้าพเจ้าพูดยกย่องบุญคุณของคนอังกฤษ

วินสตัน เชอร์ชิลล์

คนหนึ่งที่ช่วยเหลือชีวิตข้าพเจ้าไว้ คือ มิสเตอร์โฮวาร์ดร
และกล่าวถึงชื่อของมิสเตอร์ดิวส์แนปซึ่งเป็นผู้ช่วยเ
ของโฮวาร์ด และขณะนั้นเป็นนายช่างประจำอยู่ที่มณ-
ฑลโอลด์แฮม อันเป็นเขตเลือกตั้งพอข้าพเจ้าพูดด
มาถึงตรงนี้ ราษฎรที่ประชุมพังกันอยู่ ก็พากันตะ-าะ
โกนส์นั้นหวั่นไหว แสดงความดีใจ มีเสียงหลายสิบส
เสียงร้องว่า "เมียของดิวส์แนปอยู่นี่เอง" แล้วถัดจากจ
นั้นก็มีการแห่แหนข้าพเจ้าอย่างเอิกเกริกโกลาหล.

การเลือกตั้งครั้งใหญ่คราวนั้น เสียงคณะคอน-
เซอร์เวตีฟดีมาก ทั้งนี้เห็นจะเป็นเพราะงานที่ทำสำเร็จ
ในแอฟริกาใต้นั่นเอง ในจำนวนของผู้ได้รับเลือกตั้งต
ข้าพเจ้าเป็นคนหนึ่งที่ได้รับคะแนนชนะเลิศในจังหวัด
แลนคาเชียร์ เป็นอันว่าข้าพเจ้าได้เข้าอยู่ในจำพวกสมา-
ชิกของสภาปาร์เลมนต์ฝ่ายคอนเซอร์เวตีฟ ซึ่งมีท่าน
ลอร์ดซาลิสบิวรี่เป็นผู้นำ.

ขณะเป็นผู้แทนข้าพเจ้ามีอายุ ๒๖ ปี มีความคิดและค

ความพยายาม อย่างรุนแรง เพื่อ งานในหน้าที่ ทุกอย่างทุก
ประการ ในฐานะที่เป็นนักการเมือง จน กระทั่งถึงเดือน
กันยายน ค.ศ. ๑๙๐๙ ชีวิตของ ข้าพเจ้า ก้าวขึ้นสู่หอ
เกียรติด้วยความสดชื่นรื่นรมย์เป็นอันมาก.

ท่าน ฮอร์ดซาลิสบิวรี่ หัวหน้าของคณะ คอนเซอร์-
เวติฟ ควรจะได้รับยกย่องว่า เป็น นายกรัฐมนตรีที่มี
ความชำนิชำนาญเป็นที่นิยม ท่านผู้นี้ถึงแก่อนิจกรรม
ใน ค.ศ. ๑๙๐๓ การสิ้นชีพของ ฮอร์ดซาลิสบิวรี่เป็น
เครื่องหมายว่า เหตุการณ์ อันสำคัญต่าง ๆ แห่งจักร-
วรรดิอังกฤษจะสิ้นสุดลง. การจะเป็นอย่างไร ศตวรรษ
ใหม่ของอังกฤษ ก็จะต้องปกครอง ถูกน้องรอบข้าง ด้วย
การแข่งขันอันจำเป็น.

เมื่อได้รับเลือกตั้ง เป็นผู้แทน ราษฎร เชอร์ชิลล์ ยัง
หนุ่มมาก มีอายุ เพียง ๒๖ ปี เป็นที่หวัง ของคณะคอน-
เซอร์เวติฟว่าจะเป็นสมาชิกหนุ่มที่สามารถ เป็นหลักของ

พรรคได้เช่นเดียวกับบิดาของเขา คือท่านลอร์ด แรน-
ดอล์ฟ ผู้เป็น "หนุ่มผู้น่าเกรงขาม" ของพรรคคอนเซอร์
เวติฟ เมื่อหลายสิบปีล่วงมาแล้ว.

ประวัติศาสตร์การเมืองของอังกฤษ ราว ค.ศ. ๑๘๗๐
ลอร์ดแรนดอล์ฟบิดาของ วินสตัน เชอร์ชิลล์ เป็นสมาชิก
ชั้นผู้ใหญ่คนหนึ่งของพรรคคอนเซอร์เวติฟในจำนวน๔-๕
คนด้วยกัน วงการเมืองของอังกฤษคาดหวังกันมากว่า
ท่านลอร์ดจะดำเนินชีวิตอันสูงศักดิ์ของตน ให้เป็นประ-
โยชน์แก่ราชอาณาจักรไปด้วยความเรียบร้อย แรนดอล์ฟ
เป็นคนมีตระกูลดี และมีการศึกษาดีมาก เช่นเดียวกับ
ผู้สูงศักดิ์ของอังกฤษในสมัยโบราณ แต่คนผู้นี้มีหัวรุนแรง
นับถือความคิดของตนมากไป จนเกือบจะกลายเป็นคน
รุกรานผู้อื่น หรือไม่ยอมแพ้ใคร ในหมู่คณะของตน
บรรดาสมาชิกอาวุโสผู้อ่อนแอ ไม่สู้จะพอใจการงานที่รุน
แรงของแรนดอล์ฟนัก แต่แรนดอล์ฟก็ได้ใช้สติปัญญา

อันสามารถของตน ทำงานจนเป็นที่นิยมของประชาชน มากขึ้นโดยลำดับ ความมุ่งหมายของเขา คือต้องการ ให้ประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงมีความพอใจในพรรค และให้อำนาจแก่พรรคนั้นจัดตั้งรัฐบาลเรื่อย ๆ ไป. ประวัติส่วนตัวของแรนดอลฟ เชอรชิล มีพิศดารมาก เราจะหาอ่านได้จากหนังสือ Life of Marlborough อันเป็นหนังสือกล่าวถึงชีวิตและงานของตระกูล ซึ่งวินสตัน เชอร์ชิลล์บุตรชายของเขาเป็นคนเขียน. สติปัญญาความสามารถได้พาคนผู้นี้เป็นที่เอาใจใส่ของพรรคการเมืองทุกพรรค พอสิ้นสมัยนายกรัฐมนตรี แกล็ดสโตน (๑๘๐๙-๑๘๙๘) แล้ว ลอร์ด ซาลิสบิวรี จัดตั้งรัฐบาลแทน ได้รับแรนดอลฟ์เข้ามาบรรจุไว้ในคณะรัฐมนตรี ให้ว่าการกระทรวงการคลัง ซึ่งถือกันว่าเป็นตำแหน่งสำคัญยิ่งทุกสมัยของอังกฤษ และเป็นที่หวังกันว่า ท่านผู้นี้จะได้เป็น นายกรัฐมนตรีของอังกฤษในเวลาต่อไป.

ชีวประวัติตอนหนึ่งของแรนดอลฟ์ที่ถูกชายเขียน

วินสตัน เชอร์ชิลล์

กล่าวว่าบิดาของเขาเป็นคนนับถือความคิดของตนแน่วแน่ไม่แปรผัน กลายเป็นเสาหินของพรรคและบ้านเมือง ใช้ความคิดเห็นของตนดำเนินงานเพื่อผลประโยชน์ของประเทศชาติสืบไปไม่หยุดยั้ง ระหว่างเป็นรัฐมนตรีว่าการคลัง แรนดอล์ฟไม่ยอมให้ลงทุนปรับปรุงกองทัพมากกว่าช่วยเหลือทางสังคม แรนดอล์ฟกล่าวว่าเมื่อประชาชนเป็นอยู่สุขไม่ได้ จะเอาเงินไปลงทุนเพื่อประโยชน์ซึ่งยังไม่มีความจำเป็นทำไม ความแข็งแรงของทหารจะมีอยู่ไม่ได้ ถ้าหากพลเมืองยังทุกข์ยาก เดือดร้อน คณะรัฐมนตรีไม่ยอมฟังเสียงคัดค้านของรัฐมนตรีผู้น้อย เมื่อความเห็นขัดกันอย่างรุนแรง และด้วยเหตุถือความเห็นของตนว่าถูกต้อง แรนดอล์ฟจึงยื่นใบลาออกจากตำแหน่ง ซึ่งนับเป็นวาระสุดท้ายในตำแหน่งการเมืองของคนผู้น้อง เรื่องของแรนดอล์ฟแม้จะล่วงเลยมานาน แต่ยังเป็นรอยจารึกอยู่ในประวัติศาสตร์การเมืองของอังกฤษ นักการเมืองสมัยนี้ยังจดจำกันได้ดี. วินสตัน เชอร์ชิลล์ถูกชายเป็นผู้

สืบสายโลหิตของพ่อเหมือนดูกยางที่ไม่ห่างต้น วินสตัน เชอร์ชิลล์ดำรงวงศ์ตระกูล และสามารถลบจุดเสียหายของพ่อออกไปจนสะอาดได้. ระยะแรก ๆ ที่วินสตันเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีเรื่องงบประมาณปรับปรุงกองทัพ เช่นเดียวกับที่เคยมีมาแล้วในสมัยพ่อของตนเหมือนกัน เชอร์ชิลล์เป็นคนเดียวที่อภิปรายคัดค้านอย่างแรง โดยยกเหตุผลอย่างเดียวกับที่พ่อของตนเคยทำมาเมื่ออภิปรายจบ สมาชิกผู้มีอาวุโส พูดกันว่า ดูคล้ายกับลอร์ด แรนดอล์ฟ ฟื้นขึ้นมาพูด จากหลุมฝังศพ และตอบเรื่อง เช่นนี้ ด้วยน้ำเสียง ของตนเอง หนังสือพิมพ์ 'ไทมส์' ซึ่งเป็น หนังสือ มีชื่อมาก ของ อังกฤษ ทุกสมัย กล่าวว่า วินสตัน เชอร์ชิลล์ได้ดำเนินตามรอยบิดาของตน เหมือนอย่างคน ๆ เดียวกัน แต่ผลคราวนี้ผิดกับคราวก่อน เรื่องงบประมาณบำรุงกองทัพ ซึ่งเป็นโครงการณ์ของ รัฐมนตรี ว่าการ กลาโหม (John Brodrick) ต้องโต้เถียงกันอยู่ถึง ๒ ปี วินสตัน เชอร์ชิลล์ได้ชัยชนะ

โครงการณ์นั้นย่อยยับลง บรอดริคต้องลาออกจากตำ-
แหน่งเดมไปเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการอินเดีย.

ดูเหมือนตั้งแต่เข้ามานั่งในสภาแล้ว งานชิ้นแรก
ที่เชอร์ชิลล์มุ่งหมายทำให้สำเร็จก่อนอย่างอื่น ก็คือ
การลบล้างความพ่ายแพ้ของพ่อซึ่งต้องลาออกจากตำ-
แหน่งมาแล้วดังกล่าวข้างต้น โอกาสได้เปิดทางให้
สมาชิกหนุ่มผู้นี้เดินมาได้โดยลำดับ การอภิปรายของเขา
ในสภา ซึ่งควรเรียกว่าเป็นครั้งแรกในชีวิตแห่งการพูด
ในที่ชุมนุมของชาติ เป็นเรื่องเกี่ยวกับสงครามในแอฟริ-
กา ซึ่งรัฐบาลอังกฤษปฏิบัติมาไม่เสร็จสิ้น เชอร์ชิลล์
ได้ใช้ความชำชองต่อเหตุการณ์เมื่อเป็นผู้ส่งข่าวหนังสือ
พิมพ์ เป็นทหาร ถูกจับเป็นชะเลย จนกระทั่งหนีรอดมา
ได้นั้น มาเป็นหัวข้ออภิปรายได้อย่างดี และถูกต้องทุก
อย่าง พรรคพวกคอนเซอร์เวตีฟส่วนมากเป็นสมาชิกผู้
อาวุโส ต่างพากันชมเชยวิธีการพูดของเชอร์ชิลล์หนุ่ม

ว่าพวกเราอาจได้เห็นคุณสมบัติอันดีเลิศของบิดา (คือแรนดอล์ฟ) มาเกิดซ้ำรอยอีกในตัวของวินสตัน แม้ท่านแอสควิธ (Asquith) สมาชิกผู้นำของฝ่ายลิเบอรัลซึ่งเป็นฝ่ายค้านของคอนเซอร์เวติฟในสมัยนั้น ก็ยังกล่าวชมเชยว่า ท่านเป็นคนรุ่นเดียวกับแรนดอล์ฟบิดาของผู้พูด ท่านรู้ดีว่า แรนดอล์ฟเป็นคนสามารถยิ่งในสภาเพียงไร เมื่อท่านได้มาฟังคำพูดของเชอร์ชิลล์หนุ่ม ทำให้ท่านรู้สึกว่าเป็นลูกไม่ทิ้งแววของพ่อเลย.

ลิวอิส บรอด (Lewis Broad) ผู้เขียนประวัติของเชอร์ชิลล์ได้กล่าวรับรองความจริงแต่ความสามารถของพ่อตกไว้ทั้งหมด: หลังจากได้แสดงความคมคายในสภาเป็นครั้งแรก ได้ช่วยให้เชอร์ชิลล์มีเพื่อนสมาชิกดีๆ ขึ้นอีกหลายคน โดยเฉพาะคือนาย ดอยด์ ยอร์ช (ผู้ได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการคลัง และเป็นนายกรัฐมนตรีในระหว่างสงครามโลกครั้งแรก) ซึ่งเชอร์ชิลล์เองรับรองว่า การได้ดอยด์ ยอร์ชไว้เป็นเพื่อนนั้น ทำให้เหตุการณ์

ต่าง ๆ ในชีวิตของคนเปลี่ยนแปลงก้าวหน้าไปได้อีกเป็นอันมาก เริ่มตั้งแต่ในบทที่ ๒ แห่งการเป็นสมาชิก เชอร์ชิลล์ต้องแตกแยกความเห็นไปจากพรรคของตน (ฝ่ายรัฐบาล) เพราะมีการกระทำของทหารหลายอย่างในแอฟริกา ที่กระทำไปโดยวิธีล่วงละเมิดเสรีภาพของประชาชน เช่นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่งในแอฟริกาใต้ ซึ่งเป็นชาวอังกฤษ ถูกศาลตัดสินจำคุกฐานลงข่าวทำให้เกิดความไม่สงบในทางทหาร พอพ้นโทษแล้วบรรณาธิการผู้นั้นขออนุญาตเดินทางกลับประเทศอังกฤษ แต่เจ้าหน้าที่ทหารเข้าไปขัดขวาง ไม่ยอมให้คนผู้นั้นออกจากแอฟริกาใต้. พรรคลิเบอรัล ซึ่งเป็นฝ่ายค้านรัฐบาลเห็นว่ารัฐบาลทำผิด เพราะเป็นการตัดเสรีภาพของบุคคล ละเมิดสิทธิพลเมืองที่เขาจะพึงได้ตามรัฐธรรมนูญ ฝ่ายรัฐบาลไม่ยอมรับผิดในข้อนี้ และเฉยเมย ทำอาการเหมือนส่งเสริมอำนาจของทหาร การโต้เถียงเรื่องนี้รุนแรงและใช้เวลานาน. เชอร์ชิลล์สมาชิกหนุ่มแห่งโอลด์

แฮม ที่จริงควรสนับสนุนรัฐบาล แต่เขาเห็นว่าฝ่ายรัฐบาลทำผิดเขาจึงค้าน และค้านไปตามทาง รัฐธรรมนูญ เขาพูดว่า "น่าจะเป็นอันตรายอย่างใหญ่หลวงซึ่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร มาแสดงอำนาจบังคับ เอาแก่พลเมืองผู้มีเสรีภาพ และมีสิทธิที่จะแสดงความคิดของเขาได้, คงมีท่านสมาชิกในสภานี้เป็นอันมาก ที่มิได้เตรียมตัวมาเห็นรัฐธรรมนูญจะถูกละเมิดครั้งใหญ่ ซึ่งที่จริงก็มิได้เป็นไปโดยเจตนาดอก แต่ทว่าได้ปล่อยให้ผู้มีอำนาจทางกฎหมายมาสำแดงอำนาจกันจนเกินพอดีไป."

ดิวอิส บรอด เขียนว่า ต่อจากนั้นท่าที แห่งการคัดค้านรัฐบาลของเชอร์ชิลล์หนุ่มก็ประจักษ์ชัดทุกระยะ ที่จริงก็เป็นเรื่องช่วยไม่ได้ ในเมื่อนักการเมืองที่ดีย่อมจะไม่ชายความคิดหรือเกียรติศักดิ์ของตนเอง. อย่างไรก็ตาม เรื่องการสงครามในแอฟริการะหว่างอังกฤษกับบัวร์อันยังไม่เสร็จสิ้น เท่ากับเป็นรากฐานให้ความชำนิชำนาญแก่เชอร์ชิลล์อย่างดียิ่ง และเพราะเรื่องในแอฟริกานี้เอง

ทำให้เชอร์ชิลล์ต้องค้านรัฐบาลอยู่ตลอด จนกระทั่งมาถึงเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่ง คือ เรื่องค้านงบประมาณปรับปรุงกองทัพบก ของบรอดริค รัฐมนตรีกลาโหม จนกระทั่งเป็นเหตุให้ท่านผู้นี้ต้องลาออกจากตำแหน่งเดิมดังกล่าวข้างต้น หลังจากเสร็จเรื่องสำคัญนั้นไปแล้ว, ในฐานะที่ตนได้รับผลจากการอภิปราย เชอร์ชิลล์ก็ก้าวข้ามพื้นสภาไปใหม่ — คือย้ายพรรค.

การย้ายจากสังกัดพรรคนั้น เชอร์ชิลล์มิได้กระทำโดยทันที ได้ปล่อยให้เหตุการณ์ภายในสภาเป็นแรงดันอีกต่อหนึ่ง ระหว่างนั้นสงครามบัวร์เสร็จสิ้นลง คณะรัฐบาลซึ่งมีนายบัลโฟร์ (Balfour) จากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการคลังมาเป็นนายกรัฐมนตรี (แทนท่าน ดอร์ด ซาลิสบิวรี ผู้ถึงแก่กรรมใน ค.ศ. ๑๙๐๓) และ โยเซฟ แชมเบอร์เลน (Joseph Chamberlain บิดาของเซอร์ออส-เตน แชมเบอร์เลน และเนวิลล์ แชมเบอร์เลน นายกรัฐ

มนตรีก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ ตายออกเมื่อฤดูใบไม้ผลิ ๑๙๔๐ เพราะสัมพันธมิตรทำงานพลาดอย่างแรงที่ทะเลเหนือ) เป็นรัฐมนตรีว่าการคลัง หันเข้ามาปรับปรุงการเศรษฐกิจภายในประเทศเป็นการใหญ่ ท่านแชมเบอร์เลนได้ประกาศนโยบายการพาณิชย์อิสระ (Free Trade) เฉพาะภายในประเทศ แต่ตั้งกำแพงภาษีอย่างแรงนอกประเทศ. การประกาศนโยบายพาณิชย์อิสระนี้เอง เป็นแรงดันอีกแรงหนึ่งในบันปลาย แห่งการ ย้ายสังกัด พรรคของเซอร์ชิดด์.

กล่าวกันว่าหลักการ Free Trade ของอังกฤษ ซึ่งปฏิบัติกันมาตั้งแต่อดีตกาลนั้น ไม่มีนโยบาย เก็บภาษีภายในหรือภายนอกอย่างรุนแรง และไม่จำเป็นเอามาเป็นผลประโยชน์คุ้มครองจักรวรรดิอังกฤษ แต่พาณิชย์อิสระของแชมเบอร์เลนเป็นแบบจักรวรรดินิยม คือกำเนินช่วยเหลือผู้ทำสินค้าในอาณาจักรต่อต้านกับสินค้าที่ทำในต่างด้าวด้วยวิธีตั้งกำแพงภาษีอย่างแรง มุ่งเอาภาษีนั้น

มาบำรุงจักรวรรดิอังกฤษ อนึ่ง แชมเบอร์เลนมุ่งหมายว่าไม่เพียงแต่จะให้เก็บภาษีสินค้า (อาหาร) ขาเข้าเท่านั้น ยังเรียกร้องให้ตั้งโครงการณ์เก็บภาษีสินค้า (อาวุธ) ที่จะส่งไปใน ประเทศ ที่อยู่ใน คุ้มครอง ของจักรวรรดิ ด้วย รวมความว่า โครงการณ์นคือการตั้งพาณิชย์อิสระเฉพาะภายในประเทศ แต่นอกประเทศไม่ยอมให้เป็นอิสระ แม้แต่ในประเทศที่อยู่ในความคุ้มครอง ต้องเก็บภาษีอย่างแรง จาก ประเทศ นั้น ๆ มา เป็น รายได้ บำรุง จักรวรรดิ อังกฤษ.

โครงการณ์ของแชมเบอร์เลน ทำให้เกิดแตกแยกกันขึ้นเป็นอันมาก ภายในพรรคคอนเซอร์เวติฟ พวกติ-เบอรัลถือเอาเป็นจุดโจมตีอย่างรุนแรง เมื่อเชอร์ชิลล์เริ่มแยกตัวออกไป คณะรัฐมนตรีจึงเท่ากับขาดคนโต้อย่างสำคัญ และโครงการณ์ก็หาความร่วมมือจากฝ่ายค้านไม่ได้เลย. เชอร์ชิลล์คัดค้านโครงการณ์นี้อย่างออกหน้าออกตาที่สุด เขากล่าวว่า พาณิชย์อิสระเป็นความ

จริงที่เป็นเท็จ. การใช้วิธีสร้างความรุ่งโรจน์ให้แก่จักรวรรดิเป็นความเหลวไหล เป็นการทำบาปทาง การปกครองอย่างร้ายแรง ไม่ควรยกโทษให้เลย.

เมื่อยิ่งถูกคัดค้านจากฝ่ายตรงข้าม ความมั่นคงทางการเมืองของพรรคคอนเซอร์เวติฟก็ยิ่งลดลง และแตกแยกออกจากกันโดยลำดับ. นายกรัฐมนตรีบัลโฟร์ ได้แสดงความสามารถอย่างเยี่ยม เพื่อสมัครสมานพวกของตนให้เป็นปึกแผ่นอยู่ดังเดิม และทำมาได้ตลอดเวลาถึง ๒ ปี แต่ทว่าการแตกแยกของคอนเซอร์เวติฟที่เป็นอยู่ไม่รู้จบดังนี้ กลับเป็นโอกาสให้พวกลิเบอรัลรวมกลุ่มกันขึ้นได้อย่างมั่นคง ภัยใหญ่กำลังลอยอยู่ข้างหน้าของคอนเซอร์เวติฟ ในที่สุดความพยายามสมัครสมานอย่างยิ่งของท่านนายกรัฐมนตรีบัลโฟร์ก็ต้องถึงเขตจำกัด ท่านนายกดึงพวกเข้าหากันไม่ไหว ต้องยื่นใบลาออกจากตำแหน่ง. โอกาสของลิเบอรัลก็มาถึง แคมป์เบลล์ แบนเนอร์แมน (Campbell Bannerman) หัวหน้าของลิเบอรัล

วินสตัน เชอร์ชิลล์

เข้าจัดตั้ง คณะรัฐมนตรี ชุด ลิเบอรัล แทน ต่อไป. และในคราวนี้เอง ท่านนายก รัฐมนตรี ใหม่ได้เข้า ต้อนรับ เชอร์ชิลล์หนุ่มผู้ซึ่งแตกแยกมาจากสังกัดเดิม เข้าในคณะรัฐมนตรี ให้ว่าการกระทรวงอาณานิคม (Ministry of the Crown) เมื่ออายุเพียง ๓๑ ปี นับว่าเป็นรัฐมนตรีที่หนุ่มที่สุดในทวีปยุโรปสมัยนั้น.

ลิวอิส บรอด เขียนว่า เมื่อเชอร์ชิลล์เดินข้ามพื้นสภามาเป็นรัฐมนตรีหนุ่มอยู่ในพรรคลิเบอรัลเช่นนี้ พวกมือเก่า ๆ ในพรรคไม่พอใจกันมาก เพราะเป็นการแย่งตำแหน่งที่เขาควรจะได้ แต่คนแก่ผู้มีสายตาไกลได้ พร้อมกันต้อนรับ เชอร์ชิลล์ อย่าง อุ่นหนา ฝาคั่ง ในฐานะเป็นเพชรน้ำหนึ่งแห่งพรรคของเขา. และการที่ท่าน บัลโฟร์ นายกรัฐมนตรีคนก่อนปล่อยให้วินสตัน เชอร์ชิลล์ผู้เฉลียวฉลาดที่สุด ทำงานก้าวหน้าที่สุด หลุดมือไปได้ครั้งนับว่าเป็นความผิดอย่างน่าเสียดาย.

บทที่สิบเอ็ด

รัฐมนตรีหนุ่ม

เป็นความจริงดังที่คนทั้งหลายคาด: เชอร์ชิลล์หนุ่มได้พบความต้อนรับจากพรรคลิเบอรัล ในฐานะเป็นเพชรน้ำหนึ่งของเขา. เมื่อได้รับตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอาณานิคมแล้ว พอดีมีการเลือกตั้งทั่วประเทศ พรรคลิเบอรัลได้ส่งรัฐมนตรีหนุ่มของตนเข้าสมัครที่แมนเชสเตอร์ ในภาคตะวันตกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นเขตอิทธิพลของพรรคคอนเซอร์เวตีฟมาแต่ก่อน. คอนเซอร์เวตีฟมีความหวังมาตลอดประวัติศาสตร์การเมืองของเขาว่า เขตนี้ไม่มีใครสามารถจะชิงตำแหน่งไปได้ ลิเบอรัลถือว่าคนของตนดีจริง การจะส่งไปชิงในเขต

อีน แม้ชันะมา จะไม่เป็นของแปลก แต่การชนะในเขตแมนเชสเตอร์ ย่อมหมายความว่า พรรคลิเบอร์รัลชนะคอนเซอร์เวติฟทั่วประเทศ.

ลิวอิส บรอด เขียนประวัติของเชอร์ชิลล์ในตอนนี้ว่า เป็นตอนที่ตัดสินชีวิต การเมืองของเชอร์ชิลล์ว่าจะมั่นคงและก้าวหน้าในอนาคตเพียงไร. พรรคคอนเซอร์เวติฟส่งคนเข้าสมัครมากเท่ากับที่พรรคลิเบอรัลส่งสมัคร แต่คนสำคัญที่สุดที่คอนเซอร์เวติฟส่งเข้าประหัตประหารเชอร์ชิลล์ รัฐมนตรีหนุ่ม คือ จอนสัน ฮิกส์ (Joynson Hicks) ซึ่งเป็นนักการเมืองชั้นนำของพรรค และเป็นผู้ที่ประกาศไล่เชอร์ชิลล์ออกจากพรรคในฐานะมีความคิดเป็นปฏิปักษ์ต่อโครงการณ์พาณิชย์อิสระของพรรค (นักการเมืองผู้นี้ต่อมาได้เป็นรัฐมนตรีมหาดไทยของพรรค และได้รับยศเป็นขุนนางชั้นไวส์เคานต์) การต่อสู้ระหว่างพรรคทั้งสองจึงถือเอาโครงการณ์พาณิชย์อิสระเข้ามาเป็นหลักใหญ่ ฝ่ายหนึ่งถือหลักพาณิชย์อิสระ

รัฐมนตรีหนุ่ม

ประเภทไม่ตั้งกำแพงภาษี อีกฝ่ายหนึ่งถือเอาหลักภาษี
เข้ามาเป็นผลประโยชน์. ทั้งสองฝ่ายได้ต่อสู้กันรุนแรง
น่ากลัวอันตราย มีการส่งนักเลงหัวไม้เข้าขัดขวางการ
พูดหาคะแนนเสียง การพูดกล่าวหายกเอาความผิดของ
อีกฝ่ายหนึ่งมาเปิดเผยกลางชุมนุมชน และอื่น ๆ อีกมาก
ผู้สนับสนุนของทั้งสองฝ่าย ก็ล้วนแต่เป็นคนสำคัญ ๆ
เพราะถือกันว่าเป็นการเลือกตั้งครั้งสำคัญที่สุด. คอนเซอร์
เวติฟถือว่า ถ้าจอนสัน ฮิกส์แพ้เซอร์ชิดนี่ คอนเซอร์
เวติฟก็เป็นอันจบ. ลิเบอรัลก็ถือว่า ถ้าเซอร์ชิดนี่ไม่ได้
รับการเลือกตั้ง นโยบายพาณิชย์อิสระของตนก็เป็นอัน
พ่ายแพ้ และพลเมืองอังกฤษทั้งบนเกาะและในอาณา
นิคมทางหลายก็เบนอนจะต้องทนแบกภาระหนักแห่งชีวิต
แต่ชาวแมนเชสเตอร์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกรรมกร และคน
ชั้นกลาง มีความรู้สึกว่าหลักการเก็บภาษีของฝ่าย
คอนเซอร์เวติฟ จะเป็นผลร้ายแก่กำลังแรงงานของตน
เพียงไร ดังนั้น เมื่อวันเลือกตั้งมาถึง ผลแห่งการนับ

คะแนนในที่สุด ในเขตแมนเชสเตอร์ พรรคลิเบอรัล ได้รับเลือกทั้งหมดถึง ๖ คน นับเป็นการชนะที่รุนแรงที่สุดตั้งแต่มีการเลือกตั้งกันมา และในจำนวน ๖ คนนี้ เชอร์ชิลล์ได้รับเลือกด้วย โดยชนะคู่ปฏิบักษ์คนสำคัญคือ จอนสัน ฮิกส์ถึง ๑๒๔๑ คะแนน. ผลแห่งการมีชัยอย่างสูงส่งของ พรรคลิเบอรัลในเขตตะวันตกเฉียงเหนือคราวนี้ ได้ช่วยให้การเลือกตั้งในเขตอื่น ๆ ที่ยังไม่มาถึงเป็นผลข้างลิเบอรัลโดยตลอด และเป็นผลแสดงให้เห็นชัดเจนว่า นโยบายพาณิชย์อิสระ (Free Trade) ด้วยวรยิดเอาหลักเก็บภาษีมาเป็นเครื่องคุ้มครองนั้น เป็นที่เกลียดชังของคนทั้งหลายเพียงไร.

ตามประวัติส่วนตัวของเชอร์ชิลล์ ซึ่งลิวอิสบรอดเป็นผู้เขียน ได้กล่าวถึงโครงการณ์ในชีวิตหลังฉากที่เชอร์ชิลล์รับตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอาณานิคมว่า ได้มีเรื่องของการเมืองอังกฤษในระหว่างนั้นมาผันแปรชีวิตของคนผู้นี้ให้เปลี่ยนไปมากมาย เป็น

รัฐมนตรีหนุ่ม

ความเปลี่ยนแปลงที่น่าศึกษาอย่างยิ่ง แต่เราคงจะไม่มีเวลาแลหน้ากระดาษที่จะพูดกันโดยพิศดาร เพราะยังมีบันทึกส่วนตัวของเชอร์ชิลล์อีกไม่น้อย ที่ยังจะต้อง พิจารณากันต่อไป.

ระหว่าง เป็นรัฐ มนตรี ว่าการ กระ ทรวง อาณา นิคม พอดีกับการสงครามในแอฟริกาใต้เสร็จสิ้นลง พรรคลิเบอรัลผู้เป็นรัฐบาลสืบต่อมาจากพรรคคอนเซอร์เวทีฟ จึงมีหน้าที่ต้องบริหารกิจการในดินแดนทีกล่าวให้เป็นไปด้วยดี การ บริหาร อาณา นิคมแอฟ ริกา คราวนี้ ไม่ มี ใครใน พรรค ลิเบอรัล ทำงาน ได้ ดี เท่า เชอร์ ชิลล์ เพราะเคยมีชีวิตอยู่ที่นั่น มา อย่าง โชกโชน เชอร์ชิลล์จึงมี โอ กาส แสดงความสามารถบริหารงานในอาณานิคมแอฟริกา ได้เรียบร้อย เป็นที่พอใจของชาวอังกฤษ ทั้งหลาย และยิ่งกลายเป็นคนสำคัญ ของชาติ มากขึ้นทุกที ต่อมาไม่นาน ท่านแคมป์เบลล์ แบนเนอร์แมน นายก รัฐ มน ตรี ป่วย

กะเสาะ กะแสะ ไม่สามารถ บริหาร งาน ในตำแหน่งได้ จึงถูกถอดออก. ท่านแอสควิธ (Asquith) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังได้รับจัดคณะรัฐบาลแทน. นายกรัฐมนตรีใหม่ ได้มีการปรับปรุงคนในคณะของตน เชอร์ชิลล์ ซึ่งขณะนั้นมีอายุเพียง ๓๔ ปี ได้เป็น รัฐมนตรี ว่า การกระทรวงพาณิชย์ ทั้งที่ไม่เคยเป็นนักเศรษฐกิจ แต่ก็สามารถจัดเศรษฐกิจ ของประเทศให้เป็นไป อย่างดีที่สุด เช่นกับงานประเภทอื่นที่ตนเคยผ่านมา.

ตามระเบียบของรัฐสภาอังกฤษในสมัยนั้น มีกำหนดว่ารัฐมนตรี กระทรวง พาณิชย์ คนใหม่ จะรับตำแหน่งต่อไป ได้ จะต้องให้ พลเมืองในเขตเลือกตั้งของตนรับรอง (ในตำแหน่งนั้น) เสียก่อน หมายความว่าจะต้องให้พลเมืองในเขตนั้นเลือกตั้งใหม่ ดังนั้น รัฐมนตรีพาณิชย์หนุ่มจึงต้องเสียสละเสียเวลาในหน้าที่ออกไปทำการแข่งขันเพื่อรับเลือกในเขต (แมนเชสเตอร์) อีกครั้งหนึ่ง ซึ่ง มี คน สำคัญ ของ พรรค คอนเซอร์เวตีฟ คือ จอนสัน

รัฐมนตรีหนุ่ม

ฮิกส์ ที่เคยพ่ายแพ้แก่ตนมาแล้ว เมื่อ ๑๘ เดือนก่อนเป็น ผู้เข้าแข่งขัน. พวกคอนเซอร์เวติฟ ได้โอกาสดี จึงเข้า โจมตีอย่างหนัก เช่นยกเอาเหตุที่คณะรัฐบาลปล่อยให้ กองทัพเรืออ่อนกำลังลง ปล่อยให้เกิดระส่ำระสายถึงกับ ฆ่าฟันกันในไอร์แลนด์ และอื่น ๆ อีกมาก ผลแห่งการ เลือกตั้ง (เซคแมนเชสเตอร์) เชอร์ชิลล์ต้องพ่ายแพ้จน ทำให้พวกหนังสือพิมพ์ที่เป็นข้าศึกกล่าวคำ "สมน้ำหน้า" แก่เชอร์ชิลล์เป็นอันมาก แต่ยังไม่ทัน จะข้ามวัน พวก ลิเบอรัล ในเซคสก๊อต ซึ่งมีการเลือกตั้งซ่อมเหมือนกัน ได้โทรเลขให้เชอร์ชิลล์ไปสมัครแข่งขันอีกในเย็นวันนั้น เชอร์ชิลล์กลับได้ชัยชนะอย่างรุนแรงในเซคสก๊อต และ กลับเข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการพาณิชย์ต่อไปอีก ๒ ปี ระหว่างเป็นรัฐมนตรีว่าการพาณิชย์ เชอร์ชิลล์ได้ เสนอกฎหมายให้ตั้งสำนักงานจัดหางานและพระราช บัญญัติว่าด้วยกำหนดแรงงานกรรมกรกับนายจ้างให้ เป็นไปโดยเที่ยงธรรม กล่าวกันว่างานของเชอร์ชิลล์

วินสตัน เชอร์ชิลล์

ชนน ได้ถือเป็นหลักปฏิบัติกันมาระหว่างชาติทั่วโลก.

ระหว่างต้องทำงานหนัก อยู่ในตำแหน่ง รัฐมนตรีว่าการพาณิชย์ เชอร์ชิลล์ได้ประสพโชคชัยในความรักขั้นสุด คือ ได้แต่ง งาน กับ นาง สาว คลีเมนติน โฮซิเอร์ ลูกสาวท่านนายพันเอก โฮซิเอร์ (Hozier) กับท่านผู้หญิงบลานช์ โฮซิเอร์ หลานสาวท่านเอิร์ลแห่งแอร์ล (Earl of Airlie) นับเป็นชีวิตที่มีความสุขอย่างสูงสุดของรัฐบุรุษผู้มีงานหนัก.

เมื่อแต่งงานแล้ว เชอร์ชิลล์ได้ว่าการกระทรวงการพาณิชย์ต่อมา และได้ทำงานคู่หูมา กับ ดอยด์ ยอร์ช รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงการคลัง (นายกรัฐมนตรี สมัยสงครามโลกครั้งแรก) จนกระทั่งถึง ค.ศ. ๑๙๑๐ ได้มีการปรับปรุงคณะรัฐมนตรีกันใหม่ เชอร์ชิลล์ได้รับตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ทั้ง ๆ ที่มิได้เคย จับงาน ปกครอง ภายใน มา แต่ก่อน เชอร์ชิลล์ ก็

สามารถเป็นรัฐมนตรีที่สามารถได้อีก จนกระทั่งการเมืองของยุโรปผันแปรไป ในเดือนกรกฎาคม ๑๙๓๑ เยอรมันได้ส่งเรือปืน ชื่อ Panther ไปยังท่ามอรอคโค ทางแอ่ฟริกาใต้ของฝรั่งเศส นักการเมืองถือว่าสงครามโลกครั้งแรก (๑๙๑๔-๑๙๑๘) มีมูลเหตุมาจากการกระทำของเยอรมันครั้งนั้น มากกว่าการที่ดยุคเฟอร์ดินานด์แห่งออสเตรียพร้อมกับชายาถูกยิงสิ้นพระชนม์ที่เซราเยโวเมื่อ ๒๘ มิถุนายน ๑๙๑๔.

คดีเรือปืนของเยอรมันในมอรอคโค ก่อให้เกิดความเกรงภัยรุกรานของชาติดิวตันชนทั่วยุโรป อังกฤษกับฝรั่งเศสหันหน้าเข้าหากันเพื่อกันภัยก้าวแรกแห่งการรุกราน เยอรมันอ้างว่าดินแดนมอรอคโคส่วนนี้ควรจะเป็นอาณานิคมของเยอรมัน และเมื่อไม่ตกลงกันได้ การพิพาทระหว่างฝรั่งเศสกับเยอรมันก็คุกรุ่นตลอดมา ขณะนั้นอังกฤษมีฮัลเดน (Haldane) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสงคราม แมคเคนนา (Mc Kenna) เป็นรัฐมนตรี

ว่าการ ทหาร เรือ เกรย์ (Grey) ว่าการ ต่าง ประเทศ และดอยด์ ยอร์ชยังคง ว่าการ คลัง. การปรากฏว่ารัฐ-มนตรีว่าการ ทหารเรือ ไม่เห็นว่าจำเป็นในการป้องกัน การ รุกราน ของ เยอรมัน ไม่ยอม ให้ มี การ บำรุง ทาง ทะเล ส่วนฮัลเดน รัฐมนตรีว่าการกลาโหมนั้นมีความ เห็นตรงข้าม เขาเห็นความจำเป็นที่จะต้องส่งกองทัพเรือ อันเกรียงไกรออกไปรบนอกประเทศคู่เคียงกับกองทัพบก เชอร์ชิลล์เป็นรัฐมนตรี ว่าการ มหาดไทย มี ความ เห็น อย่างเด็ดเดี่ยวเช่นเดียวกับฮัลเดน แต่หน้า ที่ ของ เชอร์-ชิลล์บังคับตัวเองให้เกี่ยวข้อง เฉพาะ กิจการ ภายในประ-เทศ แต่โดยทางส่วนตัว เชอร์ชิลล์ ปรึกษาหารือ อย่าง ใกล้ชิดกับฮัลเดนเสมอ. นอกนั้นดอยด์ ยอร์ชและเกรย์ ก็เห็นความจำเป็นเช่นเดียวกับฮัลเดนและเชอร์ชิลล์ แม้ ท่านแอสควิธ นายกรัฐมนตรี ก็มีความ เห็น เช่น เดียว กับคนเหล่านี้ เพราะฉะนั้น เมื่อเหตุการณ์ ทาง การเมือง รุนแรงขึ้นจนสุดจะหลีกเลี่ยงได้ คณะรัฐมนตรี อังกฤษ

ส่วนมากมีความเห็นว่า ถ้าชนปล่อยให้กองทัพเรืออ่อนแอ
อยู่เช่นนั้น จักรวรรดิอังกฤษทั้งโลก จะหลุดมือไปอย่าง
ยับเยิน กองทัพเรือเท่านั้น ที่จะช่วย ทรงศักดิ์ ของจักร-
วรรดิอังกฤษไว้ได้ จึงให้มีการปรับปรุงคณะรัฐมนตรี
ใหม่ เชอร์ชิลล์ ได้ไป ประจำ ตำแหน่ง รัฐมนตรี ว่าการ
ทหารเรือเมื่อเดือนตุลาคม ๑๙๑๑ ได้รับมอบให้มีอำนาจ
เต็มที่ในการปรับปรุง กองทัพเรือให้ "ครบครัน" - ให้
สามารถป้องกันจักรวรรดิอังกฤษไว้ให้จงได้.

ตั้งแต่วันรับตำแหน่ง และอำนาจ มีผู้กล่าว กัน ว่า
ไม่เคยมี รัฐมน ตรี ว่าการ ทหาร เรือ ของ อังกฤษ คนใดที่
คลุกคลีอยู่กับราชการ และท้องทะเลอย่างใกล้ชิดที่สุดเท่า
กับเชอร์ชิลล์ เวลาใด ที่ว่าง จาก ราชการ ใน กระ ทรวง
เชอร์ชิลล์ ก็ไป ลอยลำ อยู่ ท่าม กลาง มหาสมุทร กับ พวก
ทหารเรือ ทั้งบนพื้นทะเลและใต้ท้องทะเล และไม่มี
เขตทะเลแห่งใดของจักรภพอังกฤษ ที่เชอร์ชิลล์ไม่เคย
ไปตรวจด้วยตนเอง. เมื่อเดือนสิงหาคม ๑๙๑๔ คือเมื่อ

อังกฤษประกาศสงคราม กับเยอรมันนั้น กองทัพเรืออังกฤษที่เคยกะปลกกะเปลี้ยมาเมื่อ ๓ ปีก่อน ได้กลายเป็นที่หวาดหวั่นครั่นคร้ามไปทั่วโลก พอมีคำสั่งจากกระทรวงว่าการทหารเรือ ในคืนวันที่ ๓ สิงหาคม ว่า "เริ่มดำเนินการศึกกับเยอรมัน" นั้น กองทัพเรืออังกฤษก็กระจายพร้อมอยู่แล้วในทะเลลึกทั่วโลก ตามคำสั่งชุมพลล่วงหน้าของเชอร์ชิลล์ เพื่อต้อนรับสงครามตามความคาดคะเนอันสมจริงของตน.

ระหว่างสงคราม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทหารเรือต้องทำงานหนักอย่างไร เห็นจะไม่ต้องกล่าว และตามธรรมดาคนที่ทำงานมากและหนักอยู่ตลอดเวลานั้น ย่อมมีพลาดพลั้งบางตามวิสัย ประวัติศาสตรการสงครามระหว่างสัมพันธมิตรกับเยอรมันในปีแรก (๑๙๑๔) มีหลายตอนแสดงว่า สัมพันธมิตรได้ชัยชนะสงครามทางเรือจนเกือบจะเป็นสงครามเด็ดขาด แต่ในระหว่างเวลาแห่งชัยชนะเหล่านั้น กองทัพเรืออังกฤษก็ยังมีความ

ศูนย์เสียมาคั้นอยู่หลายตอน. เชอร์ชิลล์ได้นำตัวเองเข้าไปคลุกคลีกับเหตุการณ์รบ จนคนทั้งหลายเห็นว่า ในตำแหน่งหน้าที่ของรัฐมนตรีว่าการ ไม่ควร จะเบี่ยงเบนถึง เช่นนั้น นอกนั้นความเห็นขัดแย้งระหว่างตัวรัฐมนตรี กับผู้บัญชาการ ทหารเรือ มีอยู่เสมอ ในเวลาปฏิบัติการรบ ความพลาดพลั้ง ของเชอร์ชิลล์เหล่านี้ เป็นเหตุหนึ่งให้พรรคคอนเซอร์เวทีฟ ซึ่งมีโบนาร์ ลอว์ (Bonar Law) เป็นหัวหน้าอยู่ เข้าช่วงชิงอำนาจในสภา. แอสควิธ นายกรัฐมนตรีลิเบอรัล ต้องการประนีประนอม กำลังของรัฐสภาในยามสงคราม จึงยอมรับคำทักท้วง ของฝ่ายค้าน และยอมรับเอาสมาชิกฝ่ายคอนเซอร์เวทีฟเข้าเป็นรัฐมนตรีร่วมพรรคตามรูปของ Coalition Government นับเป็นวาระแรกที่พรรคลิเบอรัล ก้าวลง สู่ความหมดอำนาจในรัฐสภา จนกระทั่งเวลาปัจจุบัน. การณ์ได้เป็นไปตามความคาดหมายของพรรคคอนเซอร์เวทีฟ เพราะตั้งแต่ได้มีสมาชิกของตนเข้าร่วมรัฐบาลแล้ว คอนเซอร์เวทีฟ

ก็เริ่มดำเนินนโยบายทอนอำนาจของลิเบอรัลทีละน้อย จนกระทั่งเชอร์ชิลล์ต้องหลุดจาก ตำแหน่ง รัฐมนตรี ว่าการกระทรวงทหารเรือ เมื่อมีนาคม ๑๙๑๕, แอสควิธรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี "ร่วมพรรค" มาได้ไม่นานเท่าไรก็ต้องถูกออกอีก. ลอยด์ จอร์ช (เพื่อนรักของเชอร์ชิลล์) ได้เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแทน บทบาทการจัดตั้งคณะรัฐบาลของพรรคลิเบอรัล จึงเป็นอันศูนย์เสีย ลงตั้งแต่เวลานั้น.

เมื่อออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการทหารเรือ เชอร์ชิลล์อยู่ใน ตำแหน่ง รัฐมนตรีลอย มีเวลาว่างมาก พอที่จะทำงานต่าง ๆ ได้โดยอิสระ กว่าแต่ก่อน. ระหว่างนั้นสงครามทางเรือ ระหว่าง เยอรมัน กับสัมพันธมิตร โดยเฉพาะ กองทัพ เรือ อังกฤษ ต้อง ทำงาน หนัก เชอร์ชิลล์ได้ พยายาม ออก ความเห็น แนะนำ รัฐบาล และ โจมตี ความผิดพลาดของรัฐบาลเช่นที่เคยปฏิบัติมาแต่เดิมอย่าง

ไม่ถดถะ แต่ระหว่าง นี้เสียงของ เชอร์ชิลล์ หมด ความศักดิ์สิทธิ์ไปมากกว่าแต่ก่อน และความคิดของเชอร์ชิลล์ในระหว่างนั้นอยากไปประจำการที่สนามรบมากกว่าอยู่ในสภาเสียแล้ว ในที่สุด เมื่อเบื่อ หน่าย ความ เหลวแหลก ในสภาถึงขีดสูง เชอร์ชิลล์ก็ขอถาออกจากสภา (ไปรับราชการทหาร ไม่ขาดจาก ความ เป็นสมาชิก) ในใบถานั้นเชอร์ชิลล์เขียนว่า "ข้าพเจ้าเป็นนายทหาร ข้าพเจ้า ขอยอม มอบตัวให้ แก่ เจ้าหน้าที่ ของทหาร โดย ไม่มีขอบเขต"

ไปเป็นทหาร มียศเป็นนายพันตรี ประจำอยู่ในสมรภูมิประเทศฝรั่งเศสได้พักหนึ่ง เมื่อกองทหารที่ประจำถูกยุบกลับเมือง ชักนำให้ เชอร์ชิลล์ เข้ามา ส่สภา อีก คือ เรื่องพระราชบัญญัติการเกณฑ์ทหาร ซึ่งเชอร์ชิลล์เคยร่วมเห็นชอบ มาด้วย ใน ระหว่าง เป็น รัฐมนตรี เมื่อได้เข้าสู่สภา เชอร์ชิลล์ได้ใช้ความสามารถอันไม่มีขีดจำกัดของคนอีก ตามลักษณะ ของผู้ที่ถนัดมือ ทำสิ่งใด ก็มุ่งทำ

ส่งนั้นจริง ๆ ครานั้น เชอร์ชิลล์ได้เอาใจใส่ออกแบบอาวุธขึ้นใช้ในราชการกองทัพหลายชนิด จนกระทั่งได้รับตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการยุทธภัณฑ์ (Ministry of Munitions) เมื่อวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๑๙๑๗ รับตำแหน่งนี้อยู่ไม่นานนัก หลังจากมีการเลือกตั้งครั้งใหญ่ใน ค.ศ. ๑๙๑๘ ลอยด์ยอร์ช ซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรี ได้เสนอให้เชอร์ชิลล์รับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกลาโหม และกระทรวงการบินควบไปด้วย.

พึงระลึกว่า รัฐบาลอังกฤษ สมัยประสพความยุ่งยากไม่ว่าสมัยใดนั้น ดูเหมือนจะขาดเชอร์ชิลล์ไปไม่ได้สักครั้งเดียว ตรงข้ามในยามที่บ้านเมืองสงบ ไม่ถึงขีดร้าย ก็ไม่มีใครต้องการเชอร์ชิลล์ เชอร์ชิลล์จึงเป็นบุคคลที่เกิดมาเพื่อดับความเดือดร้อนของคนอื่น สมควรที่ลิวอิส บรอดผู้เขียนประวัติของเชอร์ชิลล์ ขนานนามเชอร์ชิลล์ไว้ว่า The man who guide our destiny นั้นไม่ผิดเลย.

จะพึงเห็นได้ไปว่า หลังจากที่ต้องทำงานหนักในตำแหน่งรัฐมนตรีถึง๒ตำแหน่งในขณะเดียวกันมาจนกระทั่งงานด้านนั้นเรียบร้อย เข้ารูปดีแล้ว ก็พอดีมีเรื่องทางอาณานิคม ของ อังกฤษ ขึ้นมาอีก ครั้นไม่มี ใครสามารถ 'เอา' เรื่องนี้ไว้ให้อยู่มือได้. ท่านลอยด์ยอร์ช นายกรัฐมนตรี ก็ต้องขอให้ เชอร์ชิลล์มาว่าการกระทรวงอาณานิคมอีก ต่อมา เมื่อ งาน ทาง ด้าน อาณานิคม เรียบร้อย คณะรัฐบาลร่วมพรรค (Coalition Government) ก็ต้องประสพปัญหายุ่งยากอย่างยิ่งอีกปัญหาหนึ่ง คือการพิพาทอย่างแรง ระหว่าง ตุรกี กับกรีซ ซึ่งนายกรัฐมนตรีลอยด์-ยอร์ชแสดงท่าทีสนับสนุนกรีซอย่างออกหน้า เรื่องได้กลายเป็นประหนึ่งว่า อังกฤษจะต้องทำสงครามอีกหลังจากที่สงบศึกมาใหม่ๆ พลเมืองจึงพากันไม่พอใจ พวกคอนเซอร์เวตีฟซึ่งมีรัฐมนตรี ร่วมพรรคอยู่ ก็เริ่มมีความเห็นแยกออกไป ไม่ยอมสนับสนุนคณะรัฐมนตรีลอยด์ยอร์ช ในที่สุดรัฐบาลร่วมพรรคของลอยด์ยอร์ชก็อับปาง โบนาร์

ถอ์หัวหน้าพรรคคอนเซอร์เวติฟเป็นนายกแทน. เชอร์-
ชิลล์ ต้องหลุดจากตำแหน่งไป คนสำคัญอีกคนหนึ่ง คือ
สแตนลีย์ บอลด์วิน(Stanley Baldwin) ซึ่งเป็นรัฐมนตรี
ว่าการคลังเป็นคณะเดียวกันกับเชอร์ชิลล์ก็ต้องพ้นตำแหน่ง
ด้วย.

ชีวิตของเชอร์ชิลล์ ต่อจากนี้ต้องเข้าขีดระหกระเหิน
มาก ต้องว่างจาก "การเมือง" อยู่หลายสมัย หลังจาก
หลุดจากตำแหน่งครั้งหลัง พรรคลิเบอรัลก็เริ่มเสื่อมอำ-
นาจทางการเมือง ประกอบกับระหว่างนั้นพรรคโซชะลิสต์
กำลังฟื้นฟูขึ้นมาคู่กับ คอนเซอร์เวติฟ ลิเบอรัลยัง
"ถูกบด" ละเอียดยิ่งขึ้นทุกวัน เชอร์ชิลล์จึงตัดสินใจ
หันเข้าสู่พรรคคอนเซอร์เวติฟตามเดิม แต่ต้องถูกโบนาร์
ลอ์ นายกรัฐมนตรี ผู้ซึ่งเป็นขมันกับปูนกับคนมาขัดขวาง
อย่างรุนแรง ถึงกับทำให้เชอร์ชิลล์แพ้การเลือกตั้งถึง ๒
ครั้ง ครั้นโบนาร์ลอ์ถึงแก่กรรม ทางมืดของเชอร์ชิลล์
จึงค่อย สว่างไสวขึ้น. การเลือกตั้งเมื่อ ค.ศ. ๑๙๒๓

บอลด์วิน (รัฐมนตรีว่าการคลังสมัยเดียวกับเชอร์ชิลล์) หัวหน้าคอนเซอร์เวตีฟ พาคณะของตนชนะการเลือกตั้งอย่างงดงามที่สุด. เมื่อคนผู้นี้เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (และได้เป็นนายกรัฐมนตรีอีกหลายสมัยในเวลาต่อไป) ได้เรียกเชอร์ชิลล์เข้ามารับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังในคณะของเขาด้วย จึงเห็นได้ว่าชีวิตการเมืองของเชอร์ชิลล์ที่เคยตกอับมาก็ได้สูงส่งขึ้นอีกครั้งหนึ่ง. แต่ครั้นพรรคกรรมกร (Labour) มีอำนาจขึ้น คอนเซอร์เวตีฟต้องพ่ายแพ้ไปในบางสมัย เชอร์ชิลล์ต้องระหกระเหินต่อไป จนกระทั่งถึงวาระสำคัญ และแรงร้ายแห่งชาตากรรมของคนอังกฤษ เมื่อเริ่มสงครามโลกครั้งที่ ๒ (๑๙๓๙) ประชาชนชาวอังกฤษก็ได้เรียกร้องให้เชอร์ชิลล์ เข้ามาบงการประเทศและควบคุมชีวิตของชาติ จนกระทั่งอังกฤษรอดจากภัยพิบัติครั้งนั้นมาได้อย่างอัศจรรย์.

บัดนี้ ขอให้ท่านมาพิจารณาเหตุการณ์ในประวัติ

วินสตัน เชอร์ชิลล์

ศาสตร์ แห่งสหราช อาณาจักรและโลกซึ่ง อาณาจักรแห่ง นั้นผูกพันอยู่ ตามบันทึกวินสตัน เชอร์ชิลล์ทำไว้ คาด ว่าจะช่วย ให้ท่านนำ เอาเหตุการณ์ และชีวิต นั้นมาเป็น บท เรียนได้ ตามสมควร.

บทที่สิบสอง

บันทึกเมื่อว่างงาน

เชอร์ชิลล์ ได้ใช้เวลาว่าง บันทึกเหตุการณ์ในชีวิตของคนที่เกี่ยวข้องอยู่กับการเมืองของ สหราชอาณาจักร มีเหตุการณ์สำคัญที่ควรยึดถือเป็นประวัติศาสตร์การเมืองของโลกได้ตอนหนึ่ง บันทึก ของ เชอร์ชิลล์ เริ่ม ตั้งแต่เสร็จสิ้นสงครามโลกครั้งแรกดังนี้ :

ภายหลัง ค.ศ. ๑๙๑๘ เมื่อสงครามโลกครั้งแรกหยุดลง คนทั้งหลายต่างก็ได้รับรู้ทั่วกัน และมีความหวังกันอยู่ว่า สันติภาพ จะคืบคลาน มาสู่โลก อันกะปลกกะเปลี้ยตลอดเวลานานได้ บรรดาพวกที่มีชัยชนะในยุโรป ได้ร่วมกันลากเส้นบนแผนที่ใหม่ ตกลงผูกมัดรัดเยอรมนีซึ่ง

เข้าใจกันว่าจะเป็นการเพียงพอ.เก่การประกันวิธีรุกรานของเยอรมนี. แต่ ความเข้าใจ ของผู้มีชัยชนะ ผิดพลาดไปมาก เพียง ๕๒ เดือนภายหลัง เผ่า ของคนที่เรียกว่าอารยชน แห่งยุโรป ก็เริ่มสำแดงปฏิกริยาต่อนรนสุดสู่งผูกมัดตัวให้ไปสู่ความเป็นอิสระของประชาชนทั้งหมด-ไม่ใช่ของบุคคล ในรัฐบาลหนึ่ง รัฐบาล ใด นั่นคือ เครื่องหมายแสดงว่า เยอรมัน ผู้พ่ายแพ้ ได้เริ่มขยับตัวออกจากความหนักที่ตนถูกกดทับไว้นั่น.

จึงบรรดาพวกอภิบาลชัยชนะ ได้ประชุมกันที่กรุงปารีส ซึ่ง พวกเรา ให้เกียรติยศ ถือ ว่าควรเป็น แหล่งแห่ง " สัญญาสันติภาพ " หลังจากที่ได้ บอบช้ำมาทุกครั้งที่สงครามเกิด. และเป็นแหล่งเดียวที่เป็นปฐมเหตุให้เยอรมันทุกสมัยลุกขึ้นรุกราน ยุโรป. ที่ ประชุม ได้ ถกกันถึงปัญหา การผูกมัด เยอรมันไม่ให้ดน อีกครั้งหนึ่ง เรานึกถึงสัญญาที่ทำไว้ที่กรุงเวียนนา (Congress of Viena _ กันยายน ๑๘๑๔) ซึ่ง เป็น สัญญาจัด ระเบียบปกครอง

ยุโรป ใหม่หลังจากการ สุดสิ้นวาสนา ของ นโปเลียนมหาราช. สัญญาแวร์ซายส์ซึ่งสัมพันธมิตรร่วมประชุมตกลงกันที่พระราชวังชื่อนี้ใน กรุงปารีส ก็เพื่อผูกมิตรเยอรมนี หรือพูดให้ถูกก็คือจัดระบอบปกครองยุโรปเสียใหม่นั่นเอง. แต่พึงระลึกว่าในการเซ็นสัญญาแวร์ซายส์ ที่กรุงปารีส เมื่อ สงครามโลกครั้งแรกสงบ ในวันนั้น จอมพลฟอช เสนาธิการใหญ่ของฝรั่งเศสได้พูดว่า "นี่ไม่ใช่สัญญาสันติภาพอย่างนะ เป็นแต่เพียงสัญญาพักรบ ๒๐ ปีเท่านั้น."

ความเห็นของจอมพล ฟอช เป็นสิ่งที่ได้รับการยืนยันอย่างยิ่งในเหตุการณ์ปัจจุบัน. หลังจากนั้นสัญญาแวร์ซายส์ ได้แสดงอำนาจ ของตนควบคุมเยอรมนีให้กะปลกกะเปลี้ยลงกว่าเดิม โดยเฉพาะเรื่องเศรษฐกิจเยอรมนีเรียกว่าอดตาย, ประกอบอุตสาหกรรมสิ่งใดไว้ก็ต้องส่งผลไปใช้หนี้สัมพันธมิตร ทั้งสิ้น. ในระหว่างนี้ อเมริกา ได้แสดงความปรานีช่วยเหลือการกอบกู้ฐานะของยุโรป อยู่ตลอดมา ตลอดจน เยอรมนี เองก็ได้รับเงินกู้ จากอเมริกาเพื่อ

เป็นทุนผลิตอุตสาหกรรมและการปรับปรุงประเทศ แต่มีข้อไขว่าจะต้องเอาทุนที่ยึดมานั้น ทำผลใช้หนี้แก่ประเทศผู้ชนะ เยอรมนีคล่องใจอยู่ได้พักหนึ่ง อเมริกาก็ประกาศไม่ยินยอมให้ประเทศใด ๆ ในยุโรปยึดเงิน. การหยุดช่วยยุโรปของอเมริกา เป็นเหตุให้ทั้งผู้แพ้และผู้ชนะสงครามทั้งหลายเกือบจะต้องเป็นคนล้มละลาย ปัญหานี้ในที่สุดไปหนักอยู่ที่เยอรมนี คือถึงจะได้ใครช่วยเหลือหรือไม่ก็ตาม คนก็ต้องทำงานหนัก เพื่อเป็นค่าปฏิกรรมสงครามตลอดไป. ส่วนประเทศทั้งหลายอื่นเล่า ระหว่าง ค.ศ. ๑๙๒๖ - ๑๙๒๙ ก็กลับบังคับเอากับเยอรมันไม่หยุด เราไม่ต้องคำนึง ดอกว่าเยอรมันปฏิบัติแก่เจ้าหนี้ในยุโรปได้เพียงไร แต่สำหรับด้านอเมริกา เยอรมันเริ่มผ่อนชำระเป็นการชำระโดยไม่มีกำหนดเวลา และในที่สุดก็ไม่ได้รับการชำระเลย.

สัญญาแก่ผู้แพ้ในกลุ่มนั้น ยังมีอีก ๒ ฉบับ ที่กลาย

เป็นสัญญาควบชิและเป็นเหตุแห่งการดันรนของผู้พ่ายแพ้จนกลายมาเป็นสงครามโลกครั้งที่ ๒.

สนธิสัญญา แซงค์เยร์แมง (St. Germain) ซึ่งสัมพันธมิตรเซ็นผูกมัดออสเตรียเมื่อวันที่ ๑๐ กันยายน ๑๙๑๙ และสนธิสัญญาตริอานอง กับฮังการี (เซ็นในพระราชวังตริอานองทีแวร์ซายล์) เมื่อวันที่ ๔ มิถุนายน ๑๙๒๐. สนธิสัญญาทั้ง๒ฉบับนี้ ทำให้ฮังการีต้องแบ่งแยกจากการมีกษัตริย์ร่วมกับออสเตรีย. ออสเตรียถูกลดฐานะจากมหาประเทศที่มีพลเมืองถึง ๓๐ ล้านคน มาเป็นประเทศเล็กๆ ขาดทางถึงทะเล ยากจนลง และมีพลเมืองเพียง ๖ ล้านคน ส่วนฮังการีนั้นเล่า ถูกทอนเนื้อที่จาก ๑๒๕,๐๐๐ ตารางไมล์ เหลือเพียง ๓๕,๐๐๐ ตารางไมล์ ถูกทอนพลเมือง ประมาณ ๒๐ ล้านคน มาเป็นประเทศเล็กๆ มีพลเมืองราว ๘ ล้านคน ไม่มีทางถึงทะเลเลย. สำหรับเยอรมันนั้น ได้พยายามแก้ไขความล่มจมของประเทศชาติทุกวิถีทางตามกำลังของผู้พ่ายแพ้. หลังจากจักรพรรดิ

วิลเฮล์มต้องถูกขับไล่ออกจากราชบัลลังก์ไปแล้ว เยอรมันได้เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นสาธารณรัฐ โดยยึดเอารัฐธรรมนูญ แห่ง กรุง ไวม์มาร์ (ตะวันตกเฉียงเหนือเมืองไลป์ซิกประมาณ ๕๐ ไมล์) หรือที่เรียกว่าแบบสาธารณรัฐ ไวม์มาร์ (Weimar Republic) เป็นหลัก โดยมีผู้สำเร็จราชการคณะหนึ่งเป็นผู้ดำเนินงานในนามราชนัดดา - ทารกของไกเซอร์ซึ่งได้รับแต่งตั้งขึ้นให้เป็น หัวหน้า ในเวลานั้น. คนเยอรมันต้องการความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วแห่งเศรษฐกิจ รัฐบาลจึงปล่อยให้กิจการทุกอย่างเป็นไป โดยเสรีนิยม แต่ในขณะเดียวกันผู้ชนะสงครามก็คอย ระมัดระวังไม่ให้เยอรมันมีอำนาจขึ้นมาได้ มาจน กระทั่งท่านจอมพล ฮินเดนบูร์กเป็นประธานาธิบดี.

ผู้ระแวดระวังด้วยความหวาด แตะคอยบีดทางไม่ให้เยอรมันก้าวหน้าไปได้เช่นสาธารณรัฐนั้น คือ ฝรั่งเศส ประเทศเดียว. ขณะเดียวกับที่ฝรั่งเศสได้รับความชื่นชม

จาก "รุ่งอรุณ" แห่งชัยชนะ ฝรั่งเศสก็เริ่มได้รับความหวาดกลัวเยอรมันไปในขณะนั้นด้วย นับเป็นความหวาดกลัวของคนเป็นโรคเส้นประสาท. ท่านจอมพลฟอชในนามของประเทศฝรั่งเศส, เมื่อมีการประชุมสันติภาพที่กรุงปารีส ได้เรียกร้องเอาดินแดนแคว้นไรน์อันเป็นแหล่งอุตสาหะกรรมหนักทั้งสิ้นของเยอรมัน เพื่อตัดกำลังมิให้ผู้แพ้จริงอยู่ในกรณีนี้ นักการเมืองของอังกฤษและอเมริกัน ได้คัดค้านฝรั่งเศสมาก นักการเมืองเหล่านั้น พากันอ้างว่าไม่ควรที่ฝรั่งเศสจะยึดเอาแผ่นดินซึ่งมีคนเยอรมันอาศัยอยู่ถึง ๙๐ ล้านมาไว้ในคุ้มครองของตน และจะผิดเจตจำนงของสัญญาสันติภาพข้อ ๑๔ ซึ่งท่านประธานาธิบดีวิลสัน แห่งสหรัฐอเมริกา ได้เสนอมา (สัญญาสันติภาพข้อ ๑๔ คือ จัดตั้งสมาคมระหว่างชาติทั่วๆไป ภายใต้สัญญาและมุ่งหมายให้มีการค้ำประกันซึ่งกันและกัน ให้เสรีภาพในทางการเมือง และดินแดนของมหาประเทศและอนุประเทศเท่าเทียมกัน) แต่ได้ให้

ประกันแก่ท่านเคลมังโซ อัครมหาเสนาบดีฝรั่งเศสในขณะนั้น ว่า ขอรับประกันความปลอดภัยของฝรั่งเศสในด้านนั้น และจะทำแคว้นไรน์ให้เป็นเขตปลอดทหารโดยสิ้นเชิง. ข้อประกันนี้ได้ทำกันเป็นสัญญาระหว่างประธานาธิบดีอเมริกา, อัครมหาเสนาบดีฝรั่งเศส และท่านลอยด์ ยอร์ช นายกรัฐมนตรี อังกฤษ. แต่สภาสูงของอเมริกันไม่ยินยอมให้สัตยาบันสัญญานี้ โดยถือว่าอเมริกาไม่ควรเกี่ยวข้องกับใครในยุโรป.

มาถึงสมัยปวงกาเร, ฝรั่งเศสได้ยืนยันข้อเรียกร้องเดิมอีก ต้องการจะให้แคว้นไรน์เป็นอิสระ มาไว้ในความคุ้มครองของตน อเมริกัน และ อังกฤษยังคงค้านไม่เห็นด้วย เพราะเกรงไปว่า ถ้าผลประโยชน์ทั้งหมดของเยอรมันมาตกอยู่กับฝรั่งเศสแล้ว เยอรมันจะไม่มีทางใช้หันสงครามแก่ตน แต่ฝรั่งเศสก็หัวดื้อ ถือว่าเป็นผู้ชนะส่งทหารเข้ารุกรานยึดเอาแคว้นที่ว่านั้นจนได้.

การทำโดยพลการของฝรั่งเศสครั้งนี้ เยอรมันแค้น

เคืองมาก ถือเอาเป็นเหตุพยาบาทอยู่ในใจไม่มีสิ้นสุด.
การตกต่ำเงินมาร์คของเยอรมันระหว่าง ๑๙๑๙ ถึง ๑๙๒๓
ย่ิงหนักถงทุกที เยอรมันได้แสดงตัวเลขการตกต่ำแห่ง
เงินตราของตนไว้อย่างน่าสงสาร คือ เงินเยอรมัน ๔๓,
๐๐๐,๐๐๐,๐๐๐,๐๐๐ มาร์ค แลกเงินอังกฤษได้เพียง
ปอนด์เดียว ฐานะเศรษฐกิจของเยอรมัน อยู่ในสภาพ
หมดตมหายใจ.

สันนิบาตชาติซึ่งตั้งขึ้นระหว่างนั้นก็ทำอะไรยังไม่ได้
นอกจากคอยประคับประคองสันติภาพให้เป็นไปตามรูป
ทั้งนี้เป็นเหตุเนื่องมาจากอเมริกาไม่ได้เข้าร่วมด้วย เพราะ
สภาสูงอเมริกันไม่ยอมให้สัตยาบัน สัญญานั้นตามที่
กล่าวแล้วอย่างหนึ่ง ซึ่งถือกันว่าเป็นประการสำคัญมาก.
ในปี ๑๙๒๑ สัมพันธมิตร มีอังกฤษและอเมริกันเป็นหัว
หน้า ได้จัดให้มีการประชุมสดกำดังทางนาวิขึ้นที่กรุงวอ-
ชิงตัน (Washington Naval Agreement) โดยดึง
ญี่ปุ่น ให้เข้าร่วมสัญญาด้วย มหาประเทศตะวันตกได้

บังคับให้ญี่ปุ่นยอมรับส่วนการสร้างกำลังทางเรือได้เพียง ๓ ใน ๕ แห่งกำลังของตน เราควรจะถือว่า สัญญาฉบับนี้เป็นผลให้เกิดยุ่งยากทางการเมืองระหว่างตะวันตกกับตะวันออกได้อีกประการหนึ่ง นอกนั้นการปฏิวัติในรุสเซียและชัยชนะของพวกบอลเชวิคส์เป็นทางให้ลัทธินี้แพร่หลายไปทั่วโลก ผู้รักชาติในเยอรมันถือว่าการปฏิวัติในรุสเซีย เป็นการคุกคามความปลอดภัยของตนอย่างแรง เพราะทำให้พวกคอมมิวนิสต์กระจัดกระจายเข้าไปมาก อนึ่งทำให้พวกยิวถือโอกาสช่วงชิงผลประโยชน์ของเยอรมันในระหว่างนั้นด้วย. นายสิบโทฮิตเล่อร์ทหารผ่านศึกได้ประกาศประนามยิวและคอมมิวนิสต์ขึ้นที่เมืองมูนิค ทำให้รู้สึกว่า ความเคลื่อนไหวของเยอรมันเพื่อต่อต้าน หรือเพื่อรักษาผลประโยชน์ภายหน้าของตนนั้น เริ่มมีขึ้นแล้ว. ทางประเทศอิตาลีเล่า นักการเมืองแสวงโชคคนหนึ่ง ชื่อเบนิโต มุสโสลินี ก็โผล่ขึ้นมาภายใต้คลื่นความยุ่งยาก คนผู้นี้อ้างว่าจะต้องช่วยอิตาลีให้

พ้นจากคอมมิวนิสต์ ที่กระจายมาจากรุสเซีย อิตาลีจะอ่อนแออยู่อย่างนี้ไม่ได้ จะต้องมีคนดี แข็งแกร่งกว่านี้มาเป็นผู้ปกครอง ซึ่งที่จริงก็จะได้แก่ตัวเขาเอง. เรื่องราวต่าง ๆ เหล่านี้แสดงว่า ความก่อตัว ตามคำพังตนหลังสงคราม ในเมื่อคนอื่นมาช่วยตนไม่ได้ เริ่มเป็นจุดขึ้นตามแผ่นดินต่าง ๆ ในยุโรป แต่ยุโรปยังคงเคราะห์ดีที่ทนสงบอยู่ได้ เพราะยุโรปยังขาดอาวุธโดยเฉพาะเยอรมันยังถูกมัดอยู่ จริงอยู่แม้สัมพันธมิตรกำลังมองเห็นว่าเยอรมันผู้พ่ายแพ้นั้นเอง จะเป็นเหตุแห่งความยุ่งยากของตนก็ดี แต่สัมพันธมิตรก็มิได้ลดหย่อนผ่อน โทษให้เยอรมันเลย การรีดนาทาเน้นหนักสงครามยังเป็นไปอย่างรุนแรง จึงเมื่อมีอะไรเกิดขึ้นภายหลัง ก็ขอให้ระลึกว่า บรรดาผู้ชนะนั้นเองเป็นผู้ก่อขึ้น.

ในที่นี้ ข้าพเจ้า(เชอร์ชิลล์) ใคร่แสดงโดยย่อให้เห็นเหตุการณ์แต่ละอย่างซึ่งเกิดขึ้นหลังสงครามโลกครั้งแรก เพื่อ

เป็นตัวเลขประกอบการพิจารณา.

๑๙๑๙ — สนธิสัญญาแวร์ซายล์ ผูกมัดเยอรมนี, อาณาจักร ออสเตรีย—ฮังการีแตกแยกเพราะสนธิสัญญาแซงค์เยร์แมง กับ สนธิสัญญาตริอานอง, เยอรมันประกาศรัฐธรรมนูญไวม์มาร์

๑๙๒๐ — สันนิบาตชาติประชุมครั้งแรก, สภาสูงอเมริกันไม่ยอมสัตยาบันบัญญัติของสันนิบาตชาติ. เริ่มศักราชโดดเดี่ยวของอเมริกา.

๑๙๒๑ — วาเรน ฮาร์ดิงได้รับเลือกเป็นประธานาธิบดีอเมริกา (แทนวิลสัน) ฮิตเล่อร์ ประกาศตัวเป็นหัวหน้าพรรคการเมืองนาซ.

๑๙๒๒ – เจ้นมาร์ค เยอรมัน ตกต่ำอย่างสุดขีด, มุสโสลินี นำพรรค ฟาสซิสต์ ยาตรา เข้า กรุงโรม, รัฐบาลของลอยด์ จอร์ช อังกฤษ หมดอายุ.

๑๙๒๓ – ประธานาธิบดีฮาร์ดิงถึงแก่กรรม, คูลิชรับตำแหน่งแทน, ในอังกฤษ บอลด์วิน จัดตั้งคณะรัฐบาล

ใหม่. ฝรั่งเศสส่งทหารเข้ายึดแคว้นไรน์, พรรคนาซีก่อการร้ายในมูนิค, ฮิตเล่อร์ถูกส่งเข้าเรือนจำ.

๑๙๒๔ - ในรุสเซีย เลนิน หัวหน้าบอลเชวิคส์ ถึงแก่กรรม, สตาลินกับ ทรอตสกี่ช่วงชิงอำนาจ สตาลินมีชัย, ในอังกฤษ แรมเซย์ แมคโดนัลด จัดตั้งรัฐบาลกรรมกรครั้งแรก, รัฐบาลบอลด์วิน ถูกออกไป และในปีเดียวกันนี้ บอลด์วินก็จัดตั้งรัฐบาลได้เป็นครั้งที่ ๒.

๑๙๒๕ - สัมพันธมิตร สร้าง สัญญา โลคาร์โน เพื่อประกัน ความตกต่ำ ของ ยุโรป เยอรมัน ได้รับ ผล จาก สัญญานี้ด้วย. ฟอน ฮินเดนบูร์ก ได้เป็น ประธานาธิบดี เยอรมัน.

๑๙๒๖ - เยอรมันนี้เข้าเป็นสมาชิกสันนิบาตชาติ.

๑๙๒๗ - ฮินเดนบูร์ก บอกเลิกการผูกมัดเยอรมนี.

๑๙๒๘ - สัมพันธมิตรสร้างสัญญา เคลลอค-บริอังด์ (Kellogg-Briand Pact)

๑๙๒๙ - ฮูเวอร์ ได้รับเลือกเป็นประธานาธิบดี

อเมริกา, ตลาดเงินบั่นบ่วนทั่วโลก, ในอังกฤษ เรมเซย์ แมคโดนัลด์จัดตั้งคณะรัฐบาลกรรมกรได้เป็นครั้งที่ ๒.

๑๙๓๐ - การตกต่ำทางเศรษฐกิจในอเมริกา กระทบกระเทือนไปทั่วโลก, ทหารฝรั่งเศสถอนจากแคว้นไรน์.

๑๙๓๑ - ประธานาธิบดีฮูเวอร์ เลื่อนกำหนดชำระหนี้สงคราม, เรมเซย์ แมคโดนัลด์เริ่มตั้งคณะรัฐบาลคณะชาติ (ร่วม) ในอังกฤษ, ทหารญี่ปุ่นเข้าบุกแมนจูเรีย.

๑๙๓๒ - มีการประชุมลดอาวุธระหว่างโลก.

๑๙๓๓ - แฟรงกลิน รูสเวลต์ รับเลือกเป็นประธานาธิบดีอเมริกา, ประกาศแผนเศรษฐกิจ New Deal, ฮิตเล่อร์ ได้ครองตำแหน่งอัครมหาเสนาบดีเยอรมัน. เยอรมนีกับญี่ปุ่นถอนตัวออกจากสันนิบาตชาติ.

๑๙๓๔ - ฮิตเล่อร์ประกาศคณะนาซีเถลิงอำนาจในเยอรมนี, เกิดการจลาจลในออสเตรีย ดอลฟุสถูกฆ่าตาย, การประชุมลดอาวุธล้มเหลว, ฮินเดนบูร์กถึงแก่กรรม, ฮิตเล่อร์เป็นผู้นำเยอรมัน, กษัตริย์อาเลกซานเดอร์

แห่งยูโกสลาเวีย ถูกปลงพระชนม์ในฝรั่งเศส, รุสเซีย กวาดล้างปฏิบักษ์คอมมิวนิสต์.

๑๙๓๕ - แคว้นซาร์กลับเป็นของเยอรมันโดยการออกเสียงทั่วไป, เยอรมันประกาศเกณฑ์ทหาร, อังกฤษกับเยอรมันทำสัญญานาวี, บอลด์วินตั้งรัฐบาลอังกฤษเป็นครั้งที่ ๓, อิตาลีรุกรานเอธิโอเปีย. (อบิสสิเนีย).

๑๙๓๖ - ฮิตเล่อร์ส่งทหารเข้ายึดไรน์แลนด์ และบอกเลิกสัญญาโลคาร์โน.

โดยสารบัญเหตุการณ์สำคัญของโลกซึ่งเป็นมาโดยลำดับ แสดงว่าสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ได้กระชับกลับเข้ามาสู่ความพินาศมากขึ้น ในเยอรมนี ฮิตเล่อร์ทำการกวาดล้างพวกยิวจนหมดเกลี้ยงแล้ว ยังกวาดล้างชาวเยอรมันพวกเดียวกัน ซึ่งเขาถือว่าเป็นศัตรูของเขาด้วย. การจำคุก การประหารชีวิต การเนรเทศ และต่อสู้กันอย่างลับ ๆ มีทุกวัน. จริงอยู่ เยอรมันได้ก้าวขึ้นสู่

วินสตัน เชอร์ชิลล์

ความอุดมสมบูรณ์ในการทหาร, เศรษฐกิจและดินแดน ตามความต้องการของตน แต่ทว่าความสุขสงบของมนุษย์ครึ่งโลกกำลังจะหมดหายไปด้วยการกระทำของคนผู้นั้น เฉพาะคนเยอรมันทุกประเภท มีเด็ก, ผู้หญิง, คนแก่ ประมาณ ๗ ล้านคนต้องทนทารุณกรรมของฮิตเล่อร์อยู่ในค่าย เป็นทารุณกรรมใหญ่ยิ่งในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ ยิ่งกว่าความทุกข์ทรมานจากระเบิดปรมาณูซึ่งอเมริกันนำไปทิ้งบนเกาะญี่ปุ่นนั่นเสียอีก.

บทที่สิบสาม

อังกฤษสมัยบอลด์วิน – แมคโดนัลด์

ระหว่าง ค.ศ. ๑๙๒๒ นั้น วงการเมืองอังกฤษ มีคน สำคัญ ขึ้น ผู้นำเกิดขึ้นคนหนึ่ง คือ สแตนลีย์ บอลด์วิน. บุคคลผู้นี้ไม่เคยเป็นที่รู้จักของใครเท่าไรนัก สมัยลอยด์ จอร์ชเป็นนายกรัฐมนตรีระหว่างสงคราม บอลด์วินเป็น รัฐมนตรีว่าการคลัง เมื่อรัฐบาลลอยด์ จอร์ชหมดอายุ แล้ว บอลด์วินก็เข้ารับตำแหน่งเป็นผู้จัดตั้งคณะรัฐบาล ในปี ๑๙๒๓ เป็นนายกรัฐมนตรี ของอังกฤษ สับเปลี่ยน กันไปกับแรมเซย์ แมคโดนัลด์ ผู้เป็นหัวหน้ารัฐบาล กรรมกรมาจนกระทั่ง ๑๙๓๗. เกี่ยวกับบอลด์วิน, เซอร์ ซิดนี่ เล่าว่า เขาไม่ค่อยชอบพอ กับ บอลด์วิน เท่าไร นัก

ในทางส่วนตัว ไม่เคยสนทนากันอย่างสนุกสักครั้งเดียว และรู้สึกว่าคงจะพูดอะไรให้เข้าใจกันด้วยยากสักหน่อย สแตนลีย์ บอลด์วิน รับตำหน่งผลัดเปลี่ยนกับหัวหน้าคณะกรรมกร คือ แมคโดนัลด์ มาตลอด ๑๔ ปี จนมีผู้เรียกการเมืองของอังกฤษในสมัยนี้ว่า ระบอบของบอลด์-วิน - แมคโดนัลด์(The Baldwin—Macdonald Regime) ในเดือนตุลาคม ๑๙๒๔ ได้มีการเลือกตั้งครั้งใหญ่ คณะคอนเซอร์เวติฟซึ่งมีบอลด์วินเป็นหัวหน้า ได้ที่นั่งเป็นฝ่ายข้างมาก ในสภาคราวนี้ ตัวเชอร์ชิลล์เอง ได้รับเลือกตั้งเข้ามาด้วย ได้มีโอกาสใกล้ชิดกับตัวนายกรัฐมนตรีขึ้นมาบ้าง แต่ก็ยังพูดอะไรกันไม่ค่อยรู้เรื่อง ทั้งนเพราะอุปนิสัยของเชอร์ชิลล์เป็นฝ่ายรุนแรง และกล้าทำอะไรหักหาญเกินกว่าที่คนอื่น ๆ คิด กระนั้นก็ดี บอลด์-วินก็ยังได้สนับสนุนเชอร์ชิลล์เสมอ ในการจัดตั้งรัฐบาล บอลด์วิน เชิญเชอร์ชิลล์ให้เข้าร่วมด้วย โดยมอบตำแหน่งให้เป็น รัฐมนตรีว่าการคลัง ซึ่งเชอร์ชิลล์เล่าว่า

เป็นตำแหน่งซึ่งบิดาของเขาได้เคยว่าการมาแล้วครั้งหนึ่ง และตั้งแต่นั้นมา เชอร์ชิลล์ซึ่งแต่เดิมอยู่ในพรรคลิเบอรัล ก็เข้ามาสมทบอยู่ในพรรคคอนเซอร์เวตีฟ (อันเป็นสายหัวหน้าของลิเบอรัลตลอดมา).

"เมื่อข้าพเจ้าได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการคลัง" เชอร์ชิลล์เล่า "ปัญหายุ่งยากที่ต้องชำระในเบื้องต้นก็คือ ปัญหาเรื่องหนี้สงคราม ซึ่งอังกฤษเป็นหนี้อเมริกาอยู่ในขณะนั้น สัมพันธมิตรในยุโรปเป็นหนี้อเมริการวมกันทั้งหมด ๑๐ พันล้านเหรียญทอง ในจำนวนนี้อังกฤษเป็นหนี้ประมาณ ๔ พันล้าน. เมื่อ ค.ศ. ๑๙๒๐ รัฐบาลอังกฤษเคยเสนอให้เลิกหนี้สงคราม เพราะเป็นเครื่องบรรทุกที่หนักมากสำหรับผู้พ่ายแพ้ คือ อังกฤษยอมศูนย์เสียทั้งถูกหนี้และเจ้าหนี้ ซึ่งขณะนั้นรุสเซียเป็นถูกหนี้ของอังกฤษอยู่ถึง ๗ พันล้าน โดยวิธีนี้อังกฤษต้องยอมศูนย์เสียมากมาย และถึงแม้จะพยายามเก็บจากถูกหนี้ ก็คงไม่ได้ผลเท่ากับตนเอง จะต้องจัดส่งดอกเบี้ย

ให้อเมริกา เรื่องเลิกหนี้สงคราม ไม่มีผลเป็นกฎหมาย แต่ทว่าได้มีการลดหย่อนดอกเบี้ยกันลงไปได้มาก เช่นที่เคยชำระกันมา ๕ เปอร์เซ็นต์ก็คงเหลือเพียง ๓ ครึ่ง ในเดือนธันวาคม รัฐบาลของลอยด์ยอร์ชได้ส่งบอลด์วินซึ่งขณะนั้นเป็นรัฐมนตรีว่าการคลังไปกรุงวอชิงตันได้ตกลงกัน ปัญหาข้อนี้ได้กลายเป็นผลทำให้ลูกหนี้รายอื่น ๆ ของอเมริกาได้รับการลดหย่อนไปพร้อมกันหมด.

"ในสมัยที่ข้าพเจ้าว่าการกระทรวงคลัง ได้เริ่มขจัดปัญหาเรื่องหนี้ให้หมดไปโดยรวดเร็ว มิฉะนั้นฐานะของประเทศจะล่มจม ขณะนั้นแม้ว่าการลดดอกเบี้ยได้ทำกันทั่วไปแล้วก็ดี แต่สำหรับเยอรมนีก็ยังไม่วายหนัก ดูเหมือนอำนาจความหมุนเวียนแห่งเงินตราและเศรษฐกิจทั่วไป เป็นผลแห่งการริดนาทาเน้น เอามาจากเหงื่อของเยอรมันทั้งสิ้น เช่นจะเห็นได้ว่า ๓ ใน ๑๐ ส่วน ที่อังกฤษชำระหนี้อเมริกันนั้น ได้มาจากการชำระของเยอรมันอีกต่อหนึ่ง.

"เหตุการณ์ยุ่งยาก และความอดอยากของคนในยุโรป ไม่มีทางจะเปลี่ยนแปลงไปข้างดี จนกระทั่งเดือนกุมภาพันธ์ ๑๙๒๕ ขณะนั้นในเยอรมนี ท่านฮินเดนบูร์กเป็นประธานาธิบดี รัฐบาลเยอรมันได้ส่งสาส์นฉบับหนึ่งมายังรัฐบาลฝรั่งเศส ซึ่งมี ม. แฮริโอต์เป็นนายกรัฐมนตรี ขอให้มีการรับประกันผลประโยชน์ในไรน์แลนด์ ระหว่างชาติสัมพันธมิตร เพื่อมิให้มีการกระทบกระทั่งกันได้ระหว่างฝรั่งเศสกับเยอรมนี การณ์นี้อเมริกาต้องตั้งอยู่ในฐานะผู้ประกันเมื่อได้รับข้อเสนอ รัฐบาลฝรั่งเศสจึงปรึกษาในหมู่สัมพันธมิตรของตน ในสภาอังกฤษและฝรั่งเศสถกเถียงกันมาก เพราะไรน์แลนด์ขณะนั้นทหารฝรั่งเศสเข้ายึดอยู่แล้ว แต่ในที่สุด เพื่อเห็นแก่สันติภาพอันควรจะมี รัฐบาลฝรั่งเศส (จึงตกลงกับสัมพันธมิตรของตน) ตอบไปยังแฮร์ส์เตรสสมาน รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศเยอรมนีในวันที่ ๒๖ มิถุนายน ๑๙๒๕ ว่าสัมพันธมิตรจะตกลง

ด้วยได้หากเยอรมันพร้อมที่จะเข้าเป็นสมาชิกสันติบาตชาติ ข้อตกลงนั้นต้องเป็นในรูปของ สัญญาสันติภาพที่ทำกันไว้ที่กรุงปารีส และต้องมีประเทศเบลเยียมมาเข้าร่วมรับรู้ด้วย อีก ประเทศ หนึ่ง นักการเมือง เรียก สัญญานั้น ว่า Franco-German Arbitration Treaty.”

“ในฐานะรัฐมนตรีว่าการคลัง” เชอร์ชิลล์ บันทึกเกี่ยว กับ สัญญาใน ตอน นี้ “ข้าพเจ้า คิดว่า ความมุ่งหมาย เดิม ของตน ที่จะได้เห็น ความ แตกร้าว ตั้งพันปีระหว่าง ฝรั่งเศสกับ เยอรมัน หยุด ลงเสียทีนั้น เห็น จะมีผลในคราวนี้ ในการที่เราสามารถ ทำเศรษฐกิจ และสังคมของ ชนชาติโกด และ ดิวดันให้ใกล้ชิด เป็น อันหนึ่งอันเดียวกันได้ เป็นเหตุห้ามทะเลาะวิวาทระหว่างกันเสียได้ ความ รุ่ง เรือง และ อิสรภาพ ระหว่าง ชาติ จะ มี ขึ้น ความ ขัด ผลประโยชน์ระหว่าง กันก็ จะไม่มี ความเห็นของข้าพเจ้ายังมีอยู่จนกระทั่งปัจจุบัน.”

ครั้นถึงเดือนกรกฎาคมต่อมา เยอรมันก็ตอบสาส์น

ฝรั่งเศส ยอมร่วมสัญญา หรือ สันติของยุโรป ตะวันตก และยอมเข้าเป็นสมาชิกในสันนิบาตชาติ แต่ในการตกลงนี้ เยอรมัน ขอร้อง ประเทศร่วม สัญญาทั้งหมดให้ทำการลดอาวุธให้เสมอหน้ากัน.

ฝ่ายสัมพันธมิตรได้ประชุม กัน ที่ โลคาร์โนในประเทศสวิสเซอร์แลนด์เมื่อเดือนตุลาคมต่อมา มีผู้แทน ฝรั่งเศส เยอรมนี เบลเยียม อิตาลี และผู้แทนอังกฤษเข้า ร่วมประชุม. แยกหัวข้อสำคัญออกไปได้คือ ก. สัญญารับรองแก่กันระหว่างประเทศทั้ง ๕. ข. สัญญาสันติภาพ โดย เฉพาะ ระ หว่าง ฝรั่งเศส — เยอรมนี, ระหว่าง เยอร มนี — เบลเยียม, ระ หว่าง เยอร มนี — โปแลนด์, ระ หว่าง เยอร มนี — เช็คโกสโลวาเกีย, ค. ข้อตกลงพิเศษ ระหว่าง ฝรั่ง เศส — โป แลนด์, ระหว่าง ฝรั่งเศส — เช็ค โก ส โล วา เกีย, สัญ ญา ฉบับ นี้ เป็น เครื่อง ประกันความสงบสุขแห่งประชาธิปไตยของยุโรปตะวันตก ซึ่ง เชื่อว่า จะถาวรอยู่ได้ ตลอดกาลนาน. สำหรับ ความ

ปลอดภัยระหว่างฝรั่งเศส กับเยอรมันนั้น มีอังกฤษวางตนเป็นกลางอยู่ แต่อยู่ในลักษณะว่า ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจะรุกรานอีกฝ่ายหนึ่งไม่ได้ อังกฤษจะต้องเข้าช่วยฝ่ายที่ถูกรุกรานก่อน.

ความเห็นของเชอร์ชิลล์เกี่ยวกับการรับประกันความสงบสุขของยุโรปตะวันตกครั้งนี้ เชอร์ชิลล์กล่าวว่าจะเป็นไปได้ ๒ ประการ คือ ประการแรก ต้องระวังไม่ให้เยอรมันมีอาวุธขึ้นมาได้ แม้ว่าฝรั่งเศสจะเป็นผู้มีอาวุธก็ตาม และประการที่ ๒ ฝรั่งเศสต้องไม่รุกรานเยอรมันก่อน เพราะถ้าขืนทำอังกฤษก็จะเข้าช่วยเยอรมันทันที แต่ทั้งสองประการนี้ คงทำให้เกิดผลพร้อมกันได้ยาก หากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดละเมิดความเป็นใหญ่ของอีกฝ่ายหนึ่ง เราอังกฤษก็จะมีส่วนร่วมด้วยตลอดไป. "แต่โดยความเห็นส่วนตัวของข้าพเจ้านั้น" เชอร์ชิลล์กล่าว "ข้าพเจ้าคัดค้านฝรั่งเศสเสมอ ในการที่เขาจะลดอาวุธของเขาเอง และคัดค้านเสมอในการที่

จะปล่อยให้เยอรมันมีอาวุธขึ้นมา เพราะแม้จะเป็นอย่างใดอย่างหนึ่ง อังกฤษก็จะเดือดร้อนทันที."

ใน ค.ศ. ๑๙๒๙ ปลายสมัย แห่ง รัฐบาล ครั้ง ที่ ๒ ของ บอลด์วิน ฐานะ ของยุโรป อยู่ใน ความ สงบเงียบ ควรนับว่าเป็นสมัยแห่งสันติ สัญญา ที่ประชุมตกลงกัน ที่โลคาร์โน ช่วยให้ชาติในยุโรปตะวันตกรู้สึกมิตรภาพ ระหว่างกัน ยิ่งกว่าแต่ก่อน กองทัพฝรั่งเศส ก็ได้ ถือ เอา สัญญานั้น เป็น เครื่อง ปฏิบัติ ยอมถอน ทหาร ออกจาก ไรน์แลนด์ ก่อน กว่า กำหนด ที่แจ้งไว้ในสัญญา สันติภาพ. เยอรมนี มี รูป เป็น อาณาจักร ใหม่ เศรษฐกิจ สังคม และคมนาคมก้าวหน้าขึ้นมาก เป็นความก้าวหน้า ที่ควร ให้โลกเห็นว่า น่า ชื่นชม เพราะเป็นไป ตามหลัก แห่ง สันติ อาทิเช่น ความก้าวหน้าอันหนึ่ง. เยอรมนีมีเรือเดินสมุทร สายสำคัญ ชื่อ Blue Ribbon แห่งมหาสมุทรแอตแลนติค ฝรั่งเศสและ สัมพันธมิตรอื่น ก็ยัง สนับสนุนความก้าวหน้า

อันนี้. เยอรมันในสันนิบาตชาติ เก่า ก็ปฏิบัติการราบรื่นมาก นโยบาย ลดอาวุธของชาติในยุโรปยังไม่ถูกขัดขวางโดยเปิดเผย แม้ว่า จะมี การทักท้วง กันบ้างก็ตาม อนึ่งระหว่างนั้น กำลังทางอากาศของเยอรมันก็ยังไม่เกิดเป็นเชิง แข่งขัน กับชาติอื่น จึงเห็นได้ว่า สันติคงจะมีหวังตั้งอยู่ตลอดเวลานาน.

สำหรับรัฐบาลอังกฤษนั้นเล่า ผลแห่ง การเลือกตั้งทั่วไป ใน ค.ศ. ๑๙๓๑ ได้ช่วยให้ รัฐบาลของ แรมเซย์-แมคโดนัลด์กลับเข้ามา อีกครั้งหนึ่ง แต่การกลับ เข้ามา สู่ตำแหน่งหัวหน้ารัฐบาลของ แมคโดนัลด์ คราวนี้ ต้อง เผชิญต่อ วิกฤติการ อย่าง ยิ่ง ยวด ถ้า พรรค แมคโดนัลด์ คนเดียวคง จะพา อังกฤษ รอดตัวไปไม่ได้ รัฐบาล ของ แมคโดนัลด์คราวนี้ จึง ต้อง ประกอบ ด้วย "พรรคผสม" พวก คอนเซอร์เวติฟ ต้อง เข้ารับ ตำแหน่ง ในคณะรัฐบาลหลายคน กลาย เป็นรัฐบาล คณะชาติแห่งอังกฤษ (British National Government) แต่ รัฐบาล

คณะนี้ไม่มีเชอร์ชิลล์ร่วมอยู่ด้วย เชอร์ชิลล์เล่าว่า "รัฐบาลคณะชาติแห่งอังกฤษ หรือรัฐบาลของ บอลด์วิน—แมคโดนัลด์ ไม่ต้องการข้าพเจ้าเป็นเวลาตั้ง ๙ ปี".

ปัญหาที่รัฐบาล คณะชาติ อังกฤษ ต้อง เผชิญ อย่างหนักนั้น คือความเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่ในวงการเมืองของ เยอรมนี ฮิตเล่อร์ได้ เริ่ม มี อำนาจ ประกาศ ว่าพรรคนาซีเป็นพรรคสร้างเยอรมัน ฮินเดนบูร์กปล่อยให้นายสิบโทผ่านศึกผู้นี้ ปฏิบัติการไป ตามใจชอบโดยลับ ๆ ฮิตเล่อร์จึงหาทางสร้างสมอาวุธของเขาขึ้นเรื่อยๆ. เมื่อเยอรมนีเริ่มขยับตัวเปลี่ยนไป รัฐบาลในยุโรปตะวันตกก็ตื่นตัว. อังกฤษ และ ฝรั่งเศส นั้น แน่นอน, ต้อง เดือดร้อนมากกว่าใคร แต่ฐานะการเงิน และ เศรษฐกิจยังอยู่ในขั้นจำกัด รัฐบาลใคร่จะสร้างสมกำลังอย่างใด ก็ไม่สามารถก้าวหน้าได้ทันท่วงที. คนฝรั่งเศสรู้สึกถึงภัยในข้อนี้ จึงตั้งความหวังอยู่ที่กำลังของทหาร ซึ่งเขาคิด ว่า คง จะ เป็น ที่ พึ่ง ได้ สำหรับ ชาว ฝรั่งเศส และ ชาติ

สัมพันธมิตรอื่น ๆ ด้วย.

เชอร์ชิลล์เล่าว่า "แม้เหตุการณ์ของโลกแสดงให้เห็นความไม่น่าไว้วางใจเช่นนั้น ภายในสภาผู้แทนของเราสมาชิกทั้งหลายก็ยังแสดงคุณค่าของการลดอาวุธอยู่เสมอ เขาพากันพูดว่า การลดอาวุธคือสันติ แต่เขาก็หาคิดไม่ว่า ความไม่มีอาวุธและการไม่เตรียมตัวนั้น จะเป็นเครื่องทำลายสันติด้วยเหมือนกัน. เมื่อเดือนพฤษภาคม ๑๙๓๒ ข้าพเจ้าได้ตะโกนเตือนบรรดาสมาชิกทั้งหลายให้รู้ว่า เขาปรารถนาที่จะได้เห็นเยอรมันและฝรั่งเศสมีอาวุธเท่าเทียมกันหรือ. ข้าพเจ้ามีความหวังอย่างรุนแรงว่าตลอดชีวิตของตน คงจะไม่ได้เห็นการปริมาณเหตุการอย่างผิดพลาดเช่นนั้นเลย. แต่เป็นที่น่าเสียใจที่คำเตือนของข้าพเจ้า พวกรัฐบาลแห่งชาติของอังกฤษไม่ยอมรับมานำพา อย่างไรก็ดี เสียงประชาชนชาวอังกฤษได้เริ่มเห็นภัยจากการเปลี่ยนแปลงของเยอรมันมากขึ้น. ประกอบกับในปี ๑๙๓๒ นั้น ผู้แทนของเยอรมันในที่

ประชุมลดอาวุธได้เสนอขอสิทธิเท่าเทียมกันในการสะสมอาวุธ มีหนังสือพิมพ์ ๒ ฉบับได้ออกความเห็นเป็นเชิงสนับสนุน คือ หนังสือพิมพ์ Times กับหนังสือพิมพ์ New Statesman แต่ก็เป็นการสนับสนุนอย่างขบขัน. ขอให้ระลึกถึงความเท่าเทียมกัน ระหว่างผู้ชนะ — มีพลเมืองภายในประเทศเพียง ๓๙ ล้านคน แต่ผู้แพ้มีพลเมืองเกือบ ๒ เท่าของผู้ชนะ.

"เมื่อความเห็นของคนในชาติ เริ่มแต่รัฐบาล เสียงประชาชน และเสียง หนังสือพิมพ์แตก แยก ออกไป ดังนี้ ฐานะของรัฐบาลคณะชาติก็เข้าที่คับขัน ข้าพเจ้ายังระลึกได้ว่า ดวงหน้าอันมีเกียรติของบรรดาท่านสมาชิกสภา ซูบซีด ตื่นเต้น และตระหนกตกใจกันมาก รัฐบาลฝรั่งเศสยิ่งตกอยู่ในชาตาร้าย เขาเสนอตอบคำขอร้องของเยอรมันว่า ขอให้รอไปอีกสัก ๔ ปี รอไปจนกว่าผลิตภัณฑ์สงครามประเภทสัมภาระหนักของเยอรมันจะถูกทำลายลงหมดเสียก่อน แล้วจึงค่อยเริ่มต้นกัน

ใหม่ รัฐบาล อังกฤษ เห็น ชอบ ด้วย กับ ข้อ เสนอ ของ รัฐบาลฝรั่งเศส แต่เยอรมันขณะนั้นไม่ใช่ ศัตรูเช่นแต่ก่อน ฮิตเล่อร์มีอำนาจขึ้นมาแล้ว ดังนั้น ในวันที่ ๑๔ ตุลาคม ขณะที่รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศของอังกฤษเสนอเรื่องนี้ ในเยอรมนี ฮิตเล่อร์ได้ขึ้นครองอำนาจเต็มที่แล้ว ได้มีการเรียกยุวชนเข้าฝึกการทหาร โรงงานอุตสาหกรรม หลายสิบโรงในเยอรมนี เพิ่มจำนวนขึ้นขณะเดียวกัน ฮิตเล่อร์ได้แสดงท่าทางไม่ใยดีต่อสันนิบาตชาติ และเตรียมพร้อมที่จะถอนออกจากการประชุมถอดอาวุธ และสมาชิกภาพของสันนิบาตชาติด้วย แต่เรื่องในยุโรปจะเป็นอย่างไรก็ตาม รัฐบาลสหรัฐอเมริกาซึ่งเคยวางตัวเป็นผู้รับประกันความสงบโทรม และความน่าเกรงกลัวอันตรายครั้งนี้ ได้วางอิริยาบถเฉยเมยไม่เกี่ยวข้อง ดังนั้น ข้าพเจ้าจึงขอกล่าวว่าการถูกถามของภัยนาซีและฟาซิสต์ อันเป็นลัทธิสนับสนุนเผด็จการตกอยู่ในความรับผิดชอบของอเมริกา. เรื่องได้รุนแรงขึ้น

ไปถึงกับว่าในปีนั้น (๑๙๓๓) เยอรมนีได้ถอยออกจากสันนิบาตชาติ และพาเอาญี่ปุ่นติดตามไปด้วย นับว่าสันติภาพของโลกเริ่มถูกสบประมาทอย่างแรง เพราะความอ่อนแอของคณะรัฐบาลอังกฤษกับฝรั่งเศสตามเหตุผลที่กล่าวมา.

"ความจริงระหว่างที่อังกฤษได้มีรัฐบาลแห่งคณะชาติของตนนั้น ข้าพเจ้ามิได้ร่วมรัฐบาลกับเขา แต่สมาชิกภาพแห่งความเป็นผู้แทนราษฎรยังคงอยู่. ได้พยายามพูดตักเตือนรัฐบาลหลายครั้งหลายหน เมื่อผลที่ได้รับคือการไม่แยแสของเขา ข้าพเจ้าก็เตรียมเป็นผู้โดดเดี่ยวใคร่ท่องเที่ยวและทำงานด้วยลำพังตนเองสักพักหนึ่ง. เมื่อเริ่ม ค.ศ. ๑๙๓๓ ข้าพเจ้าเตรียมเดินทางไปแสดงกถาในอเมริกา แต่เคราะห์ร้ายมาก เมื่อเดินทางถึงที่นั่นต้องประสพภัยแทบเอาชีวิตไม่รอด ขณะลงจากรถจะข้ามฟากถนนที่ Fifth Avenue ในนครนิวยอร์ค ข้าพเจ้า

ไม่เคยทราบเครื่องหมายจราจรในอเมริกา เผลอตัวนิดเดียว ถูกรถชนล้มลงจนไม่ได้สติ ต้องกลับมารักษาตัวอยู่ที่เกาะบาฮามาของเราใน มหาสมุทรแอตแลนติคถึง ๒ เดือน เมื่อร่างกายพอแข็งแรงขึ้น ก็กลับไปอเมริกาอีก ได้เที่ยวแสดงกถาตามรัฐต่าง ๆ ทั่วทวีป นั้นรวม ๔๐ ครั้ง นับเป็นงานหนักมากในชีวิต แต่ก็ได้ผลเป็นอันมากในชีวิต เป็นผลที่ตนและประเทศอังกฤษของตนได้รับด้วย

"เสร็จธุระแสดงกถาในอเมริกาแล้วก็เดินทางกลับข้าพเจ้ายังคงไม่เกี่ยวข้องกับรัฐบาลคณะชาติอยู่เช่นเดิม. แต่คราวนี้รัฐบาลยื่นมือมาเรียกร้องข้าพเจ้า นายบอลด์-วินได้ต้อนรับเราที่เวสต์มินสเตอร์ เสนอเรื่องเมืองอินเดียให้เราช่วยจัดการ ข้าพเจ้าได้ตัวคณะกรรมการซึ่งเป็นชาวคอนเซอร์เวติฟทั้งหมดรวม ๗๐ คน ให้พิจารณาเรื่องอินเดีย คณะกรรมการซึ่งเป็นคนกลุ่มใหญ่เริ่มดำเนินนโยบายใฝ่หาผลประโยชน์ทางการเมืองให้แก่อินเดียใน

สมัยที่ยุโรปกำลังยุ่งยาก กรรมการคณะนี้มีชื่อว่า "The India Defence League" ข้าพเจ้าจะไม่กล่าวถึงเรื่องทางเมืองอินเดียในที่นี้ เพราะเรื่องในยุโรปยังมีอยู่มากระหว่างนั้น เยอรมันผู้ถูกสนธิสัญญาควบคุมกะปลกกะเปลี้ยมาแต่เดิม เริ่มยืนหยัดขึ้นมาเสมอเราหรือก้าวออกหน้าเราไปแล้ว."

ระหว่างที่มิได้เกี่ยวข้องกับการเมืองมากนัก หรือระหว่างที่ชาติบ้านเมืองเขาไม่ต้องการตน เชอร์ชิลล์ใช้ชีวิตของตนเป็นนักศึกษาที่ไม่รู้เวลาหยุด ใช้เวลาว่างอยู่ในที่สงบ นั่งเขียนรูปภาพซึ่งเชอร์ชิลล์ถือว่าเป็นงานศิลปที่ช่วยให้เกิดความเพลิดเพลิน และได้รับสมาธิอย่างสูง นอกนั้นงานที่เป็นหน้าเป็นตาอย่างมากอีก ๒ อย่าง คือ การเที่ยวไปแสดงกถา และนั่งเขียนหนังสือให้แก่โรงพิมพ์. เชอร์ชิลล์ได้บันทึกชีวิตของตนในระหว่าง "ว่างงาน" ว่า "ข้าพเจ้ารู้สึกเป็นสุขและรื่นเริงมากที่ได้เขียนความเห็นและเรื่องต่าง ๆ ส่งไปให้หนังสือพิมพ์

ตามประเทศต่างๆในยุโรป รวมทั้งอังกฤษและอเมริกา ถึง ๑๖ ประเทศ การเขียนหนังสือช่วยให้มีรายได้เป็นกอบเป็นกำ แต่เป็นไปในลักษณะหาเช้ากินค่ำ (from mouth to hand) นอกนั้นเขียนหนังสือเล่มเกี่ยวกับชีวิตของดระกูล (Life of Marlborough); ได้อีกหลายเล่ม. บ้านที่อยู่ที่ Chartwell เป็นสถานบรมสุข เพราะมีความสงบและความงดงามที่ข้าพเจ้าได้มือสร้างกระท่อมน้อย ๆ ด้วยฝีมือของตนเองได้ ๒ หลัง โดยรอบมีสวนครัว ปลูกผัก และเลี้ยงสัตว์ มีสวนธรรมชาติที่แต่งด้วยแผ่นหิน เอามาปะติดปะต่อกันเข้าเหมือนโขดเขา นอกนั้นมีธารน้ำตกและสระว่ายน้ำขนาดใหญ่ เวลาเช้าแสงอาทิตย์ส่องกลายเป็นสถานอาบแดดได้อย่างดีด้วย. ณ สถานที่เช่นนี้ ข้าพเจ้าไม่เคยเกี่ยจคร้าน ไม่เคยง่วงเหงาซึมเซา ตั้งแต่เช้าถึงเที่ยงคืน ข้าพเจ้าไม่เคยหยุดทำงาน—ไม่เคยไม่สนุก—ไม่เคยไม่จู้จี้หาความสุขอยู่กับงานและครอบครัวของเรา."

เชอร์ชิลล์ได้เล่าถึงเพื่อนของตนหลายคนในระหว่าง "ว่างงาน" ที่เป็นเพื่อนให้ความคิด และคอยให้ความสำเร็จในการงานของเขาเป็นอย่างดีในเวลาต่อมา. เพื่อนคนหนึ่ง ชื่อ เฟรเดอริค ลินเดอแมน เป็น ศาสตราจารย์อยู่ที่ มหาวิทยาลัย ออกซฟอร์ด เพื่อนคนนี้ได้เป็นที่ปรึกษาให้ความรู้ความคิด ในเรื่อง วิทยาศาสตร์ และสงครามสมัยใหม่ นับว่าเป็นประโยชน์แก่การงานในหน้าที่ของเชอร์ชิลล์มาก เมื่อเขาเข้ามารับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทหารเรือ และเป็นนายกรัฐมนตรีในสมัยสงคราม.

เพื่อนอีกคนหนึ่ง ชื่อ เดส์มอน มอร์ตัน เคยเป็นนายทหารออกรบมาแล้วตั้งแต่สงครามครั้งแรก เมื่อเชอร์ชิลล์เป็นรัฐมนตรีกลาโหมใน ค.ศ. ๑๙๑๙ เขาแต่งตั้งเพื่อนของเขาคนนี้ไว้ในกองลับราชการลับ มอร์ตัน ทำงานอยู่ในตำแหน่งนี้หลายปี มีความชำนาญและรู้ความลับของบ้านเมืองมาก. มอร์ตันเป็นคนสำคัญของ

อังกฤษ เพราะได้รับสิทธิพิเศษจากนายกรัฐมนตรี แรมเซย์ แมคโดนัลด์ ให้นำเรื่องทั้งที่ลับและไม่ลับของรัฐบาลมาแจ้งให้เชอร์ชิลล์ทราบได้ทุกเวลา และแมค-โดนัลด์บังคับมอร์ตันไว้ด้วยว่า มีเรื่องอะไรต้องบอกให้เชอร์ชิลล์รู้เสมอ.

ในด้านกิจการต่างประเทศ เชอร์ชิลล์รับว่านอกจากได้รู้จากมอร์ตันแล้ว ยังมีเพื่อนอีกคนหนึ่ง คือ ราล์ฟ ไวแกรม ซึ่งเป็นคนมีชื่อของกระทรวงการต่างประเทศ และเป็นศูนย์กลางของข่าวต่างประเทศทั้งมวล. เชอร์ชิลล์นิยมชมชื่นคนผู้นี้เป็นพิเศษ "เขาเป็นเพื่อนที่ไม่รู้จักเกรงกลัวใคร, เป็นคนมีความรู้ และชอบศึกษาอยู่เสมอ" เชอร์ชิลล์เขียนไว้ในบันทึก "ไวแกรมรู้ดีว่าข้าพเจ้ากำลังคิดอะไร และตั้งใจจะทำอะไร และรู้ดีว่าภัยใหญ่จากพวกเผด็จการกำลังคืบคลานใกล้เราเข้ามาแล้ว"

นอกจากที่กล่าว ยังมีอีกคนหนึ่ง ชื่อ คอลวิน

(Colvin) ซึ่งเชอร์ชิลล์เล่าว่าเป็นลูกชายของนักเขียนผู้มีเกียรติแห่งหนังสือพิมพ์ Morning Post ระหว่างนั้นและต่อมาจนกระทั่งสงครามโลก คอลวินเป็นผู้แทนหนังสือพิมพ์ News Chronicle อยู่ในกรุงเบอร์ลิน เชอร์ชิลล์ได้รับข่าว "ที่เปิดเผยไม่ได้" ของกรุงเบอร์ลินจากคอนผู้นี้มากกว่าใคร ๆ ในอังกฤษ ฮิตเล่อร์ดำเนินการสะสมอาวุธอย่างไร, ทำทารุณกรรมแก่พวกยิวและเข่นฆ่าพรรคพวกของตนอย่างไร เชอร์ชิลล์ได้รับทราบโดยตรงจากคอลวินทั้งสิ้น ยิ่งกว่านั้น ในประเทศฝรั่งเศส เชอร์ชิลล์ยังมีเพื่อนสนิทที่เป็นรัฐมนตรีอยู่ในคณะรัฐบาลหลายคน ดังนั้นจึงเกือบไม่มีข่าวด้านไหนในยุโรปตะวันตกที่เชอร์ชิลล์ไม่รู้ และได้รู้ทั่วไปจนถึงกับเจ้าตัวเองเขียนไว้ว่า "ข้าพเจ้าได้กลายเป็นคนรอบรู้ไม่แพ้รัฐมนตรีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว."

ระหว่างที่เขียนเรื่อง Life of Marlborough เมื่อ ค.ศ. ๑๙๓๒ เชอร์ชิลล์ต้องการจะได้เห็นสมรภูมิในครั้ง

โบราณที่บรรพบุรุษของคนปฏิบัติการรบมาในประเทศราบลุ่ม และในเยอรมนี เพื่อต้องการเอาเรื่องมาประกอบการเขียน เชอร์ชิลล์เล่าว่า ได้เดินทางไปถึงเบลนไฮม์ แล้วต่อไปถึงเมืองมูนิค. พักอยู่ที่นั่นประมาณ ๑ สัปดาห์ เชอร์ชิลล์เล่าว่า ตนอยู่ที่โฮเต็ลเรย์นา มีสุภาพบุรุษเยอรมันคนหนึ่ง ชื่อ แฮร์ฮันฟ์สแตนเกิล เข้ามาแนะนำตัวเอง คนผู้นี้พูดถึงเรื่องฮิตเล่อร์ เขาว่าฮิตเล่อร์เป็นเพื่อนกับเขา. ฮันฟ์สแตนเกิล เป็นคนพูดมาก และพูดภาษาอังกฤษคล่องเหลือเกิน วันหนึ่งข้าพเจ้าเชิญเขามารับประทานอาหารร่วมกับเรา. การร่วมอาหารด้วยกันนั้น เชอร์ชิลล์ได้รับประโยชน์ในทางการเมืองมาก เพราะสุภาพบุรุษเยอรมันคนนั้นได้พูดถึงเรื่องฮิตเล่อร์และเรื่องต่าง ๆ ในเยอรมนีไม่ขาดปาก เชอร์ชิลล์เล่าว่า สุภาพบุรุษผู้นั้นแจ้งว่า “ข้าพเจ้าควรจะได้พบกับฮิตเล่อร์สักครั้งหนึ่ง และจะพบได้ง่ายเหลือเกิน เพราะตามปรกติ ฮิตเล่อร์กับบริวารจะมาที่โฮเต็ล

เวลา ๕ น. ทุกวัน และท่านผู้นำคงจะพอใจมาก ที่จะได้พบกับข้าพเจ้า."

"สุภาพบุรุษคนนี้" เชอร์ชิลล์เล่า "ดูเขาอยากคิดต่อชอบพอกับข้าพเจ้าเป็นพิเศษ สิ่งใดที่เขาสามารถทำให้ข้าพเจ้าพอใจได้ ดูจะพยายามทำทุกอย่าง และคล้ายจะรู้ใจด้วยว่า ข้าพเจ้าเป็นคนชอบอะไร หลังอาหารแล้ว เขาเข้าไปเล่นบีอาโนในห้องรับแขกของโฮเต็ล เขาเล่นเพลงต่าง ๆ ได้มากมาย และเล่นได้อย่างดี เพลงที่ดีที่สุดที่ไม่นิกว่าสุภาพบุรุษคนนี้จะเล่นได้ดีคือเพลงอังกฤษ ซึ่งเป็นเพลงที่ข้าพเจ้าชอบทั้งนั้น."

การจะพบกับฮิตเล่อร์นั้น เชอร์ชิลล์ว่า "เวลานั้นข้าพเจ้ามิได้คิดรังเกียจอะไร เคยได้รู้เรื่องของฮิตเล่อร์และหลักของนาซีมาบ้างนิดหน่อย แต่ข้าพเจ้าไม่เคยรู้นิสัยที่แท้จริงของคน ๆ นี้. ข้าพเจ้าเคยชมเชยเขาว่าเป็นผู้สามารถพาชาติของตนยืนขึ้นมาได้จากฐานะเป็นผู้แพ้ ฮิตเล่อร์ควรมีสิทธิเต็มที่ที่จะใช้คำพูดว่า

"เป็น คน เยอรมัน ผู้รักชาติ" ข้าพเจ้า ต้องการ เสมอ ที่จะให้ อังกฤษ ฝรั่งเศส และ เยอรมัน เป็น สัมพันธมิตร ที่แท้จริง ต่อกัน เสียที. อีก วันหนึ่ง ที ข้าพเจ้า พัก อยู่ใน โฮเต็ล เรย์นา ได้ พูด กับ ฮันพ์สแตนเกิล ว่า ทำไม นะ ผู้นำของเขา จึง รุนแรง ต่อ พวกยิว ? ขอ ให้เขา พูดกับ ผู้นำเยอรมัน ซึ่งเป็น เพื่อน ที่สนิท ของเขา ดูบ้าง บางที จะมีประโยชน์. ฮันพ์สแตนเกิล รับ ว่า จะ พูด และ บอก ว่าฮิตเล่อร์อยากพบข้าพเจ้าอยู่ด้วย. แต่เป็นที่น่าเสียดาย ตามกำหนดนัด บ่ายวันรุ่งขึ้น ฮิตเล่อร์จะ มาที่โฮเต็ล เรย์นา ก็ไม่ได้มา แม้ว่า ข้าพเจ้าจะ พักอยู่ที่โฮเต็ลอีก หลายวัน ก็ไม่เห็น ฮิตเล่อร์โผล่ มาให้เห็น โอกาสนั้น จึงเป็นโอกาสสุดท้าย ฮิตเล่อร์ไม่มีโอกาสได้พบเราเลย จนกระทั่งตัวตาย. เมื่อเขาได้ขึ้นครองอำนาจในเวลาต่อ มา ฮิตเล่อร์เคยมี จดหมาย มาเชิญ ข้าพเจ้าไป เยอรมนี หลายครั้ง แต่จนแล้วจนเล่าเราก็ไม่มีโอกาสได้พบกัน."

เมื่อ ฮิตเล่อร์ ได้ อำนาจใน เยอรมนี (๓๐ มกราคม

อังกฤษสมัยบอลด์วิน—แมคโดนัลด์

๑๙๓๓) เป็นเวลาที่ยุโรปกำลังอยู่ในความมืด ในอังกฤษเอง นอกจากเรื่องความเหลวแหลกทางเศรษฐกิจ ความชั่วช้าเลวทรามของพลเมืองบางหมู่ก็เกิดขึ้นอย่างน่าละอายด้วย กล่าวคือมีนักเรียนหนุ่มแห่งมหาวิทยาลัยออกซฟอร์ดกลุ่มหนึ่ง ได้ประกาศข้อความน่าบัดสีออกมาว่า "คนกลุ่มนี้ปฏิเสธการต่อสู้เพื่อกษัตริย์และบ้านเมือง" หมายความว่าพวกเขาหรืออาจมีอีกมากภายในกลุ่มของเขาพากันหันหลังให้ชาติ ขาดความจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ความน่าบัดสีอันนี้แพร่หลายทั่วไปในเกาะอังกฤษ เจ้าหน้าที่ตำรวจสืบหลังฉากได้ว่ามีนักการเมืองคนหนึ่งชื่อนายโยด (Mr. Joad) เป็นผู้หนุนหลังเด็กหนุ่มพวกนี้ นับเป็นเรื่องขบขัน และเป็นการเสื่อมเสียเกียรติยศของชาติอย่างน่าขายหน้า เด็กหนุ่มโง่ ๆ เหล่านี้คงจะละเมอเพ้อละไรไป หรือมิฉะนั้นก็อวดฉลาดมากไป แต่ทางนี้ความผิดอันใหญ่ย่อมตกอยู่แก่บรรดาครูบาอาจารย์ทั้ง

หลายที่ขาดความระแวดระวัง และจะต้องโทษความเหลวไหล ไม่เข้มแข็งของรัฐบาลในคราวนี้ด้วย ที่จริงรัฐบาลคณะชาติเริ่มตั้งต้นทำงานอึดอาดมากขึ้นตั้งแต่ฮิตเล่อร์ได้อำนาจในเยอรมนี พรรคการเมืองรวมกลุ่มกันจริง แต่ความเด็ดขาดของหัวหน้าไม่มี และอีกประการหนึ่ง ระหว่างนั้นรัฐบาลอังกฤษกำลังพิจารณาถึงตนเองเพื่อให้พ้นความล่มจม.

บทที่สิบสี่

อังกฤษกับคอนติเนนต์

ในประเทศฝรั่งเศส ม. ดาลาดิเอ ได้เป็น นายกรัฐมนตรี เมื่อกุมภาพันธ์ ๑๙๓๔ ม. ดูแมร์ เป็นประธานาธิบดี และ ม. บาธู (M. Barthou) เป็น รัฐมนตรี ว่าการต่างประเทศ รัฐบาลนี้เป็น ฝ่าย ขวาจัด. ได้เริ่มแสวงหา สัมพันธมิตรรอบข้าง เพื่อเอาเป็น กำลัง ต่อต้านเยอรมัน ต่อไป. แน่นอน ในระหว่างนั้น ฝรั่งเศสต้องหันไปทางรุสเซีย และประเทศเล็ก ๆ ทางแหลมบัลข่าน เพื่อแสวงหาดุลธรรม อำนาจ ในเวลาสงคราม ซึ่งฝรั่งเศสคาดว่าจะต้องมาถึงแน่. ครั้นเดือนตุลาคมต่อมา รัฐบาลฝรั่งเศสจึงทูลอัญเชิญ พระเจ้าอาเลกซานเดอร์แห่ง

ยูโกสลาเวีย ประพาศกรุงปารีส เพื่อเป็นการ สัมพันธ์ใน
ขั้นแรก กษัตริย์ พระองค์นี้ กับ ข้าราชบริพาร เสด็จขึ้นที่
ท่าเมืองมาซายล์ รัฐมนตรีว่าการ ต่างประเทศ ไปคอย
รับเสด็จใน นามของ รัฐบาลที่นั่น ถนนจาก มาซายล์เข้า
กรุงปารีสนั้น เต็มไป ด้วยผู้คนคอย รับเสด็จทั้งสองฟาก
ราชพาหนะจะผ่านไปทางไหน ก็ได้ยิน แต่ เสียงโห่ร้อง,
เห็นแต่ธงชาติและดอกไม้ แต่โดยไม่ นกไม่ผีน ขณะ
ที่ กษัตริย์อาเลก ซานเดอร์ กับ ม. บาธู กำลัง นั่ง ชม
ความ จงรักภักดี ของคน ฝรั่งเศสทั้ง สอง ฟากถนน ก็มี
บุรุษหนุ่มคนหนึ่ง แหวก ฝูงคนออกไป ยืนอยู่กลางถนน
ตรง พาหนะผ่าน ไม่ทันที ตำรวจม้า จราจรจะจัดการทัน
บุรุษหนุ่ม คนนั้นก็ ควักปืนพกกระหน่ำลงไป ที่ราชพาหนะ
กษัตริย์อาเลกซานเดอร์สิ้นพระชนม์เกือบทันที รัฐมนตรี
ว่าการต่างประเทศ (ม. บาธู) สิ้นชีพในเวลาต่อมา และ
มีข้าราชบริพารอื่นถูกลูกปืนหลง บาดเจ็บอีกหลายคน.

การสิ้นพระชนม์ของกษัตริย์อาเลกซานเดอร์ ทำให้

นโยบายของฝรั่งเศสต้องเปลี่ยนแปลงไปมาก ฝรั่งเศสได้ตัว รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศคนใหม่ คือ ม. ดาวาด ซึ่งเป็นคนซื่อๆ แต่รู้สึกว่าโง่ มีความชะล่าใจมากและเห็นแก่ตัว.

เชอร์ชิลล์พูดถึงรัฐมนตรีผู้นี้ไว้ในบันทึกของ ตนว่า เขาเป็นคนมีความเชื่ออย่างง่าย ๆ ว่า อย่างไรเสีย ฝรั่งเศสต้องมีทางหลีกเลี่ยงสงครามได้ โดยหันไปทำญาติดีกับเยอรมนีและอิตาลี หันหลังให้รุสเซีย ผิดไปหมดจากนโยบายของรัฐมนตรีคนก่อน. อีกประการหนึ่ง สำหรับอังกฤษนั้น ดาวาดยิ่งเห็นว่าเอาเป็นเพื่อนอะไรไม่ได้ ซึ่งก็ดูจะเป็นความจริงของเขา เพราะในสมัยของเขานั้น อังกฤษกับฝรั่งเศสดำเนินนโยบายห่างจากกันมาก เกือบจะเรียกได้ว่าตัวใครตัวมันทีเดียว.

ที่ต้องเป็นดังนั้น พึงระลึกว่า ทั้งอังกฤษและฝรั่งเศสต่างไม่ยื่นมือเข้าไปขัดขวางการกระทำของเยอรมันได้ เราปล่อยให้ฮิตเล่อร์รุดหน้าของเขาไปได้ตามความพอ

ใจ จริงอยู่ในเรื่องกำลังทางอากาศ ของ เยอรมัน ซึ่งมี อภินิหาร อย่างมาก ในสงคราม โลก ครั้งที่สอง ความ จริงเกิดขึ้นจาก ความเกรงกลัว กำลังทาง อากาศของฝรั่ง-เศสนั่นเอง บรรดาเสนาธิการของกองทัพเยอรมันไม่เชื่อ ว่าตนเองจะก่อกำลังขึ้นมาสู้ฝรั่งเศสได้ ดังนั้นจึงสั่งมือ ทำงานอย่างหักโหมจนกระทั่งขึ้นหน้าฝรั่งเศสและสัมพันธ-มิตรไป และ ความ เชื่อ อย่างง่าย ๆ ของม. ดาวาด รัฐ-มนตรีว่าการต่างประเทศของฝรั่งเศสที่ว่า ฝรั่งเศสจะหลีก เลี่ยงสงครามได้ ก็เป็น เหตุหนึ่ง แห่งความพ่ายแพ้ ของ ฝรั่งเศสเอง.

ระหว่างเวลาที่เยอรมันรุดหน้าไป ไม่ เหลียวแลต่อ สันนิบาตชาติและ การประชุม ทั้งหลาย ฝ่าย สัมพันธมิตร ส่วนฝรั่งเศสกับอังกฤษนั้นก็ต่างคนต่างดำเนินนโยบายแยก จากกัน ขณะนั้น รัฐบาลแห่งชาติ อังกฤษ มีแรมเซย์ แมคโดนัลด์ (กรรมกร) เป็น นายก ได้เปิด ประชุมฤดู-หนาวในเดือนพฤศจิกายน ๑๙๓๔ เชอร์ชิลล์ได้แถลงต่อ

หน้า สภา อีกครั้ง หนึ่ง ว่า "กำลังของชาติ โดยเฉพาะ กำลัง ทางอากาศ ของอังกฤษ มีอยู่ ไม่เพียงพอต่อการ รับประกัน สันติสุขและอิสรภาพของ บรรดาประชาราษฎร ผู้ จงรัก ภักดี ต่อ พระบาท สมเด็จ พระเจ้าอยู่หัว."

เชอร์ชิลล์เล่าว่าเมื่อพูดไปแล้ว รู้สึกว่ารัฐสภาค่อย ๆ เริ่มหันหน้าเข้ามาฟังกันบ้าง. เมื่อเห็นว่าคำพูดของตนจะ เป็น ประโยชน์ เชอร์ชิลล์ก็ย้ำ ถึง ความ จริงในเยอรมนี่ ที่คนทราบมา และยนยันว่า ในปี ๑๙๓๖ เยอรมันจะเพิ่ม กำลังของเขา ได้ ถึง ๕๐ เปอร์เซ็นต์ และอีกปีเดียว คือ ๑๙๓๗ กำลังของเยอรมันจะเพิ่มขึ้นถึง ๑๐๐ เปอร์เซนต์ ในขณะที่สัมพันธมิตรไม่เพิ่มอะไรขึ้นมาเลย. นายบอลด์วิน ได้แถลงต่อรัฐสภาในฐานะหัวหน้าฝ่ายค้าน รับรองคำพูด ของเชอร์ชิลล์ และเป็นการรับรองครั้งแรกตั้งแต่รัฐบุรุษ ทั้ง๒ แยกทางกันเดิน. เมื่อบอลด์วินพูด เสียงในสภาก็เกิด อึงคะนึงทำประหนึ่งเพิ่งรู้สึกตัว ว่าภัยของอังกฤษจะมาถึง แน่ พอถึงเดือนมีนาคม ก็ได้มีการเสนองบประมาณบำรุง

กองทัพอากาศเป็นพิเศษ. รัฐมนตรีกระทรวงทัพพ้ำสนับ-
สนุนงบประมาณอย่างไม่ลืมหูลืมตา อนึ่งในปลายเดือน
มีนาคมนั้นเอง รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศ คือ ม.อีเด็น
ได้เดินทางไปเยอรมนี เซาพบ กับ ฮิตเล่อร์ ได้รับคำบอก
เล่ามาว่า กองทัพ อากาศ เยอรมัน กวด กองทัพ อากาศ
อังกฤษทันเข้ามาอยู่แถวเดียวกันแล้ว ต่อไปยังเหลืออยู่
แต่ความชนะอย่างเดียว อีเด็นรีบเดินทางกลับกรุงลอน-
ดอน แจ้งข่าวนี้แก่รัฐสภา พอถึงวันที่ ๒๒ พฤษภาคม
(๑๙๓๕) นายบอลด์วินก็ประกาศรับสารภาพต่อรัฐสภา
ว่า "ข้าพเจ้าเป็นผู้ผิดในการประมาณ, ข้าพเจ้าเป็นผู้ผิด
โดยสันเชิง, เราทั้งหลายถูกชักนำให้เดินทางไปผิด ๆ ใน
เรื่องนี้"

แต่เปล่า แทนที่นักการเมืองของอังกฤษจะได้สำนึก
หัวหน้ารัฐบาล - แรมเซย์ แมคโดนัลด์ (กรรมกร) กลับ
ไม่พูดอะไร เลย. พวกสภาสามัญเกิดแตกแยกกันขึ้นอีก
เหตุผลไม่มีอะไร นอกจากต้องการที่นั่งเมื่อมีการเลือกตั้ง

ในครั้งต่อไป นักการเมืองทั้งความเห็นแตกแยก คือ พวกกรรมกร ถือเอาการเพิ่มกำลังอาวุธเป็นจุดอ่อนของคอนเซอร์เวติฟ เขาตั้งใจยึดเอาจุดนี้เข้าโจมตีในเวลาเลือกตั้ง เชอร์ชิลก็กล่าวว่าเขาเคยแค้นต่อความหื่นแก่ตัวของนักการเมืองบ้า ๆ เหล่านี้มาก เพราะในเมื่อเขานั่งในสภา เขาก็มิได้คิดถึงว่าประเทศชาติและพระราชาเป็นของ ๆ เขา. ดังนั้นในระหว่างการทะเลาะวิวาทกัน เพื่อแก่ "ทีนั่ง" ของนักการเมืองอังกฤษอีกด้านหนึ่งผู้รักชาติเยอรมันก็ไม่ยอมเหลียวแล เขามีหน้าที่อย่างเดียว คือวางก้าวหน้าไปสู่ชัยชนะ.

มีนาคม ๑๙๓๕ เยอรมนีประกาศปรับปรุงกองทัพอากาศเป็นทางการ และในเดือนเดียวกันประกาศระดมพลเข้าประจำกองทัพบก!

พฤษภาคม ๑๙๓๕ นายกรัฐมนตรีฝรั่งเศส เลออง บลุม (ซ้ายจัด) ประกาศต้านเผด็จการ และหันเข้าหารุสเซีย เซ็นสัญญาสัมพันธมิตรกันทางทหารได้

เป็นเวลา ๕ ปี !

อังกฤษเล่า ? ยังทะเลาะกันอยู่ !

เชอร์ชิลล์ เล่าถึงการที่ฝรั่งเศส เปลี่ยนนโยบายหันเข้าไปหารุสเซียอีกนั้น ไม่ใช่เพราะความฉลาดล้ำของ ม. ลาวาล ซึ่งยังคงได้เป็นรัฐมนตรี ว่าการต่างประเทศต่อมา แต่หากเพราะว่า ม. เลออองบลุม ตัวนายกรัฐมนตรีใหม่เป็นโซชะลิสต์ เมื่อจะทำสัญญาประกันสันติภาพ ๕ ปี ระหว่างรุสเซียกับฝรั่งเศส นายกรัฐมนตรีได้ส่งรัฐมนตรีว่าการต่างประเทศของตนไปกรุงมอสโคว์. ม. ลาวาล ได้พบการต้อนรับอย่าง หรูหราจากสตาลิน และโมโลตอฟ ซึ่งเป็นคอมมิซซาร์ว่าการกระทรวงต่างประเทศของรุสเซีย นักการเมืองทั้ง ๒ ฝ่าย สนทนาปราศรัยกันเป็นที่สำราญ ตอนหนึ่ง ม. ลาวาล รัฐมนตรีต่างประเทศ ผู้ชาญฉลาดของฝรั่งเศสโพล่งออกไปว่า "ท่านจะไม่เหลียวแลต่อการศาสนาและพวกคาธอลิคในรุสเซียบ้างเลยหรือ เพราะท่านสังฆราชคงจะช่วยเหลือเขาได้มากทีเดียว" สตาลิน

คงจะเห็นชอบชันเต็มที่ จึงพูดกับดาวาดเป็นทีเล่นทีจริงว่า "โอ้โฮ! สังฆราช! ท่านสังฆราชมีกองทหารอยู่ด้วยกันทั้งหมดกี่กองพลเล่าครับ?" เชอร์ชิลล์เขียนในบันทึกของตนว่า "ต่อจากนั้น คำตอบของดาวาดมีอย่างไรไม่ปรากฏรายงาน. แต่ในที่สุด ฝรั่งเศสกับรุสเซียก็เซ็นสัญญาประกันสันติภาพระหว่างกันจนได้."

อังกฤษเล่า? คงยังทะเลาะกันอยู่ตามเดิม!

"จริงอยู่ แม้จะมีการทะเลาะวิวาทระหว่างสมาชิกสภาสามัญเพื่อประโยชน์แก่ 'ที่นั่ง' ของเขาอยู่บ้าง ถึงบางขณะ ซึ่งไม่ใช่ภายในสภา นายแรมเซย์ แมคโดนัลด์ หัวหน้ารัฐบาล ได้ตอนรับข้าพเจ้าเป็นส่วนตัวหลายครั้ง เชอร์ชิลล์เขียนไว้ในบันทึกว่า "เมื่อเราพบกันครั้งไร เช่นในเดือนกุมภาพันธ์ เขาก็เห็นกับข้าพเจ้าด้วยเสมอ. สายตาของเขาแสดงว่า เขาต้องลำบากต่อเหตุการณ์เป็นอย่างยิ่ง คราวหนึ่งเราพบกันที่ Palace Yard พอข้าพเจ้า

แสดงเอกสารการสร้างอาวุธ ของเยอรมัน และหลักฐานการสร้างอาวุธใหม่ๆที่เราควรจะทำอย่างไรแล้ว แมคโดนัลด์ก็ลุกขึ้นยืนมองดูฟ้าอยู่ที่หน้าต่างแล้วกลับมาสัญญาว่า เขาจะต้านทานพวกคัดค้านให้สำเร็จให้จงได้แต่เปล่า พบกันแล้ว พบกันเล่า ก็ไม่มีอะไรเกิดขึ้นจากหัวหน้ารัฐบาลผู้นั้นเลย.

" ครั้นวันที่ ๗ มิถุนายน (๑๙๓๕) ข้าพเจ้าก็เข้าลุกขึ้นแสดงเอกสาร และเหตุการณ์ที่ผ่านมาระหว่างเราต่อหน้าสภาสามัญอีก คราวนี้เกิดปฏิกริยาอย่างแรงที่สุด รุ่งขึ้นได้มีการเปลี่ยนแปลง คณะรัฐบาลอย่างฉับพลันทันที นายบอลด์วินซึ่งเป็นผู้ยุบพรรคคอนเซอร์เวติฟแน่นแฟ้นมาแต่เดิม ได้รับจัดตั้งคณะรัฐบาลใหม่ เปลี่ยนตัวรัฐมนตรีใหม่หลายคน และโดยเฉพาะคือรัฐมนตรีว่าการทัพฟ้าก็เปลี่ยนไปในคราวนี้ด้วย. เดือนต่อมา วันหนึ่ง ข้าพเจ้านั่งอยู่ในห้องสูบบุหรี่ของสภาสามัญ ท่านหัวหน้ารัฐบาลใหม่ ตรงมาหาข้าพเจ้าพูดว่า 'นี่แน่วินสตัน

ผมได้เสนอชื่อของคุณ ไปแล้ว รัฐมนตรีทัพอากาศคนใหม่ (เซอร์ พีลิปฟ คันลิฟฟ-ลิสเตอร์) เขาต้องการให้คุณเข้าร่วม คณะกรรมการบ้องกัน ราชอาณาจักร ในด้านปรับปรุงทัพอากาศของเราด้วย เอานะ วินสตัน ผมหวังว่าคุณจะไม่ปฏิเสธ' ข้าพเจ้าตอบบอลด์วินไปว่า 'อย่าเลย เรืองนี้ ข้าพเจ้าเป็นฝ่ายแนะนำ และคอยคัดค้านรัฐบาลตลอดมา ปล่อยให้ข้าพเจ้าค้านตามเรืองของข้าพเจ้าดีกว่า' บอลด์วินไม่ยอม เขาว่า เขาเข้าใจเจตนาของข้าพเจ้าดีแล้ว ข้าพเจ้า จะค้าน อะไรต่อไปก็ได้ ขออย่างเดียวคืออย่าเอาความลับของกองทัพอากาศที่ข้าพเจ้าร่วมเป็นกรรมการอยู่ออกมาคัดค้านเท่านั้น ตกลงข้าพเจ้ารับเป็นคณะกรรมการร่วมกับเขา แต่อย่างน้อยที่สุดข้าพเจ้าจะต้องนำเอาตัวศาสตราจารย์ เฟรเดอริค ลินเดอแมนแห่งมหาวิทยาลัย ออกซฟอรด์ ซึ่งเป็นทั้งเพือน และที่ปรึกษาให้ความรู้ในทางวิทยาศาสตร์ใหม่ ๆ ที่เขาค้นคว้าได้ตามที่ข้าพเจ้าได้กล่าวถึงชื่อของเขามาตั้งแต่ต้น มาร่วม

งานกับเราด้วย ข้าพเจ้าจึงได้ขอให้รัฐบาลแต่งตั้งเซา
เป็นอนุกรรมการ ของคณะกรรมการชุดนี้.

คณะกรรมการป้องกันราชอาณาจักรได้ดำเนินการ
ประชุมปรึกษาหารือและทำการค้นคว้าความก้าวหน้าทาง
วิทยาศาสตร์ตลอดมาเป็นเวลา ๔ ปี ด้วยความช่วย
เหลือเป็นอย่างดีของศาสตราจารย์ลินเดอแมน. ผลของ
การค้นคว้า เราได้พบเครื่องมือใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์
แก่การทำสงครามครั้งต่อมาเป็นอันมาก เช่นการใช้คลื่น
วิทยุจากเรือบรรทุกเครื่องบินจับการดำเนินงานของศัตรู
อีกด้านหนึ่ง ซึ่งเรียกกันว่า R. D. F. (Radio Direction
Finding) และกลายมาเป็นคำ Radar (เรดาร์) ในภาย
หลัง เป็นเครื่องมือรักษาฝั่งอังกฤษได้อย่างยอดเยี่ยม
ตลอดเวลาสงครามนั้น ก็เป็นผลแห่งการค้นคว้าของ
กรรมการชุดนั้นเอง.

อีกด้านหนึ่ง ประเทศที่เป็นภัยแก่ประชาธิปไตยอย่าง

ร้ายแรงในสมัยนั้น นอกจากเยอรมันก็คือ อิตาลี. พึงระลึกว่า นับตั้งแต่เยอรมันถอนตัวออกจากสันนิบาตชาติ ได้ประกาศเกณฑ์ทหาร และคุกคามต่อสันติภาพของยุโรปโดยตลอดมา อิตาลีได้ถอนโยบายร่วมฝ่ายเผด็จการ จึงเริ่มคุกคามสันติภาพของโลก แสดงความปรารถนาความเป็นมหาอำนาจขึ้นมาด้วย. ความอ่อนแอแห่งประเทศประชาธิปไตย ได้รับผลจากการคุกคามของอิตาลีอยู่ไม่น้อย. การคุกคามในครั้งแรกที่อิตาลีแสดงออกมานั้นคือ การเรียกร้องเอาดินแดนเอธิโอเปีย (อบิสสิเนีย) ในแอฟริกาตะวันออก ขณะนั้นเอธิโอเปียกำลังเป็นสมาชิกของสันนิบาตชาติอยู่ด้วย.

มุสโสลินีนั้นมีพฤติการณ์เช่นเดียวกับฮิตเล่อร์ เมื่อเขาแสดงความปรารถนาจะยึดเอาดินแดนของเอธิโอเปีย จึงเมื่อวันที่ ๑๔ สิงหาคม ๑๙๓๕ รัฐสภาของอังกฤษได้ประชุมตกลงจะต่อต้านการกระทำของมุสโสลินี โดยอ้างถึงข้อผูกพัน ซึ่งอังกฤษมีอยู่กับประเทศร่วมสมาชิก

ของสันนิบาติชาติ นายอีเด็นซึ่งเป็นรัฐมนตรี (ฝ่ายอังกฤษ) ประจำสันนิบาตชาติ ได้ลงมือคัดค้านอย่างแรง อีเด็นเสนอนโยบาย "แซงค์ชั่น" อิตาลี คือให้สันนิบาตชาติลงโทษตัดสัมพันธ์การค้า เศรษฐกิจ และอื่น ๆ จากอิตาลีเด็ดขาด พอถึงวันที่ ๑๑ กันยายน เซอร์ซามูเอล-โฮร์ รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศของอังกฤษก็เดินทางไปกรุงเยเนวา แถลงแก่ที่ประชุมสันนิบาตชาติว่า อังกฤษจะสนับสนุนนโยบายแซงค์ชั่นอย่างเต็มที่ และจะยืนหยัดต่อต้านการรุกรานของอิตาลีทุกทาง.

ขณะนั้นเชอร์ชิลล์ไปพักตากอากาศอยู่ที่ริเวียรา ฝั่งทะเลด้านใต้ของฝรั่งเศส เขาเล่าว่าขณะนั้นเป็นเวลาเช้า อากาศกำลังอบอุ่น เขากำลังนั่งผึ่งแดดอยู่ พอได้ยินประกาศของรัฐมนตรีว่าการต่างประเทศ ก็ผุดลุกขึ้นนั่ง และหวนนึกไปถึง ความรับผิดชอบของอเมริกาทันที ที่ปล่อยให้พวกเผด็จการมีโอกาสแข็งแรงขึ้นได้ จนเป็นภัยแก่ชาติน้อย ๆ ทั่วไป เพื่อประกอบคำยืนยันของ

อังกฤษกับคอนติเนนต์

รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศ รัฐบาลอังกฤษได้จัดส่งเรือลาดตระเวนประจัญบาน ๒ ลำคือ 'ฮูด' และ 'รีนาวน์' พร้อมกับเรือพิฆาตอีกหนึ่งหมู่ เดินทางไปประจำที่ยิบรอลตาปากทางจะเข้าสู่ทะเลแดง อันเป็นทางเดินทัพทอดาลจะส่งทหารไปยึดเอธิโอเปีย.

ถึงเดือนตุลาคม มุสโสลินีก็ส่งทหารเข้าตีดินแดนของจักรพรรดิไฮเลเซลาซี การรบอย่างนองเลือดได้เกิดขึ้นในเอธิโอเปียแล้ว แต่สันนิบาตชาติก็ยังทำอะไรไม่ได้นอกจากประกาศแซงค์ชั่น ซึ่งไม่ได้ทำให้มุสโสลินีกระทบกระเทือนอย่างไร คงดำเนินแผนการณ์ของตนต่อไป ขณะนั้น โลกกำลังตะลึงอยู่กับเหตุการณ์ทางตะวันออกด้วยการปฏิบัติของญี่ปุ่นในเมืองจีน และเหตุการณ์ที่กำลังคุอยู่ในเยอรมนีด้วย แผนการณ์แซงค์ชั่นของสันนิบาตชาติจึงดำเนินไปอย่างหละหลวมมาก. ในประเทศอังกฤษนั้นเล่า พวกกรรมกรพากันโกรธแค้นรัฐบาลเต็มที่ ในพรรคกรรมกรเองเกิดวิวาทกัน นายแลนส์บิวรี่

วินสตัน เชอร์ชิลล์

หัวหน้าพรรคกรรมกรได้ถูกกล่าวหาจากนายเบวิน (รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศพรรคกรรมกรของนายแอตลี)ว่าอ่อนแอ คนผู้นี้จึงถูกถอดออกจากตำแหน่ง และนายพันตรีแอตลีได้เป็นหัวหน้าพรรคกรรมกรแทน เมื่อ ๘ ตุลาคม. การเปลี่ยนหัวหน้าหรือการแตกแยกของพรรคกรรมกรคราวนี้ ก็เพื่อจะถือเอาเหตุการณ์ในเอธิโอเปียเป็นเครื่องมือโจมตีรัฐบาลในการเลือกตั้งทั่วไปซึ่งจะมีในปีนี้. นายเบวินกับพันตรีแอตลีหัวหน้าพรรคพยายามรวมกำลังของคนไว้เพื่อรอรับการเลือกตั้ง แต่พรรคกรรมกรกลับแตกแยกออกเป็นหลายกลุ่ม และกลุ่มที่มีเสียงมากที่สุดกลับเป็นกลุ่มนิยมสันติภาพ ไม่ปรารถนาการปฏิบัติอย่างรุนแรง เช่นความเร่งเร้าตามความคิดเห็นของหัวหน้าพรรคใหม่ ดังนั้นนโยบายต่างประเทศของรัฐบาลจึงยังใช้ได้ และเมื่อมีการเลือกตั้งทั่วไปในเวลาต่อมา ฝ่ายคอนเซอร์เวตีฟจึงได้ที่นั่งเต็มสภา บอลด์วินได้จัดตั้งรัฐบาลต่อไปอีก.

เมื่อบอลด์วินจัดตั้งรัฐบาลใหม่เป็นครั้งที่ ๓ ได้มีข่าวเล่าลือกันไปอย่างกว้างขวางว่า ถึงอย่างไรก็ดี บอลด์วินจะต้องเชิญวินสตัน เชอร์ชิลล์เข้าร่วมเป็นคณะรัฐบาลในตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทหารเรือเช่นดังที่เคยรับตำแหน่งนี้มาแล้วตั้งแต่สงครามโลกครั้งแรก แต่ไม่ปรากฏว่าเชอร์ชิลล์ได้รับตำแหน่งนี้ พวกหนังสือพิมพ์ฝ่ายกรรมกรที่เป็นปฏิปักษ์ต่อเชอร์ชิลล์ ได้ลงข่าวกล่าวคำเยาะเย้ยถากถางเชอร์ชิลล์ต่าง ๆ นานาที่ไม่ได้รับตำแหน่ง เชอร์ชิลล์เขียนไว้ในบันทึกของตนว่า การที่ตนไม่ได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการทหารเรือคราวนี้ คงจะมีคนเห็นแล้วละว่า บัดนี้เขากลายเป็นคนที่มีโชคดีที่สุด และก็สบายใจเอาเป็นอันมาก ข้าพเจ้าคว้ากล่องสี่กับพู่กันออกไปนั่งวาดเขียนอยู่ในที่สงบ อากาศสดชื่นสบายใจ โดยไม่ต้องกังวลว่าสภาเขาจะประชุมกันเมื่อไร.

ลักษณะของรัฐบาลอังกฤษขณะนั้น ยังต้องติดพัน

อยู่กับปัญหาเรื่องอิตาลีรุกรานเอธิโอเปียอยู่ ท่านนายกรัฐมนตรีบอลด์วิน ต้องทำงานครั้งนี้หนักกว่าที่เคยผ่านมาในรอบก่อน ๆ ตัวรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศคือ เซอร์ซามวล โฮร์ ได้แสดงความพยายามเต็มที่เพื่อจะระงับคดีแอฟริกาตะวันออก ในการณ์นี้โฮร์ได้ยื่นมือเข้าจับกับม.ลาวาล รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศของฝรั่งเศส ท่านรัฐมนตรีทั้งสอง ได้วางแผนการณ์อย่างน่าขบขันอันหนึ่งคือ แผนการณ์แบ่งสันปันส่วนผลประโยชน์ในเอธิโอเปียเสียเอง ซึ่งรัฐมนตรีทั้งสองเห็นว่าเป็นวิธีระงับการรุกรานของอิตาลีอย่างดีที่สุด เมื่อข่าวอันน่าขบขันอันนี้ได้แพร่ออกไป มติมหาชนในฝรั่งเศสจะเป็นอย่างไรก็ตาม แต่มติมหาชนในอังกฤษเกิดความไม่พอใจกันมาก รัฐบาลของท่านบอลด์วิน หรือโดยเฉพาะรัฐมนตรีว่าการต่างประเทศ ถูกสมาชิกฝ่ายค้าน และ หนังสือพิมพ์โจมตีอย่างน่าบัดสีที่สุด ในประวัติการณ์ของรัฐสภาอังกฤษ ท่าน เซอร์ รัฐมนตรีว่าการ

ต่างประเทศทนอยู่ในตำแหน่งต่อไปไม่ได้ ต้องถูกออก
นายอีเด็น รัฐมนตรีประจำสันนิบาตชาติ ได้เข้ามารับตำ-
แหน่งรัฐมนตรีว่าการต่างประเทศแทน พอได้เข้ารับตำ-
แหน่ง อีเด็น ก็เสนอให้สันนิบาตชาติลงโทษอิตาลีตาม
กติกาทันที การลงโทษอิตาลีที่อีเด็นเสนอและสันนิบาต
ชาติได้ปฏิบัติ ขณะนั้น คือ ได้เลิกการค้าขายทั้งหมดกับ
อิตาลีลงมีองดส่งน้ำมันอันเป็นเครื่องอุปกรณ์การสงคราม
อย่างสำคัญให้แก่อิตาลี แต่มุสโสลินีก็ยังคงดำเนินงาน
ไปตามโครงการณ์ของตน ต่อไปไม่เปลี่ยนแปลง และ
ใครก็ทำอะไรไม่ได้ จนกระทั่งปี ๑๙๓๕ หมดไป.

พอปี ๑๙๓๖ เริ่มขึ้น :

เชอร์ชิลล์เขียนว่า: พอตกปลายเดือนมกราคม ข้าพ-
เจ้าก็เดินทางกลับจากภารพักผ่อน สังเกตดูความผันแปร
ในวงการเมืองของอังกฤษ รู้สึกว่าบรรยากาศอย่างใหม่
ได้เกิดขึ้น ซึ่งเป็นไปข้างดีมาก แม้ว่าคณะการเมืองฝ่าย
ค้านจะร่วมมือกันคัดค้านนโยบายสร้างสมอาวุธของกอง

ทัพในขณะนั้นก็ตาม แต่ในที่สุดรัฐบาลก็ดำเนินงานไปได้. ในระหว่างที่รัฐบาลอังกฤษกำลังสาละวนอยู่กับเรื่องอิตาลีรุกรานแอฟริกาตะวันออก สันนิบาตชาติกำลังเพ่งเล็งอยู่กับการแซงค์ชั่นอิตาลีอยู่นั้น ทางเยอรมันก็ดำเนินงานก้าวใหม่ของตน วันที่ ๗ มีนาคมเวลาเช้า ฟอน นอยรัธ รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศเยอรมนี ได้แจ้งแก่บรรดาภาคีสมาชิกสัญญาโลคาร์โนซึ่งทำกันไว้เมื่อตุลาคม ๑๙๒๕ ระหว่าง อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมนี เบลเยียม อิตาลี ว่าเยอรมันขอเลิกสัญญานั้น พอตกบ่าย ฮิตเล่อร์ก็ประกาศแก่สภาของเขาขอส่งกำลังทหาร ๓๕,๐๐๐ คนเข้ายึดไรน์แลนด์ อันเป็นเขตปลอดทหารตามสัญญาแวร์ซายส์ การเข้ายึดครองของเยอรมัน กล่าวกันว่าพลเมืองต้อนรับกองทหารอย่างอุ่นหนาฝาคั่ง. การที่ฮิตเล่อร์บอกเลิกสัญญาโลคาร์โนไปในขณะเดียวกันนั้น เขาอ้างว่าเพราะฝรั่งเศสกับรุสเซีย กล้าทำสัญญาผูกมิตรกัน ทางทหาร (เมื่อพฤษภาคม ๑๙๓๕) ได้ทำให้สัญญาโลคาร์โนหมด

ค่าไป เขาจึงกล้าบอกเลิกสัญญานั้นได้ ขณะที่โลกต้องหันไปเอาใจใส่เหตุการณ์ด้านเยอรมัน และการที่สันนิบาตชาติจะลงโทษงดส่งน้ำมันให้อิตาลีก็ชะงักไปในที่สุด เอธิโอเปียทนสู้กองทหารอิตาลีอยู่ไม่ได้จึงยอมแพ้ จักรพรรดิไฮเลเซลาซีกับพระมเหษี เสด็จลงเรือรบอังกฤษหนีไปอยู่ในกรุงลอนดอน อิตาลีประกาศเอาเอธิโอเปียเข้ามาอยู่ในจักรวรรดิของตน เมื่อวันที่ ๙ พฤษภาคม ปีเดียวกัน ครั้นแล้วอิตาลีก็ถอยออกจากสันนิบาตชาติ และหันไปร่วมหัวกับเยอรมัน ทำให้ประเทศทั้ง ๒ รวมกันเป็นอักษะประเทศ ที่เรียกว่า แกนโรม - เบอร์ลิน (Rome-Berlin Axis) รับรองที่จะดำเนินนโยบายร่วมกัน และในเมื่อเยอรมันเข้ายึดเอาออสเตรียในภายหลัง อิตาลีซึ่งมีนโยบายขัดขวางการกระทำข้อนี้ของเยอรมันมานาน ช้า ก็แสร้งเฉยเสียไม่นำพา.

เหตุการณ์ใหญ่ ๒ เรื่องในค.ศ. ๑๙๓๖ ทำให้ค่ายเผด็จการกับค่ายประชาธิปไตยแยกกันห่างออกไปมากขึ้น

และเป็นการแยกซึ่งไม่สามารถจะมารวมกันได้. ในฝรั่งเศส ซึ่งถือว่าเป็นตัวเหตุสำคัญในความยุ่งยากของยุโรปทุกคราว ขณะนั้นรัฐบาลเดออ็อง บดุมได้ถาออกไปแล้ว ม. ตาวาล รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศก็พ้นตำแหน่งไปแล้ว. ม. ซาโรท์เป็นผู้จัดตั้งคณะรัฐบาล ม. ฟลังดานเป็นรัฐมนตรีว่าการต่างประเทศ นับว่าเป็นรัฐบาลที่ค่อนข้างเคราะห์ร้ายอยู่มาก เพราะต้องประสพกับเหตุการณ์รุนแรงเช่นนี้. ทางอังกฤษนั้น หลังจากเกิดเหตุในไรน์แลนด์ได้ ๒ วัน ถึงวันจันทร์ที่ ๙ มีนาคม รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศ นายอีเดนและคณะก็ออกเดินทางไปกรุงปารีส เข้าปรึกษากับรัฐมนตรีฝรั่งเศส แต่ก็ไม่ได้ผลอะไร เชอร์ชิลล์เล่าว่า "การประชุมที่ปารีสไม่สำเร็จผล รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศฝรั่งเศสบินมากรุงลอนดอนอีก เข้าพบกับบอลด์วิน แต่ 'อังกฤษไม่พร้อมที่จะทำสงคราม' ตัวฟลังดานเองก็เป็นคนอ่อนแอ ชื่อแต่ว่าผ่อนผันตามคนทั้งหลายไปหมด และตกใจง่ายเสียด้วย ท่านรัฐมนตรี

คนนี้ สมัยฝรั่งเศสล้ม เมื่อค.ศ. ๑๙๔๓ หนีจากปารีส ไปแอฟริกา ถูกพวกรัฐบาลพลัดถิ่นเดอโกลจับได้. เดอโกลกล่าวหาว่าฟลังดานทรยศต่อฝรั่งเศส ข้าพเจ้าได้ช่วยคนผู้นี้ไว้มาก ยอมเป็นพยานให้ในศาล ข้าพเจ้าเห็นว่าฟลังดานไม่ใช่คนทรยศ หากเป็นคนอ่อนแอเท่านั้น."

เซอร์ซิดนียันว่า เหตุการณ์ไรน์แลนด์ทำเอาพวกคนใหญ่คนโตของยุโรปเสียคน และเป็นโรคเส้นประสาทกันไปเป็นอันมาก. เช่นราล์ฟ ไวแกรม (Ralph Wigram) คนผู้นี้เป็นคณะกรรมการร่วมกับรัฐมนตรีว่าการต่างประเทศ เดินทางไปกรุงปารีสพร้อมกับนายอีเดนด้วย เมื่อรัฐมนตรีว่าการต่างประเทศฝรั่งเศส คือฟลังดานเดินทางมาพบกับบอลด์วิน หลังจากการปรึกษาหารือไม่เป็นที่ตกลงกันได้ ฟลังดานก็เดินทางกลับปารีส. ไวแกรมเป็นคนเอาจริงกับการรุกรานของเยอรมัน และคาดคิดอยู่เสมอถึงภัยแห่งสงคราม จนกระทั่งกลายเป็นคนหวาดกลัวสงครามไป พอฟลังดานเดินทางกลับแล้ว ภรรยา

ของ ไวแกรม เขียน จดหมาย ฉบับ หนึ่งถึง เชอร์ชิลล์ เล่า ว่า “ราล์ฟกลับจาก ทำเนียบ มาถึงบ้าน ก็ทิ้งตัวลงบน โซฟาตรงมุมห้องซึ่งเขาไม่เคยนั่งตรงนั้นมาแต่ก่อน. เขา พูดว่า สงคราม-สงคราม-หลีกเลี่ยงไม่ได้แน่ และจะ เป็นสงครามที่ร้ายแรงกว่าครั้งใด ๆ ที่เคยมีมา ฉันคงจะ มีชีวิตยืนยาวไปไม่ถึงเวลานั้น แต่เธอ คงจะได้ พบ สง-ครามนั้นแน่ ระวังเถอะเธอ ระวังว่าลูกบอมบ์มันจะมา ลงตรงบ้านของเรา” ภรรยาของไวแกรม บอก มาใน จดหมายฉบับนั้นว่า เธอตกใจมากที่เห็นสามีพูดในสิ่งที่ ไม่เคยพูด เธอนั่งฟังโดยไม่ปริปาก แต่แล้วสามีของ เธอก็พูดต่อไปว่า “ตลอด เวลา หลายปี ที่ฉัน ทำงานมา, งานเพื่อสันติของฉัน ไม่มีประโยชน์แก่ประชาชน ฉัน คิดว่าฉันไม่แข็งแรงพอจะปฏิบัติงานเช่นนั้นต่อไปได้ ฉัน ไม่สามารถทำงานให้คนทั้งหลายเข้าใจฉันได้ — นอกจาก วินสตันคนเดียว วินสตัน เข้าใจฉัน ดีเสมอ เขาคงจะ แข็งแรงพอที่จะยืนยาวต่อไปได้จนถึงที่สุด”

อังกฤษกับคอนติเนนต์

เชอร์ชิลล์กล่าวว่า ต่อจากนั้นไวแกรมเป็นโรคหัวใจอย่างแรง จะทำสิ่งใดดูหวาดหวั่นสงครามไปหมด ในที่สุดก็ล้มเจ็บ และสิ้นชีพในเดือน ธันวาคม (๑๙๓๖). เมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๒ บ้านของเขาถูกระเบิดเยอรมันสมจริงดังที่เขาคาด.

บทที่สิบห้า

ชาตาของออสเตรียและเช็คโกสโลวาเกีย

เชอร์ชิลล์นั้นมีความร้อนใจไม่น้อยกว่าคนทั้งหลาย แต่ว่าเขาไม่เคยเป็นโรคเส้นประสาทเช่นคนทั้งหลายทั้งนั้น เพราะความรับผิดต่องานของรัฐโดยตรงไม่มีอยู่.

ตลอดค.ศ. ๑๙๓๖ เชอร์ชิลล์สังเกตเห็นว่า รัฐบาลอังกฤษมีความเดือดร้อนกันมาก เพราะเยอรมันเข้ายึดเอาไรน์แลนด์ดังกล่าวแล้ว สภาผู้แทนมีงานมากอยู่อย่างเดียว คือการถกเถียงงบประมาณสร้างกำลังทางอากาศ. เมื่อปลายบทกล่าวนี้ ราวเดือนพฤศจิกายน เชอร์ชิลล์พูดติเตียนความชักช้าของนายกรัฐมนตรีอย่างรุนแรง. บอลด์วินเคยรับสารภาพกับสภาว่า ความเห็นของเขากับ

ของเชอร์ชิลล์ลงกันไม่ได้มาตั้งแต่ค.ศ. ๑๙๓๓ เขาว่าถ้าเขาเชื่อตามเชอร์ชิลล์ อังกฤษกับเยอรมันต้องทำสงครามกันแล้ว ราษฎรอังกฤษจะต้องเข้าจับอาวุธฆ่าฟันกัน เขาทำอะไรรุนแรงไม่ได้ เพราะรักสันติ หรือเพราะอังกฤษไม่พร้อมที่จะทำอะไรรุนแรงเช่นนั้น.

"ระหว่างที่เราต้องพ่ายแพ้แก่เหตุการณ์ภายนอก" เชอร์ชิลล์เล่า "ขณะที่เหตุการณ์ภายนอกของเรายังแตกแยกกันอยู่ เราก็ต้องประสพกับเหตุการณ์รุนแรงขึ้นมาอีกอย่างหนึ่ง คือกษัตริย์เอดวาร์ดที่ ๘ (เจ้าชายแห่งเวลส์ราชโอรสองค์ใหญ่ของสมเด็จพระเจ้ายอร์ชที่ ๕ ขึ้นครองราชย์หลังจากพระชนกสิ้นพระชนม์) แสดงพระปรารถนาจะอภิเศกสมรสกับนางซิมป์สัน หญิงหม้ายอเมริกันที่พระองค์ทรงสิเน่หา คณะรัฐบาลตื่นเต้นตกใจกันมาก เพราะปัญหาเกี่ยวกับกฎมณเฑียรบาลแห่งราชสำนักนั้นเรื่องต้องเบ็นไปไม่ได้ แต่เกี่ยวกับความรัก ก็เบ็นเรื่องยากที่ใครจะห้ามใครได้."

ถึงวาระที่ท่านบอลด์วิน ต้องแสดงความฉลาด และสุขุมอย่างยิ่ง ในเรื่องผิดทาง ของราชบัลลังก์. เรื่องมีอยู่ ๒ อย่างในขณะนั้น คือคณะรัฐบาลส่วนใหญ่หรือประชาชน ไม่ต้องการให้กษัตริย์ที่รัก ของตน ต้องกระทบกระทั่งกับราชบัลลังก์ กษัตริย์พระองค์นี้อาณาประชานิกรทั้งบนเกาะอังกฤษและไกลทะเล มีความจงรักภักดียิ่งนัก เขาไม่ต้องการให้พระองค์ทรงเกี่ยวข้องกับหญิงต่ำศักดิ์. แต่เรื่องของความรักเป็นปัญหาใหญ่ยิ่งที่สุดในชีวิตมนุษย์ จึงกลายเป็นเรื่องส่วนตัว ของแต่ละคน กษัตริย์เอดวาร์ดที่ ๘ ต้องทรงตัดสินเพียงอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น คือ เลือกเอา "ระหว่างความรักกับราชบัลลังก์."

"ระหว่างความรักกับราชบัลลังก์" เป็นผลแห่งการตัดสินของท่านนายกรัฐมนตรีบอลด์วิน เมื่อเขาทูลทัดทานไม่ไหวแล้ว. มีบุคคลอีกคนหนึ่งที่สำคัญที่สุดต่อการตัดสินชาตาแห่งราชบัลลังก์ครั้งนี้ คือ ท่านสังฆราช อาร์ค

บิชอบแห่งแคนเตอบิวรี่ ท่านสังฆราชทรงตัดสินว่า ไม่ควรที่ ประชาชน จะเข้าไป ทัดทาน การ อภิเศก สมรส ของกษัตริย์. ปัญหานี้ยุ่งยากมากและโลกพากันติเตียนทั่วไป.

สำหรับ ส่วนตัว เชอร์ชิลล์ เคยคุ้นเคย กับ กษัตริย์เอดวาร์ดมาตั้งแต่ทรงดำรงตำแหน่งเป็นรัชทายาท เมื่อ ค.ศ. ๑๙๑๐ ขณะที่ เขา เป็น รัฐมนตรี ว่าการ กระทรวงมหาดไทย เชอร์ชิลล์เป็นคนอ่านพระบรมราชโองการประกาศพระนามเป็นเจ้าชายแห่งเวลส์ จากนั้นก็ได้เข้าเฝ้าเป็นส่วนตัวตลอดมา. เจ้าชายมีปัญหาหนักอะไรเกิดขึ้น ก็ทรงพอพระทัยจะให้เชอร์ชิลล์แนะนำ และทรง เชื่อถือเสมอ มาในครั้งนี้ เมื่อเกิดเรื่องใหญ่ๆ เชอร์ชิลล์พูดคัดค้านรัฐบาลในสภาสามัญว่า อย่าขัดขวางการอภิเศกสมรสของกษัตริย์. ครั้งแรกรัฐบาลขัดขวางไม่ให้เชอร์ชิลล์พูด แต่เชอร์ชิลล์ก็ขืนพูด จนสมาชิกทั้งหลายต้องพากันนั่งเงียบ และเอาชนะสภาจนได้. แต่เรื่องส่วนองค์พระมหากษัตริย์กับราชบัลลังก์ยังเป็นเรื่องหนัก กษัตริย์

จึงทรงชี้แจงไปกับนายกรัฐมนตรีว่า จะทรงเรียกเชอร์-
ชิลล์ไปปรึกษาเป็นส่วนพระองค์ เชอร์ชิลล์ได้เข้าเฝ้าที่
พระราชวัง Fort Belvedere เขาทูลถวายความเห็นส่วน
ตัวอย่างเปิดเผย เหมือน "เพื่อนกับเพื่อน" เชอร์ชิลล์
ทูลถวายความเห็นอยู่จนกระทั่งวินาทีสุดท้าย กษัตริย์
เอดวาร์ดทรงตัดสินว่า "ความรักสูงกว่าราชบัลลังก์."

พฤษภาคม ๑๙๓๗ ดุ๊คออฟยอร์คพระอนุชาองค์รอง
ลงมาก็ได้เสวยราชย์เป็นกษัตริย์อังกฤษแทน ทรงพระ-
นามว่า ยอร์ชที่ ๖ พระราชพิธีบรมราชาภิเษกได้กระทำ
กันอย่างหรูหราที่สุด แม้ว่าการเมืองของอังกฤษกำลัง
ตกอยู่ในขั้นวิกฤติกาล เมื่อได้ขึ้นครองราชย์ กษัตริย์
อังกฤษพระองค์ใหม่ได้ทรงรับการถวาย ความจงรักภักดี
ของอาณาประชานิกรทุกส่วน ของจักรวรรดิ อย่างพร้อม
เพรียงยิ่งนัก. เชอร์ชิลล์ได้ทูลเกล้าถวายจดหมายส่วนตัว
ของเขา ๑ ฉบับ ในจดหมายทูลเกล้าฯ นั้น เชอร์ชิลล์
กล่าวถึง พระราชภาระที่กำลังเผชิญหน้าประเทศชาติ อยู่

และถวายความจงรักภักดีอย่างยิ่งยวดของตน ในวันที่ ๑๙ พฤษภาคม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ มีพระราชศาสน์ด้วยพระหัตถ์ของพระองค์เองมาถึงท่านนักการเมืองคนสำคัญของอังกฤษผู้นี้ มีใจความว่า

"เชอร์ชิลล์ ที่รัก

ข้าพเจ้าขอขอบใจในจดหมายของท่าน. ข้าพเจ้ารู้ชัดว่าท่านเป็นผู้จงรักภักดี ยอมพลีชีวิตต่อพระเชษฐาของข้าพเจ้าเพียงไร. ข้าพเจ้ารู้สึกเกินกว่าคำพูดของท่าน และเข้าใจความยุ่งยากของประเทศที่กำลังเกิดขึ้นแก่เรา หลังจากพระเชษฐาของข้าพเจ้าได้ละพวกเราไปแล้วในเดือนธันวาคม, ข้าพเจ้ารู้สึกถึงความรับผิดชอบอันยิ่งใหญ่ในฐานะเป็น พระเจ้าแผ่นดิน ข้าพเจ้าพร้อมแล้วที่จะรับปฏิบัติงานตามความปรารถนายิ่งของท่าน ผู้เป็น

รัฐบุรุษ อุทิศชีวิตของตนมาเพื่อประเทศชาติด้วย
ความซื่อสัตย์สุจริต. ข้าพเจ้าหวัง และเชื่อ ได้ว่า
ความรู้สึกดี และความหวังดี ของอาณาประชา
ราษฎรภายในประเทศและจักรวรรดิของเรานั้น จะ
เป็นเครื่องพิสูจน์ให้เห็นเป็นตัวอย่าง อันดี แก่ชาติ
ทั้งหลายที่อยู่ในโลก.

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่งมายังท่าน

ยอร์ช"

เชอร์ชิลล์เล่าว่าพระราชสาส์นฉบับนี้ จะเป็นเครื่อง
นำความสดชื่นมาให้แก่ชีวิตของเขาไม่มีวันสูญสิ้น.

พอถึงวันที่ ๒๘ ต่อมา เมื่อพระราชพิธีบรมราชาภิเษก
ผ่านไปเรียบร้อยแล้ว นายกรัฐมนตรีบอลด์วิน ก็ได้สำ-
แดงเกียรติศักดิ์แห่งความเป็นรัฐบุรุษผู้บริสุทธิ์ของเขาคือ
กราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่ง หัวหน้ารัฐบาล.
นายเนวิลล์ แชมเบอร์เลน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการ

คณัง ผู้ได้แสดงความสามารถทำงานหนักมายิ่งกว่ารัฐมนตรีคนใดในชุดเดียวกันตลอดเวลา ๕ ปี ได้รับพระบรมราชโองการให้จัดตั้งรัฐบาลใหม่.

นายกรัฐมนตรีใหม่กับเชอร์ชิลล์ มีความเห็นหลายอย่างในเรื่องการแก้ไขวิกฤติการ ของประเทศ ไม่ลงรอยกัน คือเชอร์ชิลล์ไปข้างรุนแรง แต่ท่านนายกรัฐมนตรีใหม่ยังคงรักษานโยบายเดิม ของท่าน นายกรัฐมนตรีคนเก่า แต่กระนั้นเชอร์ชิลล์ก็ยังกล่าวเสมอว่า ท่านเป็นคนสามารถ และเป็น รัฐบุรุษแห่ง ประวัติศาสตร์ อังกฤษ ความสัมพันธ์ระหว่างท่านกับข้าพเจ้าไม่มี แต่เรารักกันอย่างสุภาพ ทงส่วนตัวและทั่ว ๆ ไป.

ที่มุม การ เมือง ใน ระ หว่าง นั้น เชอร์ ชิลล์ เล่า ว่า ฮิตเล่อร์ได้ส่งคู่มือคนสำคัญของตน คือฟอน ริบเบนทรอป มาเป็นเอกอัครราชทูตประจำราชสำนักเซนต์เยมส์. ตามความเห็นของเชอร์ชิลล์ว่า ริบเบนทรอป เป็นสุภาพบุรุษ ท่าทาง สมลักษณะ นักการทูต พูดจา เฉียบ แหลม และ

ว่องไว. ริบเบนทรอป กับ เชอร์ชิลล์ เคยพบ กันใน งาน สโมสรใหญ่ๆ หลายครั้ง แต่ไม่เคยมีโอกาสพูดจาวิสาสะ กันเป็นส่วนตัว ริบเบนทรอป เคยเชิญเชอร์ชิลล์ไปเที่ยว ที่สถานเอกอัครราชทูตเยอรมันก็หลายครั้ง แต่เชอร์ชิลล์ ไม่เคยไป จนกระทั่ง มาถึงเวลา ที่เยอรมัน ยกทหาร เข้า ไรน์แลนด์ เชอร์ชิลล์จึงรับเชิญของเอกอัครราชทูตผู้นั้น. เชอร์ชิลล์เล่าว่า วันนั้น ริบเบนทรอป เชิญ อย่าง กันเอง และฉุดเชอร์ชิลล์ขึ้นไปถึงห้องส่วนตัวข้างบน ตอนหนึ่ง ระหว่างการสนทนา เอก อัคร ราช ทูต เยอร มัน พูด กับ เชอร์ชิลล์ว่า เยอรมันต้องการความเป็นเพื่อนตลอดกาล กับอังกฤษ เยอรมัน จะ ช่วย รักษา จักรวรรดิ พัน ทะเล ของอังกฤษทุกวิถีทาง แต่ทางฝ่ายอังกฤษ จะต้อง เปิดทาง ให้เยอรมันเดินได้บ้าง เพราะคนเยอรมันเกิดมาก เพิ่ม จำนวนมากขึ้นทุกวัน. ดังนั้น ทางที่ควร อังกฤษควรยอม ให้เยอรมันได้ด่านซิกและฉนวนโปแลนด์ เพื่อให้ประชากร เยอรมันหายใจได้ ขอให้อังกฤษ วางใจว่า เยอรมัน

จะไม่แตะต้องดินแดนหรือผลประโยชน์ของอังกฤษเลย เยอรมันต้องการเพียงเท่านี้เท่านั้นก็จะไม่เอาอะไรอีก. ขณะที่ริบเบนทรอปพูดจบ ก็พาเชอร์ชิลล์ไปดูแผนที่ใหญ่ซึ่งติดอยู่บนกำแพงห้อง ขณะพูดได้อธิบายแผนที่ประกอบไปด้วย.

พอพังริบเบนทรอปพูดจบ เชอร์ชิลล์ก็ตอบทันทีว่าเชื่อว่าอังกฤษคงจะไม่ยอมให้เยอรมัน ใช้ "มิอิสระ" ของตนภายในยุโรปตะวันออกได้ เรายอมรู้อยู่แก่ใจถึงภัยคอมมิวนิสม์ ซึ่งเราทั้งหลายกำลังเกลียดชัง. ท่านผู้นำเยอรมันน่าจะรู้ว่า แม้ฝรั่งเศสจะได้รับความคุ้มครองในยุโรปเพียงใดก็ดี อังกฤษก็จะไม่พอใจอยู่นั่นเอง ถ้าหากว่าความปลอดภัยของฝรั่งเศสนั้น จะเป็นทางกอบโกยผลประโยชน์ให้แก่เยอรมันในยุโรปตะวันออก. พอเชอร์ชิลล์พูดถึงตรงนี้ ริบเบนทรอปก็ละจากแผนที่ ตอบด้วยถ้อยคำค่อนข้างรุนแรงว่า "ถ้าเช่นนั้น เราก็ไม่อาจหลีกสงครามได้ ท่าน 'ผู้นำ' ได้ตัด

สินใจเสียแล้ว ไม่มีใคร สามารถ หยุด ความ ปรารถนา อันรุนแรงของท่าน." เชอร์ชิลล์ พูดกับเอกอัครราชทูต เยอรมันต่อไปว่า "เมื่อท่านพูดถึง สงคราม เราก็ต้อง หมายความว่าสงครามใหญ่ พณ ฯท่านอย่าดูถูกอังกฤษ ออย่าตีราคา อังกฤษ ต่ำมากนัก อังกฤษ เป็น ประเทศ ค่อนข้าง ประหลาด มีคน ต่างประเทศ ไม่มากนัก ที่ เข้า ใจอังกฤษดี ใครที่ตัดสิน การปกครอง ปัจจุบันของอัง-กฤษว่าเป็นจริงเป็นจังอย่างที่ได้เห็นกันโจ่งแจ้งมาแล้ว. แต่ทว่า ท่านเอกอัครราชทูต, จะอย่างไรก็ดี, พณ ฯ ท่านอย่าตี ราคาอังกฤษให้ต่ำมากนัก ถ้าหากสงครามใหญ่เกิดขึ้น อังกฤษคงฉลาดพอ ที่จะชักชวน ประเทศ อื่น ๆ มารุมเล่น งานเยอรมันได้เหมือนอย่างคราวที่แล้ว." ริบเบนทรอป คงโกรธจัด ที่เห็นว่าเชอร์ชิลล์ไม่ยอมลดลาวาศอก จึง พูดออกมาเป็นเชิงเยาะว่า "อา! อังกฤษอาจฉลาดจริง แต่สงคราม คราวใหม่นี้ อังกฤษ จะ ฉลาด ไม่ ได้ อย่าง คราวก่อน อังกฤษ คงไม่ สามารถ ฉุดใครต่อใคร มารุม

เล่นงานเยอรมันอีกได้หรอก." เชอร์ชิลล์เขียนไว้ในบันทึก ว่า ที่จริง เรื่องใหญ่ๆและรุนแรงอย่างนี้ ตนไม่มีสิทธิ จะไปพูดกับคนเช่นเอกอัครราชทูตเยอรมัน เพราะเชอร์-ชิลล์ไม่ใช่คนใดคนหนึ่งในคณะรัฐบาล แต่เชอร์ชิลล์ว่า ได้พูดไปแล้ว พูดอย่างไม่ใช่คนเผลอ พูดในฐานะของคนที่มีความรับผิดชอบต่อประเทศชาติไม่น้อยกว่าใคร. ความคาดหมายของเชอร์ชิลล์ถูกต้อง กล่าวคือพอส่ง-ครามได้ ๘ เดือน แชมเบอร์เลน ซึ่งเหตุการณ์ของบ้านเมืองไว้ไม่ได้ เชอร์ชิลล์ก็ต้องเข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแทน.

แต่นโยบายต่างประเทศของอังกฤษเล่าเป็นอย่างไร เราควรจะพิจารณากันดู:

ระหว่างฤดูร้อน ๑๙๓๗ นโยบายต่างประเทศของนายกรัฐมนตรี แชมเบอร์เลน กับนายอีเด็น รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศเดินคนละรูป. นายกรัฐมนตรีดำเนินเพื่อ

สัมพันธ์กับฝ่ายเผด็จการ นายอีเด็นดำเนินความเข้มแข็ง เพื่อให้ฝ่ายเผด็จการรู้ว่า อังกฤษหรือฝ่ายประชาธิปไตย ก็มีกำลังพอจะต้านทานกับเผด็จการได้.

เรื่องความแตกแยกในคณะรัฐบาล มีดังนี้: นายกรัฐมนตรีเชิญท่านเคานต์แกรนดี เอกอัครราชทูตอิตาลี มาทำเนียบ ถนนดาวนิง เลขที่ ๑๐ โดยมิได้บอกกล่าวให้รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศรู้ เรื่องที่นายกรัฐมนตรีปรึกษากับเอกอัครราชทูตอิตาลี ก็เป็นเรื่องนโยบายต่างประเทศทั้งนั้น เช่นเรื่องอิสรภาพของเอธิโอเปีย ที่อิตาลีเข้าไปครอบครองไว้อย่างหนึ่ง กับเรื่องอิตาลีส่งทหารไปช่วยฝ่ายเผด็จการในสเปญอย่างหนึ่ง (ศึกกลางเมืองสเปญเกิดเมื่อ กรกฎาคม ๑๙๓๖ รัฐบาลเป็นฝ่ายประชาธิปไตย. ฝ่ายกบฏอันมี นายพลฟรังโก และนายพลโมลาเป็นหัวหน้า เป็นฝ่ายเผด็จการ) นายกรัฐมนตรีอังกฤษแสดงท่าทีแก่เคานต์แกรนดีว่า อาจรับรองความเป็นใหญ่ของอิตาลีในแอฟริกาตะวันออก (ซึ่งขัด

กับความประสงค์ของ อีเด็น มาตั้งแต่เริ่ม) และ ขอให้ อิตาลีเลิกการแทรกแซงในสเปญ เคานต์แกรนด์ตอบว่า ให้แชมเบอร์เลน เขียนจดหมาย ส่วนตัว ไปถึงมุสโสลินี. แชมเบอร์เลนก็เขียน ทั้ง ๆ ที่กระทรวงการต่างประเทศ อยู่หางจากทาเนียบเพียง ๒ - ๓ หลา.

ส่วนทางเยอรมนี, เกอริง สมุนมือขวาของฮิตเล่อร์ เชิญอีเด็นไปกรุงเบอร์ลิน อีเด็นนำความไปแจ้งให้นายก รัฐมนตรีทราบว่าถ้าหาก จะต้องการ ปรับความ เข้าใจ กับ ฮิตเล่อร์แล้ว ก็ควรจะ รับเชิญ. นายก รัฐมนตรี เห็น ด้วย แต่กลับไม่นำพาอะไร ปล่อยให้เรื่องและเวลา ล่วงไป เหมือน ไม่มี อะไรเกิดขึ้น ทั้ง ๆ ที่นโยบายประ นีประนอมเป็นนโยบายของคนแท้ ๆ:

ระหว่าง พฤศจิกายน การ คุก คาม สันติ ภาพ ของ ฮิตเล่อร์ และ มุสโสลินี ขยายกว้าง ออกไป ทุกที อีเด็น จึงรุกเร้าให้ นายก รัฐมนตรี เร่งมือ ทำอย่าง ใด อย่างหนึ่ง แต่มา ในตอน นี้ ทั้ง ๒ คนดูไม่ค่อย จะพึ่ง อะไร กันเสีย

แล้ว. การเร่งเร้าของอีเด็น ไม่เป็นผล แชมเบอร์เลน ปฏิเสธทุกครั้ง และกลับพูดว่า "อีเด็น, ถ้าปวดหัวนัก ก็กลับไปกินแอสไพรินเสียบ้าง" ดังนี้เป็นต้น.

มีอีกเรื่องหนึ่ง ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญมาก สามารถตัดสินชาตาการเมืองของฝ่ายประชาธิปไตยได้ว่า จะแข็งแรงต่อต้านฝ่ายเผด็จการได้เพียงไร. เรื่องนั้นเกิดเมื่อ ๑๓ มกราคม ๑๙๓๘. นายซัมเมอร์เวลส์ ปลัดกระทรวงการต่างประเทศอเมริกา ได้ขอให้ท่านเซอร์ โรนัลด์ วินเซย์ เอกอัคร ราช ทูต อัง กฤษ ประจำ กรุง วอชิง ตัน ส่ง ความปรารถนาของท่านประธานาธิบดีรูสเวลต์ ไปยังแชมเบอร์เลน ว่า ท่านประธานาธิบดีร้อนใจในเหตุการณ์ของยุโรปมาก จึงพร้อมที่จะเข้าเกี่ยวข้องโดยเชิญบรรดาผู้แทนชาติทั้งหลายไปประชุมหารือกันที่กรุงวอชิงตัน แต่ทว่าท่านประธานาธิบดีใคร่จะได้รับคำปรึกษาจากรัฐบาลเสียก่อน. เรื่องยิ่งแสดงว่าแม้อเมริกาเอง ก็คอยรับนับถือการกระทำของอังกฤษอยู่เสมอ แต่ท่านประธานา-

ธิบดียังไม่รู้ว่า นายกรัฐมนตรีอังกฤษกำลังเป็นโรค "ยานคาง"

กระทรวงการต่างประเทศอังกฤษได้รับโทรเลขจากกรุงวอชิงตัน ในเย็นวันที่ ๑๒ (มกราคม) วันนั้นนายกรัฐมนตรีไม่อยู่ ออกไปตากอากาศนอกเมืองหลวง พอรุ่งเช้ากลับเข้ามากรุงลอนดอน. อีเด็น รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศ ขณะนั้น พักโฮลิเดย์อยู่ทางภาคใต้ของฝรั่งเศส ไม่ได้ถูกเรียกตัวกลับ เพื่อปรึกษาเรื่องสำคัญครั้งนี้ นายกรัฐมนตรีปฏิบัติงานไปโดยลำพัง เขาตอบท่านประธานาธิบดีรูสเวลต์ไปว่า เขาพอใจในข้อเสนอของท่านประธานาธิบดี แต่เขาปรารถนาที่จะทำความพยายามเพื่อตกลงกับเยอรมันและอิตาลีเป็นส่วนตัวมากกว่า. ข้อเสนอด้วยความห่วงใยของท่านประธานาธิบดีจึงควรจะเลื่อนกำหนดไปก่อน. เชอร์ชิลล์เล่าว่านับว่าเป็นความฉลาดของนายกรัฐมนตรีอังกฤษ ละหรือที่มากล้าเลื่อนความปรารถนาดีของท่านรูสเวลต์ไปเสียดังนี้.

จึงปรากฏว่า คำตอบของแชมเบอร์เลน ทำความผิดหวังให้ท่านประธานาธิบดีอเมริกาเป็นอันมาก เรื่องเหล่านี้คงจะรู้ไปถึงหูรัฐมนตรีว่าการต่างประเทศ ซึ่งขณะนั้น พัก ตาก อากาศ อยู่ที่ภาคใต้ฝรั่งเศส. นายอีเด็น จึงรีบเดินทาง กลับ กรุงลอนดอน ความ ปรากฏ ภาย หลัง ว่า นายอีเด็น รีบกลับกรุงลอนดอนครั้งนี้ เพราะเพื่อนที่กระทรวงการต่างประเทศโทรเลขด่วนบอกเรื่องไป แต่เพียงลำพังนายกรัฐมนตรีแต่ว ก็ไม่ปรารถนาจะเรียกตัวอีเด็นกลับ เพราะต้องการจะปฏิบัติงานไปโดยลำพัง. เมื่อถึง กรุง ลอนดอน แล้ว อีเด็น ก็รีบโทร เลข ด่วน ไป ยัง เอกอัคร ราชทูต อังกฤษ ประจำ กรุงวอชิงตัน ให้ ช่วยถอด "ความรุนแรง" ในคำตอบของนายกรัฐมนตรี และ "ความผิดหวัง" ของท่านประธานาธิบดีลงเสียบ้าง. ผลงานของอีเด็นจะเป็นไปได้เพียงไรก็ตาม พอถึงวันที่ ๑๙ ท่านประธานาธิบดีรูสเวลท์ ก็ส่งคำตอบ มายังนายกรัฐมนตรีอังกฤษอีก ท่านว่าขอรับความเห็นของแชมเบอร์เลน

แต่ทว่าท่านจะเสียใจมาก ถ้าหาก แชมเบอร์เลน จะพารัฐบาลของตนไปรับรองฐานะของอิตาลีในเอธิโอเปีย เพราะอาจเป็นเหตุให้ ญี่ปุ่นได้ใจในนโยบาย (รุกราน) ของตนในตะวันออกไกล และโดยเฉพาะจะขัดกับประชามติของคนอเมริกันด้วย. นายคอร์เดล ฮัลล์ รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศของอเมริกา ยังได้สำทับมากับเอกอัครราชทูตอังกฤษ ขณะที่ยินสาส์น ของท่าน ประธานาธิบดีว่า ถ้าอังกฤษยินยอมดังนั้น จะก่อให้เกิดความเกลียดชังกันทั่วไป และเกิดความเสียหายอย่างมากแก่อเมริกาผู้มีผลประโยชน์อยู่ในตะวันออกไกล.

สาส์นของท่านประธานาธิบดีรูสเวลท์ ได้รับพิจารณาเป็นการด่วนในหมู่คณะกรรมาธิการ ฝ่ายต่าง ประเทศของคณะรัฐมนตรี นายอีเด็น ไม่ได้คัดค้านอะไรรุนแรงนัก. พวกรัฐมนตรีอื่น ๆ คอยฟังอีเด็นอยู่ เมื่อเห็นเหตุการณ์เป็นตามรูปนั้น จึงปล่อยไปให้ นายกรัฐมนตรี ตอบประธานาธิบดีในวันที่ ๒๑. ข้อสำคัญของคำตอบมีว่า ทาง

อังกฤษไม่ยอมที่จะคำนึงถึงประโยชน์ของอเมริกา หรือเพิ่มกำลังให้ญี่ปุ่นได้ใจ ตามที่อเมริกาแสดงความห่วงใยมานั้น. เชอร์ชิลล์กล่าวว่าการกระทำของรัฐบาลอังกฤษครั้งนั้น ก็เท่ากับอังกฤษ (หรือท่านแชมเบอร์เลน) ตงท่ายอมรับรองฐานะของอิตาลีในแอฟริกาตะวันออก เป็นการผิดเจตจำนงของฝ่ายประชาธิปไตย, เป็นการดูหมิ่นอำนาจ ของอเมริกา ที่จะเข้าแซกแซงกำลังของเผด็จการ, และเป็นการบอกความแตกแยกระหว่างแชมเบอร์เลน กับอีเดนมากขึ้น.

วิธีดำเนินงานต่างประเทศของแชมเบอร์เลน ได้เป็นไปสมกับที่เรียกว่า "ยานคาง" และกลายเป็นความอ่อนแอของฝ่ายประชาธิปไตยมากขึ้น. เชอร์ชิลล์ พูดว่า อังกฤษนั้น ตั้งแต่สมัยใดๆ มา จัดเป็นประเทศเดียวในโลกที่สามารถ "ถ่วงอำนาจ" ของยุโรป หรือของโลกไว้ได้ทั้งหมด ถ้านายกรัฐมนตรีของอังกฤษแสดงความเข้มแข็งให้สุขุมสักหน่อย แต่มาสมัยท่านนายกรัฐมนตรี

คนนั้น อังกฤษไม่มีอำนาจเช่นนั้น และกลายเป็นเครื่องมือของเผด็จการไป.

อย่างไรก็ตาม ในขณะที่โลกกำลังเพ่งเล็งอยู่กับเหตุการณ์ศึกกลางเมือง สเปญอย่างหนึ่ง และขณะที่ความแตกแยกระหว่างนายกรัฐมนตรีอังกฤษกับรัฐมนตรีว่าการต่างประเทศของเขากำลังเป็นไปอย่างรุนแรงตามที่กล่าวข้างต้นอย่างหนึ่ง โลกก็ต้องหันมาสู่เหตุการณ์อีกอันหนึ่งด้วยความตะลึงพรึงเพริด คือเริ่มด้วยเมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ เยอรมันได้สำแดงบทบาททางการทหารภายในประเทศออสเตรียอย่างรุนแรงที่สุด คือเยอรมันได้ยื่นขอ "บังคับ" ให้นายกรัฐมนตรีออสเตรียนายสชูชนิคยอมรับนายซียส์อินควอตซึ่งเป็นเอเย่นต์ของพรรคนาซี เข้าเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยและให้เป็นหัวหน้าตำรวจนครบาลประจำประเทศออสเตรียด้วย รัฐบาลออสเตรียทานอำนาจของเยอรมันไม่

ได้ และจะหวังพึ่งมหาอำนาจอื่น ๆ ในยุโรป แม้อังกฤษด้วย ก็ไม่สามารถจะทำได้ เพราะขณะนั้นอังกฤษภายใต้รัฐบาลของแชมเบอร์เลนได้หวังพึ่ง "ไมตรี" ของฝ่ายเผด็จการเสียแล้ว. นอกจากนี้ ในวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๓ วันต่อมา รัฐบาลอังกฤษ หรือแชมเบอร์เลนก็พบกับเคานต์แกรนดิ เอกอัครราชทูตอิตาลี ขอร้องให้อิตาลีแซกแซงการทำของเยอรมัน และขอให้อิตาลีถอนทหารออกเสียจากศึกกลางเมืองในสเปญด้วย. เคานต์แกรนดิปฏิเสธที่จะทำตามคำขอร้องของแชมเบอร์เลน แต่บอกว่าอังกฤษอาจทำได้ ถ้านายกรัฐมนตรีอังกฤษพร้อมที่จะให้มีการเจรจากับมุสโสลินีที่กรุงโรม แชมเบอร์เลนหมดท่าเข้าจริง ๆ ก็ยอมเห็นด้วยกับเอกอัครราชทูตอิตาลี แต่เอ็ดไม่ยอมที่จะได้เห็นความเสื่อมศักดิ์ของอังกฤษ จึงคัดค้านแชมเบอร์เลนอย่างเต็มกำลัง และถ้าแชมเบอร์เลนจะยอมไป "ประนีประนอม" กับมุสโสลินีจริง ๆ แล้ว เขากับแชมเบอร์เลนก็อยู่ร่วมกันไม่ได้ ที่ประชุมคณะรัฐมนตรี ได้

นำปัญหาเรื่องนี้เข้าปรึกษากันอยู่เป็นเวลานาน และในที่สุดการณ์ก็เป็นไปดังกล่าว คือ อีเด็นเขียนใบลาสั้น ๆ ในที่ประชุมคณะรัฐมนตรี ยื่นต่อนายกขอลาออกจากตำแหน่งทันที และเกือบเป็นขณะเดียวกัน นายกรัฐมนตรีก็ได้บอกให้ ลอร์ด ฮาลิแฟกซ์ รับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการต่างประเทศแทน. เรื่องดูเหมือนว่า จะได้เตรียมตัวกันอยู่แล้ว.

เมื่ออีเด็นลาออกจาก ตำแหน่ง รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศ (วันที่ ๒๐) ข่าวนี้ได้ไปถึงเชอร์ชิลล์เวลากลางคืน. เชอร์ชิลล์เขียนว่า พอมีคนโทรศัพท์ไปบอกข่าวก็ใจหาย และรู้สึกหวิว ๆ หมดหวังในสิ่งทั้งหลาย. แม้ตลอดเวลาที่ต้องรับ หน้าที่หนัก (ตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี) ในระหว่างสงคราม ก็ไม่เคยนอนไม่หลับเหมือนในคืนที่ได้ฟังข่าวอีเด็นลาออก หัวใจคิดพุ้งสร้านไปต่าง ๆ นานา ตั้งแต่เที่ยงคืนแล้วจนกระทั่งรุ่งอรุณ เชอร์ชิลล์ต้องนอนลืมตาโพลงอยู่บนเตียง ภายในสมองมีแต่ความเสียใจ

และความกลัว เหมือนกับมีบีศาจใหญ่มายืนอยู่ตรงหน้า เชอร์ชิลล์สารภาพว่า แม้เขากับอีเดนจะมีความแตกต่างกันอยู่หลายอย่างก็ดี แต่สำหรับตัวอีเดนเป็นรัฐบุรุษแห่งความหวังของชาติอังกฤษ และของชาติร่วมอาณานิคมของอังกฤษยิ่งขึ้นทุกวัน แต่บัดนี้เขาได้จากไปเสียแล้ว เชอร์ชิลล์มองดูความสว่างแห่งวันใหม่ที่ค่อย ๆ ฉายลอดเข้ามาทางหน้าต่างทีละน้อย เขามองออกไปข้างหน้า ไม่มีอะไรอยู่ในความคิดคำนึงของเขา นอกจากทัศนะแห่งความดับศูนย์.

ข่าวนายกรัฐมนตรีออสเตรียยินยอมต่อข้อ "บังคับ" ของฮิตเล่อร์ยังไม่หมด:

เชอร์ชิลล์เล่าว่า ระหว่างนั้น ฟอนริบเบนทรอป เอกอัครราชทูตเยอรมันใกล้จะเดินทางกลับไปรับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการต่างประเทศ นายกรัฐมนตรีแชมเบอร์เลนจัดให้มีการเลี้ยงอาหารกลางวัน ส่งท่านเอกอัครราชทูตที่

ทำเนียบเลขที่ ๑๐ ถนนดาวนิ่ง เซอร์ชิดล์กับภรรยาได้รับเชิญไปร่วมการเลี้ยงด้วย วันนั้นมีแขกราว ๑๖ คน ท่านเซอร์คาโดแกน (เพื่อนรักของอีเด็น ทำงานอยู่กระทรวงการต่างประเทศ เป็นคนโทรเลขด่วนให้อีเด็นกลับจากภาคใต้ฝรั่งเศส เมื่อ ๑๕ มกราคม) มาร่วมในงานของรัฐมนตรีต่างประเทศคนใหม่ ระหว่างอาหาร เสมียนที่กระทรวงการต่างประเทศ กะหิดกะหอบนำหนังสือฉบับหนึ่งมาให้ท่านเซอร์ ท่านเปิดซองออกอ่านแล้วลุกจากที่นั่งตรงไปยื่นให้ นายกรัฐมนตรี ซึ่งนั่งอยู่อีกด้านหนึ่ง เซอร์ชิดล์พยายามสังเกตกิริยาของคนทั้ง ๒ แต่จับไม่ได้. นั่งคิดอยู่คนเดียว จนในที่สุดท่านเซอร์ก็กระซิบบอกว่า ฮิตเล่อร์ส่งทหารเข้าบุกออสเตรีย และเข้ายึดกรุงเวียนนาเมืองหลวงไว้ได้แล้ว (๑๑ มีนาคม).

ที่ประชุมรู้กันหมด แต่เอกอัครราชทูตเยอรมันกับภรรยานั่งเฉย ทำเป็นไม่รู้ ทุกคนนิ่งเงียบด้วยความตกตะลึง นางแชมเบอร์เลนได้สติก่อนคนอื่น ก็ร้องบอกแขก

ทุกคนให้ "ตามสบาย" และขอให้ไปดื่มกาแฟกันในห้องรับแขก พวกแขกพากันลุกโผเผเหมือนคนไม่มีแรง บางคนเตรียมตัวจะกลับ บางคนทำท่ากระสับกระส่าย. ริบเบนทรอป กับภรรยายังคงเฉย กลับแสร้งยืนคุยกับเจ้าของบ้านได้อีกตั้งครึ่งชั่วโมง ซึ่งทำให้นายกรัฐมนตรีอึดอัดใจมาก จะละแขกไปทันทีก็เกรงเสียมรรยาท ระหว่าง ที่ทุกคนอยาก กลับ ภรรยา ของ เอกอัคร ราชทูต เยอรมัน ตรงเข้ามาทัก เชอร์ชิลล์ หล่อนพูดว่า อังกฤษกับเยอรมนีจะช่วยกันรักษาสัมพันธไมตรีระหว่างกันไว้ได้ แต่เชอร์ชิลล์คนเดียวต้องระวังอย่าทำลายมันเสีย. ท่านนายกรัฐมนตรีคงทนฟังอะไรอยู่ไม่ได้จึงยอมเสียมรรยาท กล่าว คำ ขอโทษ แขก อ้างว่า มีธุระด่วน. พอ นายกรัฐมนตรีออกไปแล้ว ริบเบนทรอปยังชวนคุยเรื่องต่างๆ อยู่อีกนาน. เชอร์ชิลล์ว่าวันนั้นเป็นครั้งสุดท้าย เขาไม่ได้พบกับ ริบเบนทรอปอีก จนกระทั่ง ริบเบนทรอป ถูกศาลอาชญากรอเมริกันตัดสินแขวนคอ.

ชาตาของออสเตรียและเช็คโกสโลวาเกีย

คืนวันที่ ๑๑ (มีนาคม) ศูชูชนิคนายกรัฐมนตรีออส-เตรีย (กลับจาก การต่อรอง กับ ฮิตเล่อร์ ที่กรุงเบอร์ลิน) พูดทางวิทยุกระจายเสียงแก่ชาวออสเตรียน มีข้อความสั้น ๆ แต่น่าชื่นชมว่า "เราต้องยินยอมต่ออำนาจป่าเถื่อนที่เข้ามาคุกคามเรา เพราะเรามิได้เตรียมตัวไว้เพื่อจะเสียสละโลหิต เพื่อต้อนรับกับเหตุการณ์อันเลวทรามเช่นนั้,,

เมื่อเยอรมันครอบครองออสเตรียแล้ว รัฐบาลของฮิตเล่อร์ได้มีหนังสือรับรองรัฐบาลเช็คโกสโลวาเกียเป็นทางการว่า เยอรมันจะเคารพต่ออธิปัตย์ของประเทศนั้น แต่ขณะเดียวกันเสียงหนังสือพิมพ์ในเยอรมันกลับตะโกนว่า ชาวเช็คกดขีชาวเยอรมันส่วนน้อยในแคว้นซูเดเตน (Sudeten) ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของเยอรมัน. กล่าวข้างรุสเซีย ซึ่งนั่งนิ่งมานานแล้ว ถือว่าก้าวใหม่ของเยอรมันในแคว้นซูเดเตน เป็นการคุกคามต่อผลประโยชน์ของคน ม. ลิตวินอฟ รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศรุสเซีย

จึงยื่นข้อประสงค์ให้มีการประชุมกัน ระหว่างอังกฤษ ฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา และรุสเซียด้วย เพื่อปรึกษาระงับการรุกรานของเยอรมนี คราวนี้เบ็นครั้งที่ ๒ ที่นายกรัฐมนตรีอังกฤษไม่ยอมร่วมมือ หลังจากปฏิเสธข้อเสนอของประธานาธิบดีอเมริกาครั้งก่อนมาแล้ว. แชมเบอร์เลน อ้างว่า การแตกแยกอย่างมาก จะเกิดขึ้นอีกอังกฤษของแชมเบอร์เลน ยังไม่พร้อมที่จะเห็นสงคราม. ฝ่ายหมู่เผด็จการจึงแสดงความพอใจอย่างมาก และการทำร้ายกันในแคว้นซูเดเตนก็เพิ่มความรุนแรงยิ่งขึ้น.

เช็คโกสโลวาเกียนั้น มีเบเนสเป็นประธานาธิบดี คนผู้นี้ชอบพอกับเชอร์ชิลล์มาก เคยเล่าให้เชอร์ชิลล์ฟังว่าเมื่อ ค.ศ. ๑๙๓๕ ฮิตเล่อร์ได้ให้คำรับรองว่า จะช่วยรักษาผลประโยชน์หรือความเป็นกลางของเช็คโกสโลวาเกีย ถ้าหากเยอรมนีกับ ฝรั่งเศส จะทำสงครามแก่กัน พอมาถึง ๑๙๓๖ ฤดูใบไม้ร่วง เบเนสได้รับคำสั่งจากกองบัญชาการทหารบกเยอรมันว่า ให้ระมัดระวังอย่าคบกับ

รุสเซีย (เขตแดนตะวันออกของเช็คติดต่อกับรุสเซียตะวันตก ประเทศทั้ง ๒ เคยมีสัญญาให้ความช่วยเหลือต่อกัน ถ้าเยอรมันรุกรานเช็คโกสโลวาเกีย ก็จะเป็นทางรุกไปสู่รุสเซียได้สะดวก)

เฮอร์ชิลล์เล่าว่า เมื่อแชมเบอร์เลนคัดค้านข้อเสนอประชุม "๔ อำนาจ" ของรุสเซียแล้ว ครั้น วันที่ ๒๖ กรกฎาคม (๑๙๓๘) แชมเบอร์เลนก็ประกาศส่งลอร์ดรันซีแมน (Lord Runciman) ไปยังกรุงปรากในฐานะผู้พิจารณาและไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างเยอรมันกับเช็คโกสโลวาเกีย คณะของลอร์ดรันซีแมนถึงกรุงปรากในวันที่ ๓ สิงหาคม นัยว่าการไกล่เกลี่ยของท่านลอร์ดย่งเหยิงมาก ท่านพักอยู่ที่นั่นถึง ๑๔ วัน ไม่ได้ผลอะไรที่น่าพอใจ ก็เดินทางกลับ.

ในเดือน กันยายน ฮิตเล่อร์ประกาศแก่พรรคของเขาที่นูเรมเบิร์ก แถลงการมีชัยในออสเตรีย และร้องต้องการ ปลดปล่อย ชาวเยอรมัน ส่วนน้อย ใน แคว้น

ซูเดเตน. วันที่ ๑๓ (กันยายน) เกิดจลาจลขึ้นที่นั่น แต่ปรากฏว่าเจ้าหน้าที่เช็คโกสโลวาเกีย ทำงานอย่างเข้มแข็ง รัฐบาล ประกาศ กฎอัยการศึก ชาวเยอรมัน ถูกจับและยิงทิ้งเป็นจำนวนมาก. ฝ่ายฮิตเล่อร์ได้ถือเอากฎอัยการศึกของเช็คเป็นเหตุให้เขาคุกคามต่อไป. ฝ่ายอังกฤษนั้น ระหว่าง ๑๓—๑๕ (กันยายน) แชมเบอร์เลนได้พบกับ ม. ดาลาดิเอ นายกของฝรั่งเศสครั้งหนึ่ง มีความเห็นร่วมกันที่จะเอาใจดีเข้าสู้เยอรมันอีก นายกทั้ง ๒ ส่งข้อเสนอไปให้ฮิตเล่อร์ ขอตั้งตัวเป็นผู้ตัดสิน บ่ายวันนั้น (ที่ ๑๔) ฮิตเล่อร์ก็ตอบมาขอเชิญแชมเบอร์เลนเดินทางไปพบเขาที่ทำเนียบ. แชมเบอร์เลนไปถึงมูนิค (ทางทิศใต้เยอรมนี) เมื่อ ๑๕ กันยายน ขณะขึ้นรถไฟจากมูนิคไปทำเนียบ นายกรัฐมนตรีอังกฤษต้องตกใจครั้งใหญ่ เพราะวิทยุประกาศว่า รัฐบาลเยอรมันประกาศรวมแคว้นซูเดเตนเข้าไว้ในอาณาจักรของเขาแล้ว. เชอร์ชิลล์เล่าว่าทางกระทรวงการต่างประเทศอังกฤษทำอะไรบ้าง ทุก

คนคงทำนายไม่ถูก แต่เขาทำกันดีมาก คืออกประกาศฉบับเดียวว่าการกระทำของเยอรมันไม่ถูกตามนโยบายของอังกฤษ แล้วก็เท่านั้นไม่มีอะไรอีก.

แชมเบอร์เลนต้อง "มือเปล่า" มาถึงถอนดอนวันที่ ๑๗ ก็ประชุมคณะรัฐมนตรีด่วน แล้วประกาศให้ราษฎรรู้ดังกล่าวข้างต้น. พอวันที่ ๑๘ นายกรัฐมนตรีฝรั่งเศสก็มาสู่ถอนดอนกับคณะ แชมเบอร์เลนบอกนายกฝรั่งเศสว่าเขาได้ตกลงตามข้อต้องการของฮิตเล่อร์แล้ว เพราะไม่มีทางอื่น. "ข้อตกลง" ที่ว่านี้คือ "ให้รัฐบาลเช็คโกสโลวาเกีย ยกแคว้นซูเดเต็น พร้อมด้วยจำนวนพลเมือง (เยอรมัน) ๕๐ เปอรเซ็นต์ให้แก่เยอรมนี. นายกรัฐมนตรีฝรั่งเศสกับคณะพูดไม่ออก ก็ยอมตามอังกฤษ และร่วมกันในนามของประเทศทั้ง ๒ เสนอให้ท่านเบเนส ประธานาธิบดีเช็คในวันที่ ๑๙ เวลาบ่าย. วันที่ ๒๐—๒๑ นายกรัฐมนตรีอังกฤษ นายกรัฐมนตรีฝรั่งเศส และประธานาธิบดีเบเนสประชุมกันในกรุงปรากผู้นำทั้ง ๓ มาถึงจุด

"หมดหนทาง" ก็ยินยอมร่วมกัน คือ เบเนสยินยอมทำตามคำแนะนำของอังกฤษฝรั่งเศสตอนหนึ่ง และเบเนสจะต้องยินยอมต่อข้อเรียกร้องของเยอรมันอีกตอนหนึ่ง.

นายกรัฐมนตรีอังกฤษ ได้โทรเลขไปถึงฮิตเล่อร์บอกข้อตกลงของตน แต่ไม่ได้รับคำตอบยินยอมมาจากฮิตเล่อร์ ระหว่างไม่ได้รับคำตอบ ทางอังกฤษร้อนรนกันมาก กองทัพเรือสั่งเตรียมพร้อม เพื่อปฏิบัติงานได้ทันที หากทุกอย่างไม่ตกลง. เชอร์ชิลล์เล่าว่าทางกรุงปร๊ากนั้นเล่า ประธานาธิบดีเบเนส ได้พูดทางวิทยุกับพลเมืองของเขา ขอร้องให้ช่วยกันรักษาความสงบไว้ก่อน ระหว่างที่ฮิตเล่อร์ยังไม่ตอบตกลงอะไรมา ที่สภาสามัญ อังกฤษมีประชุมเป็นการด่วน หลังจากการปรึกษาชนิดร้อนรนผ่านไปราว ๘๐ นาที นายกรัฐมนตรีแชมเบอร์เลนบอกแก่ที่ประชุมว่า เขาได้รับคำเชิญจากฮิตเล่อร์ให้บินไปพบกันอีกครั้งหนึ่งที่เมืองมูนิค พร้อมกับนายกรัฐมนตรีฝรั่งเศส.

ชาตาชองออสเตรียและเช็คโกสโลวาเกีย

ที่มูนิค ต้อนรับบุคคลสำคัญ ๔ คน คือ ฮิตเล่อร์ของเยอรมัน, มุสโสลินี ของอิตาลี, ดาลาดิเอ, แชมเบอเลน ของฝรั่งเศส และอังกฤษ โดยลำดับ ที่ประชุมตกลงกันเป็นขั้นสุดท้าย (เช้าวันที่ ๓๐ กันยายน) ว่า ให้เช็คโกสโลวาเกีย ยกแคว้น ซูเดเตน ให้เยอรมัน ภายใน วันที่ ๑ ตุลาคม ข้อตกลงอันนี้เรียกว่า "สัญญามูนิค" พอตกตอนบ่ายวันเดียวกัน ประธานาธิบดีเบเนส์ก็ประกาศยกดินแดนตอนนั้นให้แก่เยอรมันเป็น "ทางการ."

บันทึกความจำของเชอร์ชิลล์กล่าวในตอนนี้ว่า แชมเบอร์เลนกลับถึงอังกฤษมืดค่ำไปต้อนรับหนาแน่น ระหว่างทางเขานั่งมาในรถยนต์กับฮาลิแฟกซ์รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศของเขา, เขาพูดว่า คราวนี้เราจะรอดตัวไปได้อีก ๓ เดือนกว่า. พอถึงที่พำนักเขาก็โผล่หน้าต่างออกมาพูดกับพลเมืองของเขาว่า นี่เป็นครั้งที่ ๒ ที่เขากลับมาสู่ที่พำนักด้วยความสุขและเกียรติยศ เขาเชื่อว่าสิ่งที่เขา

ได้ทำไปแล้ว เป็นเกียรติยศและความสุขอยู่ตลอดเวลา สำหรับพวกเราชาวอังกฤษ.

ส่วนที่รุสเซียเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์คราวนี้ เชอร์ชิลล์ว่า ในที่ประชุมสันนิบาตชาติ ได้ถกเถียงกันรุนแรงมาก ผู้แทนของรุสเซียก็พูดมาก เพื่อประโยชน์ของเช็คโกสโลวาเกีย แต่รัฐบาลรุสเซียไม่ได้แสดงปฏิกริยาต่อเยอรมันเลย ไม่มีใครรู้ว่าหัวใจของสตาลินขณะนั้นเป็นอย่างไร ทั้งๆที่ ๒ ประเทศนี้มีสัญญาช่วยเหลือผูกพันกันอยู่.

ส่วนที่เกี่ยวกับฝรั่งเศสยิ่งร้ายหนัก: เชอร์ชิลล์ว่า ความจริงฝรั่งเศสมีสัญญาอยู่กับเช็คโกสโลวาเกียว่า ถ้าหากถูกเยอรมันรุกรานจะต้องช่วยป้องกัน. อนึ่ง ตลอดเวลาแห่งประวัติศาสตร์ เช็คโกสโลวาเกียได้ทำตัวเท่ากับเพื่อนที่ดียิ่งของฝรั่งเศส ทั้งในประเทศและในสันนิบาตชาติ. ข้อผูกพันอันนี้ ไม่น่าที่ฝรั่งเศสจะทอดทิ้งจิงเท่ากับกล้าเสี่ยงสละเพื่อนผู้ซื่อสัตย์ของตนไปอย่างน่าเสียดาย

ประธานาธิบดีเบเนส์นั้นเล่า ก็ไม่ควรยินยอมไปโดยง่าย แต่เอาเถอะ เบเนส ได้กระทำ ไปด้วย ความฉลาด และกล้าหาญมาก. ส่วนอังกฤษของเรานั่นสิ ควรจะบันทึกเรื่องไว้ในประวัติศาสตร์ ได้อย่างน่าเสียใจยิ่ง อังกฤษของแชมเบอร์เลนไม่เพียงแต่จะ 'ยอมตาม' อย่างเดียว แต่กลับ 'ผลักดัน' ฝรั่งเศส ให้ตกลง สู่ชาตากรรม อันร้ายแรงด้วย.

บทที่สิบหก

เผด็จการรุกโปแลนด์

แผนรุกรานอันอุดมด้วยกำไร ยังไม่เป็นที่พอใจแก่เยอรมัน: เมื่อฮิตเล่อร์ประกาศรวมเอาส่วนหนึ่งของเช็คโกสโลวาเกียไว้แล้ว ฮิตเล่อร์ต้องเผชิญกับปัญหาการรักษาไว้ซึ่งแผ่นดินและสรรพวัตถุซึ่งติดทัดนมา. ความจริงมีว่า เช็คโกสโลวาเกียที่ฮิตเล่อร์ยึดไว้เต็มไปด้วยโรงงานสร้างอาวุธและกระสุนดินดำ. ปืนใหญ่ของเช็คโกสโลวาเกียได้ชื่อว่าทรงคุณภาพเป็นเยี่ยมกว่าของประเทศอื่น แต่ฮิตเล่อร์ยังขาดน้ำมันอันเป็นเครื่องอุปกรณ์สำคัญแก่โรงงานเหล่านี้ ดังนั้น ฮิตเล่อร์จึงหันไปขู่เข็ญรูมาเนีย (ทิศตะวันออกเฉียงใต้ของเช็คโก-

สโลวาเกีย) เพื่อยึดเอาเป็นแหล่งน้ำมัน ซึ่ง รูมาเนีย มี
อยู่และทำได้ปีหนึ่งประมาณ ๑๕ ล้านตัน.

การ ขู่เข็ญ รูมาเนีย นั้น ฮิตเล่อร์ ส่ง คำ ขาดไป ว่า
ห้ามมิให้รูมาเนีย โอนเอียงไป ทางใด ต้อง รักษา ฐานะ
ของ ตน ให้ มั่น คง เมื่อได้ รับ คำขาด วันที่ ๑๘ มีนาคม
๑๙๓๙ รูมาเนียได้ มองดู สัมพันธมิตร มีรุสเซีย อัง
กฤษ ฝรั่งเศส ตุรกี และโปแลนด์ เป็น ต้น. เมื่อเห็น
ว่า รุสเซีย ซึ่งเป็น หัวหน้าใน กลุ่มนั้น แสดง ท่าที จะขัด
ขวางเยอรมัน จึงอุ่นใจ ประกาศระดมพลถึง ๑๐๐,๐๐๐
คนในทันที แต่รุสเซีย มิได้รับการร่วมมือจากกลุ่มพันธ-
มิตร (มีอังกฤษเป็นใหญ่) เช่นเดิม จึงไม่กล้าทำอะไร
ที่เป็นเครื่อง เบาใจ แก่ รูมาเนีย ต่อไปได้ ดังนั้น พอถึง
วันที่ ๒๓ (มีนาคม) อาการคึกคักของรูมาเนีย ก็อ่อนลง
และโดยที่คนทั้งหลายมิได้คิด กษัตริย์คาโรล แห่งรูมา-
เนียได้ (ยินยอม) เซ็นสัญญา พาณิชย์กับเยอรมนีฉบับ
หนึ่ง เป็นสัญญา ยอมส่ง น้ำมัน ตามที่ ฮิตเล่อร์ ต้องการ

ให้เยอรมัน.

การที่สัมพันธมิตร มีอังกฤษเป็นต้น ยังดำเนินนโยบาย "ยานคาง" อยู่ ไม่กล้าจะ "พร้อมเพื่อทำสงคราม" แชมเบอร์เลนจึงถูกกล่าวหาอย่างสาดเสียเทเสีย. ฝ่ายทางเยอรมัน, ฮิตเล่อร์เกง ถูก ว่า อังกฤษไม่กล้าเข้ามาขัดขวาง การกระทำของตน. ในปลายเดือน มีนาคม นั้น ฮิตเล่อร์ จึงยก ก้าว ใหม่ ของเขา เหยียบลงไป ใน ดิธัวเนีย ประเทศเล็ก ๆ ประเทศหนึ่งทางแถบทะเลบอลติค ก้าว ใหม่ ของ ฮิต เล่อร์ ใน ครั้ง นี้ ได้ แก่ คำ ขาด ฉบับ หนึ่ง ให้รัฐบาลดิธัวเนีย (ในกลุ่ม ปริมณฑล ของรุสเซีย) ยก เมเมล (Memel — ศูนย์กลางท่าเรือแห่งเดียวของ ดิธัว-เนียในทะเลบอลติค เยอรมันเสียไปเมื่อคราวแพ้สงคราม โลกครั้งแรก มีพลเมืองราว ๕ หมื่นคน) ให้เยอรมัน ภายใน ๔ วัน ถ้าชักช้าไป เยอรมัน จะ ยก ทหาร เข้า เหยียบเมืองหลวงดิธัวเนียทันที. คำขาดของเยอรมันรุนแรงมาก และได้ผลมาก คือ รัฐบาลดิธัวเนีย ยอม

ยกเมเมลให้เยอรมนี ทันทีที่ได้รับคำขาด เพราะเกรงอำนาจฮิตเล่อร์ และพึ่งพาอาศัยใครไม่ได้.

ดังได้บันทึกมาแล้วข้างต้นว่า เยอรมนีกับอิตาลีได้เข้าร่วมแกนแก่กัน ที่เรียกว่า Rome-Berlin Axis เมื่อ ค.ศ. ๑๙๓๖ และพาเอาญี่ปุ่นเข้ามาร่วมด้วย เป็นรูปรักษาผลประโยชน์ของกันและกัน และสนับสนุนการกระทำของกันและกันด้วยนั้น (ทั้ง ๓ ประเทศร่วมสัญญาใหญ่ฉบับหนึ่งเรียกว่า Anti-Co-mintern Pact ระหว่าง เคานต์ จยาโน รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศอิตาลี, ริบเบนทรอป เยอรมนี และ นายฮัตตา เอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำอิตาลี ที่กรุงโรม). ผู้ที่ลงทุนน้อยที่สุด แต่ได้กำไรมากที่สุด ไม่มีใครสู้เยอรมนีได้ เพราะชั่วเวลาไม่ถึง ๑ ปี เยอรมันก็ได้ออสเตรียทั่วประเทศ, เช็คโกสโลวาเกียอีกค่อนประเทศ และได้เมเมลของลิธัวเนียด้วย. เยอรมนีจึงสามารถขยายตัวเป็นมหาอาณาจักรได้ มีดินแดนเพิ่มขึ้นอีกไม่น้อยกว่า ๑๐๐,๐๐๐

ตารางไมล์. รองลงมาคือญี่ปุ่น ซึ่งกำลังลงทุนได้กำไรดีในตะวันออกไกล ทหารของสมเด็จพระมหาจักรพรรดิรุกเข้าไปในดินแดนแมนจูเรีย และจีนเหนือ, จีนกลาง ได้โดยไม่มีใครคัดค้าน แต่ประเทศที่ลงทุนมากและยังไม่ได้กำไรอะไรเลยภายในกลุ่ม "แกน" ของตนคืออิตาลี.

ปรากฏตามบันทึกของเชอร์ชิลล์ว่า ขณะที่ฮิตเล่อร์เข้ายึดเอาเมเมลไว้นั้น หนังสือพิมพ์อิตาลีทุกฉบับ มิได้ออกความเห็นในเรื่องนี้ เห็นจะเป็นเพราะถูกห้ามมิให้พูดอะไร แต่พอถึงปลายเดือนมีนาคมนั่นเอง อิตาลีก็เริ่มเคลื่อนไหว มุสโสลินี แสดงสุนทรพจน์ครั้งใหญ่ แสดงความปรารถนาจะได้สิทธิในตูนิส แอฟริกาเหนือ, ผลประโยชน์ทางคลองสุเอสของฝรั่งเศส และประเทศอัลบาเนีย (ตะวันตกของหมู่ประเทศแหลมบัลข่าน ลงทะเลอาเดรียติค ติดกับประเทศกรีซ). เมื่อฝ่ายประชาธิปไตย ไม่มีใครมาคัดค้าน พอถึงวันที่ ๗ เมษายน (๑๙๓๙) เวลาเช้า กองทัพนาวิกโยธินของอิตาลี ก็

บุกขึ้นบกที่เมืองท่าอัลบาเนีย อิตาลีแบ่งกำลังออกยึดสถานที่สำคัญ ๆ ได้โดยฉับไว. ปรากฏว่า อิตาลีทำงานเพียง ๒ — ๓ ชั่วโมง ทุกอย่างก็เรียบร้อย แม้จะมีการขัดขวางบ้าง ก็เหมือนแมลงเม่าบินเข้ากองไฟ ทหารของอัลบาเนียมีเพียงหยิบมือเดียว ต้องพากันตายหมด. ต่อมาวันที่ ๗ — ๔ อิตาลีได้ส่งนาวิกโยธินของตนขึ้นไปบนดินแดนอัลบาเนียอีก. กล่าวกันว่าทหารอิตาลีไปยึดอัลบาเนียคราวนี้เป็นการขึ้นไปเที่ยวมากกว่าขึ้นไปรบ. กล่าวคือถูกปืนทมอยู่ไม่มีโอกาสได้ยิงคน เพราะไม่มีคนโผล่หน้าออกมาให้ยิง. ถูกปืนทมไว้สำหรับยิงคน จึงต้องเอาไปใช้ยิงกระจกหน้าต่างตามร้านค้า ยิงเสาโทรเลข ยิงหอนาฬิกา หรือไม่ก็ยิงส่งเข้าไปในเสือกที่ด้วยความคะนองมือ. พระนางเยราดีน (Geraldine) ราชินีเดอโฉมของพระเจ้าซอก (King Sog) ตกอยู่ในภาวะที่น่าสงสาร. พระนางประสูติพระโอรสได้เพียง ๓ วัน ต้องพยุงพระกายอันอิดโรยตัดพระทัย

เสด็จกลับจากพระราชวัง พร้อมด้วยพระราชโอรสองค์น้อยเสด็จหนีออกจากประเทศโดยพาหนะรถยนต์พระที่นั่งอย่างรีบด่วนเข้าเขตกรีซ ต่อจากนั้นคิงก์ซอคก็ต้องเสด็จหนีถูกบีบอิตาลีตามพระมเหษีและพระโอรสที่รักไปด้วย. ในขณะเดียวกัน สภาสูงแห่งฟาสซิสต์—อิตาลี ได้ประกาศตั้งคณะกรรมการปกครองภายในนครติรานา (Tirana) อันเป็นเมืองหลวงของอัลบาเนีย และต่อจากนั้น ก็ประกาศว่า "พระเจ้าวิคเตอร์เอม-มานูเอลกษัตริย์ของอิตาลี ทรงเป็นพระจักรพรรดิของอัลบาเนีย" ด้วย.

"ทางอังกฤษของเรา" เชอร์ชิลล์กล่าว "ได้มีการประชุมสภาฉุนนาง ลอร์ดฮาลิแฟกซ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ได้แถลงให้ที่ประชุมทราบถึงการรุกรานของอิตาลี และท่านนายกรัฐมนตรีได้ทำคำประกาศร่วมกับรัฐบาลฝรั่งเศสว่า ในกรณีที่ประเทศเล็กอีก ๒ ประเทศคือ ตุรกีและรูมาเนียจะ

ถูกรุกรานจากประเทศหนึ่งประเทศใด (ต่อไป) อังกฤษ และฝรั่งเศสจะให้ความช่วยเหลือโดยทางทหาร."

ประกาศของนายกรัฐมนตรีครั้งนี้นับเป็นประกาศที่รุนแรงครั้งที่ ๒ ในระยะ ๒ เดือน คือครั้งแรกภายหลังที่เยอรมันยึดเอาดินแดนเมเมลของลิธัวเนียไปเมื่อปลายเดือนมีนาคม มีประกาศของอังกฤษภายในสภาสามัญว่า อังกฤษกับฝรั่งเศสได้ร่วมใจกันแน่วแน่ จะให้ความช่วยเหลือแก่โปแลนด์ ถ้าชาวโปลถูกรุกราน ไม่ว่าจากประเทศใด. แต่ครั้นเยอรมันหยุดดูท่วงที ปล่อยให้อิตาลียึดเอาดินแดนอัลบาเนียไปอีก นายกรัฐมนตรีอังกฤษก็เริ่มประกาศอย่างรุนแรงอีก แต่เป็นคำประกาศที่น่าขบขันมาก เพราะอังกฤษ (กับฝรั่งเศส) ก็ช่างไม่รู้ว่าการพูดเพียง ๒—๓ คำนั้น จะหยุดการรุกรานของฝ่ายเผด็จการได้อย่างไร.

เมื่ออิตาลียึดได้อัลบาเนียเรียบร้อย ขณะที่ฝ่าย-

ประชาธิปไตย กำลังคิดว่าประกาศของตนจะช่วยระงับความวุ่นวายในยุโรปลงได้ เสียงร่ำร้อง ของเยอรมันก็โผล่ขึ้นต้อนรับประกาศฉบับแรกของอังกฤษ ฝรั่งเศส คือ ร่ำร้องว่า เสรีรัฐ ดานซิก (ตกทะเลบอลติคด้านตะวันตกเฉียงเหนือสุดของโปแลนด์ เคยเป็นของ ปรุสเซียมาก่อน เมื่อเยอรมันแพ้สงครามโลกครั้งแรก ดานซิกกลายเป็นเสรีรัฐ อยู่ในคุ้มครองของสันนิบาตชาติ เนื้อที่ประมาณ ๗๕๔ ตารางไมล์ พลเมืองราว ๘๐๐,๐๐๐ คน) หรือที่เรียกว่าเฉลียง (Corridor) ของโปแลนด์ ต้องเป็นทางเดินของเยอรมัน และต้องตกเป็นของเยอรมัน. ฮิตเล่อร์ประกาศว่า ถ้าเยอรมันได้ดินแดนแห่งนี้ เป็นแหล่งสุดท้าย คนเยอรมันจึงจะไม่อดตาย.

ระหว่างนั้น ท่านรูสเวลต์ ประธานาธิบดีอเมริกา คงจับตาดูการกระทำของฝ่ายเผด็จการอยู่โดยตลอด จึงได้ส่งสาส์นส่วนตัวของท่านมายังฮิตเล่อร์และมุสโสลินี ขอร้องให้ผู้เผด็จการทั้ง ๒ ไม่รังแกประเทศต่างๆ ต่อไป

จะได้หรือไม่ ประเทศที่ท่านรูสเวลต์มุ่งหมาย ดูเหมือน
จะเป็นโปแลนด์และรูมาเนีย เยอรมันได้ตอบสาสน์ของ
ท่าน ประธานาธิบดีรูสเวลต์ ด้วย วธ ประกาศ บอก เลิก
สัญญาใด ๆ ที่ทำไว้กับ รัฐบาล โปแลนด์ และ สัญญา
นาวีที่เคยทำไว้กับอังกฤษก็บอกขอเลิกด้วย. นักการเมือง
ทั้งหลายถือว่า นี่คือ การตอบแทน คำพูดของแชมเบอร์-
เลน ที่พูดไว้ในสภาสามัญว่า "อังกฤษ ฝรั่งเศส จะ
ช่วยเหลือ โปแลนด์ ทางทหาร เมื่อโปแลนด์ ถูกรุกราน
จากประเทศหนึ่งประเทศใด" นั้นด้วย.

เมษายน ๑๙๓๙ ผ่าน ไป เงียบ ๆ แต่ ทาง เสรีรัฐ-
ดานซิก เริ่มมียิง กันบ้างประปราย ที่ด่านภาษี อังกฤษ
และ ฝรั่งเศสมั่นใจว่า อย่างไร เสีย เยอรมันจะ ต้องบุก
เข้าโปแลนด์ในไม่ช้านัก ทั้ง ๒ ประเทศจึงประกาศ เรียก
ทหาร กองหนุน เข้า ผึกหัด, เพิ่ม เวลาทหาร ประจำการ
ออกไปอีก. และหวัง กัน อยู่ว่า จะได้ รุสเซีย เข้าร่วม
มือ เพื่อ ยับยั้ง ฝ่ายเผด็จการ แต่ความหวัง ขั้นสุดท้ายนั้น

เริ่มจะเปลี่ยนแปรไป เพราะ ม. ลิตวินอฟ รัฐมนตรี ว่าการต่าง ประเทศของ รุสเซีย ผู้ชิงชังเยอรมนี ลาออก อย่างบัจจุบันทันด่วน และโมโลตอฟ ผู้มีนโยบายตรง ข้ามกับลิตวินอฟเข้ามารับหน้าที่แทน. อังกฤษและฝรั่งเศสได้ตกลง กันครั้งใหม่ว่า ตนจะ ต้อง ดำเนินการ ทูต อย่างเก่งกล้าที่สุด ต้องฉุดรั้งเอาสตาลินเข้ามาเป็นพวก ให้จงได้ ถ้าประชาธิปไตยศูนย์เสียกำลังในด้านนี้ ต้องนับเป็นการศูนย์เสียครั้งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์การทูตของตน.

ราวต้นเดือนพฤษภาคม การกระทบกระทั่ง ระหว่าง โปแลนด์—เยอรมนีมากขึ้น นายพันเอกเบค (Bech) รัฐมนตรี ว่า การ กระทรวงต่าง ประเทศโปแลนด์ พูด วิทยุ กระ จาย เสียง ต่อ ต้าน การ รุกราน ของฮิตเล่อร์ ว่า ถ้า กองทัพ ของนาซียาตราเข้า เฉลียงโปแลนด์เมื่อไร ชาว โปลจะต่อต้านจนกระทั่งโลหิตหยาดสุดท้าย พันเอกเบค กล่าวในสุดท้ายว่า ทหาร เยอรมัน อาจทำแก่ใคร ๆ ได้

แต่จะมาทำกับโปแลนด์นั้นไม่ได้. ฮิตเล่อร์ได้ฟังคำของรัฐมนตรี ว่าการ ต่าง ประเทศโปแลนด์ โกรธแค้น มาก เขาไม่ นึก ว่าโปแลนด์ จะห้าวหาญ ถึงเพียงนี้ เขาคิดว่าความห้าวหาญของโปแลนด์ เนื่องมาจากการสนับสนุนอย่างโง่ ๆ ของอังกฤษกับฝรั่งเศส มิใช่อะไรอื่น.

เมื่อวันที่ ๘ พฤษภาคม อังกฤษ กับ ฝรั่งเศสได้ดำเนินการทูตของตนอย่างแรงภายใน กรุงมอสโคว์ ปรากฏว่า เอก อัครราช ทูตของ อังกฤษ และ ฝรั่งเศสที่นั่น ได้พยายามฉุดรั้งเอา รุสเซีย เข้ามาร่วมมือทางทหาร ครั้นวันที่ ๑๗ ต่อมา รัฐบาลอังกฤษและฝรั่งเศส ก็ส่งสาส์นผ่านเอกอัครราชทูตของตน ประจำกรุงมอสโคว์ ความสำคัญในสาส์นนั้น มี

ก. อังกฤษ ฝรั่งเศส และ รุสเซีย จะต้องให้ ความช่วยเหลือแก่กัน เพื่อต้านทานการรุกราน.

ข. อังกฤษ ฝรั่งเศส ตกลง ช่วย เหลือ ประเทศใด รุสเซียต้องรับรองช่วยเหลือประเทศนั้นด้วย.

ค. ถ้าความเป็นกลางของ ฟินแลนด์, แอสโซเนีย และลัตเวีย ถูก ละเมิด. อังกฤษ ฝรั่งเศส รุสเซีย จะ ให้ความช่วยเหลือทันที.

ส่าส์น และความปรารถนาของอังกฤษ ฝรั่งเศสครั้งนี้ ได้รับความพิจารณาจากรุสเซียอย่างรวดเร็ว โดยหนังสือพิมพ์ปากเสียงของรัฐบาลฉะบับหนึ่งชื่อ ปราฟดา ลง ข่าวปฏิเสธไม่เห็นด้วย กับ การกระทำเช่นนั้น ในวันที่ ๑ เดือน มิถุนายน. นอก นั้น รัฐมนตรีว่า การ กระทรวง การ ต่าง ประเทศ คน ใหม่ ของ รุสเซีย (โมโลตอฟ) ยัง แถลง ประสาสโนบาย ต่างประเทศ ของเขา ว่า "จะไม่ยอมให้สงครามมาฉุดรุสเซียไปสู่ความยุ่งยาก ที่รุสเซียจะต้องเสียเลือดเนื้อด้วย.

แม้ว่า ทางรุสเซีย จะ ประกาศโจ่งแจ้ง มา เช่นนั้น ก็ดี อังกฤษกับฝรั่งเศสก็ยังไม่หมดความพยายาม แชมเบอร์เลน จึงประกาศส่ง วิลเลี่ยม สแตรงก์ ออกไปกรุงมอสโคว์ เพื่อช่วยเอกอัครราชทูตอังกฤษทำงาน คนผู้นี้ ทำ

เผด็จการรุกโปแลนด์

งานอยู่ในกระทรวงการต่างประเทศ ไม่เคยมีชื่อเสียงมาแต่ก่อน เขาออกเดินทางจากลอนดอนถึงกรุงมอสโคว์เมื่อวันที่ ๑๕ มิถุนายน พาเอา "ความไม่มีหวัง" ของคนทั้งหลายติดตัวไปด้วย ความสามารถของสแตรงก์จะได้รับผลเพียงไร ไม่มีใครทราบ เพราะตั้ง ๑๕ วันก็ไม่มีประกาศของรัฐบาล ครั้งถึงวันที่ ๓๑ กรกฎาคม อังกฤษกับฝรั่งเศสกลับประกาศร่วมกันอีกครั้งหนึ่งว่าจะจัดส่งคณะทูตทหารชั้นดีไปกรุงมอสโคว์อีก เพื่อช่วยเหลือดังสตาลินมาเข้าข้างตน ขณะนั้นผู้แทนโปแลนด์กำลังพักอยู่ในกรุงมอสโคว์ด้วย เพื่อปรึกษาในวิธีการช่วยเหลือ (โปแลนด์) ที่รุสเซียวางไว้. ทูตทหารคณะนี้ออกเดินทางถึงกรุงมอสโคว์ในวันที่ ๑๑ สิงหาคม.

การปรึกษาในกรุงมอสโคว์เป็นไปอย่างเคร่งเครียด รุสเซียวางกฎเกณฑ์ว่าตนจะต้องช่วยเหลือโปแลนด์ด้วยแต่โปแลนด์และประเทศในกลุ่มเดียวกันปฏิเสธเด็ดขาดในการช่วยเหลือของรุสเซีย เพราะทุกประเทศแน่ใจว่า

ถ้ายอมให้รุสเซียเข้าช่วย (เวลาเยอรมันรุกราน) รุสเซีย จะต้องถือโอกาสเข้ายึดเอาโปแลนด์แทนการช่วยเหลือ. เรื่องทั้งหลายจึงระงับอยู่ตรงนี้ ซึ่งอังกฤษกับฝรั่งเศสก็เห็นพ้องด้วยว่า น่าจะเป็นอันตรายของโปแลนด์เช่นนั้นจริง ๆ ดังนั้น การปฏิเสธของโปแลนด์ (ประเทศเดียว) จึงเป็นผลสะท้อนให้อังกฤษฝรั่งเศสต้องผิดหวังในความตั้งใจของตนไปด้วย.

รุสเซียได้ถือเอาการที่ตกลงกับโปแลนด์ไม่ได้ เป็นเหตุให้ตกลงกับอังกฤษและฝรั่งเศสไม่ได้ด้วยเหมือนกัน เพราะถ้าตกลงกับโปแลนด์ไม่ได้ ประโยชน์ทางทะเลบอลติค (ตามนโยบายของรัฐมนตรีว่าการต่างประเทศคนใหม่) ก็จะไม่เกิดแก่ตนเลย รุสเซียเห็นว่า ผู้ที่จะช่วยแบ่งปันผลประโยชน์ทางด้านนั้นให้แก่ตนจึงเหลือแต่เยอรมันประเทศเดียว ดังนั้นจึงค่อย ๆ เปลี่ยนอิริยาบถทำญาติดีกับเยอรมัน เยอรมันเห็นเป็นโอกาสที่ตนจะได้รับผลประโยชน์ทางด้านนั้น โดยไม่มีใครขัดขวาง จึง

อ้าแขนรับรุสเซีย. ทั้ง ๒ ประเทศ หวัง ซึ่งประโยชน์ชั่ว
คราวของตน เพราะฉะนั้นมิตรภาพระหว่าง ๒ ประเทศ
จึงเป็นไปไม่ถาวร ดังจะเห็นว่าเยอรมนีประกาศสงคราม
กับรุสเซียในเวลาต่อไป และเวลานั้น รุสเซียก็หันเข้า
หาสัมพันธมิตรอีก.

เมื่อรุสเซียตกลงใจหันความคิด มาญาติดีกับเยอรมนี
แล้ว วันที่ ๑๙ สิงหาคม สตาลินก็ได้ประกาศว่า มี
ความประสงค์จะทำสัญญากับเยอรมนีสักฉะบับหนึ่ง.
อวสานแห่งการไมตรีระหว่าง อังกฤษฝรั่งเศส กับ รุสเซีย
จึงมาถึงในวันนั้น. วิลเลี่ยม สแตรงก์ซึ่งเป็นคนเก่งของ
แชมเบอร์เลนต้องเดินทางกลับกรุงลอนดอน แสงสว่าง
แห่งสันติภาพก็ถูกบดบังเสียด้วยเงามืดแห่งอสุรสงคราม.

โลกพากันตกตะลึงพรึงเพริดอย่างใหญ่หลวง ใน
เมื่อสำนักข่าวทาสส์ (Tass Agency) ของรุสเซียประกาศ
ออกมาในวันที่ ๒๑—๒๒ สิงหาคมว่า ริบเบนทรอป
รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศของเยอรมนีได้บินด่วนไปกรุง

มอสโคว์เพื่อเซ็นสัญญาฉบับที่กล่าว คือ "สัญญาไม่รุกรานกัน" (Non-Aggression Pact). สัญญานั้นมีเงื่อนไขถึง ๗ ประการ ความสำคัญก็เพื่อจะผดุงไมตรีระหว่างอัครภาคีทั้ง ๒ ฝ่าย. บรรดานักการทูตอังกฤษชั้นดีทั้งหลายกล่าวกันว่า สัญญานี้เท่ากับเยอรมนีได้จำนอง ชาติ ของตนไว้กับ รุสเซีย และ นักการ ทูต ของเยอรมนีที่ยกย่องกันใน เวลานี้ว่าฉลาดที่สุดนั้น ต่อไปก็จะกลายเป็นการทูตที่โง่ที่สุด.

ฝ่ายข้างโปแลนด์นั้น คง ยังแสดง ความ ห้าวหาญ สมเป็น ชาติ กล้าไม่เปลี่ยนแปลง รัฐบาล ออกประกาศ ตอบ การ กระ ทำ ของ เยอรมัน โดยสั่ง มิให้ ทหาร ลา พัก, กำหนดเขตแดนบางตอนที่ ติดต่อกับเสรีรัฐดานซิกให้เป็นที่ตั้งกองทหาร, ประกาศอพยพพลเมือง, แต่งป้อมคูและหอรบให้มั่นคงขึ้น และประกาศท้าทายด้วยความเก่งกล้าว่า.

ก. ดานซิกจะต้องไม่ยอมอยู่ใต้อำนาจของเยอรมนี.

ข. ดานซิก ต้อง อยู่ภาย ใต้ ระบอบ ศุลกากร ของโป-แลนด์.

ค. สิทธิและผลประโยชน์ของโปแลนด์ใน ดานซิกจะต้องไม่อยู่ในบังคับของอำนาจต่างประเทศ.

รัฐบาลของแชมเบอร์เลน ของฝรั่งเศส และบรรดาเครือ สัมพันธมิตร อื่น พากันสนับสนุน การท้าทาย ของโป-แลนด์โดย เบ็ด เผย. แชม เบอร์เลน ประ กาศ ใน รัฐสภา อังกฤษว่ารัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จะปฏิ-บัติตามข้อผูกพันที่มีอยู่กับโปแลนด์อย่างเคร่งครัด. ลอร์ด ฮาลิแฟกซ์ รัฐมนตรี ว่าการ ต่าง ประเทศ ส่ง คำ สั่ง ด่วนไปยัง เซอร์เนวิล แฮนเดอร์สัน เอกอัครราชทูตอัง-กฤษ ประจำ กรุง เบอร์ลิน ให้แถลง ยืนยัน ว่า อังกฤษ จะไม่หยุดยั้งความตั้งใจ แม้ว่าเยอรมนีจะได้เพื่อนร่วม มือ คือ รุสเซีย. ระหว่างนั้น สมเด็จ พระเจ้า แผ่น ดิน รับ เสด็จกลับจาก บัลมอแรล (Balmoral) ซึ่งเป็นที่ประทับ ใกล กัง วล บน ฝั่ง แม่ น้ำ (Dee) ในสก็อต แลนด์ พอ

ถึงกรุงลอนดอน ก็เสด็จประทับเป็นประธานสภาชุนนาง ในวันที่ ๒๔ สิงหาคม. ทรงรับคำปรึกษาจากนายกรัฐ-มนตรี รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศ, และรัฐมนตรีกระทรวงประสานการป้องกัน(Co-ordination of Defence) ทันที ณ บัดนี้ ความหมายของคนทั้งหลายที่เคยเข้าใจว่า คณะรัฐมนตรีชุดแชมเบอร์เลน เป็นชุดของคนแก่ ทำอะไรเชื่องช้ามาแต่เดิมนั้น ค่อย ๆ หมดไป. คนอังกฤษและฝรั่งเศสเริ่มพอใจกันทั่วหน้า บรร-ดานาซีทั้งหลายต้องพากันตกใจในการกระทำของคณะรัฐมนตรีคนแก่ และในที่สุดก็ต้องมาถึงวาระที่ว่า "ตกกระไดพลอยโจน."

มีบันทึกส่วนตัวของเชอร์ชิลล์ประกอบเรื่องในตอนนี้ว่า: ระหว่างนั้นมีการไปมาระหว่างรัฐบุรุษอังกฤษกับฝรั่งเศสมากมายที่สุด เมื่อวันที่ ๑๔ กรกฎาคม อันเป็นวันชาติของฝรั่งเศส เชอร์ชิลล์ได้รับคำเชิญจาก

รัฐบาลนั้นให้ไปร่วมงาน พอเสร็จพิธีวันชาติ พลเอกกา-
เมอแลง (Gamelin) ก็ชวนไปตรวจดูแนวรบของฝรั่งเศส
ในเขต แม่น้ำไรน์ ใกล้ Lauterbourg ตลอดไป จดเขต
สวิส เชอร์ชิลล์ยืนยันว่า ฝรั่งเศสจัดแนวรบไว้พร้อม
สรรพ มีทหาร ประจำแนว คอย ตรวจ ตรา อยู่ ตลอด
๒๔ ชั่วโมง ฝรั่งเศส ทำสะพาน ถาวร ข้ามแม่น้ำ ไรน์ ไว้
แห่งหนึ่ง เมื่อขึ้นไปยืนอยู่ กลางสพานมอง เห็นเขตแดน
เยอรมนี ห่างไป ราว ๑๐๐ หลา เท่านั้น กระแส แม่น้ำ-
ไรน์ ไหลเฉื่อย ราว ๖—๗ ไมล์ ต่อ ๑ ชั่วโมง เรือแพ
ผ่านไปมาน่าดูมาก เมื่อจากมาตั้งแต่วันนั้นแล้ว ก็ไม่
ได้พบแม่น้ำไรน์อีกตั้ง ๕ ปี จนกระทั่ง เราชับเยอรมันผู้
ครองฝรั่งเศสไปได้ในต้นปี ๑๙๔๕ เมื่อวัน กลับจากไรน์
ท้องฟ้าสว่าง อากาศสดใสมาก แต่หัวใจของเราพากัน
เร่าร้อนถึงอนาคต กาลอัน ใกล้ที่เขตไรน์จะต้องกลายเป็น
สนามรบ กระแสน้ำที่ไหลสะอาด จะเปลี่ยนเป็นสีแดง.

เชอร์ชิลล์กลับถึงกรุงลอนดอนเมื่อวันที่ ๒๖ สิงหาคม

เล่าว่า เมื่อ มา ถึงบ้าน ก็ได้พบ กับพลเอก ไอออนไซด์ (Ironside) นายทหารฝ่ายเสนาธิการคนสำคัญของอังกฤษ ท่านผู้นี้เพิ่งเดินทางกลับจากโปแลนด์โดยคำสั่ง ของ กระ-ทรวงกลาโหมให้ไปช่วยเหลือวาง แนว ต้านทาน เยอรมนี เชอร์ชิลล์ขอร้องให้ไอออนไซด์ ค้างอยู่ที่บ้านของตัวถึง ๓ คืน และได้ รับทราบ ฐา นะ ทาง ทหาร และจิตใจ พล-เมืองใน โปแลนด์ว่าแข็งแกร่งไม่น่าวิตก ระหว่างนั้น มี คนเยอรมัน เข้ามา อาศัยอยู่ใน อังกฤษ ราว ๒๐,๐๐๐ คน และ อยู่กันเป็น หมวดหมู่โดย มากใน กรุงลอนดอน ทำ ให้เราเกิดวิตกมากกว่าภัยทางอื่น เชอร์ชิลล์บอกแก่ไอ-ออนไซด์ว่า ตัวเขาเองนั้น ฮิตเล่อร์ประกาศไว้ว่า เป็น ศัตรูตัว สำคัญ ของเขา คนเยอรมัน ๒ หมื่น คน ใน อัง-กฤษ อาจลุกฮือ ขึ้นมา ทำร้าย เขา ก็ได้ เชอร์ชิลล์ จึงให้ ตำรวจประจำตัวของเขา คอยระแวดระวังอย่างเข้มงวด กวดขัน อย่าปล่อยให้ใครลุกล้ำเข้ามาในบ้านได้ เชอร์-ชิลล์ ต้องอยู่ใกล้ กับ ปืนพก ประจำ ตัว และไม่ ค่อย ได้

เผด็จการรุกโปแลนด์

หลับได้นอนตลอดเวลาตั้งแต่กลับจากปารีส.

รุ่งอรุณของวันที่ ๑ กันยายน เยอรมันก็เข้าบุกโปแลนด์ทั้ง ๔ ทิศ เฉลี่ยงโปแลนด์ทั้ง ๒ ด้าน คือทางตะวันตก และตะวันออก เยอรมันส่งทหารราบเข้าตีโดยไม่ยับยั้ง ทางด้านใต้ของอิสต์ปรุสเซีย ไกลจากกรุงวอร์ซอว์ด้านเหนือราว ๘๐ ไมล์ เยอรมันส่งยานยนต์เข้าบุก ที่ท่าเรือดีเนีย (Gdynia) ในเสรีรัฐดานซิก เยอรมันส่งเครื่องบินมาทิ้งระเบิดอย่างไม่ปรานีปราศรัยการรบอย่างดุเดือดทั่วไป มีอยู่ในเมืองอุตสาหกรรมน้ำมันทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของกรุงวอร์ซอว์.

ข่าวนี้ได้กระจายไปทั่วโลกเมื่อเวลา ๙ นาฬิกา ชาวลอนดอนที่เคยออกจากบ้าน ตรงไปสำนักงาน มาถึงวันนี้เดินรวมกันเป็นกลุ่มดูประกาศเรื่องกรุงวอร์ซอว์ถูกระเบิด ตลอดทาง ตามถนนหลายสาย ตามร้านกาแฟทุกแห่ง เต็มไปด้วยเสียงโจษกว่าเยอรมันรุกรานโปแลนด์. วิทยุกระจายเสียง บี.บี.ซี. ประกาศรับรองว่า

กองทัพบกเยอรมันได้เข้าเหยียบโปแลนด์หลายทางแล้ว. วันนี้มีคำสั่งด่วนออกบังคับให้บ้านเรือนทั่วไปดับแสงไฟเพื่อป้องกันภัยทางพ้า. เอกสารการส่งข่าว และวัตถุตีพิมพ์ทุกชนิด ที่สั่งมาจากต่างประเทศได้ถูกตรวจตราอย่างแข็งขัน. การอพยพเด็กจากกรุงลอนดอนดำเนินต่อไปไม่หยุดยั้ง. กองทัพบก เรือ และอากาศเตรียมพร้อมไม่บกพร่อง ราษฎรอังกฤษทั้งสิ้นตั้งหน้าคอยฟังเสียงของคณะรัฐบาลว่าจะตัดสินอนาคตของเขาไปในทางใด.

วันนี้ เชอร์ชิลล์อยู่ที่บ้านพัก เวลาบ่าย นายกรัฐมนตรีเรียกเขาไปพบด่วนที่ทำเนียบ เลขที่ ๑๐ ถนนดาวนิง. นายกรัฐมนตรีบอกว่าเห็นจะไม่มีทางระงับสงครามกับเยอรมันได้ และขอให้ช่วยจัดตั้งคณะรัฐมนตรีชุดสงครามขึ้นเพื่อค้อนรับเหตุการณ์ เชอร์ชิลล์รับมอบงานอันนี้ทันที ต่อจากนั้นก็ปรึกษากันอยู่อีกนาน โดยมากเป็นวิธีปฏิบัติ และตัวคนที่จะเข้าร่วม

เผด็จการรุกโปแลนด์

คณะ ซึ่ง นายกรัฐมนตรี ขอให้เป็น คนหนุ่ม. เชอร์ชิลล์ กลับบ้าน มานั่ง อยู่ ถึง เที่ยงคืน. เมื่อเลือกผู้เข้าร่วม คณะได้แล้ว ก็รีบบอกไปยัง ทำเนียบ ในคืนนั้น แต่ เขา ประหลาดใจมากที่ แชมเบอร์เลนไม่ตอบ อะไร มาให้เขารู้ เลยตลอด วันที่ ๒ ทั้ง วัน ทำประหนึ่งไม่นำพา ต่อเหตุ การณ์ อันเร่าร้อน ที่ ประชาชน คอย ฟังอยู่ เย็น วัน นั้น สภาสามัญ เรียก ประชุม เป็น การ ด่วน ที่ ประชุม วันนี้ ประชาชนเข้าฟังแน่นขนัด นายกรัฐมนตรี สีหน้าร้อนรน มาก แจ้งให้ที่ประชุม ทราบว่า ท่านได้แจ้งให้ ฮิตเล่อร์ รีบถอนทหารออกจากโปแลนด์ มิฉะนั้น รัฐบาลอังกฤษ จะปฏิบัติ เด็ด ขาด ใน ฐานะ ผู้รับประกัน อิสรภาพของโป-แลนด์โดยมิชักช้า. ที่ประชุมวันนี้ได้ เถียงกันอย่างเคร่ง เครียดที่สุด. พวก คอนเซอร์เวตีฟเอง ยังกล่าว หาว่า นายก รัฐมนตรี ไม่ทำ อะไร เพื่อ อังกฤษเลย นอก จาก ประโยชน์ ส่วนตัว. ส่วนพรรคอื่น โจมตี แชมเบอร์เลน กัน อย่าง รุนแรง มาก ที่ประชุมได้ อนุมัติผ่านกฎหมาย

บังคับ ให้ชาย ฉกรรจ์อายุตั้งแต่ ๑๘ ถึง ๔๐ ปี ต้อง เข้า ประจำการ เป็นทหาร เมื่อชาติ เรียกร้อง และอนุมัติให้ กู้เงินภายใน ประเทศ เป็น ทุนป้องกัน อาณาจักร์อีก ๕๐๐, ๐๐๐, ๐๐๐ ปอนด์.

วันที่ ๒ ทั้งวัน เชอร์ชิลล์ไม่ได้รับตอบจากนายกรัฐ-มนตรีเรื่องตั้งคณะรัฐมนตรีชุดสงคราม เชอร์ชิลล์ เล่า ว่า เช้าวันที่ ๒ นั้น ได้มีการ เรียกประชุมสภาสามัญ อีกครั้งหนึ่ง หลังจาก การ ประชุม คณะรัฐมนตรี แล้ว ๑ ชั่วโมง ใน สภาสามัญ ประชาชน แน่นขนัด ตามเคย นายกรัฐมนตรี บอกแก่ ที่ประชุมว่า มีอยู่ทางหนึ่ง ที่จะ พึงหวังสันติภาพได้ คือการช่วยไกล่เกลี่ยของมุสโสลินี แต่จนบัดนี้ก็ไม่มี ท่าที จะสำเร็จ ขณะนี้ เมืองท่าในโป-แลนด์ กำลังถูกระเบิด อย่างหนัก โดยรูปการณ์ดังนี้ รัฐบาลอังกฤษได้ตกลงใจเด็ดขาด แล้วว่า จะต้องปฏิบัติ ตามข้อผูกพันของตนที่มีต่อโปแลนด์ ตราบเท่าที่ฮิตเล่อร์ ยังไม่ ยอม ถอน ทหารจากโปแลนด์. เมื่อแชมเบอร์เลน

พูดจบนั้น ไม่มีใครแสดงความคิดเห็น ทุกคนพากันนั่งนิ่งและดูเหมือนไม่มีใครพอใจ. แต่ขณะที่นั่งเงียบกันอยู่พักหนึ่งนายอาร์เธอร์กรีนวูด (Arthur Green Wood) พรรคกรรมกร ลุกขึ้นคัดค้านถ้อยคำของแชมเบอร์เลน ด้วยถ้อยคำที่ร้อนแรงว่า :

"ข้าพเจ้าในนามของคณะ ขอแสดงความเสียใจอย่างสุดซึ้งในคำพูดอันประวิงเวลาของท่านนายกรัฐมนตรี. เวลานี้การรุกรานได้เริ่มขึ้นแล้ว และเอาจริงเอาจังกันขึ้นถึง ๓๘ ชั่วโมงแล้ว เราก็ยังอึดอาดกันอยู่. ข้าพเจ้าสงสัยนักว่า สัญญาระหว่างอังกฤษกับโปแลนด์มีผลเฉพาะโปแลนด์ประเทศเดียวกระมัง ?

"การผัดเพี้ยนเวลา ควรจะได้รับการพิจารณาให้จงหนัก พวกเราที่เข้ามานั่งกันอยู่ในสภานี้ ต่างก็มีส่วนเกี่ยวข้องในการที่เยอรมนีเข้าระเบิดประเทศโปแลนด์อย่างหนักด้วยกันทุกคน ข้าพเจ้ากำลังสงสัยว่า อังกฤษจะยังเฉยอยู่เพื่อดูแลมนุษยธรรมและอารยธรรมที่

กำลังถูกทำลายไปได้อีกนานสักเท่าใด

"เวลานี้ เรากำลังถึงแล้ว ซึ่ง อาการ อ่อนเพลีย ลง ไป. ขณะนี้ อังกฤษ กำลัง ถูกคุกคามจาก ลัทธิเผด็จการ อย่างโหดร้ายที่สุด. พวกเผด็จการเขารู้กันอย่างนี้. แต่ เราจะไม่ยอมให้ใครมาคุกคามเรา อย่าง ที่เขาพากันเข้าใจ อย่างนั้นเลย. เราไม่สามารถ จะให้ใครมา ตบหัวเราเล่น ได้ (We cannot be beaten)."

พอ นายอาร์เธอร์กรีนวูด พูดจบ สมาชิก ทุก พรรค ก็ปรบมือกันกราวใหญ่. การ ประชุม วันนั้น ไม่มี อะไร อีก, สภา เลิก ประ ชุม, คน ทั้ง หลาย กำลัง ร้อน ใจ. เยอรมนีกำลังระเบิด โปแลนด์ อยู่ เรื่อย ๆ กรุงวอร์ซอว์ กำลัง ถูกทำลาย, จอมพล สมิกกลีริดส์ ผู้บัญชาการทัพ โปแลนด์ กล่าว ปลุกปลอบใจ ทหาร ของตน ที่เดินทาง เข้าสู่สมรภูมิ. คำ ปลุกปลอบใจนั้นน่าฟังมาก จึงสม-ควรนำมาลงพิมพ์ไว้ด้วย.

ท่านจอมพลกล่าวว่า:

"ทหารทั้งหลาย, คนเยอรมันศัตรูแห่งบรรพบุรุษของเราได้เข้ามารุกรานเขตโปแลนด์แล้วตั้งแต่วันวานนี้. ชั่วโมงของท่านในฐานะที่ท่านเป็นทหารได้มาถึงแล้ว. ขอให้ท่านทั้งหลายจงทำหน้าที่ของท่านให้เต็มกำลัง. ท่านกำลังจะเดินทางไปสู่สมรภูมิเพื่อเกียรติอันทรงศักดิ์ของโปแลนด์. ท่านจงทำหน้าที่ให้ศัตรูของท่านเห็นว่า ทุก ๆ ก้าวที่เขาย่างเหยียบแผ่นดินของเราเข้ามานั้น เขาจะต้องบุกกองเลือดของผู้รักอิสระทั้งหลายเข้ามา."

"อย่างไรก็ดี สงครามคงจะไปถึงที่สุดในเวลาอันยืดยาวนาน, ท่านทั้งหลายจะต้องเสียสละอย่างใหญ่หลวงเพื่อชาติประเทศของท่าน. ทหารทั้งหลาย ข้าพเจ้าขอให้ชัยชนะจงเป็นของเรา และเป็นของเพื่อนน้ำมิตรของเราทั้งหลาย."

วินสตัน เชอร์ชิลล์

ในเวลาเดียวกัน รัฐบาลฝรั่งเศสได้เตือนรัฐบาลอังกฤษมาว่า ควรจะกำหนดให้แน่นอนลงไปว่า ให้เยอรมันถอนทหารเด็ดขาดออกจากโปแลนด์ในเวลาใด เวลาหนึ่งทุ่นกำหนดนั้นให้ถือเป็นคำขาด. สงครามหรือสันติภาพเป็นความหวังสุดท้ายรายเดียวของพลเมืองฝ่ายสัมพันธมิตร.

รุ่งขึ้นวันที่ ๓ กันยายน !

อาทิตย์อุทัยของวันนี้ แม้อากาศสดชื่น แต่มิได้ช่วยให้หัวใจของชาวอังกฤษชื่นบานแต่ประการใด. เพราะทุกคนยังคงตั้งหน้าคอยฟังผลเด็ดขาดจากคำพูดของผู้นำคณะรัฐบาลตั้งแต่วันวาน. พอสว่างดี วิทยุสถานี บ.บ.ซี. ก็ประกาศข้อความเกี่ยวกับเรื่องนี้ให้คนอังกฤษทราบเป็นครั้งแรก ขอให้ทุกคนระงับอารมณ์คอยฟังประกาศครั้งสำคัญที่สุดของรัฐบาลในเวลา ๑๑.๑๕ น. ผู้พูดกระจายเสียงพูดย้ำไปย้ำมาหลายครั้ง เป็นการบอกให้ทุกคนเตรียมตัว. ประกาศนี้เท่ากับบอกว่า

เผด็จการรุกโปแลนด์

รัฐบาลอังกฤษได้ ยื่นคำขาดไปยังรัฐบาลเยอรมนี ให้ถอนทหารจากโปแลนด์, กำหนด ๑๑.๑๕ น. เป็นเวลา รอรับคำตอบเด็ดขาด. ถ้าเยอรมนี ขัด ข้อง ย่อม หมาย ว่า ภาวะสงครามระหว่างอังกฤษกับเยอรมันมาถึงในเวลานั้น.

บทที่สิบเจ็ด

๓ กันยายน ๑๙๓๙

เชอร์ชิลล์เขียนไว้ในบันทึกว่า ตั้งแต่ได้ยินวิทยุประกาศแล้ว ทุกคนก็คอยเวลา ๑๑.๑๕ นาฬิกา แต่ดูช่างชักช้าเหลือเกิน ที่หอนาฬิกาใหญ่ซึ่งตั้งอยู่ในที่ชุมนุมชนทุกแห่ง มีราษฎรไปจับกลุ่มคอยกันอยู่แน่น. ทุกนาทีเข็มใหญ่ของ นาฬิกา เคลื่อนไป หัวใจของคนอังกฤษก็หมุนตามไปด้วย. เชอร์ชิลล์เล่าว่า เขาเองได้เตรียมสุนทรพจน์สั้น ๆ ไว้พร้อมแล้ว คาดว่าเมื่อเวลาสำคัญแห่งประวัติศาสตร์มาถึง เขาคงจะได้พูดให้พลเมืองอังกฤษฟังบ้าง หากว่าเขาจะได้ร่วมอยู่ในคณะรัฐมนตรีชุดสงคราม

กว่าจะถึงเวลา ๑๑ นาฬิกา แสนจะน่าเบื่อหน่าย คนทุกคน คอย ชั่วโมง สุดท้าย ของประวัติศาสตร์ ที่จะต้องเปลี่ยนแปลงไป ในที่สุดชั่วโมงสุดท้ายแห่งประวัติศาสตร์ที่ทุกคนรอคอยอยู่ก็ได้มาถึง, คำว่าสัญญาแวร์ซายย์เป็นเพียง "สัญญาพักรบ ๒๐ ปี" ที่จอมพลฟอชพูดไว้ที่กรุงปารีสเมื่อเสร็จสงครามโลกครั้งแรก ก็เป็นจริงทุกประการ.

รัฐบาลของฮิตเล่อร์ ไม่ได้ให้คำตอบแก่รัฐบาล อังกฤษ เวลา ๑๑ นาฬิกา ครั้นแล้ว พอถึง ๑๑ นาฬิกา๑๕ นาที ท่านแชมเบอร์เลนนายกรัฐมนตรีในนาม ของรัฐบาลอังกฤษ ก็ประกาศสงคราม กับเยอรมนี.

พลเมือง องกฤษ ทมาคอยกนอยู่แนนหนาทาเนยบนายกรัฐมนตรี พอได้ยินประกาศครงน ก็พากันโห่ร้องปรีดาปราโมทย์ แสดงการต้อนรับ การที่ประเทศชาติของตนจะเข้าชิงชัยกับศัตรูอย่างเต็มภาคภูมิ.

อนึ่ง ในวันเดียวกันนี้ พอถึงเวลา ๑๗ นาฬิกา

รัฐบาล แห่ง มหาชน รัฐ ฝรั่งเศส ก็ ประ กาศ สงคราม กับ เยอรมนี เป็นทางการด้วย.

เมื่อฟังคำประกาศสงครามแล้ว ภรรยาของเชอร์ชิลล์ ได้ออกจากห้องส่วนตัวเข้ามาพบสามี นางพูดด้วยสีหน้า ปรกติว่า เยอรมัน ได้เปรียบมาก เพราะ ทำงาน ว่องไว ฮิตเล่อร์ตัดสินใจทันท่วงที และได้ระเตรียมกันมานาน. นางเกรงไปว่า เบื้องแรกเยอรมนี คงได้เปรียบ ครั้นแล้ว ๒ คนผัวเมียก็ขึ้นไปบนดาดฟ้า. มองเห็นบัลลูนตาข่ายลอย อยู่เหนือนครถอนดอนราว ๓๐-๔๐ ลูก ซึ่งเจ้าหน้าที่ เตรียมพร้อมไว้แล้วก่อนประกาศสงคราม บัลลูนเหล่านี้ เหมือนกับยามอากาศคอยป้องกันการโจมตีนครถอนดอน ทางฟ้า. ต่อจากนั้น ก็ได้ยินเสียง สัญญาณภัยทางอากาศ ดังอยู่ประมาณ ๑๐ นาทีจึงสงบ.

รัฐบาลเรียกประชุมอีกในตอนบ่าย (วันที่ ๓) เชอร์ชิลล์เล่าว่าเขาได้รับคำสั่งจากนายกรัฐมนตรีให้ไปพบใน

ห้องส่วนตัวนายก (ภายในสภาสามัญ) หลังจากการประชุม เสร็จ เมื่อเข้าไปพบกัน แชมเบอร์เลนบอกแก่เชอร์ชิลล์ เรื่องจัดตั้งคณะรัฐมนตรีชุดสงคราม ซึ่งถูกทอดทิ้งมา ตั้งหลายวัน. แชมเบอร์เลน พูดว่า คณะรัฐมนตรีชุดนี้ พวกลิเบอรัล คงจะไม่ร่วมด้วย เลือกกันได้แต่พวกคอน-เซอร์เวติฟ ส่วนพรรคกรรมกรนั้นไม่มีปัญหาเลย คือ ร่วมไม่ได้. สำหรับอายุคนจะต้องไม่เกิน ๖๐ ปี เมื่อตกลงกันแล้ว แชมเบอร์เลนก็ให้เชอร์ชิลล์เลือกตำแหน่ง ระหว่างรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทหารเรือซึ่งถือกันว่าเป็น ตำแหน่งสำคัญที่สุด สำหรับประเทศที่เป็นเกาะ และสำ-คัญมากในระหว่าง สงคราม, เชอร์ชิลล์ จึงเลือก เอาตำ-แหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทหารเรือซึ่งเขาเคยดำรงมา แล้วครั้งหนึ่งในสมัยสงครามโลกครั้งแรก เชอร์ชิลล์มุ่ง มั่นว่า จะเสกสร้างกองทัพเรือให้มีอานุภาพ ยิ่งกว่าที่เคยทำ มาแล้ว แต่เรื่องสำคัญที่สุดที่เชอร์ชิลล์เต็มใจรับ และดี ใจมาก ที่ได้รับตำแหน่งนี้ คือ ปรารถนา แก้ความ พลาด

พลังที่มีอยู่แต่ก่อน และคาดว่าตนสามารถหาทางทำลายกองทัพเรือเยอรมันให้เกลี้ยงทะเลไปได้ก่อนเยอรมันจะพ่ายแพ้แก่สงคราม.

เมื่อตกลงกันระหว่างคนทั้ง ๒ แล้ว รัฐบาลอังกฤษก็ได้ประกาศตั้งคณะรัฐมนตรี ชุดสงครามขึ้นรวม ๑๑ ตำแหน่งด้วยกัน ในจำนวนนี้รวมสตันเชอร์ชิลล์เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทหารเรือ นายอีเดน (รัฐมนตรีว่าการ กระทรวง การต่างประเทศคนเก่า ซึ่งลาออกไปเพราะผิดนโยบายต่างประเทศกับแชมเบอร์เลนตามที่กล่าวข้างต้น) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงป้องกันราชอาณาจักร และทันใดที่อังกฤษประกาศนามรัฐมนตรีชุดสงคราม รัฐบาลเยอรมันก็ประกาศบีดอ่าว ส่งกำลังทางเรือเข้าครอบครองทะเลบอลติค เรือสินค้าของชาติใดทุกลำจะต้องถูกยึดเพื่อค้นของต้องห้ามและเครื่องอุปกรณ์การสงคราม มีผู้กล่าวกันว่าที่เยอรมันประกาศบีดอ่าวทันทีก็เพื่อตองดกับเชอร์ชิลล์รัฐมนตรี

๓ กันยายน ๑๙๓๙

– ว่าการกระทรวงทหารเรือในมหาสงคราม ๒ สมัย.

ในคราวที่สัมพันธมิตร ประกาศสงคราม กับเยอรมนี ครั้งนี้ มีเอกสาร เกี่ยวกับ การประกาศ สงคราม บางชิ้น ปรากฏอยู่ตามวาระต่าง ๆ กัน เอกสารเหล่านั้นแสดงให้เห็นว่า เมื่อความจำเป็นได้มาถึงประเทศชาติของใคร ๆ แล้ว ไม่เพียงแต่ความคิดความเจริญทางการรบจะเกิดแก่นักการทหารเท่านั้น แม้นักการเมือง ก็มีความสามารถในการประดิษฐ์คำพูด และคำปลุกปลอบใจได้เป็นอย่างดีเสมอเหมือนกัน เพราะฉะนั้นจึงสมควรจะนำเอกสารเหล่านั้นมารวมไว้ด้วย.

คำของแชมเบอร์เลน นายกรัฐมนตรีอังกฤษ พูดทางวิทยุกระจายเสียงเมื่อเวลา ๑๑.๑๕ นาฬิกา (เวลาประกาศสงคราม ๓ กันยายน) ประกาศแก่ชาวอังกฤษทั่วโลก:

"ประเทศนี้ได้อยู่ในภาวะสงครามกับประเทศเยอรมนีแล้ว. เราได้กระทำแล้วซึ่งทุกสิ่ง

ทุกอย่าง ที่เราเห็นว่า จะได้ดำรงไว้ ได้ ซึ่ง สันติ-ภาพ แก่ประเทศชาติของเรา ในฐานะที่เป็นอยู่บัดนี้ ก็เพราะ ฮิตเล่อร์ไม่สามารถจะให้คำตอบ ที่น่าเชื่อถือ แก่เราได้. ประชาชน พล-เมือง และประเทศทั้งหลาย ต่างพากันรู้สึกว่าตนเองเป็นผู้ไม่ปลอดภัยเสียแล้ว สิ่งที่เยอร-มันกระทำขึ้น เป็นภาวะอันสุดแสนจะทนทาน ซึ่งในที่สุด ชาวอังกฤษ ก็ตัดสินใจเด็ดขาดที่จะต้องประกาศสงครามกับเยอรมนี.

"การที่เราต้องประกาศสงครามกับเยอรมนีนั้น เรา ถือ ว่า เป็นการกระทำ ตอบต่อ ความทารุณของ อีกฝ่ายหนึ่ง เราถือว่า การกระทำของ เยอรมนี เป็นการ ไม่ยุติธรรม, เป็น การบ้าเถื่อน. ก็และในฐานะ ที่ทรงศักดิ์ของเรานี้ ข้าพเจ้าเชื่อมั่นว่า อัง กฤษ จะ ได้รับ ชัยชนะโดยสมบูรณ์ที่สุด."

๓ กันยายน ๑๙๓๙

พระดำรัสของสมเด็จพระเจ้ายอร์ชที่ ๖ พระเจ้าแผ่นดินอังกฤษ ตรัสทางวิทยุกระจายเสียง แก่ชาวอังกฤษและอาณาจักรที่อยู่ที่พ้นทะเลเมื่อเวลา ๑๘.๐๐ นาฬิกา :

"ประชาชนชาวอังกฤษ ทั้งหลาย,

ภายในชั่วโมงอันโศกสลด อันเต็มไปด้วยโชคแห่งประวัติศาสตร์ ของเรา ข้าพเจ้า ขอปราศรัยกับท่านประชาชน คนอังกฤษทุกคนทั้งที่อยู่บนเกาะนี้และที่อยู่พ้นทะเลออกไป ข้าพเจ้าขอแสดงความรู้สึกอันลึกซึ้งกับท่านทั้งหลายเสมือนหนึ่งว่า ได้เขาไปนั่งพูดอยู่กับท่านด้วยตัวของขาพเจาเอง.

"วาระนี้ นับว่าเป็นครั้งที่ ๒ ในชีวิตของเราทั้งหลายที่ต้องตกเข้ามาอยู่ในภาวะสงคราม. เราได้พยายามอย่างหนักหนา แล้วว่าจะแสวงหาทางสันติภาพ ในระหว่างเรากับชาติที่เป็นศัตรู

ของเรา แต่ความพยายามของเรา หาประโยชน์อันใดมิได้เลย.

"เพื่อประโยชน์, อารยธรรม, และความเป็นระเบียบ ของโลก เราจำเป็น ต้องเข้าร่วมมือกับชาติสัมพันธมิตรของเรา. ประชาชนชาวอังกฤษทั้งหลาย เรากำลังได้พบกับการท้าทาย เรากำลังถูกกดให้ตกลงสู่ห้วงแห่งการต่อสู้เพื่อกู้ความเป็นระเบียบของโลกอันนั้น. ประชาชนชาวอังกฤษของข้าพเจ้า ถ้าเราเฉยเมย ไม่นำพาต่อระเบียบ แห่งโลก และประโยชน์แห่งชาติสัมพันธมิตร ของ เราไซร้ เสรีภาพ แห่งชาติของ เรานี้ และ สุขสวัสดี ของ ชาว อังกฤษทั้งหลาย ก็จะตกอยู่ในขีดอันตราย.

"ไกลยิ่ง ไปกว่านั้น ชีวิต ของ ประชาชนพลเมืองทั่วโลก จะต้องเต็มไปด้วยความหวาดกลัว. ความหวังเพื่อได้พบสันติ, การรับประ-

กันความยุติธรรม และอิสรภาพแห่งชาติ ทั้งหลาย ก็จะพลันถึงวาระสุดท้ายของมันโดยไม่ต้องสงสัย.

"ความหวังของข้าพเจ้าครั้งนี้ ขอให้ประชาชนชาวอังกฤษจงถือว่าเป็นความหวังครั้งสูงสุด ข้าพเจ้าขอแสดงความหวังและขอร้องให้ประชนชาวอังกฤษทุกคน ทั้งที่อยู่บนเกาะนี้และที่อยู่พ้นทะเลออกไป จงตั้งใจกระทำงานซึ่งข้าพเจ้าหวัง เช่นความหวังของท่าน.

"ประชาชนชาวอังกฤษทั้งหลาย ขอให้ท่านทั้งหลายตั้งอยู่ในความสงบ จงมั่นคงและจงเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน. ในวาระอันสำคัญเช่นนี้ ทุกอย่างข้างหน้ายังมืด และยังจะต้องมืออีกมากนัก แต่เราสามารถทำได้ตามสิทธิที่เรามีอยู่ และตามสิทธิของเรานั้น พระเจ้าจะช่วยเรา.

วินสตัน เชอร์ชิลล์

"ขอให้พระเจ้าจงประทานพร และอภิบาลไว้ซึ่งเราทั้งหลาย."

(พระราชดำรัสนี้ ตรัสที่พระราชวัง บัคกิงแฮม มีเครื่องส่ง ๒ เครื่องในขณะเดียวกัน).

สุนทรพจน์ของนายดาลาดิเอ นายกรัฐมนตรีฝรั่งเศส กล่าวแก่ชาวฝรั่งเศสเมื่อเวลา ๑๗.๐๐ นาฬิกา (เวลาฝรั่งเศสประกาศสงครามกับเยอรมนี)

"ชาวฝรั่งเศสทั้งหลาย,

เวลาคับขันได้มาถึงแล้ว โดยความพินาศแห่งชาติ สัมพันธ์ของเราในขณะนี้ ฝรั่งเศสและอังกฤษ ย่อมไม่สามารถจะนั่งนิ่งดูดายอยู่ได้อีกต่อไป. การรุกรานโปแลนด์ซึ่งเยอรมันได้กระทำอยู่ เท่ากับเป็นการรุกรานอังกฤษและฝรั่งเศสด้วย บัดนี้ ปัญหาจึงไม่มีสำหรับการกระทบกระทั่งระหว่างโปแลนด์กับ

เยอรมันเท่านั้น แต่คดีรุกรานโปแลนด์ กลับเป็นปัญหาว่า ความเป็นจอมบงการของฮิตเล่อร์นั้น จะเข้ามาเป็นอันตรายแก่ยุโรป และแก่โลกหรือไม่.

"ชาวฝรั่งเศสทั้งหลาย เมื่อฮิตเล่อร์รุกรานออสเตรีย และเช็คโกสโลวาเกียแล้ว ก็ให้คำรับรองว่า จะไม่ทำอันตรายแก่โปแลนด์ แต่เราจะแน่ใจ ละหรือว่า เมื่อเขาได้รุกรานโปแลนด์แล้ว ฮิตเล่อร์จะไม่หันมารุกรานเราเข้าอีก.

"โดยเกียรติยศของเรา แม้ว่าเราจะไม่ได้จงเกลียดจงชัง คนชาติใด โดยเฉพาะก็ดี แต่หน้าที่ของเราชาวฝรั่งเศสทั้งหลายนั้น เราจะต้องรักษาตัวเพื่อความสุขสถาพรของเราเอง เราจะต้องกู้เกียรติของเรา มิให้เราต้องตกเป็นทาสแห่งการรุกราน ของชนชาติทั้งหลายเหล่า

หนึ่งเหล่าใดได้.

"ชาวฝรั่งเศสทั้งหลาย ขณะนี้เป็นวาระที่ทหารฝรั่งเศสกำลังเตรียมตัวทำหน้าที่ต้านทานเยอรมันผู้เป็นข้าศึกของเรา. ทุกอย่างเรียบร้อยหมดแล้ว ทหารทุกคนเข้าประจำหน้าที่แล้ว ชาวฝรั่งเศสเป็นผู้รักสันติภาพ รักเกียรติ และรักความทรงตัวอยู่ได้แห่งชาติและประเทศของตน เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงขอประกาศในนามของชนชาวฝรั่งเศสว่า เราอยู่ในภาวะแห่งสงครามกับเยอรมันแล้ว."

สุนทรพจน์ของท่านรูสเวลต์ ประธานาธิบดีอเมริกา ประกาศแก่โลกทางวิทยุกระจายเสียง เมื่อวันที่ ๓ กันยายน.

"ชาวอเมริกันทั้งหลาย

วาระนี้ไม่ใช่เมื่อ ค.ศ.๑๙๑๔. ชาวอเมริกัน

ได้รู้แน่แล้วว่า เหตุการณ์ในวันนี้ควรจะเกี่ยวข้องได้เพียงไร ชาวอเมริกันได้ตั้งใจไว้ล่วงหน้าแล้ว เรากำลังได้เห็นชัดเจนถึงความพินาศอันเป็นผลที่บ้าหลังที่สุด เหตุผลทุกอย่างกำลังพิสูจน์ตัวของมันเองว่า บรรดาผู้นำของชาวเยอรมันทั้งหลายนั้น ได้พาประชาชนพลเมืองของตนให้ไปสู่ความทุกข์ยากทั้งสิ้น.”

คำพูดของประธานาธิบดีอเมริกาครานี้ เป็นเครื่องแสดงว่าอเมริกาจะยังไม่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ของยุโรปครั้งนี้.

เมื่ออังกฤษและฝรั่งเศสประกาศสงครามกับเยอรมันเป็นทางการแล้ว โดยก็ตระหนักในความจริงว่า ฉากแห่งเลือดกับแหล่งได้เปิดออกแล้วอย่างกว้างขวาง แสงสว่างแห่งสันติภาพใด ๆ ได้ถูกกลุ่มควันจากปากกระบอกปืนใหญ่ปิดบังไว้หมดแล้ว อสูรสงครามจะนั่งดื่มเลือด

ของมนุษย์ผู้หาความผิดมิได้ เลื่นนานและเหือดหายไป
เพียงใดเท่าใดนั้น ไม่มีใครจะทราบได้เลย.

เหตุการณ์ทางด้านโปแลนด์ในวันที่ ๓, มีรายงาน
ประกอบกับบันทึกของวินสตัน เชอร์ชิลล์ รัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงทหารเรือคนใหม่ว่า โปแลนด์ถูกโจมตีหนักมาก
ทั้งทางบกและทางฟ้า ทหารโปแลนด์ตั้งรับการโจมตี
ของเยอรมันอย่างหนักแน่นทุกแนว โดยเฉพาะคือแนว
เฉลียงโปแลนด์ เยอรมันมุ่งมั่นที่ให้แตกโดยเร็ว เพื่อ
ตัดกำลังติดต่อของโปแลนด์ที่จะส่งมาจากกรุงวอร์ซอว์.
แต่ ๓ วันแล้ว เยอรมันยังรุกไม่เชี่ยวนักอย่างพอใจ. ซึ่ง
แต่เดิมมา ฮิตเล่อร์ประกาศแก่โลกว่า เขาจะตีโปแลนด์ให้
เสร็จเด็ดขาด ภายใน ๗ วัน เป็นอย่างมากที่สุด แต่บัดนี้
ล่วงเลยมาได้ ๓ วัน เยอรมันยังทำอะไรโปแลนด์ไม่ได้.
พยานในข้อนี้คือ ทหารโปแลนด์ยังสามารถตรึงแนวบ้อง
กันของตนตรงด้านเฉลียงไว้ได้เป็นอย่างดี. ฮิตเล่อร์มอง

เห็นรูปสงครามไปข้างร้าย จึงตัดสินใจเดินทางไปสู่แนว
รบด้วยตนเอง ออกประกาศว่า "ทหารคนใดละหน้าที่
ของตน หรือทำตัวเป็นไส้ศึก จะต้องถูกลงโทษอย่าง
หนักที่สุด ทหารคนใดหวังที่จะกินกำไรในสงครามครั้งนี้
เขาจะได้รับการพิพากษาอย่างเดียว คือความตาย."

ทางด้านกรุงเบอร์ลิน วันนี้ กระทรวงการโฆษณา
ของนาซี ประกาศกล่าวหาว่าอังกฤษเป็นผู้ที่ยุยงให้ชาว
โปแลนด์ลุกขึ้นต่อสู้ทำร้ายผลประโยชน์ของเยอรมัน ดัง
นั้นรัฐบาลเยอรมัน จำเป็นต้องตอบสนองการกระทำของ
อังกฤษด้วยอาวุธ. นอกนี้รัฐบาลเยอรมันประกาศรับรอง
ไปยังประธานาธิบดีอเมริกาว่า จะไม่ทิ้งระเบิดลงในที่
ที่พลเรือนอาศัยอยู่ ตามคำขอร้องของท่านรูสเวลท์ที่ทำมา.
รัฐบาลอเมริกันได้รับทราบจากรัฐบาลสัมพันธมิตรเช่น
เดียวกันนี้ แต่ในวันที่เยอรมันกล่าวคำรับรองนั้นเอง
โดกกลับได้ทราบจากรัฐบาลโปแลนด์ว่า บางเขต
ในกรุงวอร์ซอว์อันเป็นแหล่งอาศัยของพลเรือน ถูก

วินสตัน เชอร์ชิลล์

ระเบิดของเยอมันพังพินาศ.

รายงานของผู้เขียนข่าวสงครามหนังสือพิมพ์ Post กล่าวถึงสถานะของเกาะอังกฤษ ในวันที่คนอังกฤษประกาศสงครามกับเยอรมันว่า :

"วันนี้แม้จะเป็นวันที่ ๓ ที่กองทหารเยอรมันเข้ารุกรานโปแลนด์ แต่บนเกาะอังกฤษวันนี้นับเป็นวันเริ่มแรกแห่งสงคราม วันแรกที่อังกฤษจะต้องเสียสละกำลังทรัพย์และเลือดเนื้อของตนออกบูชาความทรงศักดิ์ของประเทศชาติอย่างแท้จริงแล้ว. วันนี้ตั้งแต่เวลาเช้า, อากาศทั่วไปบนเกาะอังกฤษแจ่มใส แสงแดดส่องสว่างจ้า ท้องฟ้าบางตอนดูเป็นสีเขียวคราม เป็นความงามตามธรรมชาติ คนอังกฤษในวันนี้มีสีหน้าตื่นเต้นในความงามของธรรมชาติที่เขาไม่นึกว่าจะได้เห็น ทุกคนมองกันด้วยสีหน้าแสดงข้อขอร้องต่อกันว่า

เรามาเป็นเพื่อนกอดคอตายไปด้วยกัน.

"จากทุกแห่งที่ชุมนุมกันอยู่ ชาวอังกฤษพูดกันด้วยสำเนียงแผ่วเบาที่สุด และพูดเรื่องเดียวกันทั้งหมด คือพูดเรื่องสงคราม และประเทศชาติ ไม่มีใครพูดถึงเรื่องการค้าและการเมือง เรื่องขัดแย้งอำนาจทางการเมืองหมดไปในวันนี้ เมื่อทุกคนออกจากบ้าน เราเห็นเขาหิ้วหิ้บกระดาษเล็ก ๆ ติดมือไปทุกคน ภายในหิ้บกระดาษนั้นมีหน้ากากป้องกันไอพิษบรรจุอยู่ เตรียมพร้อมที่จะต้อนรับภัยจากศัตรูทุกขณะ การสนทนาปราศรัยไม่มีอีกเลยนอกเสียจากความสนุกสนานดังแต่ก่อน มีแต่การเอาจริงเอาจังกันทุกคน ถนนทุกสายเต็มไปด้วยเจ้าหน้าที่ภายในเครื่องแบบ นาน ๆ จึงจะได้พบเด็กสักคนหนึ่ง ที่เป็นดังนี้เพราะเจ้าหน้าที่สั่งให้อพยบไปอยู่ในเมืองที่ปลอดภัยเกือบหมดแล้ว.

"โรงภาพยนตร์ โรงละคร และสถานที่สาธารณะทุกแห่งปิดเงียบ. ถนนทุกสายในตอนดึกถูกจัดเป็นเขตอันตรายทั้งหมด. เจ้าหน้าที่คุม ป.ต.อ. และจัดกองพยาบาลตั้งอยู่เป็นหน่วยติด ๆ กัน พอดวงอาทิตย์ตกดินคืนวันนั้น เกาะอังกฤษที่เคยสว่างไสว ก็กลายเป็นเกาะแห่งความมืด— ดูเหมือนจะตกอยู่ภายใต้ราตรีมหาภัย.

"คืนนั้นเดือนหงาย พระจันทร์ส่องแสงจ้าทั่วฟ้าและแผ่นดิน, ชั่วโมงแล้วชั่วโมงเล่า ผ่านไปอย่างเงียบเชียบเชื่องช้า ทุกแนวเจ้าหน้าที่ตำรวจคอยด้อมมองดูตลอดเวลา. เจ้าหน้าที่เหล่านั้นคอยรักษาความสงบตามปรกติ และคอยเที่ยวเคาะประตูบ้านและร้านค้า ถามและขอร้องเจ้าของบ้านบังแสงไฟอย่าให้ลอดออกไปภายนอกได้.

"ภายหลังเวลาเที่ยงคืนล่วงไป ท้องฟ้าที่เคยมืดมัวอยู่บ้างตอนหัวค่ำก็ปราศจากเมฆ ดวง

จันทร์ลอยสุกส่องอยู่กลางเวหา. ชาวอังกฤษผู้มีอายุยืนยาว มาตั้งแต่สงครามโลกครั้งแรก พากันพูดว่า 'มันเป็นราตรีที่งดงาม เช่นเดียวกับความงามของราตรีเมื่อ ๒๐ ปีมาแล้ว.' ความรู้สึกของชาวอังกฤษตอนเที่ยงคืนผ่านไปด้วยความหวังชัยชนะในสงคราม.

"เวลาไปผ่านไปเงียบ ๆ จนถึง ๓.๓๐ น.ของวันใหม่ เจ้าหน้าที่แห่งกองบ๊องกันภัยทางอากาศได้ให้สัญญาณบอกการรุกรานทางฟ้าของข้าศึกเวลานั้น ทุกคนนอนหลับกันหมดแล้ว พอได้ยินเสียงไซเรนก็รีบลุกออกจากเตียงนอน. บางคนที่ยังห่วงผ้าห่มนอน ยังอุตส่าห์เอาติดตัวไปด้วย. การเตรียมตัวเพื่อหลบภัยทางฟ้านั้น ไม่ค่อยได้รับความลำบากนัก แม้ว่าทุกคนจะกำลังงัวเงียอยู่ก็ตาม แต่เรื่องเช่นนี้เจ้าพนักงานได้เตรียมสถานที่ และให้ความเข้าใจแก่ราษฎรมานานแล้ว

ราษฎรทุกคนจึงตรงเข้าหาที่กำบัง หลุมหลบภัย อุโมงค์ และคูต่าง ๆ ซึ่งเจ้าหน้าที่ได้กำหนดไว้ให้แต่วันก่อน ๆ เสียงไซเรนดังอยู่พักหนึ่ง ในไม่ช้ามีเสียงสัญญาณ บอกปลอดภัยมาแทนที่ ทุกคนออกจากที่ซ่อน ตรงกลับเข้าหาเตียงนอน หลับด้วยความสุขต่อไปตลอดคืน.

"เสียงสัญญาณบอกภัยทางฟ้านั้น ครั้งแรกดูเป็นที่น่าตื่นเต้นกันอยู่บ้าง สำหรับพวกที่ยังใหม่ต่อเหตุการณ์ พอถึงครั้งที่ ๒-๓ ในวันต่อไป สัญญาณบอกภัยทางฟ้ากลับเป็นเสียงปรกติ. สังเกตเห็นราษฎรไม่สู้ตกใจเหมือนครั้งแรก ตรงกันข้ามกลับออกมายืนกันอยู่นอกถนน คอยดูเครื่องบินของข้าศึกเสียด้วยซ้ำ จนทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องหนักใจคอยไล่เข้าสู่ที่กำบังอยู่เสมอ.

"ตั้งแต่ประกาศสงครามแล้ว ข่าวที่เกี่ยวกับภัยสงคราม ที่ชาวอังกฤษได้รับทราบด้วยความ

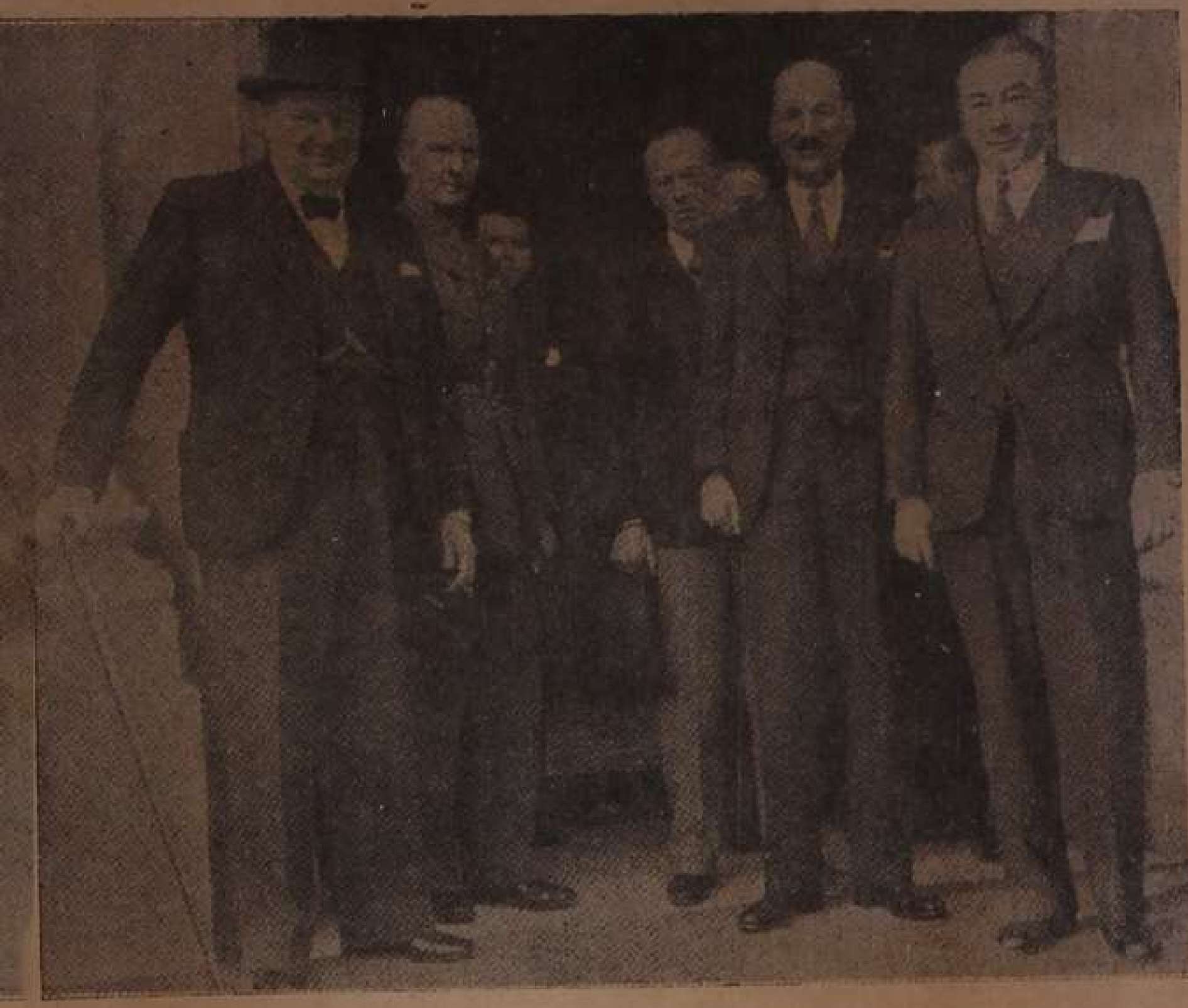

ปารีส, ๓๑ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๔๐

ภาพที่ ๕ เมื่อวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๔๐, นายกรัฐมนตรี เชอร์ชิลล์ พร้อมด้วยเคลเมนต์ แอตลี (คนยืนติดกับคนขวาสุด –นายกรัฐมนตรีอังกฤษปัจจุบัน) ได้เดินทางไปกรุงปารีส เพื่อพบ ปอล เรโนต์ (คนขวาสุด). ต่อมาอีก ๑๔ วัน ทหารเยอรมันเข้ายึดกรุงปารีส. เชอร์ชิลล์มิได้มาปารีสอีกเลย นับเป็นเวลากว่า ๔ ปี.

ภาพที่ ๖ เมื่อวันที่ ๑๗ มิถุนายน ค.ศ. ๑๙๔๐ ฮิตเล่อร์เชื่อแน่ว่าเขาเป็นฝ่ายชนะสงครามแล้ว เนื่องจากฝรั่งเศสได้เสนอสันติภาพ, ซึ่งอังกฤษจะต้องต่อสู้กับเขาอย่างโดดเดี่ยว. ภาพนี้ภายในสวนที่กองบัญชาการของเขาทางแนวรบด้านตะวันตก, ท่านฟูเรอร์ ซึ่งเคยเป็นคนเคร่งขรึมถึงกับยิ้มและลิงโลด.

เสียใจยิ่งข่าวหนึ่งคือ ข่าวจมของเรือเดินสมุทร
เอธีเนียน้ำหนัก ๑๓,๕๐๐ ตัน โดยตอร์ปีโดเยอร-
มัน. เอธีเนียเป็นเรือโดยสารของบริษัทกลาสโกว์
วันนั้นบรรทุกผู้โดยสาร (โดยมากเป็นชาวอเมริกัน)
จำนวน ๑,๗๐๐ คน และกลาสีต่างหาก ถูกตอร์ปี-
โดเยอรมันจมลงตรงระยะ ๒๐๐ ไมล์ ทางฝั่งตะวัน
ตกของฮบริดีส์ มีคนเสียชีวิตและหายไป เพราะ
การจมของเรือถ่าน หลายสิบคน. การที่เรือเอธี-
เนีย จมครั้งนี้ ไม่มีการกล่าวบอกล่วงหน้า นับ
ว่าเยอรมันทำผิดธรรมะของสงครามทางทะเล
เป็นครั้งแรก."

ส่วนตัววินสตัน เชอร์ชิลล์ ปรากฏตามบันทึกว่า
ในคืนวันที่ ๓ ได้มีการประชุมกันตามกรมกองต่าง ๆ ใน
กองทัพเรือ เขาได้สำรวจงานและความเป็นไปของกอง
ทัพเรือที่เป็นมาแล้วอย่างผาด ๆ พอรุ่งเช้าวันที่ ๔ ก็ลง

มือปฏิบัติงาน ในตำแหน่ง รัฐมนตรี แห่ง กระทรวงนี้โดย เต็มรูป เชอร์ชิลล์เล่าว่า กำลังกองทัพเรือระหว่างนั้น อยู่ใน ลักษณะ พร้อม เพราะ ตั้งแต่วันที่ ๑๕ มิถุนายน ได้มีการเรียกนายทหาร และพลกองหนุน ทุกเหล่าไว้แล้ว เรือรบทุกลำติดอาวุธ ไว้พร้อมที่จะรบ ได้ทันที, พระมหากษัตริย์ ทรงตรวจราชการใน กองทัพเรือ เมื่อวันที่ ๙ สิงหาคม พอถึงวันที่ ๒๔ เดือนเดียวกัน สภาสามัญก็ได้ผ่านพระราชบัญญัติ ป้องกันประเทศ ยามฉุกเฉิน (Emergency Powers Defence Bill) และกำลังส่วนใหญ่ของกองทัพเรือ ได้จอดพร้อม อยู่แล้วที่ สคาปา โฟลว์ (ฐานทัพเรือ สำคัญยอดเยี่ยม ของอังกฤษ ที่หมู่เกาะออร์คนีย์ส เหนือสุดแห่งสก็อตแลนด์ อยู่ระหว่างเกาะโปโมนาและชอยในทะเลเหนือ. เมื่อ ๒๑ มิถุนายน ๑๙๑๙ กองทัพเรือเยอรมันถูกต้อนเข้าไปจำนน และถูกทำลาย ทั้งกองทัพตรงนี้) เป็นการชุมนุมทัพเรือครั้งใหญ่ ตามแผนการสงคราม.

ความจริง กองทัพเรือของ อังกฤษเวลา นั้น มีการพร้อมเพรียงอยู่ก่อนเชอร์ชิลล์เข้ามานั่งว่าการ "ข้าพเจ้าเห็นการคุม ทะเลบอลติค อันเป็น ทางออก ของเยอรมันและรุสเซีย เป็นสำคัญที่สุดสำหรับเรา. เราต้องปิดทางมิให้ กองทัพเรือเยอรมันขนแร่ และอุปกรณ์ การสงครามอื่น ๆ จากประเทศในแหลมสแคนดิเนเวีย โดยเฉพาะคือสวีเดนได้" เชอร์ชิลล์บอกแก่คนทั้งหลาย ในวันเข้ารับตำแหน่ง "เยอรมันอาจใช้เรือดำน้ำหรือเรือ 'ชุดกระเป๋า' (Pocket Battleship) ของเขาเข้ารังควาน การคมนาคมของเราได้ แต่ข้าพเจ้ามั่นหมายในกำลังและวิธีการคุ้มกัน (Convoy) ของเราบนผิวน้ำที่เราเคยใช้ได้ผลมาแต่ก่อน."

เชอร์ชิลล์เป็นมนุษย์มีความเชื่อมั่นว่า เขาจะทำลายกองทัพเรือเยอรมันให้เกลี้ยงทะเลลงไปได้ เขาอ้างถึงความชำนาญที่เคยมีมา ครั้งว่าการสมัยสงครามโลกครั้งแรก เขามั่นใจว่าความรู้ระหว่าง เป็นกรรมการ ค้นคว้าวิธีป้องกันภัยทางน้ำที่เขาดำรงตำแหน่งมาถึง ๔ ปี จะ

ช่วยให้เขาใช้กำลังเครื่องบินเข้าโจมตีฐานทัพเรือของข้าศึกได้มาก. ส่วนอิตาลี ระหว่างนั้นก็ยังไม่ได้ประกาศสงคราม และมีทัพเรือที่ขีดขาด ไม่น่าวิตก เชอร์ชิลล์กล่าวถึงมุสโสลินีเมื่อวันที่ ๓ กันยายนว่า ที่ยังไม่ประกาศสงคราม เพราะเป็นคนคอยหาโอกาสเพลี่ยงพล้ำของฝรั่งเศส มุสโสลินีมีทัพเรือลอยลำอยู่ทางทะเลเมดิเตอเรเนียน (ฝรั่งเศสด้านใต้) เพียงกลุ่มเดียว.

สำหรับญี่ปุ่น เชอร์ชิลล์คาดผิดมาก เขารับว่า ครั้งแรกไม่มีเครื่องหมายร้ายแรงแสดงว่า ญี่ปุ่นจะประกาศสงคราม และรุกรานได้อย่างรวดเร็ว เพราะอเมริกาได้ควบคุมญี่ปุ่นอยู่ตามปรกติประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งฐานทัพเรือที่ยอดเยี่ยมของอังกฤษในตะวันออกไกล คือที่สิงคโปร์ก็มีพอยันญี่ปุ่นได้ จนกว่าอังกฤษจะทำลายกองทัพเรืออิตาลีในทะเลเมดิเตอเรเนียนหมดสิ้นแล้ว และคาดว่าจะต่อต้านอยู่ได้อย่างน้อยถึง ๖ เดือน เพราะมีอาวุธและเสบียงอาหารอยู่พร้อม และไกลจากญี่ปุ่นถึง

๓๐๐๐ ไมล์ ราวจากท่าเรือเซาท์แธมป์ตันในอังกฤษไป นิวยอร์ค แต่ที่คาดนั้นผิดหมด เพราะญี่ปุ่นส่งทหารเข้ายึดอินโดจีนและประเทศสยามไว้ได้ จึงสามารถควบคุมน่านน้ำอ่าวสยาม และทำลายสิงคโปร์ได้อย่างรวดเร็ว.

ส่วน ทาง ออสเตรเลย และนวซแลนด เชอร์ชิลก็คาดผิดไปอีก เพราะว่าเมื่อคาดเหตุการณ์ทางญี่ปุ่นผิด ฐานะการรบบริเวณนี้ก็ผิดไปด้วย. เชอร์ชิลว่า ตราบเท่าที่ทัพเรืออังกฤษยังไม่พ่ายแพ้แก่ใคร และสิงคโปร์ยังไม่แตก การรุกรานในน่านน้ำ ออสเตรเลย และนิวซี-แลนด์ก็มีไม่ได้ อังกฤษจึงเคราะห์ร้าย ที่สิงคโปร์แตก แต่ยังเคราะห์ดีมาก ที่อเมริกาเข้ามาร่วมสงครามอยู่ด้วย เต็มรูป มิฉะนั้นออสเตรเลียและนิวซีแลนด์จะได้รับอันตราย หนัก ทั้ง ๆ ที่กองทัพเรือ ของ อังกฤษ ในน่านน้ำตะวันออกไกล ยังคงรูปสมบูรณ์อยู่ก็ดี.

เมื่อเข้านั่งว่าการในกระทรวง ทหารเรือ ตั้งแต่เช้า

วันที่ ๔ (กันยายน) แล้ว มีผู้รับรองทั่วกันว่า ไม่มี รัฐมนตรีคนใดทำงานหนักและเก่งกล้าเท่าเชอร์ชิลล์. ไม่มีรัฐมนตรีทหารเรือคนใด ที่ใช้ชีวิตคลุกคลีอยู่กับกระทรวงทหารเรือและทะเลเท่ากับรัฐมนตรีคนนี้ เชอร์ชิลล์บันทึกไว้ว่า "ข้าพเจ้าลงมือทำงานตั้งแต่ ๙ โมงเช้าบ่ายหลับ ๑ ชั่วโมง ซึ่งดูเหมือนเด็ก ๆ แต่การเสียไป ๑ ชั่วโมงนั้น ได้รับความสดชื่น สมองปลอดโปร่ง แข็งแรง นั่นเป็นรางวัลอันประเสริฐ สามารถทำงานไปได้ตลอดวัน จนกระทั่งถึง ๒ หรือ ๓ น. ของวันใหม่ และทำเช่นนี้มาตลอดเวลาสงคราม."

ระหว่างวันแรก ๆ ของสงคราม เยอรมันได้ใช้เรือดำน้ำรังควาน เรือโดยสาร และเรือพาณิชย์ของสัมพันธมิตรจมลงเป็นอันมาก สมตามจุดอันตราย ที่ท่านรัฐมนตรีว่าการทหารเรือคาดไว้แต่เดิม แต่เชอร์ชิลล์ก็ได้แสดงความเก่งกล้าพาทัพเรืออังกฤษไปทำลายทัพเรือเยอรมันได้ทั่วมหาสมุทร. ๙ เดือนต่อมาภายหลัง แชมเบอร์เลน

นายกรัฐมนตรีต้องถูกออกไป เพราะทัพเรืออังกฤษต้อง
เพลี่ยงพล้ำในทะเลเหนือ. เชอร์ชิลล์ได้เป็นนายกรัฐมน-
ตรีแทน และว่าการ กระทรวงทหารเรือไปด้วย ในขณะ
เดียวกัน งานและชีวิตของเชอร์ชิลล์ในระหว่างนี้จึงนับ
เป็นตอนสำคัญยิ่ง เพราะเป็นตอนที่เชอร์ชิลล์ต้องใช้
ความสามารถทั้งทาง การเมือง การทูต และการทหาร
คุ้มครองป้องกันเกาะอังกฤษ ให้พ้นจากชั่วโมงมืด ออก
มาสู่ความสว่างได้ทีละน้อย จนกระทั่งถึงเวลารุ่งอรุณ
แห่งความมีชัย.

บทที่สิบแปด

ตำแหน่งรัฐมนตรีทหารเรือครั้งใหม่

หลังจากได้สำรวจงานในกระทรวงทหารเรือมา ๑ วัน เต็ม, คืนวันที่ ๔ (กันยายน) เชอร์ชิลล์ก็เรียกประชุมเจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ในกระทรวงทั้งหมด. เสร็จประชุมแล้วก็ออกมานั่งร่างคำสั่ง และนโยบายที่กองทัพเรือจะต้องปฏิบัติโดยมิชักช้า มีข้อความราว ๑๐๐๐ คำ. มีคำสั่งที่สำคัญที่สุด คือ ให้วางแนวคุ้มกัน (Convoy) ภายในน่านน้ำทุกแห่งที่เรือสินค้าอังกฤษจำเป็นต้องผ่านในยามสงคราม อาทิเช่น สายระหว่างคานาดากับอังกฤษ สายทะเลเมดิเตอเรเนียนและสายทะเลเหนือ. เมื่อได้วางคำสั่งเรียบร้อยแล้ว เชอร์ชิลล์ก็ลงมือเดินทางตรวจฐาน

ทัพเรือ ซึ่งเป็นงานที่รัฐมนตรีว่าการจะหลีกเลี่ยงไม่ได้. ดังนั้น ในค่ำวันที่ ๑๔ ต่อมา เชอร์ชิลล์จึงบอกลาคณะรัฐมนตรี ลงเรือธงชื่อ 'เนลสัน' ออกทะเลไปตรวจฐานทัพที่ยอดเยี่ยมที่สุด คือสคาปาโฟลว์ (Scapa Flow) ในทะเลเหนือก่อน แล้วก็ให้แล่นเรือไปตรวจฐานทัพอื่น ๆ โดยลำดับ.

จริงอยู่ในระหว่างอาทิตย์แรกของสงคราม เยอรมันได้ใช้เรือดำน้ำออกรังควานอย่างสุดกำลัง ในวันที่ ๕ และที่ ๖ เหนือฝั่งสเปญออกมา สัมพันธมิตรเสียเรือขนาดใหญ่ไปหลายลำ และที่เสียอย่างหนัก คือเสียเรือเอชเน่ย ตามที่กล่าวข้างต้น แต่กระนั้น การทำงานของเชอร์ชิลล์อย่างฉับไว ก็ยังความพึงพอใจให้เกิดขึ้นในหมู่ชาวสัมพันธมิตรทั่วหน้า. ดิวอิส บรอด ผู้เขียนประวัติของเชอร์ชิลล์ เรียกรัฐมนตรีว่าการทหารเรือคนใหม่ในยามสงครามว่าเป็น Man of War และยืนยันว่าเชอร์ชิลล์ได้ทำให้ราษฎรเบาใจ หมดความสงสัยว่าจะ

ไม่ได้รับชัยชนะ เสียงของราษฎรเป็นเสียงต้องการให้เชอร์ชิลล์อยู่ร่วมคณะรัฐมนตรีไป จนตลอดสงคราม. ความผิดพลาดใด ๆ ที่เชอร์ชิลล์เคยทำมาแต่ก่อน หายไปหมดไม่มีเหลือ ทุกคนต้องการให้เชอร์ชิลล์ทำงานในตำแหน่งผู้นำรัฐบาล ในยามที่ชาติต้องเผชิญหน้ามหาภัยอยู่ดังนี้. ท่านประธานาธิบดีรูสเวลต์แห่งอเมริกา เมื่อได้ทราบว่าคณะรัฐมนตรีชุดสงครามของอังกฤษมีเชอร์ชิลล์ร่วมอยู่ด้วย ก็เขียนจดหมายส่วนตัวมาถึงเชอร์ชิลล์ เมื่อรับตำแหน่งใหม่ ๆ ว่า "ข้าพเจ้าทราบด้วยความดีใจอย่างยิ่งเหลือที่ท่านได้กลับเข้ามารับตำแหน่งในกองทัพเรือ สิ่งที่ข้าพเจ้าต้องการจากท่านในเวลานี้ก็คือขอให้ท่านและนายกรัฐมนตรี แจ้งความจริงทุกอย่างที่ดำเนินไปให้ข้าพเจ้าทราบ ข้าพเจ้าขอต้อนรับด้วยความยินดี" ดังนี้จึงแปลว่า งานและตำแหน่งของเชอร์ชิลล์ที่ได้รับคราวนี้ เป็นที่ยินดีของคนทั่วโลก นอกจากฝ่ายเผด็จการ.

ตำแหน่งรัฐมนตรีทหารเรือครั้งใหม่

คณะรัฐมนตรีชุดสงคราม พร้อมด้วยสมาชิก นอกจากนั้น (เช่นเสนาธิการทัพบก ทัพเรือ ทัพอากาศ) และเลขานุการของคณะ เริ่มประชุมเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ ๔ จากนั้นมาก็ประชุมกันทุกวัน วันละ ๒ ครั้ง. เชอร์ชิลล์นั้นเป็นคนเกลียดความร้อน และทนอากาศร้อนไม่ค่อยได้ เขารับไว้ในบันทึกว่า วันใดอากาศอบอ้าว เขามักขอตัวไม่เข้าประชุม แต่แม้ไม่เข้าประชุม ก็ต้องรายงานสั่งที่กอง ทัพ เรือ ปฏิบัติไปให้คณะรัฐมนตรี ทราบ ทุก ขณะ การประชุม ครั้งแรก ของ คณะ รัฐมนตรี อนุมัติให้ส่งทหารบกไปประจำแนวรบฝรั่งเศส ๔ กองพลใหญ่, ออกคำสั่งมิให้บรรดาทหารอากาศ (ที่ติดตามกองทัพบกไป) โจมตีจุดซึ่งไม่ใช่ "ยุทธศาสตร์" ของเยอรมนี, ให้รัฐมนตรีกลาโหมเตรียมทหารจัดส่งไปแนวรบฝรั่งเศสอีก, แผนการบ้องกันทางพ้า และบ้องกันจารกรรมทำได้เรียบร้อย และลงมือปฏิบัติทันทีในวันนั้น.

อากาศของยุโรปในเดือนกันยายน ยังอบอุ่น เพราะ

เป็นเวลาเริ่มฤดูออทัมน์ แต่บางวันก็อบอ้าว เชอร์ชิลล์เขียนไว้ในบันทึกของตนว่า เป็นเวลาเหมาะแก่การที่ทหารเยอรมันบุกโปแลนด์ ถ้าฮิตเล่อร์ชนชักช้าไป อากาศเริ่มเย็นจัดขึ้นทุกที เยอรมันจะทำงานไม่สะดวก. อย่างไรก็ดี ขณะที่อังกฤษและฝรั่งเศสกำลังทำงานหนักอยู่กับการปรับแนวรบ และเพิ่มเติมกำลังรบของตนอยู่นั้น เยอรมันกำลังตีกระหนาบโปแลนด์เข้าไปทุกวัน. ทหารโปลต้องทำงานหนัก และทำงานคนเดียว.

ในที่นี้มบันทึก เยอรมันบุกโปแลนด์ ประกอบกับบันทึกชีวิตและงานของเชอร์ชิลล์อยู่ตอนหนึ่งดังนี้:

แผนการสงครามของเยอรมันในตอนเริ่มแรกนั้น จงใจใช้กำลังทัพบกเป็นจำนวน ๓ ใน ๔ ของทั้งหมด กับอีก ๙๐ % ของกำลังทัพพ้าเข้าบุกโปล คงปล่อยให้เพียง ๑ ใน ๔ ที่เหลือ อันเป็นโครง ของกรมกอง ท้องถิ่น เป็นผู้ครอบครองรักษาแนวรบด้านตะวันตกเท่านั้น.

ตำแหน่งรัฐมนตรีทหารเรือครั้งใหม่

กองทัพสนามเยอรมันที่เข้าตีโปแลนด์ แบ่งออกเป็น ๒ หมู่ใหญ่ คือ ก.หมู่ กองทัพภาคเหนือ มีพล ท.ฟอน บอคก์เป็นแม่ทัพ ข. หมู่ กองทัพภาคใต้ มีพล ท. ฟอน รันสเตทเป็นแม่ทัพ.

หมู่ กองทัพภาคเหนือ แบ่งเป็น ๒ กองทัพใหญ่ คือ ก. กองทัพใหญ่ที่ ๑ นายพลฟอนคลูเก เป็นผู้นำ มี ๒๐ กองพลใหญ่ ส่วนมากเป็นทหารที่มาจากโปเมราเนีย (Pomerania อยู่ในเขตปรุสเซียบนฝั่งทะเลบอลติค) กับปรุสเซียตะวันออก. ข. กองทัพใหญ่ที่ ๒ นายพลฟอนคอยชเลร์ เป็นผู้นำ มี ๙ กองพลใหญ่ กับอีก ๒ กองพลใหญ่ทหารม้า นอกจากนี้ยังมีหน่วยยานยนตร์เข้าทำการร่วมมือทั้ง ๒ กองทัพใหญ่นี้อีก ๑ กองพลใหญ่ นับว่าเป็นกำลังที่เรียวแรงมาก เพราะรถรบและอาวุธที่มีไปในรถรบนั้น มีลักษณะประดุจป้อมถาวรเคลื่อนที่ได้.

หมู่ กองทัพภาคใต้ มีกำลัง ๓๕ กองพลใหญ่ ๔ กองพลใหญ่ยานยนตร์ กองพลใหญ่ภูเขา ๒ หรือ ๓ พร้อม

ทั้งกองทัพฟ้าอันมีชื่อเสียง ซึ่งได้เคย ปฏิบัติการรบมาแล้วในสเปญ. หมู่กองทัพภาคใต้นี้ แบ่งออกเป็น ๓ กองทัพใหญ่. กองทัพใหญ่ที่ ๑ นายพลฟอนไรชเนา, กองทัพใหญ่ที่ ๒ นายพลบลาสโควิต เป็นแม่ทัพ, กองทัพใหญ่ที่ ๓ นายพลลิสต์ เป็นแม่ทัพ. ทั้งหมดได้ล้อมกระพุ้งตะวันตกเฉียงใต้โปแลนด์ โดยชุมพลอยู่ในบางส่วนของปรุสเซีย ซิเลเซีย และบางส่วนของสโลวาเกีย.

ฝ่าย โปแลนด์ นั้น มีแผนสงครามในเบื้องแรกอยู่อย่างเดียว คือจะหน่วงเวลาไว้ให้ได้นานที่สุด โดยสงวนกำลังรบอันสดชื่นไว้ในมือ อธิบายให้ชัดก็คือ จะทำการรบล่อเอากองทัพเยอรมันทั้งส่วนใหญ่ไว้ในโปแลนด์ จนกระทั่งฤดูกาลเปลี่ยน (เป็นหล่มเป็นโคลน รถรบทำการไม่ได้ถนัด) และที่สำคัญก็คือ เพื่อยืดทางให้กองทัพฝรั่งเศสและอังกฤษมีเวลาส่งทหารเข้าช่วยในประเทศเยอรมนี.

เพื่อให้ความมุ่งหมายของตนบรรลุผล โปแลนด์ได้

จัดส่ง กองแยก ออกไปขัดตาทัพตามแนวพรมแดน ซึ่ง ส่วนมากเป็นทหารม้า และควรจะทราบไว้ด้วยว่า ทหารม้าโปแลนด์นั้นมีความกล้า สามารถเป็น ยอดเยี่ยมยิ่งกว่าของชาติใดๆในโลก นอกจากนี้กองทหารราบที่ระดมออกมาจากท้องถิ่นชายอาณาเขตเป็นกำลังหนุนทหารม้าด้วย.

ส่วนข้างหลัง กองแยก นั้น จัดเป็นกำลังส่วนใหญ่ ๓ หมู่ คือเป็นหมู่ A.B.C. ชุมพลอยู่ ณ ตำบลต่าง ๆ. กองทัพ A. ก่อฐานขึ้นจากดินแดนลุ่มน้ำวิสตูลาตะวันตกเฉียงใต้เมืองทร็อน. กองทัพ B. ก่อฐานขึ้นจากตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองลอดซ์. กองทัพ C. ก่อฐานจากตะวันออกเฉียงเหนือเมืองคราเกา ทำการคุ้มกันที่มั่นแม่น้ำนาเรฟ, บัค, วิสตูลาและแซน ซึ่งจะได้ค่อยชลอถอยประกอบกับรั้งหน่วงกองระวังหน้าของเยอรมัน พร้อมทั้งเข้าตีโต้ตอบตาม แต่โอกาศจะ อำนวย. ในขณะนั้น บรรดานายทหาร ระดม จะเข้า ชุมพล ตามเบื้อง หลังของแนวที่กล่าวนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือหน่วยที่ถอยมาจาก

โปแลนด์ตะวันออกซึ่งระดมพลไว้. ในพื้นที่เหล่านี้ขาดแคลนการคมนาคม เพราะมีพลเมืองน้อยกว่าพื้นที่อื่นๆ. แผนสงครามของโปแลนด์นั้น คงจะกำหนดขึ้นโดยนายพลกาสิเมอร์ซอซ์นโนฟกี อันได้มุ่งหมายจะตะทังหน้าเฉลี่ยอันต่อแหลมอยู่นั้นเสียทีเดียว ส่วนพื้นที่ซึ่งไม่ติดพันด้วยการรบ ก็จะได้ทำการระดมกำลังกันเรื่อยไป.

ว่าโดยอัตรา หมู่กองทัพ A.B.C. นั้น คุมขึ้นจากกำลัง ๓๐ กองพลใหญ่ในแนวที่ ๑ กับกองแยก ขัดตาทัพซึ่งมี ๑๕ กองพลน้อยทหารม้า และบางส่วน ของกองระวังป้องกัน ส่วนกองหนุนนั้น มีอีก ๓๐ กองพลใหญ่ แต่มีอาวุธยุทธภัณฑ์เพียง ๑๕ กองพลใหญ่เท่านั้น.

ส่วนการระดมพล และยาตราทัพของโปแลนด์นั้นเล่า ต้องหน่วงหนักชักช้าอยู่มาก ต้องวันแล้ววันเล่าอยู่เรื่อยไป ไม่จำเพาะแต่ความยากใจของรัฐบาลในอันที่จะดำเนินการครั้นสุดท้าย ซึ่งจะเป็นทางก่อให้เกิดสงคราม อันตนเองไม่ต้องการเป็นที่สุดนั่นแต่อย่างใด ที่แท้ยังมีสิ่งที่

เาพที่ ๗ เมื่อ ค.ศ.๑๙๔๑ เชอร์ชิลล์และรูสเวลต์พบกันในเรือประจัญบาน
"ปรินซ์ออฟเวลส์" กลางมหาสมุทรแอตแลนติค เพื่อปริกษา

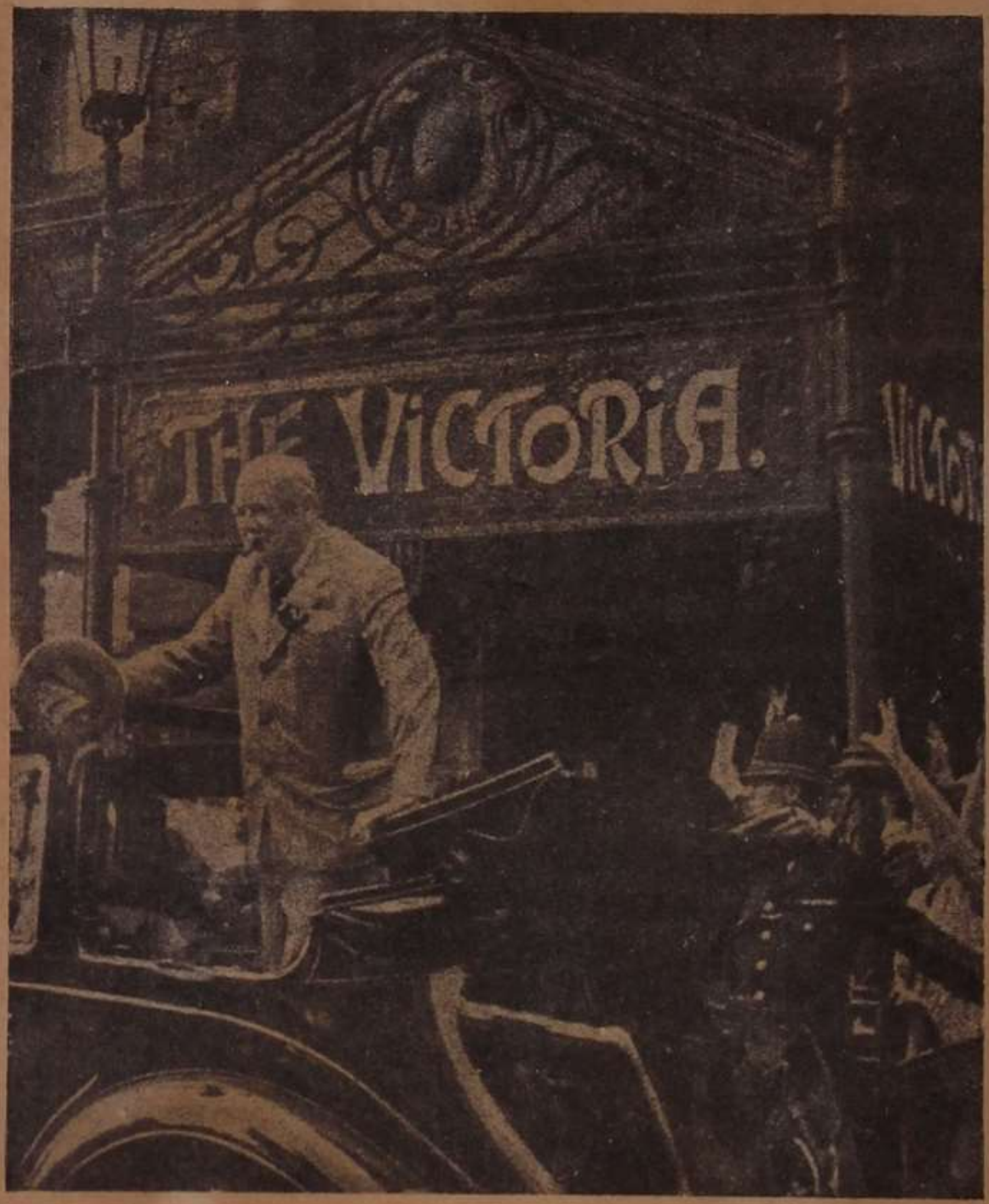

ภาพที่ ๘ วินสตัน เชอร์ชิลล์ ออกเที่ยวตระเวนหาเสียงในเมืองวูลเวอร์-แฮมป์ตันเมื่อปลายปี ค.ศ. ๑๙๔๙. เมื่อการเลือกตั้งทั่วไปได้มีขึ้นในเดือน กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๕๐ แม้ปรากฏว่าพรรคของเขาจะแพ้พรรคกรรมกร, แต่เป็นการแพ้อย่างหวุดหวิดคือเพียงหกที่นั่งเท่านั้น.

อาจหลีกเลี่ยงได้อีก เช่นเดียวกับความยากใจของสัม-
พันธมิตร ที่ได้เห็นความล่อลวงในทางรัฐประศาสตร์ของ
เยอรมันอยู่ตลอดเวลา แม้แต่ในวินาทีสุดท้าย ซึ่งบ่อน
วาระเป็นตายของการระดมพล โปแลนด์ก็ยังถูกขัดขวาง
โดยปริยายจากวิธีการของสัมพันธมิตรถึง ๓๖ ชั่วโมง ซึ่ง
เป็นชั่วโมงอันนับว่ามีค่าอย่างยิ่งสำหรับเหตุการณ์คับขัน
ในทางทหาร กล่าวตามหลักการแล้ว การได้เปรียบใน
เวลานั้น เป็นปัจจัยสำคัญในทางพิชัยสงครามให้ถึงแพ้
ถึงชนะกันได้ง่าย ๆ. ด้วยประการฉะนี้ การที่โปแลนด์
ทำการระดมพลและยาตราทัพช้าไปนั้น จึงเป็นมหันตภัย
ดังที่ปรากฏขึ้นในภายหลังว่า ภายในกองทัพหนุนอันมี
กองพลใหญ่ ๆ หลายกองพลไม่พร้อมที่จะรบเป็นอันมาก
ดังนี้จึงเป็นการ ลดสมรรถภาพ ของกองทัพใหญ่ ในแนว
หน้าลงไปด้วย.

เพราะฉะนั้น การเข้าตีของเยอรมันก็คือ กระทำโดย
ฉับพลัน เป็นการชิงเวลาเข้าตีขณะที่โปแลนด์ยังระดม

พลอยู่ จึงเป็นผลดีแก่หน่วยยานยนต์และการเข้าตีในด้านอื่น ๆ ทั้งหมด มิหนำซ้ำการโจมตีด้วยทัพฟ้าของเยอรมันก็ทำความระส่ำระสายให้แก่ทัพโปลเป็นอันมาก เป็นการทำลายคมนาคม และขัดขวางการชุมพล เพื่อยาตราทัพของโปลลงได้อย่างรุนแรงยิ่ง อนึ่ง เมื่อว่าตามความเป็นจริง โปลเป็นชาติซึ่งไม่เคยชินถึงขีดสุดในการทหาร แต่เมื่อต้องมาประจัญหน้ากับเยอรมันซึ่งมีความสามารถในการทหารอย่างสูงสุด มิหนำซ้ำโปลยังมีกองทัพที่กะรุ่งกะริงกระจัดกระจายไม่เป็นปึกแผ่นจึงเป็นเรื่องแพ้เปรียบกันอยู่.

ดังได้ทราบกันมาแล้ว กองทัพบกเยอรมันได้ข้ามแนวพรมแดนโปแลนด์เข้ามาตั้งแต่วันที่ ๑ กันยายน แม่ทัพของเยอรมันได้ดำเนินตามแผนยุทธนาการดังนี้:

ในภาคเหนือ กองทัพของนายพล คลูเก เข้าตีขนาบโปเมราเนีย และปรุสเซียตะวันออกทั้ง ๒ ด้าน

รวมกำลังกันตีตกเข้าไปในจุดเดียวกัน คือการเข้าตีจาก ทิศทางต่างกันอย่างวรทีสำนวนทหารเรียกว่า “การเดินตามทางเส้นนอก” วรทีกล่าวนี้เป็นฝ่ายที่ฝ่ายเข้าตีจะต้องเสี่ยงความไม่สมหมายอยู่เป็นอันมาก เพราะฝ่ายรับอาจตีโต้ด้วยวรที “การเดินตามทางเส้นใน” คือแบ่งกำลังส่วนย่อยออกทำการตรึงข้าศึกทางหนึ่งไปก่อน และเมื่อจะตรึงให้สำเร็จ ก็ต้องอาศัยธรรมชาติของภูมิประเทศ เช่นแม่น้ำ ทิลุ่ม ป่า ภูเขา ฯลฯ เป็นเครื่องเกื้อกูลการตีรับ หรือมิฉะนั้นก็ต้องดัดแปลงภูมิประเทศให้เป็นที่มั่น เช่นเมืองป้อม, ป้อม ฯลฯ ขึ้นแทน ครั้นแล้วก็นำกำลังอันเป็นส่วนใหญ่รุกเข้าทำการรบอีกทางหนึ่งให้เป็นผลเด็ดขาด. เมื่อได้ทางสมหมายแล้ว จึงยกไปขยี้ข้าศึกที่กำลังส่วนย่อยของตนได้ทำการตรึงไว้. วรทีการรบเช่นนี้เป็นวรทีการของจอมพลฟอน ฮินเดนบูร์ก ที่ได้ชัยชนะครั้งใหญ่ด้านรุสเซียที่เทนเนนเบิร์ก (Tennenburg) เมื่อสงครามโลกครั้งแรก. แต่ในการ

สงครามโปแลนด์ครั้งนี้ กำลังและประสิทธิภาพของฝ่ายโปลด้อยกว่าของเยอรมันมากนัก ทหารโปลจึงใช้วิธีดังกล่าวไม่ได้. อนึ่ง ยุทธศาสตร์ของทหารเยอรมันนั้นเล่า ก็ได้ใช้วิธี "เดินตามทางเส้นนอก" เข้าตีอย่างคมบบเข้าทั้ง ๒ ข้าง ไม่ว่าในกรอบการส่วนใหญ่หรือส่วนน้อย จะเห็นได้ในกรอบการส่วนใหญ่คือ ด้านเหนือมาจากโปเมราเนีย กับปรุสเซียตะวันออก, ด้านใต้ตีไปจากปรุสเซีย, ซิเลเซีย, และสโลวาเกีย. ทั้ง ๒ ทิศต่างเข้าตีบบลงไปหาศูนย์กลาง, ส่วนในกรอบการย่อย ก็ยังมีผสมอีก.

เมื่อการรบได้ดำเนินไป ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นก็คือทางภาคเหนือ เยอรมันได้ทำการตัดเฉียงโปแลนด์ขาดสะบั้นลง, ทางภาคใต้ได้เข้าล้อมบ้อมคัตโตวิชไว้ เมื่อปฏิบัติสมความมุ่งหมายแล้ว ทั้ง ๒ กองทัพใหญ่ก็ตรงดิ่งไปยังวอร์ซอว์ เมืองหลวงของโปแลนด์. ฝ่ายทางทหารโปล เมื่อพบเหตุการณ์รุนแรงเช่นนี้ แผน

สงครามโปลจึงเข้าคั่นแตกหัก คือรุกไปข้างหน้าไม่ได้เลย จะต้องถอยหลังไปยังพื้นที่ของแนวทัพหนุน ซึ่งนอกเหนือไปจากทัพ A.B.C. ตามที่กล่าวแล้ว และทัพหนุนที่กล่าวนี้ ได้พร้อมอยู่ที่จะหนุนได้.

ในทันใดนั้นได้เห็นภูมิศาสตร์ทางแผนที่ จะพบว่าการที่เยอรมันโจมตีเฉียง และซิเดเซียเหนือ ได้กลับกลายเป็นที่รวมกำลังพุ่งไปยังกรุงวอร์ซอว์ สมดังมุ่งหวังไว้แต่ต้นขั้นหนึ่งแล้ว เมื่อรูปการณ์ของกองทัพเยอรมันลุล่วงเข้ามาถึงเพียงนี้ จึงเป็นการตัดทางถอยของส่วนใหญ่แห่งกองทัพโปลไปในตัว เพราะฉะนั้นเยอรมันจำต้องเร่งรัดทุกด้านซึ่งก็ได้ผลสมความมุ่งหมาย.

ทหารโปลนั้น บางหน่วยบางกอง มีความมุ่งหมายไม่ยินยอมให้ข้าศึกเดินข้ามอย่างรวดเร็วได้ เพราะเพื่อป้องกันการตัดกำลังส่วนใหญ่ของทัพโปลมิให้ขาดออกจากกัน. ปัญหาเรื่องคิดตั้งมั่นรักษาพรมแดนโปแลนด์ไว้นั้น ไม่เคยมีอยู่ในแผนการยุทธเลย สถานการณ์

ที่ฝ่ายโปลหวังสำเร็จผลนั้น คือ หมู่ทัพ A. จะทำการรักษาที่ตั้งอันเป็นชัยภูมิรอบกรุงวอร์ซอว์ และชุมทางฝั่งแม่น้ำนาเรฟ แม่น้ำบัค แม่น้ำวิสตูลา. หมู่ทัพ B. อยู่บนท่ามกลางแม่น้ำวิสตูลา และหมู่ทัพ C. อยู่ลุ่มน้ำแซน. ในขณะนั้นแนวหมู่กองทัพโปลได้เหยียดยาวไปทางตะวันตกเฉียงเหนือด้วยการส่งกำลังทัพหนุนขึ้นต่อแนวของแม่น้ำนาเรฟ แต่เมื่อถูก "การเดินตามทางเส้นนอก" ของเยอรมันก็เป็นดังนั้น ทหารโปลก็ต้องเหลืออยู่แต่ทางถอย แต่ก็ช้าเกินการ จนทำให้เสียหายอย่างใหญ่. นายพลกาลิเมอร์ซอซ์นโนฟกี ผู้นำกองทัพใหญ่ A. มิได้ทำการถอยให้รวดเร็วตามแผนการที่กำหนดไว้แต่เดิม จึงทำให้แผนการที่กำหนดไว้เสียหายมากยิ่งกว่าการที่ได้ถูกขับไล่ทำลายโดยกองทัพเยอรมันเสียอีก ทั้งแสดงให้เห็นการเริ่มต้นแห่งอวสานของโปแลนด์ด้วย เพราะกองหน้าของเยอรมันเคลื่อนที่ไปอย่างรวดเร็ว ได้เข้าล้อมหน่วย A. ของโปล ไว้เป็นรูปก้นถุง ที่ตะวันตกกรุงวอร์ซอว์.

หน่วย B. และ C. ของโปล จึง บ่าย หน้า ไป ทางเหนือ ทางแนวสุดท้ายซึ่งสามารถจะบ้องกันไว้ได้. รอยโห่อันนี้เยอรมันได้โอกาส จึงส่งกองพลยานยนตร์ใหญ่ ประดังกันเข้าไป จนสามารถตัดทางถอยที่โปลจะมุ่งไปสู่รูมาเนีย เสียสิ้น.

ปัญหาทางยุทธศาสตร์เกิดขึ้นว่า ทำไมทัพ B. จึงนำพวกบ่ายหน้าไปทางเหนือมากขึ้น ก็เพราะจะกำบังกรุงวอร์ซอว์ ด้วยเหตุนี้เอง จึงล่วงล้ำเข้าไป ในเขตของกองทัพ A. กองทัพ C. เห็นดังนั้นก็ต้องแปรขบวนไปทางซ้ายตาม เพื่อรักษาระยะให้ต่อกับกองทัพ B. และได้เลยขึ้นไปบนกลางแม่น้ำวิสตูลา ถึง ๑๑ กองพลใหญ่ คงเหลือรักษาแม่น้ำแซนไว้เพียง ๒ กองพลใหญ่เท่านั้น.

ขณะที่หมู่กองทัพ A. ของโปล กำลังถอยเข้ากรุงวอร์ซอว์ และกำลังข้ามแม่น้ำวิสตูลาอยู่นั้น กองทัพของนายพลฟอนคลูเก (แห่งกองทัพใหญ่ที่ ๑ ภาคเหนือ) ก็ไล่ติดตามอย่างหนัก และกองยานยนตร์ของนายพล-

ฟอนรันด์เสท ก็พุ่งเข้ามาจากทิศใต้ ทำท่าจะตัดการถอยของโปลอันนี้ให้ขาดกระเด็นออกไป บางหน่วยของกองยานยนตร์ ได้ถึงชาน กรุงวอร์ซอว์แล้ว หมู่กองทัพ A. จึงตกอยู่ในอันตราย เพราะยังตกค้างอยู่ทางตะวันตกของแม่น้ำวิสตูลา ซึ่งมีกองระวังหลังและบางส่วนของกองทัพ B. ปนอยู่ด้วย. ในขณะนั้น นายพลฟอนคอยชเตร์ (แห่งกองทัพใหญ่ที่ ๒ ภาคเหนือ) ได้จัดกองทัพขึ้นใหม่ ทางปีกซ้าย เข้าทำการยุทธกับการข้ามน้ำของกองระวังรักษาแม่น้ำนาเรฟฝ่ายโปล ซึ่งระส่ำระสายจนทะลุไปถึงแม่น้ำบัก. ส่วนในภาคใต้ของแม่น้ำแซน มีการป้องกันอ่อนมาก กำลังยานยนตร์อันกล้าแข็งของเยอรมันหน่วยหนึ่ง จึงได้ทะลุไปถึงเมืองลวอฟ (Lwov ทางตะวันออกโปแลนด์) ด้วยความมุ่งหมายจะตัดสายสำคัญในการลำเลียงทหารโปล จะหนีทะลุออกไปยังโลกภายนอกได้ คือ ทางรถไฟสายรูมาเนีย (ทางตะวันออกโปแลนด์).

เกี่ยวกับการรบทางพื้น: ในการรบครั้งนี้ กองทัพพื้นเยอรมันซึ่งเคยมีชื่อเสียงจากการรบในสเปญมาแล้ว ได้ทำหน้าที่ประหนึ่งแหลมปลายหอก สำหรับกะทุ้งเข้าไปในทิศทางตรงหน้า ซึ่งมีกำลังทัพของโปลรักษามั่นอยู่ตรงหน้าเมือง คัตโตวิซ (Katowice ทิศตะวันตกเฉียงใต้ติดกับสโลวาเกีย). การทำงานพร้อมกันระหว่างทัพพื้นกับกองทัพยานยนตร์ครั้งนี้เป็นยุทธวิธีที่เคยใช้มาในสเปญ ซึ่งปรากฏว่าครั้งนี้ฝ่ายรับของสเปญมีกำลังเหนียวแน่นมาก. ผู้ชำนาญการทหารอเมริกันชี้แจงว่า ความเหนียวแน่นในการตั้งรับของโปลนั้นมีไม่เพียงพอ เมื่อได้ช่วยทำลายแนวป้องกันโปลเรียบร้อยแล้ว ทัพพื้นของเยอรมันก็ได้เปลี่ยนทิศการบินบ่ายโฉมหน้าขึ้นไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อเปิดโอกาสให้ส่วนใหญ่ของทัพยานยนตร์ สามารถรีบรุดเข้าไปถึงกรุงวอร์ซอว์ได้โดยเร็ว. อย่างไรก็ดี ผลแห่งการรบทางอากาศ เป็นอันว่าเยอรมันได้กรรมสิทธิ์ความเป็นเจ้า

บนฟากฟ้าโดยสิ้นเชิง และการทุ่มเทใช้กำลังทัพฟ้านั้น แทนที่จะใช้เพียง ๒ หรือ ๓ ในจำนวนที่รวมอยู่ แต่เยอรมันทุ่มเทใช้ถึง ๙๐ % ของกำลังทัพฟ้าทั้งหมด. ทัพฟ้าเหล่านี้ ระดมกันไปทิ้งระเบิดเป็นพัก ๆ มุ่งทำลายสายรถไฟที่ล่ามจากเหนือไปใต้ของโปลทั้ง ๓ สาย เพื่อระรานการชุมพลของโปลตลอดจนการขนส่งลำเลียงกองหนุน. นักบินได้รับคำสั่งให้บินตรงไปทางตะวันออกตามทิศที่กำหนดให้ จนกว่าจะได้ไปถึงทางรถไฟ แล้วบินไต่ทางรถไปจนถึงชุมทางต่าง ๆ เพื่อเออมมอ ปลดถูกระเบิดลง.

มีข้อที่ควรระลึกว่า ทุกกองทัพน้อยใหญ่ของเยอรมัน ต่างมีทัพฟ้าทำการร่วมรบกับกองทหารภาคพื้นดิน และคอยเป็นหูเป็นตาช่วยการอำนวยการรบของฝ่ายพื้นดินด้วย. ผู้บังคับบัญชากองทัพของเยอรมัน จึงรู้แจ้งถึงความเคลื่อนไหวของหน่วยกองทัพโปลจนหมดสิ้น. แต่ฝ่ายโปลนั้น หูตามืด รู้เห็นบ้างก็งู ๆ ปลา ๆ. สำหรับ

การรบกันระหว่างทัพฟ้ากับทัพฟ้านั้นเล่า เยอรมันก็ได้แบ่งกำลังไว้ทำหน้าทนอกส่วนหนึ่ง ต่างหาก เพื่อมุ่งทำลายสถานีการบินและทัพฟ้าของโปล ซึ่งไม่มีเวลาก่อร่างสร้างตัวขึ้นโดยปกปิดได้เลย ทั้งอยู่แต่เดิม ก็ถูกยิงตกอย่างย่อยยับ จนนับไม่ถ้วน. โดยแผนการสงครามดังกล่าวนี้ การทำลายของเยอรมันจึงสำเร็จลงทุกแห่ง และการรุกรานด้วยทัพฟ้านี้เอง เป็นผลให้เกิดความบั่นบ่อนและบั่นทอนแก่การระดมกำลังของโปลยิ่งกว่าวิธีใด ๆ.

เชอร์ชิลล์บันทึกว่า ภายหลังที่โปลแลนด์พ่ายแพ้, และรัฐบาลพลัดถิ่นโปแลนด์หนีเข้ามาอยู่ในกรุงลอนดอนแล้ว รุสเซียก็รีบช่วยชิงโอกาสซึ่งเป็นผลจากสัญญา Non— Aggression Pact ที่ทำไว้กับเยอรมันเมื่อปลายสิงหาคม (๑๙๓๙) กล่าวคือ พอวันที่ ๑๗ กันยายน ทหารรุสเซียก็เคลื่อนไหลเข้าสู่โปแลนด์ด้านตะวันออก วันที่ ๑๙

เข้ายึดเมือง Vilna และเข้ามาบรรจบกับกองทหารเยอรมันที่ Brest-Litosk อันเป็นตำบลที่พวกบอลเชวคส์ยอมแยกจากสัมพันธมิตรและเซ็นสัญญาสงบศึกกับเยอรมันเมื่อสงครามโลกครั้งแรก. พอถึงวันที่ ๒๙ รุสเซียกับเยอรมันก็ตกลงแบ่งโปแลนด์กันคนละส่วน เป็นทางการ. จากนั้นรุสเซียก็ก้าวต่อไปด้วยความเห็นชอบ ของเยอรมัน คือ เข้าครอง เอสโธเนีย, ลัตเวีย และลิธัวเนีย ประเทศเล็ก ๆ ทางฝั่งทะเลบอลติคไว้อีก ด้วยสัญญาจอมปลอมที่เรียกว่า Mutual Assistance Pact. "ข้าพเจ้าไม่เชื่อว่ารุสเซียจะทำไปโดยสุจริต" เชอร์ชิลล์กล่าว "ข้าพเจ้าคิดว่าเขากระทำลงไปเพราะหวังประโยชน์เบื้องแรกอย่างโง่ ๆ ถึงอย่างไรก็ดี รุสเซียจะเห็นว่า การร่วมมือแบ่งผลประโยชน์กับเยอรมันคราวนี้ รุสเซียจะไม่ได้อำนาจอย่างไรทาง ทะเล ดำ (ใต้รุสเซีย ตะวันออก รูมาเนีย) เพราะเยอรมัน จะเข้าครอบครอง ประเทศที่มีฝั่งตก ทะเลดำ ในกลุ่มนั้นไว้ต่อไปอีก. คณะรัฐมนตรี เขาได้พังความเห็น

ของข้าพเจ้าครั้งนี้ ความตึงเครียดในคณะของเราจึงค่อยบรรเทาลง และพากันเชื่อต่อไป ตามความเห็นของข้าพเจ้าว่า อีกไม่ช้ารุสเซียจะต้องหันหลังให้เยอรมัน และหันหน้าเข้าอยู่ในกลุ่มสัมพันธมิตร. ท่านนายกรัฐมนตรีแชมเบอร์เลน ก็มีความเห็นร่วมกับข้าพเจ้าเช่นนี้ ถึงกับพูดว่า ยอมเห็นด้วยกับความคิดของวินสตัน." และในที่สุดคำพูดของวินสตันก็ได้ปรากฏผลชัดเจนขึ้นเมื่อเยอรมันเข้าไล่ทหารรุสเซียออกจากโปแลนด์ และรุกเข้าไปในแผ่นดินของสตาลินเมื่อมิถุนายน ๑๙๔๑ แล้วรุสเซียก็หันหน้าเข้ามาหาสัมพันธมิตร จริง ๆ.

ตั้งแต่เยอรมันรุกรานโปแลนด์สันซากลง บรรดาเสนาธิการของสัมพันธมิตร ร้อนใจกันมาก และคาดว่าเมื่อเยอรมันเสร็จงานด้านตะวันออกของตนแล้ว คงจะถอนทหารมาทางด้านตะวันตก นั่นหมายความว่าจะเข้ามาหักหาญเอากับ ฝรั่งเศส เบลเยียม และฮอลันดา ต่อไป. ฝรั่งเศส กับอังกฤษได้หันหน้าเข้าปรึกษากัน อย่างใกล้ชิด

การเดินทางไปมา ระหว่าง อังกฤษ กับฝรั่งเศส เพื่อปรึกษา วางแนวรับในด้านนี้ มีทุกสัปดาห์. คณะเสนาธิการ ฝ่าย อังกฤษคาดคำนวณกำลังของเยอรมันคราวนี้ไว้ว่า เยอร-มันคงแบ่งกองพลออกดังนี้: ตะวันตกมี๔๒กองพลใหญ่ ส่วนกลางมี ๑๖ กองพลใหญ่ และทางตะวันออกมี ๕๘ กองพล. เมื่อโปแลนด์แล้ว เยอรมัน คงถอน ทหาร มาทางตะวันตก แม้ไม่หมด ก็ต้องไม่น้อยกว่า ๓๐ กอง พล แปลว่าทางตะวันตกต้องรับจำนวนทหารมหึมาอันนี้ ให้อยู่ ซึ่งต้องใช้ทหารไม่น้อยกว่า ๑๐๐ กองพล เพื่อ แบ่งออกไป ตั้งรับ แนวอื่น ๆ ด้วย เช่น ทางด้าน อิตาลี และในแอฟริกา ดังนั้นเมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน นายพล เอก กาเมอแลง ทหารเสือ ของฝรั่งเศส สมัย สงครามโลก ได้บินมาปรึกษา กับ สภา การ สงครามสูงสุด (Supreme War Council) ในกรุงลอนดอน. กาเมอแลงได้เสนอ แผนวางรับ ของเขาแผนหนึ่ง. เรียกว่า 'Plan D.' คือ เป็นแผนวางแนวรบเหยียดยาวตั้งแต่แม่น้ำเมอส (Meuse

ตะวันออกเฉียงเหนือฝรั่งเศส) ผ่านเขต เบลเยี่ยมตะวันออก เฉียงใต้ เรื่อย ขึ้น ไป จนถึง แอนตเวิบ (Antwerb ตะวันออกเฉียงเหนือเบลเยี่ยม) นับเป็นแนวที่เหยียดยาวอย่าง ยิ่ง และ แนวนี้ ถ้า สัมพันธมิตร รักษา ไว้ได้ จริง เยอรมัน จะรุก เบลเยี่ยม เข้า มา หักคอ ฝรั่ง เศส ไม่ได้เลย.

สภาการสงครามสัมพันธมิตรได้ตกลงตาม Plan D. ของนายพลเอกกาเมอแลง และลงมือปฏิบัติทันที แต่ขณะนั้นเยอรมันยังไม่ได้แสดงท่าโจมตีด้านตะวันตกยุโรปโดยรวดเร็ว ทัง ๒ ฝ่ายจึงตั้งแนวตรึงกันไว้นานวัน จนคนทั้งหลายเกิดรำคาญ. ครั้นเยอรมันลงมือรุกรานเข้าจริง ๆ Plan D. ของกาเมอแลงก็แตกกระจาย. ฮอลันดา เบลเยี่ยม เสียแก่เยอรมัน. ทหารอังกฤษ ต้อง ถอนทัพ จาก ท่าเมือง ดันเกิร์ก (Dunkirk ฝรั่งเศสเหนือ) ด้วยความห้าวหาญของกองทัพเรือที่เชอร์ชิลล์จัดส่งไป และในที่สุดฝรั่งเศสก็เสียประเทศเมื่อ มิถุนายน ๑๙๔๐

เมื่อแนวรบทางฝรั่งเศสได้วางกันไว้เรียบร้อยพอเป็นที่วางใจได้ สภาการสงครามก็หันเข้ามาเร่งกำลังทางทะเล. เชอร์ชิลล์จึงต้องรับภาระหนัก และทำงานอย่างมิได้คิดแก่ชีวิต ระหว่างนั้นภัยเรือดำน้ำของเยอรมันซึ่งวัญทำความเสียหายให้แก่สัมพันธมิตรมากขึ้นกว่าแต่ก่อนทุก ๆ ที เชอร์ชิลล์ได้วางวิธีคุ้มกันของตนบนพื้นทะเลอย่างเข้มแข็งกล้า. ดังจะเห็นได้จากภัยครั้งสำคัญยิ่ง อันหนึ่ง คือการที่เรือประจัญบานขนาดใหญ่ของกองทัพเรืออังกฤษชื่อรอยัลโอค (Royal Oak) ขณะจอดทอดสมออยู่ในบริเวณฐานทัพ สคาปาโฟลว์ ต้องจมลง เพราะเรือใต้น้ำของเยอรมัน. ตามรายงานการจม รอยัลโอค (ซึ่งกองทัพเรือเยอรมันบันทึกไว้) มีดังนี้:

"เวลา ๐๑.๓๐ วันที่ ๑๔ ตุลาคม (๑๙๓๙) รอยัล-โอค จอดทอดสมออยู่ที่ สคาปาโฟลว์ จมโดยเรือ ยู. ๔๗ ตามแผนการของพลเรือตรี เดนนิตซ์ แม่ทัพเรือเยอรมัน.

ยู. ๔๗ มีเรือโทปริเอนเป็นผู้บังคับการ ออกจากคลองคีล (Kiel ฐานทัพเรือเยอรมันด้านทะเลบอลติค เป็นอู่ต่อเรือที่สำคัญด้วย) เมื่อวันที่ ๘ ตุลาคม เวลาเช้าอันสดใสแห่งฤดูใบไม้ร่วง แอบตัดออกไปเงียบ ๆ จนถึงทะเลเหนือ เพื่อมุ่งเข้าสู่ฐานทัพเรืออันยอดเยี่ยมของอังกฤษ. วันที่ ๑๓ ตุลาคม เวลา ๔.๐๐ น. ได้ลอยลำอยู่ห่าง ๆ จากหมู่เกาะ ออร์คนีย์ส พอถึง ๗.๐๐ น. ก็โผล่ขึ้นมาพ้นผิวน้ำ ลมพัดอ่อน หมอกลงมาก มองไม่เห็นอะไรได้ถนัด แต่ ยู. ๔๗ ก็ค่อย ๆ คืบคลานเข้าไปจนใกล้ Holm Sound อันอยู่ทางตะวันออกของสคาปาโฟลว์ ทางเข้าไม่มีสิ่งใดขัดขวาง, ช่างเป็นโชคดีจริง ๆ, นอกจากมีเรือเก่า ๆ ๒ ลำ เอามาจมปิดอ่าวไว้เท่านั้น แสดงว่าอังกฤษบ้องกันทางเข้าอ่าวแห่งนี้ยังไม่พร้อม. ปริเอน ผู้บังคับการเรือค่อย พาเรือคืบเข้าไปทีละน้อยบนผิวน้ำซึ่งมืดสนิท เมื่อเรือใกล้ฝั่งเข้าไป มองเห็นภาพบนฝั่งได้ชัดเจน แม้คนขี่จักรยานไปตามถนนยัง

มองเห็น เสียงระฆังตามโบสถ์ดังเหง่งหง่าง ได้ยินถนัด. มองไปข้างหน้า รอยัลโอค จอดนิ่งอยู่เหนือน้ำ ดำทะมึน. เราทุกคนใจเต้นระทึก ขณะนั้น ดูเหมือนทุกคนเกือบไม่ได้ยินอะไรนอกจากเสียงน้ำที่ถูกลมในอ่าวพัดอ่อน ๆ และเสียงลม หายใจของเราเท่านั้น. พอได้ระยะดี กัปตันสั่งยิง - ยิง - ยิง. ตอร์ปีโดถูกปล่อยออกไปไม่รู้กี่ลูก เสียงระเบิดดังสนั่น น้ำแตกกระจาย ตรงบริเวณนั้นมืดเหมือนอยู่ในกลุ่มควัน. อู. ๔๗ ถอยลำออกมา คอยเพื่อหาจังหวะปล่อยตอร์ปีโดอีกครั้งหนึ่ง พอได้ระยะก็ปล่อยออกอีก ๑ ชุด ควานี้ถูกตรงกลางลำเรือพยัคฆ์ และจากนั้นก็มีเสียงระเบิดดังสนั่นหวั่นไหว. รอยัลโอค ได้จมลงในพริบตา นายทหารและพลเรือจำนวน ๗๘๖ คนเสียชีวิตสิ้น. อู. ๔๗ คลานออกมาอย่างเงียบ ๆ จนกระทั่งออกสู่ทะเลใหญ่ได้โดยปลอดภัย. และกว่ากองทัพเรืออังกฤษจะส่งกำลังเข้ามาล้อมจับได้ กินเวลาถึง ๒๔ ชั่วโมง."

การเสีย 'รอยัลโอค' ทำให้กองทัพเรือตื่นเต้นและเดือดร้อนใจอย่างยิ่ง. เชอร์ชิลล์ ผู้เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทหารเรือ ถูกตำหนิติเตียนว่า หมดความสามารถและปราศจากความระมัดระวัง. เชอร์ชิลล์ต้องรีบเดินทางด่วนไปตรวจฐานทัพเรือที่สคาปาโฟลว์ในวันที่ ๓๑ ต่อมา ได้มีการประชุมในระหว่าง นายทหารเรือผู้ใหญ่เพื่อวางแผนป้องกันฐานทัพเรือแห่งนี้อย่างเข้มแข็ง อาทิ เช่นวางทุ่นระเบิด ณ บริเวณด้านเหนือของหมู่เกาะออร์คนีย์ส (Orkneys) โดยตลอด ไม่ยอมเปิดทาง ให้เรือดำน้ำของเยอรมันเล็ดลอดเข้ามาได้. แผนการป้องกันของกองทัพเรืออังกฤษระยะนั้น เชอร์ชิลล์ได้แสดงความมั่นใจว่าตนจะไม่ทำงานพลาดพลั้งอีกต่อไป แต่คนอังกฤษทั้งหลายก็ยังไม่วาย หวั่นใจ และมองดูเชอร์ชิลล์ในแง่ร้ายไปหมด. ตามบันทึกส่วนตัวของเชอร์ชิลล์ รับว่าเขาพร้อมที่จะ เผชิญ ต่อเหตุการณ์ทุกอย่าง ตั้งต้นแต่เสียงด่าว่าของพลเมืองและความเหยียมหาญของราชนาวี

เยอรมันที่จะพิงมิมา ภายหลัง. แต่อย่างไรก็ดี ความผิดพลาดของเชอร์ชิลล์คราวนี้ คณะรัฐมนตรีชุดสงครามด้วยกัน ไม่มีใครตำหนิติเตียน ทุกคนแสดงความเห็นใจและพร้อมที่จะร่วมมือกันทุกฝ่ายให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้ ในวันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ต่อมา นายกรัฐมนตรีแชมเบอร์เลน และภรรยา ได้พากันมาเยี่ยมเชอร์ชิลล์เป็นส่วนตัวที่กระทรวงการทหารเรือ และร่วมรับประทานอาหารด้วยกันในวันนั้น เชอร์ชิลล์กล่าวว่า คุยกับนายกรัฐมนตรีวันไหน ไม่มีความสนุก และถูกใจ เหมือนวันนั้น และเพิ่งได้เห็นนายกรัฐมนตรีเอาอกเอาใจให้ทำงานแก้ตัวอย่างเต็มที่ในวันนั้นเอง.

อนึ่ง เพื่อที่จะยังแผนการ ทางราชนาวี ครั้งนี้ให้ได้ผลสมบูรณ์ รัฐบาลอังกฤษได้ร่วมมือ กับรัฐบาลฝรั่งเศสอย่างใกล้ชิด: นายกัมแปงชี (Campinchi) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทหารเรือฝรั่งเศส. พลเรือตาดัง (Darlan) ผู้บัญชาการทัพเรือ ได้ร่วมกันคิดหาวิธีป้องกันการรุก

รานทางทะเลของเยอรมันกับเซอร์ชิลล์วันแล้ววันเล่า จนปรากฏว่าตลอดพฤศจิกายน และธันวาคมปีนั้น ภัยอันเกิดจากการรุกราน ทางทะเล ของเยอรมัน ซึ่ง เคยมีมา แต่ก่อน ได้ค่อย ๆ หมดไป เป็นที่อุ่นใจ ของกองทัพเรือทั้ง ๒ ฝ่าย.

แต่ทว่า ตลอดเวลา ๒ เดือนนั้นเอง ความรู้สึกของประชาชนชาวอังกฤษซึ่งมีต่อเซอร์ชิลล์มิได้ดีขึ้นตามควร. คนทั้งหลายยังเห็นว่าราชนาวีอังกฤษ ภายใต้บังคับบัญชาของเซอร์ชิลล์เสื่อมเกียรติลงไปมาก และยากที่เซอร์ชิลล์จะหาทางแก้ตัวแก้เกียรติของคนอังกฤษให้กลับคืนมาได้. เซอร์ชิลล์กล่าวว่า ระหว่างนั้น คนอังกฤษทั้งหลายร้องเป็นเสียงเดียวกันอย่างน่ารำคาญว่า "ขณะนี้ ราชนาวีอังกฤษกำลังทำงานอะไรอยู่ ?"

ในที่สุด คำตอบปัญหาน่ารำคาญที่ว่า "ขณะนี้ ราชนาวีอังกฤษ กำลัง ทำงานอะไรอยู่ ?" ก็ปรากฏขึ้น เมื่อเซอร์ ชิลล์ ปล่อยเรือลาดตระเวน ของตน ออกไป ทั่วมหา

สมุทรทั้งหลาย ในต้นเดือนธันวาคม.

คำตอบปัญหาน่ารำคาญนั้น คือยุทธนาวีครั้งสำคัญที่น่านน้ำลาปลาตา (La Plata) ฟากอเมริกาใต้ ซึ่งสามารถทำลายเสียได้ ซึ่งความเสื่อมเกียรติของ เชอร์ชิลล์ ที่มีมาแต่เดิม.

เราควรจะได้ศึกษายุทธนาวีครั้งนี้ไว้บ้างตามควร:

เมื่อตอนต้น ๆ ของสงคราม กองทัพเรือเยอรมันได้มุ่งมั่นจะเข้าประหารเส้นทางในทะเลของอังกฤษด้วยวิธีเช่นเดียวกับในมหาสงครามคราวแรก กล่าวคือส่งเรือรบซึ่งมีกำลังดีทั้งปืนใหญ่และอาวุธออกเที่ยวลาดตระเวนตามท้องทะเลต่าง ๆ เข้าทำลายเรือสินค้าของสัมพันธมิตรและแม้ของชาติที่เป็นกลางด้วย. ในทำเนียบเรือรบซึ่งอยู่ในระวางเพื่อเข้าทำการตามความมุ่งหมายได้คราวนี้ กองทัพเรือเยอรมันมีเรือรบ "ชุดกระเป๋า" ทำการรบบนหลังน้ำอยู่ ๓ ลำ คือ ดอยชลันด์, อัดมิราลเชียร์ และ

กราฟสเป. เรือ "ชุดกระเป๋า" ทั้ง ๓ ลำนั้นเป็นเรือลาดตระเวนประจัญบานระวางน้ำหนัก๓๐,๐๐๐ตัน ติดปืนขนาด ๑๑นิ้ว ลำละ ๖กระบอกเหมือนกันทุกลำ ได้รับคำสั่งให้ออกจากท่า ตระเวนหาเหยื่อไปตามทะเลนอกยุโรป เช่นแถบอเมริกาใต้เป็นต้น.

ส่วนทางราชนาวีอังกฤษ ในความควบคุมของวินสตันเชอร์ชิลล์นั้น ตามปรกติได้ส่งเรือรบออกลาดตระเวนควบคุมเส้นทางค้าขายของตนมาก่อนสงคราม เมื่อสงครามเริ่มขึ้นแล้ว เชอร์ชิลล์ ยิ่งวางแผนเหล่านี้รัดกุมขึ้นกว่าแต่ก่อน. การที่เรือสัมพันธมิตร ต้องเสียหายไปเป็นอันมากในตอนต้นสงคราม มิได้ทำให้ เชอร์ชิลล์ หยุด ยั้ง การเสริมกำลังของราชนาวี. ในคราวที่จะเกิดยุทธนาวีครั้งใหญ่ ที่น่านน้ำลาปลาตา แห่งทวีปอเมริกาใต้คราวนี้ เชอร์ชิลล์ ได้สั่งเรือลาดตระเวน ๓ ลำ ประเภทเดียวกัน คือ เรือ เอ็กซ์เตอร์ (Exeter) เรือ เอแยกส์ (Ajax) และ เรือ อาคิลส (Achilles) ระวางน้ำหนัก ๘,๐๐๐

ตัน ติดปืนขนาด ๙ นิ้ว ๖ กระบอกทุกลำ เรือเหล่านี้มีระวางและปืนหย่อนอานุภาพกว่าเรือ "ชุดกระเป๋า" ของเยอรมัน แต่มีความเร็วมากกว่า. เรือลาดตระเวนทั้ง ๓ ลำท่องเที่ยวอยู่ตามท้องทะเลต่าง ๆ ก่อนสงคราม. พออังกฤษประกาศสงครามกับเยอรมัน ก็ได้รับคำสั่งให้สะกดรอยตามเรือข้าศึกทันที เป็นอันไม่มีกำหนดกลับสู่ท่าตั้งแต่เวลานั้น.

ความจริงสงครามคราวนี้ได้ติดพันกันมาเฉพาะทางบกและทางอากาศบ้างเพียงประปรายตลอดเวลา ๓ เดือน คือตั้งแต่เดือน กันยายนจนถึงเดือน ธันวาคม. ผู้กระหายผลแห่งสงครามต่างก็พากันอิดหนาระอาใจ คนโดยมากเห็นการกระทำของคู่สงครามในระหว่างนั้นว่าเป็น "ฉากตลก" แสดงกันอย่างกว้างขวางเกินไป ยิ่งเป็นการรบทางทะเลก็ยิ่งเงียบเหมือนหนึ่งว่าทั้ง ๒ ฝ่ายยังไม่ได้ทำอะไรกันเลย. การที่เรือรบอัลโคจมลงที่สคาปาโฟลว์ก็ดี การที่เรือสินค้าของสัมพันธมิตรถูกตอบระเบิดจมลง

ตำแหน่งรัฐมนตรีทหารเรือครั้งใหม่

ตามท้องทะเลทั่วโลกในขณะนั้นก็ดี ทำให้คนทั้งหลาย ร้องกล่าวหาว่า ราชนาวีอังกฤษหมดอำนาจเสียแล้วหรือ, วินสตัน เชอร์ชิลล์ รัฐมนตรีทหารเรือคนใหม่ ไม่มีผมือจะสำแดงสิ่งใดต่อไปแล้วหรือ.

แต่ความคิดของคนทั้งหลายผิดหมด. อานุภาพของราชนาวีอังกฤษ และ ความสามารถของรัฐมนตรีว่าการทหารเรือยังเพียบพร้อมอยู่.

ยุทธนาวีครั้งใหญ่ยิ่งระหว่าง กองทัพเรืออังกฤษ กับเยอรมันได้เริ่มขึ้นที่น่านน้ำลาปลาตา แห่งประเทศอุรุกวัย (ในอเมริกาใต้) อันเป็นประเทศเป็นกลาง.

วันนั้นเป็น วันพุธที่ ๑๓ ธันวาคม ๑๙๓๙.

เวลาเช้า ท้องฟ้าแห่งมหาสมุทรอัตลันติคขาวสะอาดปราศจากเมฆ มองไปทางเบื้องทิศตะวันออก แสงทองส่องสาดจับท้องน้ำกระทบกันเป็นเงาระเลื่อมเหมือนแผ่นทองแผ่นใหญ่ที่ปูลาดอยู่กลางมหาสมุทร. อัตลันติคภาคใต้ราบรื่นไม่มีคลื่น ขณะนั้นเรือพาณิชย์ของฝรั่งเศสลำ

หนึ่งชื่อโฟโมส แล่นเอื่อยๆ จะเข้าท่ามอนเตวิเดโอ (Montevideo) ในความควบคุมของเรือลาดตระเวนอังกฤษชื่อ เอแยกส์. ท้องฟ้าอันสะอาดในเวลา ๖ นาฬิกาช่วยให้มองเห็นสิ่งต่าง ๆ ได้ชัดเจน. ที่บนดาดฟ้าท้ายเรือ พวกลูกเรือกำลังรื่นเริงกันอยู่ท่ามกลางแสงแดดอ่อนในเวลาเช้า. ขณะกำลังเพลิดเพลินกันอยู่นั้น ลูกเรือคนหนึ่งส่องกล้องมองดูแต่ไกล ได้เห็นวัตถุสิ่งหนึ่งลอยมาบนผิวน้ำ. การรื่นเริงหยุดลงในทันใด. เสียงระฆังอาณัติสัญญาณเรียกให้ทุกคนเข้าประจำตามหน้าที่ ต่อมาเสียงแตรเดี่ยวบอกเหตุการณ์ดังขึ้น.

"ดอยช์ลันด์ — ดอยช์ลันด์" เสียงตะโกนจากดาดฟ้า.

"ไม่ใช่, อัดมิราลเชียร์" อีกเสียงหนึ่งเถียง.

"ในที่สุด มันก็เรือรบเยอรมันนั่นแหละ" อีกเสียงหนึ่งตอบ.

ขณะนั้น โฟโมสกำลังอยู่ใน "ควบคุม" ของเอแยกส์. เมื่อกัปตันเรือเอแยกส์แน่ใจว่าวัตถุที่ลอยอยู่เหนือน้ำ

เป็นเรือรบเยอรมันแน่แล้ว ก็สั่งให้ปล่อยม่านควันบังเรือพาณิชย์ฝรั่งเศส ปล่อยให้หนีเอาตัวรอดไปก่อน ส่วนตนกลับลำเลี่ยวเข้าสู่ทางของศัตรูเพื่อเผชิญหน้าด้วยความกล้าหาญชาญชัย. ในตอนนี้เรือพาณิชย์ของฝรั่งเศสวิ่งเข้าเมืองท่ามอนเตวิเดโอของอุรุกวัยไปได้.

บนเรือเอแยกส์ พนักงานปืนและต้นตอร์ปีโดของเอแยกส์เตรียมพร้อม เครื่องจักรทุกส่วนเดินเต็มที่ อนึ่งพึงทราบว่า เมื่อเทียบกำลังระหว่างเรือลาดตระเวนประจัญบานของเยอรมันกับเรือลาดตระเวนของอังกฤษตัวต่อตัวแล้ว เอแยกส์ไม่มีทางต่อสู้ได้เลย. การทุกปัตันเรือเอแยกส์(พลเรือ ฮาร์วด)กล้าเกาะเรือรบเยอรมันอย่างนี้นับว่าเสี่ยงภัยอย่างหนักที่เดียว กัปตันของเอแยกส์หวังว่าเมื่อตัวสามารถเกาะศัตรูไว้โดยไม่ยอมปล่อยแล้ว คงจะส่งวิทยุเรียกเพื่อน ๆ มาช่วยไว้ทันท่วงที ซึ่งความจริงภายหลังการณ์ก็ได้เป็นเช่นนั้นจริง ๆ.

ขณะที่เอแยกส์ทำม่านควันบังเรือโฟโมส ให้หลบ-

หลีกไปนั้น ฝ่ายเรือรบเยอรมัน เดาเหตุการณ์ได้ตลอด จึงหันหัวเรือเข้าหาทางของตน และเริ่มปล่อยกระสุนปืน ๑๑ นิ้วทันที เคราะห์ร้ายกระสุนนัดแรกของเรือรบเยอรมัน ถูกเอแยกส์อย่างจัง ควันพลุ่งขึ้นบนดาดฟ้า กลาสีหลายคนถึงแก่ความตาย.

เวลานั้น พายุเริ่มพัดจัด จึงเป็นโอกาสให้เอแยกส์ ซึ่งแม้จะถูกปืน แต่ก็มีกำลังวังชาได้เร็ว สามารถตัดคลื่นลมได้สะดวก. นายทหารบนสะพานเรือ และบนหอบังคับการ ทำงานเต็มที่ทุกคน การถูกเจ็บในครั้งแรก ไม่ทำให้เอแยกส์กะปลกกะเปลี้ยแต่อย่างใด เอแยกส์ กลับตัดกระแสคลื่นอย่างพันปลา หันข้างเรือเข้าหาเรือรบเยอรมัน ใช้ม่านควันกำบังตัวจนอยู่ในระยะยิงได้ ก็ปล่อยกระสุนปืนทุกกระบอกพร้อมกันหมด. การยิงศัตรูของเอแยกส์ ในเวลานั้น เป็นการยิงชนิด "ซาลโว" ออกไปกราบหนึ่งแล้ว ก็วิ่งกลับออกมากำบังตัว เอาอีกกราบหนึ่งเข้าสู้ แล้วระดมยิงออกไปอีก. วิธียุทธเช่นนี้ทำให้เห็นว่า

เอแยกส์ ทำงานเหี้ยมหาญหนักหนา. แต่ต่อมาราวอีก ๒นาฬิ หอบังคับการของเอแยกส์ก็ถูกกระสุนของเยอรมัน อย่างแรงอีก บางส่วนเสียหายแต่ยังใช้การได้.

พลเรือและนายทหารยังรื่นเริง เต็มใจสู้ตายทุกคน ขณะที่เรือของตนถูกยิง คนพวกนั้นยังหัวเราะเฮฮากันอย่างสนุก และตอนนี้เอง พลเรือของเอแยกส์แสดงความพอใจกันมาก ในเมื่อได้ทราบจากกัปตันว่าเรือศัตรูที่ตนกำลังต่อสู้อยู่นั้นคือ กราฟสเป (Graf Spee) ตำหนึ่งใน "ชุดกระเป๋า" ของราชนาวีเยอรมัน.

ราชนาวีอังกฤษรู้ดีมาแต่ต้นว่า กราฟสเปเป็นเรือชั้นหนึ่ง มีอำนาจที่น่ากลัว เคยทำลายเรือสินค้าอังกฤษและของสัมพันธมิตรมาแล้วเป็นอันมาก. กัปตันของเอแยกส์จึงพยายามเกาะกราฟสเปไม่ยอมปล่อย เพื่อถ่วงเวลาให้เพื่อนที่อยู่ใกล้ๆเข้ามาช่วยได้ทันท่วงที แต่ขณะที่เกาะคุมเชิงอยู่นั้น เอแยกส์ทำอะไรแก่กราฟสเปไม่ได้เลยเป็นแต่สะกดรอยตามมาห่าง ๆ พอพ้นทางบิน

เพราะหลายอย่างชำรุด และที่สำคัญที่สุดคือ ต้องการถนอมกำลังไว้เพื่อเอาตัวรอดเมื่อเพื่อนมาช่วยไม่ได้หรือไม่ทัน.

ครู่หนึ่งผ่านไป เรือลาดตระเวนอังกฤษ ๒ ลำ คือ แอ็กซิเตอร์และอาคิลส์ก็โผล่เห็นลำมาแต่ไกล. ลาดตระเวนทั้ง ๒ ลำนี้มีระวางขับน้ำ ขนาดปืน และความเร็วเท่ากับเอแยกส์ทั้งสอง ถ้าจะสู้กับกราฟสเปด้วยทางปืนแม้ ๓ ต่อ ๑ ก็สู้กราฟสเปไม่ได้ นอกจากใช้ยุทธวิธีอันฉลาดเท่านั้นที่พอเห็นจะเอาตัวรอดได้ เมื่อแอ็กซิเตอร์, อาคิลส์ใกล้เข้ามา พอเห็นกราฟสเปก็ตรงเข้าบุกทันที ขณะนั้นบริเวณยุทธนาวีเห็นเป็นควันไปหมด ท้องทะเลเริ่มเป็นบ้า การรบระหว่าง ๑ ต่อ ๓ กำลังดำเนินไป.

สำหรับเอแยกส์ระหว่างนั้น พักรบชั่วคราว แอบไปข้างหลัง ปล่อยให้เพื่อนทั้ง ๒ เข้ารบ แอ็กซิเตอร์และอาคิลส์ต้องใช้ยุทธวิธีดังที่เอแยกส์ได้เคยใช้มาแล้ว กล่าวคือ ปล่อยม่านควันกำบังลำเรือเอาข้างเข้าสู้ พอได้ระยะ

ทางบีนพอจะยิงกราฟสเปได้ ก็ระดมไปทั้งกราบ.

ขณะนั้นแสงแดดค่อนข้างจัด เรือลาดตระเวนทั้ง ๒ ลำของอังกฤษบุกรี่เข้าใส่กราฟสเปไม่ลดละ แอ็กซิ-เตอร์แยกออกจากอาคิลส์เล็กน้อย ปล่อยม่านควันวิ่งจ่อเข้าไปหากราฟสเป พอได้ทางบีนก็ "ซาลโว" ออกไปทั้งกราบอีก แล้วถ่างออกมาจนพ้นทางบีน ด้วยยุทธวิธีดังนี้ บีน ๘ นัว ของแอ็กซิเตอร์ถูกกราฟสเปหลายครั้ง กัปตันแลงสดอฟฟ์(Langsdoff)ผู้บังคับการเรือกราฟสเปเห็นแอ็กซิเตอร์บุกบั่นเข้ามาอย่างเหี้ยมหาญเช่นนั้น ก็สั่งต้นบีนปล่อยกระสุนออกสะกัดทางให้มากที่สุด ระยะกระสุนวิถีของกราฟสเปดีกว่า คราวหนึ่งกระสุน ๑๑ นัว ของกราฟเสปตกลงตรงกราบของแอ็กซิเตอร์ข้างที่หันเข้าสู้อย่างแรง และได้รับผลสมความตั้งใจ. แอ็กซิ-เตอร์บุบสลายลงเป็นอันมาก บีนกราบนั้นแทบทั้งกราบเกือบใช้การไม่ได้เลย กราฟสเปเห็นศัตรูเปลี่ยลง ก็มุ่งมั่นหยุดการเหี้ยมหาญของศัตรู ไล่ให้ออกไปจากวงการ

รบให้จงได้.

แต่ขณะนั้น ดูเหมือนเครื่องส่งวิทยุบนหอบังคับการของกราฟสเปจะถูกปืน ของแอ็กซิสเตอร์เสียหายใช้การไม่ได้เหมือนกัน เพราะไม่มีเสียงออกคำสั่งอะไรกันมาจากหอบังคับการเลย จะสั่งอะไรกันทีก็จะต้องตะโกนเอา ท้องทะเลก็กำลังเป็นบ้า พวกพังคำสั่งบางคราวก็ได้ผล บางคราวก็ทำผิดความประสงค์ น้ำแตกกระจายขึ้นมาบนเรือ กราฟสเปเต็มไปหมด แอ็กซิสเตอร์ถอยเอาโอกาสันหมุนกลับลำ หันเอากราบอีกข้างหนึ่งทยังใช้การได้เข้าต่อสู้ พอดีในขณะนั้นกราฟสเปปล่อยกระสุนมาถูกป้อมตรงหัวเรือ ตัวเรือสั่นสะท้านเหมือนถูกลมสลาตัน. การที่แอ็กซิสเตอร์ถูกปืนตรงป้อมที่หัวเรือคราวนั้นเป็นครั้งสำคัญที่สุด ถึงกับทำให้ไม่สามารถที่จะจับกลุ่มทำการรบช่วยเพื่อนต่อไปได้ จึงปล่อยม่านควันหลบไปอยู่ข้างหลัง ปล่อยให้เพื่อนอีก ๒ ลำ คือ เอแยกส์และอาคิลสขึ้นมาสู้แทน.

ตำแหน่งรัฐมนตรีทหารเรือครั้งใหม่

มาถึงตอนนี้แม้ว่าฝ่ายอังกฤษจะบอบช้ำลงมากแล้ว กราฟสเปเล่าก็กะปลกกะเปลี้ยลงไม่น้อยเหมือนกัน ต่างฝ่ายจึงคุมเชิงกันอยู่ห่าง ๆ นาน ๆ จึงจะยิงกันสักครั้งหนึ่ง อย่างไรก็ดี เรือลาดตระเวนอังกฤษที่ยังใช้การได้ดี ๒ ลำ คงเป็นฝ่าย ไล่สะกดรอยคุม กราฟสเปอยู่ห่าง ๆ ไม่ยอมปล่อยให้หนีไปได้. ส่วนกราฟสเปนั้นใช้ผีจักรวิ่งไปข้างหน้าอย่างเต็มที่ ปรากฏว่าข้างเรือถูกกระสุนปืนของลาดตระเวนอังกฤษปรุไปหมด. เสียงคำสั่ง และเสียงปืนหยุดเงียบลง. ผู้บังคับการฝ่ายอังกฤษส่องกล้องดูความเสียหายของกราฟสเป ในตอนนี้ มองเห็นบนดาดฟ้าและข้างลำเรือถูกปืนบอบช้ำมาก และกำลังบ่ายหน้าเข้าไปสู่ท่ามอนเตวิเดโอแห่งประเทศอุรุกวัย. ตรงนั้นเป็นปากแม่น้ำลาปลาตา เข้าใจกันว่ากราฟสเปจะเข้าไปพักหลบอยู่ที่ปากแม่น้ำ ระหว่าง บูนอส แอเรส (Buenos Aires) แห่ง ประเทศ อาเยนตินา กับเมืองท่ามอนเตวิเดโอ ซึ่งห่างกันคนละฝั่งเป็นระยะทางราว ๕๐

ไมล์ เป็นน่านน้ำของประเทศเป็นกลาง.

ตอนนี้เป็นเวลาใกล้ค่ำ ดวงอาทิตย์กำลังโคจรต่ำลง กราฟสเปวิ่งวนอยู่ใกล้ ๆ มอนเตวิเดโออีกหลายตลบ เพื่อจะให้ผู้ติดตามหลงทาง แต่การกระทำทั้งนี้กลับเป็นผลร้ายแก่ตัวเอง. เอแยกส์และอาคลส์เห็นได้ท่าจึงวิ่งแล่นไปทางตะวันตก ปล่อยให้เยอรมันเด่งบินทวนแสงแดดแล้วปล่อยควันกำบังตน หันหลังให้ดวงตะวันซาดโวเอากราฟสเปอีกครั้งหนึ่ง และคราวนี้เองเป็นการยิงของอังกฤษที่ได้เปรียบที่สุด และทำให้กราฟสเปเสียหายมากที่สุดตลอดการรบในวันนั้น.

การระดมยิงของเรือรบอังกฤษตอนนี้ คะเนดว่าเป็นไปประมาณ ๒๐ นาที จึงหยุดยิง. กราฟสเปเมื่อถูกยิงก็ไม่คิดจะต่อสู้ หรือสู้ไม่ถนัด ใช้ผีจักรวิ่งเข้าอ่าวมอนเตวิเดโอท่าเดียว และในที่สุดก็หลงเข้าไปสู่น่านน้ำของประเทศเป็นกลางแห่งนั้นได้.

อุรุกวัยเป็นประเทศเอกราชอยู่ในอเมริกาใต้ ฝั่งที่ออกอ่าวเป็นมหาสมุทรอัตลันติค. อัตลันติคตอนนั้นเรียกว่า อัตลันติคภาคใต้. เมื่อสงครามเกิดขึ้น อุรุกวัยไม่ประกาศเข้าข้างไหน คู่สงครามนับถือว่าเป็นประเทศเป็นกลาง เมื่อเรือของคู่สงครามวงเขาสู่อาวของประเทศเป็นกลางไปแล้ว จะทำอ่าวนั้นเป็นสมรภูมิไม่ได้ เรียกกันตามภาษาธรรมะสงครามว่า "ต้องเคารพความเป็นกลาง" เรือรบอังกฤษที่ติดตามไปทั้ง ๒ ลำ เมื่อเห็นกราฟสเปวิ่งเข้าอ่าวไปแล้ว และประจวบกับเวลานั้นใกล้ค่ำ จึงระงับการติดตาม ลอยลำคอยดักอยู่นอกอ่าว.

กลางวันถึงกลุ่มเรือลาดตระเวนของอังกฤษ เมื่อสำรวจความเสียหายกันในเวลาค่ำ ได้ผลดังนี้ :

เอแยกซ์เป็นเรือรบของอังกฤษลำแรกที่ถูกยิง ๑๑ นัด ของกราฟสเปได้รับความเสียหาย คือ กราบแรกที่เข้าสู้และหอบังคับการพังทะลายหมด ใช้การไม่ได้ ต้องออก

จากการรบ กลาสี่ ของ เอแยกส์ ควรจะเป็น กลาสี่ ตัวอย่างได้ เพราะแม้ว่าเรือของตนจะได้รับความเสียหายอย่างไร ก็พากันร้องเพลงอยู่ตลอดเวลา ขณะหนึ่ง ที่เอแยกส์ถูกปืนของ กราฟสเป บนป้อมหัวเรอ เสียงระเบิดดังสนั่น หวั่นไหว ลำเรือสะเทือน เหมือน ถูกลมใต้ผุนกลาสีเรือคนหนึ่งชอรัสเซลส์กลิ้งโค่โล่ไม่เป็นท่า ได้แสดงความกล้าหาญไม่กลัวตาย เข้าช่วยเพื่อนที่ถูกเจ็บและเข้าประจำหน้าที่มิได้บกพร่อง. รัสเซลส์ ถูกสะเก็ดระเบิดปืนเยอรมันที่แขนซ้ายขาด เหลือเพียง ส่วนสูงจากข้อศอกขึ้นไป กระดูกแขนขวา แตกละเอียด แต่ไม่ถึงขาด พวกเพื่อน ๆ จะตรงเข้ามาช่วย รัสเซลส์ร้องบอกเพื่อนไปว่า "ไม่ต้องช่วยหรอกเพื่อน ทำหน้าที่ของแกไปเถอะอย่าห่วงกันเลย" รัสเซลส์ปฏิเสธไม่ยอมให้เพื่อน ช่วยเหลือด้วยเกรงว่า หน้าที ภายใน จะ บกพร่อง ร้อง ปฏิเสธอยู่อย่างนั้นจนกระทั่งการรบหยุดลง และ ในที่สุด กลาสี่ผู้กล้าหาญก็ตายเพราะพิษบาดแผล. เมื่อเรือ เอแยกส์เข้า

ท่าอังกฤษนั้น สมเด็จ พระเจ้ายอร์ช ได้ทรง พระกรุณา โปรด เกล้า พระราชทาน เหรียญ กล้าหาญ ให้แก่ ภรรยา หม้ายของรัสเซลล์. หนังสือพิมพ์อังกฤษที่ลงเรื่องการ รบครั้งนี้ พิมพ์ภาพหนูน้อย ลูกสาวของ รัสเซลล์ กำ-ลังหยิบ เหรียญ กล้าหาญของพ่อขึ้นมาดูอย่างไม่เดียงสา.

กลาสีของเอแยกสีอกนายหนึ่ง ขณะบ้อมหัวเรือถูก ปืนกราฟสเป คนกำลังทำหน้าที่อยู่ในห้องข้างบ้อม พอ บ้อมถูกปืนไฟก็ลุก ในห้องควันตลบ ไฟฟ้าดับหมด ตัวเองก็ถูกสะเก็ดกระสุน ได้รับบาดเจ็บมาก เพื่อนที่อยู่ ใกล้ๆ ครั้งแรกได้ยินเสียงนาวินผู้นั้นออกคำสั่งได้ ต่อ มาเสียงค่อยหายไปทีละน้อย นาวินผู้กล้าหาญไม่ยอมละ หน้าที่จนกระทั่งสิ้นลมหายใจ.

ส่วนความเสียหายของแอ็กซิเตอร์ ที่หนักมากที่สุด คือ หอบังคับการ ใช้ไม่ได้ ดาดฟ้ามากแห่ง ทะลุ เห็น เศษเหล็กแตกละเอียดไปหมด. เมื่อถูกปืนของกราฟสเป มากครั้ง ควันระเบิดบนเรือถึงกับทำให้กลาสีมองไม่

เห็นตัวกันเลย ครั้งแรกที่ถูกบินอย่างจัง ๆ กลาส์ท้าย เรือ หลาย คน หล่นทะเล จวนเจียน จะเสียท่า กราฟส์เป อยู่แล้ว พอดีได้ม่านควันมาช่วยตัวเองไว้ได้มาก จึง เป็นฝ่ายได้เปรียบในตอนหลัง.

พูดถึง ความดีอย่างกล้าหาญแล้ว แอ็กซ์เตอร์ได้ ชื่อมาก. หอบังคับการเสีย ที่ห้องกลาส์ทุกห้องไฟดุก ยังไม่ยอมถอย. เมื่อกัปตันสั่งให้ถอย หลบมา ข้างหลัง เพื่อน ยังรู้สึกว่าเรืออยู่ในอาการหนัก ดาดฟ้าร้อนระอุ ตัวเรือสั่นสะเทือนอยู่เป็นเวลานาน ถ้าขืนรบต่อไป ก็น่า กลัวจะต้องจมตัวเอง. ขณะที่สะเก็ดกระสุน ของกราฟ สเปปลิวมาเป็นห่าฝน ต้นปืนแอ็กซ์เตอร์คนหนึ่ง ยืนคุม ปืนไม่ยอมถอย ข้าง ๆ ตัว มีเพื่อนถูกกระสุนปืนตาย และ บาดเจ็บสาหัส นอนครวญครางอยู่หลายคน ความ วินาศต่าง ๆ กำลังเป็นไปโดยรอบ แต่ต้นปืนคนนั้น ประสาทดี ไม่ยอมละหน้าที่ และยังพยายามทำหน้าที่ แทนเพื่อนที่ตายและบาดเจ็บต่อไปอีก. กล่าวกันว่า ปืน

ตำแหน่งรัฐมนตรีทหารเรือครั้งใหม่

ของแอ็กซิเตอร์ที่ยังเหลือนั้น ทำงานได้ดีตลอดการรบ เพราะความกล้าหาญของต้นปืนผู้นั่นเอง.

อีกลำหนึ่งคืออาคีลีส. ความเสียหายของอาคีลีสไม่มากนัก เพราะขณะรบไม่ใช่ตัวสำคัญ. เมื่อกราฟสเปยิงมานั้น ก็หวังจะจมเรือรบอังกฤษให้หมดเป็นลำๆ ไป. ตอนที่แอ็กซิเตอร์เจ็บตัวจนรบไม่ได้ เหลืออยู่แต่อาคีลีสและเอแยกส์ คราวหนึ่งอาคีลีสถูกปืนบนสะพานกลาสีเสียชีวิตและบาดเจ็บสาหัสไปหลายคน และตลอดเวลายุทธนาวี อาคีลีสทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยและให้ความคุ้มครองแก่เพื่อนคือเอแยกส์เป็นอย่างดีมาก.

คราวนี้ หันมาดูกราฟสเปของเยอรมันบ้าง : เมื่อแล่นเข้าท่าเมืองมอนเตวิเดโอ ที่ฝั่งมีชาวเมืองมามุงดูกันอยู่หลายพันคน เป็นคนหลายชาติหลายภาษา คนบนฝั่งอุรุกวัย ได้สังเกตการรบของคู่สงครามมาตั้งแต่รุ่งอรุณจนกระทั่งกราฟสเปวิ่งหนีเข้าท่าเป็นเวลาราว ๑๔

ชั่วโมง และมองเห็นกราฟสเปถูกยิงปรุตลอดลำเรือ แม้เรือรบอังกฤษลำอื่น ๆ ก็คงอยู่ในสภาพที่บอบช้าเช่นเดียวกัน บางลำไฟยังไม่ดับ ควันยังกรุ่นอยู่บนดาดฟ้า แต่รวมความว่าทุกลำยังพอมีกำลังทำการรบบนหลังน้ำได้อีก.

คนนนทงคน กราฟสเปแอบอยู่ภายใต้เงาความมืดของประเทศที่เป็นกลาง กลาสีเรือรบจัดซ่อมแซมบางส่วนที่ปรักหักพังและแก้ไขบางส่วนที่เสียหาย และเติมน้ำมันเชื้อเพลิงจนเพียงพอ เมื่อกราฟสเปเข้าจอดท่าเรียบร้อยแล้ว เจ้าหน้าที่รัฐบาลอุรุกวัยได้ขึ้นไปตรวจบนเรือ ลงความเห็นว่ากราฟสเปพอจะออกเดินทางได้เมื่อซ่อมแปลงสิ่งต่าง ๆ เสร็จแล้ว เจ้าหน้าที่รัฐบาลอุรุกวัยจึงกำหนดอนุญาตให้กราฟสเปจอดอยู่ในท่าได้เพียง ๗๒ ชั่วโมง ถ้าเกินไปจะถูกยึดไว้จนตลอดสงคราม.

รุ่งขึ้นเช้าวันพฤหัสบดี ท้องฟ้าสว่างเช่นกับเมื่อเช้า

ตำแหน่งรัฐมนตรีทหารเรือครั้งใหม่

วันก่อน กราฟส์เปยังคงจอดทอดทุ่นอยู่ที่เดิม. การซ่อมแปลงในตอนเช้าเห็นว่าเป็นไปอย่างรีบด่วนนัก มองดูรูกปืนและบนดาดฟ้าเรือ ก็เห็นว่ากราฟส์เปอยู่ในสภาพของผู้พ่ายแพ้ทุกอย่าง.

ตอนเช้า ชาวเมืองยิ่งพากันมาดกราฟส์เปมากขึ้นทุกคนมองลงไปที่ลำเรือด้วยความตั้งใจ เหมือนว่าขอให้ได้ดูตัวกัปตันสักหน่อย. ความตั้งใจของคนทั้งหลายสำเร็จลงตอนนี้เอง. กัปตันแลงสดอฟฟ์ นายเรือแต่งตัวเต็มยศแล้วก็เข้าห้องดื่มเพื่อความมีชัยของกองทัพเรือเยอรมันครั้งหนึ่ง เดินออกจากห้องนั้นช้า ๆ มีนายทหารตามมาข้างหลังหลายคน ขณะนั้นเมื่อสะพานเรือทอดลงกับท่า ท่านกัปตันพร้อมกับพวกก็พากันขึ้นบกตามธรรมเนียม.

หนังสือพิมพ์ออกในกรุงดอนดอน เขียนเรื่องตอนนี้ว่า “ความลับอันใดที่ยังปกปิดกันอยู่ หรือที่ประชาชนยังไม่รู้ ก็ถูกเปิดเผยในวาระนั้น”

ความลับที่เปิดเผย : เมื่อกัปตันเรือชินบกแล้ว ภายในเรือกราฟสเป ในห้องหลายห้อง มีศพกลาสี่เรืออยู่ไม่น้อย ถูกทอดทิ้งมิได้รับความเอาใจใส่ และสิ่งที่เปิดเผยมีประโยชน์ใหญ่ที่สุด คือกราฟสเปได้ขังชะเลยชาวเรือค้าอังกฤษไว้ภายใต้ท้องเรือ คนพวกนี้ถูกขังอยู่หลายสัปดาห์ก่อนหน้ามียุทธนาวี และต้องนั่งภาวนายู่อใต้ท้องเรือตลอดเวลายุทธนาวีในวันพุธนั้น ได้โอกาสชินบกที่ประเทศอุรุกวัย ได้รับแสงสว่างครั้งใหม่ในชีวิต เมื่อเจ้าหน้าที่ทอดสะพานให้ชะเลยเหล่านี้พวกชะเลยชินอย่างเชื่องช้า ซึ่งเข้าใจว่าแม้จะดีใจสักเพียงไร ความอ่อนเพลียของร่างกายที่ต้องทนทรมานอยู่ภายใต้ท้องเรือก็ทำให้ร่างกายอิดโรยลงไปมาก. ชะเลยอังกฤษเหล่านี้เป็นจำนวนหนึ่งในจำนวนมากที่กราฟสเปทำลายเรือเสียแล้วจับขังไว้ จำนวนนอกนั้น กราฟสเปส่งให้เรือสำหรับขังชะเลยลำอื่นถ่ายทอดไป อังกฤษรู้เรื่องชัดเจนในเมื่อชะเลยได้ขึ้นบกคราวนั้นเอง.

ขณะชะเลยอังกฤษเดินไปตามถนน กัปตันแลง-สดอฟฟ์มองดูตามด้วยสายตาละห้อย มีมีมเด็กน้อย แต่มีมันเป็นฉากบีดความรู้สึกไว้ภายใน. แลงสดอฟฟ์มองดูชะเลยที่ตนจับเอามาได้จนลับตา แล้วหันไปมองดูเรืออันเป็นที่รัก, และมองดูกลาสีเพื่อนร่วมตายกันมาแต่ต้น บางคนกำลังบาดเจ็บสาหัสนอนครวญครางอยู่ ผู้ที่ได้มองเห็นอาการบนใบหน้าของกัปตันแลงสดอฟฟ์ต่างก็เกิดความรู้สึกเห็นอกเห็นใจทั่วกัน ขณะนั้นศพกลาสีบนเรือกราฟสเปถูกถ่ายออกจากลำเรือ เอามาเรียงกันไว้บนบก ทุกศพปกคลุมด้วยผืนธงสวัสดิกะ พวกที่ได้รับบาดเจ็บก็ถูกส่งโรงพยาบาล. ส่วนกัปตันแลง-สดอฟฟ์ ได้พบกับนายทหารชั้นผู้ใหญ่ของอุรุกวัย และได้รับการปฏิสันถารเป็นอันดีจากเจ้าหน้าที่สถานทูตเยอรมันประจำประเทศนั้น ภายในสถานทูตเยอรมัน มีการปรึกษาหารือกันเป็นความลับ ระหว่างกัปตันเรือกราฟสเปกับเจ้าหน้าที่สถานทูต.

พอได้เวลา ผลแห่งการปรึกษากันนั้นจะเป็นอย่างไรไม่มีใครทราบ, กัปตันแดงสดอฟฟ์กลับลงเรือ พวกกลาสีกราฟสเปกำลังสาละวนอยู่กับการซ่อมแปลงส่วนเสียหายของเรือ. เสียงฆ้อนกระทบกับแผ่นเหล็ก, เสียงร้องสั่งกันว่าให้ทำอะไรก่อนอะไรดังขรมอยู่บนเรือ. บ่ายของวันพฤหัสบดีทั้งวัน กลาสีกราฟสเปได้พยายามอย่างมากที่จะช่วยเรือของตนให้เรียบร้อย อย่างน้อยที่สุดก็เพียงให้ออกทะเลไปได้ แต่จะเอาถึงกับสามารถตั้งตัวเพื่อกระทำยุทธนาวีกันใหม่นั้นเห็นจะเป็นไปไม่ได้.

ระหว่างกลาสีสาละวนอยู่กับการซ่อมแซมเรือ กัปตันแดงสดอฟฟ์หันเข้าไปสู่ห้องส่วนตัว มีผู้คาดการณ์ในใจของกัปตันผู้กล้าหาญคนนี้ว่า "คงจะเข้าใจว่าตัวเป็นผู้แพ้ในเชิงรบ แต่เกียรติแห่งนายทหารราชนาวีเยอรมันอันยิ่งใหญ่ น่าจะมีอะไรสักอย่างหนึ่ง ที่แดงสดอฟฟ์จะกระทำ เพื่อกู้ความชนะและเกียรติยศของกองทัพเยอรมันให้คืนคงมาให้จงได้" เมื่อแดงสดอฟฟ์

เข้าไปในห้องส่วนตัวครู่หนึ่ง แล้วก็กลับออกมาบอกกับถูกน้องว่าประสงค์จะขึ้นบกไปอีกสักครั้งหนึ่ง.

เมื่อขึ้นฝั่ง แฮงสดอฟฟ์ตรงไปยังสถานทูตเยอรมันเข้าอยู่ที่สถานทูต ครู่หนึ่งแล้วก็ตรงไปยังโรงแรมแห่งหนึ่งซึ่งกำหนดไว้เป็นที่พักส่วนตัวตั้งแต่ขึ้นบกคราวแรก และเมื่อแฮงสดอฟฟ์ไปพักที่โรงแรมคราวนี้เอง ทำให้คนภายนอกที่นั่งคอยดูเหตุการณ์อยู่ภายนอกพากันสงสัยว่ากัปตันของกราฟสเปจะทำอย่างไรต่อไป.

ฝ่ายเรือรบอังกฤษ ๒ ลำ คือ เอแยกส์และอาคิลส์ ซึ่งลอยลำคอยดักศัตรูอยู่ปากอ่าวมอนเตวิเดโอ, กัปตันเรือคิดไปว่างจะเอาชัยชนะให้เด็ดขาด แม้ว่ากราฟสเปจะบอบช้ำอยู่มากแล้วก็ตาม จึงส่งวิทยุไปยังกองทัพเรือของตน บอกเหตุการณ์ที่เป็นมาแล้วตลอดวันพุธให้ทราบ และขอให้เซอร์ชิลล์รัฐมนตรีว่าการช่วยอนุมัติส่งเรือรบที่มีกำลังมากมาช่วยเหลือโดยด่วน.

การส่งวิทยุขอกำลังช่วยเหลือคราวนั้น จะเป็นผลอย่างไรไม่มีใครทราบ แต่มาปรากฏตอนหลังว่า เมื่อกราฟสเปเข้าไปจอดอยู่ในอ่าวมอนเตวิเดโอเรียบร้อยแล้ว ก็มีเรือลาดตระเวนอังกฤษอีก ๒ ลำ ไม่ปรากฏชื่อมาสมทบกับพวกคอยดักกราฟสเปอยู่ด้วย รวมเป็นเรือลาดตระเวน ๕ ลำด้วยกัน นอกนั้นยังมีเรือลาดตระเวนประจัญบานอีกลำหนึ่งคือ "รินาวน์" ขนาด ๓๒,๐๐๐ ตัน ติดปืน ๑๕ นิ้ว ๖ กระบอก ความเร็วชั่วโมงละ ๒๘ น็อต กับเรือบรรทุกเครื่องบินอีกลำหนึ่งชื่อ "อาร์ครอยัล" กับเรือรบขนาดยอดเยี่ยมของฝรั่งเศสอีกลำหนึ่งชื่อ "ดันเกิร์ก" ขนาด ๒๖,๕๐๐ ตัน ติดปืนขนาน ๑๓ นิ้ว ๕ กระบอก ไปคอยดักอยู่นอกอ่าวด้วย. เมื่อทราบว่ากำลังที่อังกฤษส่งมาคอยสมทบอยู่เช่นนี้ ชาวประเทศอุรุกวัย, ทหารเรือกราฟสเป, และอัครราชทูตเยอรมันที่นั่น ต่างแน่ใจกันหมดว่า ปัญหาเรื่องการสู้รบของกราฟสเปคงจะถึงที่สุดลงแล้ว.

จะให้รัฐบาดเป็นกลางยิด หรือจะแล่นเลียบฝั่งออกไป ให้สัมพันธมิตรยิด คาดคะเนกันว่า กราฟสเปจะต้องปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งใน ๒ อย่าง ที่สงสัยกันอยู่ดังนี้ แต่การคาดคะเนของคนทั้งหลายผิดหมดทั้ง ๒ อย่าง.

วิธีปฏิบัติของกราฟสเปมีดังนี้: กัปตันแลงสดอฟฟ์เรียน ปฏิบัติ โดย โทรศัพท์ ทางไกล ไปยัง ฮิตเล่อร์ ประมุขของตน และได้รับตอบโดยทันที ความในคำตอบจากกรุงเบอร์ลินเป็นอย่างไร ไม่มีใครรู้ได้เลยจนกระทั่งบัดนี้. เมื่อถูกถาม จากคนทั้งหลาย กัปตันแลงสดอฟฟ์ ก็ตอบแต่เพียงว่า "เกียรติยศของข้าพเจ้า ก็คือเกียรติยศของกองทัพเรือเยอรมัน".

มีข่าวในเบื้องแรกว่า ถึงอย่างไร กราฟสเป จะต้องออกจากท่าไปโดย ไม่ยอมให้ รัฐบาล อุรุกวัย ยึดไว้ตลอดสงคราม. เกียรติยศแห่งกองทัพเรือเยอรมัน คงจะยอมสู้ตายดีกว่ายอมจำนน. อย่างไรก็ตาม กัปตันแลงสดอฟฟ์ เมื่อได้รับคำตอบครั้งสุดท้ายจากกรุงเบอร์ลินแล้ว ก็ลง

ไปในเรืออีกครั้งหนึ่ง เรียกนายแลพลมาประชุมพร้อมกันหมด. แล้วออกคำสั่งให้ทุกคนเข้าประจำที่ เพื่อนำเรือออกจากท่า. กลาสีทุกคนเลิกซ่อมเรือ กราฟสเปจะต้องออกจากท่าในลักษณาการเช่นเดียวกับเมื่อเข้ามาสู่ท่าในวันแรก.

ถึงวันที่ ๑๗ (ธันวาคม) ตามเวลาที่รัฐบาลอุรุกวัยกำหนดให้ ๗๒ ชั่วโมงนั้นเป็นอันครบแล้ว กราฟสเปจะต้องปฏิบัติการให้เด็ดขาดไปอย่างใดอย่างหนึ่ง. ขณะนั้นเป็นเวลาเย็นจะเข้าใต้เข้าไฟ กลาสีกราฟสเปจึงชักสะพานเรือออกจากท่า พื้นน้ำในเวลานั้นเงียบ แต่แลดูมืด. กราฟสเปติดเครื่องเพื่อเตรียมตัวออกเดินทาง. ครู่เดียวลำเรือค่อย ๆ เคลื่อนออก แล่นช้า ๆ ไปบนพื้นน้ำ หัวเรือเหออกไปทางปากแม่น้ำลาปลาตา เสียงคนบนฝั่งตะโกนกันอึงคะนึง.:

"กราฟสเปออกแล้ว."

อีกเสียงหนึ่งร้องสวนมาว่า:

"เอแยกส์และอาคิลิสเตรียมพร้อมอยู่แล้ว."

ขณะที่กราฟสเป มุ่งแล่นค่อย ๆ ไปทางปากน้ำ เอแยกส์และอาคิลิสกับหมู่เรือสัมพันธมิตรก็ติดเครื่องเตรียมพร้อมเหมือนกัน. เมื่อกราฟสเปแล่นไปถึง กลาง ลำน้ำ ก็หยุดเครื่องไม่เดินเสียเฉย ๆ คนบนฝั่งเห็นกลาสีชักรอกเอาเรือบดลง. เรือยนตร์เล็ก ประจำเรือรบ ลำหนึ่งก็ถูกปล่อย ลงน้ำ เวลา นั้น ไม่มี ใคร ได้ยิน เสียง เครื่อง จักร ทำงานเลย.

กราฟสเปหยุดเครื่องจักร อยู่ตรงกลางแม่น้ำเป็นเวลานาน. การถ่ายคน ขนของ และถ่ายเท สิ่งต่าง ๆ ภาย ในเรือ ทำกันอย่างพร้อมเพรียงและรวดเร็วมาก. อาศัยที่ขณะนั้นเป็นเวลามืด ความเป็นไปของกราฟสเปในตอนนั้น จึงไม่มีใครเห็นชัดเจนนัก ไฟฟ้าบางแห่งในเรือที่ควรดับ ก็ถูกสั่งให้ดับ จนหมดสิ้น. กัปตันแถงสดอฟฟ์ ขึ้นไปบัญชางานอยู่บนหอบังคับการ. ขณะนั้น ใกล้ ๆ กราฟสเปมีเรือค้าขายเยอรมันอยู่ลำหนึ่ง เข้าใจว่า จะมาช่วย

รับส่งคนและขนถ่ายสิ่งของบางอย่างที่มีค่า จากกราฟสเป ไปจนหมด ตลอดทั้งตัวกัปตันแลงสดอฟฟ์ด้วย.

คนบนฝั่งมองเห็นเรือบดขวักไขว่อยู่ตามบริเวณกราฟ-สเป แต่จะเอาชัดเจนไม่ได้ เพราะ เป็น เวลามืด ความสงสัยนั้นมีขึ้นแล้วในหมู่ผู้คอยดูอยู่บนฝั่ง. หมู่เรือบดที่ขนถ่าย คนและสินค้า จนเรียบร้อยแล้ว กรีบผละ ห่าง จาก กราฟสเปไป.

ในที่สุด กราฟสเป ได้แล่น เรียบฝั่ง ตรง เข็มทิศ ออกสู่ปากอ่าว และเมื่อแล่นไปทางอ่าวบูนอสแอเรสได้พักหนึ่ง ก็หันลำกลับไปทางอุรุกวัยอีก. แต่คราวนี้ ไม่แวะเข้าท่า แล่น เลยไป ช้า ๆ พอห่างออกจากฝั่งอุรุกวัย มาได้ประมาณ ๕ ไมล์ กราฟสเปก็ทอดสมอนิ่ง - ครู่หนึ่ง - คนทั้งหลายบนฝั่งก็ตกใจแทบสิ้นสติ ในเมื่อมีเสียง 'ครืน' บนลำเรือ - กราฟสเป แตก ออก เป็น เสี่ยง - น้ำ แตก กระจาย - กราฟสเประเบิดจมตัวเองเสียแล้ว.

เป็นอันว่า เรือลาดตระเวน ประจัญบาน มือหนึ่ง ในชุด

"อาวุธกระเป๋า" ของราชนาวีเยอรมัน ได้ถึงซึ่งอวสาน ลงในทะเลภาคใต้อัตลันติค เมื่อวันที่ ๑๗ ธันวาคม ๑๙๓๙.

คนทั้งหลายถอนหายใจยาว และพากันเศร้าด้วยการคำนึงถึงเกียรติยศที่กราฟสเปจะพึงมีพึงได้. ส่วนกัปตันแถลงสดอฟฟ์นายเรือ ขณะนั้นอินมายืนอยู่บนท่าอุรุกวัยตัวคนเดียวไม่มีใครติดตาม เขาเดินวนเวียนอยู่ที่ท่าเรือหลายเที่ยว ดวงหน้าสลดหดเหี่ยว เพราะความเสียดายเรืออันเป็นที่รัก เมื่อตัดใจได้แล้ว แถลงสดอฟฟ์ก็หันหน้ากลับมุ่งตรงไปยังโรงแรมที่พักส่วนตัว.

ภายในห้องส่วนตัว กัปตันแถลงสดอฟฟ์จะตกลงใจอย่างไรไม่มีใครทราบ แต่ภาษิตของทหารเรือที่ว่า "คนเท่ากับเรือ" นั้น แม้แต่พวกที่มิใช่ชาวเรือ ก็ย่อมรู้ดีว่าเวลานั้นเรือกราฟสเปได้จมตัวเองไปแล้ว ยังเหลืออยู่แต่นายเรือของกราฟสเปเท่านั้น.

ก็และเมื่อ "คนเท่ากับเรือ" ชีวิตเรือก็เท่ากับ

ชีวิตคน เรือจมก็เท่ากับคนจมตามเรือไปด้วย คนตาย ก็เท่า กับ เรือต้องจม ไปด้วย เหมือน กัน แลง-สดอฟฟ์ มองเห็น ทางแห่งภาษิต บทนี้ อยู่ อย่างเดียว และเป็นอย่างสุดท้ายที่พอจะเลือกได้ในเวลานั้น.

ครั้นแล้ว แลงสดอฟฟ์ หา โอกาส พบ กลาสี เรือของตน ไม่น้อยกว่า อีกครั้งหนึ่ง และในคืน วันนั้นเอง ภายใน ห้อง ส่วนตัว กัปตัน ผู้กล้าหาญ ของราชนาวีเยอรมัน ก็เอาธง สวัสดิกะพันตัวเองโดยรอบ แล้วตัดสินใจ ครั้งสุดท้าย - ในเวลา สงัดคน - ยิง ตัวตายตามเรือที่รักของตนไปในคืนวันนั้นเอง.

กราฟส์เปจมตัวเอง ! แลงสดอฟฟ์ ทำอัตตวินิบาตกรรม ! เรือแตะนายเรือ ได้ ถึงวาระ สุดท้าย ด้วยปฏิบัติการอันมีเกียรติเช่นเดียวกัน !

ในตอนบ่ายของวันรุ่งขึ้น บนท่าเมืองมอนเตวิเดโอ เงียบ - สงบ. การฝังศพกลาสีผู้กล้าหาญของกราฟส์เป ยังไม่ทันสิ้นสุดลงด้วยดี พิธีฝังศพของกัปตันแลงสดอฟฟ์

ตำแหน่งรัฐมนตรีทหารเรือครั้งใหม่

กเรมขนอก. ในพิธน นายทหารเรือของเอแยกส์ อาคิลส และแอ็กซ์เตอร์ ที่ได้ต่อสู้กันมากับกราฟสเปในวันพุธ ได้ขึ้นไปให้เกียรติยศแก่ศพนายเรือ แห่งราชนาวีเยอรมันผู้นำทัพหน้า. รัฐบาลอุรุกวัย ได้ส่งเครื่องบินมาวนเวียนอยู่บนฟ้า เป็นการร่วมให้เกียรติยศแก่ศพผู้กล้าหาญ คราวนั้นด้วย.

อนึ่ง เพื่อจะให้เป็น เครื่อง ประกอบ เกียรติคุณ ของ "กราฟสเป" และ "แลงสดอฟฟ์" ว่าได้ทำงานตามหน้าที่อย่างเหี้ยมหาญเพียงไร บันทึกของท่านเชอร์ชิลล์ รัฐมนตรีว่าการทหารเรือ และบรรดาเสียงหนังสือพิมพ์ที่เป็นกลาง มีข้อความรับรองเป็นอันเดียวกันว่า กราฟสเป เมื่อแล่นออกจากท่ามอนเตวิเดโอ ไปในคืนวันที่ ๑๗ เวลา ๑๘.๒๐ น. (เวลาอุรุกวัย) ครั้นถึงจุดห่างทางเข้าอ่าวประมาณ ๕ ไมล์ ปรากฏแก่สายตาของผู้ดูอยู่บนฝั่ง. ณ ทัน เรือจึงหยุด ลูกเรือพากันลงเรือบด

ถ่ายไปยังเรือ "ตาโคมา" ต่อมาเสียงระเบิด ๓ ครั้ง ดังกระหึ่ม เรือรบแตกเป็นชิ้นน้อยใหญ่ แต่กว่าซาก-เรือจะจมลงสู่ก้นทะเลได้กินเวลาถึง ๑ ชั่วโมง.

ในการณ์นี้ เยอรมันอ้างว่า รัฐบาลอุรุกวัยกระทำผิดต่อกฎหมายระหว่างประเทศ คือไม่ยอมให้กราฟสเปมีเวลาซ่อมแปลง ส่วนเสียหาย ของเรือที่จำเป็น ดังนั้น กราฟสเปจึงต้องตัดใจออกจากน่านน้ำอุรุกวัยและต้องจมตัวเอง.

เมื่อเริ่มสงคราม เรือลำนี้รับคำสั่งให้ออกรังควานเส้นการค้าของศัตรูตามวิถีสมุทร. กราฟสเปไม่มีหน้าที่สะกดรอยเรือรบของศัตรู หรือทำการยุทธใด ๆ. ตลอดเวลา ๓ เดือน กราฟสเปได้จมเรือบรรทุกสินค้าข้าศึกเสียหายกว่า ๕๐,๐๐๐ ตัน. ในการเข้ายุทธนาวีเมื่อวันพุธ (๑๓ ธันวาคม) กราฟสเปได้หักหาญเข้าประจัญบานกับเรือลาดตระเวนขนาดเบาของอังกฤษถึง ๓ ลำ, การยุทธครานี้ กราฟสเปได้สำแดงกำลังรบอันวิเศษของคนให้

ประจักษ์ โดยสามารถยันกำลัง ๓ เท่าตัวไว้ไม่ให้เข้าใกล้แต่อย่างเดียวเท่านั้น มิหนำซ้ำยังระดมยิงเรือศัตรูเสียสาหัส จนหน่วยที่แข็งแรงที่สุดในจำนวน ๓ คือ เรือ "แอ็กซิเตอร์" ชำรุดใช้การไม่ได้ และจำเป็นต้องปลดตัวออกจากการรบ ส่วนอีก ๑ ใน ๒ ที่ยังเหลืออยู่ (เอแยกส์) ก็ต้องบุบสลายลงเป็นอันมาก.

ผลแห่งทางบีนใน "กราฟสเป" มีความดีอยู่อย่างใหญ่หลวง ไม่มีใครปฏิเสธความดีอันนี้ได้. ทางสัมพันธมิตรรับรองอยู่เสมอว่า กราฟสเปและพลเรือทุกคนได้ทำหน้าที่ของตนอย่างสมบูรณ์ และเมื่อต้องตายไปทั้งเรือและคนแล้ว ทหารเรืออังกฤษและรัฐบาลอุรุกวัยก็ได้ให้เกียรติยศอย่างเต็มที่ทุกประการ.

ที่ว่าความเหี้ยมหาญของกราฟสเป มีอยู่เพียงไรนั้นพึงเห็นได้จากการที่อังกฤษต้องรวมกำลังไปควบคุมไว้ที่ปากแม่น้ำลาปลาตา. วันนั้นที่จริงมีข่าวว่าราชนาวีเยอรมันจะส่ง อัดมิราลเชียร์ (Admiral Scheer) อัน

เป็นเรือรบประเภทเดียวกับ กราฟสเป มาช่วย และถ้าเป็นจริงเช่นนั้น ยุทธนาวีทบริเวณน่านน้ำดาปลาตา คงจะยืดเยื้อต่อไปอีกนาน และคงจะเสียหายกันอีกมาก เพราะเพียง แต่กราฟสเป ลำเดียวยังสำแดงอภินหารได้ถึงเพียงนั้นแล้ว.

ทางเยอรมันอ้างอีกอย่างหนึ่ง ว่า ด้วยพฤติการณ์ดังกล่าว และด้วยเหตุที่รัฐบาลอุรุกวัย ไม่ยอมยืดเวลาให้กราฟสเปซ่อมแปลงกำลังของตน กัปตันแลงสดอฟฟ์ผู้บังคับการเรือจึงตกลงใจ จมเรือของตนเสีย เพื่อมิให้ตกไปอยู่ในเงื้อมมือของศัตรู.

การสุดสิ้นลงอย่างห้าวหาญ ของเรือลาดตระเวนประจัญบาน "กราฟสเป" ครานี้ ได้ก่อให้เกิดความนิยมชมชอบขึ้นในเยอรมนีอย่างใหญ่หลวง ได้มีการเดินขบวนกันอย่างเอิกเริกมาก ในกรุงเบอร์ลิน คนทั้งหลายเปล่งเสียงให้พรแก่ผู้ที่เสียชีวิตไปแล้ว. ชาวเมืองท่ามอนเตวิเดโอ แห่งประเทศเป็นกลางครั้งนี้เล่า เมื่อได้

เห็นอัตวินิบาตกรรมของ "กราฟสเป" เช่นนี้ ต่างก็พากันไปชุมนุมแน่นขนัดอยู่ตามสำนักงานหนังสือพิมพ์เพื่อรอซื้อฉบับพิเศษที่ลงข่าวเกี่ยวกับเรื่องนี้. ข้อความในหนังสือพิมพ์ทุกฉบับ ต่างได้สรรเสริญปฏิปทาอันเป็นแบบอย่างที่ชาวเรือทั้งหลายจะพึงดำเนินตาม สมเป็นเกียรติอันยิ่งใหญ่ในประวัติศาสตร์ทางทะเลของราชนาวีเยอรมันได้ตอนหนึ่ง.

หลังจากการสิ้นเรืองของเยอรมัน ขอให้เราหันมาดูเรืองของอังกฤษ และเรืองของวินสตัน เชอร์ชิลล์.

เรือลาดตระเวนของอังกฤษทั้ง ๓ ลำ ที่สู้รบกับกราฟสเปเมื่อวันที่ ๑๓ เตรียมตัวออกเดินทางกลับท่าในอังกฤษ เพราะในขณะนั้น ประชาชนชาวอังกฤษที่คอยฟังข่าวอยู่เบื้องหลังกำลังเตรียมการต้อนรับกันไว้อย่างใหญ่โต.

แต่เรือลาดตระเวนทั้ง ๓ ลำนั้น ได้แยกทางกันไป

ตามคำสั่ง: เรืออาคิลส มุ่งหน้า ไปยังท่า ของตน ที่นิวซี-แลนด์. กลาสส่วนมาก ของอาคิลส เป็นชาวนิวซีแลนด์. ส่วน แอ็กซิเตอร์ และ เอแยกส์ ตัดไป ยังท่าพลีมัธ ที่เกาะอังกฤษ. ทางการได้ กำหนดให้ ซ่อมเรือในระหว่าง ทาง หลังจาก การรบ แถว ๒ เดือน. วันที่เรือรบทั้ง ๒ เข้าเทียบท่าเมืองพลีมัธนั้น ประชาชนได้ต้อนรับกันเป็นการใหญ่หลวงจริง ๆ. เชอร์ชิลล์ เป็นรัฐมนตรี ว่าการ กระทรวงทหารเรือ, ข้าราชการสำนักนายกรัฐมนตรี และตัวท่านนายกรัฐมนตรีเอง ก็ไปต้อนรับด้วย. เมื่อกลาสีของแอ็กซิเตอร์และเอแยกส์เรียงแถวกันขึ้นบก สิ่งที่น่าชื่นใจ เป็นที่สุด ของพวกเดือดน้ำเค็ม คือ สมเด็จพระเจ้ายอร์ช และสมเด็จพระราชินี ได้เสด็จออก ต้อนรับด้วย ได้ประทานพระหัตถ์สัมผัสแก่นายและพลเรือทุกคน.

พลทหาร หรือนาย ทหารเรือ คนใด ที่ต้องเสีย ชีวิตในการรบ, ครอบครัวผู้อยู่ข้างหลัง ได้ถูกเรียกตัวมาในนาม ของ รัฐมนตรี ว่าการ กระทรวง ทหารเรือ. สมเด็จ

ตำแหน่งรัฐมนตรีทหารเรือครั้งใหม่

พระเจ้ายอร์ช ได้ทรง พระราชทาน เหรียญกล้าหาญ ให้แก่ครอบครัวของผู้ตาย และมีกำหนด ของทางการให้เบย-เลยงชีพแก่ครอบครัวนั้น ๆ ตลอดชีวิต.

สิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งในการต้อนรับ ครั้งนี้ คือ ทางการได้กำหนดให้มีการสวนสนาม ที่จตุรัสทราฟัลกา อันเป็นที่ประดิษฐานอนุสาวรีย์ของจอมทัพเรือเนลสันของอังกฤษ นอกนั้นให้มีการเลยงใหญ่แก่นายและพลเรือผู้ทำการรบครั้งนั้นสำนัก ลอร์ดแมร์ของกรุงลอนดอน.

ในการเลยงต้อนรับ วันนั้น เชอร์ชิล์ ในนาม ของรัฐมนตรี ว่าการ กระทรวง ทำหน้าที่ เป็น เจ้าภาพ ได้แสดงสุนทรพจน์ที่น่าฟังไว้ด้วย สุนทรพจน์นนมดังนี้:

ทานผูกตาหาญทงหลาย

การประจญบานอันดุร้าย ได้สำเร็จเสร็จสิ้นลง ไปเพราะปฏิบัติการ อันเหียมหาญ ของท่านทุกคน. ตั้งแต่รบมา เราเสียชีวิตชาวเรือ ของเราไปร่วม ๓,๐๐๐ คนแล้ว แต่การต่อต้านอันเหียมหาญของ

วินสตัน เชอร์ชิลล์

เรา ยังหาหยุดชะงักลงไป เราจะต้องต่อสู้กันอยู่ต่อไป.

"ยุทธนาวีครั้งนี้ จัดว่าเป็นเกียรติในประวัติศาสตร์แห่งการรบได้. ความมีชัยที่ท่านทั้งหลายได้นำมา ทำให้ชาวอังกฤษได้รับความอบอุ่นยิ่งขึ้นกว่าคาดก่อน.

"บรรดาบรรพบุรุษผู้กล้าหาญของเราในอดีตกาล อาจจะดูถูกการกระทำของเราได้ว่า แม้เราจะได้ชัยชนะ เราก็ได้เสียชีวิตคนไปแล้วมากหลาย แต่ อนุสาวรีย์ ของ ท่าน ลอร์ดเนลสัน ที่ จตุรัสทราฟัลกา อาจมองเห็นความจริงในการ กระทำของท่านครั้งนี้. ความสำเร็จของท่านนั้น ไม่ใช่เพียงแต่ชาวเรือเท่านั้นที่จะจดจำได้ แม้แต่คน ที่มิใช่ชาวเรือก็ย่อมเห็นความสำคัญในการรบอย่างเหี้ยมหาญของท่านครั้งนี้โดยทั่วกัน.

"ยุทธนาวีที่น่านน้ำ ตาปตาปี เป็นการชิงชัย

ที่เต็มไปด้วยเกียรติยศ ราชนาวีของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จะทรงเกียรติกำลังกว้างขวางออกไปจนหาที่สุดมิได้ ไม่เพียงเพื่อปราบศัตรู. เพื่อนสัมพันธมิตรผู้ซื่อสัตย์ของเรา ก็จะได้รับผลแห่งความก้าวไปข้างหน้าด้วยเกียรติยศแห่งราชนาวีของเราอันนั้นด้วย. ท่านลอร์ดเนลสัน จอมทัพเรือผู้กล้าหาญของเรา คงจะมีความดีใจ ในความจริงอันหนึ่ง ที่ว่า ประเทศอังกฤษ และคนอังกฤษทุกคนกำลังตั้งใจ เพื่อจะทำหน้าที่ของตน อยู่จน ชีวิตจะหาไม่."

กล่าวกันว่า การเลี้ยงต้อนรับในวันนั้น เชอร์ชิลล์ต้องเหน็ดเหนื่อยมากกว่าใครๆ ทหารเรือทุกคนต้องการ "ลายเซ็น" ของท่านรัฐมนตรี ทุกคนแน่ใจว่ากองทัพเรืออังกฤษนำชัยชนะ มาสู่ประเทศชาติได้ ก็เป็นเพราะความสามารถของท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทหารเรือ.

"ผมจากบ้านไป ๓ ปี แล้วครับ ขอลายเซ็นให้ผม

สักแกร็ก เดอะ ท่านรัฐมนตรี" ทหารเรือ ทุกคน ร้องกัน ดังน.

เชอร์ชิลล์ เอาไม้เท้า หนีบไว้ที่ รักแร้ข้างซ้าย ปาก คาบกล้อง มือขวาเซ็นชื่อให้แก่ทุกคนที่ต้องการ.

แม้เชอร์ชิลล์จะต้องเหน็ดเหนื่อยสักเพียงไร เชอร์-ชิลล์ก็ไม่ยอม ไม่เซ็นชื่อ ให้ทหารเรือ คนใด และความเหน็ดเหนื่อย จากชัยชนะ ของราชนาวี อังกฤษ คราวนี้ เองเป็นเกียรติยศ อย่างยิ่ง แก่ เชอร์ชิลล์ ที่สามารถ ล้างความเสีย หาย ไร้ชื่อ ของ กอง ทัพเรือ ใน คราว ที่เรือ รอยัล โอค ถูกตอร์บีโด เยอรมันจม ณ สคาปาโฟลว์ เมื่อ วันที่ ๑๔ ตุลาคมนั้นเสียได้.

เชอร์ชิลล์บันทึกไว้ในสมุดของตนต่อไปว่า:

ผลแห่งยุทธนาวีที่น่านน้ำสาปลาตา ทำให้ฮิตเล่อร์ รู้สึกว่าหากตนไม่ทำอะไรให้รวดเร็วยิ่งกว่าแต่ก่อน เส้นทางทะเล ของราช นาวี เยอรมัน จะหดสั้น เข้าทุกที และ

ความมุ่งหมายที่จะยึดเอาแร่โลหะอันเป็นวัตถุอุปกรณ์สงครามจากประเทศแหลมสแคนดิเนเวีย (นอร์เวย์ สวีเดน และเดนมาร์ค) โดยเส้นคมนาคมทางทะเลเหนือนั้น จะอันตรธานไปในไม่ช้า เพราะราชนาวีอังกฤษได้แผ่อานุภาพอันน่าเกรงขามออกไปโดยลำดับ เบื้องหน้าแต่นั้น ฮิตเล่อร์จึงรุกรันแผนการของตนเพื่อยึดเอาแหล่งแร่โลหะในแหลมสแคนดิเนเวียขึ้นอย่างรัดกุม อาทิการวางแนวที่ซึ่งมีวิดกัน ควิสลิง (Widkun Quisling) อดีตรัฐมนตรีกระทรวงกลาโหม ของ นอร์เวย์ เป็นหัวหน้า จนกระทั่งยึดได้นอร์เวย์ ตามแผนการ ของเขา ซึ่งเราจะได้เห็นต่อไปภายหลัง.

จริงอยู่ตามความมุ่งหมายของนายกรัฐมนตรีอังกฤษเพื่อช่วยเหลือ หมู่ประเทศ บนแหลม สแคนดิเนเวย นั่นก็ดี หรือแผนการ ของอังกฤษ เพื่อจะปิดทะเล ตั้งแต่ ปากทะเลบอลติคจนถึงเส้นอาร์คติค เป็นทางยาวหลายพันไมล์นั่นก็ดี แชมเบอร์เลนได้วางไว้เป็นระเบียบแล้ว แต่หากว่า

ความชักช้าบางประการที่เคยปฏิบัติมา อังกฤษจึงพลาดท่าแก่เยอรมัน เป็นการอัปยศอดสูอย่างยิ่ง จนถึงกับแชมเบอร์เลน ต้องลาออก จาก ตำแหน่งไป (เชอร์ชิลล์เป็นนายกรัฐมนตรีแทน) ในเดือนพฤษภาคม ๑๙๔๐.

อกประการหนึ่ง ระหว่างเยอรมนจะบุกบน เขาครอบครอง แหล่งแร่โลหะ บนแหลม สแคนดิเนเวีย รุสเซียผู้ร่วมสัญญาไม่รุกรานกับเยอรมันมาแต่ก่อนสงคราม หลังจากได้ครอบครอง โปแลนด์ส่วนตะวันออก และประเทศเล็กน้อยบนฝั่งทะเลบอลติคได้จนหมดแล้ว สตาลินก็เริ่มก้าวขึ้นไปทางเหนือ ถึงประเทศ ฟินแลนด์ ชะล่าใจประกาศสงครามกับประเทศนั้นเมื่อ ๒๘ พฤศจิกายน (๑๙๓๙) แต่สตาลิน ก้าวผิด โดยดูแคลน ทหารรุสเซีย พบกับการต้านทานจากทหารสกีของฟินแลนด์อย่างเหนียวแน่นที่สุด สาวกของสตาลินต้องหงายหลังอย่างไม่เป็นท่า สตาลินจึงจำเป็นต้องหยุดก้าวของตนไว้เพียงนั้น ปล่อยให้ฮิตเล่อร์ดำเนินตามแผนการณ์ของตนต่อไปในทะเลเหนือ.

แต่การที่ฟินแลนด์ถูกรุกราน จากรุสเซีย ครั้งนี้เอง เป็นเหตุให้รัฐบาลฝรั่งเศส ของ นายดาลาดิเอ ต้อง ล้มลง เพราะการรับประกันต่อความเป็นกลางของฟินแลนด์. นาย ม. เรโนด์ได้จัดคณะรัฐบาลแทน (เมื่อ ๑๒ มีนาคม ๑๙๔๐) ม. เรโนด์เป็น นายกรัฐมนตรี ได้ไม่ถึง ๓ เดือน ปารีสก็เสียแก่เยอรมันในเดือนมิถุนายน.

บทที่สิบเก้า

ความรับผิดชอบต่อนอร์เวย์

แผนของเยอรมันเพื่อบุกบันยึดเอาแหล่งโลหะในแหลมสแคนดิเนเวีย ก็คือการทำลายเรือรบของกองทัพเรือของคนแห่งกองล้อมของราชนาวีอังกฤษในทะเลเหนือเพื่อยึดเอานอร์เวย์และสวีเดนนั่นเอง ความรับผิดชอบต่อเอกราชในดินแดนที่กล่าว สัมพันธมิตรมีอังกฤษเป็นต้น ควรจะมีอยู่เพียงไร ฐานะการได้เปรียบเสียเปรียบในสงครามบอกชัดเจนอยู่ เพราะว่าหากเยอรมันยึดได้นอร์เวย์และสวีเดน เยอรมันจะได้ชุมทรัพย์เครื่องอุปกรณ์สงครามสุดจะนับได้ และยังสามารถครองทะเลเหนือนั้นยาวเหยียดตั้งแต่เส้นขนานที่

๕๕ ตรงปากทะเลบอลติค จนกระทั่งเหนือเส้นอาร์คติค ขึ้นไป เป็นทางยาว ประมาณ ๒๐๐๐ กว่าไมล์ ทะเลนั้นไว้ด้วย.

ความรับผิดชอบ ของ ราชนาวีอังกฤษที่มีต่อ "เส้นสงคราม" ตรงนี้อย่างไร บันทึกของเชอร์ชิลล์แสดงไว้ว่า

รุ่งอรุณของปี ๑๙๔๐ เป็นอรุณที่อับเฉาเศร้าหมอง. คนทั้งหลายใคร่จะได้เห็น ความก้าวหน้า ของ สงคราม เพื่อพบความเด็ดขาดอันรวดเร็วที่สุด เมื่อเสร็จยุทธนาวีที่น่านน้ำลาปลาตามาแล้ว คู่ศึกทั้งสองฝ่าย คุมเชิงกันอยู่ เพื่อหาลู่ทาง ที่เหมาะที่สุด. ฝ่าย สัมพันธมิตรนั้น ยังไม่มีแผน การรบ ด้วยวิธีรุก แต่อย่างใด ทั้งในด้านตะวันตกและตะวันออก. แต่ราชนาวีของอังกฤษ ยังคงลอยเรืออวดธงได้ทั่วมหาสมุทร.

มกราคม กุมภาพันธ์ผ่านไป จนกระทั่งมาถึงเดือนมีนาคม ข่าวว่า เยอรมันจะส่งกองทัพเรือของตนเข้ายึด

ประเทศ แหลม สแคนดิเนเวีย เพื่อ ชน แร่ธาตุอุปกรณ์ สงครามในนอร์เวย์ ได้กระพือขึ้นในเกาะอังกฤษ. งาน ของ สัมพันธมิตร ที่อาดอิดยืดเยื่อมาแต่ก่อน จึงเปลี่ยน รูป ลงมือทำงานเพื่อปิดทางเดินของกองทัพเรือเยอรมัน ในทะเลเหนือ. ความจริง สัมพันธมิตร ได้ให้คำรับรอง แก่หมู่ประเทศในแหลมสแคนดิเนเวีย ไว้ว่า จะคุ้มครอง เอกราชให้เขา เราได้ สิทธิ์ ในบ่อแร่ ทุกบ่อ ตามฝั่งของ นอร์เวย์ และได้รับเป็นผู้ รักษา ผลประโยชน์ จากบ่อแร่ ในสวีเดนด้วย. สงครามคราวนี้ ประเทศเอกราชทั้ง ๒ มั่นหมายความช่วยเหลือ อย่างเต็ม มือจากราชนาวี ของ เรา. เมื่อมีข่าวว่าเยอรมันจะแหวกวงล้อมของเราไปยึด ประเทศทั้ง ๒ นั้น. แม่ทัพเรือ อังกฤษ และ ฝรั่งเศส จึง ร่วมมือกันในการปิดทะเล แต่หน้าที่หนักเบาของหน้า นน ย่อม ตก อยู่ แก่ราชนาวี อังกฤษ ถ่ายเดียว—ราชนาวี อังกฤษ จะต้องช่วย รักษา ความเป็นกลาง ของ นอร์เวย์และ สวีเดนไว้ให้จงได้.

ความรับผิดชอบต่อนอร์เวย์

ในวันที่ ม. เรโนด์ รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีฝรั่งเศส (๑๒ มีนาคม) เชอร์ชิลล์ได้มีจดหมายส่วนตัวแสดงความยินดีไปยังเรโนด์ และขอให้ฝรั่งเศสรีบด่วนจัดการรับทัพของเยอรมันซึ่งจะบุกเข้ามาทางตะวันตก และเชอร์ชิลล์บอกไปด้วยถึงภัยทางทะเลเหนือที่ราชนาวีของชาติทั้งสองจะร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด มิฉะนั้นฐานะจะเป็นเช่นเหตุการณ์ในฟินแลนด์อีก จดหมายของเชอร์ชิลล์ที่มีถึงเรโนด์ได้รับผลมาก คือรัฐมนตรีฝรั่งเศสหลายคน พร้อมทั้งตัวนายก เดินทางมาประชุมในกรุงลอนดอนเมื่อวันที่ ๒๘.

วันที่ ๕ เมษายน ท่านแชมเบอร์เลนนายกรัฐมนตรีอังกฤษได้นำผลแห่งการประชุมคราวนั้น มาแสดงต่อที่ประชุมรัฐสภา และเพิ่มเติมความเห็นของตนไว้หลายประการ ซึ่งล้วนแต่เป็นความเห็นอันไม่ชอบด้วยเหตุผลและขัดต่อความรู้สึกของประชาชนพลเมืองทั้งสิ้น อาทิ ท่านแชมเบอร์เลนพูดว่า ตลอด ๗ เดือนที่ผ่านมา ท่าน

ได้รู้สึกว่า ความชนะ ของสัมพันธมิตรคืบใกล้เข้ามาทุกที่ และเราแข็งแรงยิ่งขึ้นกว่าแต่ก่อน ท่านนายกรัฐมนตรีพูดอะไร เถอะ ๆ ออกไปอีกมากมาย ในที่สุดก็พูดถึงหมู่เกาะกำลังของเยอรมัน ท่านว่าฮิตเล่อร์คิดผิด ฮิตเล่อร์หมดทางเดินเสียแล้ว. เชอร์ชิลล์พูดว่า วาทะของแชมเบอร์เลน วันนั้น เป็นวาทะที่ผิดพลาดและปราศจากโชค (Unlucky ill-judged Utterance).

ต้นเดือนเมษายน นั้น เหตุการณ์ทางทะเลเหนือได้เป็นเครื่องตัดสินวาทะของแชมเบอร์เลนให้ผิดพลาดลงไปจริง ๆ ระหว่างที่นายกกำลังนอนใจอยู่ กองทัพเรือเยอรมันได้บุกเข้าฝั่งนอร์เวย์ ผ่านกลุ่มเรือดำน้ำของราชนาวีอังกฤษเข้าไปได้ แล้วส่งนาวิกโยธินจำนวนเพียงเล็กน้อยขึ้นบกตามจุดสำคัญต่าง ๆ มีนาร์วิคต (Narvik) ทางเหนือเส้นอาร์คติค, ทรอนด์เจม (Trondhjem) ทางตะวันตกเป็นต้น โดยการร่วมมือของแนวที่ ๕ ที่ตนวางไว้อย่างดี. ในการแหวกวงล้อมของกองทัพเรือ

เยอรมัน ที่จริงในด้านนอก ๆ ฝั่ง เยอรมันทำงานได้ ไม่ค่อยถนัดนัก ต้องปะทะกับ กองทัพเรืออังกฤษหลาย ครั้ง โดยเฉพาะ ที่นำร่วกเยอรมัน ต้อง เสีย เรือประจัญ-บานไปหลายลำ แต่เหตุการณ์เช้าที่คับขันมาก ในวันที่ ๑๑ เมษายน สภาผู้แทนราษฎรอังกฤษ ได้ประชุมเป็น การด่วน นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการทหารเรือ ถูกโจมตีอย่างรุนแรงที่สุดยิ่งกว่าคราวใด ๆ คำที่แชม-เบอร์เลนกล่าวว่า ฮิตเล่อร์หมดหนทางนั้น สมาชิกฝ่าย ค้านถือเอาเป็นเหตุหาว่าแชมเบอร์เลนโง่ สมเด็จพระเจ้า ยอร์ชทรงตระหนักเหตุการณ์ครั้งนี้เป็นอันดี และดูเหมือน จะทรงคาดการณ์ล่วงหน้าได้ว่าแชมเบอร์เลนคงไม่สามารถ พาคณะรัฐบาลของตนให้ตลอดรอดฝั่งไปได้ จึงมีพระ ราชหัตถเลขามาถึงเชอร์ชิลล์เป็นส่วนตัวเมื่อวันที่ ๑๒ เม-ษายน ทรงตรัสมาในพระราชหัตถเลขาว่า ไม่ทรงเห็น ใครจะช่วยกู้ความแรงร้ายครั้งนี้ได้, ในฐานะที่เคยทรง เป็น นักเรียน ทหาร เรือมา, จึงทรง ทราบ ดี ว่า ฐานะ ใน

ทะเลเหนือนั้นหนักมาก จึงทรงฝากความเป็นตายครั้งนี้ไว้แก่เชอร์ชิลล์ ได้ทรงขอให้เชอร์ชิลล์เข้าเฝ้า และในสุดท้ายพระราชหัตถเลขา ตรัสเตือนเชอร์ชิลล์ ด้วยพระมหากรุณาธิคุณว่าให้รักษาอนามัยไว้ให้จงดี ให้พักผ่อนให้มาก เพื่อถนอมกำลังเอาไว้ ต้อนรับกับเหตุการณ์ข้างหน้าอีก.

ในที่สุด ด้วยวิธีปฏิบัติการของเยอรมันที่จะกล่าวต่อไปข้างหน้า, นาวิกโยธินเยอรมันก็เข้ายึดนอร์เวย์ไว้ได้ทั้งหมด จนเป็นเหตุทำให้แชมเบอร์เลนต้องยอมเสียสละตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในต้นเดือนพฤษภาคม.

วิธีปฏิบัติการของเยอรมันที่ทำต่อนอร์เวย์ และความพลาดพลั้งของราชนาวีอังกฤษมีอยู่อย่างไร บันทึกของเชอร์ชิลล์ทำไว้มาก. แต่เพื่อจะได้พ้นจากเสียงเป็นกลาง เพื่อประกอบกับบันทึกนี้ ผู้เขียนขอนำคำแปลข่าวของโลแลนด์ สโตว์ ผู้แทนหนังสือพิมพ์ "ไลฟ์" ของอเมริกันมาประกอบไว้ในที่นี้.

รายงานนั้นเริ่มว่า :

ก่อนเวลาที่กองทัพเยอรมันยาตราเข้ายึดกรุงออสโล เมืองหลวงของนอร์เวย์อาทิตย์หนึ่ง. สโตว์ (Stow) ผู้แทนหนังสือพิมพ์ "ไลฟ์" อเมริกันพักอยู่ในกรุงสต็อคโฮล์ม เมืองหลวงของสวีเดน เตรียมจะเดินทางไปยังริกา (Riga รุสเซีย) แต่มาคิดได้ในภายหลังว่าน่าจะไปนอร์เวย์เป็นดีที่สุด. ขณะนั้นมีผู้แทนหนังสือพิมพ์อเมริกัน ๒ คน ผู้แทนหนังสือพิมพ์อังกฤษ ๑ คน ได้ไปถึงนอร์เวย์แล้ว หนทางที่ไปได้คือ ผ่านทางระหว่างบ่อแร่ของสวีเดน และนาร์วิค (ตะวันออกเหนือนอร์เวย์) นอกนั้นผู้แทนหนังสือพิมพ์คริสเตียน ไซแอนส์ มอนิเตอร์ และผู้แทนหนังสือพิมพ์อื่น ๆ อีกหลายฉบับ ต่างก็เดินทางไปเมืองหลวงนอร์เวย์ด้วยกันทั้งนั้น.

สโตว์เล่าว่า: คณะของเราถึงกรุงออสโล เมืองหลวงของนอร์เวย์ในวันพฤหัสบดีที่ ๔ เมษายน ๑๙๔๐ จากวันพฤหัสบดีถึงวันอาทิตย์ทุกอย่างในออสโลดูเหมือน

จะไม่มีอะไรเกิดขึ้น ตามถนนทุกสาย ชาวเมืองตื่นแต่เช้า รีบเร่งกันเต็มที่ต้อนรับแสงอาทิตย์ในเบื้องแรกแห่งฤดูใบไม้ผลิ กาแฟที่แกรนด์โฮเต็ลมีคนแน่น พวกหนุ่มสาวพากันไปหาความบันเทิงเริงใจ แม้พวกที่ไม่ใช่หนุ่มสาวก็มีความสนุกสนานเช่นนั้น ผู้หญิงในออสโลสวยกว่าผู้หญิงของประเทศใดในภาคสแคนดิเนเวีย.

จะไปทางไหนก็ได้พบสภาพเช่นเดียวกัน สิ่งของเครื่องกินเครื่องใช้ดูแพงขึ้น ผลของการบีบอ่าวที่กระทำกันอยู่ในสงคราม กระทบกระเทือนมาถึงนอร์เวย์แล้ว. เครื่องบริโภคอุปโภคของนอร์เวย์ดูเหมือนจะเข้าขัดจำกัดมาตั้งแต่เดือนกันยายนที่แล้วมา การขนส่งทางทะเลของนอร์เวย์ และงานเกี่ยวกับเรือเดินทะเล คงอุ่นหนาฝาคั่งเช่นเดียวกับที่เคยเป็นมาใน ค. ศ. ๑๙๑๕.

วันที่ ๗ เมษายน เป็นวันอาทิตย์. สโตว์เล่าว่า วันนั้นพวกหนังสือพิมพ์อเมริกันหลายคนไปร่วมวงอาหารเป็นแขกของ เรมอนด์ คอกซ์ เลขานุการเอกของสถานทูต

อเมริกัน ที่นับมีภรรยาของข้าราชการผู้ใหญ่นอร์เวย์มาร่วมอยู่ด้วย ๑ คน หล่อนถามสโตว์ว่า "เมื่อคืนวันศุกร์ได้เห็นอะไรแปลก ๆ ที่สถานทูตเยอรมันบ้างหรือไม่.

สุภาพสตรี คน นั้น พูด ต่อ ไปว่า เย็น วันศุกร์ ที่แล้ว สถานทูตเยอรมัน ได้เชิญคนสำคัญของ นอร์เวย์ ไปกินอาหาร คนสำคัญที่เป็นแขก สถานทูต โดยมาก ไปจากกระทรวงกลาโหม และกระทรวงทหารเรือ. การเลยก็ไม่หรูหราอะไรนัก. ในคำเชิญนั้นทางสถานทูตบอกไปด้วยว่าจะมีการฉายภาพยนตร์ที่แปลกที่สุดให้ดู คือว่าภาพยนตร์ที่พวกข้าราชการในกระทรวงทหารบก ทหารเรือของพวกเรายังไม่เคยดูนั่นเอง คำเชิญนั้นได้ผล คือ พวกคนสำคัญ ๆ ไปกันมาก แต่มีคนประหลาดใจกันอย่างยิ่งว่าพวกคณะรัฐมนตรีเกือบทั้งหมดไม่ไปหรือไปไม่ได้เพราะเหตุไร.

งานนั้นมีแขก คนสำคัญ ๆ ของสถานทูต ทั้งสิ้นมากกว่า ๒๐๐ คน เมื่อกินอาหารกันแล้วนั่งดูภาพยนตร์ที่เยอรมันอวดว่าแปลกที่สุดอยู่ ๑ ชั่วโมงกว่า ภาพยนตร์

นั้นแปลกจริง ๆ เป็นภาพยนตร์การโจมตีทางอากาศที่กองบินของเยอรมันทำการในเขตโปแลนด์ ขณะที่นั่งดูกันอยู่ ทุก ๆ คนเงียบ. สถานที่สงัด ไม่มีใครปริปากสักคนเดียว แต่กลับมีคน ๆ หนึ่งซึ่งนิยมนาซี โผล่ขึ้นมาตบมือแสดงความใจในภาพที่ได้เห็น อีตาคนนั้นตบมือบ้าไปคนเดียว คนอื่น ๆ นั่งงงเหมือนไก่ตาแตก.

จากนั้น ในทันใด ดร. เคอร์ต เบราเออร์ อัครราชทูตเยอรมันถูกขนถามแขกว่ารู้สึกพอใจในภาพยนตร์นั้นกันไหม พอท่านอัครราชทูตถามจบ บ่อยเอาแชมเปญและแซนวิชมาเสิฟ ท่านอัครราชทูตเยอรมันอธิบายอย่างน่าละอายว่า ภาพยนตร์นั้นไม่ใช่คำอธิบายของเลือดกับเหล็ก เป็นภาพของสันติภาพที่เยอรมันกระทำให้โปแลนด์. มันช่างเป็นเรื่องประหลาด. การทิ้งระเบิดเป็นสันติภาพอย่างนั้นหรือ.

แม้บ่อยจะเอาแชมเปญมาเสิฟตามหน้าที่ หลายคนที่ถูกเชิญมาก็ไม่ยอมดื่มอะไรเลย ทุกคนคอยนั่งสังเกตคนอื่นว่าจะรู้สึกในถ้อยคำของท่านอัครราชทูตเยอรมัน อย่างไร

ใครจะเข้าใจอย่างไรได้ในน้ำคำของอัครราชทูต สาธุพระเจ้าช่วย เวลานั้นเส้นประสาทตึนตระหนกอย่างบอกไม่ถูก.

เช้าวันจันทร์ เวลา ๖ นาฬิกา อัครราชทูต อังกฤษและฝรั่งเศส ติดต่อกับ ดร. คอต รัฐมนตรี ว่าการต่างประเทศนอร์เวย์ (ท่านผู้นี้เป็นศาสตราจารย์ เป็นคนหนึ่งในคณะกรรมการรางวัลสันติภาพโนเบิลไพรส์) เช้าวันนั้นเราพากันไปที่ กระทรวง การต่าง ประเทศ ข้าราชการผู้หนึ่งบอกเราว่า อีกไม่ช้าน่าจะมีเรื่องใหญ่เสียแล้ว วันนั้นทั้งวัน มีชาวเมือง ไปเตร่กันอยู่ที่สโมสร หนังสือพิมพ์แน่นขนัด รัฐมนตรี ว่าการต่างประเทศ กล่าวยืนยันว่าบ่อแร่ของนอร์เวย์คือนาร์วิค และเบอร์เกน (Bergen ฝั่งตะวันตกนอร์เวย์) จะต้องได้รับความคุ้มครองจากอังกฤษ แต่ไม่เห็นมีใครส่งเสริมคำพูดของท่านรัฐมนตรีผู้นี้ มองดูหน้าทุกคนเต็มไปด้วยความ เศร้าโศก และมีวิตกกังวลภายในหัวใจ.

สโตว์เล่าว่า รู้สึกอย่างไรพิกล จึงบอกแก่สเตฟเฟน

เพื่อนหนังสือพิมพ์ว่า "ก่อนสิ้นสัปดาห์นี้ อาจมีเครื่องบินอยู่บนหัวเราก็ได้" เมื่อเข้านอนก็ยังคิดวิตกอยู่.

ที่แกรนด์โฮเต็ล ก่อนเที่ยงคืน ขณะกำลังหลับสบาย สโตว์ได้ยินเสียงสเตฟเฟน มาเคาะประตูเรียกเอ็ดตะโรอยู่ข้างนอก เสียงแตร ไซเร็น บอกภัยทางอากาศ จึงรีบลุกโผล่ออกไปข้างนอกถนน เห็นรถยนต์วิ่งเข้าไปรวมกันอยู่เป็นกลุ่มๆ ตามกาแฟที่ส่งเสียงเอ็ดตะโรเป็นบ้าอยู่เมื่อกันเงียบเป็นปลิดทิ้ง ประชาชนหลายพันคนไปรวมอยู่บนทางเท้า ไฟฟ้าดับมืดหมด มีรถ ๒-๓ คันที่วิ่งอยู่ตามถนนก็ถูกสั่งให้หยุด.

สโตว์โผล่หน้าต่างคอยดูเครื่องบินทิ้งระเบิดของเยอรมันอยู่ตั้งหนึ่งชั่วโมงครึ่ง ก็ไม่เห็นมีแววอะไรมาเลย เข้าใจว่าเป็นการทดลองซ้อมวิธีป้องกันภัยทางอากาศก็ได้ จึงเข้าไปคุดอยู่บนเตียงตามเดิม.

ก่อนสว่าง เขาถูกปลุกด้วยแตรไซเร็นหลายครั้งจนกระทั่ง ๗ นาฬิกา ลุกโผล่ไปดูอีกครั้งหนึ่ง ยังเห็น

พวกที่หลบ อยู่บนทางเท้า คงยืนหลบ อยู่ที่นั่น พอสว่าง จึงตรงไปหาตัวโลวาเพื่อน นักหนังสือพิมพ์ อีกคนหนึ่ง ซึ่งพักอยู่ห้องติด ๆ กัน.

ตัวโลวาเป็นผู้แทนหนังสือพิมพ์ เคยทำงานร่วมกัน มาตั้งแต่ครั้งสงคราม รุสเซีย-ฟินแลนด์ คราวหนึ่งแล้ว มาพบกันที่นี่อีก พอพบหน้ากร้องถามว่า "ได้ยินข่าว อะไรบ้างไหม เมื่อ ๕ นาฬิกาเยอรมันได้ยื่นคำขาดมาแล้ว จะขอเข้ายึด เอาท่าเรือ นอร์เวย์ทั้งหมด พวก ส.ส. เข้า ประชุมกันแล้ว."

"แล้วอย่างไรต่อไป ?" สโตว์ถาม.

"รัฐบาลเตรียมจะย้ายไปตั้งรับอยู่ที่ฮามาร์ กษัตริย์ ฮาคอน และ ราชวงศ์ เตรียมเสด็จ อยู่เดี๋ยวนี้ แล้ว สภา ผู้แทนราษฎรลงมติเห็นพ้องกัน ให้ทำการต่อต้าน จนถึงที่ สุด ขอให้รู้ไว้เถอะพวกเรา นอร์เวย์จะเป็นชุมนรกอยู่ วันพรุ่งนี้ ได้ข่าว ว่า ขณะนี้ กำลังรบ กันอยู่ที่ ฟยอร์ด (fjord)."

สโตว์ตรงไปปลุกสเตฟเฟนทันควัน รีบไปเข้าขบวนรวมกับสโตวา เพื่อจะติดตามคณะรัฐบาลไป ก่อนอื่นได้รีบสั่งอาหารและแต่งตัว ขณะนั้นเสียงเครื่องบินกระหึ่มท้องฟ้าเข้ามาทุกที และดังหนักขึ้น จนแลเห็นว่ากำลังบินมุ่งหน้ามาแต่ไกล เวลานั้น ๗.๔๕ นาฬิกา.

สโตว์รีบกระโดดพรวดขึ้นไปที่หน้าต่าง สเตฟเฟนปาฏิหาริย์ขึ้นไปโผล่อยู่ก่อนแล้ว ร้องเอ็ดตะโรว่า "เครื่องบินมาแล้ว เครื่องบินมาแล้ว".

ความจริงเป็นอย่างนั้น เครื่องบินทิ้งระเบิดชนิด ๓ เครื่องยนต์ขนาดใหญ่ กำลังบินฉวัดเฉวียนอยู่เหนือหัว ส่งเสียงกระหึ่มเหมือนสิงห์โตคำราม มองเห็นเครื่องหมายสวัสดิกะพาดอยู่ใต้ปีกทั้งสองข้าง. พระเจ้าช่วย นี่ถ้าเจ้าสิงห์โตตัวนี้นคาย เหยียดลงมาบนแกรนด์โฮเต็ล จะทำอย่างไรกัน เจ้าสิงห์โตตัวนั้นกระโจนไปกระโจนมาอยู่บนท้องฟ้า ยังไม่แสดงฤทธิ์จนกว่าจะหาที่ๆ เหมาะที่สุด มองดูลงไปบนถนน เห็นคนที่รวมกันเป็นกลุ่ม

แตกกระจายออกจากกันหมด เพื่อมิให้เป็นเป้าของลูกระเบิด ทางการได้จัดตั้งปืนต่อสู้อากาศยานไว้ต้อนรับเต็มที่ แต่ไม่ได้ยินเสียงกระสุนแล่นออกจากแหล่งขณะเดียวกันก็ไม่แลเห็นลูกบอมบ์ตกระเบิดกระจายลงมาเช่นในฟินแลนด์.

สเตฟเฟนกระโดดลงไปข้างล่าง บอกว่าจะไปดูที่หรือว่ามีอะไรเกิดขึ้น พอเป็นข่าวได้บ้าง ขณะนั้นบ่อยเอาอาหารมาตั้งพร้อมไว้บนโต๊ะ นักหนังสือพิมพ์ทั้งสองคนจึงตกลงต้องกินให้หมดโต๊ะก่อนที่มันจะกลายเป็นเหยื่อบอมบ์ของเยอรมัน อีกอย่างหนึ่งนึกว่าอาหารมื้อนี้อาจเป็นมื้อแรกและมื้อสุดท้ายสำหรับวันนี้ก็ได้ จึงรีบเร่งเข้าไปจนหมด ในขณะนี้เจ้าสิงห์โตตัวร้ายกำลังคำรามอยู่บนท้องฟ้าตลอดเวลา ๒ ชั่วโมง ป.ต.อ. ได้ทำหน้าที่อย่างดีที่สุด ชาวออสโลมองดูการสู้รบระหว่างเครื่องบินกับ ป.ต.อ. อยู่เต็มถนน คนพวกนี้อาจมีความประหลาดใจการรบบนฟ้าครั้งแรกที่ปรากฏแก่สายตาของ

เขาในวันนั้นบ้างก็ได้.

(คำว่าข้าพเจ้าต่อไปนี้แทนชื่อของสโตว์)

เมื่อทุกสิ่งทุกอย่างเข้าด้ายเข้าเข็ม ข้าพเจ้าจึงได้รับโทรศัพท์ไปถึงนางมอร์เยนสเตรียน หญิงอเมริกันภรรยาสาว ของนายช่างนอร์เวย์คนหนึ่ง ถามหล่อนถึงเรื่องต่าง ๆ อันเกี่ยวกับครอบครัวว่าจะปฏิบัติอย่างไร พอ ๙ นาฬิกา มอร์เยนสเตรียน ตอบให้ข้าพเจ้าทราบ ขณะนั้นหล่อนมีลูกเล็กเบ็นห่วงผูกคออยู่ถึงสองคน หล่อนขอความเห็นว่าหล่อนควรจะปฏิบัติอย่างไร เพื่อความปลอดภัยแห่งครอบครัว ของ หล่อนเอง ข้าพเจ้าชี้แจง ไปว่าหล่อนควรจะพักอยู่ในบ้านก่อน และส่งข่าวให้ข้าพเจ้าทราบเนือง ๆ ถ้าหากไม่มีทางใดจะส่งได้จริง ๆ ก็ให้พูดมาทางโทรศัพท์ก็ได้ มอร์เยนสเตรียนแจ้งให้ทราบในชั่วโมงต่อมาว่า รัฐบาล นอร์เวย์ ได้ออกจากออสโลแล้ว ตั้งแต่เมื่อเวลา ๘ นาฬิกา ทางกระทรวง ทหารเรือได้

ออกประกาศพิเศษทุก ๆ ๑๕ นาที ประกาศนั้นบอกว่า เยอรมันได้รุกเข้ามาทางฟยอร์ดแล้ว. ที่เบอร์เกน นาร์วิค และ ดูเหมือน ที่ทรอนด์เจมด้วย ก็ถูกเยอรมันยึดไว้หมดแล้วเช่นเดียวกัน.

เป็นเรื่องที่ไม่น่าเชื่อว่าทุก ๆ อย่างจะเป็นไปได้ เรื่องของ นอร์เวย์ ใน วันที่ ๙ เมษายน เป็นเรื่อง ของ ความแหลกเหลว เราไม่เชื่อว่าเครื่องบินเยอรมันจะมาบินเพียง ๕-๖ เครื่องกลับไปกลับมา แล้วบินมาอีกโดยทำนองเดียวกัน ทุก ๆ คนคอยดูกันว่า เมื่อไรเครื่องบินเยอรมันกลุ่มใหญ่ ๆ จะมาสักที เชื่อว่าจะได้เห็นดีกัน เราคอยดูกันอยู่จนกระทั่งเวลา ๑๑ นาฬิกา สิ่งที่เราปรารถนาก็ไม่สมประสงค์ ขณะนั้นได้ยินร้องถามกันว่า "อังกฤษอยู่ที่ไหน อังกฤษไปไหนหมดเจ้าข้า" มีแรงร้องกันไปสิ แต่ก็หาได้รับคำตอบอันใดไม่.

ตั้งแต่เวลา ๑๑ นาฬิกา ไม่เห็น เครื่องบิน เยอรมัน โผล่หน้ามาอีก พ้าเหนือกรุงออสโลเตี่ยนโล่ง นิมิตร

แห่งความสงบสุขได้ปรากฏขึ้นอีกครั้งหนึ่ง แต่เป็นความสุขของประชาชนพลเมืองผู้เต็มไปด้วยความทุกข์ ราษฎรในกรุงออสโลราว ๒๐,๐๐๐ คน มายืนประชุมกันอยู่บนบาทวิถีและตามริม ๆ ถนนทุกแห่ง ขณะนั้นมองไม่เห็นพวกหนังสือพิมพ์สักคนเดียว และไม่เห็นไปตลอด ๒๔ ชั่วโมง ในวันนั้นพวกเรา ๒-๓ คน ที่เห็นหน้ากันอยู่ในแกรนด์โฮเต็ล พอทำให้อุ่นใจขึ้นได้บ้าง.

อยากจะทราบว่า ตามท่าเรือของนอร์เวย์ทุกแห่งมีอะไรเกิดขึ้นบ้าง แต่หาทางทราบไม่ได้ รถแท็กซี่ทุกคันตามถนนจะเที่ยววิ่งขวักไขว่ไปตามลำพังไม่ได้ เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลเข้าควบคุมหมด.

เวลา ๙ นาฬิกา ไปธุระที่สำนักงานทำการโทรเลขแห่งหนึ่ง ไม่พบใครเลยสักคนเดียว เจ้าหน้าที่หนีหน้าไปทางไหนหมด ไม่มีใครอธิบายให้เราเข้าใจได้ ภายในสำนักงานเต็มไปด้วยสิ่งฉงนสนเท่ห์ เข้าใจว่าพนักงานโทรเลขเหล่านั้นจะหนีหน้าไปหมด ตั้งแต่เสียงไซเรน

บอกภัยทางอากาศ เมื่อคืน นี้แล้ว ได้ ทราบ ภายหลังว่า โทรเลขใช้การไม่ได้ ถูกตัดขาด จากโลกภายนอก พวกเรา หาทาง ที่จะ ส่ง ข่าว ไป ถึงกรุง สตอคโฮล์ม และ อัมสเตอรดัม แต่ไม่ได้ผลอะไร.

เวลาบ่าย กลับไป โฮเต็ล พอถึง คน ขนของ ประจำโฮเต็ลคนหนึ่งร้องถามว่า "ข้าว พวกคุณ ไม่ไปดู พวกเยอรมันกันดอกหรือ เขาว่าเข้ามาในออสโลนี่แล้ว."

ข้าพเจ้าตะโกนเรียกพวก เพื่อน ๆ คือ เออร์วิน (ผู้ส่งข่าวของ N. B. C. อังกฤษ) และสเตฟเฟน พากันวิ่งออกไป ตามถนนผ่านฝูงคน มากหน้า หลายตา ภาพที่ได้เห็น คือ กลุ่ม ชาย รูปร่าง สูงใหญ่ ใน เครื่อง แบบ สีเทา และมีชายร่างสูงใหญ่อีกคนหนึ่ง คนผู้นี้มีอาวุธอยู่ในมือ ตะโกน ก้องร้องสั่ง ตำรวจ แห่งกรุงออสโล ให้ กระทำตามความต้องการของตน การณ์ปรากฏในภายหลังว่า ชายคนนั้นเป็นชาติ เยอรมัน นอกนั้น มีอีกหลายคน ซึ่งแต่งเครื่องแบบได้ลักษณะเดียวกัน คนเหล่านี้แยกกันออกไป

เป็นสาย ๆ ตามถนนใหญ่ โดยเฉพาะที่สำคัญ คือ ตำบลถนนคาร์ลโยฮันส์ตรีท อันเป็นถนนที่การจราจรยุ่งเหยิงที่สุด ชาวเมืองคนหนึ่งบอกข้าพเจ้าว่า อีก ๒ - ๓ นาที เยอรมันจะบุกเข้าถึงกรุงออสโล.

พวกข้าพเจ้าหันกลับไปทางโฮเต็ล ภาพต่าง ๆ ที่เราได้ผ่านพบเห็น ยิ่งก่อความ ประหลาดมหัศจรรย์ยิ่งขึ้นทุกที ถนนใหญ่ ๆ บางแห่งเตียนโล่งเหมือนกับเปิดโอกาสให้แก่ผู้รุกราน แนวต้านทานใด ๆ ของบ้านเมืองในยามนั้นไม่มี เวลาบ่าย ๓ นาฬิกา ๓๐ นาที เห็นจะได้ กองทหารเยอรมันย่อยกองหนึ่งย่ำเท้าไปตามถนนใหญ่ตรงไปทางหน้าวังหลวง มีตำรวจม้าชาวนอร์เวย์ ๖ คนนำไป ตำรวจเหล่านี้แทนที่จะรักษาความสงบสุขให้แก่ประเทศและพลเมืองของตน กลับเป็นไส้ศึกบอกทางเดินและคุ้มครองให้ความปลอดภัยแก่กองทหารเยอรมัน การเดินขบวนของกองทหารเยอรมันเป็นเรื่องไม่น่านึกว่าจะมีบนผืนแผ่นดินของนอร์เวย์ ทุกอย่างเรียบร้อย

ไม่มีการขัดขวางอะไรกัน เหมือนกับไม่มีอะไรเกิดขึ้น พวกเราก็เกือบไม่เชื่อสายตาของเราเอง.

ข้างหลังกองตำรวจม้าของนอร์เวย์ มีนายทหารชั้นผู้ใหญ่ของเยอรมันคนหนึ่งมียศเป็นนายพลเอก ซอ ฟอนพัลเดนฮอรสต นอกนนมีนายทหารยศต่าๆ อก ๓ คน เป็นผู้นำขบวนไป ถัดลงมามีกองทหารเยอรมันเดินเรียง ๓ อีกตอนหนึ่ง พร้อมสรรพด้วยอาวุธเบ็นต้นปืนไรเฟิล และปืนกล ทุกคนอยู่ในลักษณะเตรียมยิง ถ้าหากมีอะไรมาขวางหน้า.

ถนนสายใหญ่เต็มไปด้วยทหารหมวกเหล็ก มีเครื่องหมายนาซี บอกชัดแจ้งว่าเขากำลังต้องการอะไร ทุกคนมีดวงหน้าถมึงทึง แสดงความเบนมนุษยทถูกสร้างขนมาจากเหล็กกล้า เดินซอยเท้าเข้ากันอย่างผึ่งผาย ไม่ปรากฏมีอาการสะทกสท้าน ดวงหน้าทุกดวงมีเค้ายมของผู้ชนะ มีหลายคราวทหันหน้ามายมกับคนทยืนอยู่ทางเฉลียงโฮเต็ลของเรา นายพลเอกฟอนพัลเดนฮอร์สต์

ผู้บัญชาการกองทหารเยอรมันในนอร์เวย์ยกมือชูแบบนาซี สุดต่อราษฎรตามถนนที่คนผ่าน ท่านนายพลผู้นคอ ผู้แทนตัวสำคัญของฮิตเล่อร์ เราดูหมู่ทหาร หมวกเหล็ก เหล่านี้อยู่ถึง ๗ นาทีจึงหมดขบวน คำนวณดูอย่างหยาบ ๆ ทหารเยอรมันมีจำนวนถึง ๒ กองพัน ทหารเหล่านี้ถูกส่งลงมาทางพ้า ที่สถานีการบินฟอร์เนโบ ตั้งแต่ก่อนสว่าง.

การเข้ายึดนอร์เวย์ครั้งนี้ ฮิตเล่อร์ได้ส่งทหารหมวกเหล็กของตนเข้ามาไม่เกิน ๓,๕๐๐ คน และดูเหมือนจะไม่เสียเลือดเนื้อ เยอรมันไม่ได้เสียบอมบ์แม้แต่ลูกหนึ่ง และนอร์เวย์ก็ไม่ได้เสียกระสุน ป.ต.อ. แม้สักนัดเดียว เมื่อกองทหารเยอรมันเดินขบวนสายใหญ่ในกรุงออสโล ไม่มีชาวเมืองคนใดยกมือรับคำนับรับกองทหารเลยก็จริงอยู่ แต่ชาวเมืองเหล่านี้ก็ไม่ได้ทำการขัดขวางทหารเยอรมัน ทุกคนยืนมองดูหน้ากันด้วยสายตาอันเหม่อลอยบอกความหมายไม่ถูก พวกหนังสือพิมพ์ต่างประ-

เทศคิดกันไปว่า ก็ทำไมขณะที่กองทหารอันเหี้ยมยาว
ของเยอรมันกำลังเดินขบวนอยู่นั้น อังกฤษจะส่งเครื่อง
บินทิ้งระเบิดเข้าโจมตีช่วยเหลือนอร์เวย์บ้าง ก็น่าจะเป็น
ผลมิใช่หรือ การรุกบุกขึ้นตามท่าเรือ และการส่งทหาร
หมวกเหล็กทางน้ำมาบนพื้นดินนั้น ก็น่าจะได้รับการ
ต้านทานอย่างพอมือจากอังกฤษมิใช่หรือ การเข้ายึด
นอร์เวย์ได้คราวนี้ เยอรมันได้ใช้วิธีชู่ชวัญชาวออสโล
อย่างง่ายที่สุด บทบาทของสัมพันธมิตรมีอังกฤษเป็นต้น
ชักช้าไป อันตรายอย่างใหญ่จึงได้เกิดขึ้นในนอร์เวย์.

เวลา ๕ นาฬิกาบ่ายวันนั้น เรื่องยิ่งประหลาดขึ้นไป
อีก เสียงวิทยุประกาศออกมาเป็นภาษานอร์เวย์ แต่เท่า
ที่สังเกตได้ดูเหมือนจะเป็นสำเนียงชาวเยอรมันพูด เสียง
วิทยุนั้นจะมาจากที่ไหนไม่ทราบ ถามใครไม่รู้ แต่พูด
กันว่ามาจากสถานีภายในกรุงออสโล แห่งหนึ่ง เสียงผู้
ประกาศเป็นเสียงห้าว ๆ บอกการจัดตั้งรัฐบาลใหม่ เรียก

ว่า "รัฐบาลของชาติ" มีนายพันตรีควิสลิง เป็นนายก
รัฐมนตรี. การณ์ที่เป็นดังนี้ย่อมหมายความว่า รัฐบาล
เก่าของนอร์เวย์ถูกเยอรมันไล่ตะเพิดไป และไม่มีตัวอยู่
ในกรุงออสโล.

เมื่อได้ยินประกาศ ชาวออสโลที่เราพบมีสีหน้าแสดง
ความร้อนรนตระหนกตกประหม่า มีทหารหมู่หนึ่ง ตรง
เข้ามา ร้อง ห้ามว่า "ราษฎร คนหนึ่ง คนใด ไม่ยินยอม
พร้อมใจตามประกาศครั้งนี้จะถูกลงโทษ."

ภาวะการณ์ที่เกิดแก่บ้านเมืองของตน ทำให้ทุกคน
อัศจรรย์ใจหนักขึ้น เมื่อได้เห็น เจ้าหน้าที่ ของ นอร์เวย์
เป็นอันมากส่งเสริมภาวะอันนี้ มีชายหนุ่มนอร์เวย์หลาย
คนหมดอาลัยในตัวเอง หันเข้าไปหา คอคเทล ดื่มด่ำกัน
อย่างสำราญ. เหล้าและผู้หญิง เป็นดีที่สุดสำหรับเขาในเวลานั้น.

พวกชาว หนังสือพิมพ์ ต่างประเทศ ไม่มีใคร ยอมเข้า
โฮเต็ลวันนั้นทั้งวัน จะไปทางไหนมองเห็นแต่ความเดือด

ร้อน ความตึงเครียด และบางแห่งเงียบเหงา.

คอนเย็นวันนั้น ข้าพเจ้าพยายามที่จะพบ ม. ควิสลิง นายกรัฐมนตรีใหม่ให้จงได้ ทราบว่าควิสลิงพักอยู่ห้องเลขที่ ๔๓๐ ที่คอนติเนนตัลโฮเต็ล ข้าพเจ้าตรงไปที่นั่น ได้พบทนายหน้าห้องของควิสลิง ๔ คน คือ ชาวนอร์เวย์ ๑ คน และชาวนาซีอีก ๓ คน ขณะนั้นตัวควิสลิงไม่อยู่

ควิสลิง เป็นคนสูงใหญ่ มีอายุราว ๕๐ ปี นิยมลัทธินาซีอย่างเข้ากระดูกดำ ลักษณะส่งผ่าเผย เมื่อข้าพเจ้าจะขอพูดอะไรด้วย ก็ไม่ยอม แสดง ความคิดเห็น อะไร อ้างให้ไปติดต่อทางสถานทูตเยอรมัน.

"รัฐบาลควิสลิง" เป็นรูปขึ้นมา ภายใน อ้อมแขน ของทหารหมวกเหล็ก นายพันตรี หัวหน้า รัฐบาล จอม-ปลอมผู้นี้ เคยได้รับ ตำแหน่ง คณะรัฐบาล นอร์เวย์ มา ครั้งหนึ่ง เมื่อ ๒ ปีก่อน เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวง กลาโหม ขณะที่รับตำแหน่งอยู่ ควิสลิงได้ใช้อำนาจใน หน้าที่ของตนทำการแต่งตั้งและเลื่อนยศนายทหารภายใต้

บังคับบัญชาของคนหลายคน ว่ากันว่าเพื่อเตรียมตัวตั้งรัฐบาลโซชะลิสต์ (แนวเยอรมัน) นั่นเอง ปฏิบัติการของคน ๆ นี้ ผู้ใหญ่ในนอร์เวย์รู้ชัดเจนดี และควิสลิงต้องเสียตำแหน่งในเวลาต่อมา.

เมื่อสืบส่วนประวัติส่วนตัวของควิสลิงดู ความสงสัยต่าง ๆ ที่เคยมีอยู่ก็กระจ่างออก: บ้อมคูและหอรบต่าง ๆ ที่ทันสมัยของนอร์เวย์ที่คองสวิงเกอร์ กัด ที่ซาส์เบอร์ก (ริมทะเลเหนือทางนอน) กัด ทหารผู้ควบคุมบ้อมเหล่านั้นเป็นคนของควิสลิงทั้งสิ้น ในการต่อต้านทหารเยอรมันที่ยกขึ้นมา บ้อมเหล่านี้สามารถทำงานได้ดียิ่งแต่ปรากฏว่าไม่ได้ทำงานอะไรกันอย่างหนักนัก นายทหารผู้บัญชาการรบตามบ้อมต่าง ๆ สั่งให้พลทหารยิงปืนข้ามหัวทหารเยอรมันออกไป ๒-๓ นัด พอเป็นพิธี ต่อจากนั้นพลปืนทุกคนก็ถูกสั่งให้ระงับการยิง ทหารนอร์เวย์ตามชายฝั่งและที่ประจำตามบ้อมอีกหลายบ้อมยอมวางอาวุธ เพราะควิสลิงเป็นตัวการ. นายกรัฐมนตรีแห่ง

รัฐบาลจอมปลอมเป็นผู้ชี้ทาง ให้แก่กองทหารเยอรมัน. ที่นอร์เวย์มีตำแหน่งยุทธศาสตร์ใด ๆ ที่สำคัญบ้าง กองทหารเยอรมันได้รับความรู้จากควิสลิงชัดเจน. ขอยกตัวอย่างในการทรยศต่อชาติของควิสลิง และนายทหารชั้นผู้ใหญ่บางคนที่ได้เห็น เช่นที่ซาสเบอร์ก ทหารนอร์เวย์มี ๓,๐๐๐ คน แต่ปรากฏว่ายอมแพ้แก่ทหารหมวกเหล็กของเยอรมันซึ่งมีเพียง ๓๐๐ คน.

ตอนกลางคืนวันนั้น (วันที่ ๙ เมษายน) ออสโลเมืองหลวงของนอร์เวย์กลายเป็นมุมืดมุมแรก ของประเทศภาคสะแกนดิเนเวียทั้งหมด ที่แกรนด์กาแฟเต็มไปด้วยชายหญิง หนุ่มสาว ซึ่งเชื่อว่าจะมีความในใจเช่นเดียวกัน ไม่เห็นมีใครแสดงอาการขัดขวาง การกระทำของเจ้าหน้าที่ผู้ทรยศต่อชาติครั้งนี้ ทุกคนกลัวความผิดการสนทนาปราศรัยที่แกรนด์กาแฟเป็นไปเรื่อย ๆ จืดชืดไม่มีรส ไม่เห็นมีใครร้องไห้ ไม่มีเห็นมีใครแสดงความ

น้อยใจเพราะเกียรติยศของชาติถูกเหยียบย่ำ มีแต่เสียงถามกันว่า อังกฤษไปไหนเสียไม่เห็นทำอะไร. สภาพที่เป็นอยู่เช่นนี้ คำตอบที่ดีที่สุดก็ดูเหมือนจะรู้อย่างเดียวกัน คือว่าชาวออสโลต้องพึ่งตัวเอง.

การรักษาความสงบภายในบ้านเมืองใช้ตำรวจ นอร์เวย์ทั้งสิ้น ตำรวจเหล่านี้เคยบ้องกันและจับกุมราษฎรที่ก่อความวุ่นวายต่อต้านการกระทำของเยอรมัน ไพพ้าตามถนนยังคงสว่างไสวเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น การเจรจาถูกปล่อยให้เป็นไปตามเดิม ไม่มีการขัดขวาง ไม่มีการประท้วง และไม่มีอะไรเลย นอกจากความหอมหวานที่เยอรมันได้รับ.

รุ่งขึ้นวันพุธที่ ๑๐ เมษายน เสียงต่าง ๆ ที่พูดกันทั่วไปในกรุงนอร์เวย์ เป็นเสียงไม่มีความแน่นอน พูดอะไรไม่เป็นเรื่องเป็นราว เหมือนจะไม่มีใครกล้าแสดงความรู้ออกมา เรื่องที่ว่ากันมากที่สุดในวันพุธ คือเรื่องกองทัพเรืออังกฤษกับกองทัพเรือเยอรมันได้ประจัญบานกันขึ้น

แล้วทีฟยอร์ด. เพื่อหาข่าวที่แน่นอน ส่งให้หนังสือพิมพ์ข้าพเจ้าตรงไปที่ทำการโทรเลขอีกครั้งหนึ่ง เมื่อเวลา ๙.๓๐ นาฬิกา เห็นทหน้าปาดเมนต์มีคนเต็มชะเง้อคอยดูหมู่ทหารเยอรมนที่ขึ้นไป กระโดดโลดเต้นกินเหล้าและเต้นรำทำเพลงกันอยู่บนที่ทำการของสภาผู้แทนราษฎร. ผู้หญิงคนหนึ่งมีอาการกระสับกระส่ายวิ่งไปวิ่งมาเหมือนสุนัขบ้ากัด ใบหน้าแสดงความเสียอกเสียใจจนเก็บไว้ไม่ได้ ผู้หญิงคนนี้เป็นชาวกรุงออสโลที่เปิดเผยความในใจของตนเป็นคนแรก และดูเหมือนจะเป็นคนสุดท้ายในระหว่างเวลา ๔ วันที่เยอรมันเข้ายึดนอร์เวย์.

ทหารหมวกเหล็กของเยอรมันแสดงอาการทุกอย่างจนดูไม่ได้ ทุกคนที่บุกเข้ามาดูเหมือนนึกมาก่อนว่านอร์เวย์เป็นเมืองทาสของตน จะทำอย่างไรก็ทำได้ ที่ประตูเข้าแกรนด์โฮเต็ล เช้าวันนั้นมีทหารเยอรมันคนหนึ่งยืนเท้าเอว ปากคาบซิการ์มวนใหญ่ ยิ้มแสยะโค้งคำนับต่อคนที่เดินผ่านไปมาทุกคน.

ในวันพุธนั้น อยากจะรู้เรื่องทางฟยอร์ดเหลือเกิน แต่จะหารถวิ่งส่งสักคันก็หาไม่ได้ กำหนดเดินทางไปยังฐานทัพเรือของนอร์เวย์จึงต้องงด และต้องเสียเวลาไปจนถึงบ่ายวันพฤหัสบดี วันนี้ทราบว่าเยอรมันได้ใช้เรือลำเลียง ๗ ลำ ขนทหารจำนวน ๒๐,๐๐๐ มาทางฟยอร์ด ทหารจำนวน ๒๐,๐๐๐ คนนี้ เยอรมันเตรียมไว้ต้านทานการบุกของอังกฤษ และชาติสัมพันธมิตรอื่น ๆ. พวกพลเมือง ในกรุงออสโลไม่มีใครทราบความจริงทางฐานทัพเรือของตน. การที่ทหารนอร์เวย์ ๓,๐๐๐ คน ยอมแพ้แก่ทหาร เยอรมัน เพียง ๓๐๐ คนนั้น ก็ไม่มีใครทราบ. เด็กและคนแก่มองไม่เห็นในกรุงออสโล. เมืองมีดของนอร์เวย์ เต็มไปด้วยหนุ่มสาว ซึ่งข้าพเจ้าเข้าใจว่าคือตัวไส้ศึกของเยอรมันทั้งสิ้น.

กองทหารหมวกเหล็กเข้ายึดนอร์เวย์ครั้งนี้ ต้องเป็นของแน่นอนว่า คนเยอรมันในนอร์เวย์เกือบทุกคนมีส่วนช่วยเหลือและรู้เห็นเป็นใจ ด้วยความพร้อมเพรียงของ

ความรับผิดชอบต่อนอร์เวย์

เขาทำให้ความสำเร็จคืบคลาน ไปได้โดยรวดเร็ว ทราบจากแหล่งที่ควรเชื่อถือได้ว่า ๑๕ วัน ก่อนหน้านอร์เวย์ถูกทหารนาซีบุกนั้น บรรดาพ่อค้าเยอรมันที่ทำการค้าขายอยู่ในทะเลเหนือ และทะเลบอลติค ได้เป็นกำลังช่วยเหลือทหารของฝ่ายเรือต่าง ๆ ของนอร์เวย์ได้ดียิ่ง. ข้าราชการชั้นสูง ของนอร์เวย์ คนหนึ่งเล่าให้ฟังว่า ตั้งแต่วันที่ ๒๔ มนาคมเป็นต้นมา เรือค้าขาย เยอรมันทั้งสิ้นได้เข้ามาลอยลำ วนเวียน อยู่ใน บริเวณ น่านน้ำ นอร์เวย์ทุกลำได้รับคำสั่งจากทางการเป็นความลับ ให้ช่วยบรรทุกทหารและอาวุธยุทโธปกรณ์ จนเต็มอัตรา บรรทุกเท่าที่จะทำได้ เมื่อบรรทุกเรียบร้อยแล้วให้ปลอมตัว ตัดตรงไปทางเหนือ และส่งทหาร (ภายในเครื่องแบบของพ่อค้าและพลเรือน ธรรมดา) ขึ้นท่าศุลการักษ์ และตามท่าอันเป็นจุด ยุทธศาสตร์ การส่งทหาร ขึ้นบกนั้น คำสั่งให้ส่งเวลาที่มีอาณัติสัญญาในเวลากลางดึก แล้วมีทหารบนบกคอยนำเข้ายึดเมืองและจังหวัดที่สำคัญอีกต่อหนึ่ง.

วินสตัน เชอร์ชิลล์

ก่อนหน้าวันที่ ๔ เมษายน ภายในกรุงออสโล เอ-เย่นต์ของฮิตเล่อร์เป็น อัน มาก ทำงาน กัน อย่าง ตัว เป็น เกลียว ตามสถานีวิทยุ - โทรศัพท์ ทุกแห่ง มีเอเย่นต์ลับของฮิตเล่อร์คุมอยู่ทั้งนั้น คนเหล่านี้เป็นผู้ช่วยที่แตกสาขาออกมาจากนายพันตรี ควิสลิง ผู้ทรยศต่อชาติของตน นับตั้งแต่หลุดจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมมาแล้ว พรรคนิยมนาซีของควิสลิง ได้รับการสนับสนุนกว้างขวางขึ้นโดยลำดับ แต่หากไม่ได้รับเลือกเข้าไปเป็นผู้แทนในปาร์เมนต์สักคนเดียว มีหนังสือพิมพ์ของพรรคควิสลิงอยู่ฉะบับหนึ่ง ชื่อ Free People ประกาศเข็มเป็นนะชั้นแนลลิสต์ ก็ไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าไรนัก ปรากฏจำนวนพิมพ์ทจำหน่ายในนอร์เวย์ทั่วประเทศไม่มากกว่า ๓,๐๐๐ ฉบับ ควิสลิงคงจะเห็นความเสื่อมอำนาจของตนอยู่เหมือนกัน จึงได้เข้าคลุกอยู่กับนายทหารแห่ง กองทัพบก และกองทัพเรือ ซึ่งเป็นพวกของตน นัดแนะกันให้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่ง

เป็นเรื่องทรยศต่อชาติประเทศ ควิสลิ่งได้รับเงินอุดหนุน จากคณะนาซีมประมาณอันหาที่สุดมิได้ การเป็นอยู่ของไส้ศึกฟุ่มเฟือยอย่างเหลือขนาด.

คืนที่พวกข้าพเจ้าเดินทางถึงกรุงออสโล แผนการเข้ายึดนอร์เวย์ของเยอรมันทั้งภายนอกและภายในพร้อมอยู่แล้ว ตามท่าเรือใหญ่ ๆ ของเยอรมันทุกแห่งเต็มไปด้วยเรือรบ ทหารและอาวุธ. เป็นเรื่องเชื่อแน่ได้ว่า ในระหว่างคืนวันนั้น (๙ เมษายน ๒๔๘๔) จนกระทั่งอีก ๕ วันก่อนเยอรมันบุกเข้าโจมตี กองเรือรบกองแรกแห่งราชนาวีเยอรมัน ทุกลำถอนสมอและติดเครื่องเพื่อรอรับคำสั่งให้ออกทำการ และอีกด้านหนึ่ง ภายในกรุงออสโลเล่า แผนการทรยศต่อประเทศชาติอันไม่น่าเชื่อว่าจะเป็นไปได้ ก็สุกงอมพร้อมที่จะหล่นลงมาทำความพินาศให้แก่อาณาประชาราษฎรทั้งหลายไม่ว่าวินาทีใด. คนต่างชาติและคนในชาติรู้เห็นเป็นใจกันอยู่ทุกชั่วโมง.

วินสตัน เชอร์ชิลล์

เวลา ๗ ทุ่ม ๓๐ นาที ตอนกลางคืน วันที่ ๙ เมษายน มีเรือรบนอร์เวย์ ๓ ลำออกเดินทางจากฐานทัพเรือฮอร์เตน ซึ่งอยู่ที่ฟยอร์ด ผู้บัญชาการเรือรบ ๓ ลำได้รับคำสั่งอันหาความแน่นอนอะไรไม่ได้จาก มร. คอต รัฐมนตรีต่างประเทศว่า ให้ลอยลำตรวจการณ์อย่างระมัดระวัง เพราะว่าเรือรบเยอรมันกำลังเดินทางมา แต่คำสั่งนั้นหาบอกให้ทำการต่อต้านข้าศึกแต่อย่างใดไม่ ในคำสั่งฉบับเดียวกันยังมีว่า ให้ส่งพลขึ้นฝั่งทันที คำสั่งอันนี้ทำให้เกิดปัญหาถามกันขึ้นว่า มีความมุ่งหมายอย่างไร และใครจะปฏิบัติได้เพียงไร พลที่ถูกส่งขึ้นบกนั้นเป็นที่น่าเสียใจว่า ไม่มีอาวุธยุทธภัณฑ์ติดตัวเลย อาการจะเป็นอย่างไรก็ตาม เรือรบทั้ง ๓ ลำนี้ไม่ได้เป็นกำลังของนอร์เวย์ก็พอทำเนา แต่กลับไปเป็น "แนวที่ ๕" ของเยอรมันเสียด้วย.

มีเรือวางทุ่นระเบิดอยู่ ๑ ลำ คือ เรือโอราฟ ไม่ได้รับคำสั่งของรัฐมนตรีต่างประเทศ เป็นดังนี้ เพราะท่าน

รัฐมนตรี ไม่ทราบว่าโอราฟ มาดอยอยู่ในทะเลเพื่อวางทุ่นระเบิด โอราฟ จึงทำหน้าที่ เป็นผู้รักษา ประตูทะเล ของนอร์เวย์ไว้ได้บ้าง เรือรบและเรือดำเลี่ยง ของเยอรมันที่จมลง หายไป หลายลำ ก็เพราะไม่รู้ว่า โอราฟ ดอยลำอยู่ที่ไหน.

ระหว่างนี้ ทางนอร์เวย์ทำงานกันยุ่งเหยิงหาระเบียบไม่ได้ เช่นพวกที่อยู่บนฐานทัพเรือที่ออสคาสเบอร์กในฟยอร์ด ติดต่อไม่ได้เลยกับพวกบนบก ประตูทะเลของนอร์เวย์จึงไม่ได้รับความคุ้มครองป้องกันเต็มที่ ทุกทางเปิดอ้าให้ข้าศึกเข้ามาตามความพอใจ.

พอถึงเวลา ๔ นาฬิกา ๓๐ นาที ในคืนวันนั้น (ที่ ๙) เรือลาดตะเวนขนาดเบาของ เยอรมัน ลำหนึ่ง คือ เอ็มเด็น และเรือดำน้ำ ๒ ลำ บุกฝ่าคลื่นเข้ามาที่ท่า ฮอร์เตนในฟยอร์ด เรือรบนอร์เวย์ ๓ ลำ ทอดาว เมอกนเงียบกริบเหมือนเรือจ้าง ผู้บังคับการเรือน่าจะเป็นพรรคพวกของ "ควิสลิง" ทั้งหมด แต่น่านิยมชมเชยในพฤติการณ์

ของเรือวางทุ่นระเบิดลำน้อยยิ่งนัก โอราฟปล่อยทุ่นระเบิดเรื่อย ๆ ลอยลำอยู่ห่าง ๆ ไม่ให้หมู่เรือเอ็มเด็นเห็นตัวได้ถนัด โอราฟมีปืนชนิดโบฟอร์ดติดอยู่หลายกระบอก พอเห็นหมู่เอ็มเด็นบุกเรียงกันเข้ามาก็ปล่อยให้เดินหน้าไปพอหมู่เอ็มเด็นเผลอตัว โอราฟจึงปล่อยทุ่นระเบิดอย่างหนาแน่นเข้าไป เอ็มเด็นกับเรืออูลำหนึ่งได้จมลงทันใด โอราฟทำงานครั้งนี้ได้อย่างงดงาม ก่อนหน้าที่จะได้รับคำสั่งบ้า ๆ ของพวก "ควิสลิง" ซึ่งกำลังทรยศต่อชาติกันอยู่บนบก.

มีเรือรบเยอรมันอีกลำหนึ่งในระหว่างนั้นแหวกทางไปได้อย่างไรไม่ทราบ ส่งทหารขึ้นบก ๓๐๐ คน ตอนส่งทหารขึ้นบก ทหารนอร์เวย์บนบกเห็นเข้า ทำการต่อต้านทั้ง ๒ ฝ่าย กระหน่ำกันด้วยกระสุนปืนตามมีตามได้ ชั่วเวลาไม่นาน นักทหารนอร์เวย์หยุดไปก่อน ปรากฏว่าทหารเยอรมัน ๓๐๐ คน ตายไปเพียง ๖ คน ตกลงในระยะนั้นท่าฮอร์เตนตกอยู่ในมือทหารของเยอรมัน มีเหตุผล

ง่าย ๆ ในเรื่องนี้คือ ทหารนอร์เวย์บนบกไม่มีอาวุธ นอกจากไม่มีเครื่องรบ ยังถูกคำสั่งของนายผู้เหนือกว่าบอกลงมาว่าให้อยู่เฉย ๆ ทหารนอร์เวย์จึงเท่ากับหุ่นที่ปราศจากวิญญาณ ขณะนั้นที่ท่าเรือฮอร์เตนได้ยกธงขาวสารภาพความผิดของตนแล้ว.

สโตว์ผู้เล่าเรื่องนี้ ได้ให้ความสงสัยส่วนตัวไว้มากมาย และบอกว่าเมื่อธงขาวถูกยกขึ้นที่ท่าเรือฮอร์เตน มีทหารนอร์เวย์คนหนึ่งมาบอกแก่สโตว์ว่า "พวกเขาไม่ทราบว่าทำไมทั้งบนเรือรบ และบนท่าจึงยกธงขาวยอมแพ้แก่ทหารเยอรมันได้ง่ายดายเช่นนั้น เขาคิดกันว่าคำสั่งทุกอย่างมาจากรัฐบาล แต่ความจริงรัฐบาลระเห็จไปอยู่ที่ฮามาพร้อมกับพระเจ้าแผ่นดิน รัฐบาลไม่รู้เรื่องทางท่าเรือ เพราะการติดต่อกระทำไม่ได้ คำสั่งนั้นจึงมาจากนายทหารชั้นผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นพรรคพวกของควิสลิง.

อีกลำหนึ่งคือเรือบดูเชอร์ เป็นเรือธงชั้นหนึ่งของเยอร-

มัน ฮิตเล่อร์เห็นจะเข้าใจว่าการบุกนอร์เวย์ครั้งนี้ กอง
ทัพเรือ เยอรมันจะต้องปะทะ กับกองทัพ เรือสัมพันธมิตร
อย่างหนักหน้า จึงส่งเรือดี ๆ ออกมาอีกหลายลำ เป็น
ต้นว่าเอ็มเด็น และบลูเชอร์ แต่ต้องมาจมลงเกือบหมด
ที่ไม่จมก็เสียหายอย่างหนักกลับไป.

จะย้อนไปเล่าถึงเรือรบด้าน เวลา ๔ นาฬิกา เช้าวันที่๙
นั้น หนึ่งชั่วโมง ก่อนหน้าที่รัฐมนตรี ว่าการต่างประเทศ
ของนาซี จะยื่นคำขาดมายังรัฐบาลนอร์เวย์ ตามปรกติ
ตามท่าเรือทุกแห่งที่กรุงออสโล เต็มไปด้วยชาวพื้นเมือง
ที่เบื่อหน่ายการกระทำของเจ้าหน้าที่เมืองหลวง จึงไป
ออกันอยู่ที่ท่าเรือ อัคร ราชทูต เยอรมัน พร้อม ทั้งคณะ
และผู้แทนหนังสือพิมพ์เยอรมันเป็นอันมากไปรวมหัวกัน
อยู่ที่ท่าเรือ คนเหล่านี้คอยของฮิตเลอร์ทั้งนั้น ความ
ประสงค์ที่ไปรวมหัวกันอยู่ที่นั้น ก็เพราะจะคอยต้อนรับ
ทหารของพวกคนซึ่งจะบุกขึ้นมา.

• เรื่องเรือบลูเชอร์จม สเตฟเฟน ผู้แทนหนังสือพิมพ์

ความรับผิดชอบต่อนอร์เวย์

คริสเตรียนไซแอนส์มอนิเตอร์เล่าให้ข้าพเจ้าทราบ สเตฟ-เฟนคุมข่าวอยู่ในกรุงออสโลตลอดเวลา เรือบฺเชอร์จมที่ท่ากรุงออสโล ไม่ใช่ที่ฟยอร์ด.

บฺเชอร์มีหน้าที่ขนทหารสำหรับยึดจุดสำคัญต่าง ๆ ในเมืองหลวง ใช้ผู้จักรอย่างเต็มที่เพื่อทำงานนี้ให้สำเร็จก่อนรุ่งเช้า และมุ่งหมายอย่างแรงกล้ามาว่าจะจับตัวกษัตริย์เอาไปเป็นประกันด้วย.

บนเรือบฺเชอร์มีนายพลเรือเอก ๑ คน เป็นผู้บังคับการเรือ มีนายพลตรีทหารบกอีก ๑ คน เป็นผู้บังคับบัญชากองทหารซึ่งสำหรับจะส่งขึ้นยึดสถานที่ต่างๆ บนบก นอกนี้มีคณะนายทหารบกเรือชั้นผู้ใหญ่อีกหลายคน การบุกเข้ามาของบฺเชอร์มีทหารบรรทุกมาประมาณ ๑๕๐๐ คน

สโต๋วเล่าตามคำของสเตฟเฟนผู้ได้เห็นมาแก่ตาว่า พอเวลา ๔ นาฬิกา ๑๕ นาที พวกคณะกรรมการต้อนรับซึ่งมีท่านอัครราชทูตเยอรมันเป็นต้น เริ่มกะวนกะวายใจแสดงกิริยางุ่นง่านไปมา เพราะจนกระทั่งเวลาล่วงไปถึง

๑๕ นาที โฉมหน้าของบลูเชอร์ก็ยังหาโผล่เข้ามาให้เห็นไม่ แต่สำหรับตัวอัครราชทูต ดูท่าจะแสร้งทำเป็นคนใจเย็นได้ดีกว่าเพื่อน ครู่หนึ่งจึงได้เห็นบลูเชอร์ค่อย ๆ เดินลำเข้ามาตามร่อง ขณะนั้นบลูเชอร์ คงจะเข้าใจว่าถึงอย่างไร ๆ แผนการณ์ "คิสติง" คงสำเร็จรอคอยอยู่แล้ว บ้อมบันที ออสคาสเบิร์ก จะเคลื่อนที่ไม่ได้แม้แต่องศาเดียว แต่ความเข้าใจของเยอรมันในข้อนผิดหมด ในระยะที่เรือศัตรูเข้ามาเพียง๘๐๐หลา ได้มีคำสั่งอย่างรวดเร็วฉบับหนึ่งซึ่งคาดไม่ถึง ทหารบันท้ออสคาสเบิร์กสั่งพลบันกระโหน่ำลงไปที่บลูเชอร์ทันที และได้กระหน่ำพร้อม ๆ กันทุกกระบอกที่มีอยู่ ทางเรือขณะนั้นทุกคนกำลังเผลอตัว ไม่นึกว่าแผนการณ์ของ "คิสติง" ในด้านนี้จะล้มเหลว ทุกคนเตรียมตัวไม่ทัน ปล่อยให้บันบนฝั่งกระหน่ำเล่นตามความพอใจ ลูกบันใหญ่ตกลงบนเกราะกลางลำเรืออย่างจังหลายลูก และที่หุ้มข้างลำเรือตอนท้ายก็ถูกลูกบันแตะเป็นรูกว้างหลายแห่ง น้ำไหลเข้าอยู่จนไม่มีโอกาส

จะบีดทัน ชั่วเวลาไม่ถึง ๕ นาที พิษบีนบ้อมก็ได้ผล. บฺเชอร์จมดิ่งลงสู่ก้นทะเล ภาพของกลาสี่และนายทหารเรือจำนวน ๑๕๐๐ คนที่ถูกบรรทุกมาในลำเรือ เป็นภาพที่น่าดู แย่งกันกระโดดหนีลงทะเลจ้าละหวั่น และรอดชีวิตมาได้เพียง ๕๐ คน นายพลเรือเอกผู้บังคับการเรือ และนายพลทหารบกที่เตรียมมาเพื่อชนยึดกรุงออสโลจมน้ำตายไปพร้อมกับเรือด้วย.

ข่าวจมของบฺเชอร์เป็นข่าวดีอย่างยิ่งสำหรับรัฐบาลและกษัตริย์นอร์เวย์ เพราะถ้าหาไม่แล้วทั้งคณะรัฐมนตรีและกษัตริย์จะถูกจับแน่นอน.

การที่เรือรบขนาด "ด ๑" ของราชนาวีเยอรมันจมไปถึง ๒ ลำในระยะใกล้กัน เนื่องมาจากการตั้งใจทำการเพื่อชาติอย่างจริงจังของชาวนอร์เวย์เป็นส่วนน้อย ถ้าหากว่าแผนการณ์ของ ควิสลิง ไม่เป็นผล หรือมีอยู่เพียง ๕๐ เปอร์เซนต์ เยอรมันจะลอยชายเข้ามากรุงออสโลเช่นนี้ไม่ได้ ทหารนอร์เวย์รบได้ดียิ่งชาติหนึ่ง แต่ต้องมา

เพลี่ยงพล้ำลงเพราะความมักใหญ่ไฝ่สูงจากคนในชาติของตนเอง อีกประการหนึ่ง เป็นความจริงว่าถ้าหากทางกรุงลอนดอนสามารถส่งทหารข้ามมาช่วยนอร์เวย์ให้ทันภายใน ๒๔ ชั่วโมงได้ แผนการณ์ของเยอรมันจะไม่เป็นผลเลย ผู้เห็นเหตุการณ์ใกล้ชิดคงจะจำได้ว่าเยอรมันเข้ายึดกรุงออสโลได้ด้วยกองทัพอากาศเพียง ๒ กำเท่านั้น และนับตั้งแต่นาทีที่เกิดเรื่องมา เยอรมันทำงานว่างอยู่ถึง ๖๐ ชั่วโมง.

ทางฟยอร์ด, ทางเหนือนาร์วิค และทางด้านใต้ ของทรอนด์เจม มีภาวะเช่นเดียวกันทั้งนั้น ทหารของนอร์เวย์ถูกศัตรูวางยาพิษนอนหลับไปหมด เมื่อเยอรมันบุกขึ้นบกทหารนั้นมองดูหน้ากันเหมือนไม่มีวิญญาณ เท่าที่เห็นด้วยสายตา ทหารเยอรมันแสดงกิริยาอาการทุกอย่างเหมือนโจรสลัด ตามพฤติการณ์ดังนี้ คำนวณได้ว่ารวมเวลาที่เยอรมันเข้าทำการทั้งหมดเพียง ๑๒ ชั่วโมง ใครเป็นคนทรยศต่อชาติ ใครบ้างเป็นผู้รับสินบนจากศัตรู

ของชาติ หาชื่อเสียงไม่พบเลย ทุกคนที่ทรยศต่อชาติของตัวใช้นามแฝงบีดบังไม่ให้ใครรู้. ขอให้คิดว่ามหาโจรยังเบีดเผยความชั่วของตัว ยังมีธรรมะประจำใจของมันแต่คนที่ทรยศต่อประเทศชาติครังน หามีธรรมะดีเท่ามหาโจรตัวร้ายที่กฎหมายต้องการนั้นไม่. เมื่อเดินทางถึงสต็อคโฮล์ม เมืองหลวงของสวีเด็น สเตฟเฟนบอกข้าพเจ้าว่า เขารู้เรื่องอะไรหลายอย่างจากทหารนอร์เวย์และเยอรมัน.

นายพันเอก เยอรมัน คนหนึ่งสารภาพความจริงแก่สเตฟเฟนว่า "สิ่งที่พวกเรากลัวที่สุดในการบุกนอร์เวย์ครังน คือการระดมยิงอย่างเบดเผยของกองทัพเรืออังกฤษ ถ้าหากราชนาวีอังกฤษส่งกำลังเข้ามาถึงในวันอังคาร หรือแม้ในวันพุธ พลทหารของเราจะตกอยู่ในห้วงมืดแห่งอันตราย แต่เคราะห์ดีนักหนา อังกฤษมาช้าไป ช้าจนไม่มีทางจะทำอะไรแก่เราได้" โดยเหตุแห่งความชักช้า

ของอังกฤษดังนี้ ทหารเยอรมันจึงขึ้นท่านอร์เวย์ได้อย่างเงียบกริบ.

เมื่อทหารหมวกเหล็กเข้ายึดส่วนต่างๆ ในนอร์เวย์ได้ ๒ วัน มีผู้แทนหนังสือพิมพ์อีกาเลียน ฉบับหนึ่งแสดงความเห็นเท่าที่เขาสังเกตได้ เขาว่าเมื่อทหาร เยอรมันเดินขบวนเข้ากรุงออสโลนั้น ชาวเมืองมีท่าทางตระหนกตกใจและอัศจรรย์ใจ คล้ายกับเด็กที่ได้แลเห็นสัตว์ประหลาดบางชนิดเป็นครั้งแรกในชีวิตของตัว ครั้งแรกก็เห็นเป็นเรื่องธรรมดาสามัญ ที่เป็นดังนั้นเห็นจะเป็นเพราะความงงงันต่อเหตุการณ์อันเกิดขึ้นอย่างปัจจุบันทันด่วน เขาว่าเขาสังเกตถึง ๗ วัน พอเช้าวันที่ ๗ ชาวเมืองจึงค่อยส่งบไปได้บ้าง และตั้งแต่นั้นมาก็พอจะรู้กันว่าอะไรเป็นอะไร คนต่างชาติเข้ามาย่ำเท้าอยู่ในบ้านเมืองของตัวได้เพราะอะไร.

เสียงที่ได้ฟังระหว่าง ๔ วันแรกที่นอร์เวย์ตกอยู่ในมือของเยอรมัน ทุกอย่างเงียบสงัด ไม่ได้พบใครแสดง

ความเสียใจว่าคนต้องเสียชาติขาดชื่อ ไม่ได้ยินเสียงใคร แสดงความเจ็บแค้นแสะอับอายขายหน้า ทุกคนที่เราได้พบเขาพากันเฉยเมยไม่นำพา สิ่งต่าง ๆ ทำให้เราคิดไปว่าคนนอร์เวย์ทั้งชาติเป็นผู้ร่วมใจกันขายชาติในคราวนี้กระมัง นักเรียนหนุ่มหนึ่งซึ่งเคยพากันมารนเริงอยู่ที่แกรนด์กาแฟพูดหน้าตาเฉยกับข้าพเจ้าว่า "เพราะทหารนอร์เวย์ไม่ได้รับการฝึกหัดอะไรเลย" ที่จริงเขาพูดผิด ทหารนอร์เวย์รบเก่งยิ่งนัก แต่ต้องพ่ายแพ้ทหารเยอรมันเพราะถูกบังคับจากนายของตนให้ยอมวางอาวุธ หญิงคนหนึ่งกลับมาถามข้าพเจ้าว่า "อเมริกาจะไม่ทำอะไรบ้างดอกหรือคุณ" ข้าพเจ้ารำคาญจึงตอบไปว่า "ก็นอร์เวย์เล่า ไม่ได้ทำอะไรบ้างดอกหรือ"

ได้เห็นคนหนุ่มนอร์เวย์บ้าง ——— ที่แสดงความกระตือรือร้นอยากจะช่วยชาติของตนให้หลุดจากการย่ำยีของเยอรมัน แต่คนพวกนี้เป็นคนมือเปล่า จะสำแดงความรักชาติรุนแรงเพียงไรก็ไม่เป็นอะไรขึ้นมา อีกประการหนึ่ง

ท่าทางอันเชื่องช้าเหงื่องหงอยของบุคคลประเภทนี้จึงสรุปผลได้ว่า เขาไม่ได้ทำอะไร เพื่อประเทศของเขาเลย

จะย้อนพูดถึงทรอนด์เจม ที่นั่นเป็นเมืองที่ใหญ่ที่สุดของนอร์เว่ย์ เป็นศูนย์กลางแห่งการค้าและอุตสาหกรรมของประเทศ มีป้อมอันแข็งแรงมีชื่อรักษาอยู่ ๔ ป้อม ป้อมหนึ่งชื่อ ฮันเนส กล่าวกันว่าเป็นป้อมที่แข็งแรงที่สุดกว่าป้อมใด ๆ ซึ่งสร้างขึ้นไว้ในนอร์เว่ย์ แต่ความเข้มแข็งของฮันเนสไม่ได้เป็นประโยชน์แก่ทรอนด์เจมเช่นเดียวกับป้อมที่ฟยอร์ด ไม่ได้เป็นประโยชน์แก่ฟยอร์ด ฉะนั้น.

เห็นได้ว่าบางทีป้อมฮันเนสจะรู้ตัวกลัวอันตรายอยู่บ้างเหมือนกัน เมื่อกองทัพเรือใหญ่แห่งราชนาวีเยอรมันได้รับคำสั่งให้ถอนสมอออกจากท่าเท่านั้น ป้อมทั้ง ๔ ที่ทรอนด์เจมเตรียมตัวพร้อมจะต้อนรับการมาของทหารนาซีประหนึ่งคำท้าทายว่า ถ้าเยอรมันจะยึดทรอนด์เจมก็ต้องบุกฝ่ากระสุนปืนป้อมเหล่านี้ไป สำหรับการเตรียมของนายทหารประจำฮันเนส นอกจากจะมีปืนอย่างดี

ประจำป้อม ยังมีปืนกลหนัก และเบา ถูกนำออกมาตั้ง จังก้าไว้ข้างหน้าป้อมอีกมาก ข่าวมีมาว่าเมื่อทหารเยอรมัน ๒๐๐ คนได้ถูกส่งขึ้นบกแล้ว ก็ขึ้นตามมาอีก ๓๐๐ คน และในขณะเดียวกัน ท่านข้าหลวงของทรอนด์เจม ก็สอดมือเข้ามาเกี่ยวข้องออกข้อบังคับคุมไปถึงนายทหารผู้บัญชาการป้อมว่า ให้ทหารทุกคนวางอาวุธทั้งหมด นายทหารชั้นประทวนคนหนึ่งตกใจวิ่งสะอึกเข้าไปถามว่าทำไมจึงไม่อนุญาตให้ทหารรบ ข้าหลวงผู้รู้ตอบว่าฉันต้องส่งคนของฉันรบเอง คำตอบของท่านข้าหลวงจะหมายความเป็นอย่างอื่นไม่ได้ นอกจากเพราะร่วมกับมือควิสลิงขายชาติ.

วันนั้นเรือรบเยอรมันบุกกันเข้ามาในอ่าวเมืองทรอนด์-เจม ๕ ลำ มีป้อมแห่งหนึ่งซึ่งมาทราบชื่อภายหลัง คือป้อมเฮเกรอ ยิงตะลุยมายังหมู่เรือรบ พวกในเรือผิดหวังอีกเหมือนกัน คือ ประมาณว่าข้างบนยอมแพ้แล้ว จึงไม่ได้เตรียมตัวต่อสู้ แต่เป็นเคราะห์ดีของเยอรมัน

อยู่บ้าง ปรากฏว่าถ้าไม่ได้ใช้เครื่องบินขุนช่วยปล่อย
ม่านควันบังหมู่เรือรบไว้ ลำหนึ่งซึ่งเป็นเรือประจัญบาน
ขนาด กระเป๋า จะต้อง จมลงสู่ก้นทะเลเป็นแน่ ม่านควัน
จากเครื่องบินช่วยให้เรือรบเยอรมันทั้ง ๕ ลำ วิ่งเข้าสู่ท่า
ทรอนด์เจม ได้โดยง่าย ขณะนั้นเสียงคนถามให้อังกฤษ
ช่วยอยู่มาก แต่ไม่ได้ผล เมื่อทหารเยอรมันขึ้นบกได้ก็
เที่ยวค้นว่าอังกฤษจะอยู่ที่ไหนบ้าง ผลสำเร็จอย่างดีต่อ
มาของเยอรมันครั้งนี้ คือ เรือสินค้าเยอรมันที่จอดคอย
อยู่ที่ท่ามีถึง ๖ ลำ ทุกลำมีอาวุธซ่อนไว้เต็ม พอเรือรบ
ส่งทหารขึ้นบก เรือสินค้าทั้ง ๖ ลำก็ขนอาวุธขึ้นบกทันที.

บ้อมเฮเกรอเป็นป้อมเล็ก ๆ ตั้งอยู่ที่รมภูเขา ซึ่ง
เป็นทาง หลวง ตัดผ่านระหว่าง ทรอนด์เจมถึง สวีเดน อันเป็นที่ ตาก อากาศ ในฤดูหนาว ของ สวีเดน วันนั้น มี
นายทหารกลุ่มหนึ่งมียศเพียงร้อยโทขึ้น ๒ เป็นคนประจำ
ปืน ทำการต้านทานการบุกของเยอรมันอย่างเหี้ยมหาญ
และหักโหม ประวัติศาสตร์การรบของนอร์เวย์ในคราว

นจะต้องจารึกนามของนายร้อยโทคนนี้ไว้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เล่ากันว่าเมื่อนายทหารผู้บัญชาการป้อมออกคำสั่งให้วางอาวุธ นายร้อยโทผู้นี้ไม่ยอมตาม กลับกระชากปืนพกประจำตัวออกระเบิดขมองนายทหารคนหนึ่งที่ทำหน้าที่เสียต่อหน้าต่อตา แต่นายร้อยโทผู้ต่อสู้เพื่อประเทศชาติกลับถูกยิงเข้าในเวลา ๒ ชั่วโมงต่อมา การศูนย์สันชีวิตของนายทหารผู้กล้าหาญคนนี้ เป็นเรื่องอเนจอนาถใจกันมากระหว่างพวกเราชาวหนังสือพิมพ์.

แม้จะต้องพ่ายแพ้แก่ข้าศึกจากด้านที่สำคัญใด ๆ ก็ตาม แต่บางด้านลึกเข้าไปเมื่ออังกฤษโดดเข้าช่วยด้านนั้น ทหารนอร์เวย์ก็ทำการรบอยู่อย่างกล้าหาญชาญชัยเป็นที่ยิ่ง คนเหล่านี้ไม่ใช่รบเพื่ออำนาจ เขารบด้วยความหวังขั้นสุดท้าย เพื่อปลดเปลื้องอธรรมจากผู้ดุร้าย เพื่อเกียรติยศอันชาติจะยังสงวนไว้ แต่เขาจะได้ชัยชนะหรือพ่ายแพ้ไปก็ตาม ทุกอย่างที่เป็นไป อังกฤษต้องเป็น

ผู้รับผิดชอบและดูเหมือนจะรับผิดชอบไปถึงสวีเดนด้วย.

สัมพันธมิตรมีอังกฤษเป็นต้นกำลังทำการช่วยรบเพื่อกอบกู้อิสรภาพของนอร์เวย์ เพื่อถ่ายเกียรติยศของนอร์เวย์ที่กำลังแปดเปื้อนให้สะอาดหมดจด แต่จะเป็นผลไปได้เพียงใด สัมพันธมิตรจะต้องรับผิดชอบโดยสันเชิง.

เมื่อเพื่อนบ้านถูกรุกราน สวีเดนซึ่งอยู่ใกล้ที่สุดได้เตรียมพร้อม มีการเรียกทหารกองหนุนให้จับอาวุธทุกรุ่น สวีเดนคาดว่า เขตแดนของตนจะถูกรุกรานจากเยอรมันด้วย.

การจะเป็นอย่างไรในที่สุด เป็นเรื่องที่ต้องนำมาคำนึง แต่มีสิ่งหนึ่งที่จะต้องนึกมากที่สุดในกรณีนี้ คือการทรยศต่อชาติที่ชาวนอร์เวย์เห็นเอง เป็นเองร่วมกันและอังกฤษจะต้องรับผิดชอบในฐานะมัว "ยานคาง" ปล่อยให้เยอรมันกระทำแก่นอร์เวย์ได้ตามความพอใจ.

๔๙๑

บทที่สิบ

รัฐบาลล้ม – เป็นนายกรัฐมนตรี

ความพลาดพลั้งของอังกฤษในนอร์เวย์ ทำให้คนทั้งหลายที่บ้านและพ้นทะเล พากันวิจารณ์อย่างแรงร้าย แม้แต่คนโง่และคนตาบอด ก็ไม่วายพูดถึงความผิดของรัฐบาล พอถึงวันที่ ๗ พฤษภาคม สภาผู้แทนราษฎรได้เปิดประชุมเพื่อสะสางคดีนอร์เวย์. นายกรัฐมนตรีแชมเบอร์เลน ไม่สามารถจะระงับความตึงเครียดของที่ประชุมให้คลายลงได้ คำพูดของเขาต่อสภาเมื่อวันที่ ๕ เมษายน ที่ว่า "ฮิตเล่อร์หมดทาง" พวกสมาชิกฝ่ายค้านยังนำมากล่าวขวัญอีก ทุกคนหาว่าแชมเบอร์เลนพูดอย่างโง่ ๆ ไม่มีความระมัดระวัง. เชอร์ชิลล์ยืน

ยันไว้ในบันทึกของตนว่า เมื่อถูกกล่าวหาจากสมาชิกฝ่ายค้าน โดยเฉพาะคือเฮอร์เบิร์ต มอริสันนั้น แชมเบอร์เลน ได้แสดงความเป็นหัวหน้าคนอย่างดีเยี่ยม คือยอมรับผิดทุกสิ่งทุกอย่าง ด้วยตัวคนเดียว ทำให้เห็นว่าเตรียมพร้อมอยู่แล้วที่จะเสียสละสิ่งใดสิ่งหนึ่ง.

"ภายในสภาผู้แทนมีแต่ความตึงเครียดแรงร้ายและขมขื่นยิ่งกว่าที่เคยมีมา ในสมัยใด ๆ" เชอร์ชิลล์เล่าว่า เสียงของฝ่ายค้านจะเป็นคนใดก็ดี ได้รับการเห็นชอบจากสมาชิกเกือบทั้งหมด. มีสมาชิกพรรคคอนเซอร์เวตีฟ ๒ คนที่พูดรุนแรงมาก คือท่านอดีตนายพลเรือเซอร์โรเยอร์ คีย์ส์ (Sir Royer Keyes) โจมตีเจ้าหน้าที่กองทัพเรือว่า "ใช่ว่าแต่ก่อนมา ข้าพเจ้าจะไม่ได้ตักเตือนกระทรวงการทหารเรือหรือรัฐมนตรีชุดสงครามของท่านก็หามิได้ ข้าพเจ้าเคยพูดให้พวกท่านรู้จักความรับผิดชอบ แต่พวกท่านก็ยังทำงานด้วยความประมาท" ท่านเชอร์ กล่าวสนับสนุนคำพูดของสมาชิกพรรคฝ่ายค้านทุก

คน. อีกคนหนึ่ง คือ นายอเมอรี่ (Amerey) นั่งอยู่ที่เก้าอี้ข้างหลังคณะรัฐมนตรีพูดว่า " พวกท่านนั่งกันมาทั้งวันนาน หนัก หนาแล้ว พากัน ออกไปเสียที เถิด ท่านขอให้คนอื่น เขาทำงานบ้าง. ในนามของ พระเจ้า ขอให้พวกท่านพากันออกไปเสีย " คำพูดของอเมอรีถือกันว่าแรงมาก เพราะคนผู้นี้เป็นชาว คอนเซอร์เวติฟ เป็นผู้แทนของ เบอร์มิงแฮม มาตลอดเวลา ในขณะนี้ดำรงตำแหน่ง สมุหราชมณเฑียร เคยเป็นคนสำคัญอย่างยิ่งของรัฐบาล.

การโต้เถียง ภายใน สภาผู้แทน มีต่อไป ถึงวันที่ ๘ เซอร์เบิร์ต มอริสัน สมาชิก คนสำคัญของฝ่าย ค้าน ได้เสนอให้มีการลงคะแนนขอความไว้วางใจจากสภา ท่านหัวหน้ารัฐบาลได้ยืนขึ้นรับคำท้าทายของฝ่ายค้านอย่างนักการเมือง ผู้รักประชาธิปไตยแท้ แต่ทว่า แชมเบอร์เลน โชคไม่ดี คาดการณ์ผิดไปหมดอีก. ก่อนจะมีการลงคะแนน สมาชิกผู้เฒ่า คนสำคัญ ของพรรคคอนเซอร์เวติฟ

วินสตัน เชอร์ชิลล์

อีกคนหนึ่งคือ ท่านดอยด์ยอร์ช (นายกรัฐมนตรี สมัยสงครามโลกครั้งแรก) ซึ่งเคยเป็นกำลังอย่างดีที่สุดของรัฐบาลมาแต่ก่อน ก็กลับหันเข้ามาเล่นงานรัฐบาล ท่านนักการเมืองผู้เฒ่า เริ่มกล่าวถึงความผิดพลาดของกองทัพเรือในนอร์เวย์ ท่านว่าท่านมีความรับผิดชอบต่อความศูนย์เสียเกียรติของราชนาวี เท่ากับเจ้าหน้าที่ทหารเรือทุกคน. การแบกภาระหนักในยามนี้ ท่านดอยด์ยอร์ชกล่าวว่า ไม่เพียงแต่รัฐบาลเป็นผู้แบกภาระนั้นท่านเองเป็นผู้มีส่วนแบ่งความหนักแห่งภาระนั้นร่วมอยู่ด้วย. ดอยด์ยอร์ชเล่นงานเชอร์ชิลล์ได้พักหนึ่ง แล้วก็หันมาโจมตีนายกรัฐมนตรีว่า "ท่านอย่านึกเลยถึงปัญหาแห่งความเป็นเพื่อนในยามเช่นนี้. เพื่อนของท่านนายกรัฐมนตรีทุกคน เขากำลังอุทธรณ์เพื่อการเสียสละชาติของเราได้พร้อมอยู่แล้ว เพื่อการเสียสละตราบเท่าที่เขามีหัวหน้า ตราบเท่าที่รัฐบาลจะได้แสดงให้เขาเห็นอย่างสะอาดว่ากำลังมีความมุ่งหมายที่จะทำอะไรต่อไป, ข้าพ-

เจ้าของกล่าวด้วยความเที่ยงธรรมว่า ท่านนายกรัฐมนตรี ควรเสียสละให้เป็นตัวอย่างของคนทั้งหลาย เพราะไม่มีสิ่งไรที่จะพาชาติไปสู่ชัยชนะได้ยิ่งกว่าการเสียสละของท่านนายกรัฐมนตรี."

ก่อนมีการลงคะแนนเสียง เพื่อล้มรัฐบาลตามคำเสนอของฝ่ายค้าน เชอร์ชิลล์เขียนไว้ว่า: "พวกเราคณะรัฐมนตรียืนขึ้นพร้อมกัน จากนั้นมีผู้กล่าวคำสองคำ ข้าพเจ้าพยายามรักษาให้สภามีความสงบก่อนลงคะแนนเสียง ได้พยายามอธิบายอย่างดีที่สุดให้ฝ่ายค้านมีความเห็นว่า ความพลาดพลั้งของเรา ไม่ใช่เกิดจากความประมาทของราชนาวีหรือนายกรัฐมนตรี แต่หากว่าเกิดขึ้นด้วยความไม่เพียงพอแห่งกำลังที่ชาติทั้งชาติได้ตระเตรียมกันมาแต่ต้น แน่นอนที่ข้าพเจ้าพูดเช่นนี้เพราะความจงรักภักดีต่อหัวหน้าที่ข้าพเจ้าเคยร่วมงานรับใช้เขามา. แต่รู้สึกว่า ฝ่ายเรามีเพื่อนที่เห็นด้วยน้อยเต็มทีแม้เพื่อนฝ่ายรัฐบาลของเราเอง ข้าพเจ้าพูดให้คนทั้ง

หลาย เห็นใจ รัฐบาล ไม่ได้ ทุกคนยังพูด ทุกคนยังไม่ยอมเห็นด้วย เขาพูด อะไรกัน จนเราไม่ได้ยิน แต่ทุกคนที่พูด ดูเหมือนว่า เขาจะไม่จงใจใส่ร้าย ตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการทหารเรือ ที่ข้าพเจ้า ดำรงอยู่ หากว่าทุกคนมุ่งโจมตีนายกรัฐมนตรีของเราทั้งสิ้น. ครั้นข้าพเจ้าหยุดพูด นั่งลงเมื่อเวลา ๑๑ นาฬิกา การลงคะแนนเสียงก็ได้เริ่มขึ้น ปรากฏคะแนนที่สภาแตกแยกกันไป ดังนี้: ฝ่ายรัฐบาลได้ ๘๓ เสียง. สมาชิกคอนเซอร์เวตีฟ (พวกรัฐบาลเอง) มากกว่า ๓๐ เสียง และคณะลิเบอรัลได้ลงคะแนนให้แก่คณะกรรมกรซึ่งเป็นฝ่ายค้าน นอกนั้นมีอีก ๖๐ กว่าคน ที่นั่งนิ่ง ไม่ยอมออกเสียง. ผลแห่งการลงคะแนน แม้จะไม่ได้เป็นไปตามแบบ แต่ พฤติการณ์แสดงว่า ส่วนใหญ่ของสภายังมอบความไว้วางใจแก่รัฐบาลของแชมเบอร์เลนอยู่. การที่ แชมเบอร์เลนจะคงอยู่หรือ ยอม เสียสละ ตำแหน่ง เพราะ การแตกแยก แห่งพรรคของตนครั้งนี้ เป็นปัญหา ที่ แชมเบอร์เลน จะต้อง

ตัดสินด้วยตนเอง.

"เมื่อสภาเลิกประชุม ท่านนายกรัฐมนตรีเชิญให้ข้าพเจ้าไปในห้องส่วนตัว. เขาแสดงความรู้สึกเศร้าหมองมากที่ได้รับมาจากสภาผู้แทน และพูดว่าคงไม่สามารถจะนำรัฐบาลต่อไปได้ เหตุผลที่เขายกมาแสดงคือ พรรคการเมืองพรรคเดียวจะมีชัยชนะเป็นรัฐบาลไม่ได้ นอกจากจะเป็นรัฐบาลผสม เพราะสถานการณ์ตึงเครียดที่สุด ข้าพเจ้าต้องปลุกปลอบใจเขาให้เข้มแข็ง บอกให้เขาดำรงตำแหน่งอยู่ต่อสู้ เพราะตามเหตุผลประการแรก ผลแห่งการลงคะแนนฝ่ายรัฐบาลยังเป็นผู้ชนะ อีกประการหนึ่งการพลาดพลั้งในอดีตของเราจะมีเวลาแก้ตัวได้ เราจึงควรปรับปรุงรัฐบาลของเราให้เข้มแข็งต่อสู้อยู่ตลอดไป จนกว่าเสียงข้างมากภายในสภาจะหันกลับมาทางเรา. คำทักท้วงของข้าพเจ้าดูจะมีผลบ้าง แต่นายกรัฐมนตรีนิ่งเฉยมิได้แสดงความเห็น ข้าพเจ้าจากเขามาเมื่อเวลาเที่ยงคืน.

วินสตัน เชอร์ชิลล์

"ข้าพเจ้าจำไม่ได้ว่า คอนเซ้าท์ ๙ พฤษภาคม มีอะไร เกิดขึ้นแก่พวกเราบ้าง เซอร์ คิงส์ลีย์ วูด รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงทหารอากาศ ผู้เป็นเพื่อนรัก ของแชมเบอร์เลน มาบอก ข้าพเจ้า ว่า แชมเบอร์เลน ตกลงใจ จัดตั้ง รัฐบาล ร่วมพรรค เพื่อ ดำเนินการสงคราม ต่อไป ให้ได้ผล หาก เขาไม่สามารถจะเป็นหัวหน้ารัฐบาลได้ ก็ยินดีที่จะมอบ ให้แก่ผู้ใดผู้หนึ่ง ที่เขาเห็นว่า จะได้รับ ความไว้วางใจ จาก ประชาชนพอ ซึ่งในระยะนั้น แชมเบอร์เลน พูดเจาะจง มายังข้าพเจ้าคนเดียว พอ ตกบ่าย แชมเบอร์เลน เรียก ข้าพเจ้าไปพบที่ทำเนียบ ที่นั่นท่าน ลอร์ดฮาลิแฟกซ์ รัฐ. มนตรีว่าการต่างประเทศนั่งคอยอยู่ก่อน เราสนทนากัน ถึงเหตุการณ์ ทั่ว ๆ ไป และได้รับทราบ ว่านายแอตลี (Atlee) หัวหน้าพรรคกรรมกรกับเพื่อนของเขา คือ นาย กรีนวูด จะมาพบนายกรัฐมนตรี.

"เมื่อแอตลีกับกรีนวูดมาถึง เรานั่งพูดกันคนละด้าน โต๊ะ นายกรัฐมนตรีของเราแจ้งแก่หัวหน้าพรรคกรรมกร

ว่า ต้องการจะจัดตั้งคณะรัฐบาลผสม หากคณะกรรมกรจะส่งใครเข้ามาร่วมด้วย ก็จะต้องเป็นรัฐมนตรีร่วม ไม่ใช่หัวหน้ารัฐบาล ได้มีการต่อรองกันบ้างระหว่างเรา ๓ คน กับหัวหน้าพรรคกรรมกร เป็นการต่อรองที่ไม่ราบรื่นนัก แอตลีแจ้งแก่เราว่า เขาจะต้องไปปรึกษาพวกของเขาดูก่อน เมื่อเขาพากันกลับไป ข้าพเจ้าชวนดอร์ดฮาลิแฟกซ์ลงไปนั่งในสวนทำเนียบบ่ายนั้น อากาศสว่างท้องฟ้าโปร่ง เราไม่ได้พูดอะไรกันเป็นชิ้นเป็นอัน ข้าพเจ้าแยกทางกับรัฐมนตรีว่าการต่างประเทศแล้วก็กลับไปกระทรวง ทำงานตลอดไปจนถึงกลางคืน. มิได้คำนึงถึงเหตุการณ์ใด ๆ ปล่อยให้มันไปตามทางของมัน ข้าพเจ้าผ่านงานหนักอย่างยิ่งไป ๑ คืน.

"รุ่งอรุณวันที่ ๑๐ ข่าวแรกที่ได้รับ, ตื่นเต้นและน่าตกใจมาก, มีโทรเลขด่วนมาที่กระทรวงทหารเรือ กระทรวงทหารบก และกระทรวงการต่างประเทศว่า เยอรมันได้ย้ายกำลังอันมีชัยจากแหลมสแคนดิเนเวีย เข้าบุก

ฮอลันดาและเบลเยี่ยมแล้ว. ข่าวนี้เราเคยคาดคิดมาบ้างว่าหากเยอรมันเสร็จธุระ จากนอร์เวย์ ก็จะย้ายกำลังมาบุกประเทศที่ราบต่ำด้านตะวันตก (แคว้นฟลานเดอร์ส)และฝรั่งเศส บัดนี้เยอรมันได้กระทำตามความคาดหมายของเราทุกประการ.

"ประมาณ ๑๐ นาฬิกา ท่านเซอร์คิงส์ลีย์วูดได้มาพบข้าพเจ้า แจ้งข่าวว่า นายกรัฐมนตรีเห็นความจำเป็นมากขึ้นในการ จัดตั้ง รัฐบาลร่วม เพราะเหตุการณ์ใน เบลเยี่ยมและ ฮอลันดา. พอ ๑๑ นาฬิกา นายกรัฐมนตรี ก็เรียกข้าพเจ้าเข้าไปหาอีก เราได้พบลอร์ดฮาลิแฟกซ์นั่งอยู่ที่นั่น ก่อน ตามเคย นายก รัฐมนตรี บอก พวกเรา ว่า การจัดตั้งรัฐบาลร่วม เป็นนโยบายอันเดียวที่จะกอบกู้เหตุการณ์ครั้งนี้ไว้ได้ แต่ เกินอำนาจ ที่ท่าน จะทำ ความรุนแรง ของ บรรดา หัวหน้า พรรคกรรมกร เป็น เรื่อง ที่น่าหนักใจ. ปัญหาจึงเกิดขึ้นว่าสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงมอบหมายให้ นักการเมืองคนใด เป็นผู้จัดตั้ง คณะรัฐบาล

ตาม ความเห็น ของ แชมเบอร์เลน ใคร่ จะ ให้ ดอร์ดฮาลิ-แฟกซ์เป็นผู้จัดตั้ง ได้มีการพูด กัน ถึง เรื่อง น. ฮาลิ-แฟกซ์, หลังจากตรึกตรอง อยู่ครู่หนึ่ง, ก็ตอบพวก เราว่า เขาเป็นขุนนางมิได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทน เป็น การยากที่เขาจะรับตำแหน่ง นายกรัฐมนตรีได้ อีกประ-การหนึ่งที่สำคัญคือฐานะของโลกเข้าขั้น รุนแรง เขาไม่ สามารถ รับภาระหนักเช่นนี้ตลอดไปได้ เมื่อดอร์ดฮาลิ-แฟกซ์บอกปัด แชมเบอร์เลน ก็มองไม่เห็นใคร นอก จากข้าพเจ้าคนเดียว. ครั้นมีการต่อรองกัน ข้าพเจ้าบอก แก่คนเหล่านั้นว่า สำหรับข้าพเจ้าจะยังไม่พึงเสียงพรรค กรรมกรก่อน จนกว่า สมเด็จ พระเจ้าอยู่หัว จะมี พระบรม ราชโองการให้ข้าพเจ้าจัดตั้งคณะรัฐบาล ไม่มีใครคัดค้าน ว่ากระไร เราทุกคนได้หันหน้าเข้าปรึกษาฉันท์เพื่อนที่เคย ร่วมงานการเมือง ด้วยกันมา ตลอดเวลา แห่งความคับขัน ของชาติ. จากนั้นข้าพเจ้ากลับกระทรวงทหารเรือ.

"ถึงกระทรวงได้ครู่เดียว คณะทูตของฮอลันดาก็ขอเข้า

พบ ทุกคนเพิ่งบินมาจากกรุงอัมสเตอร์ดัม เบิกนัยน์ตาโพลง สีหน้าตื่นเต้นและตกใจมาก เขาละล่ำละลักเล่าเหตุการณ์ให้ฟังว่า เยอรมันได้โจมตีฮอลันดาแล้ว โดยปราศจาก การ บอก กล่าวล่วงหน้า ความเป็นกลางของฮอลันดาถูกละเมิด ตามเขตแดน ทหาร ทั้ง ๒ ฝ่ายยิงกันสนั่น ความเป็นไปภายในบ้านเมืองยุ่งเหยิงที่สุด แผนการณ์การป้องกันที่รัฐบาล วางไว้แต่เดิม นำมาใช้หมด อาทิเช่น เปิดทำนบกั้นน้ำ ทุกด้าน ปล่อยให้น้ำไหลบ่าเข้ามาเป็นกำแพง แต่ทหารเยอรมันก็ข้ามเข้ามาถึงกลางใจเมืองจนได้ ขณะนั้น สมเด็จพระราชินียังคงประทับอยู่ในเมืองหลวง แต่จะทนประทับอยู่ได้นานเพียงไรก็ไม่แน่.

"เมื่อคณะทูตฮอลันดาพูดจบเรื่อง ข้าพเจ้ากรุบสั่งให้กองทัพเรือของเรา ดำเนินงาน ติดต่อ กับกองทัพเรือฮอลันดาอย่างใกล้ชิดทันที บทเรียน ทนอร์เวย์ สอนให้เราทำงานดีขึ้นอีก. ข้าพเจ้าเผ้าถามคณะทูตฮอลันดาดูว่าเยอรมันได้ใช้ยุทธวิธีอย่างไรบ้าง ดูทุกคนจะไม่เข้าใจ

ข้าพเจ้าเคยจำได้ว่า เมื่อสงครามโลกครั้งแรก เยอรมันเคยใช้ยุทธวิธีของนายพล Schlieffen ที่เรียกว่า Schlieffen Plan แต่ได้ผลไม่สมบูรณ์ มาครั้งนี้ คาดว่าเยอรมัน จะเปลี่ยน วิธีโอบตี ฮอลันดา ด้วย แผน การ ใหม่ทั้งหมด (อ่านเรื่อง การชิงชัย ในแคว้นฟลานเดอร์ส ในบทต่อไป) การณ์ได้เป็นไป สมจริง ตามความคาดหมายของข้าพเจ้า เยอรมันเริ่มงานในยุโรปส่วนต่ำด้วยการบ่มแนวที่ ๕ ของตนจนสุกดีแล้ว ก็เข้าตีฮอลันดา ตีเบลเยี่ยม ไล่ทหารสัมพันธมิตรตกทะเลที่ดันเกิร์ก และรุกไล่ทหารฝรั่งเศสต่อไปจนกระทั่งเข้ากรุงปารีสได้ในปลายเดือนมิถุนายน (อ่านตอนที่กล่าวถึงเรื่องปารีสล่ม).

"คณะทูตฮอลันดาถูกลับไปแล้ว ข้าพเจ้ายังคงทำงานอยู่ที่กระทรวง. เรื่องทางทำเนียบมืออย่างไรต่อไปไม่ทราบ แต่แว่วว่าดูเหมือนท่านนายกรัฐมนตรีจะได้เข้าเฝ้าสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแล้ว ต่อมาครู่หนึ่งก็ได้รับหมายจากกรมวังว่า สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระกระแสรับ

สั่งให้ข้าพเจ้าเข้าเฝ้าเวลา ๑๘ นาฬิกา. ข้าพเจ้ามิได้ตื่นเต้นต่อเหตุการณ์ที่จะเกิดข้างหน้า คอยดูข่าวจากหนังสือพิมพ์เวลาเย็น คาดว่าจะลงข่าวจากฮ่อดันดาและความเปลี่ยนแปลง ของคณะรัฐมนตรี ให้เราอ่าน ได้บ้าง แต่ยังไม่ทันได้อ่าน หนังสือพิมพ์ ก็ถึงเวลาเข้าเฝ้า. รถจากกระทรวงทหารเรือไปยังที่ประทับ เสียเวลาเพียง ๒ - ๓ นาที. ที่ประตูวัง ขณะนั้น ยังไม่มีราษฎรมาจับกลุ่มเฝ้าดูเหตุการณ์ดังที่เราคิด.

"ภายในที่ประทับ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออกต้อนรับ ข้าพเจ้า ด้วยพระมหากรุณาธิคุณ อันยิ่งใหญ่ ตรัสเรียกให้ข้าพเจ้านั่ง ทรงหันพระพักตร์มาจ้องดูหน้าข้าพเจ้า เหมือนหนึ่ง จะทรงอ่าน ความในใจ แล้วตรัสว่า "วินสตัน ฉันคิดว่าท่านคงไม่ทราบว่า ที่ให้ไปเรียกตัวมานี้ มีความประสงค์อย่างไร?" ข้าพเจ้ากราบทูลว่า "ขอเดชะ เกล้ายังนึกไม่ออก พ่ะย่ะค่ะ." สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระสรวลด้วยความพอพระทัย แล้วตรัสว่า

"ฉันอยากจะขอให้ท่านจัดตั้งคณะรัฐบาลน่ะซี วินสตัน"

ข้าพเจ้า จึงกราบทูล รับสนอง พระบรม ราช โองการ ด้วย ความเต็มตื้นในพระมหากรุณา.

"ยังไงจริง สมเด็จ พระเจ้าอยู่หัว มิได้ทรง คาดคั้น ข้าพเจ้าอย่างใดในการจัดตั้งคณะรัฐบาลผสม ซึ่งดูประหนึ่งว่าได้ทรงไว้วางพระทัย ทรงมอบหมาย มาสุดแต่ ข้าพเจ้าจะกระทำ. อันนี้เป็นพระมหากรุณาธิคุณแก่ข้าพเจ้ายิ่งนัก. จริงอยู่ การได้รับ พระบรมราชานุญาตให้จัดตั้ง คณะ รัฐบาล ครั้งนี้ พูดตาม ลักษณะ แห่งฐานะ การณ์ที่รุกไล่แชมเบอร์เลนให้ยอมเสียสละตำแหน่งนายกรัฐมนตรีออกไป ความจำเป็นก็ย่อมจะเกิดขึ้นแก่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และแก่ บ้านเมือง อันไม่มีทาง จะหลีกเลี่ยง ได้. สำหรับฐานะของข้าพเจ้าเอง หากว่าคนไม่สามารถร่วมมือกับพรรคฝ่ายค้านได้ตาม ความ คิดเดิม ข้าพเจ้าก็ไม่ควรจะได้พบการขัดขวาง เพราะอย่างไรก็ดี ความมุ่งหมายยอดเยี่ยม ของข้าพเจ้าก็คือ การจัดตั้ง คณะรัฐบาล

ที่แข็งแรงที่สุด เพื่อทำประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติ อย่างมากที่สุดในยามคับขันนั่นเอง. ข้าพเจ้าได้กราบทูลแด่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า ข้าพเจ้าจะส่งข่าวเรื่องนี้ไปยังหัวหน้าพรรคกรรมกรและพรรคลิเบอรัลก่อนเพื่อฟังเสียงดู สำหรับคณะรัฐมนตรีชุดสงครามนั้น ข้าพเจ้าคิดว่าจะให้มีจำนวนที่จำเป็นเพียง ๕ หรือ ๖ คน และจะกราบทูลรายชื่อคณะรัฐมนตรีอย่างน้อยที่สุด ๕ นาย มาให้ทรงทราบก่อนเที่ยงคืน. จากนั้นข้าพเจ้าก็กราบถวายบังคมลากลับมากระทรวงทหารเรือ.

"ระหว่าง ๑๙ ถึง ๒๐ นาฬิกา แอตลี หัวหน้าพรรคกรรมกรมาหาข้าพเจ้าที่กระทรวง เซาพา นายกรัฐมนตรีมาด้วย ข้าพเจ้าแจ้งให้เซาทราบถึงการได้รับพระบรมราชโองการให้จัดตั้งคณะรัฐบาล และถามเซาว่า คณะกรรมกรจะร่วมมือด้วยหรือไม่ เซาตอบรับ ข้าพเจ้าจึงเสนอว่าตำแหน่งรัฐมนตรีชุดสงคราม กำหนดจะมีเพียง ๕ หรือ ๖ คน จะมีที่ไว้ให้พรรคกรรมกรเพียง ๒ ตำแหน่ง

รายชื่อที่ข้าพเจ้ากำหนดให้เขาเลือกคือ เบวิน, อาเลก-ซานเดอร์, มอริสัน และแดลตัน. ขอให้เขารีบกลับไปปรึกษาหารือกันแล้วแจ้งให้ข้าพเจ้าทราบโดยด่วน. ดูเหมือนพรรคกรรมกรและพรรคลิเบอรัลจะเลือกตัวกันไว้พร้อมตั้งแต่ ๔๘ ชั่วโมงก่อน เพราะเพียงเวลาชั่วโมงเดียว เขาก็เลือกตัวพวกเขามาให้เราได้.

"ข้าพเจ้าขอเชิญให้แชมเบอร์เลน นายกรัฐมนตรีคนก่อนของเรารับเป็นประธานสภาผู้แทน. แชมเบอร์เลนตอบรับมาเมื่อเวลา ๒๑ นาฬิกา เขาแจ้งให้ทราบว่าจะช่วยสนับสนุนงานของข้าพเจ้าอย่างเต็มกำลัง. ในขณะที่ชาติบ้านเมืองกำลังอยู่ในฐานะคับขัน จำเป็นต้องขอพระบรมราชานุญาตทรงตั้งรัฐมนตรีตำแหน่งสำคัญ ๆ เป็นการด่วน อาทิตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการต่างประเทศ ขอให้ท่านเอดอร์ด ฮาลิแฟกซ์ว่าการ, รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมให้แก่ อีเด็น, รัฐมนตรีว่าการทหารเรือให้แก่ อาเลกซานเดอร์ (กรรมกร), รัฐมนตรีว่าการ

วินสตัน เชอร์ชิลล์

ทหาร อากาศ ให้แก่ เซอร์ อาคิบอลด์ ซินแคลร์ (หัวหน้าพรรคลิเบอรัล). พอประมาณ ๒๒ นาฬิกา ข้าพเจ้าก็กราบทูล รายนามรัฐมนตรี เหล่านี้ ให้สมเด็จ พระเจ้าอยู่หัวทรงทราบ.

"ตลอดเวลานานแห่งชีวิตภายในสภา ผู้แทน ราษฎร ข้าพเจ้าคิดว่าได้เลือกคนทั้งหลาย เหล่านี้ไม่ผิด. ขณะที่เราปรึกษาหารือกัน ก่อนเลือกตัว เข้ารับ ตำแหน่ง เราก็พูดกันอย่างคนมีความสุข. ข้าพเจ้าคิดว่า ฐานะที่คับขันของประเทศนั่นเอง ที่ช่วยให้ เรามีความ กลมเกลียวกันเป็นอันดี เพื่อพาชาติไปสู่ชัยชนะในขั้นสุดท้าย.

"คืนวันที่ ๑๐ พฤษภาคม เป็นคืนที่ข้าพเจ้าได้รับตำแหน่งและอำนาจเป็นผู้นำรัฐบาลอย่างสมบูรณ์ ข้าพเจ้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในยามบ้านเมืองมีความคับขัน และค่อย ๆ พาประเทศชาติของเราให้พ้นมรสุมอันร้ายแรงมาได้จนกระทั่งชาติศัตรู ยอมพ่ายแพ้แก่เราในสุดท้าย และต้องเสียตำแหน่ง เพราะการเลือกตั้ง ทั่วไปใน

รัฐบาลล้ม — เป็นนายกรัฐมนตรี

เดือนกรกฎาคม ๑๙๔๕ พรรคกรรมกรซึ่งแอตลีเป็นหัวหน้า ได้รับจัดตั้งรัฐบาลแทน.

"ระหว่างวันต้น ๆ แห่งการได้รับตำแหน่ง ข้าพเจ้ามิได้รู้สึกตระหนกตกใจต่อเหตุการณ์อันแรงร้ายแต่อย่างใด ได้ปล่อยให้ทุกอย่างดำเนินไปตามทางของมันเอง แต่ในคืนนั้น (๑๐ พฤษภาคม) ข้าพเจ้าขอรับว่าต้องทำงานหนักมาก กว่าจะได้เข้านอนถึงตี ๓ และนอนหลับอย่างสนิท - หลับโดยไม่ต้องการให้มีความฝัน - นอกจากความจริง - ข้าพเจ้าอยากพบความจริงยิ่งกว่าความฝัน."

หนังสือของวิลส์บรอด เชียนประวัติของเชอร์ชิลล์ ในตอนนี้ว่า ประชาชนชาวอังกฤษทั้งหลายผู้ตกอยู่ในฐานะอันมืดครึ้มแห่งประวัติศาสตร์ ต่างได้พากันแสดงความปรีดาปราโมทย์ที่เชอร์ชิลล์กล้าหาญเข้ามารับตำแหน่งในฐานะเป็นผู้นำของชาติ คนทั้งหลายพากันเรียกร้อง และมั่นใจว่า วินสตัน เชอร์ชิลล์ คงสามารถช่วย

เหลือชาติให้พ้นจากความเคราะห์ร้ายไปได้. อนึ่งเมื่อพิจารณาดูผลแห่งสงครามในด้านต่าง ๆ ฮอลันดากำลังอยู่ภายใต้การคุกคาม อย่างแรงร้าย ของผู้รุกราน, เบลเยี่ยมกำลังอยู่ในสภาพไม่ผิดอะไร กับฆ้อนแตะทั่ง ฝรั่งเศสกำลังถูกบุกตะลุยจากทัพยานยนต์ของเยอรมันทุกด้าน ราชนาวี ของอังกฤษเล่า ก็กำลังคิดพันอยู่ ทางด้านทะเลเหนือ ทางด้านเมดิเตอเรเนียน และน่านน้ำอื่นทั่วโลก. ก็ในยามเช่นนี้ จะมีใครบ้างเล่า ที่กล้าสามารถ ออกมายืนหยัดหาญออกมา ถือหางเสือ ของรัฐนาวา ขณะจะถมมิถมแหล่อยู่แล้วนั้นได้.

เมื่อได้รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแล้ว เชอร์ชิลล์ได้แสดงสุนทรพจน์สั้น ๆ เป็นครั้งแรกในตำแหน่ง ขอร้องต่อประชาชน ชาวอังกฤษทั่วโลก และขอร้องต่อคณะรัฐมนตรีทุกคนให้พร้อมใจกัน ร่วมกำลัง ทำงานโดยเต็มกำลัง ความในสุนทรพจน์มีว่า: "ข้าพเจ้าไม่มีสิ่งใดจะมาเสนอให้ท่านทั้งหลายพึงได้, ในยามที่ชาติต้องการ

ความรวดเร็วแห่งการงาน, ข้าพเจ้ามีแต่เลือด การทำงานหนัก น้ำตา และหยาดเหงื่อเท่านั้น." อีกตอนหนึ่งเชอร์ชิลล์กล่าวแสดงความมุ่งหมายของตนว่า: "เราต้องเอาชนะให้จงได้ ไม่ว่าในทางใด แม้จะต้องพบกับความหวาดเสียวและอุปสรรคยั่นยืดยาวนานเพียงใด เราก็จะต้องทนเหนื่อยเพื่อนำมาซึ่งชัยชนะอันนั้น. ขอให้เราทั้งหลายจงตระหนักความจริงข้อนี้ เพราะถ้าเราเอาชัยชนะไม่ได้ จักรวรรดิอังกฤษ และชาติอังกฤษทั้งชาติก็จะไม่มีเหลือ. เราจะต้องรบในที่ทุกแห่งภายในท้องทะเล, บนบก, ท้องถนน, ทุ่งนาและป่าไม้ แม้กระทั่งตามมุมห้วยเหวผา เราจะต้องนำมาซึ่งชัยชนะ เราจะต้องไม่ยอมแพ้แก่ใคร."

ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ถึงการที่เยอรมันย้ายกำลังจากประเทศในแหลมสแคนดิเนเวีย มีนอร์เวย์เป็นต้นที่ตนยึดได้ มาหักโหมโจมตีประเทศต่าง ๆ ในสมรภูมิตะวัน

วินสตัน เชอร์ชิลล์

ตก มีฮอลันดา เบลเยี่ยมและฝรั่งเศสนั้น อยู่ในระหว่างเวลาที่วินสตัน เชอร์ชิลล์ได้รับตำแหน่ง นายกรัฐมนตรีใหม่ๆ เหมือนหนึ่งเยอรมันจะลอง กำลังใจ และความสามารถที่สัมพันธมิตรมีอังกฤษเป็นอาทิ เตรียมตั้งต้านทานทัพอันมหาศาลของเขาไว้แล้วเพียงไร.

เรื่องเยอรมันเปิดสมรภูมิด้านตะวันตก เริ่มตั้งแต่เช้ายึดฮอลันดา บุกตะลุยเบลเยี่ยม จนเข้ายึดมหานครปารีสได้ในที่สุดนั้น เรียกว่า "มหาชิงชัยในแคว้นฟลานเดอร์ส" เป็นรายงานประกอบกับบันทึกของวินสตัน เชอร์ชิลล์ ยืนยันให้เห็นความเหี้ยมหาญ ทำวินสตัน เชอร์ชิลล์ กอบกู้เกาะอังกฤษไว้ได้ในยามคับขัน จนกระทั่ง ชั่วโมง อันมืดครึ้มของสัมพันธมิตรได้อันตรธานผ่านพ้นไป.

บทที่สิบเอ็ด

มหาชิงชัย ในฟลานเดอร์ส

รายงานประกอบบันทึก เริ่มดังนี้:

"มหาชิงชัยในฟลานเดอร์ส (Flanders)" เพ่งเล็งถึงการชิงชัยครั้งใหญ่ ระหว่างกองทัพเรือเยอรมันกับสัมพันธมิตร ในดินแดนส่วนใต้ของฮอลันดา, ดินแดนทิศตะวันตกของเบลเยี่ยม, และทิศเหนือของฝรั่งเศส ประเทศทั้ง ๓ นี้ส่วนแห่งความเป็นเจ้าของผืนแผ่นดินที่เรียกว่า "ฟลานเดอร์ส" กันฝ่ายละส่วน.

เมื่อแม่ทัพเยอรมันเสร็จศึกทางหมู่ประเทศในแหลมสแกนดิเนเวีย แล้วหันไปเปิดสนามชิงชัยทางด้านตะวันตกของยุโรปในเดือนพฤษภาคม (๑๙๔๐) นั้น เยอรมัน

ก็มุ่งเข้าตี ทางแคว้น ฟลานเดอร์ส ทันที หมาย ความว่า รวมกำลังกันเข้าหักคอฮอลันดา, เบลเยี่ยม และฝรั่งเศส ในขณะเดียวกัน เยอรมันได้ใช้เวลาเพียง ๔๒ วัน เข้า ดำเนินสงครามชนิด "สายฟ้าแลบ" ภายในแคว้นมโหฬาร แห่งนสำเร็จเด็ดขาด เป็นชัยชนะอันประหลาดในประวัติ ศาสตร์แห่งการรบของโลก ซึ่งนักการทหารทั่วโลกมิได้ พบมาแต่ก่อน.

"มหาชิงชัยในแคว้นฟลานเดอร์ส" ปกปิด ความ จริงกันอยู่เป็นเวลานาน เยอรมันถือเป็นความลับไม่ควร จะเปิดเผย จนกว่ายุทธวิธีที่ตนดำเนินไปนั้นจะไม่กลับมา เป็นภัยแก่ตนภายหลัง สัมพันธมิตรเล่าก็ละอายในความ พ่ายแพ้ของตน มหาชิงชัยในแคว้นฟลานเดอร์ส จึงเป็น เรื่องที่ตนควรจะปิดบังเหมือนกัน.

หลังจากได้รับความ พินาศ อันคำนวณไม่ได้ ในมหา สงครามโลกครั้งแรกแล้ว สัมพันธมิตร โดยเฉพาะกรม

เสนาธิการของเบลเยี่ยมและฝรั่งเศส ก็ได้ก้าวผิดในยุทธวิธีโดยฉันเชิง นายทหารชั้นผู้ใหญ่มีความเห็นพร้อมกันว่าสงครามครั้งนี้โดยวิธีวางสนามเพลาะและค่ายบ้อมปราชิดเป็นยุทธวิธีอันประเสริฐ หาทราบไม่ว่าผลแห่งสงครามบ้อมค่ายประชิดในมหายุทธสงครามครั้งแรกเป็นเหตุพิเศษผิดจากแบบซึ่งวางกันไว้แต่แรก เพียงถูกปืนเหล็กและกระสุนดินดำในครั้งนั้นสามารถหยุดการรุกหน้าของทหารเดินเท้าได้ แต่สมัยนี้อำนาจอาวุธเหล่านี้หาทำอะไรแก่ทหารบนพื้นดินได้ไม่ มหาสงครามสมัยใหม่ได้ถือเอาอาวุธทางพ้าเป็นสำคัญ.

ส่วนทางกรมเสนาธิการของทหารเยอรมันนั้นเล่า มีความคิดตรงข้ามจากเบลเยี่ยมและฝรั่งเศสฉันเชิง เยอรมันคิดถึงหลักยุทธวิธีที่ว่า "ฝ่ายรุกเป็นฝ่ายได้เปรียบ" และตั้งแต่เริ่มสงคราม ยุทธวิธีของเยอรมันที่ว่านี้ก็ได้เปรียบจริงๆ กล่าวกันว่ายุทธวิธีบ้อมค่ายประชิดของสัมพันธมิตรนั้นกรมเสนาธิการเยอรมันรู้ตลอดหมด คือรู้

ว่าบทเรียนในมหาสงครามครั้งแรกไม่ได้ทำให้สัมพันธมิตรเปลี่ยนยุทธวิธีอันใดขึ้นมาเลย.

โดยเหตุที่นักการทหารของตนคิดได้ดังที่กล่าวมาแล้ว รัฐบาลฝรั่งเศสจึงทุ่มเทเงินมากมายสุดคณนา สร้าง "แนวบ้อม มายิโนต์ (Maginot Line)" ขึ้น เพื่อปิดการบุกของกองทัพเยอรมัน ตั้งแต่ภูเขาแอลป์ถึงเขตเบลเยี่ยม ไปหยุดลงที่เซดัง (Sedan) ทางเหนือฝรั่งเศส ใน ค.ศ. ๑๙๓๖ ฝรั่งเศสยังได้วางแนวบ้อม เพื่อจะบ้องกันการรุกทางทิศเหนือ ร่วมกับแนวรบของเบลเยี่ยม จากลองวี (Longwy) เมืองบ้อม ถึงมาสตริชต์ และขยายตามแนวคลองอัลเบิร์ต ไปจนถึงทะเลที่แอนตเวิป. สำหรับทางเบลเยี่ยมนั้นได้ลงทุนสร้างแนวบ้อมไว้ตามชายแดน ขยายไปตามลำน้ำเมิส จากเซดังไปถึงนามูร์ ตามแนวฝั่งคลองคิดไปจดแอนตเวิป ซึ่งติดต่อกับแนวคลองอัลเบิร์ต.

ก่อนที่ "มหาชิงชัยในฟลานเดอร์ส" จะตั้งต้น พึง

ทราบกำลังของทั้งสองฝ่ายดังนี้ สำหรับเยอรมันคำนวณว่าได้ระดมทหารไว้ทั้งสิ้นประมาณ ๖,๐๐๐,๐๐๐ ถึง ๗,๐๐๐,๐๐๐ คน จัดเป็นกองพลใหญ่ได้ ๒๔๐ กองพล ทั้งนี้ไม่นับจำนวนทหารประจำการที่มีอยู่แล้ว ทั้งหมดนี้เยอรมันส่งเข้ารับทัพฝรั่งเศส ๑๕๐ กองพล นอกนั้นส่งกระจายไปที่อื่น ฝ่ายทางสัมพันธมิตร ฝรั่งเศสมีทหารทั้งสิ้น ๑๕๐ กองพลใหญ่ อังกฤษส่งข้ามทะเลมาช่วย ๓๐ กองพลใหญ่, เบลเยี่ยมมีระหว่าง ๑๖ ถึง ๒๐ กองพลใหญ่ และฮอลันดามีทหารเพียง ๑๔ กองพล.

เมื่อเริ่มเข้าโจมตี กองเสนาธิการเยอรมันได้สั่งให้เปลี่ยนยุทธวิธีที่ใช้มาแล้วในมหาสงครามครั้งแรกโดยสิ้นเชิง เมื่อ ค.ศ. ๑๙๑๔ (เริ่มสงครามโลกครั้งแรก) คือโหมกำลังแทรกกลืนเข้าไปทางเมืองเมตส์ ทางตะวันออกเฉียงเหนือของฝรั่งเศส แยกกำลังทางปีกขวาเข้าตีเบลเยี่ยมแต่ด้านเดียว มาถึงสงครามครานี้ (๑๙๔๐) ที่จริงเยอรมันก็ถือตามแผนเดิมอยู่บ้าง แต่กำลังส่วน

ใหญ่ที่จะใช้ตีแซกดิมคราวนี้ มุ่งไปยังเซดังทางทิศเหนือของฝรั่งเศสมากกว่า.

อนึ่ง เพื่อจะล่อให้อังกฤษกับฝรั่งเศส หลงเข้าใจผิดและเพื่อฉุดทหารของสัมพันธมิตรให้เข้ามาติดกับอยู่ในเบลเยี่ยม กองทัพเยอรมันจึงได้กระโจนเข้าทางทิศเหนือของฮอตันดาเป็นครั้งแรก และจำนวนทหารที่เข้าตีฮอตันดาคราวนี้ เยอรมันใช้เพียง ๖ หรือ ๗ กองพลเท่านั้น.

การโจมตีฮอตันดา เป็นการโจมตีตามแบบที่นักการทหารมิได้คาดไว้แต่กาลก่อน การรุกทุกด้านของเยอรมันเป็นยุทธวิธีอันใหม่เอี่ยม ให้ผลสมบูรณ์ตลอดทุกด้านที่ทำการรบ ประวัติศาสตร์แห่งสงครามเรียกการรบของเยอรมันครั้งนี้ว่า "วิธโอบลงสู่เบื้องต่ำ" (Vertical envelopment) นับเป็นยุทธวิธีครั้งแรกของประวัติศาสตร์แห่งการรบ. "วิธตโอบลงสู่เบื้องต่ำ" ซึ่งได้ผลเป็นที่น่าพอใจนั้น ควรจะเห็นได้ดังนี้:

มหาชิงชัย ในฟลานเดอร์ส

เบื้องแรก เยอรมันได้ส่งทหารราบโดยเครื่องบิน จำนวนทหารราบที่ส่งโดยทางอากาศครั้งนี้เพียงพอที่จะยึดจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญได้ทั้งหมด ที่จริง ทหารฮอลันดาได้ชื่อว่าผูกหัดกันไว้แถวด้วยดี ในทางรุกและการรบไม่แพ้ทหารเยอรมัน และเต็มใจรบเพื่อประเทศชาติของตน ไม่น่าที่จะแพ้แก่ทหารราบ อากาศเหล่านี้ได้ง่ายนัก แต่วิธีโอบลงสู่เบื้องต่ำ สามารถหยุดทหารฮอลันดาไว้ได้ภายในเพียง ๔ วัน มีรายงานการสงครามแสดงชัดว่า เยอรมันได้ใช้เครื่องบิน เข้าโจมตีพร้อมกับส่งทหารราบอากาศลงสู่จุดต่างๆ และในขณะนั้น แนวที่ ๕ ก็เข้าร่วมมือด้วย.

ที่เยอรมันเข้าตีคราวนี้ นักการทหารเห็นว่าฮอลันดามีจุดอ่อนแอรับรองอยู่ถึง ๒ ทาง คือ ทางทิศใต้ของแม่น้ำเมิสใกล้ Hertogenbosch ทางหนึ่ง, และอีกทางหนึ่งคือทางทิศใต้ในระหว่างแนว Dutch Pell กับแนวบ้อมเบลเยียม กองทัพเยอรมันมุ่งโจมตีตามจุดอ่อนแอเหล่านี้ เมื่อตีได้ก็ทะลุไปทางเบลเยียม รักษาแนวคม

นาคมของตัวไว้ได้อย่างมั่นคงทีนั้น และเพื่อที่จะก่อกวน ชาวฮอลันดา ตามพรมแดน ด้านใต้ให้ พะวักพะวน ในการต่อสู้ กองทัพเยอรมันได้รีบยาตรา เข้าไปสู่ใจกลางของประเทศโดยอาศัย สะพานใหญ่ ๓ แห่ง คือที่รอตเตอร์ดัม, ดอร์ดเรชท์, และที่โมดิชท์. อนึ่ง เพื่อที่จะเบิดการทำลายสะพานเหล่านั้นให้พ้นมือ ทหารฮอลันดา กองทัพเยอรมันได้ส่งพลร่มลงมาคอยคุมตามจุดเหล่านั้นอย่างรวดเร็วที่สุด ขณะเดียวกัน พวกแนวที่ ๕ ซึ่งคอยอยู่เบื้องล่างก็เข้าร่วมมือด้วย คำนวณกันว่าแนวที่ ๕ ในฮอลันดาทั้งที่เป็นคนเยอรมันและฮอลันดา ที่นิยมนาซีมีไม่น้อยกว่า ๓๐๐,๐๐๐ คน. พวกพลร่มเยอรมันทำการได้ผลเพราะแนวที่ ๕ เหล่านี้เอง.

พอถึงเวลา ๓ นาฬิกา ๒๐ นาที แห่งวันที่ ๑๐ พฤษภาคม หลังจากได้เตรียมการเรียบร้อยแล้ว กองทัพอากาศเยอรมันก็โจมตีอีกฝ่ายหนึ่งอย่างไม่รู้ตัว จุดโจมตีของนักบินเยอรมันในคราวนี้ คือสนามบินของสัมพันธ

มิตรรวม ๗๒ แห่ง กล่าวกันว่า รัศมีแห่งการโจมตีนั้น กว้างขวางที่สุด สนามบินของฮอลันดาและเบลเยี่ยมถูกทำลายพินาศสิ้นภายใน ๒-๓ ชั่วโมง แถลงการณ์ของเยอรมันอ้างว่า ชั่วเวลา ๓ วัน เครื่องบินของสัมพันธมิตรถูกระเบิดพังไป ๙๐๐ เครื่อง นับเป็นจำนวน ๒ ใน ๓ ของจำนวนที่จอดอยู่เฉย ๆ ในสนามบิน.

เมื่อทิ้งระเบิดลงไปยังที่ต่าง ๆ สะใจแล้ว พอเช้าตรู่เยอรมันก็ใช้ "ยุทธวิธีโอบลงสู่เบื้องต่ำ" คือหมู่เครื่องบินบรรทุกพลร่มเป็นจำนวนมากมาปล่อยลงตามจุดสำคัญต่าง ๆ เครื่องบินบางหมู่มาลงในแม่น้ำเมส มีเรือยางและทหารพร้อมทั้งอาวุธยุทธภัณฑ์บรรทุกมาด้วย ทหารเหล่านี้รีบเอาเรือยางออกจากเครื่องบินใช้เป็น พาหนะเข้ายึดหมู่เกาะเล็ก ๆ ภายในลำน้ำอีกต่อหนึ่ง ทันใดนั้นพวกแนวที่ ๕ พร้อมสรรพด้วยอาวุธครบมือก็เข้าร่วมรบ กิจเบื้องแรกที่พวกนี้กระทำ คือช่วยกันขับไล่ทหารยามฮอลันดาที่ควบคุมอยู่ ตามหัวสะพานทุกแห่ง ทหารฮอลันดา

หลายกองที่ผูกกันไว้ เพื่อปราบพลร่มโดยเฉพาะ ก็ถูกบอมบ์แตกกระจายไปไม่เป็นส่ำ มีจำนวนมากที่สุดที่เสียชีวิตไปในคราวนี้ ที่สถานการบินรอตเตอร์ดัม เครื่องบินทิ้งระเบิดเยอรมันควบคุมได้หมด โรงเก็บเครื่องบินหลายโรงถูกทำลาย หลุมระเบิดแต่ละหลุมกว้างขวางใหญ่โต พอที่พวกพลร่มจะใช้เป็นที่หลบภัยได้อีกต่อหนึ่ง แต่หลุมระเบิดเหล่านี้กลายเป็นที่ขัดขวาง การลงสู่พื้นดินของเยอรมันไปด้วยในตัวเหมือนกัน ทางเวนฮาเวน เครื่องบินเยอรมันได้สำแดงอิทธิฤทธิ์อย่างใหญ่อีกครั้งหนึ่ง คือการส่งพลร่มลงมาได้อย่างมากมาย และการปราบของฮอลันดาในด้านนั้นไม่ได้ผลอะไรเลย.

รอบ ๆ กรุงเฮก อันเป็นเมืองหลวง และสถานบัญชาการทัพของฮอลันดาทุกแห่ง การรบได้เป็นไปอย่างดุเดือด ที่อัปเปนเบอร์ก ๓ ไมล์ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของกรุงเฮก พลร่มของเยอรมันทำการไม่ได้ผล ถูกพวกแม่นปืนของฮอลันดายิงตายไปเสียเป็นอันมาก ที่ Deit มีเครื่อง

บินขนส่งทหารมาลงกลางถนนอย่างกล้าหาญ แต่ฮอลันดาก็ตอบแทนความกล้าหาญของเยอรมันอย่างสาสมเหมือนกัน อย่างไรก็ดีทางกรุงเฮกนั้น เยอรมันยึดถนนสายสำคัญได้ภายในมิช้า ที่เวนฮาเวน สะพานใหญ่ ๒ แห่ง ที่ข้ามโมดิชท์ และดอร์ดเรชท์ พลทหารร่มกับแนวที่ ๕ ร่วมมือกันยึดไว้ได้เกือบหมด.

"วิธีโอบลงเบื้องต่ำ" ที่เยอรมันนำมาใช้ครั้งนี้เป็นยุทธวิธีที่น่าชมเชยเป็นอันมาก จริงอยู่พลร่มซึ่งลงมาจากอากาศ มักทำไม่ได้ตามที่กะมีคลาดจังหวะกันอยู่เสมอ แต่พลร่มทุกคนได้หันเอาวิธีรวดเร็วเข้าช่วย ทุกคนเคลื่อนที่เหมือนเครื่องจักร การเข้ายึดสะพาน และการทำลายแนวต้านทานต่าง ๆ จึงทำได้อย่างรวดเร็วยิ่ง.

เมื่อท้องฟ้าสาง ตามชายแดนทั่วไป เห็นได้ทันทีว่ากองพลทหารราบของเยอรมันได้มาจุกอยู่เต็มหมดแล้ว ตอนใดที่ทหารราบเคลื่อนที่กลมเครื่องบินประเภทดำทิ้งระเบิดเข้าช่วยด้วย การป้องกันตามชายแดนฮอลันดาที่ว่า

เคยไว้ใจได้นั้น มาถึงบัดนี้เปล่าประโยชน์ พอตกตอนบ่าย กองทหาร เยอรมัน รุกหน้าเข้าไปถึงหมู่บ้อมใหญ่แห่งแนว Peel ทางทิศเหนือ ที่แนว Greble ทางทิศใต้ แนวที่ ๕ ของเยอรมันได้ปลอมตัว เป็นตำรวจ ฮอลันดา คอยขัดขวางทำลายสะพานสำคัญ ๆ ที่แม่น้ำเมิส ตรงเกนเนป. ครั้นตกเวลาบ่ายกองทัพเยอรมันก็สามารถบุกเข้าไปจนถึงแนว Peel อีกกองพลหนึ่ง ข้ามแม่น้ำเมิส ทางทิศใต้ของโรมอนด์ไปได้ พอถึงเวลาตะวันจวนจะสิ้นแสง กองทหารราบของเยอรมันกองนี้ ก็เข้าเผชิญหน้ากับทหารฮอลันดาตรงแนว Peel อนึ่งในเวลาเดียวกัน ทางแนว Greble เยอรมันบุกเข้าไปได้ถึง ๑๕ ไมล์ ในขณะนั้น รัฐบาลฮอลันดาได้ขอร้อง ไปยัง รัฐบาล อังกฤษ และฝรั่งเศสให้ช่วยเหลือโดยเร็วที่สุด.

ก่อนหน้าเที่ยงวัน วันที่ ๑๐ พฤษภาคม เพียงเล็กน้อย เยอรมันได้ส่งพลร่มประมาณ ๑,๐๐๐ คน มาลงในสวนหมู่ไม้ใหญ่ภายในกรุงเฮก ส่วนแห่งนี้ตั้งอยู่ไกลจากศึก

สภาผู้แทนราษฎรของฮอลันดาราว ๑ ไมล์เท่านั้น นอกจากนี้ยังมีพลร่มอีกหลายหมู่ลงมาที่ใกล้ๆ พระราชวังหลวง ทั้งนี้เพื่อจะจับตัวพระราชวงศ์ และรัฐมนตรีสำคัญบางคนเอาไปเป็นประกัน ในขณะเดียวกันมีผู้เห็นว่าแนวที่ ๕ หมู่หนึ่งมีอาวุธครบมือเข้าโจมตีสถานีตำรวจส่วนกลาง และ ๑ ชั่วโมงครึ่งต่อมา การต่อสู้ในถนนหลวงได้เป็นไปอย่างทรหดที่สุด ในการนี้ฮอลันดาใช้รถถังขนาดเบาเข้าต้านทานได้ผลดีเป็นที่น่าพอใจ.

ฐานะการรบทั่วไปในฮอลันดา ตกเป็นพนักงานรับผิดชอบของท่านนายพลวิลเกลแมน ผู้ได้รับแต่งตั้งเป็นแม่ทัพใหญ่ จากสมเด็จพระราชินีวิลเฮล์มมินา มีผู้กล่าวว่าทหารของท่านนายพลไม่เป็นขบวน รบอย่างหันหลังเข้าหากำแพง การรบในระยะประชิดไม่มีที่ใดดุเดือดเท่าในฮอลันดา รอบๆ ที่บัญชาการทัพของวิลเกลแมน กลายเป็นสนามยุทธ ซึ่งหาระเบียบวินัยอันใดไม่ได้ ทหารร่มของเยอรมันสามารถรุกรบได้ถึงศรงทางเข้าประตูสถาน

บัญชาการทัพ ซึ่งใคร ๆ ก็ว่าไม่น่า จะปล่อย ให้เป็นไปได้ถึงเพียงนั้น.

ฮอลันดาเคราะห์ร้ายมาก ในเรื่อง ป้องกันตัว พวกแนวที่ ๕ เป็นตัวอันตราย ร้ายหนักหนา ในวันนั้นพวกแนวที่ ๕ ปลอมคำสั่งทำให้ที่บัญชาการสูงสุด ของฮอลันดา เข้าใจผิดหลายคราว ที่บัญชา การทัพ ของ ฮอลันดา ถ้าจะพ้น การ ถูกบอมบ์ ไปได้ ก็ต้อง เป็นเพราะ บังเอิญเช่นมีข้าราชการสถานทูตของเยอรมันเดินผ่านถนนแถบนั้นมาเป็นต้น ฐานะของฮอลันดาในขณะนั้นควรเรียกได้ว่าถ้าไม่ได้รับการช่วยเหลือจากเพื่อน สัมพันธมิตร ภายนอกบ้างแล้วก็จะเอาตัวรอดไม่ได้เลย ในวันนั้นได้ยินว่าฝรั่งเศสส่งกำลัง ประกอบ ด้วย กองพล ยานยนต์และรถถังเคลื่อนมาช่วยทางเหนือ ว่ากันว่าถ้าฝรั่งเศสตัดสินใจส่งกำลังส่วนนี้เข้าช่วยฮอลันดาอย่างรวดเร็วแล้ว ก็สามารถจะขับทหารเยอรมันออกจากรอตเตอร์ดัมไปได้.

วันที่ ๑๒ กองทัพเยอรมันได้รุกเคลื่อนที่เข้าไป

ได้อีกทางแนว Peel กองพลยานยนต์ของเยอรมันได้รุก ตรงไปทาง Hertogenbosch ถึง ๒๐ ไมล์ คำนวณดูเคร่า ๆ ที่เวนฮาเวน เยอรมันได้ส่งพลร่มมาถึง ๑๐,๐๐๐ คน นอกจากจำนวนคนยังมีอาวุธยุทธภัณฑ์พร้อมสรรพในแม่น้ำเมส์มีเรือยาง เยอรมัน ลอยอยู่เต็ม เครื่องบินคำเลียงเยอรมันเครื่องหนึ่ง ถูกทหารฮอลันดายิงตกที่เวน-ฮาเวน มีผู้พบม้าเป็นอันมาก ที่เยอรมันบรรทุกมาเพื่อใช้ในการรบ.

พอถึงวันที่ ๑๓ ฉากของการรบอีกด้านหนึ่ง (ในฮอลันดา) ก็เปิดขึ้น เป็นฉากที่เยอรมันจงใจจะให้มีความชนะอย่างเด็ดขาดอันรวดเร็วที่สุด ขณะนี้บริเวณด้านหน้าของแนว Predlee ทหารฮอลันดาจะปล่อยให้น้ำท่วมแต่แนวที่ ๕ ของเยอรมันช่วยกันประคองไว้ได้ จนถึงเวลาที่พวกของตัวจะได้เปรียบ "คูทะเล" ต่าง ๆ ที่ฮอลันดาเคยอวดอ้างไว้ มาบัดนี้หาประโยชน์อันใดเกือบไม่ได้ กองยานยนต์หุ้มเกราะของเยอรมันอีกหมู่หนึ่ง บุกอย่าง

ดุเดือด ตรงไป ยัง Peel ที่ Hertogenbosch และ ขยาย
แนวยาวเหยียดออกไปจนถึงโมดิชท์ พอถึงเวลา ๔ โมง
เย็นของวันนั้น กองยานยนตร์กองนี้สามารถติดต่อกับ
พวกของตนซึ่งตั้งต่อยู่ที่ดอร์ดเรชท์ได้.

ส่วนกองทหารฝรั่งเศสที่เข้ามาช่วยทางเหนือ เบนที่
น่าเสียดายว่าช่วยฮอลันดาไม่ได้เลย ที่จริงทหารฝรั่งเศส
ควรจะตีกองพลยานยนตร์ของ เยอรมัน ที่รุกเข้ามาตัง ๒๐
ไมล์ ทาง Hertogenbosch ได้ แต่แม่ทัพฝรั่งเศสตัดสิน
ใจไม่เด็ดขาด และที่ร้ายยิ่งกว่านั้น คือกองทหารฝรั่งเศส
ถูกพลร่ม ของ เยอรมัน รบกวน อยู่ตลอดเวลา เวลานั้น
กองทัพฮอลันดาต่อกันไม่ติด แตก ออก เป็นหลายหน่วย
ต่างฝ่าย ต่างทำงาน ด้วยกำลัง ของตนเอง ไม่มี ทางช่วย
เหลือกันได้ ที่ รอตเตอร์ดัม ต้องพินาศจนไม่มีเหลือ
กองพลยานยนตร์ของเยอรมันสามารถทำการติดต่อกับพวก
ของตนที่ รอตเตอร์ดัม ได้ เมื่อเยอรมันได้เปรียบอย่าง
มากมายเช่นนี้ ทหารฝรั่งเศส ที่เข้ามาช่วยเหลือก็เริ่มถอย

มหาชิงชัย ในฟลานเดอร์ส

ไปทางใต้ พอถึงวันที่ ๑๔ พฤษภาคม นายพลเอกวินเกต-แมน แม่ทัพใหญ่ของฮอลันดา ก็ยอมแพ้แก่เยอรมัน.

(การีเบลเยี่ยมของทหารเยอรมัน มีรายงานของท่านเซอร์ยอห์น ดูคาเฮย์ เอกอัครราชทูตอเมริกันประกอบในตอนต่อไป.)

ขณะที่กระหนาบอย่างใหญ่อยู่ในฮอลันดานั้น แม่ทัพเยอรมันทางด้านเบลเยี่ยมก็ไม่ยอมชักช้า ลงมือโจมตีเบลเยี่ยมทันทีเหมือนกัน รายงานข่าวสงครามยืนยันว่าเยอรมันใช้ทัพทางอากาศเข้าตีเบลเยี่ยมเช่นเดียวกับที่เริ่มต้นทำในฮอลันดา ในการนี้เยอรมันใช้เครื่องบินทุกชนิดระหว่าง ๕๐๐ ถึง ๖๕๐ ฝูง เป็นจำนวนเครื่องบินระหว่าง ๗,๐๐๐ ถึง ๑๐,๐๐๐ เครื่อง กำลังอันมหาศาลนี้แม้จะแยกกันออกทำงานภายในรัศมีที่กว้างขวาง เพียงไรก็ดีแต่กองบัญชาการสูงสุดของเยอรมันสั่งงานได้อย่างเรียบร้อยฉับไวเป็นที่น่านิยม ฝ่ายสัมพันธมิตรนั้น เพื่อที่จะต้าน

ทานกำลังทางอากาศอันใหญ่ของเยอรมัน จึงได้รวมกำลังทางอากาศของตน ซึ่งมีอยู่ทั้งหมดราว ๔๐๐ ฝูง เป็นจำนวนเครื่องบิน ๒,๐๐๐ เครื่อง ซึ่งน้อยกว่าของเยอรมันเกือบครึ่ง ใครที่ทราบกำลังที่แท้จริงดังนี้คาดว่าถึงอย่างไรสัมพันธมิตรจะตีตนได้ยาก ยิ่งกว่านั้น การคุมกำลังให้เป็นอันเดียวกันเล่า สัมพันธมิตรก็แพ้เปรียบเยอรมันอีก.

มหาสงครามโลกครั้งก่อน คงจะเป็นบทเรียนที่ดีที่สุดสำหรับกองเสนาธิการเยอรมันว่า การชิงชัยในแคว้นฟลานเดอร์ส จะเป็นการชิงชัยที่ตัดสินความแพ้และชนะได้โดยสิ้นเชิง ถ้าเยอรมันชนะศึกในแคว้นไพศาลนี้ได้ก็เป็นอันแน่ว่า กรุงปารีสซึ่งเป็นยอดปรารถนาจะตกอยู่ในน้ำมือเยอรมันด้วย.

บทเรียนอันนี้สอนให้เยอรมันทุ่มเทกำลังทั้งหมดลงในแคว้นฟลานเดอร์ส กองทัพอากาศของเยอรมันมุ่งทำลายกองทัพอากาศของฮอลันดาและเบลเยียมให้พินาศไป

ในเบื้องแรก มีผู้กำหนดว่า เครื่องบินทั้งหมดของสัมพันธ-มิตรที่มีอยู่ราว ๒,๐๐๐ เครื่อง นั้น ได้ใช้ในการรบคราวนี้ (ระหว่างในวันที่ ๑๐ ถึงวันที่ ๑๔) เพียง ๑๐๐ เครื่อง เป็นอย่างมาก นอกนั้นถูกทำลายขณะที่จอดอยู่บนพื้นดิน และนำออกใช้ไม่ทันเพราะพ่ายแพ้เสียก่อนก็มี ในการรบที่เซดังเมื่อวันที่๑๔ อังกฤษส่งเครื่องบินทิ้งระเบิดมาช่วย ๙๕ เครื่อง ถูกเยอรมันทำลายเสียไม่น้อยกว่า ๔๐ เครื่อง การรบอีกแห่งหนึ่งในจำนวนเครื่องบิน๒๕เครื่อง สัมพันธมิตรเสียไปอีกราว ๓๕ เครื่อง ภายหลังวันที่ ๑๔ มาแล้ว ไม่ปรากฏว่าสัมพันธมิตร ส่งเครื่องบินออกทำงานในเวลากลางวันอีกเลย.

บรรดาบ้อมค่ายและหอรบต่าง ๆ ของสัมพันธมิตรในบริเวณเหล่านี้ เมื่อเทียบกับกำลังอาวุธที่กองทัพเยอรมันนำเข้ามุ่งโจมตี นับว่าไม่คู่ควรกัน เยอรมันได้ใช้อาวุธทุกชนิดที่ดีและแปลกที่สุดและมีอำนาจมากที่สุดเข้าทำลายบ้อมแต่ละบ้อม. กล่าวกันว่า เวลาโจมตี เยอรมัน

ใช้หมอกควันกำบังตัวเข้าไปทุกระยะหลา เครื่องบ้องกัน ของสัมพันธมิตรทานไม่ได้ รถถังพ่นไฟ และลูกระเบิดไฟ ไหม้เครื่องกีดขวางเป็นจุดวิจุดไม่มีเหลือ.

ในจำนวนหมู่บ้อมที่แข็งแรง ของเบลเยี่ยม ตามแนว คลองอัลเบิร์ตนั้น มีบ้อมหนึ่งที่เข้มแข็ง จนได้ชื่อ คือ บ้อมอีเบลอีเมน มีกำแพงหนาถึง ๑๒๐ ฟุต และยังมี คลองอัลเบิร์ตล้อมไว้ถึง ๒ ด้าน เมื่อกองยานยนตร์เยอรมัน มุ่งจะข้ามคลองเข้าตีบ้อมแห่งนี้ ทางเบลเยี่ยมก็มุ่งทำลาย สะพานข้ามคลอง เหมือนกัน เพราะถ้าทำลายไม่ทัน ก็ หมายความว่า เบลเยี่ยมจะถึงฆาต การต่อสู้ระหว่าง เยอรมัน กับเบลเยี่ยม เป็นไปอย่างดุเดือด และในที่สุด กองยานยนตร์เยอรมัน ก็ไม่สามารถทำอะไรได้ เมื่อเป็น รูปนี้แม่ทัพเยอรมันจึงออกคำสั่งใหม่ให้ใช้เครื่องร่อนเป็น จำนวนมากมาย บรรทุกทหารมาปล่อยยังบริเวณบ้อม. เครื่องร่อนเหล่านี้มีเครื่องบินคุมมาให้ความปลอดภัย ขณะเดียวกันปืนใหญ่ก็ระดมยิงตัวบ้อมอย่างหนัก ทาง

ป็นป้อมอิเบดอิเมน ได้ปล่อยกระสุนขนาดหนักตอบแทน
จนอีกฝ่ายหนึ่งดิ้นหูดิ้นตาไม่ขึ้นเหมือนกัน.

ข้างฝ่ายทหารที่ถูกบรรทุกไปโดยเครื่องร่อน ได้ถือ
เอาแนวหลังป้อมเป็นที่ลง ทหารเบลเยี่ยมมัวแต่เป็นห่วง
อีกด้านหนึ่ง จึงเป็นโอกาสให้ทหารเยอรมันภายในเครื่อง
ร่อนทำงานได้โดยสะดวก. พอเครื่องร่อนถึงดินทหารทุก
คนก็กระโดดจากเครื่องร่อนเหมือนมดที่ชิงกันออกจากรู
ทุกคนมีถูกระเบิดมือขว้างตรงไปยังป้อมอย่างหนัก จน
ทหารเบลเยี่ยมไม่มีโอกาสป้องกันตัวได้ทัน เยอรมันได้
อาศัยทหารที่ส่งไปโดยเครื่องร่อนเหล่านี้ พอล่วงเวลามาไม่
ถึงชั่วโมง ป้อมอิเบดอิเมนที่ว่าแข็งที่สุดของเบลเยี่ยมก็
ยอมแพ้ กองบัญชาการสูงสุด เยอรมัน ประกาศในภาย
หลังว่า ทหารเยอรมันที่ส่งไปตีป้อมอิเบดอิเมนโดยเครื่อง
ร่อนคราวนี้ เป็นพวกเดียวกับที่เคยร่อนและรบชนะใน
โปแลนด์มาแล้ว.

ขณะนั้น กองทัพฝรั่งเศสและอังกฤษที่ยกมาช่วยทาง

ทิศเหนือของฝรั่งเศส ได้รับรุดกันเข้าไปในเขตเบลเยี่ยม แต่ทุกอย่างสายเสียแล้ว สัมพันธมิตรเข้าไปตามแนวคลองอัลเบิร์ต และที่ชายแดนฤกเซมเบิร์ก เยอรมันได้ใช้พลร่มลงมากวนสัมพันธมิตรอยู่ตลอดเวลา กองทัพเบลเยี่ยมที่ตั้งคอยโจมตีอยู่ในแถบนั้นทำงานไม่ได้ผล ถูกทหารร่มเยอรมันตีกระจายตั้งตัวไม่ติด พอถึงวันที่ ๑๓ พฤษภาคม บ้อมที่เมืองลีเอชทุกบ้อมก็ขอยอมแพ้ แต่การรบทางอื่นๆ ยังคงดำเนินไป. การสู้รบกับทหารเบลเยี่ยมคราวนี้ เยอรมันเองยังรับรองว่าทหารเบลเยี่ยมแข็งแรงกว่ามหาสงครามคราวก่อน จริงอยู่ตั้งแต่เริ่มรบมาทหารเบลเยี่ยมทุกด้านก็ไม่ถอนสักด้านเดียว แต่ในการรบทุกด้านนั้นทหารทุกคนทำงานอย่างไม่คิดแก่ชีวิต ทุกคนไม่ยอมถอยหลัง ดินแดนทุกกระเบียดนิ้วที่เยอรมันบุกเข้ามา เยอรมันไม่เคยได้เปล่า อย่างไรก็ดี เมื่อบ้อมที่ลีเอชและบ้อมอีเบลอีเมนได้ยอมแพ้แล้ว เยอรมันก็รุกครั้งสุดท้าย แม่ทัพเยอรมัน ๒ คน คือ นายพลเอก ไรชเนา และ

มหาชิงชัย ในฟลานเดอร์ส

นายพลเอก คลุก ผู้บัญชาการกองพลที่ ๒ และที่ ๔ เร่งขยายแนวเหยียดออกไปตามคลองอัลเบิร์ต และสามารถรุกเข้าถึงแม่น้ำเมิสได้.

กองทัพเยอรมันทำงานคราวนี้สำเร็จบริบูรณ์ที่สุด. ที่ว่าสมบูรณ์นั้น เพราะสัมพันธมิตร เข้าใจยุทธวิธีของเยอรมันผิดหมด แม่ทัพของสัมพันธมิตรโดยเฉพาะแม่ทัพอังกฤษและฝรั่งเศสเข้าใจว่าเยอรมันจะนำเอาแผนตั้งแต่มหาสงครามคราวแรกมาใช้อีก ดังนั้นจึงถูกเยอรมันตีแตกไปทางเหนือ (ฝรั่งเศส) อย่างไม่เป็นขบวน เยอรมันรุกจนสัมพันธมิตรไม่มีทางจะตั้งตัวได้ จนในที่สุดใครๆ ก็เห็นว่า "มหาชิงชัยในแคว้นฟลานเดอร์ส" ได้มาถึงที่สุด.

พอถึงวันที่ ๑๔ พฤษภาคม เยอรมันก็ตั้งรูปบุกเซดังอย่างเต็มกำลัง กองทัพเยอรมันไม่น้อยกว่า ๗๐ กองพล ขยายแนวยาวเหยียดตั้งแต่เหนือจดใต้ ก่อนหน้าที่กองทหารและกองยานยนต์จะเคลื่อนที่ ๒๕ชั่วโมง เยอรมันได้ส่งเครื่องบินดำทิ้งระเบิดจำนวน ๑,๐๐๐ เครื่อง เข้าตี

แนวบ้องกันฝรั่งเศสหมดทุกแนว กองทหารช่างจำนวน มหิมาได้รับคำสั่งให้บุกเข้าทำลายเครื่องกีดขวาง เมื่อได้ กองบินทิ้งระเบิดและกองทหารช่างบุกนำเช่นนี้ กองทหาร ราบไม่น้อยกว่า ๕๐ กองพลนั้นก็บุกตาม การบ้องกันของ สัมพันธมิตรไม่มีอะไรเหลืออยู่พอจะต้านทานได้ และใน การบุกไปบนพื้นดินคราวนี้ กล่าวกันว่า นอกจากกอง ทหารช่างแล้ว เยอรมันได้ใช้กองรถถังขนาดหนักได้ผล มากที่สุดอีกส่วนหนึ่ง.

การรุกเข้ามาอย่างรวดเร็วของทหารเยอรมันได้พบกับ การต้านทานอย่างแข็งแรง จากกองทัพที่ ๔ ของฝรั่งเศส ภายใต้บังคับบัญชาของนายพลเอกโครัป ในการรบเพื่อชิง เซดังครั้งนี้ กองทัพของพลเอกโครัปทำการอย่างเหี้ยม หาญจนได้ชื่อ คาดกันว่า ถ้าโครัป ได้กำลัง จากอังกฤษ อย่างเพียงพอ เยอรมันจะบุกเข้าไปถึงเซดังไม่ได้ แต่ ในสุดท้าย กองทัพของพลเอกโครัปก็ถูกตัดตอนขาดออก จากเพื่อนสัมพันธมิตรทั้งปวง.

มหาชิงชัย ในฟลานเดอร์ส

ยุทธวิธีของเยอรมันที่ล้อมเซดัง กล่าวกันว่าเป็นวิธีทำกันอย่าง ง่าย ๆ ขั้นแรกเยอรมันส่งกองพลยานยนต์บุกดาหน้ากันเข้าไปก่อน แล้วส่งรถถังทุก ขนาด ตั้งแต่เบาที่สุดจนถึงหนักที่สุด และหมู่เครื่องบินภายใต้การบังคับบัญชาของแม่ทัพคนเดียวกันบุกตาม มีระยะยาวเหยียดประชิด ติดกันไป โดย หาที่ ว่าง ไม่ได้ แม้แต่ หลาเดียว ความมุ่ง หมายที่ส่ง กำลัง เป็น ขบวน ดังนี้ ก็ เพื่อ จะยึดความเป็น เจ้าของ ทางเดินทัพ และ เพื่อ จะ บีบมิให้สัมพันธมิตรตีกระหนาบเข้ามาทั้งสองข้างได้ เยอรมันอาศัยความรวดเร็วแห่งกองทัพของตน จนสัมพันธมิตรทำไมไม่ได้ กองรถถังได้ให้ประโยชน์ในทางทำลาย เครื่องกีดขวางและ รังปืนกล ทั้งหมด ในการตั้งรับ อย่างดีที่สุดนั้น สัมพันธมิตร มีปืนต่อสู้รถถังอย่างดีมาก แต่กองรถถังของเยอรมันก็พลิกยุทธวิธีได้อย่างฉลาดเหลือ กล่าว คือ ขณะปืนต่อสู้ของสัมพันธมิตรยิงตรงมาด้านหน้า ก็พากันวิ่งไปตีด้านหลัง และโดยนัยนี้ ปืนต่อสู้รถถังที่ตั้งอยู่

โดยลำพังก็ดี ที่ติดอยู่ตามบ้อมก็ดี จึงไม่มีประโยชน์อะไรเลย บางคราว ปรากฏว่า กองรถถัง เยอรมันได้ส่งวิทยุขึ้นไปบอกเครื่องบินบนอากาศให้ช่วยโจมตีได้เสมอ.

จำนวนรถถังที่เยอรมันนำเข้าใช้ตีแนวเซดังครั้งนี้ มีระหว่าง ๗,๐๐๐ ถึง ๗,๕๐๐ คัน จัดเป็น กองพล ขนาดใหญ่ถึง ๑๐ กองพล และยังมีกองทหารยานยนต์อีก ๖ กองพล ข้างหลัง กองพลมหาศาล มี กองปืนต้านรถถัง ให้ความคุ้มครอง ไป ด้วย นอกจากนี้ ยังมี กองยานยนต์ลาดตระเวนเคลื่อนที่ออกไปข้างหน้าได้อย่างรวดเร็วอีก กองลาดตระเวนยานยนต์ได้ช่วยให้ทัพเยอรมันข้ามสะพานสำคัญ ๆ ไปได้หลายแห่ง โดยมิได้พบการต่อต้านของฝรั่งเศสเลย.

มีผู้คำนวณว่ากองยานยนต์หุ้มเกราะ ของเยอรมันที่นำมาใช้ในการนี้ เดินทางรุกเข้าไปวันหนึ่ง ๆ ไม่น้อยกว่า ๒๕ ไมล์ เป็นความ รวดเร็ว ที่นักรบ ในสมัย โบราณไม่เคยทำได้มาแต่กาลก่อน เมื่อรุกไปถึงที่ใดกองยานยนต์

หุ้มเกราะก็เข้าตีทำลายเครื่องกีดขวาง โทรเลข โทรศัพท์ และ หมู่บ้าน ของ ฝรั่งเศส เรียบ เป็น หน้ากลอง ไป มี รายงานในการรุกครั้งนี้ แถลงต่อไป ว่า รถถังขนาดเบา ของเยอรมัน ๓ คัน สามารถล้อมจับรถกะบะของสัมพันธ-มิตรได้ถึง ๓๐๕ คัน กองทัพเยอรมัน ทำงานได้รวดเร็ว และเป็นที่แปลกประหลาดอีกอย่างหนึ่ง คือตลอดทาง ที่กองทัพผ่านไป กำลังทุกหน่วยได้รับการบำรุงกันจากกลุ่มหมอกที่ทำเตรียมไว้เป็นอย่างดีที่สุด กลุ่มหมอกนั้นเยอร-มันจะปล่อยมาจากที่ใดก็ตาม แต่ก็ได้ยังผลให้การรุกเป็นไปอย่างรวดเร็วยิ่ง เรือยางที่กองทหารช่างนำมาใช้ในการข้ามแม่น้ำทุกสาย หมอกได้ช่วยให้ข้ามพ้นไปจากสายตาข้าศึกทุกแห่งได้เช่นเดียวกัน.

ส่วนทางด้านสัมพันธมิตร : ในวันที่ ๑๕ กองทัพอัง-กฤษ ฝรั่งเศส และเบลเยี่ยมถอยกลับไปยังแม่น้ำดีลและยิ่งถอยเรื่อยไปจนถึงแม่น้ำดังเดรอ ในวันที่ ๑๖ แต่การ

ถอยของสัมพันธมิตรคราวนี้ มีรายงานของเยอรมันรับรองว่าเป็นไปอย่างเรียบร้อยมีระเบียบยิ่ง การรุกของเยอรมัน ภายใต้กลุ่มหมอกตามที่กล่าวมา ได้ทำให้ทัพสัมพันธมิตรเกิดความฉงนสนเท่ห์ ไม่มีแม่ทัพคนใดเข้าใจว่ากำลังส่วนใหญ่ของเยอรมัน ได้รุกมาทางทิศใต้ของคนแล้ว และอีกสายหนึ่งกำลังลอบบุกเข้าไปทางทิศตะวันตก เข้าโจมตีหลังแนวมายิโนต์ จากเซดังตรงไปเมอซิเยร์, กีส์, และแซงกังแตง แล้วหักตรงไปยังอาเมียง และอาราสอีกต่อไป. ขณะนั้นกองทหารราบของเยอรมันได้รุกไปตามตำบลที่กล่าวนี้ และแยกกำลังไปทางทิศใต้และทิศเหนือ ต้อนรับการตีโต้ครั้งใหญ่ของฝรั่งเศสซึ่งกะว่าจะต้องมีขึ้น แต่น่าประหลาดใจว่า กองทัพเยอรมันรุกไปได้อย่างสบาย โดยมิได้พบการต้านทานอย่างที่คาดไว้.

ส่วนกองทหารอังกฤษ (๑๐ กองพล) และกองทหารเบลเยี่ยม เมื่อเห็นกองทหารเยอรมันรุกเข้ามาก็

ตีโต้ แต่ทานกำลังเยอรมันไม่ไหว ต้องถอยกลับไป
ยัง แม่น้ำเซลต์ พอถึง วันที่ ๒๐ เยอรมัน ก็โถมกำลังตี
กระหนาบ สัมพันธมิตร ไปจนถึง แอบเบอร์วิลล์ บนฝั่ง
ช่องแคบ อังกฤษ และเมื่อ กอง ทัพเยอรมัน ตีได้ยาว
เหยียดถึงเพียงนี้ กองทัพสัมพันธมิตรทางด้านเหนือช่อง
แคบ ก็เป็นอันถูกตัดขาด โดดเดี่ยว ไม่มีทาง ติดต่อกับ
กองทัพของตนทางด้านอื่นอีกเลย และควรจะกล่าวได้
ทีเดียวว่า เมื่อกองทัพเยอรมันตีกระหนาบไปจนถึงแอบ-
เบอร์วิลล์ได้ ก็เป็นอันว่า กองทัพสัมพันธมิตร จะถึงซึ่ง
ความพินาศโดยฉันเชิง เพราะจะเห็นได้ว่า กองทัพ สัม-
พันธมิตรทางด้านใต้ซึ่งตั้งรับเยอรมันในวันที่ ๒๐ และ ๒๑
ใกล้โมเบิชและวาลังเซียงเนส์ ก็ต้านกำลังของเยอรมัน
ไม่ได้ กองพลรถถังหุ้มเกราะกองซึ่งประชุมกันอยู่ที่ อาราส
มุ่งมั่น จะตีโต้ ใน วันที่ ๒๒ ก็ช้าเกินการ ทำงานไม่ทันกิน.
ในวันที่ ๒๓ สัมพันธมิตร พยายาม อย่างเต็มกำลังเข้าตี
เยอรมันที่ช่องแคบไบร วันที่ ๒๔ พยายามตีอาเมียงส์ก็

ต้องแตกกระจายไปอีกเหมือนกัน ส่วนตอนที่ถูกตัดขาดอยู่ทางเหนือช่องแคบนั้น เป็นอันไม่ต้องพูดถึง.

กล่าวถึงฝ่ายกองทัพอังกฤษ ท่านดอร์ดกอร์ดแม่ทัพเมื่อเห็นรูปการณ์เป็นดังนี้ ก็ตัดสินใจทำวิธีการที่สุดวิธีเดียวซึ่งมีเหลืออยู่ คือพากองทหารถอยลงทะเลและลงเรือกลับเกาะอังกฤษ ในเช้าตรู่วันที่ ๒๐ พฤษภาคม แม่ทัพอังกฤษก็สั่งให้ทหารเตรียมพร้อม ในการนี้อังกฤษนำเรือมาขนทหารถึง ๖๒๕ ลำ หมอกในช่องแคบได้ช่วยให้อังกฤษขนทหารใน ๒ วันได้ ๑๐๐,๐๐๐ คน และอีก ๔ วันต่อมาขนได้อีก ถึง ๑๖๐,๐๐๐ คน.

เมื่ออังกฤษขนทหารกลับบ้าน และกองทัพเบลเยี่ยมต้องยอมแพ้แก่กองทัพข้าศึกไปแล้วเช่นนี้ ฝรั่งเศสก็ถูกทอดทิ้งให้ทำงานคนเดียว เยอรมันได้ใช้กำลังทุ่มเทเบ็นครั้งสุดท้ายไปทางใต้ของแม่น้ำซอมม์ ใช้กำลังทางอากาศโจมตีตลอดแนวฝั่งของช่องแคบ และในระยะที่เยอรมันทุ่มเทกำลังทำงานครั้งนี้ กองทัพฝรั่งเศสซึ่งไม่

มีผู้ช่วยอยู่แล้ว ก็ไม่มีทางช่วยตัวเองได้เลย จนกระทั่งเสียปารีสในที่สุด ในการรบขั้นสุดท้ายนี้เยอรมันจับชะเลยและอาวุธยุทธภัณฑ์ไว้มากที่สุดที่จะนับได้.

บทที่สิบสอง

เมื่อเลโอโปลด์เสียเบลเยี่ยม

รายงานประกอบบันทึก เริ่มดังนี้:

สงครามโลกครั้งที่ ๒ เริ่มต้นแล้วได้ ๔ เดือน เซอร์ยอห์น ดูคาเฮย์, เอกอัครราชทูตอเมริกา ประจำราชสำนักเบลเยี่ยมคนสุดท้าย ได้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทสมเด็จพระมหากษัตริย์เลโอโปลด์ที่ ๓ แห่งเบลเยี่ยมเป็นครั้งแรก ในเดือนมกราคม ๑๙๔๐ ณ ท้องพระโรงแห่งหนึ่งภายในกรุงบรุซเซลส์.

วันนั้นพระมหากษัตริย์เสด็จออกต้อนรับทูตานุทูตของนานามหาประเทศ นับเป็นราชพิธีแปลกประหลาดมหัศจรรย์ ด้วยว่าหาหมายกำหนดการหรือบัตรเชิญสัก

ชั่นหนึ่งก็ไม่ได้ การประดับประดาภายในท้องพระโรงเพื่อให้สมกับราชพิธีเช่นนี้ก็ยังไม่มีอีกเล่า.

(คำว่าข้าพเจ้าในเรื่องนี้หมายถึงตัวเอกอัครราชทูต)

เจ้าหน้าที่สำนักพระราชวังได้นำคณะทูตานุทูตเข้าไปสู่ห้องด้อนรับห้องหนึ่ง มีเพดานสูงงดงามตามศิลปของเบลเยี่ยม. ข้าพเจ้าตรงเข้าเฝ้าสมเด็จพระมหากษัตริย์ที่ห้องนี้ พระองค์ทรงยื่นพระหัตถ์มาให้จับ ดวงพระพักตร์ยิ้มละไม แสดงความเป็นมิตรภายในห้วงพระหฤทัยอันบริสุทธิ์ผุดผ่อง พระราชกิริยาอาการเหล่านี้เป็นสิ่งที่ข้าพเจ้าได้พบ ในฐานะที่ตนดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตแห่งสหปาลีรัฐอเมริกา.

สมเด็จพระมหากษัตริย์ทรงฉลองพระองค์ด้วยเครื่องแบบทหารบก ดูพระลักษณะผึ่งผายสมกับความเป็นทหาร ผู้ชาญรบ พระสรีระร่างสูงสง่างาม ฉลองพระองค์ทุกส่วนเรียบร้อยสะอาดจนสะดุดนัยน์ตา ผิวพระกายเกลี้ยง แสดงให้เห็นพระอนามัยดีเป็นเลิศ.

ครู่หนึ่งต่อมา ข้าพเจ้าเฝ้าอยู่เฉพาะพระพักตร์ แต่ย้ายจากห้องเดิมไปสู่อีกห้องหนึ่ง พระราชอิริยาบถเป็นธรรมดาสามัญ พระสุรเสียงกังวานแต่ง่ายและเบิดเผย พระเกศาทุกเส้นเป็นสีทองงดงาม ขณะนั้นดูเหมือนพระอาการเศร้าโศกจะมีอยู่บ้าง.

ข

ตั้งแต่สัญญา โลคาร์โน ถูกทำลายลง โดยน้ำมือของคณะนาซีในฤดูใบไม้ผลิแห่ง ค.ศ. ๑๙๓๖มาแล้ว สมเด็จพระมหากษัตริย์เลโอโปลด์และอาณาประชาชนของพระองค์ก็มุ่งมั่นอยู่เฉพาะความเป็นเอกราช แห่งประเทศชาติอย่างสูงสุด เหตุการณ์ทั้งหลายและน้ำพระทัยของมหากษัตริย์พระองค์นั้น ได้แสดงให้เราเห็นเป็นอันมาก. บรรดาทูตานุทูตและนักการเมืองระหว่างชาติ ย่อมรู้สึกเป็นอันเดียวกันตั้งแต่เวลานั้นว่า สงครามเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้เสียแล้ว และเบลเยียมจะต้องถูกรุกรานอีกครั้งหนึ่งหลังจากครั้งแรกใน ค.ศ. ๑๙๑๔.

เพื่อที่จะจำเริญหลักเอกราชของประเทศชาติให้มั่นคงอยู่ฉะนี้ สมเด็จพระมหากษัตริย์เลโอโปลด์ได้เคยประกาศโดยเปิดเผยเสมอว่า ประเทศเบลเยี่ยมจะต้องปฏิบัติการด้วยตนเอง โดยไม่ต้องการรอคอยสัมพันธมิตรผู้ใดหมด. ในวันที่ ๒๔ เมษายน ๑๙๓๗ ประเทศอังกฤษและฝรั่งเศสซึ่งมีนโยบายแตกแยกกันไป เพราะสัญญาโลคาร์โนเป็นต้นเหตุ ก็กลับหันหน้าเข้ามาหากันอีก (ดังกล่าวมาข้างต้น) ต่างให้คำรับรองที่จะช่วยเหลือเบลเยี่ยมเมื่อถูกรุกรานจากประเทศหนึ่งประเทศใด. พอ ๖ เดือนต่อมา ทางเยอรมัน, เพื่อแก้ตำสัมพันธมิตรครั้งนั้น, ฟอนนอยรัธรัฐมนตรีว่าการต่างประเทศก็เซ็นสัญญากับเบลเยี่ยม ให้คำรับรองซ้อนเข้ามาอีกว่า จะช่วยเหลือเบลเยี่ยมถ้าหากเบลเยี่ยมถูกรุกราน.

เมื่อได้พิจารณาถึงเหตุผลที่ได้แสดงมานี้ การณ์ที่ได้เป็นอย่างไรไป สมเด็จพระมหากษัตริย์เลโอโปลด์ก็ไม่น่าจะทรงเสียพระทัยอย่างใด ในวันที่ข้าพเจ้าเข้าเฝ้าทูล

ตะออง ธุลีพระบาท ในเดือนมกราคมนั้น ได้ทรงสำแดงความเสียพระทัยในเหตุการณ์เหล่านี้ให้เห็นอยู่. ที่ดวงพระเนตรทั้งสองแสดงว่าเมื่อราตรีที่ล่วงมาแล้วมิได้บรรทมตลอดคืน พระหัตถ์ที่ประทานยื่นมาให้จับยังมีสั่นบางเล็กน้อย แต่พระอาการเหล่านี้ก็ไม่สำแดงความหมดหวังอันตั้งอยู่หลังพระราชหฤทัยของพระองค์เสียทีเดียว.

เมื่อ ๒๕ มีถ่วงมาแล้ว กองทัพบกเยอรมันได้เปิดฉากการยิงอย่างหนักภายในดินแดนเบลเยี่ยมเพื่อบุกเข้าไปสู่ปารีส แต่สำหรับคราวนี้ผิดกันมาก. ๔ เดือนมาแล้วตั้งแต่สงครามเริ่ม เยอรมันยังมิได้แตะต้องดินแดนแห่งนี้เลย พระมหากษัตริย์เลโอโปลด์ยังทรงหวังอยู่เต็มเปี่ยมถึงความจำเริญแห่งเอกราชที่พระเจ้าจะทรงประทานให้แก่ชาติประเทศของพระองค์.

การรักษาความเป็นกลางอย่างเคร่งครัด ช่วยให้สงครามผ่านไป โดยมิได้แตะต้องเบลเยี่ยมมาเป็นเวลา ๔ เดือน และขณะนั้นสมเด็จพระมหากษัตริย์ก็ยังทรงแสดง

เหตุผลว่าเบลเยี่ยมจะรอดจากปากเหยี่ยวปากกาอันนั้นไปได้จนถึงที่สุด วันนั้นได้ตรัสบอกข้าพเจ้าเป็นส่วนตัวว่าอังกฤษได้แสดงความน้อยอกน้อยใจที่เบลเยี่ยมไม่เข้าร่วมสงครามด้วย และยังแสดงความไม่มั่นใจในกำลังทางทหารที่เบลเยี่ยมมีอยู่กับอื่นๆ อีก ถ้วนแต่เป็นเรื่องจะถากเบลเยี่ยมให้เข้าสู่สงคราม ยิ่งฝรั่งเศสด้วยแล้วก็แสดงความร้อนใจในเรื่องที่เบลเยี่ยมไม่ยอมร่วมมือด้วยเป็นการใหญ่ หลังจากนั้นก็ได้ตรัสต่อไปว่า เบลเยี่ยมไม่อาจรับคำขอร้องของใครได้ในยามนี้ สัมพันธมิตรรอบข้างกล่าวหาโดยไม่ยุติธรรม และช่างไม่มีใครเห็นบ้างเลยว่าพระองค์ทรงปรารถนาสันติภาพอันยั่งยืนเพื่ออาณาประชานิกรของพระองค์เพียงไร. ข้าพเจ้าเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทในเดือนมกราคมนั้น ได้ทรงสำแดงความเสียพระทัยในเหตุการณ์เหล่านี้ให้เห็นอยู่. ที่ดวงพระเนตรทั้ง ๒ แสดงว่าเมื่อราตรีที่ล่วงมาแล้วมิได้บรรทมตลอดคืน. พระหัตถ์ที่ประทานยื่นมาให้จับยังมีสั่นบ้างเล็กน้อย แต่พระ

อาการเหล่านี้ไม่สำแดงความหมดหวังอันมีอยู่ภายในห้องพระหฤทัยเลยทีเดียว.

ออกจากเช้าเฝ้าเช้าวันนั้นแล้ว ก็มาคิดคำนึงอยู่เป็นอันมากถึงเรื่องพระมหากษัตริย์พระองค์นี้ ว่ายังทรงมีประมาทและมั่นพระทัยในความเป็นกลางจนเกินไป ทรงหวังอะไรลม ๆ แล้ง ๆ หลายอย่าง ข้าพเจ้าคิดถึงเบลเยี่ยมครั้งไร ก็นึกไปถึงเหตุการณ์ในโปแลนด์ทุกที เสียงลูกปืนและระเบิดในโปแลนด์ยังก้องอยู่ในแก้วหู. 'ที่ใดมีความประมาทที่นั่นมีความตาย' ข้าพเจ้าคิด และคิดว่าเบลเยี่ยมอาจถึงซึ่งความตายลงสักวันหนึ่ง.

ขณะนั้นเป็นเดือนเมษายน (๑๙๔๐) ข่าวเริ่มแว่วมาว่า เยอรมันจะเริ่มโจมตีหน่วยประเทศในบริเวณที่ราบต่ำทั้งหมดเริ่มแต่ประเทศฮอลันดาเป็นต้นไป หากเยอรมันบุกฮอลันดาเข้ามาเวลาใด ย่อมเป็นของแน่นอนว่าเบลเยี่ยมจะต้องตกอยู่ในลักษณะเช่นนั้นด้วย เพราะประเทศลุ่มราบทั้ง ๒ นี้เป็นแนวของยุทธศาสตร์. ถ้าใครยึดได้ ก็ไร

สงครามย่อมตกอยู่แก่ฝ่ายนั้น อนึ่งกองเสนาธิการของเบลเยี่ยมเล่าก็ได้แสดงยุทธวิธีของตนอย่างเปิดเผยว่า ถ้าหากฮอลันดาถูกรุกรานขึ้นใดเมื่อ จะต้องส่งกองทัพเบลเยี่ยมบุกเข้ารับทางใต้หรือทางตะวันออกทันที.

ข้าพเจ้าได้เข้าเฝ้าสมเด็จพระมหากษัตริย์เลโอโปลด์ครั้งหนึ่ง ก่อนหน้าเบลเยี่ยมจะถูกโจมตี ๑๒ ชั่วโมงวันนั้น ทราบว่าฮิตเล่อร์ได้ส่งทูตพิเศษของเขา ๒ คน ให้ถือคำขาดออกจากเบอร์ลินมายื่นต่อรัฐบาลฮอลันดา ที่จริงเราทราบกันเฉพาะขณะที่ทูตพิเศษเตรียมตัวจะออกมาจากเบอร์ลิน แต่เขาจะมาถึงกรุงเฮกเมื่อไรเราไม่รู้. มิสเตอร์ เคนเนดี เอกอัครราชทูต (อเมริกัน) ประจำลอนดอนโทรศัพท์มาถาม ข้าพเจ้าว่า เรื่องมันเป็นอย่างไร ข้าพเจ้าไม่ทันตอบ ก็ตรงไปขอเข้าเฝ้าพระมหากษัตริย์เลโอโปลด์ ณ พระราชวังฤดูร้อนที่ Lae Ken นอกเมือง ขณะนั้นพระมหากษัตริย์กำลังประทับยืนทอดพระเนตรห่านว่ายน้ำอยู่ในสระ ด้วยความสำราญพระทัย พอข้าพเจ้า

ทูลถามก็ตรัสว่ามิได้ทรงทราบเรื่องอะไรที่เกี่ยวกับฮอ-
ลันดา ทรงแสดงพระทัยตระหนกตกประหม่า ทรงคาด
ว่าสิ่งทั้งหลายไม่น่าจะเป็นไปได้โดยไม่รู้ตัว เมื่อข้าพเจ้า
ทูลตากลับก็ตรัสว่า ไม่ได้บรรทมมาหลายราตรีแล้ว
พระอาการมีเหนื่อยอ่อนแต่ดูรุ่นเริงบันเทิงพระทัยมากกว่า
เมื่อเช้าเผ้าในเดือนมกราคม วันนี้ได้ทรงแสดงอาการไม่
ใยดีต่อสงครามแลละความทุกข์ที่จะพึงมีพึงเป็น.

วันที่ ๑๐ พฤษภาคม ล่วงเวลา ๖ โมงเช้า ๕ นาที แสงทองส่องฟ้าเพียงราง ๆ เบลเยียมก็ถูกโจมตีด้วยเครื่องบินทิ้งระเบิด เยอรมันส่งเครื่องบินมาทิ้งบอมบ์ กราวนี้โดยไม่บอกให้รู้ตัว เครื่องบินหมู่แรกมี๑๒เครื่อง และหมู่ที่ ๒ อีก ๑๒ เครื่อง ทุกเครื่องบินต่ำในระยะ ๒,๐๐๐ ฟุต ข้างบนหมู่ทิ้งระเบิดมีเครื่องบินรบคุมมาด้วย.

ป.ต.อ. ของเบลเยียมระดมยิงอย่างหนัก เมื่อหมู่เครื่องบินเยอรมันบ่ายโฉมหน้าไปทางทิศตะวันตก เสียง

ปืนใหญ่ แฉะปืนกล ก็กระหน่ำ ยิงหูดับตับไหม้ แต่ไม่มี
ผลแม้เพียงกระสุนนัดเดียว เมื่อกอง ป.ต.อ. ทำงานไม่ได้
ผลฉะนี้ หวูดสัญญาณอันตรายก็ส่งเสียง ทำหน้าที่แทน.
หวูดสัญญาณ ต้องส่งเสียงไปเช่นนั้น ตลอด ๖ วัน ๖ คืน
ของความอับเฉาเศร้าหมอง จะได้หลับได้นอนกันสักนิด
หนึ่งก็หาไม่ เมื่อเครื่องบินไปหมดแล้ว กรูสึกได้ทันทีว่า
สมเด็จพระมหากษัตริย์เลโอโปลด์ผู้บริสุทธิ์หาคือนั้นใดมิ
ได้ ผู้มุ่งมั่นในสันติแห่งอาณาประชากรของพระองค์ด้วย
น้ำพระทัยอันผ่องแผ้วแล้วมาเป็นเวลานาน จะต้องประ-
สพภัยพิบัติอันมหาศาลเสียในครั้งนี้เป็นมั่นคง ตลอดเวลา
๖ เดือนที่ข้าพเจ้าเคยใกล้ชิด ย่อมรู้น้ำพระทัยอันแท้จริง
ว่า ทรงดำรงตำแหน่ง หัวหน้าอาณาประชากรมาด้วย
ความ น่า เคารพ รัก เพียงไร ภาพ ที่ ข้าพ เจ้า ได้ พบ กับ
สายตา ในเวลา รุ่งอรุณวันนี้ จึงเป็น ภาพ อันแสนเศร้า สุด
จะกล่าวได้.

ข้าพเจ้ากลับเข้าไปจัดเครื่องแต่งตัว เพราะดูเหมือน

ว่าภัยจากเครื่องบินจะยังไม่หมดไปทีเดียว ที่จริงข้าพเจ้าควรจะจัดทำสิ่งเหล่านี้ให้เรียบร้อยมาหลายวันแล้ว พอดีในขณะนั้นรู้สึกเหมือนหนึ่งมีเสียงอะไรกระทบอยู่ข้างนอกทันใดนั้นก็ได้ยินเสียงกระจกตกแตกดังเปรี้ยงลงตรงหน้าสถานทูต แต่น่าประหลาดว่าส่วนอื่นไม่มีเสียหาย พวกเราชาวสถานทูตทุกคนไม่ได้รับบาดเจ็บ บอมบ์เยอรมันลูกหนึ่งตกระเบิดลงที่เรือนหลังหนึ่งตรงหน้าสวน Frere Orban ซึ่งห่างตัวตึกสถานทูตไปประมาณ ๕๐ หลา. ราวอีก ๒-๓ นาทีต่อมา ระเบิดก็ตกลงมาที่ถนน Rue Belliard ต่อสถานทูตไปทางใต้ และมีบอมบ์อีกหลายลูกตกลงข้างหน้าสถานทูต เยอรมันเอง ซึ่งเราเองก็ไม่เข้าใจว่า นักบินเยอรมันมุ่งหมายโจมตีหรือไม่มีความรู้ในการโจมตีอย่างไรกัน.

เมื่อการณ์เป็นฉะนี้ สมเด็จพระมหากษัตริย์เลโอโปลด์ก็ได้สำแดงขัตติยะมานะเช่นเดียวกับพระชนกเมื่อคราวมหาสงครามโลกครั้งก่อน. พระองค์ได้ทรงเตรียมพร้อม

อยู่ในตอนต้นเดือนพฤษภาคม ดังนั้น ก่อนจะถึงเวลา ๕ นาฬิกาวันที่ ๑๐ (พฤษภาคม) อันเป็นเวลาเบลเยี่ยมถูกบอมบ์ พระมหากษัตริย์เลโอโปลด์ก็ได้เสด็จออกบัญชาการทัพสนามด้วยพระองค์เองในคืนวันที่ ๙ ขณะนั้นบรรดาหมู่สัมพันธมิตรได้ตั้งบัญหาถามกันว่า จะตกลงป้องกันเบลเยี่ยมด้วยวิธีใดจึงจะปลอดภัยที่สุด พอถึงวันที่ ๑๒ กลุ่มสัมพันธมิตรจึงได้ประชุมกันที่ Costeau ใกล้ Mont. ผู้ที่เข้าร่วมประชุมมีสมเด็จพระมหากษัตริย์เบลเยี่ยม นายพลเอกลอร์ดกอร์ตแม่ทัพอังกฤษและนายพลเอกบิลยอตต์แม่ทัพฝรั่งเศส.

แม่ทัพสัมพันธมิตรทั้ง ๓ ได้ตกลงกันว่า จะให้ทัพบกฝรั่งเศส ภายใต้บังคับบัญชาของนายพลเอก บิลยอตต์เป็นผู้รับการโจมตีของเยอรมัน ทัพเบลเยี่ยมกับทัพอังกฤษจะอยู่กับทัพฝรั่งเศส และทั้งหมดจะอยู่ในกองบัญชาการสูงสุดซึ่งมีพลเอกกาเมอแลงผู้บัญชาการทัพฝ่ายสัมพันธมิตรเป็นประธานอีกต่อหนึ่ง.

สัมพันธมิตร ได้ตั้งรับ เยอรมัน เป็นแนวแรก ที่คลอง อัลเบิร์ตอันเป็นทางน้ำไหล เป็นเขตติดต่อ จากฮอลันดา ถ้าจะเดินทางรถไฟก็ตกราว. ๒ - ๓ ชั่วโมง และเป็นทาง แยกกว้างจากแอตเวิปทิศตะวันออก ตรงไปยังแม่น้ำเมส์. ทัพรถถัง ของนาซีโถมเข้าบุก แนวรบ แห่งนี้ อย่าง ดุเดือด กล่าวคือ แม่ทัพ ของ เยอรมัน ได้ส่ง กองพัน รถถัง ข้าม สะพานตามตำบลต่างๆ ในบริเวณนี้ได้ทั้งหมด ครั้นแล้ว ก็เคลื่อนอย่างรวดเร็ว เข้ามา ภายใน เขตแดน เบลเยี่ยมได้ ภายใน ๒ - ๓ ชั่วโมง.

นักการทหารกล่าวกันว่าวิธีบุกด้วยกองทัพรถถัง ของ เยอรมันครั้งนี้เป็นรูปไม้กางเขน ทำให้สัมพันธมิตรยาก จะเข้าตีโต้ได้ในด้านใด กองเสนาธิการของเบลเยี่ยมอธิบายไม่ได้ว่าเป็นเพราะเหตุใด.

และเมื่อ กองทัพ เยอรมันได้ผ่านคลอง ตามตำบล สำคัญ ๆ เหล่านี้ เข้ามาได้ ก็แปลว่า ทัพสัมพันธมิตร ขาด แนวรับในตอนนั้น ต่างถอยไปตั้งรับใหม่ทางตะวันตก ซึ่ง

ณที่นั้น เป็นป้อมเหล็กหลายสิบป้อมเรียงรายกันเป็นระยะยาวประมาณ ๔๐ ไมล์ สัมพันธมิตรกะว่า ถ้าเยอรมันเข้าตีบ้อมเหล่านี้จะต้องลงทุนด้วยราคาแพงมากในประวัติศาสตร์แห่งสงคราม.

ในที่นี้เราควรจะได้ดูความทะนงองอาจของป้อมค่ายเหล่านี้ว่ามีอย่างไร.

ป้อมค่ายเหล่านี้เรียกว่า ป้อมเหล็ก หรือกำแพงเหล็ก ไม่ได้สร้างขึ้นไว้เพื่อป้องกันแห่งใดแห่งหนึ่ง โดยเฉพาะแต่สร้างขึ้นเพื่อป้องกันประเทศเบลเยี่ยมทั้งประเทศ กำแพงเหล็กของเบลเยี่ยมนี้ นายช่างผู้ออกแบบวางรูปเป็นแนวโค้งเริ่มต้นแต่แอตเวิป ถัดมาตามเมืองสำคัญ ๆ มีมาแถงแนส, ลูแวง, แวฟเรอ จนถึงหมู่ป้อมที่เมืองนามูร์ ตรงแม่น้ำเมิส แนวกำแพงเหล็กเหล่านี้ได้กะกันไว้แต่เดิมว่าเป็นแนวซึ่งดีไม่แตก.

อาวุธยุทธภัณฑ์ของกำแพงเหล็กนั้นเล่า ก็ทำกันไว้จนคิดว่าน่าจะดีไม่แตกได้จริง ๆ เช่นมีฐานวางปืนอย่าง

ใหญ่โตโอฬาริก มีทัพบกใหญ่ มีเกราะป้องกันกระสุน มีเครื่องดักรถถัง และมีทุกอย่าง ซึ่งสรุปแล้วมีเท่าแนวป้อมมายิโนต์ของฝรั่งเศส ทีคน ฝรั่งเศส มั่นใจว่าใครจะตีไม่แตกเหมือนกัน บรรดานักการทหาร ต่างมุ่งมั่นกันว่า กำแพงเหล็กของเบลเยียม จะรักษาประเทศเบลเยียมไว้ได้จริง ๆ.

แผนการณ์ทางทหารของเบลเยียมนั้นตั้งแต่ไหนแต่ไรมาแล้ว ไม่เคยคิดกันว่า จะต่อสู้เยอรมันได้โดยตัวคนเดียว ยุทธศาสตร์ และ ยุทธวิธีของเบลเยียมหวังพึ่งอังกฤษและฝรั่งเศสเป็นใหญ่ตลอด โดยเฉพาะ กองทัพบกของฝรั่งเศส เบลเยียม เข้าใจว่า แข็ง แรง ที่สุด จนไม่มีประเทศใดในยุโรปสู้ได้ ยิ่งกองเสนาธิการด้วยแล้ว เบลเยียมก็มั่นหมายหนักหนาว่าฝรั่งเศสมีคนสามารถเป็นยอดเยียม ในโลก ด้วย ความ เข้าใจ เป็นฉะนี้ เอง สมเด็จพระมหากษัตริย์เลโอโปลด์จึงทรงยินยอมให้ กองทัพของพระองค์อยู่ภายใต้บังคับบัญชาของแม่ทัพฝรั่งเศส และ

มอบอนาคตแห่งชาติประเทศของพระองค์ไว้ให้อยู่ภายใต้ฝรั่งเศสด้วย.

หลังจากกองทัพรถถังของเยอรมันข้ามสะพานต่าง ๆ เข้ามาในเขตเบลเยี่ยมได้แล้ว บ้อมเหล็กที่แอตเวิป, มาแลงแนส์, ฎูแวง, และที่นามูร์ก็ต่อต้านอย่างแข็งแรงที่สุด จนกระทั่งได้ข่าวว่าทางฮอธนัดาวางอาวุธแล้ว และทัพของนายพลเอก จี โรด์ นายพลฝรั่งเศสซึ่งเข้าไปช่วยฮอธนัดาแตกพ่ายยับเยินมาแล้วก็ด้วย ทหารหาญแห่งบ้อมเหล็กเหล่านี้ยังสู้รบอย่างไม่คิดชีวิต เพราะทุกคนคิดเหมือนกันว่า ถ้าบ้อมเหล่านี้แตก ย่อมหมายความว่าชีวิตของประเทศเบลเยี่ยมจะดับตายไปด้วย.

อย่างไรก็ดี ก่อนที่จะได้มีการสู้รบกันที่แนวบ้อมเหล็กเหล่านี้ นายพลเอกกาเมอแลง แม่ทัพใหญ่ฝ่ายสัมพันธมิตรได้เคยออกความเห็นและออกเป็นคำสั่งว่า จะไม่มีการรบที่แนวบ้อมเหล่านั้น กองทหารสัมพันธมิตรพอจะไว้วางใจได้ เมื่อมาถึงวาระเช่นนี้จะเห็นได้ว่า การคาด

หมาย ของ กาเมอแดง ผิดพลาด ไปมาก และถ้าหากว่า กองทัพของเยอรมัน ข้ามสิ่งกีดขวาง ทั้งสิ้นในฮอลันดามา ได้ ผลแห่งการคาดหมายของกาเมอแดง อย่างน้อยจะ เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้แนว บ้อมเหล็ก ของเบลเยียม ตกเป็น เบย่างทั้งสิ้น.

ได้ปรากฏชัดเจนขึ้นว่า กองทัพที่ ๙ ของฝรั่งเศส ซึ่งอยู่ภายใต้ความควบคุมของนายพลเอกจิโรต์ต้องพ่าย-แพ้ยับเยินลงตรง ที่ตั้งรับเกือบ ๕๐ ไมล์ จากโมแซแยส ใกล้ๆ ดินังส์ เมื่อทัพของ นายพลเอกจิโรต์ แตกพ่าย ดังนี้ ทางก็เปิดให้พลยานยนต์ของเยอรมันบุกตะลุยเข้า มาทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ของเบลเยียมจนถึงชายทะเล นอกจากนี้ เยอรมันยังส่งกำลัง ส่วนอื่น เข้าโจมตี กองทัพ ที่ ๑ ของฝรั่งเศสกองนี้ ซึ่งตั้งเรียงรายอยู่ตามแนวบ้อม เหล็กตั้งแต่เมือง แวฟเรอ ถึงนามูร์ออก และกองทัพที่ ๑ ของฝรั่งเศสกองนี้แตกอย่างไม่เป็นขบวนอีกเหมือนกัน.

การตั้งรับ ของ กองทัพ สัมพันธมิตร ใน เบลเยียม นั้น

ควรจะเรียกได้ว่าต้องถอยเกือบทุกแห่ง ไม่มีแนวใดที่จะปราศจากการโจมตี และเมื่อถูกโจมตีแล้วก็ไม่มีแนวใดจะนำชัยชนะมาให้ฝ่ายตนได้ โชคร้ายเป็นของฝ่ายสัมพันธมิตรแท้ๆ. อีกทางหนึ่งทางด้านแม่น้ำซอมม์ มีทหารของฝ่ายสัมพันธมิตร คืออังกฤษ ฝรั่งเศส และเบลเยี่ยม ผสมกันตั้งรับอยู่ประมาณ ๑,๐๐๐,๐๐๐ คน ถ้าหากท่านแม่ทัพใหญ่ฝ่ายสัมพันธมิตรจะมีการตัดสินใจเด็ดขาดเพื่อเข้าโจมตีพร้อมกันแล้ว ชีวิตของทหารทั้ง ๑,๐๐๐,๐๐๐ เหล่านี้ก็จะรอดออกมาได้ และโฉมหน้าของสงครามเบลเยี่ยมก็อาจเปลี่ยนแปลงไป แต่เป็นที่น่าเสียดายว่าแม่ทัพฝ่ายสัมพันธมิตรไม่มีการตัดสินใจ เด็ดขาด คือไม่มีการเชือดวเองเลย.

ท่านเอกอัคร ราชทูต อเมริกา ได้ออก ความเห็น ในเรื่อง ความ ไม่แน่นอน ของ สัมพันธมิตร ใน ตอนนี้ ว่า ดูเหมือนทหารทุกฝ่ายตั้งใจอยู่เพื่อจะรบเฉพาะ ประเทศของตน ไม่ใช่รวมกันเพื่อรักษา ความชนะ แห่ง ฝ่ายของตน

ตามที่ตกลงกันไว้แต่เดิม ฝรั่งเศสก็อยากจะถอยไปเพื่อ
ป้องกันประเทศฝรั่งเศส อังกฤษเองเล่า ก็ไม่ค่อย พะวง
ในเรื่องของยุโรป นอกจากเกาะอังกฤษ. ในเรื่องนี้ท่าน
เอกอัครราชทูตอเมริกายกเอาเรื่อง ของการ ที่อังกฤษถอย
จากดันเกิร์กกลับอังกฤษมาเป็นตัวอย่าง ก็เมื่อ การเป็น
ฉะนั้น เบลเยี่ยม ผู้มีแผนการณ์ และยึดถือ เอาสัมพันธมิตร
เป็นที่พึ่งจะช่วยตัวเองได้อย่างไร.

ครั้นถึงวันที่ ๒๑ พฤษภาคม กองทัพ เยอรมันก็รุด
หน้าเข้ามายึดเมืองบูโลญ (เหนือฝรั่งเศส) ได้ พอวันรุ่งขึ้น
คาเลส์ (เหนือฝรั่งเศส) ก็ตกอยู่ในมือของทหารเยอรมัน
อีก ณ บัดนี้เป็นอันว่าเยอรมันได้โอบ รอบเข้ามาทุกทาง
เว้นแต่ ด้านใต้ ด้าน เดียว ซึ่งถ้า สัมพันธมิตร เข้ม แข็ง
เหมือนดั่งมือจริงก็พอจะมีหวัง แต่ทางใต้ในเวลานั้นก็
ถูกบีบตายอีก เยอรมันได้ทำลายเครื่องกีดขวางระหว่าง
ฝรั่งเศสและเบลเยี่ยมไว้ตลอดหมด สัมพันธมิตรต้องการ

แก้ความพ่ายแพ้อันนี้ จึงรีบเปลี่ยนตัวผู้บัญชาการทัพสูงสุด คือ เรียกนายพลเอกเวกังด์จากซีเรีย (ในอาเซียใกล้) มาแทนกาเมอแดง. พอเข้ารับตำแหน่ง เวกังด์ก็ได้แสดงความกล้าหาญให้คนทั้งหลายเห็น ครั้งแรกกะโครงการณ์ตรวจแนวรบทันที เวกังด์ได้บินจากปารีสไปตามแนวรบที่เต็มไปด้วยระเบิดและควันดินปืน จึงต้องร่อนลงที่คาเลส์อันเป็นแนวรบ เครื่องบินกับชีวิตของเวกังด์เกือบจะถูกยิงแหลกละเอียดลงที่นั่น.

นายพลเวกังด์ตรงเข้าไปยังกองบัญชาการ ทูลแด่สมเด็จพระมหากษัตริย์เลโอโปลด์ว่า เหลือแต่สิ่งร้าย ๆ ไว้ให้กระหม่อมทั้งนั้น สมเด็จพระมหากษัตริย์ไม่ตรัสตอบ เป็นแต่ทรงเล่าให้เวกังด์ฟังถึงความจริงต่าง ๆ ที่ผ่านมา ตรัสว่าทหารของพระองค์เห็นจะหมดหวังในคราวนี้แน่ กำลังถูกโจมตีจากเครื่องบินเยอรมันเรื่อยไปไม่หยุดหย่อน เวลานี้ประชาราษฎรของพระองค์ต้องระหกระเหินหนีภัยสงครามไม่มีที่อยู่ที่กิน ฐานะของพล

เมืองเหล่านี้น่าสงสารเป็นที่สุด ขาดทั้งอาหารและแม้น้ำ สักหยดหนึ่งก็ไม่มีดื่ม ถนนทุกสายมองเห็นคนดำมืดเหมือนหมดปลวก พลเมืองเหล่านี้ทำให้ทหารของเบล-เยี่ยมพลอยลำบากไปด้วย เพราะเมื่ออาศัยใครกินไม่ได้ก็ต้องมาอาศัยทหาร ทุกแห่งไม่มีระเบียบ สมเด็จพระมหากษัตริย์ตรัสในที่สุดว่า บัดนี้กองทัพของพระองค์ถูกตัดขาดจากกองทัพอังกฤษแล้ว ต้องทำการสู้รบโดยมิได้พักผ่อนตลอด ๑๐ วัน และเมื่อเป็นดังนี้ก็ไม่มีหวังว่าจะสู้รบต่อไปได้.

เวลานั้นทหารฝรั่งเศสไปอยู่ที่ไหนหมดไม่มีใครทราบ สมเด็จพระมหากษัตริย์ก็ไม่ทรงทราบ แม้นายพลเอกเวกังด์ผู้บัญชาการสูงสุดคนใหม่ก็ไม่สามารถจะรู้เหมือนกันว่า ทหารของฝรั่งเศสไปอยู่ทางไหน.

เวลานั้นกองพลที่ ๖๐ และกองพลที่ ๖๘ ของฝรั่งเศสขาดผู้บังคับบัญชาเสียแล้ว สมเด็จพระมหากษัตริย์เลโอโปลด์ต้องทรงคุมทหารทั้งหมด อนึ่ง ทางฮอลันดาก็

ได้ยอมแพ้แก่เยอรมันไปแล้วแต่วันที่ ๑๔ พฤษภาคม และส่วนที่เหลืออยู่ กองทัพที่ ๗ ภายใต้บังคับบัญชาของนายพลเอก จิโรด์ใกล้เขตแดนฮอลันดา ก็ตั้งตัวไม่ติด เมื่อเวลาเวกังด์เข้ามารับตำแหน่งแทนกาเมอแลง สมเด็จพระมหากษัตริย์เลโอโปลด์ทรงแสดงความปรารถนาที่จะปลดภาระธุระ อันเนื่องด้วยจำนวนทหารฝรั่งเศสมากมายที่พระองค์ทรงควบคุมอยู่ แต่เวกังด์ไม่ยอมรับผิดชอบใด ๆ เพราะเวกังด์ไม่อาจรับการโจมตีอย่างสายฟ้าแลบของเยอรมันได้ สมเด็จพระมหากษัตริย์เลโอโปลด์ต้องจำพระทัยรับผิดชอบไป ทั้งทรงทราบว่าอนาคตจะไม่สว่างไสวขึ้นมาได้.

ส่วนทหารของกองทัพที่ ๑ และกองทัพที่ ๙ ที่หนีแตกกระจัดกระจายไป ก็ไปรวมกันอยู่ทางทิศใต้ของกองทัพอังกฤษ ที่ตั้งรับอยู่ในเขตระหว่างเมืองลิลล์ถึงเมืองกราฟลินน์ อันเหยียดยาวไปตามช่องแคบ

แม่ทัพสัมพันธมิตรต่างได้นัดหมายกันว่าจะพบกันเพื่อ

ตกลงเป็นครั้งสำคัญในเช้าวันที่ ๒๑. นายพล เวกังด์รอคอยจะพบกับดอร์ด กอร์ตแม่ทัพอังกฤษเป็นหนักเป็นหนา ส่นเวลานานตั้งหลายชั่วโมง ดอร์ด กอร์ต ก็ไม่โผล่หน้าออกมาให้พบ จนกระทั่งเวลาบ่ายวันนั้น เวกังด์ ทนไม่ไหว ต้องตัดสินใจ เดินทางกลับ ปารีส โดยไม่มีผลแห่งการตกลง อย่างใด ใน ระหว่าง แม่ทัพ ฝ่ายสัมพันธมิตรไปรายงานทางปารีสเลย.

๙ นาฬิกาคืนนั้น นายพลเอกดอร์ดกอร์ตเพิ่งโผล่มา ตรงไปยังที่บัญชาการทัพ ของ เบลเยี่ยม ที่ซังด์อังเดรใกล้บรูซ (ทางตะวันตก เฉียงเหนือเบลเยี่ยม เยื้องช่องแคบอังกฤษ) ได้มีการ ปรึกษา กัน ระหว่าง แม่ทัพ อังกฤษ สมเด็จพระมหากษัตริย์เบลเยี่ยมและนายพลเอกบิดล์ยอต์ แม่ทัพฝรั่งเศส ส่นเวลาประชุม ๑ ชั่วโมง สมเด็จพระมหากษัตริย์เบลเยี่ยม ทรงยืนยัน ความเห็น ของ พระองค์เช่นเดิม ตรัสถึงฐานะการทหารที่ไม่สามารถจะทำอะไรได้ พลเมืองราวครึ่งล้านคนต้องหนีภัยมาอัดยัดเยียดกันอย่าง

เมื่อเลโอโปลด์เสียเบลเยี่ยม

น่าสงสาร แนวรบเคลื่อนที่ใกล้เข้ามาทุกที และที่ร้ายกว่าสิ่งอื่นคือเครื่องบินมาโจมตีอย่างหนัก หนักขึ้นทุกวัน แต่กลับไม่มีเครื่องบินสัมพันธมิตรขึ้นต่อสู้สักลำเดียว..

สมเด็จพระมหากษัตริย์ ตรัสแก่ที่ประชุมว่า พระองค์ได้ทรงพบกับนายพลเอกเวกังด์ และวิธีที่เวกังด์ตกลงจะโต้นั้นมีหวังอยู่วิธีเดียว คือแยกกำลังสัมพันธมิตรออกเป็นหน่วย พร้อมกันเข้าตีกองรถรบเยอรมัน.

อย่างไรก็ดี ในการณ์นายพลเอกบิลย์อตต์แม่ทัพฝรั่งเศส ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้ทำการโดยเด็ดขาดแต่ผู้เดียว การทำงานของบิลย์อตต์ก็ลงมือในคืนนั้น แต่สัมพันธมิตรทำงานไม่ได้ผลอะไรเช่นเคย กองทัพของฝรั่งเศสกองหนึ่งถูกตีแตกกระจาย บิลย์อตต์บาดเจ็บสาหัส และถึงแก่กรรมในเวลา ๒-๓ วันต่อมา.

แม้ว่าจะเสียแม่ทัพคนสำคัญไปคนหนึ่งแล้วก็ดี แต่สัมพันธมิตรมิได้ย่อท้อ ฝรั่งเศสและอังกฤษพยายามรวมกำลังกันจะเข้าโจมตีเยอรมันอีกในวันรุ่งขึ้น แต่ก็ไม่

ได้ผลอะไรอีก ได้ทราบว่าสำหรับทัพอังกฤษไม่สามารถจะทำอะไรเอาเลยทีเดียว ส่วนทัพฝรั่งเศสเมื่อพยายามครั้งแรกไม่เป็นผล ก็รามือไปเหมือนกัน.

ปัญหาเรื่องการพ่ายแพ้มิได้มีอยู่นานเท่าไรนัก เพราะสัมพันธมิตรหมดทางแก้ตัวเสียแล้ว เวลานั้นแม่ทัพยังกฤษรู้ตัวดีว่า ทางที่จะเอาชีวิตของตนรอดมีอยู่ทางเดียว คือการถอยทหารไปให้ถึงท่าเมืองดันเกิร์ก (ฝรั่งเศสเหนือ แนวช่องแคบอังกฤษ) โดยด่วนที่สุด เมื่อตกลงใจดังนั้นแล้ว ท่านลอร์ดกอร์ตก็สั่งถอยทัพทันที ระหว่างทางได้ทำลายสิ่งที่จะเป็นประโยชน์แก่ศัตรูทุกอย่าง และอาวุธยุทธภัณฑ์ทุกชนิดเท่าที่จะทำลายได้ ท่านแม่ทัพได้สั่งเพียงให้ทหารเอาชีวิตรอดเท่านั้น ขณะนั้นที่ท่าเมืองดันเกิร์ก เชอร์ชิลล์ได้ส่งเรือมารอขนทหารอังกฤษอยู่แล้ว และการถอยของทหารอังกฤษคราวนี้ มิทหารฝรั่งเศสคิดตามไปด้วย

มีปัญหาเกิดขึ้นว่า ขณะอังกฤษกับฝรั่งเศสถอยจาก

เมื่อเลโอโปลด์เสียเบลเยี่ยม

ดันเกิร์ก ทหารเบลเยี่ยมอยู่ที่ไหน เราคงไม่ลืมว่า ตั้งแต่เริ่ม สงคราม มาแล้ว การรบในฟลานเดอร์ส คือทางทิศตะวันตกส่วนกว้างของเบลเยี่ยม เบลเยี่ยมไม่ค่อยได้รับการช่วยเหลือจาก สัมพันธมิตร มากมายนัก แม่ทัพทุกฝ่าย ต่างคน ต่างเป็นห่วง ประเทศของตน มาคราวนี้ก็ ๕๘๘ ท่าเรือ ดันเกิร์ก ไม่มีเหลือไว้สำหรับ ทหารเบลเยี่ยม ครึ่งล้านคน ดังนั้นทหารเบลเยี่ยม ภายใต้บังคับบัญชาของสมเด็จพระมหากษัตริย์เลโอโปลด์ ภายหลัง ที่ได้ทำการรบมา๑๐วันโดยมิได้พักผ่อนเลย ก็ต้องตกเป็นชะเลยของทหารเยอรมันสิ้นเชิง.

เมื่อการถอยทัพ อย่างกล้าหาญ ของทหาร อังกฤษได้ผ่านไปแล้ว ๒ - ๓ วัน ข้าพเจ้าได้ไปเที่ยวที่ดันเกิร์กและลาปานน์ ได้เห็นภาพซึ่งเป็นผลของความโหดร้ายทารุณอันน่าสยดสยองเกินกว่าจะพูด ยอกมา เป็นภาษามนุษย์ให้เข้าใจได้.

ที่นั้นเราได้เห็นพันทรายแตกกระจายเป็นหลุมเป็นบ่อ มีเรือหลายอย่างต่างชนิด เช่น เรือเล็ก เรือใหญ่ เรือใบ เรือท้องแบน แตกหักไม่มีชิ้นดี ทถูกน้ำทะเลพัดจมเห็นพ้นน้ำปริม ๆ ขึ้นมากก็เป็นอันมาก นอกนี้มีเครื่องอาวุธยุทธภัณฑ์นานาชนิดที่ทหารอังกฤษทิ้งไว้เกลื่อนกลาด มีปืนไรเฟิล ปืนต่อสู้อากาศยาน รถถัง รถขนส่งและอื่น ๆ อีกเป็นจำนวนไม่น้อย. ชีวิตของทหารอังกฤษจำนวนหนึ่งได้ข้ามฟากไปแล้ว แต่ทอดทิ้งของมีค่าไว้มากมายไม่เสียดายนอกจากชีวิตอันจะต้องสงวนไว้ในอนาคตกาล.

ต่อมาได้ยินเสียงท่านเชอร์ชิลล์นายกรัฐมนตรีอังกฤษประกาศแก่โลกว่า ทหาร อังกฤษ ถอย อย่าง กล้าหาญ ไปได้คราวนี้ถึง ๓๐๐,๐๐๐ กว่าคน และทหารฝรั่งเศสรอดไปถึงฝั่งอังกฤษได้ด้วยถึง ๘๕,๐๐๐ คน.

บัดนี้สมควรย้อนไปพูดถึงเรื่องอันเกี่ยวกับสมเด็จพระมหากษัตริย์เบลเยี่ยม ว่าความผิด ในครั้งนี้จะต้อง อยู่แก่

พระองค์เพียงใดหรือหาไม่.

๓ วันภายหลังจากการประชุมที่ซังต์อังเดร (ตะวันตกเฉียงเหนือเบลเยี่ยม) ในวันที่ ๒๒ พฤษภาคม กองทัพเยอรมันก็มุ่งมั่นเพื่อหักคอเบลเยี่ยมให้เสร็จสิ้นไปโดยเร็วที่สุด เบลเยี่ยมถูกตีทุกด้าน อาวุธที่เยอรมันใช้โดยมากเป็นเครื่องบิน นายทหารเบลเยี่ยมหลายคนที่อดทนสู้ในสนามรบได้ ๔ วันมาบอกข้าพเจ้าว่า เยอรมันส่งเครื่องบินทิ้งระเบิดมาเป็นหมู่ใหญ่ๆ ครั้งละ ๕๐ เครื่องเป็นอย่างน้อย และมีเครื่องบินสะกัดกาชนิดต่ำทิ้งบอมบ์ตามมาด้วยเสมอ เวลานั้นมองดูท้องฟ้ามืดไปด้วยเครื่องบินของเยอรมัน.

คณะรัฐบาลเบลเยี่ยมได้ตกลงย้ายออกจากกรุงบรุซเซลส์ไปสู่ออสเต็นด์ (ตะวันตกเฉียงเหนือ แนวช่องแคบอังกฤษ) ก่อนหน้ากองทหารเยอรมันจะเข้าเมืองหลวงวันเดียว และภายหลังเมื่อหมดหวังทุกสิ่งทุกอย่างจริงๆแล้วก็พากันย้ายไปตั้งในประเทศฝรั่งเศส แต่คราวนี้มีคณะรัฐมนตรี

ที่ยังสมัครปฏิบัติงานอยู่ภายในประเทศอีก ๔ ท่าน คือ เบียดอตต์นายกรัฐมนตรี, สปาร์ครัฐมนตรีว่าการต่างประเทศ, นายพลเอกเดนนิสรัฐมนตรีกลาโหม, และวันเดอร์ปูเตน รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงมหาดไทย. รัฐมนตรีทั้ง ๔ ท่านนี้ มีความคิดว่าจะทำงานให้ชาติและประชาชนของตน จนนาทีสุดท้าย ไม่ยอมทิ้งดินแดน เบลเยี่ยม ไปในคราวจำเป็น ปวารณาตัวเองว่า สิ่งใดที่ถูกผู้ชายทำได้ก็จะทำทั้งหมด แต่เป็นที่น่าเสียใจว่าความตั้งใจดีเพื่อชาติประเทศของคนทั้ง ๔ ไม่เป็นผลในยามที่บ้านเมืองเข้าตาจนเช่นนั้น ไม่มีใครยอมเชื่อฟัง แม้เพียง คำสั่งใด ๆ จากท่านรัฐบุรุษทั้ง ๔ คนนี้เลย.

รัฐมนตรีทั้ง ๔ ท่าน ขณะที่การสัประยุทธครั้งสุดท้ายของแควันฟลานเดอร์สได้เริ่มขึ้น ได้ประชุมกันที่บรูซพากันอดทนอาศัยไปได้เพียง ๔ วัน ก็มารู้สึกต้องกันว่ากองทัพเยอรมันได้รุกหน้าเป็นพายุเข้ามาอีกจนไม่สามารถจะพักอยู่ต่อไปได้ ทั้ง ๔ คนจึงเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระ

เมื่อเลโอโปลด์เสียเบลเยี่ยม

บาทต่อสมเด็จพระมหากษัตริย์ ทูตชี้แจงให้เห็นว่า บัดนี้เป็นวาระสุดท้ายแล้วที่พระองค์ต้องหนีออกจากประเทศที่รักไปทันทีเพื่อเห็นแก่ชีวิต และเพื่ออาณาประชานิกรของพระองค์ในภายภาคหน้า ในวาระนี้ พระมหากษัตริย์เบลเยี่ยมได้ทรงสำแดงจิตยะมานะให้เห็นเป็นที่น่านิยมนัก คือไม่ทรงยอมทำตามคำแนะนำของใครเพื่อประโยชน์สุขส่วนพระองค์ ทรงแสดงความห่วงใยประเทศและประชาชนยิ่งกว่าพระชนม์ชีพ.

คืนนั้น การปรึกษาหารือกัน ระหว่างสมเด็จพระมหากษัตริย์และคณะรัฐมนตรีทั้ง ๔ ก็นานเวลาไปราว ๑ ชั่วโมง.

ท่านเอกอัครราชทูต อเมริกา ได้บรรยายภาพของสมเด็จ พระมหา กษัตริย์ ในตอนโต้เถียง กับรัฐมนตรี ทั้ง ๔ ครั้งนั้นว่า สมเด็จพระมหากษัตริย์ อาจได้ทรงบรรทมไปบ้างเพียง ๒ - ๓ ชั่วโมง แต่ใน ระหว่าง วันคืน อันเต็มไปด้วย ความ น่าเกลียด น่ากลัว แห่งประวัติศาสตร์ ของ

เบลเยี่ยมเช่นนี้จะเอาหัวใจที่ไหนมาหลับ พระองค์เสด็จออกต้อนรับคณะรัฐมนตรีที่ยังเหลืออยู่ด้วยดวงพระพักตร์อันเต็มไปด้วยความเศร้าโศก พระสรีระร่างตั้งตรงสมลักษณะเป็นทหารเสมอไม่ว่าเวลาใด. ในวันนั้นพระเกศายุ่งเหยิงไม่มีระเบียบ ปกห้อยลงประพระนลาต เหมือนผมของเด็ก ๆ. คืนนั้น เมืองสำคัญ ๆ ของ เบลเยี่ยม ไม่น้อยกว่า ๑๕ เมือง กำลังถูกไฟไหม้. บางแห่ง กำลัง หักพังทะลายลงไปในกองเพลิง. เมื่อคณะรัฐมนตรีทั้ง ๔ ทูลถึงความจำเป็นอันใด ก็ประทับนั่งนิ่ง เหมือนตุ๊กตาปั้น เขาทูลแต่พระองค์ว่าให้รีบเสด็จหนีไปเสียก่อนที่พระชนม์ชีพจะเป็นอันตราย ทุกคนอ้างให้พระองค์เห็นว่าในฐานะที่พระองค์ดำรงตำแหน่งประมุขของอาณาประชานกรชาวเบลเยี่ยมทั้งปวง หากพระองค์เสด็จไปอยู่ในเงื้อมมือข้าศึกเวลาใด ประเทศเบลเยี่ยมและอาณานิกรของพระองค์ทั้งสิ้นก็ยากที่จะรอดจากอำนาจของศัตรูไปได้.

สมเด็จพระมหากษัตริย์ไม่ตรัสอันใดอื่น ในฐานะที่

เมื่อเลโอโปลด์เสียเบลเยี่ยม

พระองค์ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพ ทรงดำรงตำแหน่งประมุขของประเทศ ถ้าหากเกิดความจำเป็นอันสุดจะแก้ไขได้ พระองค์ก็จะทรงยอมให้กองทัพล้มละลายไป แต่ที่จะให้พระองค์เสด็จหนีอาณาประชาราษฎรไปนนอย่างหวัง กลับทรงเตือนรัฐมนตรีทั้ง ๔ ว่าแม้ทหารเบลเยี่ยมจะล้มไปแล้ว แต่ประเทศเบลเยี่ยมจะดำรงอยู่ จะเป็นแบบอย่างของประเทศเล็ก ๆ ที่ควรจะเป็นแหล่งแห่งผู้กล้าหาญ ไม่แพ้ประเทศใหญ่ใดในโลก.

บัญหานี้ได้ตัดสินเสร็จเด็ดขาดจนกระทั่งเวลารุ่งเช้ารัฐมนตรีทั้ง ๔ เมื่อหมดทางจะทัดทานใด ๆ ได้ ก็จำใจทูลลาออกจากที่ประทับไป.

๒ - ๓ ชั่วโมงต่อมา รัฐมนตรีทั้ง ๔ คนก็จัดหาเรือเดินทะเลย่อม ๆ ได้ลำหนึ่ง เดินทางข้ามช่องแคบไปประเทศอังกฤษ ทุกคนพร้อมกันถวายความจงรักภักดีและอวยชัยถวายพระพรให้สมเด็จพระมหากษัตริย์ผู้ประทับอยู่เบื้องหลังจงทรงประสพชัยชนะและทรงพระเกษมสำราญ.

ต่อจากนั้นเครื่องบินเยอรมันก็มาโปรยใบปลิวลงในแนวรบอังกฤษและเบลเยี่ยม มีข้อความแสดงว่ายุทธภูมิทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือแห่งฟลานเดอร์สได้ถูกกองทัพเยอรมันล้อมไว้โดยรอบแล้ว ฝั่งทะเลฝรั่งเศสตั้งแต่คาเลส์ไปตามลำแม่น้ำซอมม์ก็ตกอยู่ในมือทหารเยอรมันโดยสิ้นเชิง และยังมีข้อความสำคัญอีกตอนหนึ่งว่า "เพื่อนชาวเบลเยี่ยม ฐานะคับขันได้มาถึงแล้ว หัวหน้าของท่านขึ้นเครื่องบินหนีไปหมดแล้ว เพื่อนทั้งหลาย พวกท่านจงยอมวางอาวุธเสีย."

เมื่อใบปลิวของเยอรมันได้กระจายทั่วไป ประชาชนชาวเบลเยี่ยมก็พูดอยู่เห็นกันไปต่าง ๆ คนโดยมากเข้าใจว่าเป็นความจริง ถึงกับว่าสมเด็จพระมหากษัตริย์เลโอโปลด์ได้เสด็จหนีเขาไปเสียแล้ว.

สมเด็จพระมหากษัตริย์ได้ทรงรับใบปลิวของเยอรมันฉบับหนึ่ง พอทอดพระเนตรตลอด ก็ทรงสำแดงขัตติยะ

มานะ อันไม่มีสั่นสุด ได้ทรงออก แถลงการณ์ แก้ส่งไป
ตามแม่ทัพนายกองของพระองค์มีความดังนี้:

"ทหารทั้งหลาย:

มหาชิงชัยในประวัติศาสตร์แห่งเบลเยี่ยม ที่เคย
หวังอยู่ได้เริ่มขึ้นแล้ว มันจะเป็นการรบเด็ดที่สุด
ที่เราเคยพบมา เราจะต้องเข้าเผชิญหน้า ด้วยกำลัง
ของเรา ด้วยความมานะบากบั่นขั้นสูงสุดที่เรามีอยู่.

ทหารทั้งหลาย ฐานะ ของเราในวันนี้ เช่นเดียว
กันกับ ที่เราได้พบมาแล้วใน ค.ศ. ๑๙๑๔ ดังนั้น
ขอ ให้เรา ลุกขึ้น ต่อ ต้าน ผู้ รุกราน ด้วย เกียรติ ศักดิ์
ของทหาร.

ประเทศเบลเยี่ยมมีความหวังว่า ท่านจะรบเพื่อธง
ของเบลเยี่ยม!

บรรดานายทหาร และพลทหารทั้งหลาย สิ่งอัน
ใดจะเกิดขึ้นอย่างไรก็ตาม ชีวิตของเราจะอยู่คู่เคียง
กับชีวิตของท่านเสมอ.

วินสตัน เชอร์ชิลล์

เราขอวิงวอนให้ท่านใช้กำลัง วินัย และความเชื่อมั่นในตัวเอง. เหตุการณ์ครั้งนี้ เราเป็นฝ่ายถูกและยุติธรรม พระเจ้าบนสวรรค์จะช่วยเรา ขอให้ประเทศเบลเยี่ยมจงเจริญ.

สมรภูมิ ๒๕ พฤษภาคม ๑๙๔๐"

สมเด็จพระมหากษัตริย์ตรัสดังนี้มีความมุ่งหมายภายในห้วงหทัยเพียงใด ข้าพเจ้ารู้อยู่ แม้พระองค์เองก็ทรงแน่พระทัยว่าโชคในสุดท้ายจะไปสุดตรงไหน ในบ่ายวันนั้น สมเด็จพระมหากษัตริย์ได้ทรงมีพระราชสาส์น ส่วนพระองค์ตรงไปยังท่านนายพันเอกเซอร์ยอห์น ดิลล์ เสนาธิการทหาร อังกฤษ พรรณนาไปในพระราชสาส์น ถึงความหมดหวังของกองทัพเบลเยี่ยม ตรัสว่าพระองค์จะไม่ทรงทอดทิ้งราษฎรของพระองค์ไปดังที่คนทั้งหลายเข้าใจกัน.

ท่านเสนาธิการ กองทัพอังกฤษ เมื่อได้รับพระราช

สาส์นฉบับนี้แล้ว รุ่งขึ้นก็นำเข้าเฝ้าทูลแด่สมเด็จพระเจ้ากรุงอังกฤษ ซึ่งขณะนั้นประทับอยู่ที่พระราชวังบัคกิงแฮม.

ตั้งแต่เริ่มสงครามมา ราชนาวีของอังกฤษได้ส่งนายพลเรือคนหนึ่ง คือเซอร์โรเยอร์ ค์ มาทำงานในฐานเป็นราชองค์รักษ์ติดต่อระหว่างสมเด็จพระมหากษัตริย์เลโอโปลด์กับรัฐบาลอังกฤษ มาถึงในตอนนี้ค์ยังรู้ค์ว่าฐานะเบลเยี่ยมและน้ำพระทัยของพระราชาเป็นอย่างไร ดังนั้นในเย็นวันเดียวกัน (คือเย็นวันที่ ๒๕ พฤษภาคม) ค์ย์จึงโทรศัพท์จากเบลเยี่ยมไปหาเชอร์ชิลล์ นายกรัฐมนตรีอังกฤษ พูดให้ฟังถึงข้อความในพระราชสาส์นอีกฉบับหนึ่งที่ทรงมีไปถึงสมเด็จพระเจ้ากรุงอังกฤษ และชี้แจงว่าการต่อต้านของกองทัพเบลเยี่ยมนั้นไม่มีหวัง.

ระหว่างนั้นเยอรมันทำงานไม่ได้หยุดเลย เครื่องบินทิ้งระเบิดและเครื่องบินรบเบิดทางให้กองยานยนต์บุกตามเข้ามาทุกทิศทุกทาง ประชาชนพลเมืองเบลเยี่ยมหลบภัย

พากัน ไป จนมุม อยู่ ทาง ตะวันตก เฉียง เหนือ ของ แคว้น ฟลานเดอร์ส ตรงนั้น มีลำธาร แคบ ๆ และลึกแห่งหนึ่ง อยู่ในบริเวณของเมืองลิลล์ ความ อัตคัด ยัดเยียด ของ พวกหลบภัยดูดำมืดเหมือนหมึก. ระยะทีพลเมืองหลบภัยห่างจากฝั่งทะเลราว ๓๐ ไมล์ ใกล้กับกองทหารที่กำลังต้านทานอยู่ โดยนัยดังนี้จึงทำให้ฐานะของทหารต้องยุ่งยากสุดจะแก้ไขได้ ไหนจะป้องกันตัว และไหนจะต้องช่วยเหลือเลือดเนื้อเชื้อไขของตนผู้พากันหนีภัยมาพึ่งบุญ.

สมเด็จ พระมหากษัตริย์เลโอโปลด์ เมื่อเห็น ภาวะการณ์เป็นดังนี้ก็ขอร้องให้ กองทัพ อังกฤษ เข้าตี กองทัพเยอรมันโดยเร็วที่สุด เพราะปรากฏในขณะนั้นว่าแม้ทัพเบลเยี่ยมจะเพลี่ยงพล้ำเพียงไรก็ดี แต่กองทัพ เยอรมันด้านหนึ่ง ก็ตกอยู่ ใน สภาพ อ่อน เปลี้ย ยังต่อกัน ไม่ติดเหมือนกัน แต่ฐานะ ของสัมพันธมิตร เข้าตา จนยิ่งกว่าคราวใด ๆ เสียแล้ว เวลานั้นกองทัพอังกฤษยังอยู่ไกลยากที่จะปฏิบัติการอันใดให้ทันท่วงทีได้.

เมื่อเลโอโปลด์เสียเบลเยี่ยม

ขณะนั้น ปีกขวาของเบลเยี่ยม ต้องทำงาน อย่าง หนัก หน่วง เยอรมันใช้รถถังจำนวนมากเข้าตีเป็นพายุ ปีกขวาของเบลเยี่ยมต้านทานไม่ได้นานเท่าไรก็กระจายไปทางด้านเหนือ ที่ตรงนี้ปรากฏว่าตั้งแต่เริ่มสงคราม แม่ทัพเยอรมันได้พยายามหนักหนา ที่จะแยก ทัพฝรั่งเศส ให้แตกออกจาก กองทัพ อังกฤษ และ กองทัพ เบลเยี่ยม และได้สำเร็จมาแล้วอย่างพอใจ แต่เวลานี้ ตรงนี้ เหลือแต่ทหาร เบลเยี่ยม รับมือ เยอรมัน อยู่ผู้เดียว ใคร แย่ง จุดยุทธศาสตร์อันสำคัญนี้ได้ย่อมจะได้เห็นฐานะอันอับจนของอีกฝ่ายหนึ่ง สำหรับทหาร ของสมเด็จพระมหา กษัตริย์เลโอโปลด์นั้น เมื่อสิ้นดินแดนชนิดจึงเป็นอันว่าต้องปิดฉากการรบ.

การชิงชัยได้ย่างเข้ามาสู่ขั้นสุดท้าย ตามที่ คาดหมาย ทัพเบลเยี่ยม ไม่มี กำลังหนุน หมดทาง ขนส่ง กองพลาธิการใช้ไม่ได้ ทหารทุกคนได้ถอยหนีไปหาฝั่งทะเลซึ่งไม่มีเรือแม้แต่ลำหนึ่งคอยรับอยู่ การเป็นฉะนี้ ปัญหาจึง

มีว่า ทหารเบลเยี่ยม จะทำ อย่างไร สมเด็จ พระมหา กษัตริย์ เลโอโปลด์ จะทรง ตัดสินพระทัย ยอมแพ้หรือรบ ต่อไป.

เพียงแต่ในฐานะที่เป็นมนุษย์ ไม่ต้องนึกถึงหน้าที่ว่า เป็นประมุขของคนทั้งหลายหรือไม่ ผู้รับผิดชอบต่อชีวิต มนุษย์อีกเกือบ ๑๐ ล้านคน คนเหล่านี้มองหาที่พึ่งทาง ใดไม่ได้นอกจากทหาร สมเด็จพระมหากษัตริย์ผู้เป็นจอม ทหาร จึงไม่มีทางอื่นนอกจากยอมแพ้แก่ข้าศึก เพื่อเห็น แก่ชีวิตทั้งปวงที่พระองค์ทรงรับผิดชอบ.

ครั้งแรก สมเด็จพระมหากษัตริย์ได้ทรงขบคิดปัญหา ข้อเดียวอันจะเกิดจากการที่ทรงกระทำไปคือ ปัญหาว่า พระองค์จะเป็นคนขี้ขลาดหรือไม่ การกระทำของพระองค์ เป็นเรื่องของคนวิกลจริตหรือเปล่า ในที่สุดก็ทรงเฉลย ปัญหาให้พระองค์เองว่าไม่เป็นเช่นนั้น.

วันที่ ๒๗ พฤษภาคม ก่อนเวลา จะตัดสิน พระทัย สมเด็จ พระมหากษัตริย์ ประทับนั่งบ้าง ยืนบ้าง อยู่ ภายใน

เมื่อเลโอโปลด์เสียเบลเยี่ยม

กระโจมบัญชาการทัพ เสด็จจากมุมหนึ่งไปสู่อีกมุมหนึ่ง ของ กระโจม ทรงใช้ความคิดอย่างหนัก แล ะ กระวน-กระวาย ทรงคิดไปว่ากองทัพของพระองค์ต้องรบมาแล้ว โดยไม่มีเวลาพักผ่อน ผลของการรบทุกวัน มีแต่ ความ ผิดหวัง ทหารทุกคน อ่อนเพลีย จนหมดกำลัง แล ะ วินัย ทหารเหล่านี้สำแดงความ อดทนแห่งกำลังกาย แล ะ กำลัง ใจยากที่ทหารอื่นใดในโลกที่เป็นมนุษย์ด้วยกันจะเทียบได้ แต่ในลักษณะเช่นนี้เอง ก็ทรงเห็นว่าทหารของพระองค์ อาจ กลาย เป็นคน บ้าหลัง ความ หมด หวัง แล ะ ความ เหนื่อยอ่อนจะทำให้หันเข้าใส่กันเอง. ภาพเช่นนั้นจะเป็น ภาพที่แสนจะรันทดสำหรับพระองค์ยิ่งนัก.

บางครั้งได้ดำริไปถึงพระเกียรติยศที่สมเด็จพระชนก-นารถได้ ทรงประกอบขึ้นไว้ แต่ครั้งมหาสงคราม ครั้งแรก พระองค์ อาจถูก ตราหน้าว่าเป็นลูกขายพ่อ การยอมแพ้ ของพระองค์อาจกลายเป็นเรื่อง ทรยศคดโกงต่อเพื่อนสัม-พันธมิตรทั้งหลาย-

แต่เมื่อหวนมาคิดถึงพฤติการณ์ของเพื่อนร่วมสมรภูมิก็ทรงหมดหวาดเกรงสิ่งใดทั้งสิ้น. อังกฤษได้ทอดทิ้งพระองค์ไปตั้ง ๕ วันแล้ว. การถอยทัพอย่างกล้าหาญของยังกฤษที่ดันเกิร์ก เป็นภาพประทับใจ สมเด็จ พระมหากษัตริย์. ทางฝรั่งเศสเล่าก็ถูกตัดแตกกระจัดกระจายไม่มีหวังที่จะติดต่อกับทัพเบลเยี่ยมได้.

เมื่อสมเด็จพระมหากษัตริย์ จะทรง ตัดสินพระทัยเด็ดขาดยอมแพ้แก่ข้าศึก ในตอนบ่ายวันที่ ๒๗ รถขนส่งของเบลเยี่ยมทั้งหมดก็ถูกนำไปใช้เพื่อกองพลที่ ๖๘ ของฝรั่งเศสที่เตรียมจะถอยไปทางดันเกิร์ก.

ความจริงนายทหารฝ่ายเสนาธิการ อังกฤษ และ ฝรั่งเศส เคยได้รับทราบกระแหนะกระแหนมาบ้างตั้ง ๕ วันว่าทางเบลเยี่ยมจะทำอะไรต่อไปไม่ได้ นอกจากยอมแพ้ถ้าจะแก้ไขอย่างไรก็น่าจะช่วยกันทันท่วงที แต่ก็ไม่มีใครทำอะไรได้ มัวแต่เอาตัวรอดเป็นใหญ่ คณะรัฐมนตรีเบลเยี่ยมเอง เมื่อหนีไปประเทศอังกฤษได้ ๒ - ๓

ชั่วโมง ก็ได้รับ แจ้งความจริง ของกองทัพเบลเยี่ยมไป ให้ทางปารีสทราบ ว่า ถ้าไม่จัดส่งกองหนุนไปโดยด่วนที่สุด ทหารเบลเยี่ยม จะหมด กำลังรบ อีก ทางหนึ่ง คือ นายพลเรือคีย์ ที่อังกฤษส่งมาให้ประจำอยู่ กับ สมเด็จพระมหากษัตริย์ ก็ได้โทรศัพท์ไปถึงเชอร์ชิลล์ ทุกวันว่าทัพเบลเยียมหมดหวัง.

รูปการณ์ดังนี้แสดงว่า ทุกคนรู้ล่วงหน้าดีว่าสิ่งใดจะเดินไปอย่างไร และบัดนี้สิ่งทั้งหลายที่ทำได้ ทหารเบลเยี่ยมก็ได้ทำไปแล้ว และ ได้ทำอีกครั้งหนึ่ง เป็นครั้งสุดท้าย เมื่อจอมทัพของตนเห็นว่าเหลือรับการยอมแพ้จึงเป็นสิ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้.

ทหารเบลเยี่ยมถอยจากที่มั่น ได้รับคำสั่งให้เปิดประตูน้ำหลาย ๆ แห่ง ปล่อยให้น้ำท่วม บริเวณ นิวปอร์ต และดีสมุด (ตะวันตกเฉียงเหนือ) ช่วยกันทำลายสะพานหลายแห่งที่ข้ามแม่น้ำอีแซร์เพื่อปิดทางไม่ให้ข้าศึกเคลื่อนที่ไปถึงดันเกิร์ก และคาปานน์ เพื่อไล่ตีสัมพันธมิตรของ

คนได้โดยสะดวก.

เมื่อทหารได้ทำตามคำสั่งแล้ว ในบ่ายของวันที่ ๒๙ สมเด็จพระมหากษัตริย์ เลโอโปลด์ ก็ทรงส่งทูตพิเศษ คนหนึ่ง ของพระองค์ ไปขอเงื่อนไข แห่งการยอมแพ้ จากแม่ทัพเยอรมัน.

เมื่อได้ทรงส่งทูตพิเศษไปแล้ว ก็ได้มาคำนึงในพระทัยว่าอย่างไรเสีย ก็คงจะเกิดความเข้าใจผิดกัน ในระหว่างสัมพันธมิตร พระองค์จะได้รับความเข้าใจผิดจากฝรั่งเศส และอังกฤษ ตลอดถึง ฝ่ายสัมพันธมิตรอื่น ๆ ทั่วโลก จะพากันตราหน้า ฆ่าพระเกียรติยศ ว่า เป็นกษัตริย์ขี้ขลาด ไม่สามารถรบและยังทรยศอีกเล่า ถ้าสัมพันธมิตรชนะเยอรมัน พระองค์จะต้องถูกนำขึ้นสู่ศาลทหาร โดยไม่ต้องพิจารณา แต่พระองค์เชื่อในเหตุผลว่า ที่ได้กระทำไปแล้วนั้นไม่เป็นความผิด.

ต่อจากนั้น ไม่ได้ตรัสอะไรอีกเลย ดวงพระพักตร์เคร่งขรึมอยู่เป็นเวลานาน พอทรงนึกอะไรขึ้นได้อย่างหนึ่ง

ก็รับสั่งให้ราชองครักษ์ที่ไว้วางพระทัย นำพระราชสาส์น มายังสถานเอกอัครราชทูตอเมริกันประจำเบลเยี่ยม ในพระราชสาส์นนั้นทรงขอร้องให้ข้าพเจ้าไปเฝ้าที่ซังด์อังเดร อันเป็นที่บัญชาการทัพ.

ข้าพเจ้าตั้งใจจะเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทตามรับสั่ง ทราบว่าได้ทรงปรารถนาที่จะชี้แจงโดยเอาพระเกียรติยศของ กษัตริย์ และวินัย ของ ทหารเบลเยี่ยม มาเป็นเครื่องประกัน ว่าเหตุใด พระองค์จึงทรง ยอมแพ้แก่เยอรมัน พระองค์จะยอมทนทรมาน รับเคราะห์กรรมอันนั้นไป พระองค์ทำอะไรไม่สำเร็จความปรารถนา และคงจะตรัสในที่สุด ขอให้ส่งข่าว ไปให้ท่าน ประธานาธิบดี รูสเวลต์ ของข้าพเจ้า ทราบโดยด่วน แต่ พระราชสาส์นนั้น ไม่ถึงมือข้าพเจ้าเลย.

ข้าพเจ้า ทราบความจริงนภายหลังเมื่อเหตุการณ์สงบ สมเด็จพระ มหากษัตริย์ ทรงส่งพระราชองครักษ์จากซังด์อังเดร มาติดต่อกับข้าพเจ้าถึง ๓ ครั้ง แต่ราชองครักษ์

ถูก ทหาร เยอรมันจับเป็นเชลย หมดทั้ง ๓ ครั้ง หากอาศัยความมีดครึ้มแห่งราตรี และความยุ่งยากอื่น ๆ ภายในเขต ที่ทหารเยอรมัน เข้าครอบครอง ช่วยให้ราชองครักษ์หลบหนีจากที่คุมขังได้ แต่หนีไปไม่ตลอดทางเยอรมันก็จับได้อีก คราวนี้ถูกส่งตัวไปอยู่บนดินแดนฮอลันดา และ ถูก ควบคุม อย่างกวดขัน อยู่ที่นั่น ไม่มีวัน กลับมาได้เลย.

เมื่อยังไม่ทราบเงื่อนไขจากแม่ทัพเยอรมัน เวลาดึกคืนนั้นสมเด็จพระมหากษัตริย์ทรงส่งนายทหารไปติดต่อขอยอมวางอาวุธอีกครั้งหนึ่ง คราวนี้รออยู่เป็นเวลานาน นายทหารผู้ถือรับสั่งก็กลับมาเฝ้า พร้อมกับคำตอบของแม่ทัพเยอรมันว่า ฮิตเล่อร์ต้องการให้เบลเยี่ยมยอมแพ้โดยไม่มีเงื่อนไข.

ครั้นถึงเวลา ๔.๐๐ น. วันที่ ๒๘ พฤษภาคม ก็มีคำสั่ง เป็น ทาง การ ให้ หยุดรบ ทั้งสองฝ่าง มหาชิงชัยในแคว้นฟลานเดอร์ส์ก็ผ่านไป ทั้งประวัติศาสตร์ความโหด

ร้ายของสงครามไว้ด้วยประการฉะนี้.

๒ วันต่อมา ข้าพเจ้าได้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทสมเด็จพระมหากษัตริยทพระราชวังของพระองค์เอง แต่ในพระราชวังที่ประทับขณะนี้ มหาดยามเยอรมันภายในเครื่อง ยูนิฟอร์ม ถวมหมวกเหล็ก มีอาวุธครบมือ ควบคุมอยู่อย่างกวดขัน เมื่อผ่าน ประตูวัง เข้าไปข้างใน ก็มีทหารเยอรมันคนหนึ่งคอยข้าพเจ้าอยู่ เชานำข้าพเจ้าเข้าไปในฐานะ เอกอัครราชทูต ของประเทศ เบ็นกลาง เข้าเฝ้า. ได้เห็นภาพอันน่าสลดใจในวินาทีแรกภาพหนึ่งคือ สมเด็จพระมหากษัตริย์ ทรงขอร้องให้พระองค์ มีอิสรภาพกว่านี้สักหน่อย แต่คำขอร้องนักถับถูกปฏิเสธ.

ข้าพเจ้าเฝ้าอยู่เฉพาะพระพักตร์ พระอาการที่แสดงออก พระมหากษัตริย์ไม่สามารถจะซ่อนความเศร้าโศกอันหนักไว้ภายในได้ เบ็นความเศร้าอันฝังลึกอยู่ในขั้วหัวใจ ผิดตรงข้ามกับข้าพเจ้าได้พบเมื่อ ๒๐ วันก่อน แต่

ความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ไม่แสดงว่าได้รับความอ่อนเพลีย จากที่ได้ทรงตรากตรำงานมาแล้วตลอดเวลา ดวงพระเนตรทั้ง ๒ มีแวว ฉาย ให้เห็นพระเกียรติศักดิ์ และชัยมานะ อันมิได้เปลี่ยนแปลง ความเบิกบานยังมีพร้อมบริบูรณ์ ได้ตรัสกับข้าพเจ้าถึงมหาอันตรายที่กำลังเงื้อมอยู่บนอกของประเทศชาติ ความขมขื่นที่พลเมืองกำลังรอรับ ความน่าตำหนิซึ่งถ้าจะตำหนิกันในข้อที่พระองค์ทรงกระทำไป และในสุดท้ายตรัสว่ารางวัลแห่งสงครามนั้นหรือ ก็ยังทรงหวังอยู่แต่ความพินาศขาดศูนย์อย่างเดียว.

ต่อจากนั้นก็ได้ตรัสถึงสหรัฐอเมริกา น้ำพระเสียงแสดงความพอพระทัยต่อการรักษาความเป็นกลางที่ท่านประธานาธิบดีของเราดำรงไว้ได้ และที่พอพระทัยมากที่สุดคือสาธารณมติของชาวอเมริกันที่มีต่อประเทศชาติของพระองค์.

ล่วงมา ๓ สัปดาห์ ข้าพเจ้าเที่ยวไปตามสถานที่ต่างๆ

นอกกรุงบรุซเซลส์ พระอาทิตย์แผดแสงกล้า ต้นไม้และใบหญ้าบางแห่งยังเขียวสด ไม่มีเปลี่ยนแปลง ลำธารทุกแห่งงดงามมาแล้วอย่างไร ในเวลานี้สายน้ำก็ยังไหลอยู่เช่นนั้น นกเป็ดน้ำแหวกว่าย อยู่ภายใต้ร่มเงาของหมู่ไม้ที่ทอดสาขาย้อยลงมาในลำธาร ทุกอย่างเป็นภาพของธรรมชาติ สดและงดงาม ท้องฟ้ายังสุกสว่าง มีสีสลับต่าง ๆ กัน แต่พื้นดินเต็มไปด้วยอิฐหักและกากปูน และไม่ว่าที่ใดเงียบเชียบเหมือนป่าช้าก่อให้เกิดความสงัดวังเวงอย่างที่สุด ภาพเหล่านี้ทำให้หวนคิดถึงความหลังเป็นภาพแห่งความเศร้า ติดแนบแน่นอยู่ในประวัติศาสตร์ของชนชาติเบลเยี่ยมตลอดสมัยกาลอันไม่มีที่สิ้นสุด.

๙๓๒

บทที่สิบสาม

อวสานแห่งมหานครปารีส

รายงานประกอบบันทึกเริ่มดังนี้ :

เมื่อวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๑๙๔๐ (วันที่เชอร์ชิลล์รับตำแหน่ง นายก รัฐมนตรี) เวลารุ่งอรุณ นายพลเอกกาเมอแลง แม่ทัพใหญ่ฝ่ายฝรั่งเศส นั่ง ทำงานอยู่ในกองบัญชาการสูงสุด ที่ ชาโตเดอ แวงน์แซนน์ นอกกรุงปารีส. ตั้งแต่เริ่มสงครามมาแล้ว นายพลเอกกาเมอแลงได้ประจำอยู่ที่นี่ตลอดมา ชาโตเดอแวงน์แซนน์ เป็นแนวบ้อมเก่า ๆ ทางการเลือกเอาที่นี่เป็นที่ตั้งกองบัญชาการสูงสุด เพื่อติดต่อกับรัฐบาลในกรุงปารีส. กาเมอแลงมีนายทหารสนิท ๒ คน วันนั้นนายทหารทั้ง ๒ คน เอาหนังสือพิมพ์

มาอ่านให้ทราบข่าวว่า บัดนี้กองทัพสัมพันธมิตรกำลังยาตราเข้าชิงชัยกับเยอรมันในเบลเยี่ยมและฮอลันดาแล้ว. เมื่อได้รับทราบ ท่านนายพลเอกก็อุทานด้วยความดีใจว่า "เรี่ยมจริง! คอยอยู่นานแล้ว ลงมือกันเสียทีกัด."

ท่านนายพลเอกกาเมอแดงเป็นนายทหารคนสนิทของจอมพลจอร์ฟมาตั้งแต่มหาสงครามครั้งแรก เคยรบอย่างเหี้ยมหาญ และได้ชัยชนะที่แม่น้ำมาร์นในปีสงครามโลก ๑๙๑๔ - ๑๙๑๘.

นายพลเอกกาเมอแดงรู้ถึงจุดและเวลาโจมตีของเยอรมันตั้งแต่เดือนตุลาคม ๑๙๓๙ มาจนกระทั่งเช้าวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๑๙๔๐ ชอบพูดเสมอถึงความกล้าหาญความมานะบากบั่น และความเชื่อตนเองของกองทหารฝรั่งเศสและสัมพันธมิตรทั้งปวง แต่เป็นที่น่าเสียดายนักเวลาตั้ง ๘ เดือนล่วงไปเสียโดยมิได้ลงมืออะไรกัน เมื่อทราบว่าเยอรมันบุกเข้าฮอลันดาและเบลเยี่ยม ก็ยังเข้าใจว่าเยอรมันเข้ามาหาที่ตาย ท่านนายพลร่างเล็กคอย

กวาดอยู่แต่รอบนอก เชื่อมั่นว่าแนวมายิโนต์ของฝรั่งเศส เป็นป้อมศักดิ์สิทธิ์อันใคร ๆ ไม่สามารถจะตีให้แตกได้.

เมื่อกอง ทหารนาซีเข้าบุกโปแลนด์ใหม่ ๆ แม่ทัพนายกองมีความเห็นกันว่าฝรั่งเศสควรจะลงมือตีแนวซิกฟริด ซึ่งความจริงขณะนั้นเยอรมันสร้างยังไม่เสร็จด้วยซ้ำ นอกจากจะได้เปรียบในฐานะเป็นผู้กระทำก่อน ยังเป็นการแบ่งเบาโปแลนด์ได้ทางหนึ่ง แต่ความเห็นนี้ท่านนายพลเอกจอมทัพไม่เห็นด้วย เป็นเรื่องที่แน่นอนว่าถ้าฝรั่งเศสเข้าตีซิกฟริดเวลานั้นต้องได้ผล เพราะเยอรมันส่งทหารมาจุกไว้อย่างมากเพียง ๑๑ กองพล แต่ทหารของสัมพันธมิตรด้านตะวันตกมีถึง ๓๕ กองพล.

พอถึงเดือนมกราคม, กุมภาพันธ์ และมีนาคม บรรดานายทัพนายกองของสัมพันธมิตร ได้มีความเห็นกันอีกว่า ให้ส่งกองหนุนเพิ่มเข้าไปในฟินแลนด์ ความเห็นนี้ใช้ไม่ได้ตามเคย นายพลกาเมอแลง ยังไปหลอกนายพลไอออนไซด์ และลอร์ดกอร์ตแม่ทัพของอังกฤษมาร่วม

เดินทางกับตนอีกเล่า ในเวลาต่อมา โครงการณ์ที่กะให้ส่งทหารเข้าไปรับศึกไว้ในเบลเยี่ยม และฮอลันดาก็ถูกกาเมอแลงยื่นยันไม่เห็นด้วยอย่างแข็งแรงเสมอ. เป็นเวลาตั้ง ๑๔ ปีมาแล้ว ที่บรรดานักการเมืองของฝรั่งเศสโต้เถียงกันไม่ยอมให้งบประมาณ ในการจัดซื้ออาวุธยุทธภัณฑ์เพื่อรับสงครามในอนาคต. เรื่องของนักการเมืองเป็นเรื่องล่าช้าอย่างสาหัส นายพลเอกกาเมอแลงเป็นนายทหารแท้ แต่กลับมีเสียงอยู่เสมอว่า "สงคราม! เราป้องกันตัวก็พอแล้ว และสำหรับเยอรมัน ไม่ช้าก็ต้องแหลกไปเอง."

นายพลเอกกาเมอแลง เคยเป็นทหาร เคยรบ และกำลังเป็นทหารอยู่. ก็อันว่าทหารนั้น ความเชื่อในตัวเองย่อมเป็นสิ่งที่น่าบูชา แต่คนที่เคยเป็นทหารผู้หยิ่งในศักดิ์ของตนเองจะต้องไม่ดูถูกในความคิดเห็นของคนอื่นๆ จะต้องไม่ดูแคลนความเชื่อถือของคนอื่น ความเชื่อตัวเองของนายพลเอกกาเมอแลงนั้น อย่างไรก็ตาม ต่อมา

คณะรัฐบาลก็เห็นว่าใช้ไม่ได้.

ในเดือนมีนาคม รุสเซียเข้าตีตะลุย ฟินแลนด์อย่างยับเยิน ขณะนั้น คนอังกฤษและฝรั่งเศสเห็นภัยที่จะมีมาถึง ตนใกล้เข้ามา ทุกที มติมหาชน ฝ่าย สัมพันธมิตรรู้ชัดเจน ว่า ความโอ้เอ้ของตนนั้น ผิดพลาดไปเสียแล้ว มีทางเดียวที่ดีที่สุดคือ ลงมือทำอะไรทุกอย่างที่เป็นทางได้เปรียบ แต่นี่เป็นความคิด การทำสักอย่างหนึ่งหามีไม่.

เฉพาะฝรั่งเศส มีทหารซึ่ง รบได้ทันทีถึง ๕,๕๐๐,๐๐๐ คน ทหารเหล่านี้ใช้อาวุธอย่างใหม่ได้ดี ทุกคนมีความรู้สึกร่วมกัน ในเรื่อง เสียเวลา คอยคำสั่ง ใคร ๆ ก็คิดว่าเมื่อ ปอล เรโนด์ เข้ามารับตำแหน่ง เป็น นายก รัฐมนตรี ในวันที่ ๒๒ มีนาคม ๑๙๔๐ (แทนดาลาดิเอ) ทหารจำนวนนี้คงจะได้ทำงานของตนเต็มหน้าที่. ปอลเรโนด์ได้ตั้งตำแหน่งผู้ช่วยเหลือกาเมอแดง ไว้หลายคน แต่ความหวังของคนทั้งหลายผิดอีก เวลาล่วงไปจนปลายเดือน เมษายน ท่าน นายก ฯ ใหม่ ทำอะไร ไม่สำเร็จ อีก เหมือนกัน.

เรโนด์ไม่สามารถจะบันดาลให้กาเมอแลง จะทำอะไรตามวิธีของสงครามได้ ดูเหมือน ฝรั่งเศส จะคอยโชค ให้มาบันดาลมากกว่ามนุษย์จะลงมือทำงานด้วยตนเอง ในวันที่ ๑๐ พฤษภาคม การโจมตีของทหาร ๕ ด้านคนเศษเหล่านี้เริ่มลงมือไปบ้าง และวันนั้นแหละที่เห็นได้ว่า กาเมอแลงได้ประสพความล้มเหลวอันน่าละอายที่สุด.

ความจริงมีดังนี้ : วันที่ ๑๐-๑๑-๑๒ พฤษภาคม กองทัพสัมพันธมิตร ได้ยาตราเข้าฮอลันดา เบลเยี่ยม และลุกเซมเบอร์ก แต่ก็สายเกินกาล ประชาชนในประเทศทั้ง ๓ กำลังหนีภัยสงครามกันจ้าละหวั่น ทหารสัมพันธมิตรจะแก้ไขสถานใดก็ยากจะแก้ได้ แต่อย่างไรก็ดี ทัพสัมพันธมิตร บางส่วนได้เข้าบุกอย่าง น่าเห็นใจ ทัพฝรั่งเศส ๓ สาย คือกองพลที่ ๗ ภายใต้การบังคับบัญชาของนายพลเอก จิโรต์บุกเข้าไปถึง แอตเวิป และมุ่งบุกตรงไปทางฮอลันดา ด้านตะวันตก กองทัพ ของ นายพลเอกบิลต์ยอตต์ เหยียด เข้าถึง แม่น้ำ เมิส และส่วนหนึ่ง

แห่งกองทัพ ของ นายพลเอก โครัป เคลื่อนเข้าถึงนามูร์ (เขตเบลเยี่ยมตะวันออก) และอาเดเนส์ (ตะวันออกเฉียงเหนือฝรั่งเศส.)

แต่ก่อนที่กองทัพสัมพันธมิตรทั้ง ๓ สายจะเข้ายึดแหล่งยุทธศาสตร์ต่าง ๆในเบลเยี่ยมและฮอลันดาได้นั้น คลองอัลเบิร์ต (ซึ่งสร้างโดยนายช่างเยอรมัน) ตกอยู่ภายใต้มือนาซี นับว่าสัมพันธมิตรดำเนินยุทธวิธผิดไปถนัดทางหนึ่ง และเวลานั้นฮอลันดาก็พินาศไปแล้ว (๑๔ พฤษภาคม).

ทางด้านอาเดเนส์ อันเป็นสายของนายพลเอกโครัปต้านทานการบุกของนาซีไว้ได้อย่างประหลาด นายพลเอกโครัปได้ชื่อเสียงในคราวนี้ กองทหารนาซีไม่สามารถผ่านได้ แต่ในที่สุด ๘ชั่วโมงก่อนหน้าแนวหนุนต้านทานของฝรั่งเศสจะยึดจุดยุทธศาสตร์ที่อาเดเนส์ กองยานยนต์ของเยอรมันก็ใช้วิธีตีตลบหลังบุกป่าผ่าแนวของโครัปเข้าไปได้อย่างทรหดยิ่ง.

ผลแห่งการชิงชัยในด้านต่าง ๆ ล่วงเลยมาถึงวันที่๑๕ เดือนเดียวกัน กองทหารเยอรมันได้ตลุยเข้ามายึนหยัดอยู่บนพรมแดนฝรั่งเศสแล้ว ทหารสัมพันธมิตรไม่ทันส่งกองหนุนส่วนใดเข้าไปทำงานแทนเพื่อนร่วมชาติของตนที่รบแทบเลือดตากระเด็นอยู่ในเบลเยี่ยมได้ กองทัพเยอรมันได้ทีก็หลั่งไหลเข้ามาในดินแดนฝรั่งเศสเหมือนเอาน้ำเทออกจากกระบอก.

เวลานั้นสัมพันธมิตรรีบเข้ามาถือเอาเซดัง (เหนือฝรั่งเศส) เป็นแนวรับ เพราะพิจารณาเห็นว่าเซดังมีเนื้อที่บังคับเป็นรูปกระเป๋า สามารถล่อให้ข้าศึกหลงทะลวงเข้ามาติดกระเป๋าถูกล้อมได้ แม่ทัพสัมพันธมิตรกะว่าที่เซดังอาจตั้งทัพรับเยอรมันไว้ได้อย่างน้อย ๖ เดือน จึงแปลงภูมิประเทศเป็นป้อมค่าย และอาวุธยุทโธปกรณ์ที่ว่าดีที่สุดก็นำมาจุกไว้ณที่นั้น. เซดังเต็มไปด้วยลวดหนาม เครื่องต่อต้านรถแท้งค์อย่างแข็งแรงที่สุดกว่าแนวใด ๆ ที่สัมพันธมิตรได้ปรับมาแต่กาลก่อน อาหารสำหรับนักรบก็สมบูรณ์

ไว้ที่พอจะกินกันอย่างสบายไปได้ถึง ๖ เดือน การแปลงเชดังให้เป็นแนวรับนั้น ทำกันรวดเร็วและเรียบร้อยเป็นที่น่าชมเชย.

นายพลเอกโครัป ผู้บัญชาการทัพในด้านนี้ ไม่ไว้ใจว่าเชดังจะรับหยุดจึงได้ออกคำสั่งให้เหยียดยาวบิดแนวมายิโนต์ไว้อีกด้านหนึ่ง ขณะนี้แนวหน้ากับแนวหนุนแยกกันทำงานคนละหน้าที่ คือแนวหน้าที่ตั้งที่เชดัง แนวหนุนทำหน้าที่บิดแนวมายิโนต์ โดยเหตุนี้เชดังจึงกลายเป็นช่องโหว่เพราะไม่มีแนวหนุน ผลแห่งการยุทธที่เชดัง ทหารทั้งสองฝ่ายแลกเปลี่ยนกันด้วยกระสุนเหล็กและดาบปลายปืนเป็นที่น่าสยดสยองยิ่ง แต่ฝรั่งเศสรับทัพอันมหาศาลของเยอรมันไม่อยู่ เมื่อเยอรมันบุกเนอทรูปกระเป๋าเข้ามาพบช่องโหว่แล้วก็มิได้หยุดยั้ง ทหารนาซีกลายเป็นเครื่องจักรมีคมกล้า ถงมือตัดแนวที่ได้รับคำสั่งให้บิดมายิโนต์ไว้ทันที.

กอง ทหารเยอรมันได้ใช้วิธีบุกตะลุยแนวของโครัป

ทุกแนวอย่างรวดเร็วดุจสายฟ้า ตรงเข้าตัดทุกช่องที่โหว่อยู่ แนวหน้าและแนวหนุนของโครัประสำระสายไม่เป็นขบวน ในที่สุดกองบัญชาการสูงสุดของโครัปก็ถูกตัดขาดสะบั้น ชั่วเวลาเพียงเล็กน้อยการสื่อสารของฝรั่งเศสใช้ไม่ได้ ทหารถกยิงล้มตายระเนระนาดเฉือดสาดแผ่นดิน.

การตะลุยของเยอรมันครั้งนี้ ใช้วิธีตัดแนวของโครัปให้ขาดออกจากกันเป็นห้วง ๆ หัวแนวและท้ายแนวไม่สามารถติดต่อกันได้เลย เมื่ออยู่ในสภาพหมดหวัง กองทหารฝรั่งเศสจึงกระจัดกระจายกันไปคนละทิศคนละทาง ทิ้งอาวุธยุทธภัณฑ์เอาตัวรอด ทหารเยอรมันบุกไปอย่างสบาย นาน ๆจะได้พบหมู่ทหารฝรั่งเศสที่หลงทางออกมาตามลำพังครั้งหนึ่ง.

เรื่องมารู้กันในตอนหลังว่า ทหารฝรั่งเศสที่รอดตายมาทุกคนไม่เข้าใจว่า ทำไมตนจึงพ่ายแพ้อย่างยับเยินเพียงนี้ ผู้บังคับบัญชาการของตนทำอะไรอยู่จึงไม่บอกให้รู้ล่วงหน้าว่าเยอรมันจะบุก การที่พวกเขาถูกทอดทิ้ง

เหมือนทหารกลางทะเลทรายเช่นนั้น เขาพากันมืดไปหมด.

ทหารฝรั่งเศสเป็นชาติอาชานัยที่เหยมฮึก และรักชาติเป็นที่สุดไม่แพ้ทหารของเยอรมัน แต่ที่ต้องพ่ายแพ้ยับเยินก็เพราะหัวหน้าทำกันไม่ดี นายทหารชั้นผู้บังคับบัญชามีการเตรียมตัวเพื่อรับการสงครามสายฟ้าของเยอรมันนั้นอย่างเลวที่สุด ยิ่งกว่านั้นยังงมงายไม่รู้ว่าอะไรจะเกิดขึ้นอีกด้วย เมื่อถูกบุกอย่างฉวนตัว ชาติอาชานัยของฝรั่งเศสแหงนขึ้นไปดูบนท้องฟ้า ตั้งหน้าคอยเครื่องบินของฝ่ายตนด้วยความหวังว่าคงจะมาช่วยแบ่งเอาความหนักออกไปบ้าง แต่ทุกคนคอยหาย จะพึ่งการสื่อสารเพื่อติดต่อกับกองบัญชาการบ้างก็อาศัยไม่ได้ ทหารเยอรมันเข้าควบคุมโทรศัพท์ของฝรั่งเศสได้หมด โทรศัพท์เหล่านี้จึงกลายเป็นเครื่องมือของเยอรมันที่คอยหลอกออกคำสั่งเอาตามชอบใจ ทหารฝรั่งเศสที่เคลื่อนไหวได้ก็เพราะคำสั่งลวงของข้าศึกทั้งสิ้น.

เหตุแห่งการพ่ายแพ้อย่างยับเยิน ทหารฝรั่งเศสเกิด

สงสัยกันขันว่า ในกองทัพของคนมีคนทรยศต่อชาติเสียกระมัง เสียงนี้ทหารฝรั่งเศสคนหนึ่งเป็นผู้พูด เมื่อผู้ฟังเห็นด้วย ก็พูดให้คนอื่นฟังต่อไป จากคนหนึ่งไปสู่คนหนึ่ง จากหมู่หนึ่งไปสู่หมู่หนึ่งและในที่สุดเสียงว่า "มีคนทรยศ" ก็ดังสนั่นทั่วไปทั้งกองทัพ.

ชีวิตมนุษย์และอาวุธยุทโธปกรณ์ที่เสียไปครั้งนี้ มีประมาณอันสูงสุดคณานับ ทหารฝรั่งเศสซึ่งควรจะเป็นผู้สามารถในการรบก็กลายเป็นผู้หนีภัยสงครามเพื่อเอาชีวิตรอด เยอรมันได้ทีจึงระดมยิงไม่หยุดหย่อน ตั้งแต่เสียแนวบีดที่เซดังมาแล้ว ยุทธวิธีของฝรั่งเศสก็เท่ากับเปิดทางให้เยอรมันบุกเข้ามาตามสบาย.

ขณะนั้นท่านแม่ทัพใหญ่ของฝรั่งเศส นายพลเอกกาเมอแลง มองเห็นอันตรายอันสุดจะแก้ไขได้. กองเสนาธิการของกาเมอแลงทำอะไรไม่ถูก ได้แต่คอยมองดูการบุกอย่างสายฟ้าของข้าศึก ซึ่งมิได้สำนึกล่วงหน้ามาแต่กาลก่อน. ๕ วันต่อมาจากผลแห่งการรบที่ดำเนินไป

วินสตัน เชอร์ชิลล์

นายพลเอก กาเมอแลง วีรบุรุษแห่งแม่น้ำมาร์นใน สง-
คราม ค.ศ. ๑๙๑๔ - ๑๙๑๘ กล่นชอ.

ฉากการรบอันกล้าหาญของนายพลเอกโครัปได้บีดลง
พอถึงวันที่ ๑๕ แผนการณ์ของเยอรมันก็สำเร็จเสร็จสิ้น
อย่างน่าพอใจ วันนี้นับว่าเยอรมันได้ตัดแนวของสัมพันธ-
มิตรระหว่างเบลเยี่ยมกับฝรั่งเศสขาดออกจากกันได้แล้ว.

วันที่ ๑๗ พฤษภาคม เชอร์ชิลล์ นายกรัฐมนตรีของ
อังกฤษได้บินด่วนมาปารีส เพื่อปรึกษาความคับขันกับ
ท่านเรโนด์, ดาลาดิเอ, และกาเมอแลง. ท่านเชอร์ชิลล์
สัญญาแก่เรโนด์ในวันนี้ว่า จะส่งทหาร ๒ กองพลมาให้
ฝรั่งเศส กองหนึ่งเป็นกองรถยนต์หุ้มเกราะ. เชอร์ชิลล์
ว่าทหาร ๒ กองพลนี้เป็นจำนวนทั้งหมดเท่าที่อังกฤษมี
และส่งมาได้ในขณะนั้น เชอร์ชิลล์ยังประหลาดใจเป็น
อันมากว่ากาเมอแลงทำผิดพลาดถึงเพียงนี้ ทำไมจึงยังให้
รับตำแหน่งกันอยู่ได้ การจะเป็นเช่นใดไม่ทราบ ในเย็น

วันนั้นนายกาเมอแดงก็ประกาศออกมาว่า "ถ้าไม่ชนะก็ตาย แต่เราต้องชนะเสมอ".

รุ่งขึ้นวันที่ ๑๘ ท่านนายกรัฐมนตรีฝรั่งเศสประกาศปรับปรุงคณะรัฐมนตรีใหม่ ตั้งจอมพลเปแตง "วีรบุรุษแห่งแวร์ดัง" ในสงครามโลกครั้งแรกเข้ามาเป็นรองนายก ฯ เหตุผลของการแต่งตั้งจอมพลคนนี้ เรโนด์อ้างว่า เพราะเคยเป็นผู้กู้ฝรั่งเศสให้พ้นจากการศูนย์ชาติมาครั้งหนึ่งแล้ว คราวนี้เชื่อว่าคงสามารถเช่นนั้นอีก. ให้ดาลาดิเอ (นายก ฯ เก่า) ไปอยู่กระทรวงต่างประเทศ. ตั้ง ม.มังดาล ผู้ซึ่งคนทั้งหลายเข้าใจว่ากล้าหาญและสามารถเข้าคุมกระทรวงมหาดไทย. นี่เป็นโฉมหน้าอันใหม่ที่เรโนด์จะบันดาลให้ฝรั่งเศสเป็นผู้ชนะขึ้นมา.

พอถึงวันที่ ๑๙ ท่านเรโนด์ซึ่งเป็นทั้งนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกลาโหมของฝรั่งเศส ก็ประกาศตั้งนายพลเอกเวกังด์ ผู้บัญชาการทัพฝรั่งเศสในแคว้นซีเรียแห่งอาเซียใกล้ มารับตำแหน่งแทนนายพลเอกกาเมอแดง.

วินสตัน เชอร์ชิลล์

การประกาศตั้งจอมทัพคนใหม่ทั้งๆที่เจ้าตัวก็ยังมิได้เดินทางมากรุงปารีสครั้งนี้ แสดงว่าเหตุการณ์เข้าที่คับขันถึงที่สุด นายพลเอกกาเมอแดง ตั้งแต่ออกจากตำแหน่งก็ไม่มีใครได้เห็นหน้าค่าตาอีก บางคนสงสัยว่าฆ่าตัวตายหรือไม่ก็ถูกยิงเป้า แต่ความเข้าใจของคนเป็นอันมากผิดหมด เพราะ ๘ วันต่อมา มีผู้เห็นนายพลเอกกาเมอแดงกำลังง่วนอยู่กับกอกุหลาบของตนที่บ้านในกรุงปารีส.

นายพลเอกกาเมอแดงคนนี้ รับตำแหน่งจอมทัพมาตั้งแต่ ค.ศ. ๑๙๓๕ มาถูกปลดเมื่อเวกังด์เข้ามารับตำแหน่งแทน ใน ค.ศ. ๑๙๔๐. คนทั้ง ๒ นี้มีความเห็นในเรื่องยุทธวิธีไม่ลงรอยกันมาตั้งแต่ไหนแต่ไร แผนการณ์ของคนทั้ง ๒ เป็นขาวกับดำ เวกังด์ชอบยุทธวิธีบุกรุกตะลุยเพื่อเอาเปรียบ เกลียดแผนการณ์ตั้งรับอันเป็นวิธีของกาเมอแดง เคยถูกตำหนิจากวงการชั้นสูงของฝรั่งเศสว่าจะตั้งตัวเป็นภัยต่อลัทธิประชาธิปไตยสักวันหนึ่งเพราะความปรารถนาอันแรงกล้าของตน.

อวสานแห่งมหานครปารีส

นายพลเอกเวกังด์ เดินทางมาจากซีเรียถึงกรุงปารีส เมื่อวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ด้วยความหวังของคนเป็นอันมากว่า ท่านผู้นจะสามารถกู้ความปราชัยของฝรั่งเศสให้คืนคงมาได้ นายพลเอกเวกังด์มีอายุ ๗๓ ปี แต่อนามัยแห่งร่างกายนับว่าดีเลิศไม่แพ้คนหนุ่ม เวกังด์มองเห็นทางหลายทางที่พอจะตั้งรูปการณ์ของทหารฝรั่งเศสเวลานั้นให้แข็งแรงขึ้นได้ รู้จักวิธีดวิธเบ็ด แต่ดูๆไป เวกังด์ก็เหมือนจะเป็นคนเฉยเมยต่ออันตรายร้ายแรงที่ประเทศชาติของตนกำลังได้รับอยู่บ้างเหมือนกัน.

เมื่อเข้าทำงานวันแรก เรโนด์เรียกท่าน นายพลเอกจอมทัพคนใหม่เข้ามาอธิบายให้เห็นฐานะอันคับขันของทหาร เรโนด์บอกให้เวกังด์ทราบว่าเวลานั้นกองทัพเยอรมันได้ยึดเมืองอาราสและอาเมียงส์ บนฝั่งแม่น้ำซอมม์เหนือกรุงปารีสไว้ได้ จนกระทั่งถึงช่องแคบอังกฤษ. นายพลเอกเวกังด์ แม้ได้รับทราบก็ยังไม่มีแผนการณ์ตกลงจะจัดทัพเข้ารับข้าศึกไปในทำนองใด เวลานั้นมีข่าว

ดีสำหรับรับทัพสัมพันธมิตรอยู่ข้างหนึ่ง คือทางด้านเหนือ ทัพฝรั่งเศสยันทัพเยอรมันไว้ได้ กองทหารนาซีต้องเสียหายอย่างหนัก แนวรบทิ้งพัดตั้งแต่เซดังไปจดมองด์เมดี เมืองบ้อมคะวันตกเหนือกรุงปารีส ทัพเยอรมันชะงักดีถอดแนว.

ปัญหาเกิดขึ้นในขณะนั้น ว่า "กองทัพสัมพันธมิตรในเบลเยี่ยม จะดีบุกเข้ามาทางอาราส เพื่อบรรจบกับฝ่ายคนที่ลุ่มแม่น้ำซอมม์ได้อย่างไร ?" ปัญหาข้อนี้ได้ขบคิดกันอย่างหนักในวันที่ ๒๑ ตลอดวัน ในที่สุด ท่านจอมทัพคนใหม่ตัดสินใจเด็ดขาด ว่าจะต้อง ออกไปตรวจตาดเตาข้าศึกด้วยตนเองในวันที่ ๒๒.

นายพลเอกเวกังด์พร้อมด้วยนายร้อยเอกองครักษ์คนหนึ่ง ชื่อมาร์แซลแกส์เซ บินข้ามแนวของข้าศึกไปด้วยความกล้าหาญยิ่ง ระหว่างทางเครื่องบินของท่านแม่ทัพถูกกระสุนปืนปรุหลายแห่ง แต่ท่านแม่ทัพก็ยังบอกกับนักบินได้อย่างใจเย็นว่า "ธรรมดากระสุนปืนเมื่อออกจาก

ถากถ้องแล้ว ไม่ถูกอย่างหนึ่งก็ต้องถูกอย่างหนึ่ง."

ท่านแม่ทัพสั่งให้เครื่องบินร่อนลง ในท่ามกลางแนวรบที่คาเลส์ ต่อจากนั้นได้เดินทางไปทูลเหตุการณ์แด่มหากษัตริย์เลโอโปลด์แห่งเบลเยี่ยม ณ ที่บัญชาการทัพสัมพันธมิตรในเบลเยี่ยม(ดังกล่าวมาข้างต้น) เสร็จแล้วตรวจดูเมืองชายทะเลดันเกิร์ก ลงเรือพิฆาตที่ท่าเมืองนี้กลับมาถึงแชร์เบิร์ก แล้วขึ้นรถไฟด่วนมายังกรุงปารีส. การกลับเข้ากรุงปารีสครั้งนี้ ท่านนายพลไม่ยอมลงที่สถานีรถไฟ เพื่อจะหลบหลีกเหตุการณ์ต่าง ๆ. เวกังด์จับได้รถรับจ้างคันหนึ่ง ตรงไปหานายกรัฐมนตรีซึ่งกำลังคอยฟังข่าวอยู่ที่ชาโตเดอร์แวงน์แซนน์ทันที ท่านแม่ทัพได้รายงานให้ปอลเรโนด์เห็นความเสียหายอย่างหนักที่สัมพันธมิตรได้รับอยู่และว่าถึงเวลาที่จะต้องตัดสินอะไรให้เด็ดขาดลงไปแล้ว.

รายงานการบินไปตรวจแนวรบของเวกังด์ครั้งนี้ เมื่อท่านนายพลได้เข้าเฝ้าสมเด็จพระมหากษัตริย์เลโอโปลด์

นั้น ทรงมีพระอาการหลายอย่าง ที่องค์พระมหากษัตริย์ทรงแสดงให้เห็นว่า ใคร่จะยอมแพ้แก่ข้าศึก พระเจ้าเตโอโปลด์ได้ทรงปฏิเสธ ไม่ยอมเชื่อในคำสั่งจากกองบัญชาสูงสุด เพื่อให้ทรงสละตำแหน่งจอมทัพของพระองค์เสีย และมอบทหารในความบังคับบัญชาของพระองค์ให้แก่ฝรั่งเศส นอกนั้นยังมีพระจริยาวัตรอีกหลายอย่างที่แสดงให้เห็นความไม่วางพระทัย และยังเคยตรัสว่า ถ้าเหตุการณ์เข้าคับขันจริง ๆ แล้ว ก็จะทรงมอบตัวแก่ศัตรู (ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น).

ความจริงตั้งแต่วันที่ ๑๖ พฤษภาคม มาแล้ว ทางกองบัญชาการสูงสุดแห่งกองทหารอังกฤษได้รู้สึกอยู่แล้วถึงความ ล้มเหลว แห่งกองทัพสัมพันธมิตร ที่ทำงานร่วมกันอยู่ ขณะที่นายพลเอกเวกังด์เข้ามาทำงานแทนกาเมอแลง นายพลเอกไอออนไซด์ เสนาธิการทัพของฝ่ายอังกฤษมิได้คัดค้าน แต่ได้กล่าวเป็นเชิงออกความเห็นว่า ตามสถานะที่คับขันอยู่เช่นนี้ เขาจะต้องพยายามอย่างดีที่

สุดที่จะรักษาแนวแห่งกองทหารของอังกฤษในฟลานเดอร์ส ไว้ให้จงได้ ในวันที่ ๒๐ พฤษภาคม เมื่อกองทัพรถเกราะ ๕ กองพลและกองยานยนต์จำนวนมหึมาของเยอรมันบุกข้ามแม่น้ำเมิสเข้ามาได้นั้น นายพลเอกไอออนไซด์ ได้ออกเดินทางจากฝรั่งเศสกลับไป ปรึกษา กับ คณะทหารเสนาธิการของตนที่กรุงลอนดอน โดยด่วน.

นายพลเอกไอออนไซด์ คนนี้ ตั้งแต่ ได้รับ ตำแหน่งเสนาธิการทัพ ก็มากิน มานอน อยู่ที่ สำนักงาน ที่นั่นมีนายทหารฝรั่งเศสรับใช้สำหรับติดต่อ และมีนายทหารชั้นนายพลของ อังกฤษ อยู่ด้วยหลายนาย ท่านเสนาธิการนั่งทำงานกินนอนอยู่กับแผนที่และโทรศัพท์ บนโต๊ะทำงานมีแผนที่ ฟลานเดอร์ส วางอยู่ตลอดเวลา และมีรูปเดอีไอออนไซด์ กับรูปธิดา สาวสวยของท่าน ซิงมิยศ เป็นนายสิบโท แห่งกองทัพบกอังกฤษ นั้นอยู่ด้วย เวลานั้น ท่านนายพลเอกไอออนไซด์ ได้วาง แผนการณ์จะบุกตรงไปยังแม่น้ำซอมม์ แผนการณ์ อันนี้ นายทหาร ฝรั่งเศส เห็น ด้วย

และยังได้ตกลง วางยุทธวิธีกันต่อไป ว่า จะส่ง กองพลยานยนต์ของ นายพลเอกบตังชาร์ด กับทหารบางหน่วยแห่ง กองทัพที่ ๑ เข้าช่วยเหลือเบิด การโจมตีจาก บีกซ้ายด้วย.

ส่วนตัวนายพลเอกเวกังด์แม่ทัพคนใหม่นั้น เมื่อได้ไปแนวรบของข้าศึกมาแล้ว ก็คิดการณ์ใหญ่ วางแผนยุทธวิธีจะช่วยเหลือทหารสัมพันธมิตร ในแนวฟลานเดอร์สให้ได้ทั้งหมด แต่การจะทำอย่างนี้ได้ เวกังด์จะต้องมีกองหนุน มากมาย หรือมีอยู่เท่าไร ต้องส่งเข้าไปทั้งสิ้นในระหว่าง ที่คิดการใหญ่นี้อยู่ เวกังด์ได้รับคำบอกเล่าจาก กองเสนาธิการ ว่ากองทัพของตนที่กะว่า จะส่งทุ่มเทเข้าไปในแนว ฟลานเดอร์ส จำเป็นจะต้อง ย้ายมาช่วย ตามแผนของไอออนไซด์ แม่ทัพอังกฤษ ซึ่งแผนการณ์อันนี้กองเสนาธิการ อ้างว่า นายพลบิลยอดด์ได้ตกลง เห็นชอบด้วยแล้ว เวกังด์ได้ฟังก็เดือดดาล ด่าบิลยอดด์ว่าตัดสินใจอย่างไรจึงเห็นกับแผนการณ์บ้า ๆ ของไอออน

ไซด์ และว่าฝรั่งเศสไม่มีทหารส่งไปช่วยใครได้ ร้ายยิ่งไปกว่านั้น เวกังด์ยังได้ขอร้องให้บรรดานายทหารชั้นผู้ใหญ่ของสัมพันธมิตรระงับการบุกตามแผนการณ์ที่กะไว้. แต่คำสั่งของเวกังด์ไม่เป็นผลเลย.

อย่างไรก็ดี การร่วมกันระหว่างไอออนไซด์ และบิลยอตด์ เพื่อบุกเยอรมันเข้าไปในลุ่มแม่น้ำซอมม์นั้น ทัพสัมพันธมิตรต้องถูกตีโต้อย่างหนัก ถอยแตกกระจายกลับมา กองทหารอังกฤษถอยจากที่มั่นเดิมอีกหลายสิบไมล์.

ถึงวันที่ ๒๓ พฤษภาคม เพื่อที่จะแก้ความปราชัยอันนี้ให้คืนมา นายพลเอกเวกังด์ได้วางแนวรับไว้ ๒ แนว เพื่อจะบดการบุกข้ามแม่น้าซอมม์ของข้าศึก แนวรบ ๒ แนวนี้ คือ ฝรั่งเศสตั้งรับอยู่ในด้านเหนือ อังกฤษตั้งรับอยู่ทางด้านใต้ การปรับแนวเรียบร้อยในวันที่ ๒๖ ต่อมา กองทัพทั้ง ๒ ของสัมพันธมิตรจึงเป็นแนวยาวติดต่อถึงกัน โดยเชื่อมั่นว่า อย่างไรเสียก็จะบีดการบุกรุกของ

เยอรมันไว้ได้.

แนวเวกังด์ ที่ตั้งรับครั้งนี้ นายพลเอก ซิลยอตต์ไม่เห็นด้วย จึงได้ทูลอธิบาย แด่สมเด็จพระมหากษัตริย์เด. โอโปลด์แม่ทัพฝ่ายเบลเยี่ยม และลอร์ดกอร์ตฝ่ายอังกฤษว่า ความมุ่งหมายของเวกังด์ที่จะเข้าโจมตีพร้อมกันทั้งแนว จะเป็นอันตรายอย่างหนัก ถ้าจะปลอดภัยได้บ้างก็เฉพาะแนวด้านเหนือ คือแนวที่ฝรั่งเศสตั้งรับเท่านั้น การจะเป็นอย่างไรก็ตาม ในวันที่ ๒๙ ต่อมา ทัพทั้ง ๒ ฝ่ายก็เข้าประจัญหน้ากันอย่างทรหดสยดสยองยิ่ง หหารฝรั่งเศสได้บังคับบัญชาของนายพลเอก ซิลยอตต์ที่เบ็ดโจมตีขึ้น ทาง ด้านเหนือ แม่น้ำ ซอมม์ ถูกทหาร เยอรมัน ยิงกราด ด้วยปืนกล ตายนับไม่ถ้วน กองทัพ เบลเยี่ยมภายใต้การ กดดัน อย่างแรง ของเยอรมัน ทางเหนือ ต้อง ถอยอย่าง ไม่เป็น ขบวน ขณะนั้น ทางอังกฤษ ยังไม่ กระทบกระเทือนเท่าไรนัก ลอร์ดกอร์ต แม่ทัพ เกรงไปว่า ทหารของตนจะถูกตัดขาดออกจาก แนวสัมพันธมิตร จึงรีบส่ง

ทหารกองหนุนขึ้นไปอีก ๒ กองพล เพื่อยึดเอาเมืองเล็กๆ ๒ เมือง ตรง พรมแดน ระหว่าง เบลเยี่ยม ฝรั่งเศส ต่อ กัน และเพื่อเป็นการเชื่อมแนวให้ติดต่อกับทัพของนายพลเอก บลังชาร์ด เพราะ ใน ระหว่างนั้น เมื่อ แนว ด้าน เหนือ แม่น้ำซอมม์ของบิดยอศต์ถูกตีแตกกระจายไปแล้ว บลังชาร์ดกรีบรุดเข้ามาตั้งแทน.

เมื่อส่งทหารทั้ง ๒ กองพลเข้ายึดเมืองเล็กๆ ๒ เมือง ของเบลเยี่ยม เป็นที่มั่น ได้ ลอร์ดกอร์ตก็แจ้งความจริง ให้บลังชาร์ดทราบ บลังชาร์ด บอก ลอร์ดกอร์ตว่าเวลา นี้ทัพเบลเยี่ยมกำลังเตรียมตัวจะถอยอยู่แล้ว ท่านแม่ทัพ อังกฤษ ตกใจแทบสิ้นสติ จึงโทรศัพท์ไปถึง นายพลเอก ไอออนไซด์ ซึ่งขณะนั้นอยู่ในอังกฤษ บอกความจริง อันนี้ให้ทราบ ไอออนไซด์เป็นนายทหารที่ใจเย็นน่านิยม คนหนึ่ง กลับตอบมาว่า “ปล่อยให้เบลเยี่ยม ถอยตาม สบายเถอะ เราเตรียมทางของเราไว้ให้ดีกแล้วกัน.”

ส่วนหน้าที่ทหารหาญภายใต้บังคับบัญชาของท่านแม่

ทัพอังกฤษจะลงมือทำอะไรต่อไป ชั่วโมงอันมืดครึ้ม แห่งประวัติศาสตร์การรบก็มาถึง กองทัพเบลเยี่ยมภายใต้บังคับบัญชาของกษัตริย์เลโอโปลด์ได้ยอมพ่ายแพ้แก่เยอรมันเมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม.

๙ นาฬิกาวันนั้น ปอล เรโนด์ นายกรัฐมนตรีฝรั่งเศส ได้พูดทางวิทยุกระจายเสียงว่า:

"ด้วยการรบอันสมศักดิ์ โดยปราศจากการบอกเล่าใด ๆ แก่ฝรั่งเศส และอังกฤษผู้คอยให้ความช่วยเหลืออยู่ทุกขณะ พระมหากษัตริย์เลโอโปลด์แห่งเบลเยี่ยมได้วางอาวุธของพระองค์ยอมแพ้แก่ข้าศึก บัดนี้เท่ากับว่าทางที่จะยาตราเข้าสู่ดันเกิร์ก (เมืองท่าชายทะเลเหนือฝรั่งเศสที่จะข้ามไปเกาะอังกฤษ) ได้เปิดให้แก่เยอรมันแล้วโดยสิ้นเชิง."

เมื่อรูปการสงครามแปรผันไป กองทัพที่ ๑ ของอังกฤษภายใต้บังคับบัญชาของลอร์ดกอร์ตก็เริ่มถอย

อย่างปัจจุบันทันด่วน เพราะไม่มีทางอะไรเหลืออยู่ การกลับไปเกาะอังกฤษเท่านั้นเป็นทางที่ทำจะได้ กองทัพของดอร์ดกอร์ต ถอยไปถึงเรือที่มาคอยรับอยู่ระหว่างท่าเมืองออสเตนด์และดันเกิร์ก ผลแห่งการยอมพ่ายแพ้ของกษัตริย์เบลเยี่ยม ฝรั่งเศสมองไม่เห็นทางอะไรนอกจากจะตัดสินใจด่วนที่สุดถึงเรือกลับ ทิ้งอาวุธยุทธภัณฑ์อันมีค่าสุดจะคณานับไว้ให้แก่ทหารเยอรมัน ดันเกิร์กถูกโจมตีจากฟ้าเป็นจุดมหาจุด.

สมตามคำกล่าวของปอดเรโนด์ เมื่อทัพอันมหาศาลของเบลเยี่ยมวางอาวุธแล้ว ทัพเยอรมันก็ไม่ยอมให้เสียโอกาสแม้แต่วินาทีเดียว เตรียมตัวตะลุยข้ามแม่น้ำซอมม์ทันที.

พอถึงวันที่ ๒๙ รุ่งขึ้นจากเบลเยี่ยมยอมแพ้แก่ข้าศึก ๑ วัน คณะรัฐมนตรีฝรั่งเศสได้เรียกประชุมเป็นการด่วน เวกังด์พูดอย่างเปิดเผยในที่ประชุมว่า การยุทธทางด้านแม่น้ำซอมม์เป็นการยุทธฉากสุดท้ายที่ยังเหลือสำหรับความ

หวังของฝรั่งเศส นอกจากนี้ไม่มีด้าน ใดอีกแล้ว เวกังด์พูดแล้วก็เตรียมทุ่มเทกำลังกองหนุนทุกประเภทและอาวุธยุทโธปกรณ์ทุกชนิดเท่าที่มีอยู่ลงไปในด้านนั้น นอกนี้เวกังด์ยังได้อรรถาธิบายในการศึกแก่คณะรัฐมนตรีอย่างไม่เป็นเรื่องว่า " กองทัพที่ถอยจะเป็นกองทัพที่พินาศ เพราะว่าในยุทธวิธีสมัยใหม่ กองทัพที่รุดหน้าไป สามารถไปได้อย่างรวดเร็วเหนือความคาดหมาย กองทัพที่ถอยจะรักษาไม่ได้ แม้แต่อาวุธและแนวของตน เพราะฉะนั้นการรับทัพข้าศึกคราวนี้ เรื่องถอยจะไม่มีในกองทัพฝรั่งเศสเลย."

เวลาล่วงมาถึงวันที่ ๑ มิถุนายน เชอร์ชิลล์ นายกรัฐมนตรีอังกฤษได้บินด่วนมากรุงปารีส เพื่อเข้าปรึกษาสถานการณ์อันคับขันกับที่ประชุมสูงสุดของสัมพันธมิตรอีกครั้งหนึ่ง พอพบหน้าเชอร์ชิลล์ เวกังด์ก็แสดงอรรถาธิบายยุทธวิธีอย่างใหม่ของตนอีก เวกังด์เร่งเร้าให้เชอร์ชิลล์ส่งกองทัพอังกฤษข้ามทะเลมาช่วย แต่พอ

ถึงวันที่ ๔ คือ หลังจาก วันนั้น มา เพียง ๓ วัน เมืองท่า ดันเกิร์ก หลังจากถูกนาซีโจมตี เป็นจุดมหาจุดไปแล้วก็ถูกยึดได้ และ ในเวลารุ่งอรุณ ของวันที่ ๕ กองทหาร หน่วยหน้าอันมหาศาลของเยอรมัน ก็บุก ข้ามลำน้ำ ซอมม์ เข้ามาโดยเร็ยบร้อย.

วันแรก ที่ ฝรั่งเศส ออกรับทัพ กับ เยอรมัน ด้านแม่น้ำ ซอมม์นั้น ที่จริง พ่าย แพ้ ยับเยิน ตลอด แนว กระนั้น เวกังด์ ก็ยังมีหน้ามาพูดอวดกับรัฐบาลได้อีกว่า ผลแห่ง การต้านทาน เป็น ที่น่า พอใจ มาก ที่พูดดังนี้ เห็นจะ เป็น เพราะฝรั่งเศสยิงทหารเยอรมันตายได้มากนั่นเอง อย่างไร ก็ดี พอถึงวันที่ ๖ มิถุนายน ชาวฝรั่งเศสทั้งหลายจึงมอง เห็นภัย ที่เข้า มาเงื้อมอยู่เฉพาะหน้า ไม่มีใครเห็นว่า เรโนด์ หรือ เวกังด์ จะช่วย ชุบ ฝรั่งเศส ให้เป็นผู้ฟื้นชีพ มาได้ นอกจาก สิ่ง มหัศจรรย์ อย่างใด อย่างหนึ่ง จะ บันดาลการ รุกรานของเยอรมันให้ชะงักลงเท่านั้น.

ขณะนั้นเรโนด์ก็เริ่มเห็นชัดว่า ความปราชัยของฝรั่ง-

วินสตัน เชอร์ชิลล์

เศสครั้งนี้ เนื่องจากจุดอ่อนแอของรัฐบาลเป็นรากฐานนับตั้งแต่ชุดดาลาดิเอเป็นต้นมา. เพื่อที่จะแก้ความปราชัยของฝรั่งเศสให้กลับคืนมาในเวลาจวนตัว ท่านนายกรัฐมนตรีจึงให้อำนาจแก่รัฐมนตรีบางคนที่เห็นว่าสามารถจะช่วยกอบกู้ฐานะของฝรั่งเศสไว้ได้ เช่น โบดูแอง และนายพลเอกเดอโกลเป็นอาทิ. ในระหว่างนี้นายกรัฐมนตรีเองก็ได้ส่งสาส์นขอร้องไปยังท่านรูสเวลต์ ประธานาธิบดีอเมริกา ให้ช่วยส่งอาวุธมาช่วยเหลือโดยเร็วที่สุดที่จะเร็วได้. ทางคณะรัฐบาลนั้นว่าโดยความจริง ดูเหมือนจะยังมีหวังอยู่เป็นอันมาก เช่น ตัวท่านแม่ทัพเองก็ยังหลงงมงายอวดอ้างว่า บางแนวที่กองทัพบกตั้งรับไว้ ข้าศึกเสียหายสุดจะประมาณได้ ข้าศึกจวนจะหมดกำลังอยู่แล้ว ดังนี้เป็นต้น. ส่วนทางด้านประชาชนนั้นหวังเห็นอยู่แต่สิ่งมหัศจรรย์ของชาติที่สามารถบันดาลให้เป็นไป. คณะรัฐบาลจะพูดปลุกปลอบอย่างไรก็เชื่อกันไปเป็นพักๆ.

เมื่อเห็นเวลาจวนตัว นายพลเอกเวกังด์ แม่ทัพใหญ่

ฝ่ายสัมพันธมิตร ก็รวบรวม ทหารทั้งหมด เท่าที่ ฝรั่งเศสมี เข้าไปจุกไว้ตามแนวต่าง ๆ เพื่อรวมต่อสู้เยอรมัน. ทหารที่ถูกส่งไปประจำมายิโนต์และ ภูเขาแอลป์ เพื่อต้านทานทัพอิตาเลี่ยนก็ต้องเดินทางกลับมา เพื่อป้องกันการบุกของเยอรมนเพอจะบดกรุงปารีสทงสน ความจรงกองทหารฝรั่งเศสที่รวบรวมครั้งนี้ไม่น้อย แต่เยอรมันมิได้ปล่อยให้ฝรั่งเศสทำได้ข้างเดียว ระหว่างพักรบกันอยู่ ๒-๓ วัน เยอรมัน รวมกองทัพของตนได้ ๑๐๐ กองพล ชุมนุมไว้ที่พรมแดนห่างจาก แนวหน้าของฝรั่งเศสเพียง ๑๐๐ ไมล์ แม่ทัพของเยอรมัน ส่งออกแยกย้ายไปตามจุดต่าง ๆ กัน ดังนี้ ๔๐ กองพลห่างจากแม่น้ำดัวส์, ๒๐ กองพลตรงข้ามเมืองซัวซองส์, ๔๐กองพล จากแม่น้ำแอส์น ด้านเหนือและแคว้นชามปาญ ทั้งนี้ไม่นับจำนวนอันมหาศาลของกองพลรถรบราว ๑ กองพล ซึ่งเตรียมพร้อมเข้าตีจากด้านที่ข้าศึกรุกเข้าไปโดยเฉพาะคือด้านสวิส ซึ่งจะบุกมาทางแนวซิกฟริดของตน.

แม้เยอรมันจะตั้งจุกเป็นช่อง ๆ ไว้อย่างไรก็ตาม ฝรั่งเศสมิได้คำนึง จอมทัพของสัมพันธมิตรได้สั่งให้ทหารของตนตีตามทหารของเยอรมันทั้ง ๑๐๐ กองพล เป็นสายพ้าแถบบ้าง ตีทุกตำบลที่เยอรมันเข้ามาจุกไว้แต่ตีทั้งกลางวันกลางคืน เสียงปืนเสียงมนุษย์ร้องครวญครางเป็นที่น่าสยดสยอง ทหารทั้ง ๒ ฝ่ายเมื่อจวนตัวก็กระโจนเข้าใส่กันอย่างบ้าเลือด ผิวหนังของมนุษย์อันมิได้ระคายต่อปลายหอกอันแหลมคม และศีรษะของทหารหาญ พร้อมทั้งหมวกเหล็กที่ถูกพานท้ายปืนตีกระหน่ำลงไปก็ถึงกับเลือดสาดแหลกละเอียด เจ้าของร่างล้มพับลงกับดิน เป็นที่รองซึ่งเท้าของเพื่อนผู้บ้าเลือดที่วิ่งข้ามมาข้างหลัง.

ตามรายการสัปยุทธครั้งนี้ ทหารฝรั่งเศสถือว่าเป็นการรบครั้งสุดท้ายในชีวิตของคน คือถ้าไม่ยันการบุกของเยอรมันครั้งนี้ให้หยุดลงได้ ก็หมายความว่าปารีสจะถูกโจมตีโดยไม่มีปัญหา ทหารหาญของฝรั่ง.

เศสใกล้จะสิ้นชื่อในประวัติศาสตร์แห่งสงคราม แม่ทัพฝรั่งเศสจึงออกคำสั่งเป็นครั้งสุดท้าย ว่า "ทหารคนใด ถ้ารบต่อไปไม่ได้ ขอให้ยืนตายอยู่กับที่ ใครถอยหลังแม้แต่ก้าวเดียว จะไม่ได้รับ การให้อภัย เลย" เพราะฉะนั้น ทหารฝรั่งเศสทุกคนจึงต้องทำงานหนัก ตั้งแต่เวลารุ่งจนพระอาทิตย์ตกดิน ตั้งแต่ค่ำไปจนถึง เวลา รุ่งอรุณ อีก รบแล้วรบเล่าอยู่เช่นนี้ โดยไม่มีใครมาผลัดเปลี่ยน ส่วนทางทหารเยอรมันนั้นทุกอย่างตรงกันข้าม ทหารเยอรมันทุกคนเข้ามารบอยู่ในแนวหน้าอย่างมากเพียง ๒๔ ชั่วโมง พอรุ่งเช้าก็มีเพื่อนมาเปลี่ยนใหม่ และพอถึงอีก ๒๔ ชั่วโมง ก็มีมาเปลี่ยนใหม่อีก โดยนัยนี้ตลอดเวลาที่รบกับทหาร ของ สัมพันธมิตร เยอรมัน จึง สู้ชน แข็งแรงทำการได้ผลเป็นต่อตั้ง ๑๐ ต่อ ๑ นอกนั้น จำนวนทหารของเยอรมัน ยัง มากกว่า ของสัมพันธมิตร ในด้านนี้สุดจะประมาณได้ ผลอย่างไรก็ตาม ทหารฝรั่งเศสที่ไม่สามารถจะรบต่อไปได้ก็ไม่ ยอมถอยหลังจนก้าวเดียวจริง ๆ ทุก

คนยอมตายอยู่กับที่ ดินแดนที่ทุกตรางนิ้ว ที่เยอรมันยึดได้ต้องข้ามศพของฝรั่งเศสเข้ามาทั้งสิ้น.

ฝรั่งเศสรับการรุกของ เยอรมันไว้ ด้วยความกล้าหาญหลายสิบชั่วโมง กำลังบางส่วน ก็หร่อยหรอลงไป ในที่สุด เยอรมันสามารถบุกตะลุยกันเข้ามาถึง แอบเบอร์วิลล์ (เมืองอุตสาหกรรม ตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำซอมม์ มีชุมทางรถไฟ เข้าไปสู่เบลเยี่ยม)ได้ ที่นี่ ทหาร นาซี ได้พบ เข้า กับ ทหาร สก๊อต แลนด์ ของ อังกฤษ ที่ ยก ข้าม ฟาก มา ช่วย ฝรั่งเศส ๑ กองพล และเป็น กองพลเดียว ที่ เข้าใจกัน ว่า เหลืออยู่ หนึ่ง ทะเล ไม่ทัน เมื่อ เยอรมัน เข้า ดันเกิร์ก แต่ทหารเพียงกองพลเดียวไหนเลยจะทนทัพมหาศาลของนาซีได้ จึงควรจะเรียกได้ว่า เมื่อ ทหาร สก๊อต แลนด์ กองพลนี้ไม่สามารถต้านทานทหารของเยอรมันได้ และแอบเบอร์วิลล์ได้ตกอยู่ใน มือของเยอรมันแล้ว การคิดต่อของสัมพันธมิตรระหว่าง ฟลานเดอร์ส กับ ด้าน ปารีส์ ขาดออกจากกัน โดยสิ้นเชิง.

นายพล เวกังด์แม่ทัพฝรั่งเศส ทำงานได้สม เป็น ทหาร หาญคนหนึ่ง ทั้ง ๆ ที่ไม่มี อะไร เลย ก็ได้พยายามเพื่อ ตั้งแนวรบใหม่อีกแนวหนึ่ง แต่ไม่เป็นผลดี อะไร ขึ้นมา ในขณะเดียวกัน ท่าน แม่ทัพใหญ่ผู้นี้ได้แจ้ง ด่วนไปยังปา-รีส บอก ให้คณะ รัฐบาล รีบ ย้ายออกไปเสียจากปารีส พอถึงวันที่ ๖ มิถุนายน ทางการก็จัดรถกะบะหลายพันคัน ขนเอกสาร ที่สำคัญ ๆ ของรัฐบาลออกจากปารีสไป ต่อ จาก นั้นมา คณะรัฐมนตรี ทีละคน สองคน ก็ พาครอบครัว ของตนจับรถไฟพิเศษตรงไป ตูร์ ซึ่งอยู่ทางใต้ปารีส แม้ กองบัญชาการสูงสุด ของฝ่ายการรบ ก็ย้ายด่วนไปทาง ใต้ ๑๒๐ ไมล์เหมือนกัน.

ต่อมาในวันที่ ๑๐ ท่าน นายก รัฐมนตรี พร้อมกับนาย พลเอกเวกังด์ ได้ออกไป ตรวจแนวหน้าเพื่อหาทางแก้ไข และ ตกลงว่า ควร จะทำฉ่ายใดในเวลาจวนตัว ๒ วัน ภายหลัง ท่านรัฐบุรุษทั้งสอง ก็พากัน กลับมา ยังที่บัญชา การทัพ ซึ่งขณะนั้นตั้งชั่วคราวอยู่ที่ตำบลบริอารรับนฝั่ง

แม่น้ำรัวส์ โต้เถียงกันอยู่นานไม่รู้ว่าจะตกลงกันอย่างไร ในที่สุดเวกังด์สรุปความว่า “ฝ่ายเราพ่ายแพ้ทุกด้านแล้ว ทางดีที่สุดทางเดียวคือเราต้องหยุดรบเพื่อหลีกเลี่ยงความพินาศอันมหาศาลซึ่งจะตามมาภายหลัง.”

รุ่งขึ้นวันที่ ๑๑ เมื่อเห็นว่าฝรั่งเศสเอียงจะล้มแน่ อิตาลีของจอมเผด็จการมุสโสลินี ซึ่งคำรามนักหนา เห็นได้ท่าก็ประกาศสงครามกับประเทศสัมพันธมิตรทั้งปวง :

“ตั้งแต่นาทีแรกแห่งวันพรุ่งนี้เป็นต้นไป ประเทศอิตาลีอยู่ในภาวะสงครามกับประเทศอังกฤษและฝรั่งเศส ผู้ได้คอยขัดขวางความก้าวหน้า และคุกคามความเป็นอยู่ของชาวอิตาลีทั้งมวล” นี่คือคำเริ่มประกาศสงครามของมุสโสลินี “โดยสรุปเหตุการณ์แห่งประวัติศาสตร์ไม่เคยมีมาก่อน ย่อมเป็นพยานอยู่อย่างชัดแจ้งว่า อังกฤษฝรั่งเศสตีแต่ละเมิดคำมั่นสัญญา และกระทำการคุกคามอิตาลี

อยู่เนืองนิจ และในที่สุดก็ทำตนเป็นตัวการ ปลุกปั่น ๕๒ ประเทศ ผู้เป็นภาคีสันนิบาตชาติให้รุมกัน "แซงค์ชั่น" อิตาลีเมื่อปี ๑๙๓๖ (กรณีเอธิโอเปีย.)

"เราชาวอิตาเลียนมิได้มีอาฆาตแม้แต่น้อย และความรู้สึกผิดชอบของเราก็มิได้หวั่นไหวเพราะเหตุการณ์อื่น ชาวโลกทั่วหน้าย่อมเป็นพยานเราอยู่ว่า อิตาลีได้พยายามจนสุดความสามารถตามมนุษย์วิสัยแล้ว ที่จะหลีกเลี่ยงมหาพายุที่กำลังคุกคามยุโรป. ความพยายามของอิตาลีไม่บรรลุผลอันใด.

"รูปการณ์จะไม่มาถึงเพียงนี้เลย หากอังกฤษและฝรั่งเศส เพียงหวนทบทวนดูสนธิสัญญาต่าง ๆ เพื่อที่จะเทียบเคียงข้อความแห่งสนธิสัญญานั้น ๆ กับความต้องการสำคัญของนานาชาติ โดยไม่ถือเสียว่าข้อความเหล่านั้น หรือความต้องการเหล่านั้นไม่มีตัวไม่มีตน รูปการณ์จะไม่เป็นมาถึง

เพียงนี้เลยหากอังกฤษฝรั่งเศสไม่ยินดำเนินนโยบายให้ประกันกับนานาชาติ และทำประหนึ่งว่าตนเป็นจอมตุลาการโลก ซึ่งนโยบายให้ประกันนี้ ก็ด้วนลงเอยด้วยความพินาศของประเทศที่ อังกฤษ ฝรั่งเศสให้ประกันทุกคราวไป. รูปการณ์จะไม่มาถึงเพียงนี้เลย หากอังกฤษฝรั่งเศสได้ยอมรับข้อเสนอสันติภาพของฮิตเล่อร์ (เมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม ๑๙๓๙ หลังจากได้โปแลนด์) เสียโดยดี.

"เราชาวอิตาเลียนจะชำระคดีเขตน่านน้ำทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ด้วยอาวุธ. เราจะทำลายเครื่องจองจำ (ทาง การ ทหาร และทางดินแดน) ที่กำลังมัดเราอยู่รอบทะเลของเราเอง. ประชาชนชาวอิตาเลียน ๔๕ ล้าน จะมีอิสรภาพได้อย่างไร หากอิตาลีไม่มีเสรีภาพออกสู่มหาสมุทร.

"ในวาระสำคัญนี้ ข้าพเจ้าขอประกาศว่า อิตาลีไม่เจตนาจะฉุดประเทศเพื่อนบ้านเข้าสงคราม

ด้วยเป็นอันขาด สวิสส์เซอรแลนด์, ยูโกสลาเวีย, ตุรกี, อียิปต์และกรีซ พึงกำหนดคำประกาศของข้าพเจ้าไว้เป็นสำคัญ.

"อนึ่งในวาระสำคัญนี้ เราทั้งหลายจงตั้งจิตคิดถึงองค์พระมหากษัตริย์ของเรา. จงคิดถึงหัวหน้ามหารัฐ ของ เยอร มัน ผู้ เป็น สหาย ศึกของเราด้วย เราจะปราบศัตรูจนบรรลุชัยชนะ เพื่อสถาปนาสันติภาพอันสถาพร และเพื่อสถิตย์ยุติธรรมอันแท้จริงทั้งในประเทศของเราและในทวีปยุโรป."

คำประกาศศึก ของ มุสโสลินี ได้รับ การ ต้อนรับ จาก มหาชนด้วย การ โห่ร้อง ทุกคน แสดง ความ ปลาบปลื้ม อย่างไม่เคยมี ในประวัติศาสตร์ ของอิตาลีเมื่อร้อยปีก่อน. มีผู้มารวมพื้นที่หน้าระเบียงทำเนียบประมาณ สองแสนห้าหมื่นคน. ก่อนที่มุสโสลินีปรากฏตัว คนส่วนมากแสดงความปราบปลื้ม จนสุดขีด ถึงกับตะโกนเรียก ท่านผู้นำของตน ไม่หยุด หย่อน ส่วน หนึ่ง ตะโกน คำ อวย พร ให้

คณะนาซี หมู่หนึ่งซึ่งยืนอยู่แถวหน้าในเครื่องแบบกากี เข้ม กล่าวกันว่าไม่เคยมีครั้งใดที่ไหน ซึ่งจิตใจของคนเยอรมันและอิตาลีสมานกันเป็นอัศจรรย์เช่นในครั้งนี้.

เมื่อมุสโสลินี ประกาศศึก แล้ว ก็ได้ทันไปปราศัยและสัมผัสมืออย่างหนักหน่วง กับฟอนมัคเค็นเส็น เอกอัครราชทูตเยอรมันประจำกรุงโรม ผู้ร่วมพังอยู่บนระเบียงทำเนียบ พร้อมด้วยบรรดาแม่ทัพอิตาลีและรัฐมนตรีอีกหลายคน.

การตัดสินใจประกาศสงครามของมุสโสลินี ทำให้หัวใจของประชาชนฝรั่งเศสซึ่งหดหู่ลงไปแล้วกลับสดชื่นแช่มชื่นขึ้นมาอีก ทหารฝรั่งเศสแม้จะรู้ว่าเพื่อนของตนถูกเยอรมันฆ่าตายไปมากแล้ว ก็ยังยินดีจะเข้าเข่นฆ่ากับทหารอิตาเลี่ยนอีก. การกระเหี้ยนหือรอครั้งนี้ แสดงว่าประชาชนพลเมือง ของประเทศฝรั่งเศสทั้งชาติ มีความเห็นชอบด้วยกันกับนายกรัฐมนตรีของเขาที่ยินดีจะสู้รบ

ต่อไปอีก.

วันที่ ๑๒ เรโนด์ก็เดินทางกลับจากที่บัญชาการทัพตรงมายังตูร์ อันเป็นที่ซึ่งคณะรัฐบาลย้ายมาเมื่อวันที่ ๘. เรโนด์ตรงเข้าประชุมคณะรัฐมนตรี ปฏิเสธความเห็นใดๆ ที่จะมีการหยุดรบทั้งหมด และพูดดังๆ ออกมาว่า ดวงวิญญาณของชาติฝรั่งเศสจะไม่มีวันดับหาย" ขณะนั้นจอมพลเป่แตงซึ่งนั่งอยู่ที่นั่นด้วย ท่านจอมพลผู้ได้สมญาว่า "วีรบุรุษแห่งแวร์ดัง" เมื่อ ๑๙๑๔-๑๙๑๘. เรโนด์เข้าใจว่า ท่านจอมพลจะเห็นด้วยกับตน แต่ผิดคาด ท่านวีรบุรุษแห่งแวร์ดัง กลับมีความเห็นรุนแรงหนักไปกว่าเวกังด์เสียอีก "เราไม่มีความสามารถในทางทหารเสียแล้ว เพราะฉะนั้นเราต้องหยุดรบโดยเดดขาด" ท่านจอมพลพูดกับนายกรัฐมนตรี.

เมื่อเสียงในคณะเป็นดังนี้ เรโนด์ก็หันไปพึ่งอังกฤษตามเคย ท่านนายกรัฐมนตรีโทรศัพท์ไปถึงเชอร์ชิลล์ ขอให้บินด่วนมายังฝรั่งเศส แล้วก็กลับมาเรียกประชุม

คณะรัฐมนตรีอีก.

สภาพของการประชุม คณะรัฐมนตรี เป็นที่น่าสงสาร: รัฐบาลได้อาศัยที่ทำการใหญ่ของตำรวจ เป็นที่ประชุมชั่วคราว รัฐมนตรีทุกคน ยืนกันเกะกะ คนละทาง สองทาง บางคนมือสั่นร้อนรนหน้าซีดแสดงความหมดหวัง. ครั้งแรกเข้าจับกลุ่มกันไม่ติด จับมือกันสั่นแล้วสั่นอีก พูดซุบซิบกันแล้วกันอีก เดินขวักไขว่ไม่เป็นระเบียบ คนนี้เดินไปพูดกับคนนั้น คนโน้นเดินมาพูดกับคนนี้ ภาพเหล่านี้เป็นอยู่หลายนาที คณะรัฐมนตรีผู้น่าสงสารจึงประชุมกันได้ แต่ช่างเคราะห์ร้าย เหลือเกิน กล่าวคือดูเหมือนจาระบุรุษของเยอรมันจะแจ้งความเคลื่อนไหวเหล่านี้ไปให้ฝ่ายคนทราบทุกระยะ พอคณะรัฐมนตรีนั่งกันพร้อมเพรียง เครื่องบินของเยอรมันก็บักหัวทิ้งระเบิดลงมารอบๆตูร์เป็นการทำลายขวัญ.

รายงานการประชุมวันนี้มีดังนี้: เรโนด์พูดว่าจะดำเนินต่อไปจนวาระสุดท้าย. ความเห็นอันนี้มีดาถรัฐมนตรี

มหาดไทย กับนายพลเอกเดอโกลเห็นด้วย นาย พลเอก เดอโกล ยังเสนอความเห็นต่อไปว่า รัฐบาลควรย้ายไปตั้งที่แคว้นเบอร์ตรอง เพราะเป็นที่มั่นตั้งรับอย่างดีเลิศ และเป็นที่ตั้งทะเลสะดวกแก่การขนส่ง ความเห็นของเดอโกลไม่ได้ผล แต่ก็ยังมีผู้เห็นด้วยบ้าง. มีรัฐมนตรีอีก ๒ คนคือกัมแปงชี รัฐมนตรีว่าการทหารเรือ กับโรรังเอแนคมีความเห็นว่าควรย้ายไปอยู่ที่แอฟริกาเหนือ.

ขณะนั้นท่านจอมพลเปแตงได้พูดช้า ๆ ว่า "ที่เราพูดกันอยู่เดี๋ยวนี้ ไม่ได้เกี่ยวกับความเป็นความตายของเรา ประเทศชาติของเรากำลังพินาศไป ทุกๆ ชั่วโมง กองทัพเยอรมันกำลังรุกเข้ามา และไม่ได้หยุดยั้งเลย ขอให้เราจงตัดสินใจโดยบัจจุบันทันที เพื่อขอส่งบศึกกับศัตรูเสียในขณะที่กองทัพเรือของเรายังสมบูรณ์อยู่ และในขณะที่กองทัพบกส่วนใหญ่ของเรารักษาแนวมายิโนต์อยู่ ทั้งนี้เพื่อเราจะได้มีโอกาสถือดาบ้าปากกู้ชัยชนะมาเพื่อชาติประเทศของเราในภายหน้าบ้าง" ข้อเสนอของจอมพลผู้เฒ่า

ครั้งนั้น รัฐมนตรี๒ท่านคือ โฟร์ชาร์ด แลโซตังป์ เห็นด้วย ต่อมาก็มีรัฐมนตรีเห็นด้วยอีก ๒ ท่าน คือ โบดูแอง และ บูฮิลาเยร์.

คณะรัฐมนตรีได้ระงับการประชุมทันที เมื่อเชอร์ชิลล์ได้เดินทางมาถึง. ท่านนายกรัฐมนตรีอังกฤษ เพื่อทราบผลแห่งการประชุมวันนั้น ก็ได้ขอร้องประวิงการรบด้านฝรั่งเศสต่อไปอีกอย่างน้อย ๔๘ ชั่วโมง. ท่านนายกรัฐมนตรีอังกฤษกล่าวรับรองแก่รัฐบาลฝรั่งเศสว่า จะส่งเครื่องบินทิ้งระเบิด ๓,๐๐๐ เครื่อง มาให้โดยเร็วที่สุดที่จะเร็วได้ ท่านว่าท่านเห็นความจำเป็น ในเรื่องกองทัพและอาวุธยุทธภัณฑ์ที่ฝรั่งเศสจะต้องใช้ ขอให้เวกังด์ พยายามปฏิบัติตามนั้น. แต่โชคชาตาของฝรั่งเศสเข้าขีดร้ายที่สุด ปรากฏว่า อังกฤษส่งเครื่องบินทิ้งระเบิดมาให้เพียง ๕๐๐ เครื่อง และ ๕๐๐ เครื่องนี้ก็ไม่สามารถต้านทานการรุกอย่างพายุบุแคมโดยไม่ยอมหยุดของเยอรมันได้.

คืนนั้น มองดูออกไปตามถนนสายต่างๆ มืดครึ้ม จะ

หาแสงประทีปสักนิดหนึ่งก็หามิได้ รถทุกคันทำหน้าที่บรรทุกผู้หนีภัยสงครามออกห่างไปจากแนวระเบิดแตะกระสุนวิถี คณะรัฐมนตรีก็ทนอยู่ไม่ได้ ต่างคนต่างเอาตัวรอดออกจากทำเนียบชั่วคราว ขบวนรถส่วนตัวตรงไปยังชาโตเดอแถงเยร์ ซึ่งห่างจากตูร์ไปเพียง ๒-๓ ไมล์. ชาโตเดอแถงเยร์เป็นทำเนียบชั่วคราวในยามคับขันของประธานาธิบดีเหมือนกัน. ต่อมาไม่กี่นาทีสภาการรบก็ย้ายมาอยู่ที่นี่ด้วย. ท่านนายพลเอกเวกังด์เดินงุ่นง่านไปมาเหมือนชะมดตดจั๋น หน้าซีดตัวสั่นอยู่เทา ๆ.

เมื่อย้ายมาพร้อมกันแล้ว ได้มีการประชุมกันอีกครั้งหนึ่ง ครั้งนี้ท่านประธานาธิบดีเลอบรังเป็นประธาน พยายามพูดต่อหน้าที่ประชุมด้วยน้ำเสียงอันหนักแน่นและมั่นคง แต่ไม่วายสั่น:

" ท่านสุภาพบุรุษ " ท่านพูดแล้วนิ่งไปครู่หนึ่ง เหมือนจะนึกอะไรไม่ออกในขณะนั้น

" ท่านสุภาพบุรุษ เรากำลังนั่งอยู่ต่อหน้าทหาร

หาญ. ทหารของเราผู้กำลังถูกทำลายเกียรติยศให้หมดสิ้นไป. ทหารของเรากำลังพินาศศูนย์สิ้นชีวิตไปทุกขณะ บัดนี้เราทั้งหลายไม่มีอะไรเหลืออยู่แล้ว นอกจากการวางอาวุธของเราทั้งหลายเสีย."

เมื่อท่านประธานาธิบดีพูดจบ ภาพอันสดใจได้บังเกิดขึ้นในที่ประชุม ทุกคนคงจะรู้ว่า ตนมีภาระอันหนักสุดจะแบกได้ ท่านรัฐมนตรีโฟร์ชาร์ดถึงกับร้องไห้เพราะความรันทดใจอย่างสาหัส รัฐมนตรีอื่น ๆ น้ำตาคลอไปตาม ๆ กัน.

คืนนั้น ได้มีการตกลงกันเป็นครั้งสุดท้าย ในระหว่างคณะรัฐมนตรี ให้ประกาศนครปารีสเป็นเมืองเปิด คือปราศจากการป้องกันทางทหาร เพราะถ้าขืนไม่ประกาศปล่อยไว้ช้าเพียง ๒ วัน ปารีสจะถูกเยอรมันระเบิด.

ขณะนั้นทูรักอยู่ไม่ไหว เยอรมันส่งเครื่องบินมาทิ้งระเบิดไม่หยุดหย่อน คณะรัฐมนตรีจึงตกลงย้ายไปอยู่บอร์โดส์ (เคยเป็นที่รับคณะรัฐบาลคราวศึกแม่น้ำมาร์น

เมื่อมหาสงครามโลกครั้งแรก) ถึงวันที่ ๑๔ มิถุนายน ทหารเยอรมันก็ยาตราเข้าชานกรุงปารีสได้ เครื่องบินนาซีทิ้งระเบิดถึงณที่พักของเรโนด์และคณะ นายกรัฐมนตรีฝรั่งเศสกับคณะหนีระเบิดเยอรมันไปได้อย่างหวุดหวิด.

ที่บอร์โดส์ หาได้ตระเตรียมกันไว้เพื่อการย้ายของคณะรัฐบาลไม่ เมื่อคณะรัฐบาลย้ายไป คณะทูต คณะหนังสือพิมพ์ และประชาชนพลเมืองก็พากันย้ายตามไปหาเครื่องบำรุงชีวิตของตนด้วย. ตามปรกติบอร์โดส์ต้อนรับพวกหนีภัยสงครามตั้ง ๒,๐๐๐,๐๐๐ คนมาแล้ว และยังต้อนรับพวกที่จะมากันอีกเรื่อย ๆ ไม่มีว่างเว้น. ถนนทุกสายจึงแน่นิดไปหมด.

บรรดาสมาชิกสภาสูง สภาต่ำ ข้าราชการและบรรดานายทหารทั้งสิ้นติดไปกับคณะรัฐบาลในคราวนี้ ต่างก็รู้สึกกันว่าที่สุดของตนได้ใกล้เข้ามาทุกวินาที บรรดานักธนาคาร นักอุตสาหกรรม และนักการค้าก็เตรียมตัวที่จะจับเครื่องบินน้ำเงินออกนอกประเทศ. มีนักประพันธ์

วินสตัน เชอร์ชิลล์

หลายคน เตรียมตัว จะพาลูกเมียของเขา หนีเหตุการณ์ รุก
รานของเยอรมันไปในครั้งนี้ด้วย.

สภาพของบอร์โดส์ ไม่มีอะไร. ตามถนน มีคนเต็ม
ทุกสาย ในร้านกาแฟและโฮเต็ลหาที่ว่างไม่ได้ ที่สถาน
กงสุลทุกแห่งเจ้าหน้าที่ต้องคอย ต้อนรับคน ที่เข้าไปขอให้
วีซ่าหนังสือเดินทาง. ตามเฉลียง ของกงสุล สถานีคน
จับกลุ่มพลุกพล่านพูดซุบซิบ เอาศัพท์ไม่ได้ ต่างคนต่าง
ถามกันถึงข่าวคราวว่า ฐานะ ของทหาร ฝรั่งเศส เวลานี้
เป็นอย่างไรบ้าง ข่าวบางข่าวก็มาบอกกันด้วยความ
เป็นจริง แต่โดยมากเป็นข่าวโกหกกันเพื่อช่วยให้ใจชื้น
ขึ้นมา. เจ้าชายออตโต ฟอนแฮบส์เบิร์ก แห่งออสเตรีย
ซึ่งหนีเยอรมันมาอยู่ใน ฝรั่งเศส ทรงดำเนิน งุ่นง่าน ขึ้น ๆ
ลง ๆ อยู่บนสถานีตำรวจ สีพระพักตร์ย่น แสดงความ
คิดอย่างหนัก ใน พระทัย. นายพลเอก ฮัตเตอร์เอกอัคร-
ราชทูตโปแลนด์ยืนพูดอยู่กับ ม. เบียโลดต์ นายกรัฐมน-
ตรีของคนซึ่งหนีเยอรมันมาอยู่ในฝรั่งเศสเหมือนกัน นอก

นันทบอร์โดส์ ยังมีภาพอีกหลายภาพที่มองเห็นตรงหน้า โฮเต็ลส์แปรงดิด บรรดามหาเศรษฐีตระกูลรอธไชล์ด ที่หนีมาจากเวียนนา ปารีส แลละตอนดอน ก็มารวมกันอยู่ที่นี่เหมือนกัน.

ตามรูปการณ์ที่คับขันเห็นปานนี้ คณะรัฐมนตรีตกอยู่ในสภาพลำบากตลอดเวลา ต้อง พยายาม หลบหน้าคนที่มาคอยถามปัญหาต่าง ๆ อยู่เสมอ วันหนึ่ง ๆ คณะรัฐมนตรีพบกันหลายครั้ง คอยรอผลสุดท้ายที่เรโนด์ขอความ ช่วยเหลือ ไปยัง ท่าน ประธานาธิบดีอเมริกา. ในขณะนั้น คณะรัฐมนตรี ยังพิจารณา กัน ถึงเรื่องว่า รัฐบาล น่าจะย้ายไปอยู่ มอรอคโค (แอฟริกา) หรือไม่ก็ไปแอลยีเรีย (แอฟริกา) หรือจะไปรวมอยู่กับรัฐบาลอังกฤษในลอนดอนเลยทีเดียวก็ได้ ในระหว่างนี้ คณะรัฐมนตรีของฝรั่งเศสและของประเทศต่าง ๆ ที่มารวมกันอยู่เดินไปมาขวักไขว่แลละเอาเรื่องอะไรไม่ได้.

ต่อมาอีก ๕ ชั่วโมงหรือ ๖ ชั่วโมง คณะรัฐมนตรีได้มี

การประชุมกันอีก ท่านจอมพลเปแตงได้ขอร้องให้มีการส่งบัคอีกครั้งหนึ่ง วันนั้นท่านจอมพลผู้เฒ่าของฝรั่งเศสสวมเครื่องแบบทหารชุดเก่า แสดงข้อขอร้องด้วยวาทะอันหนักแน่น และพยายามที่จะพูดให้ไพเราะให้มากที่สุดที่จะมากได้.

คำขอร้องของท่านจอมพลผู้เฒ่ามีความว่า:

" ท่านสุภาพบุรุษผู้กล้าหาญทั้งหลาย. โปรดคิดถึงอนาคตแห่งประเทศฝรั่งเศสของเรา. เราไม่สามารถจะปล่อยให้ประเทศชาติของเรา ถูกรุกรานอยู่เช่นนี้ได้ต่อไป ขอให้เรามีโอกาสยืนหยัดอยู่บนผืนดิน อันศักดิ์สิทธิ์ผืนนี้ เพื่อคุ้มครองป้องกันชีวิตราษฎรชาวฝรั่งเศส ไม่ใช่เราเป็นผู้กลัว ไม่ใช่เราเป็นผู้ขี้ขลาด. ท่านสุภาพบุรุษทั้งหลาย ก่อนชั่วโมงแห่งชัยชนะของข้าศึกจะมาถึง เขาอาจจะปฏิเสธการปรองดองอย่างหนึ่งอย่างใดกับฝ่ายเราก็ได้ เพราะฉะนั้น ขอให้เราจงยอมวางอาวุธเสียก่อน ขอ

รับคำรับรอง จากเขาว่า ให้ไว้ชีวิตชายฉกรรจ์ และประเทศชาติของเรา ไว้เพื่อเรา ทั้งหลาย จะมีโอกาสเกิดใหม่ในภายหน้าได้อีก."

มีรัฐมนตรีหลายคน เห็นด้วยกับคำพูดของท่านผู้เฒ่า แต่โพรโวสต์ คนหนึ่ง ในคณะรัฐมนตรี พูดแย้งขึ้นมา ทันควันว่า ราษฎร จะไม่เข้าใจว่า รัฐบาล ย้ายไป เพื่อช่วยราษฎร เขาจะพากัน เข้าใจ ว่า รัฐบาล หนีเอาตัว รอดแต่พาเงินหนีไปด้วย.

ท่านจอมพลผู้เฒ่าเห็นยังโต้ตอบกันอยู่จึงพูดว่า ชักช้าไม่ได้ เพราะเดียวนี้ แวร์ดัง, แมตส์, เซดัง, เอบีนาต, เบลฟอร์ต, ทรอยส์, โชมองต์, และออร์ดินต์ ตกอยู่ในมือข้าศึกหมดแล้ว.

ส่วนนายพลเอกเวกังด์ ซึ่งขณะนั้นได้ยกกองบัญชาการทัพไปอยู่ทวีช (ฝรั่งเศสทิศใต้)พร้อมแล้ว และกำลังจะต้อง อพยพ ไปทาง บอร์โดส์อีก ก็ถูก เรียกตัว เข้ามาประชุมเพื่อให้ความเห็นแก่คณะรัฐบาล.

วินสตัน เชอร์ชิลล์

เมื่อมาถึงนายพลเอกเวกังด์แจ้งต่อที่ประชุมว่า บัดนี้ ความพินาศได้เกิดขึ้นแล้ว ทุก ๆ แห่ง แนวมายิโนต์ได้เสียแก่ข้าศึกแล้ว กองทหารฝรั่งเศสแถบภูเขาแอลป์จะต้องถอยกลับในไม่ช้านี้ บัจจุบันยังเหลือแนวด้านทานอยู่เพียง ๒ — ๓ ด้าน ซึ่งไม่สำคัญนัก เครื่องบินของฝรั่งเศสที่มีอยู่ก็ถูกเยอรมันระเบิดพินาศหมด.

แม้จะได้ทราบฐานะคับขันเห็นปานนี้ เรโนด์ก็ยังใจแข็งยินดีจะให้การรบดำเนินไปจนถึงที่สุด ท่านนายกรัฐมนตรีพูดว่า "ฝรั่งเศสไม่สามารถจะมอบทัพเรือให้แก่ข้าศึกได้ เราไม่สามารถจะยอมเสียทุกอย่าง เกียรติยศของชาติเป็นของสำคัญยิ่ง อาณาจักรอันยิ่งใหญ่ของเรายังยินดีช่วยสนับสนุนเราอยู่" พูดแล้วเรโนด์ก็โทรศัพท์ด่วนไปยังเชอร์ชิลล์ นายกรัฐมนตรีอังกฤษอีก เรโนด์พยายามอ้อนวอนเชอร์ชิลล์ให้รีบเดินทางมาบอร์โดส์เพื่อหารือกันเป็นครั้งสุดท้าย. ครานั้นทราบว่าเชอร์ชิลล์ปฏิเสธการเดินทางมาพบ แต่ได้เสนอเป็นความหวัง

อย่างใหม่มายังเรโน์ด์ว่า ฝรั่งเศสและอังกฤษควรจะรวมเข้าเป็นรัฐบาลเดียวกัน ร่วมกันปกครอง ประชาชนพลเมืองทั้ง ๒ ประเทศในระหว่างเหตุการณ์อันคับขัน รัฐบาลจะประกอบด้วย คณะรัฐมนตรี อังกฤษ และ ฝรั่งเศส ร่วมกัน และมีประธานาธิบดีฝรั่งเศสเป็นหัวหน้ารัฐบาล. บรรดาสิทธิสมบัติ หมู่ประเทศ อันเป็นโดมินัน และดินแดนอันอยู่ในอาณัติ ของมหาประเทศทั้ง ๒ จะรวมอยู่ภายใต้การปกครองอันเดียวกัน. โดยการปกครองร่วมเป็นรัฐบาลเดียวกันดังนี้ ฝรั่งเศสก็มีหวังจะธำรงความเป็นชาติมหาอำนาจไว้ได้.

แผนการณ์รวมประเทศของเชอร์ชิล์ได้รับการพิจารณาจากที่ประชุมทันที. มีผู้ออกความเห็น เปิดเผย เพียง ๓ คน มังดาลกับนายพลเอกเดอโกล มีความเห็นพ้องด้วย. สำหรับนายพลเอกเดอโกลเห็นรุนแรงไปถึงกับว่าให้ดำเนินการโดยเร็วที่สุด รัฐมนตรีอีกคนหนึ่งคือ ปอมาเร์ ซึ่งไม่ค่อยจะได้ยินชื่อบ่อยนัก ค้านชันว่า รูปที่

อังกฤษเสนอมาก็เท่ากับฝรั่งเศส จะเข้าไปเป็นข้าอังกฤษ. นอกนั้นไม่มีใครกล้าออกความเห็นอีก และระหว่างนั้น คำขอร้องของเรโนด์ซึ่งอ้อนวอนประธานาธิบดีอเมริกาให้ช่วยเหลือก็ยังไม่ได้รับคำตอบ ต่อมามีรัฐมนตรีที่ไม่ค่อยมีชื่อออก ๒ ท่าน คือ อมาร์เนการ์เย และชีเซรัย ซึ่งเคยคัดค้านความเห็นของจอมพลเปแตง และเวกังด์มาแต่ก่อนก็กลับมีความเห็นว่า ฝรั่งเศสควรยอมสงบศึกกับเยอรมัน.

ถึงวันที่ ๑๖ ยังมีรัฐมนตรีที่เห็นด้วยกับความคิดของเรโนด์, มังดาล และกับนายพลเอกเดอโกลอีก คือ หลุยส์มาแรง, หลุยส์โรแยง, กัมแปงชี, อ็องเดลโบ และยอร์ชบองเน่ต์. นอกนั้นเป็นพวกยอมสงบศึกทั้งหมด. พวกที่เห็นว่าควรต้านทานอยู่ก่อนก็เพราะอ้างเอาเกียรติยศเป็นสำคัญ และทราบจำนวนอาวุธยุทธภัณฑ์ว่ายังเหลืออยู่อีกมากพอจะสู้ได้ ส่วนพวกที่ไม่เห็นด้วยก็เพราะไม่นึกถึงอะไรหมด นอกจากความเป็นอยู่ของพลเมือง และหวังแก้ตัวใหม่. ความจริงในเวลานั้น ฝรั่งเศสยังเหลือ

เครื่องบินขับไล่ชนิดเยี่ยมอยู่เพียง ๕๐๐ เครื่อง. กำลังทางบกส่วนอื่น ๆ พินาศไปจนนับไม่ได้ว่าเป็นกำลัง.

ระหว่างนั้นไม่ต้องพูดถึงการประชุมของสภา ฯ สมาชิกของสภาสูงและสภาต่ำหลายร้อยคน มารวมกันเป็นจุดอยู่ที่ ศาลา เทศบาล ของ จังหวัด บอร์โดส์ ทั้งสิ้น. ท่านอาเดรียงมาเกต์ ซึ่งเป็นสมาชิกของสภาสูง และเป็นรัฐมนตรีอยู่ทุกวันนี้ ต้องต้อนรับ เพื่อน ๆ สมาชิกจนไม่มีเวลาทำงานในหน้าที่ได้ สมาชิก โดยมาก พูดกัน แต่เรื่อง ให้รัฐบาลประกาศสงบศึกกับเยอรมัน แต่มี รัฐบุรุษ ผู้เฒ่า ๒ ท่าน คือแยงนังเนย์ ประธานสภาเซนาต์ และแฮริโอต์ คอยห้ามไว้.

บ่ายวันนั้น (๑๖ มิถุนายน) ท่านจอมพล เปแตง (รองนายกรัฐมนตรี) ได้ขอให้มีการประชุมเพื่อฟังความเห็นของคณะรัฐมนตรีเป็นวาระสุดท้าย. ประชุมกันครั้งนี้มีท่านประธานาธิบดีเลอบรัง ซึ่งมีความเห็น เป็นฝ่าย เปแตง มานั่งเป็น ประธาน ท่านเลอบรังขอร้องให้คณะรัฐ-

มนตรีตัดสินใจพูดออกมาเป็นคำสุดท้าย คำเดียว โดยด่วนที่สุด ท่านประธานาธิบดีอ้างว่า เพื่อจะนำเอาตายเซ็นของคณะผู้บัญชาการทหารออกประกาศให้มหาชนทราบ.

ที่ประชุมเงียบสงัด เป็นอันหมายความชัดว่า ฝรั่งเศสยอมสงบศึกกับเยอรมัน และนับตั้งแต่วินาทีนั้นเป็นต้นมา อาณาประชาชนฝรั่งเศสทั้งหลายจะต้องได้พบกับความบีบคั้นอันไม่มีทางจะหลีกหลีกได้จากฝ่ายศัตรู เพราะตายเซ็นของรัฐบุรุษของตนเพียง ๒ คน คือจอมพลเปแตง และนายพลเอกเวกังด์.

ทันทีทันใด เรโนด์ นายกรัฐมนตรีก็ขอถาออก. ในคืนนั้น จอมพลเปแตงได้จัดตั้งคณะรัฐบาลใหม่ ประกอบด้วยนายพลเอกเวกังด์ ดำรงตำแหน่ง เป็น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม. นายพลเรือดาลัง ดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทหารเรือ. โบดูแอง ซึ่งเป็นรัฐมนตรีที่สามารถ ของเปแตง มาหลาย สัปดาห์ได้ว่าการต่างประเทศ. ลาวาล (อดีตรัฐมนตรีว่าการต่าง

ประเทศ) ซึ่งเป็นคนวิ่งเต้นพูดกับเอกอัครราชทูตฝรั่งเศสประจำฝรั่งเศส เพื่อให้มีการลงบัตรอย่างสมเกียรติครั้งนี้ถูกเรียกมาเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม แต่คนผู้นี้ปฏิเสธไม่ยอมรับ อ้างว่าต้องการแต่ตำแหน่งว่าการต่างประเทศ ถ้าไม่ได้ตำแหน่งนี้ ก็ไม่ขอรับตำแหน่งอื่นทั้งนั้น เพราะตาวาดไม่ต้องการจะให้เรื่องของตนไปปรากฏในสัญญาลงบัตร อันน่าละอาย. แต่เมื่อสัญญาลงบัตรได้เซ็นกันเรียบร้อยทั้งสองฝ่ายแล้ว ภายหลังคนผู้นี้ก็ได้เป็นรองนายกรัฐมนตรี.

ท่านนายกรัฐมนตรีของฝรั่งเศสคนใหม่ รีบทำงานซึ่งเป็นทางที่ท่านเข้าใจว่าจะช่วยให้ฝรั่งเศสให้เป็นผู้สมัครได้มาได้ ท่านให้เชิญผู้แทนของนายพลเอกฟรังโกแห่งสเปญ ๒ ท่าน คือนันซิโอ และวาเรอว์ ขอให้ทำหน้าที่เป็นทูตผู้แทนรัฐบาลฝรั่งเศส ในเรื่องลงบัตรกับเยอรมันและอิตาลี.

วินสตัน เชอร์ชิลล์

นักการทูตสเปญ ทั้งสอง ตกลง รับหน้าที่ส่งข้อเสนอ ส่งบศึกไปยังรัฐบาลเยอรมัน และรัฐบาลอิตาลี ซึ่งกล่าวเป็นเสียงเดียวกันในคณะรัฐบาลใหม่ของฝรั่งเศสในขณะนี้ว่าเป็นข้อเสนออันสมเกียรติ คือข้อเสนอระหว่างทหารต่อทหาร.

คืนวันนั้น (๑๖ มิถุนายน) จอมพลเปแตง นายกรัฐมนตรีไม่ได้หลับนอนเลย เวลาเช้ามืดมีคนเห็นท่านผู้เฒ่ายังคงนั่งอยู่บนอาร์มแชร์ในห้องทำงาน มีผ้าแบลงเกตผืนใหญ่คลุมขึ้นมาแค่เข่า ที่ท่านจอมพลอาจได้นั่งหลับไปสักงีบหนึ่งเป็นอย่างมาก เช่นเดียวกับที่ได้เคยเป็นมาแล้วเมื่อคราวบ้องกัน แวร์ดัง เมื่อมหาสงครามโลกครั้งก่อน. ท่านจอมพลต้องขบปัญหาอันยุ่งยากที่สุดในวันนั้น และยังจะยากยิ่งขึ้นไปกว่าในวันรุ่งขึ้น.

พอถึงวันที่ ๑๗ ข่าวของผู้ชนะก็มีมาว่า ท่านผู้เผด็จการ ของ ประเทศ ทั้งสอง ได้พบกัน ที่มูนิค เพื่อวาง กฎเกณฑ์สัญญาว่า จะผูกมัดฝรั่งเศสไว้เพียงใด และใน

ขณะนั้น การรบในที่ทั่วไป หาได้หยุดลงไม่ กองทหารเยอรมันยังคงบุกตลุยไม่ลดละเข้ายึดเมืองรังเน่ส์ในแคว้นบริตานี้ไว้ และข้ามแม่น้ำลัวส์ทางใต้เข้ามาด้วย กองทหารของเยอรมันเหล่านี้ไม่ได้กระทบเข้าไปยังพรมแดนสวิสเซอร์แลนด์เลย จนคนทั้งหลายเห็นเป็นข้อประหลาด และต่อมาแนวหน้ากองทัพยานยนตร์เยอรมันก็ยึดเมืองวิชี และลอองส์ไว้ในมืออีก ๒ เมือง.

ขณะที่การเจรจากำลังดำเนินไป และกองทหารเยอรมันก็ยังคงบุกเข้าโดยไม่หยุดยั้งนั้น เหตุการณ์ในบอร์โดส์ดังเครียดยุ่งยากมาก ท่านจอมพลเปแตง นั่งคอยคำตอบจากเบอร์ลิน และโรมอยู่ด้วยความรู้สึกอับเฉาร่วงโรย.

สภาพในยามค่ำคืนนั้น วันนั้นมีข่าวด่วนที่สุดมาว่า มังดาลรัฐมนตรีฝ่ายค้านคนหนึ่งในคณะของเรโนด์ถูกจับในขณะกินอาหารอยู่ที่ภัตตาคารแห่งหนึ่งในบอร์โดส์ พร้อมกับเบรตติ นางละครสาวสวยของฝรั่งเศส ข่าว

การถูกจับของท่านรัฐมนตรีคนนี้ เล่าลือกันไปต่างๆ นานา ไม่มีคนเชื่อว่าจะเป็นการกระทำของรัฐบาลเปแตง บางคนว่าเพราะคำสั่งของเยอรมัน ต้องการให้จับ โดยมีข้อกล่าวหาว่ามังดาลพยายาม จะล้มรัฐบาล ด้วยกำลังอาวุธเรื่องกลายเป็นจริงขึ้นว่า มังดาล กับนายทหาร ผู้บังคับกองรักษาดินแดนต่างด้าวฝรั่งเศสคนหนึ่งชื่อ บูห์เร ได้รวมอาวุธไว้มากมายเพื่อจะทำลายรัฐบาลเปแตง เรื่องกลับแปลกประหลาดขึ้นไปอีก เพราะ ๓ ชั่วโมงต่อมา ก็มีข่าวว่าคน ๒ คนนี้ได้รับอภัยจากเปแตง เจ้าหน้าที่ปล่อยเป็นอิสระไปแล้ว.

ข่าวลือในยามค่ำมีต่อไปว่า เรโนด์ได้หนีไปอเมริกาแล้ว แต่ความจริง เรโนด์ยังเดินงุ่นง่านอยู่ในห้องรับแขกของโฮเต็ลส์แปลงดิด ทุกๆ อิริยาบถของท่านนายกรัฐมนตรีนอกตำแหน่ง คนที่เห็นเล่าว่าเต็มไปด้วยความคิดอันสุขุม และเชื่อมั่นในตัวเอง. รัฐมนตรีของรัฐบาลเก่าที่อยู่ไปจากฝรั่งเศสมีเพียงคนเดียว คือนาย

พลเอกเดอโกล. นายพลผู้นี้เป็นพวกเดียวกับมังดาล คัดค้านการส่งบศกอยู่ตลอดเวลา เดินทางไปอาศัยอยู่ที่ลอนดอน จัดตั้งรัฐบาลของตนขึ้นที่นั่น เพื่อร่วมมือกับอังกฤษต่อสู้ข้าศึกของประชาธิปไตย.

รุ่งขึ้นวันที่ ๑๙ เยอรมันก็ตอบฝรั่งเศสมาว่า ให้ตั้งผู้แทนมีอำนาจเต็มในการเซ็นสัญญาส่งบศกไป ถ้าหากเยอรมันเห็นด้วยกับตัวผู้แทนที่ฝรั่งเศสเสนอ ก็จะกำหนดว่าจะให้พบกับผู้แทนของเยอรมันที่ไหน และเมื่อไร. จอมพลเปแตง ได้ตั้งบุคคลเหล่านี้เป็นผู้แทนคือ นายพลเอกฮันไซเยร์, นายพลเอก เบเกอเรต์, นายพลเรือเอดูซ, และท่านเดอองโนเวล เอกอัครราชทูตนอกตำแหน่งประจำโปแลนด์ ผู้แทนพิเศษคณะนี้ออกจากบอร์โดส์ ในเย็นวันนั้น ตรงไปยังป่าคอมเบียง โดยรถไฟคันเดียวกันกับที่เคยใช้เป็นเครื่องมือกำหนดโชคชาตาของเยอรมัน เมื่อ ค.ศ. ๑๙๑๘ คืนนั้น บอร์โดส์ได้ถูกเยอรมันบอมบ์อย่างทารุณที่สุด.

คืนวันที่ ๒๑ ได้มีการประชุมกันเป็นความลับในเรื่องกองทัพเรือของฝรั่งเศส ว่าควรจะจัดการไปในสถานใด. อาเล็กซานเดอร์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทหารเรืออังกฤษพร้อมด้วยเซอร์โรนัลด์แคมเบลล์ เอกอัครราชทูตอังกฤษได้บินมายังบอร์โดส์ ท่านรัฐบุรุษเหล่านี้ได้ปรึกษากันกับจอมพลเปแตง นายพลเรือดาร์ลัง รัฐมนตรีว่าการทหารเรือและโบดูแอง รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศทุกคน เดาล่วงหน้ากันว่า ตามข้อไขของสัญญาสงบศึกอย่างไรเสียเยอรมันจะต้องบังคับให้ฝรั่งเศสมอบกองทัพเรือทั้งกองทัพให้ เรื่องนี้รัฐมนตรีว่าการทหารเรือคือดาร์ลัง บอกไม่ยอมเด็ดขาด และยังรับรองกับคณะรัฐมนตรีของตนว่า ฝรั่งเศสจะให้เอากองทัพเรือของฝรั่งเศสไปรบกับอังกฤษไม่ได้ ดาร์ลังแนะที่ประชุมว่า ทางที่ดีควรปลดอาวุธเรือรบเหล่านี้ให้หมดทุกลำ บรรดารัฐมนตรีอื่น ๆ ต่างก็เห็นด้วยกับดาร์ลังทุกคน. การจากกันระหว่างรัฐบุรุษอังกฤษกับฝรั่งเศสวันนั้นเต็มไปด้วยความ

รักและความเห็นอกเห็นใจ.

คณะรัฐบาลฝรั่งเศสซึ่งกำลังคอยผู้แทนของตนที่ส่งไปด้วยความร้อนใจ ก็เกิดความสงสัยขึ้นว่าที่เบนอยู่เช่นนั้น อย่างไรเสียเยอรมันก็คงจะเรียกร้องเอาอย่างรุนแรง และถ้าเบนเช่นนั้นจริงก็ตกลงว่าจะต้องย้ายกันไปที่แปบ-ญาน. ขณะนั้นคณะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหมู่หนึ่งแอบไปว่าเช่าเรือรบในความควบคุมของพรรคนาวิกโยธินฝรั่งเศสไว้ได้ลำหนึ่ง ชื่อมัสซีเรย เพื่อเตรียมตัวหนี และได้หนีกันไปจริง ๆ. บรรดารัฐบุรุษของรัฐบาลบอร์โดส์ที่ตั้งเรือหนีครั้งนี้ มีดาลาดิเอ และบุตรชายชื่อญัง. นอกนั้นมีมังดาล, คอมบังซ์, เดอโบ และวิเอโน ซึ่งเป็นคนที่เยอรมันตราหน้าไว้แล้วทั้งสิ้น นอกจากท่านเหล่านี้ยังมีสมาชิกที่ร่วมหนีไปด้วยอีก ๑๒ คน.

๒-๓ วันต่อมา เรือมัสซีเรย ก็พาท่านรัฐบุรุษของบอร์โดส์ ไปถึงคาซาบลังกาในแอฟริกาเหนือ รายงานที่ได้รับ ดาลาดิเอเมาคลีนแทบทั้งตัวไม่อยู่ คอมบังซ์

ถูกใครชกไม่รู้ถึงพันหัก. อย่างไรก็ดี ท่านรัฐบุรุษเหล่านี้ถูกเหยียดหยามน้ำหน้าในฐานะเป็นผู้นำเอาตัวรอดมาตลอดทาง.

จนถึงวันที่ ๒๒ คำตอบจากคอมเบียงก็ยังมิได้ปรากฏทำให้รัฐบาลฝรั่งเศสยิ่งคิดว่าเยอรมันจะต้องเรียกร้องเอาอย่างหนักเป็นแน่มั่น พูดกันว่า ถ้าเป็นเช่นนนจริง ก็จะต้องพากันหนีไปแอฟริกาเหนือ ขณะนนทางรถและเรือขนาดใหญ่ ๆ ได้ถูกนำมาจอดอยู่พร้อมแล้ว เพื่อจะนำคณะรัฐบาลหนีไปยังแอฟริกาเหนือ.

พอถึงวันที่ ๒๓ นายพลเอกฮันไซเยร์ หัวหน้าคณะผู้แทนฝรั่งเศส ที่ไปคอมเบียง ก็โทรศัพท์มาถึง จอมพลเปแตง บอกให้ทราบถึงข้อเรียกร้องของเยอรมันทั้งหมด การพูดโทรศัพท์จากคอมเบียงคราวนี้ ปรากฏว่านายพลฮันไซเยร์ถูกเจ้าหน้าที่เยอรมันควบคุมอยู่ตลอดเวลา ข้อเรียกร้องของเยอรมันมีอย่างไรบ้าง ดูเหมือนรู้กันทีบอร์โดส์ตั้ง ๒ ชั่วโมงมาแล้ว ส่วนเรื่องทางคอมเบียงปรากฏ

[648]

ว่าคำขอร้องอย่างแรงของเยอรมันนั้น เมื่อคณะผู้แทนมีอำนาจเต็มขอแก้ไขไปเพียงเล็กน้อย แล้วก็ยอมรับ.

พอรุ่งขึ้น อิตาลีก็ยอมเซ็นสัญญาสงบศึกกับฝรั่งเศสด้วย มีข่าวว่าในการยอมสงบศึกของอิตาลีครานี้ ทางเยอรมันได้บังคับมุสโสลินีหลายอย่าง เพื่อมิให้กองทัพบกอิตาลีเข้ายึดดินแดนฝรั่งเศสมากเกินไป ความจริงในวันเซ็นสัญญาสงบศึกนั้น อิตาลียึดได้ดินแดนของฝรั่งเศสตั้งแต่เริ่มสงครามมาเพียง ๒ - ๓ ไมล์.

ครั้นถึงวันที่ ๒๕ (มิถุนายน) เวลา ๑๒.๓๕ น. การรบทุก ๆ ด้านก็หยุดลง เป็นทางการ. ดินแดนของฝรั่งเศส ๒ ใน ๓ ถูกยึดไป. นับตั้งแต่เวลาที่ฝรั่งเศสประกาศสงครามมาได้ ๒๙๗ วัน แต่ทหารหาญเข้าสัปยุทธชิงชัยจริง ๆ เพียง ๔๕ วัน. ประวัติศาสตร์การสงครามของฝรั่งเศสอันเคยเหยียมหาญมาตั้งแต่สมัยใด ๆ ก็ปิดฉากลงด้วยความปราชัยดังว่ามานี้.

บทที่สิบสี่

กระทั่งสิ้นสงคราม

หลังจากมหานครปารีสต้องตกอยู่ภายใต้การคุมครองของเยอรมัน ฝั่งทะเลอันเหยียดยาวของชาวฝรั่งเศสก็กลายเป็นที่ตั้งฐานทัพอันเกรียงไกรของทหารนาซี. ชาวอังกฤษทั้งหลายรู้ตัวดีว่า ตั้งแต่นี้ต่อไปศึกใหญ่แห่งบริเตนจะตั้งต้น. คนอังกฤษทุกคนมองไม่เห็นใครในยามคับขันนอกจากท่านผู้นำของรัฐบาล คือ วินสตัน เชอร์ชิลล์.

เชอร์ชิลล์เองก็คาดการณ์เช่นนั้นอย่างที่คนทั้งหลายคาด. งานที่เขาเริ่มกระทำต้อนรับศึกใหญ่แห่งเกาะอังกฤษ คือ เบื้องต้นได้สั่งให้รวมจำนวนพลทั้งสิ้นทั้งกองทัพ

เรือรังกฤษ ขนข้าม ช่องแคบ มาได้ จาก ท่าเมือง ดันเกิร์ก จัดเป็นหน่วย รักษา เกาะเพื่อรับการ โจมตี ทาง อากาศอัน มหาศาลของเยอรมัน. รัฐบาลคณะชาติฝรั่งเศสอันมีนาย พลเอกเดอโกลเป็นหัวหน้า ซึ่งบินหนีเยอรมันมาในยาม ปารีสล่มนั้น ได้เป็นกำลังในการป้องกันเกาะอังกฤษใน ยามนั้นมากมายสุดจะคณนา. รัฐบาลอื่นๆ ที่หนีภัยมามี โปแลนด์ ฮอลันดา เบลเยี่ยม นอร์เวร์ เอธิโอเปีย และ อื่นๆ ได้รวมหัวกับเชอร์ชิลล์ป้องกันเกาะอังกฤษคราวนี้ อย่างเต็มกำลังทุกรัฐบาล. พึงเห็นว่า ในระยะนั้น เกาะ อังกฤษคือฐานทัพของ สัมพันธมิตร และประเทศบริวาร แห่งเดียวที่เหลืออยู่ หาก ว่า เกาะ อง กฤษ ตอง หมอบ ราบคาบแก้วต่อการโจมตีของเยอรมันคราวนี้ ย่อมแปล ว่าสัมพันธมิตร จะหมดทางต่อสู้ เยอรมันอีกต่อไป และ ประวัติศาสตร์ สงครามโลก ครั้งที่ ๒ ก็จะแปรเปลี่ยนไป จากที่เป็นอยู่ในขณะนี้ด้วย.

แต่ยังเป็น เคราะห์ดี ของ ฝ่าย สัมพันธมิตร หนัก หนา

วินสตัน เชอร์ชิลล์

สัมพันธมิตรทั้งหลายจะต้องรู้สึกเป็นหนี้บุญคุณของคน ๆ เดียวคือ นายกรัฐมนตรีอังกฤษ ที่ได้แสดงตัวเป็น จอมแห่งสงคราม สามารถจำภัยที่กำลังเงื้อมอยู่เหนือเกาะอังกฤษขณะนั้นได้ เชอร์ชิลล์ได้สำแดงอุปนิสัยของ 'บูลด็อก' ที่เป็น สมัญญา ชาวอังกฤษ มาแต่ โบราณ กาล. บูลด็อกตัวนี้ เมื่องกัดใครแล้ว ก็ไม่ยอมปล่อย และกัดย้ำอยู่จนกระทั่งเขี้ยวเข้าฝังอยู่ในเนื้อของศัตรู.

อย่างไรก็ดี เมื่อเสร็จศึกบนภาคพื้นทวีปแล้ว ทหารเยอรมันซึ่งมีฐานทัพอยู่บนฝั่งฝรั่งเศส ก็เริ่มโจมตีเกาะอังกฤษเป็น การใหญ่ เมืองท่าต่าง ๆ ถูกระเบิดพินาศสันเชิง. นครถอนดอน เมืองหลวง ที่โบราณที่สุด ของยุโรป กลายเป็นเถ้าถ่าน. ชาวอังกฤษต้องสูญเสียชีวิตและทรัพย์สมบัติที่บรรพบุรุษของตนสร้างสมมาเป็นพัน ๆ ปีลงคราวนี้เหลือจะ คณานับ แต่ กระนั้น เชอร์ชิลล์ ก็สามารถวางแผนการณ์ ป้องกันและปลุกปลอบ ประชาชนชาวอังกฤษให้ยืนหยัดขันต่อสู้ ได้อย่าง พร้อมเพรียง ที่สุด

กระทั่งสิ้นสงคราม

ในประวัติศาสตร์ของเขา. ๓ เดือนแห่ง ค.ศ. ๑๙๔๐ เป็นเวลาอันมืดครึ้มที่สุด ตั้งแต่ คนอังกฤษได้ตั้ง เป็นชาติมา จนกระทั่งคนทั้งหลายมองเห็นว่า ถึงคราวที่พันเกาะอังกฤษจะกลายเป็นสมรภูมิ ฮิตเล่อร์จะส่งพลขึ้นบุกเกาะอังกฤษครั้งนี้แน่แล้ว แต่ความทรหดอดทนที่ประชาชนชาวอังกฤษ และเครื่องบินของกองทัพอากาศเพียงหยิบมือเดียว ได้ขัดขวางฤทธิ์บังกันเกาะให้เห็นประจักษ์ ทำให้ความคาดหมายของคนทั้งหลายผิดพลาดไปโดยสิ้นเชิง คนอังกฤษ ทุกคน ที่ยัง เหลือ ชีวิตอยู่ เกิด ความ มั่นใจ ว่า เพียงกำพัง กำลัง ทางอากาศ หรือวิธีรุกราน ทางน้ำ ซึ่งเยอรมันนำมาใช้ แก่คนอังกฤษนั้น ไม่สามารถ จะทำให้คนอังกฤษหมดสมหายใจได้.

เชอร์ชิลล์ได้ตั้งหน้าคอยเวลาที่ฮิตเล่อร์จะยกพลข้ามช่องแคบประมาณ ๒๐ กว่าไมล์ ซึ่งเรียกว่า ช่องแคบโดเวอร์ ด้วยวิธีวางพลทหารรักษาเกาะเรียงรายไว้อย่างหนาแน่น. ทุก ๆ ตารางนิ้วของฝั่งอังกฤษ เต็มไปด้วย

หฤมระเบิดและกำลังคน. เชอร์ชิลล์กล่าวแก่คนทั้วโลกว่า ถ้าฮิตเล่อร์ อาจส่ง ทหาร ของเขา ข้ามทะเล มาขึ้นที่ เคนต์ (Kent ส่วนที่แคบที่สุด) ได้ แต่เขาจะรุกขึ้นมาตั้งเป็นหน่วยเป็นกองไม่ได้ ทหารของฮิตเล่อร์ จะต้องตายคาที่อยู่ตรงนั้น. สำหรับทางด้านอื่น ไม่มีปัญหาอะไร เพราะ ราช นาวี ของอังกฤษ ตระเวน อยู่เต็ม ช่องแคบ ตลอดวันตลอดคืน. คนอังกฤษต่างพากันมั่นใจตามคำปลุกปลอบของเชอร์ชิลล์ และทุกคนก็พากันตั้งหน้าคอยเวลาที่ฮิตเล่อร์จะสั่งทหารจากฝั่งฝรั่งเศสข้ามช่องแคบมา แต่ความมั่นใจของคนอังกฤษครั้งนี้ ต้องศูนย์สิ้นลงไปเป็นอันมาก ในเมื่อฮิตเล่อร์ได้ส่งพลร่ม หรือทหารราบ อากาศ ของเขาลงยึด เกาะครีต (Crete ทาง ตะวันออก ทะเล เมดิเตอเรเนี่ยน) ไว้ได้หมดในเวลาอันรวดเร็ว. ยุทธวิธีอย่างใหม่ของเยอรมันอันนี้ ทำให้ คนอังกฤษ สะดุ้ง สะเทือน เป็นอย่างยิ่ง ต่างรู้สึกขึ้นมาทันทีว่า ยุทธวิธีอันนี้ ฮิตเล่อร์ อาจนำมาใช้กับเกาะอังกฤษต่อไปได้. หนังสือพิมพ์ของ

อังกฤษเป็นอันมากต่างลงพิมพ์ข้อความเตือนรัฐบาลให้เตรียมรับการรุกรานทหารราบอากาศของเยอรมันโดยกวดขัน. เชอร์ชิลล์นายกรัฐมนตรีมองเห็นภัยตามที่หนังสือพิมพ์ลงตักเตือน จึงกล่าวสุนทรพจน์ชักชวนให้ประชาชนเตรียมตัวสู้ต้านทานการรุกรานของเยอรมันยิ่งกว่าที่ได้ทำมาแล้วในคราวต้อนรับการโจมตีทางอากาศอันมหาศาล. ในการนี้ปรากฏว่าเชอร์ชิลล์สั่งให้พิมพ์ใบปลิวแนะนำวิธีป้องกันแจกจ่ายแก่ประชาชนราว ๒๐ ล้านฉบับ และสั่งให้มีการฝึกซ้อมยุทธวิธีต่อสู้กับทหารราบอากาศของเยอรมันที่อาจไปร่อนลงบนเกาะอังกฤษอย่างกว้างขวาง.

ขณะนั้นไม่มีใครไม่คิดว่าฮิตเล่อร์จะไม่ส่งทหารของเขาข้ามช่องแคบซึ่งยาวเพียง๒๐กว่าไมล์, ไม่มีใครไม่คิดว่าบริเวณชานกรุงลอนดอนจะไม่กลายเป็นสมรภูมิ.

แต่เหตุการณ์และโชคยังพร้อมที่จะช่วยเหลือแก่

บุคคลผู้มีใจแข็งอยู่เสมอ: เราคงจำกันได้ว่า หลังจาก มุสโสลินี ถือโอกาสความเพลี่ยงพล้ำอันใหญ่ยิ่งของฝรั่งเศส ตัดสินใจ เข้ามาประกาศ สงคราม กับสัมพันธมิตร เมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายนที่แล้วมานั้น มุสโสลินีได้ส่งทหาร โจมตีดินแดน ของ อังกฤษ ใน แอฟริกา ตะวัน ออก ทันที ทหารอิตาลี รุกอยู่ได้ ตลอดปี ๑๙๔๐ พอเริ่ม มกราคม ๑๙๔๑ ทหาร อังกฤษ ก็รุกบ้าง คือรุก จาก แคว้น เคนยา เข้ายึด โซมาลีแลนด์ไว้ได้อย่างรวดเร็ว และบุกเลยเข้าสู่ดินแดนเอธิโอเปีย (อบิสสีเนีย) ซึ่งมุสโสลินีประกาศยึดครองไว้ได้ เมื่อ ก่อนสงคราม. พอถึงต้นเมษายน ทหาร อังกฤษก็รุกเข้าถึงกรุงแอดดิสอบาบาเมืองหลวงของเอธิโอเปีย. ฮิตเล่อร์มองเห็นความเพลี่ยงพล้ำของเพื่อนร่วมรบ ก็ส่งทหาร ที่เตรียมไว้ บุกเกาะอังกฤษมาช่วยเหลืออิตาลี ทั้ง ๒ ฝ่าย ผลัดกันรุก ผลัดกันรับ อยู่ทุกด้าน ในแอฟริกา. จอมพลรอมเมล แม่ทัพมือหนึ่งของเยอรมันที่สามารถเอาชนะทหาร อังกฤษ ในแอฟริกาเหนือได้ตลอด

มาก็ต้องเพลี่ยงพล้ำแก่แม่ทัพอังกฤษอีกในที่สุด. จากนั้น เหตุการณ์อีกอย่างหนึ่งที่สำคัญยิ่งใน ประวัติศาสตร์ แห่งสงครามโลกครั้งนี้ ที่สามารถช่วยบุคคลผู้มีใจแข็งไว้ได้ ก็เกิดตามมา เหตุการณ์ อันนั้นคือ ฮิตเล่อร์ เปลี่ยนความตั้งใจที่จะรุกรานเกาะอังกฤษ ขนกำลังอันมหึมาจากชายฝั่งฝรั่งเศส ไปสู่ยุโรป ด้านตะวันออก เข้ารุกรานรุสเซีย มิตรผู้ร่วมสัญญาไม่รุกรานกับตน (โดยสัญญา Non-Aggression Pact เมื่อสิงหาคม ๑๙๓๙) เมื่อเวลา ๓. ๓๐. น. วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๑๙๔๑. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงโฆษณาของฮิตเล่อร์ประกาศว่า รุสเซียมิได้ปฏิบัติตามสัญญาที่ได้ทำกันไว้ ได้ดำเนินนโยบายเป็นปฏิปักษ์ต่อเยอรมัน ชุมนุมทหารไว้ตามพรมแดนตะวันออกถึง ๑๒๐ กองพล และยังร่วมติดต่อโดยทางลับกับอังกฤษด้วย. ฮิตเล่อร์ประกาศเพิ่มเติมว่าทหารเยอรมันจะใช้เวลาไม่ทันถึงฤดูหนาว เข้าไปเดินสวนสนามในกรุงมอสโคว์ พักผ่อนเสียเล็กน้อย แล้วก็จะเดินทางกลับมา

ข้ามไปเที่ยวในกรุงลอนดอน.

แต่เหตุการณ์ทั้งหลาย มิได้เป็นไปตามความคาดหมายของฮิตเล่อร์ โชคมิได้เป็นอยู่อย่างถาวรแก่ฝ่ายอธรรม ฮิตเล่อร์ไม่สามารถส่งทหารมาเพิ่มเติมในสมรภูมิแอฟริกาได้. ทหารของอิตาลี และเยอรมันจึงต้องพ่ายแพ้แก่สัมพันธมิตร (ซึ่งมีอเมริกันเข้าช่วย) เด็ดขาดในต้นพฤษภาคม ๑๙๔๓. ส่วนการชิงชัยในด้านตะวันออกนั้นเล่า ทหารเยอรมัน ๕๐ กองพลใหญ่ ก็ถูกกองทหารของนายพลซูคอฟฟ รุกไล่ถอยกลับออกจากชานกรุงมอสโคว์เมื่อวันที่ ๖ ธันวาคม คือ ๕ เดือนหลังจากประกาศย่ำดินแดนรุสเซีย. ซึ่งนับเป็นการเริ่มต้นแห่งที่สุดของฝ่ายเผด็จการในสมรภูมิทั่วโลก และนับว่าเกาะอังกฤษได้รับการช่วยชีวิตจากการผันแปรของเหตุการณ์ที่เข้าข้างฝ่ายทรงธรรมดังกล่าวมานี้.

เมื่อสัมพันธมิตรได้ชัยชนะโดยสิ้นเชิงในทวีปแอฟริกา

แล้ว เชอร์ชิลล์ก็ได้เปิดเกาะของตนให้เป็นที่ตั้งฐานทัพใหญ่ของสัมพันธมิตรทั้งหลาย เพื่อเตรียมตัวบุกยุโรปต่อไป เกาะอังกฤษระหว่างนั้น นับว่าปลอดภัยทุกอย่าง ซึ่งคนทั้งหลายต่างยอมรับว่าเพราะความสามารถ ความเป็นผู้ต่อสู้ด้วยดวงใจอันแข็งกล้าของนายกรัฐมนตรีของตน. ประชาชนชาวอังกฤษทุกคนต่างคาดไม่ถูกว่า หากเชอร์ชิลล์มิได้ดำรงตำแหน่งผู้นำรัฐบาลในระหว่างนั้นไซร้ อังกฤษอาจหมอบราบต่อการรุกรานทางพ้าของเยอรมันไปนานแล้วก็ได้.

การเตรียมตัวทำศึกใหญ่บนพื้นทวีปยุโรปด้านตะวันตกคราวนี้ บรรดาหัวหน้าประเทศสัมพันธมิตรในสงครามต้องมีกิจธุระเดินทางไปมาพบปะปรึกษาหารือกันอยู่ตลอด. วินสตัน เชอร์ชิลล ได้เดินทางไปอเมริกาเพื่อพบปะกับท่านประธานาธิบดีรูสเวลต์ เมื่อเดือนพฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๔๓ เพื่อตกลงตามแผนการณ์ซึ่งกลุ่มเสนาธิการของประเทศทั้ง ๒ จะตั้งต้นดำเนินงานให้แตกหักในขั้นต่อไป เชอร์-

วินสตัน เชอร์ชิลล์

ชิลล์ พักอยู่ที่กรุงวอชิงตันประมาณ ๑๕วัน ก็เดินทางกลับกรุงลอนดอน และในเดือนสิงหาคมปีเดียวกัน เชอร์ชิลล์ก็เดินทางไปประชุมกับบรรดาผู้นำของฝ่ายสัมพันธมิตรที่เมืองควิเบค (Quebeg) ในประเทศคานาดาอีก ที่ประชุมหัวหน้าสัมพันธมิตร ได้พิจารณาหารือถึงกิจการชิงชัยในอนาคตตลอดทั่วสมรภูมิในโลก ที่ประชุมนี้ได้ลงมติแต่งตั้งนายพลเอกไอเซนฮาวน์(อเมริกัน)ให้ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการสูงสุดฝ่ายสัมพันธมิตร ให้ดำเนินการยกทหารขึ้นบก เปิดแนวรบที่ ๒ ขึ้นบนภาคพื้นยุโรปอีกครั้งหนึ่ง (หลังจากได้เห็นความสามารถในการที่นายพลผู้นี้บัญชาการยกพลขึ้นบกที่เกาะซิซิลี ปลายฤดูร้อนมาแล้ว เมื่อเดือนกรกฎาคม) และลงมติแต่งตั้งพลเรือโท ดอร์ดหลุยส์ เมาท์ แบตเตน (อังกฤษ) เป็นผู้บัญชาการสูงสุดในอาเซียตะวันออกเฉียงใต้ด้วย.

ด้วยการประชุมครั้งสำคัญทั้ง๒ กองทัพสัมพันธมิตรก็ยกขึ้นบกที่เกาะซิซิลี ก็ได้เกาะแห่งนี้ภายใน ๓๙ วัน

แล้วขึ้นบกที่ผืนแผ่นดินใหญ่ของอิตาลี ในที่สุด ด้วยกำลังมหิมาของกองทัพที่ ๘ อังกฤษ (ซึ่งมีนายพลมอนต์โกเมอรี ผู้มีชัยชนะแก่นายพลรอมเมลในแอฟริกาเป็นผู้บังคับบัญชา) อิตาลีภายใต้ผู้นำคนใหม่คือจอมพลบาโดกลิโอ (มุสโสลินีสิ้นวาสนาเมื่อ ๒๕ กรกฎาคม) ก็ยอมสงบศึกเมื่อ ๓ กันยายน (๑๙๔๓) ต่อมา. พอถึงวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน กองทัพอากาศสัมพันธมิตรก็เปิดศึกใหญ่ขึ้นเหนือฟ้าแห่งนครเบอร์ลิน เป็นการโจมตีทางอากาศของสัมพันธมิตรต่อประเทศเยอรมัน แต่ละวันแดนในครอบครองอย่างแรงร้าย ด้วยความมุ่งหมายเพื่อแผ้วถางทางที่เป็นการรุกรานผืนดินยุโรปตะวันตกต่อไป. เมื่อเห็นผลแห่งการรุกรานของตนจนทำให้กองทัพเยอรมันในดินแดนส่วนต่าง ๆ หมดกำลังลงแล้ว ด้านสัมพันธมิตร ซึ่งมีนางพลเอกไอเซนฮาวน์ เป็นผู้บัญชาการสูงสุดก็เปิดฉากบุกขึ้นที่ ๒ โดยขึ้นบกที่แคว้นนอร์มังดี ตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศฝรั่งเศส เมื่อวันที่ ๖ มิถุนายน ๑๙๔๔. ในการนี้ สัมพันธ-

วินสตัน เชอร์ชิลล์

มิตรใช้เรือขนาดใหญ่ทุกชนิดทุกประเภทไม่น้อยกว่า ๕,๐๐๐ ลำ เมื่อถึงเวลานัดหมาย ขบวนเรือมหึมาซึ่งเพียบพร้อมด้วยทหารและอาวุธยุทโธปกรณ์ทุกประเภทก็เคลื่อนออกจากฝั่งภาคใต้และภาคตะวันตกของเกาะอังกฤษ ข่องแคบโดเวอร์คลาคล่ำด้วยเรือลำเลียงและเรือรบประเภทต่าง ๆ ไม่น้อยกว่า ๑๐,๐๐๐ ลำ ส่วนในท้องฟ้านั้นเล่าก็เต็มไปด้วยเครื่องบินขับไล่ และทิ้งระเบิดต่างประเภทไม่น้อยกว่า ๔,๐๐๐ เครื่อง แปรขบวนบินตามกันไปเป็นคลื่นบ่ายหน้าเข้าระดมยิงทิ้งระเบิดฝั่งทะเลฝรั่งเศสอย่างลืมหูลืมตาไม่ขึ้น ต่อจากนั้นขบวนเรือประจัญบานและลาดตระเวนอันยาวเหยียดก็วางฝ่าคลื่นเข้าทำหน้าที่ระดมยิงเครื่องกีดขวางตามชายฝั่งของข้าศึกด้วยปืนขนาดตั้งแต่ ๑๖ นิ้ว รวม ๙๐๐ กระบอก ปรากฏว่าชั่วเวลาไม่ถึง ๑๐ นาที เรือรบสัมพันธมิตรใช้กระสุนปืนใหญ่เป็นน้ำหนักถึง ๒,๐๐๐ ตัน การระดมยิงอย่างแรงร้ายเช่นนี้ การยกพลขึ้นบกของสัมพันธมิตร จึงดำเนินไปโดยปราศจากการขัดขวาง

และแนวเยอรมันถอยร่นถึกจากชายฝั่งเข้าไปถึง ๑๘ ไมล์.

เมื่อกองทัพของสัมพันธมิตรตั้งหัวสะพานได้มั่นคงในแคว้นนอร์มังดีแล้ว ก็เริ่มรุกไล่กองทัพเยอรมัน ถอยร่นเข้าสู่ประเทศเยอรมัน พอดกับระหว่างนั้นกองทัพแดงรุสเซียได้เปิดการตีโต้รุกกระหนาบเข้ามาทางตะวันออก ครั้นใกล้จะถึงกรุงเบอร์ลินเข้ามา เยอรมันเห็นหมดทางต่อสู้ด้วยผมือทหาร ก็หันไปใช้อาวุธลับ V ๑ และ V ๒ เข้าระเบิดมหานครถอนดอนย่อยยับลงอีกครั้งหนึ่ง. เชอร์ชิลล์ นายกรัฐมนตรี ก็ยังแสดงความมั่นคง ยืนหยัดชี้นปลุกปลอบประชาชนให้ต่อสู้เป็นครั้งสุดท้าย ซึ่งมีความหมายถึง ความคงอยู่หรือดับศูนย์ไป แห่งเกาะอังกฤษเดชะบุญ กองทัพอากาศอันมหิมาของอังกฤษได้ร่วมมือกับสัมพันธมิตรโผข้ามช่องแคบเข้าไปโจมตีแหล่งประดิษฐ์อาวุธลับในกรุงเบอร์ลินเสียได้ทัน เมื่อกำลังอาวุธลับของเยอรมันอ่อนเปลี้ยลง กองทัพอากาศของสัมพันธมิตรก็หันมาเล่นงานญี่ปุ่นทางด้านตะวันออกไกล เมื่อง

วินสตัน เชอร์ชิลล์

อุตสาหกรรมของญี่ปุ่นต้องถูกระเบิดอย่างแรงร้ายย่อยยับไม่มีชิ้นดีเหลือ. ส่วนทางเยอรมันนั้น พอทัพแดงของรุสเซียบุกทะลวงเข้ากรุงเบอร์ลินได้แล้ว ฮิตเล่อร์ผู้นำของเยอรมนีก็หมดวาสนา (พฤษภาคม ๑๙๔๕) ต่อจากนั้นเยอรมนีก็ยอมวางอาวุธเมื่อวันที่๙พฤษภาคม. สำหรับทางด้านตะวันออกไกล ญี่ปุ่นทนต่อการรบอย่างเหี้ยมหาญรุนแรงของสัมพันธมิตรต่อไปอีกไม่ได้นานนัก พอเมืองฮิโรชิมา ถูกโจมตีด้วยลูกระเบิดปรมาณู ๑ ลูก เมื่อวันที่๖สิงหาคม และเมืองนากาซากิ ถูกระเบิดปรมาณูซ้ำอีกลูกหนึ่ง ประกอบกับรุสเซียฉวยโอกาสประกาศสงครามกับตนในยามคับขันครั้งนี้ด้วย รัฐบาลของจักรพรรดิฮิโรฮิโตจึงยอมรับข้อไขกรุงปอตสดาม(Potsdam Proclamation) ยอมพ่ายแพ้แก่สัมพันธมิตรโดยปราศจากเงื่อนไข ในวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๑๙๔๕.

ส่วนตัว วินสตัน เชอร์ชิลล์, ในวันที่เยอรมนียอมวางอาวุธ ได้ปราศรัยภายในสภาผู้แทนราษฎร แจ้งผลแห่ง

ชัยชนะที่อังกฤษได้รับร่วมกับสัมพันธมิตร และปราศรัยต่อประชาชนชาวกรุงถอนตอน มีข้อความสำคัญว่า ชัยชนะอันนี้ มิใช่เป็นของพรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่งโดยเฉพาะ แต่หากเป็นความชนะของชาติอังกฤษทั้งหมด เชอร์ชิลล์กล่าวชมเชยความเข้มแข็งของประชาชน และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทุกพรรค ที่ทนพาความหนักอันไม่เคยมีมาในประวัติศาสตร์ของชาติมาแต่ก่อน ผ่านพ้นมรสุมอันแรงร้ายมาได้. พอถึงวันที่๑๓เดือนเดียวกัน เชอร์ชิลล์กพูดทางวิทยุกระจายเสียงคณสั้น ปราศรัยกับชาวอังกฤษบนเกาะ และที่อาศัยอยู่ณดินแดนพ้นทะเล เชอร์ชิลล์กล่าวว่าวันนี้เมื่อ๕ปีมาแล้ว สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯมอบหมายให้เขาจัดตั้งคณะรัฐบาลแห่งชาติจากนักการเมืองในพรรคต่าง ๆ โดยมิได้ทรงคำนึงถึงความแตกต่างแห่งนโยบายของพรรค ทรง ปรารถนา เพียง เพื่อ ความเป็นปึกแผ่น และความสำเร็จ แห่งกิจการ ของชาติในยามคับขันเท่านั้น พระปรารถนาของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอันนี้ได้สำเร็จลงแล้ว

เพราะประชาชนชาวอังกฤษทั่วโลกได้พร้อมใจกันต่อต้านความเหี้ยมโหดของอริราชศัตรู และความพยายามอดทนต่อความทุกข์ยากอย่างยิ่งที่ชาวอังกฤษได้รับจากการกระทำของเยอรมัน. ในคำปราศรัยวันนั้นเชอร์ชิลล์ได้ลำดับเหตุการณ์แต่ละบทเป็นมา เริ่มต้นตั้งแต่ชัยโมงมืดครึ้มของประชาชนชาวอังกฤษ จนกระทั่งได้พบกับรุ่งอรุณอันสุกสว่าง จากนั้นเชอร์ชิลล์ได้ขอร้องให้ประชาชนชาวอังกฤษทุกคนระลึกถึงความร่วมมืออันดีของบรรดาสัมพันธมิตร มิอเมริกา รัฐบาลคณะชาติของฝรั่งเศสซึ่งมีนายพลเดอโกลเป็นหัวหน้า, บรรดาดินแดนซึ่งอยู่ในจักรภพทั้งหลาย, และที่สำคัญที่สุดคือ การรวมกลุ่มแห่งสหประชาชาติ (United Nations) ซึ่งตนเองต้องเดินทางไปร่วมวางโครงการณ์ทุกอย่างตลอดมาแต่ต้นจนสำเร็จรูป เชอร์ชิลล์ได้เร่งเร้าให้คนอังกฤษ ทุกคนก้าวไปข้างหน้า ด้วยความไม่หยุดยั้งจนกว่าโลกจะได้รับความสะอาดและปลอดภัย.

บทที่สิบห้า

แพ้การเลือกตั้ง

จากนั้นเป็นต้นมา เหตุการณ์ในทางด้านสภาผู้แทนราษฎรของอังกฤษซึ่งพรรคการเมืองทุกฝ่ายร่วมนโยบายเพื่อชัยชนะแห่งสงครามมาแต่ก่อน ก็เริ่มแตกแยกกันไป เพื่อการรักษานโยบายตามลำพังของตน. พรรคกรรมกรซึ่งมีนายแอตลีเป็นหัวหน้า ได้แสดงความปรารถนาอย่างยิ่ง เพื่อให้สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประกาศยุบสภาผู้แทนราษฎร ให้มีการเลือกตั้งทั่วไป ขอแยก "นโยบาย" ระหว่างพรรคกรรมกรของตน กับพรรคคอนเซอร์เวติฟของเชอร์ชิล. แอตลีอ้างว่าเมื่อประเทศเสร็จสิ้นสงคราม นโยบายเศรษฐกิจของชาติภายหลัง

ครามจะต้องตั้งรูปใหม่ ตามนโยบายของพรรคกรรมกร เพื่อพ้นฟูอุตสาหกรรมด้วยน้ำมือกรรมกร.

ความจำเป็นในทางการเมืองภายใน ทำให้เชอร์ชิลล์ ผู้ได้ชื่อว่า "พระเจ้าผู้คุ้มครองเกาะอังกฤษ" มาแต่ต้น ต้องมาพบกับเหตุการณ์อันน่าอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และตามวิสัยของเชอร์ชิลล์ ก็คือ การไม่หันหลังให้. ท่านนายกรัฐมนตรีจอมสงครามจึงหันหน้าเข้าต่อสู้ตามวิถีของการเมืองระบอบประชาธิปไตย.

ในการต่อสู้ครานี้ เราได้พบจดหมายฉบับหนึ่งของเชอร์ชิลล์ ซึ่งได้เขียนไปถึงหัวหน้าพรรคฝ่ายค้านเมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม (๑๙๔๕) มีความสำคัญว่า

"ข้าพเจ้าเสียใจตามจดหมายของท่าน ซึ่งมาถึงเมื่อวันวาน. ข้าพเจ้าเคยแจ้งแก่ท่านว่า เราควรจะทำงานร่วมกันไปก่อน จนกว่าญี่ปุ่นจะพ่ายแพ้แล้วจึงให้มีการเลือกตั้งทั่วไปในเดือนตุลาคม แต่ท่านก็คัดค้านมา.

แพ้การเลือกตั้ง

"เรื่องปัญหาเศรษฐกิจอันใดของชาติหลังสงคราม ซึ่งเราจะต้องฟันฟูกันใหม่ ตามความเห็นของท่านนั้น ข้าพเจ้าเห็นพ้องด้วยทุกประการ แต่ข้าพเจ้าและพรรคของข้าพเจ้า เชื่อว่า การเลือกตั้งทั่วไป คราวนี้ ไม่ใช่เป็นความประสงค์ของชาติ จึงทำให้รู้สึกว่าบรรยากาศแห่งการเลือกตั้ง แทนที่จะทำให้เรามีความแข็งแรงยิ่งกว่าแต่ก่อน มันกลับทำให้เราต้องอ่อนแอลง.

"ข้าพเจ้าเสียใจที่ได้เห็นความเร่งร้อนเพื่อให้มีการเลือกตั้ง ดังที่พรรคของท่านได้แสดงมา. แต่ข้าพเจ้ายินดียอมรับการขอร้อง อย่างมีเหตุผลของท่านต่อสภาผู้แทน และคณะรัฐมนตรีได้เห็นพ้องกับท่านเมื่อวันที่ ๑๗ มกราคม. อนึ่งการที่ท่านได้อ้างว่า สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พร้อมที่จะมีพระบรมราชโองการให้ยุบสภาผู้แทนเพื่อการเลือกตั้งทั่วไปนั้น ข้าพเจ้ายินดียอมรับตามเหตุผลที่สมควร.

"อย่างไรก็ดี ตามจดหมายของท่านจึงทำให้ระลึกได้ว่า จนกระทั่งถึงเดือนกุลาคม เรา (ทั้ง ๒ ฝ่าย) อยู่ในลักษณะเตรียมพร้อมเพื่อการเลือกตั้งทั่วไป."

ในที่สุด การเปลี่ยน แปลงทางสภาผู้แทน ของอังกฤษก็ได้ก้าวไปตามเสียงอันร้อนแรงของพรรคกรรมกร. สงครามระหว่างสัมพันธมิตรกับญี่ปุ่น ทาง ตะวันออกไกลยังไม่ทันจะเสร็จสิ้น การเตรียมงานเพื่อชิงชัยในการเลือกตั้งทั่วไปบนเกาะอังกฤษก็ดำเนินไปอย่างคึกโครม. สมเด็จ พระเจ้า อยู่หัว มี พระบรมราชโองการ ยุบ สภา ผู้แทนราษฎร การเลือกตั้งทั่วไปบนเกาะอังกฤษจึงได้เริ่มขึ้น.

๑๗ กรกฎาคม ถึง ๒๕ กรกฎาคม ที่เมืองปอตสดามในเยอรมนี บรรดาหัวหน้าของสัมพันธมิตร มี ท่านประธานาธิบดี แฮร์รี เอส. ทรูแมน แห่งอเมริกา (รับตำแหน่ง แทน ท่านรูสเวลต์ หลังจากมรณกรรม ของท่านผู้นั้น เมื่อวันที่ ๑๒ เมษายน),

แพ้การเลือกตั้ง

ท่าน วินสตัน เชอร์ชิลล์ นายกรัฐมนตรี อังกฤษ และ จอมพล สตาลิน แห่งรุสเซีย พร้อมด้วย ผู้ ติดตาม และ บรรดา นาย ทหาร ฝ่าย เสนา ธิการ ทุก ฝ่าย ได้ ประชุม วาง ข้อไขให้ ญี่ปุ่น ยอม สงบ ศึก ระหว่าง ที่บรรดารัฐบุรุษ ชั้นหัวหน้าประชุมกันอยู่ (๑๗-๒๕ กรกฎาคม) ผล แห่งการเลือกตั้งทั่วไปใน อังกฤษก็ สิ้นสุดลง. ปรากฏผลพรรคกรรมกรได้ชัยชนะ นาย แอตลี หัวหน้าพรรคฝ่ายค้านเป็นผู้จัดตั้งคณะรัฐบาล กรรมกร. นายวินสตัน เชอร์ชิลล์หมดวาระแห่งความ เป็นนายกรัฐมนตรี ตามวิถีแห่งประชาธิปไตย ซึ่ง ตนยินยอมดำเนินตามนโยบายเศรษฐกิจหลังสงคราม.

ที่ประชุมแห่งกรุงปอตสดาม พากันตกใจอย่าง สุดขีด ในเมื่อ ทราบผล แห่งการเลือกตั้ง บนเกาะอัง กฤษ. แต่ วินสตัน เชอร์ชิลล์ มิได้แสดง ความ เดือดเนื้อร้อนใจอันใดให้ปรากฏ ทันทีที่เขาทราบ ผลแห่งการเลือกตั้ง วินสตัน เชอร์ชิลล์ ก็กล่าวคำ

อำลาที่ประชุม มอบงานที่ยังค้างอยู่ทุกอย่างให้แก่ท่านนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีต่างประเทศ คนใหม่ ซึ่งติดตามมาร่วมประชุม ที่กรุงปอตสดามครั้งนี้ด้วย. ครั้นแล้ว อดีตนายกรัฐมนตรีก็พาคณะของตน มี นายอีเด็น อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ (แทน ลอร์ดฮาลิแฟกส์) เป็นต้น บินกลับกรุงลอนดอน.

จริงอยู่ แม้ว่าพรรคกรรมกรเข้าครอบครองอำนาจจัดตั้งรัฐบาล ตามนโยบายเศรษฐกิจหลังสงคราม วินสตัน เชอร์ชิลล์ก็ยังยืนหยัดต่อสู้อยู่ในฐานะเป็นหัวหน้าพรรคฝ่ายค้าน แห่งสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เชอร์ชิลล์เคยกล่าวกับเพื่อนร่วมพรรคว่า ระยะเวลาเหล่านี้เท่ากับเป็นการพักผ่อนหลังจากต้องเหน็ดเหนื่อยมาแล้ว ระหว่างสงคราม แต่ตลอดระยะเวลาแห่งการพักผ่อนนี้ เชอร์ชิลล์มิได้อยู่นิ่ง ด้านหนึ่งต้องทำหน้าที่อย่างหนักภายในสภาผู้แทน เพื่อความเป็นปึกแผ่นของพรรค และปลุก

แพ้การเลือกตั้ง

ความนิยมอันไม่จืดจางให้แก่ประชาชน แต่อีกด้านหนึ่ง เชอร์ชิลล์บำเพ็ญตนเป็นนักประพันธ์และนักประวัติศาสตร์ ยิ่งกว่า นัก การเมือง ขนาด เดียวกัน ไม่ว่า สมัยใด ของอังกฤษ. เชอร์ชิลล์ ทำบันทึกความจำของตน เกี่ยวกับการเมืองของโลก เริ่มตั้งแต่ สงครามโลกครั้งแรก มาจนเสร็จ สิ้น สงครามโลก ครั้ง ที่ ๒ ได้ พิมพ์ ในหนังสือพิมพ์ต่างๆ ทั้งในอังกฤษและอเมริกา บันทึกความจำนี้ (คือ สำเนาที่นำมาประกอบการ เขียน หนังสือเล่มนี้) เป็นหนังสือ หลาย พัน หน้า งาน เหล่านี้ เป็นเครื่อง แสดงว่า เชอร์ชิลล์ยัง เป็นรัฐบุรุษ ของโลก ผู้มีพลังเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ แม้ว่าตนจะมีอายุเข้าปนชราแล้วก็ตาม.

๕ ปี แห่งการเมืองหลังสงครามผ่านไป รัฐบาลแห่งสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอังกฤษ ก็ประกาศยุบสภาผู้แทนราษฎร ตามวิถีทางแห่งประชาธิปไตย และให้มีการเลือกตั้ง ทั่วไป ครั้งใหม่ เมื่อวันพฤหัสบดี ที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๕๐.

วินสตัน เชอร์ชิลล์

การเลือกตั้งทั่วไปในประเทศอังกฤษคราวนี้ ปรากฏว่าได้รับความสนใจกันทั่วโลก เพราะคนทั้งหลาย ดูเหมือนจะหวังให้วินสตัน เชอร์ชิลล์ หัวหน้าพรรคคอนเซอร์เวติฟได้กลับเข้ามาเป็นผู้จัดตั้งคณะรัฐบาลอีกเช่นใน ค.ศ. ๑๙๔๐. คนส่วนมากในโลกต้องการให้พรรคคอนเซอร์เวติฟได้คะแนนเสียงข้างมากในสภา. ในระหว่างการณรงค์หาเสียง วินสตัน เชอร์ชิลล์ หัวหน้าพรรคคอนเซอร์เวติฟ ได้ใช้คำพูดที่สำคัญคำเดียวคือ "จงเชื่อพรรคที่ชนะสงคราม" นอกนั้น เชอร์ชิลล์ใช้วิธีโฆษณาว่าถ้าตนรับหน้าที่จัดตั้งคณะรัฐบาล จะดำเนินการติดต่อกับสตาลิน ประมุขของรุสเซีย เพื่อผดุงสันติภาพของโลกให้จงได้ นอกจากนี้พรรคคอนเซอร์เวติฟ พยายามหาทางตกลงกับพรรคลิเบอรัลเพื่อร่วมกำลังกันโค่นพรรคกรรมกรของนายแอตลีอยู่ตลอดเวลาเลือกตั้ง.

อย่างไรก็ตาม ผลแห่งการเลือกตั้งเป็นไปด้วยอาการน่าตื่นเต้นมากที่สุดในประวัติศาสตร์การเมืองของ

แพ้การเลือกตั้ง

อังกฤษ หนังสือพิมพ์อังกฤษที่สำคัญทุกฉบับ ต่างพากันวิจารณ์ว่า การเลือกตั้งใน ค.ศ. ๑๙๕๐ มีประชาชนพากันมาลงคะแนน อย่างหนาแน่น ถึง ๘๔ เปอร์เซ็นต์ของผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งทั้งหมด ในจำนวนสมาชิกสภาผู้แทน ๖๐๐ เศษ แต่พรรคทั้ง ๒ คือ คอนเซอร์เวตีฟกับพรรคกรรมกร ส่งผู้สมัครตามเขตต่าง ๆ กว่า ๑,๐๐๐ คน นอกนั้นพรรคลิเบอรัล ส่งอีกเกือบ ๕๐๐ คน และพรรคคอมมิวนิสต์ส่งถึง ๑๐๐ คน.

นโยบายการเมืองที่พรรคทั้ง ๒ คือคอนเซอร์เวตีฟกับพรรคกรรมกร นำเข้ามาต่อสู้กัน เพื่อให้ประชาชนตัดสินคราวนี้ คือ ฝ่ายแรกไม่ต้องการให้รัฐบาลเข้าควบคุมกิจการอุตสาหกรรมใหญ่ ๆ ของเอกชน แต่ฝ่ายหลังต้องการให้รัฐบาลเข้าควบคุมอุตสาหกรรม นโยบายอันนี้ พรรคทั้ง ๒ ได้ปล่อยให้ประชาชนพิจารณาอยู่หลายวัน พอถึงวันเสาร์ที่ ๒๕ ประชาชนชาวอังกฤษส่วนใหญ่ในเขตอุตสาหกรรม ก็ตัดสินนโยบายของพรรค

วินสตัน เชอร์ชิลล์

การเมืองทั้ง ๒ นั้น ปรากฏว่าจำนวนสมาชิกสภา ๖๐๐ เศษ พรรคกรรมกรได้ที่นั่งเหนือพรรคคอนเซอร์เวตีฟเพียง ๖ ที่นั่งเท่านั้น นับเป็นชัยชนะข้างมากในสภาอย่างน้อยที่สุด และมีอันตรายที่สุดตั้งอยู่บนฐานะของพรรคกรรมกร. ส่วนพรรคลิเบอรัล ซึ่งมีนโยบายเป็นกลางได้รับเลือกเพียง ๙ ที่นั่ง ในจำนวนราว ๕๐๐ คน ที่ส่งเข้าสมัครรับเลือก. จำนวน ๑๐๐ คนของพรรคคอมมิวนิสต์ที่ส่งเข้ารับเลือก แพ้ทุกเขต และเสียเงินค่าปรับถึง ๙๘ คน. วินสตัน เชอร์ชิลล์หัวหน้าพรรคคอนเซอร์เวตีฟ ได้คะแนนถึง ๓๗,๒๓๙ คะแนน ชนะคู่แข่งขัน ๑๘,๐๐๐ คะแนน คนสำคัญอื่นๆ ในพรรคของเชอร์ชิลล์ เช่นนายแอนโทนี อีเดนเป็นต้น ได้รับเลือกตั้งทั้งหมด.

เนื่องจากที่นั่งในสภา ระหว่างฝ่ายค้านกับฝ่ายรัฐบาลมากกว่ากันอย่างหวุดหวิดเช่นนี้ ทำให้นักการเมืองทั้งหลายคาดการณ์ตามวิถีของประชาธิปไตยได้ว่า สถานะการเมืองของอังกฤษอาจไม่แจ่มใส. ฝ่ายรัฐบาลอาจ

พลาดพลั้งได้ง่าย และ การ เลือกตั้งครั้งใหม่อาจมาถึง ก่อนเวลากำหนด.

แต่— การเมืองของอังกฤษจะเป็นไปรูปใด หรือ โลกจะบ่ายเข้าสู่ทิศทางขนานเพียงไร วินสตัน เชอร์ชิลล์ ก็ยังบำเพ็ญตนเป็น "บูลด็อก" ที่กัดแล้ว ไม่ยอม ปล่อยอยู่เช่นเดิม. วินสตัน เชอร์ชิลล์ ยังเป็น นัก การเมือง หัวเห็ดที่สุด ยังเป็น นักประพันธ์ ที่เขียน หนังสือมากที่สุด และยังเป็น รัฐบุรุษของโลก ที่ ฝ่าย สัมพันธมิตร เป็นหนี้บุญคุณ มากที่สุด และยัง ต้องการที่สุดอยู่เสมอ.

วิถี แห่งชีวิต ของวินสตัน เชอร์ชิลล์ จะเป็นรูป ใดต่อไป จริงอยู่ อนาคตกาล เป็นสิ่งที่คาดไม่ได้, เราจะต้องรอคอยเมื่อเวลามาถึง แต่ชีวิตทั้งชีวิตของ วินสตัน เชอร์ชิลล์ที่เราได้ศึกษา, การเมืองของคน อังกฤษ ที่เราได้เคยพิจารณา, ทำให้ผู้เขียน กล้าให้

สัญญาได้ว่า หากชั่วโมงอันมืดครึ้มของสันติภาพยิ่งกระเถิบเข้ามาใกล้, เกาะอังกฤษเริ่มประสพภัย. คนทั้งหลายก็จะพากันร้องหาวินสตัน เชอร์ชิลล์, พรรคคอนเซอร์เวตีฟจะได้ที่นั่งล้นหลามในสภา, และวินสตัน เชอร์ชิลล์ ก็จะอยู่ในฐานะ ได้ "รับเลือกตั้ง" เป็นนายกรัฐมนตรีต่อไปจนกระทั่งถึงขัยแห่งอายุ.

ลิงคอล์น มหาบุรุษ

(LINCOLN THE UNKNOWN)

โดย เดล คาร์เนกี

แปลโดย อาษา ขอจิตต์เมตต์

"ลิงคอล์น มหาบุรุษ" เป็นหนังสือชีวประวัติขนาดยาวเล่มเดียวเท่านั้นที่ เดล คาร์เนกี ได้เขียนขึ้น, โดยใช้เวลาค้นคว้าถึงสิบปีเต็ม. การที่เดล คาร์เนกี เลือกเขียนชีวประวัติของลิงคอล์น ก็เพราะเขาลงความเห็นว่า ลิงคอล์น เป็นประธานาธิบดีที่เด่นที่สุดและน่าเลื่อมใสที่สุดในบรรดาประธานาธิบดีทั้งหลายของ สหรัฐ, ทั้งเป็นนักประชาธิปไตยที่แท้และเป็นนักมนุษยธรรมที่โลกยกย่อง. ชีวิตของลิงคอล์นเต็มอยู่ด้วยความตกระกำลำบาก, รัก, เศร้าประดุจนวนิยาย.

ขอพสูจน์ความดีของ "ลิงคอล์น มหาบุรุษ" ก็คือทาง "ยูซิส" ได้ทำความตกลงขอซื้อหลายร้อยเล่ม เพื่อส่งไปบำรุงห้องสมุดต่าง ๆ ในสหรัฐ และประเทศไทย. หนา ๗๖๐-๘๐๐ หน้า. ปกแข็งหุ้มผ้าเดินทอง, มีภาพแทรกพิมพ์ด้วยกระดาษอาร์ต ๑๒ ภาพ, ปกสีสี่สี. ราคาจองกระดาษธรรมดา ๑๗ บาท, กระดาษปอนด์ ๒๐ บาท. จะวางตลาดปลายเดือนมกราคม.

หนังสือประวัติศาสตร์เล่มสำคัญอีกเล่มหนึ่ง โดย

เสฐียร พันธรังษี

ความล่มจมของจักรวรรดิ
อาทิตย์อุทัย

ในฐานที่ผู้เขียนอยู่ในประเทศญี่ปุ่นตลอดเวลาระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง, และเคยดำรงตำแหน่งเจ้าหน้าที่กระจายเสียงภาษาไทยประจำสถานีวิทยุกรุงโตเกียว ทั้งอยู่ต่อมาอีกระยะหนึ่ง หลังจากสงครามได้สิ้นสุดลง, จึงได้เห็น ความเป็นไป ของการสงคราม และความเป็นไปของประเทศญี่ปุ่นโดยใกล้ชิด นอกจากได้ประสพการทั้งระเบิดชนิดปูพรมของบี๒๙ มาแล้วเมื่อครั้งใส่กรุงโตเกียวด้วยตนเองและตนเองต้องหลบหัวซุก หัวซุน จนแทบจะเอาชีวิตไม่รอด, ยังเคยไปสำรวจฮิโรชิมา หลังจากถูกระเบิดปรมาณู. หนังสือเล่มนี้เหมาะที่จะเป็นคู่มือประวัติศาสตร์แห่งสงครามโลกด้านตะวันออกไกล ประมาณ ๖๐๐ หน้า, มีภาพแทรกพิมพ์วิจิตรหลายภาพ, ขอรับรองว่าราคาไม่แพงเลย, จะออกจำหน่ายในไม่ช้านี้.

หมู่เกาะ
อังกฤษ

สก๊อตแลนด์

ทะเลเหนือ

ไอร์แลนด์

กับลิน

ไอร์

อังกฤษ

งวนตอน.

มหาสมุทร
แอตแลนติค

ปารีส

ฝรั่งเศส

ปอร์ตุเกส

สเปญ

แมดริด

ลิสบอน

ซิบรอลทา

แอฟริกา

เอสโทเนีย
มอสโคว์
ลัตเวีย
ลิธัวเนีย
รัสเซีย
โปแลนด์
ปราก
เชกโกสโลวาเกีย
เวียนนา
บูดาเปสต์
ฮังการี
ไวมาเรีย
เบลเกรด
ยูโกสลาเวีย
บูลกาเรีย
โซเฟีย
โรม
ซิซิลี
เนเปิลส์
กรีซ
เอเธนส์
ครีต